Universidad de Deusto
Biblioteca

CANISIUS

AUTHORITATES

IN

CATECHISMUM

2

Universidad de Deusto
Biblioteca

AVTHORITATVM SACRAE SCRIPTVRAE ET SANCTORVM PATRVM, QVAE IN CATECHISMO

D. Petri Canisij Theologi Societatis IESV citantur, & nunc primùm ex ipsis fontibus fideliter collectæ, ipsis Catechismi verbis subscriptæ sunt,

PARS SECVNDA DE SACRAMENTIS ECCLESIAE.

B. AVGVSTINVS LIBRO XIX. CONTRA FAVSTUM Manichæum cap. 13.

Prima Sacramenta quæ obseruabantur & celebrabantur ex lege, prænunciatiua erant CHRISTI venturi, & ideo ablata sunt, quia impleta: & alia sunt instituta virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.

Coloniæ, apud Geruuinum Calenium & hæredes Ioannis Quentel, Anno M.D.LXIX.

Cum gratia & priuilegio.

Del collegio de la compañia de Jhs de Salamanca.
FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPVT QVARTVM DE SACRAMENTIS.

I

Cur de Sacramentis docendi sint Christiani?

Via Sacramẽtorum cognitio & vsus facit, vt illi accepta ex IESV CHRISTI meritis gratia, quæ per[a] Sacraméta ipsa cõfertur, legitimè exerceantur, & conseruentur, atq; promoueantur in Diuino cultu. [a] Tit. 3. b Ioan. 3. a 6. f & 20. f

SCRIPTVRAE.

AD Titum tertio capite: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti.

IOANNIS tertio: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei,

IOANNIS sexto: Ego sum panis viuus, qui de cælo descẽdi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, &cẽ. Qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

manducat me, et ipse viuet propter me. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

ITEM vlgesimo capite: Insufflauit & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

II

Quid & quotuplex est Cultus Diuinus?

A. Cultus diuinus dicitur, quem Christianus tãquàm præcipuũ ac summum [a] obsequium debet ac præstat Creatori ac Saluatori suo Deo opt. Max.

a Aug. lib. 10. de ciuit Dei cap. 1.

B. Neque enim est dubium, hominem ea potissimùm [b] causa, vt Deum purè integreque colat, & initio conditum, & posteà redemptum, atque ad id omninò destinatum esse.

b Prou 16. a Gene. 1. d 2. Cor. 5. c 1. Thess. 5. b 1. Pet. 3. b

C. Diuinus autem cultus est duplex, interior & exterior. Interior, quo per intellectũ & affectum Deo [c] cõiungimur, Fide, Spe & Charitate, vt anteà dictum est, perficitur. Exterior est professio quædam cultus interioris, quem [d] externis quibusdam & visibilib⁹ signis ritibusq; declaramus. Deus enim, qui bonorũ nostrorũ [e] nõ eget, quippe beatus per se totusq; perfectus, tamẽ sicut totum ipse hominẽ tum corpore tum animo cõstare voluit, sic eũdem [f] quoq; totũ, hoc est, secundùm oẽm suî partẽ reposcit, à quo syncerè studioseq; colatur, anima quidem secundùm interiorem, vtì docuimus, cor-

c Aug. in Enchir. c. 2. & 3.

d Matth. 5. b Rom. 12. d 1. Cor. 14. g

e Psal. 15. a 1. Tim. 6. d Matth. 5. g Gene. 2. b

f Prouer. 16. a Lucæ 10. e Matth. 22. d

corpore & verò secundùm exteriorem cultum cum interiore cõiunctum: quod multis sanè modis, sed vel maximè & saluberrimè per vsum Sacramentorum præstatur.

& 1. Cor. 6. d Psal. 83. a

D. Sic enim diuinę visum est Sapientię, mortalium se imbecillitati accommodare, suamque virtutem per quasdam [a] externas res & signa, quę sensibus percipiuntur, exercere. Animus quippe noster immortalis, in hoc obscuro & caduco corpore velut carcere quodam inclusus, sensuum ministerio plurimùm vtitur, neque citra [b] hoc adminiculum ad diuina capessenda solet assurgere. Itaque tum in veteri tum in noua lege Sacramenta multaque ad cultum externũ pertinentia instituit Deus, ac Dei populus semper obseruauit.

a Au. in Psal. 73. & lib. 19. contra Faustũ cap. 11. Itẽ lib. 3. de do. Chri. c. 9. Quæst. 84. super Leuit. & 33. sup Numeros. Tertull. de resur. carnis. Greg. in 1. Regũ lib. 6. cap. 3.

b Chrysosto. homil. 60. ad pop. Antioc.

SCRIPTVRAE.

B. PROVERBIORVM decimosexto cap. Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.

GENESIS primo: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Et creauit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam.

POSTERIORIS ad Corinth. 5. Et pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.

PRIORIS ad Thessalonicenses capite quinto: Non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, qui mortuus est pro nobis: vt siue vigilem⁹, siue dormiamus, simul cũ illo viuam⁹.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRIORIS Petri cap. tertio: In hoc vocati estis, vt benedictionem hereditate possideatis.

C. MATTHAEI quinto: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificẽt patrem vestrum qui in cælis est.

AD Romanos duodecimo: Prouidentes bona non tãtùm coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.

ET posterioris ad Corinth. cap. octauo: Prouidemus bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.

PRIORIS ad Corinthios decimoquarto: Omnia autem honestè & secundùm ordinem fiant in vobis.

PSALMO decimoquinto: Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

PRIORIS ad Timotheum sexto: Beatus & solus potens, Rex regum & Dominus dominantium: qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem.

MATTHAEI quinto: Estote ergò vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est.

GENESIS secundo: Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem.

PROVERBIORVM decimosexto: Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.

LVCAE decimo: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.

MATTHAEI vigesimosecundo: Diliges Dñm Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

ITEM Deuteron. sexto: Diliges Dominũ Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.

PRIORIS ad Corinthios sexto: An nescitis quoniam mẽbra

bra vestra, templum sunt spiritus sancti qui in vobis est? Glorificate & portate Deum in corpore vestro.

PSALMO octogesimotertio: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.

PATRES.

A. AVGVSTINVS libro decimo de ciuitate DEI, capite primo: Quæ itaque λατρεία Græcè nuncupatur, & Latinè interpretatur seruitus, sed ea qua colimus Deum, vel quæ θρησκεία Græcè, Latinè autem religio dicitur, sed ea quæ nobis est erga Deum: vel quam illi ὑσεβειαν, nos verò non vno verbo exprimere, sed Dei cultum possumus appellare: hanc ei tantùm Deo deberi dicimus, qui verus est Deus, facitq; suos cultores deos.

C. AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite secũdo: Hominis sapiẽtia pietas est. Habes hoc in libro sancti Iob: Nam ibi legitur quòd ipsa sapientia dixerit homini: Eccè pietas est sapiẽtia. Si autem quæras quam dixerit eo loco pietatem, distinctiùs in Græco reperies ὑσεβειαν, qui est Dei cultus. Dicitur enim Græcè pietas, & aliter idẽ ὐσεβεια, quo nomine significatur bonus cultus, quãuis & hoc præcipuè referatur ad colendum Deum. Sed nihil est cõmodius illo nomine, quo euidenter DEI cultus expressus est, cùm quid esset hominis sapientia, diceretur. An hoc ipsum tibi fortasse desideras breuiter aperiri, atque in sermonem colligi breuem, quonam modo sit colendus Deus? Iob. 28. iuxta 70.

CAPITE tertio: Hic si respondero, Fide Spe, Charitate colendum Deum: profectò dicturus es, breuiùs hoc dictum esse quàm velis.

1. D. AVGVSTINVS in Psalmum septuagesimumtertium: Si discernimus duo testamẽta, vetus & nouum, non sunt eadem sacramenta, nec eadem promissa, eadem tamen pleraque præcepta. Videamus quare præcepta eadem: quia secundùm hęc Deo seruire debemus. Sacramenta non eadem: quia alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Saluatorem. Sacramenta noui testamenti dant salutem, sacramenta veteris testamenti promiserũt saluatorem. Mutata sunt Sacramenta: facta sunt faciliora, pauciora, salubriora, feliciora. Sacramẽta noua legis præstantiora sacramentis veteris testam. Dant salutem

2. IDEM Augustinus libro decimonono contra Faustum Manichæum capite vndecimo: In nullum nomen religionis seu verum

seu

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vis sacramentorum inexplicabilis.

seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorū vel Sacramentorum visibilium consortio colligentur: quorum Sacramentorū vis inenarrabiliter valet plurimùm: & ideò contẽpta Sacrilegos facit. Impiè quippe contẽnitur, sine q̃ nõ potest pfici pietas.

Cõtempta Sacrilegos facit

3. ITEM libro tertio de doctrina Christiana, capite nono: Hoc verò tempore posteaquàm Resurrectione Domini nostri IESV CHRISTI manifestissimum indicium nostræ libertatis illuxit, nec eorum quidem signorū quę iam intelligimus, operatione graui onerati sumus: sed quędam pauca pro multis, eadem´que factu facillima, & intellectu augustissima, & obseruatione castissima, ipse Dominus & Apostolica tradidit disciplina: sicuti est baptismi sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini.

Sacramẽta nouæ legis vndè profecta sint, & quantæ dignitatis.

4. RVRSVS quæstione octogesimaquarta super Leuiticum: Quomodò ergò & Moyses sanctificat, & Dominus? Non enim Moyses pro Domino, sed Moyses visibilibus sacramentis per ministeriū suum: Dñs autẽ inuisibili gratia per spiritum sanctum, vbi est totus fructus etiàm visibilium sacramentorum. Nam sine ista sanctificatione inuisibilis gratiæ, visibilia Sacramenta quid prosunt? Et post pauca: Proindè colligitur, inuisibilem sanctificationem quibusdam affuisse, atque profuisse sine visibilibus Sacramentis, quæ pro temporū diuersitate mutata sunt, vt alia tunc fuerint, & alia modò sint: visibilem verò sanctificationem, quæ fieret per visibilia Sacramenta, sine ista inuisibili posse adesse, nõ posse prodesse. Nec tamen ideò Sacramentum visibile contemnendum est: nam contemptor eius inuisibiliter sanctificari nullo modo potest. Hinc est quòd Cornelius & q cum eo erant, cũ iam inuisibiliter infuso sancto spiritu sanctificati apparérent, baptizati sunt tamen: nec superflua iudicata est visibilis sanctificatio, quam inuisibilis iam pręcesserat.

Sacramentorum effectus est inuisibilis gratiæ sanctificatio.

Contemnere non licet visibile Sacramentum. Act. 10.

5. IDEM Augustinus quęstione trigesimatertia super Numeros: Eadem quippe sunt in veteri & nouo: ibi obumbrata, hic reuelata: ibi prefigurata, hîc manifestata. Nam non solùm Sacramenta diuersa sunt, verùm etiàm promissa ibi videntur temporalia proponi, quibus spiritale præmium occultè significetur: hic autem manifestissimè spiritalia promittuntur & æterna.

Differimẽ Sacramẽtorum veteris & nouæ legis.

6. TERTVLLIANVS in libro de resurrectione carnis: Sed & caro abluitur, vt anima emaculetur. Caro vngitur, vt anima consecretur. Caro signatur, vt & anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, vt & anima spiritu illuminetur. Caro corpore & sanguine CHRISTI vescitur, vt & anima de Deo saginetur.

Virtus Sacramentorum.

GRE-

Per Sacramẽta confertur gratia.

7. GREGORIVS libro sexto, capite tertio in primum Regũ: Foris sacramenta percipimus, vt intùs sancti spiritus gratia repleamur. Foris nanque homo, Deus intùs operatur, & non homo. Foris nanque homo surgit, intùs se spiritus dirigit: quia ordinem religionis homo homini præbet, sed in eum cui ordo datur, spiritus dirigitur, vt foris sublimitatem suscipiat ordinis, & intùs robur sancti spiritus.

Vis spiritualis per sensibilia Sacramẽta ꝓbetur.

8. CHRYSOSTOMVS homilia sexagesima ad populum Antiochenum: Nihil sensibile nobis CHRISTVS tradidit, sed res quidem sensibiles, omnes autem intelligibiles. Itidèm & in Baptismate, per rem, nempe sensibilẽ aquam, donum confertur: intelligibile verò quod perficitur, generatio & renouatio. Si enim incorporeus esses, nuda & incorporea tibi dedisset ipsa dona: sed quoniã anima corpori conserta est, in sensibilibus intelligibilia sibi præbet.

III

Quid est Sacramentum?

A. Est [a] diuinę & inuisibilis gratię externum & visibile signum à CHRISTO institutum, vt per id quisq; Dei gratiã accipiat, atque sanctificationem.

a Bern. ser. de Cœna Domini. Aug. li. 10. de Ciuit. Dei cap. 5. & lib. 2. de doc. Chri. cap. 9. Ambr. li. 4. de Sacrament. cap 4. Conci. Florẽtinum, & Trident. sess. 7.

B. Quare non quæuis signa sunt, quę Ecclesiæ Sacramenta dicuntur, sed certa, sacrosancta & efficacia signa, Christianis ex Diuina institutione & promissione commendata.

C. Signa [b] quidem idcircò, quoniam externa quadã specie & similitudine id nobis referunt & declarant, quod per ipsa Deus nobiscum inuisibiliter atque spiritualiter agit.

b Aug. epi. 23. & de catechizandis rudib. cap. 26.

D. Certa [c] verò sacrosancta simul & efficacia signa, quoniam indubiè quam gratiam significant, etiam continent, conferuntq; ad nostram sancti-

c Au. in Psal. 73. & 77. & li. 19. cõtra Faustum. cap. 11. 13. & 16.

b ficati-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficationem. Sacramenta enim, quantùm in se est, (vt [d] Cyprianus loquitur) sine propria esse virtute nõ possunt, nec vllo modo diuina se absentat maiestas mysterijs, quanuis etiam ab indignis [e] administrentur.

d Serm. de cœna Domini.

e Aug. lib 3. contra Donatistas cap. 10. & li. 5. cap. 19.

E. Vt, exempli causa, in Sacramẽto Baptismi exterior ablutio, quę sordes corporis purgat, efficax est symbolum [f] interioris ablutionis, vt potè testimonium prębẽs indubitatum, quòd spiritualiter anima purificetur: Sic res alię visibiles & externæ, vt oleũ, panis viniq; species, quarũ in Sacramentis necessarius est vsus, aptè nobis cõstituunt tũ ad significandũ, tũ ad cõferendũ homini diuinã gratiã, animęq; salutẽ, modò ad hęc nõ indignè [g] accedat.

f Tit. 3. Rom. 6. a 1. Cor. 6. c Tertullian. in lib. de resurrect. carnis.

g Prosper sentẽ. 69. ex August. in psal. 142.

F. Per Baptismum [h] etenim regeneramur & renouamur: per Cõfirmationem augemur & roboramur: per Eucharistiam nutrimur & reficimur: per Pœnitentiam restituimur & sanamur in vita Spirituali: in qua per reliqua itidèm Sacramenta, pro sua cuiusque ratione iuuamur atq; prouehimur, vt suo deindè loco aperiemus.

h Concil. Florentin. Ioan. 1. a Tit. 3. b Act. 8. c 1. b Luc. 24 g Ioan. 6 f Ioan. 20 f

SCRIPTVRAE.

AD Titum tertio: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per IESVM CHRISTVM saluatorem nostrum.

AD Romanos sexto: Quicunq; baptizati sumus in Christo IESV, in morte ipsius baptizati sumus. Et paulò pòst: Qui

Qui mortuus est, iustificatus est à peccato.

PRIORIS ad Corinthios sexto: Neque fornicarij &c. regnum Dei possidebunt. Et hæc quidẽ fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis, in nomine DNI nostri IESV CHRISTI, & in spiritu Dei nostri.

IOANNIS tertio: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

AD Titum tertio: Saluos nos fecit per lauacrum &c.

ACTORVM octauo: Cùm audissent Apostoli qui erant in Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum DEI &c. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum.

ACTORVM primo: Accipietis virtutem superuenientis spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terrę.

LVCAE vigesimoquarto: Ego mitto promissum patris mei in vos: vos autem sedete in ciuitate, quoadusquè induamini virtute ex alto.

IOANNIS sexto: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in ęternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mũdi vita. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat me, & ipse viuet propter me. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

Et capite vigesimo: Quorum remiseritis peccata, remittũtur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

PATRES.

1. A. BERNARDVS in serm. de cœna Domini: Sacramentũ dicitur sacrum signum, siue sacrum secretum. Et paulò pòst: Appropinquans passioni Dñs, de gratia sua inuestire curauit suos, vt inuisibilis gratia signo aliquo visibili pstaretur. Ad hęc instituta sunt oĩa sacramenta. Diuisiones gratiarum, diuersis sunt traditę sacramẽtis.

Etymologia nominis Sacramenti.

Sacramenta sunt signa ad inuisibilẽ gratiam conferẽdã instituta.

2. AVGVSTINVS libro decimo de ciuitate Dei, cap. 5. Sacrificiũ visibile, inuisibilis sacrificij sacramentũ, id est, sacrũ signum est,

Sacramẽtũ, i. sacrũ signum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. IDEM lib.3.de doctrina Christiana,cap 9.Pauca q̃dam signa,p multis,eademq; factu facilima &c. vt suprà, quæst. 2. authoritate 3.

Christus Sacramentorũ author.

4. AMBROSIVS libr.4.de Sacramentis, cap.4. Author sacramentorũ quis est, nisi Dñs Iesus? De cælo ista sacramenta venerunt.

Continent & conferũt gratiam Sacramenta.

5. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramentis ecclesiæ:Sacramenta veteris legis non causabant gratiam,sed eam solùm per passionem Christi dandam esse figurabant. Hæc verò nostra & continent gratiam,& ipsam dignè suscipientib.conferunt.

A Christo instituta.

6. CONCILIVM Tridentinũ sessiõe 7.canone 1.de sacramentis in genere:Si qs dixerit sacramẽta nouæ legis nõ fuisse oĩa à Iesu Christo Dño nostro instituta: aut esse plura vel pauciora q̃ septẽ, videlicet

Sunt septem.

Baptismũ,Cõfirmationẽ,Eucharistiã,Pœnitentiã,Extremã vnctionẽ,Ordinẽ,& Matrimoniũ: aut etiã aliquod horũ septẽ nõ esse verè

A veteris legis sacramẽtis differunt.

& ,ppriè Sacramentũ, anathema sit. CANONE secũdo:Si qs dixerit ea ipsa nouæ legis sacramẽta à sacramẽtis antiquæ legis nõ differre,

Continent & cõferunt gratiam.

nisi qa cęremõiæ sunt aliæ,& alij ritus externi,anathema sit.CANONE sexto :Si qs dixerit,sacramẽta nouæ legis nõ cõtinere gratiã,quã significãt:aut gratiã ipsam nõ ponentibus obicẽ nõ cõferre,quasi signa tantũ externa sint acceptæ p fidẽ gratiæ vel iustitiæ, & notæ quædã Christianę ,pfessionis, qbus apud homines discernuntur fideles ab infidelib⁹, anathema sit.CANONE septimo:Si qs dixerit nõ dari gratiã p huiusmodi sacramẽta semp,& oĩbus, quantùm est ex parte Dei,etiam si ritè ea suscipiãt,sed aliquãdò, & aliqbus,anathema sit.

Ex opere operato.

ET canone octauo : Si quis dixerit, per ipsã nouæ legis Sacramensa ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem diuinæ ,pmissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.

Signa sunt earũ rerum, quarum sunt Sacramenta.

1. C. AVGVSTINVS epistola vigesimatertia ad Bonifaciũ : Si sacramenta quandam similitudinem earum rerum quarum sacramenta sunt,non haberent,omninò sacramenta non essent.

2. IDEM Augustinus in libro de catechizandis rudibus,capite vigesimosexto: Cùm ei benè commendatũ fuerit,signacula quidẽ rerũ diuinarũ esse visibilia,sed res ipsas inuisibiles in eis honorari &c.

Sacramẽta nouæ legis dant salutem.

1. D. AVGVSTINVS in psalmum septuagesimumtertium : Alia sunt sacramenta dantia salutem,alia promittentia saluatorem. Sacramenta noui testamenti dant salutem,sacramenta veteris testamenti promiserunt saluatorem.Mutata sunt sacramenta, facta sunt faciliora, pauciora,salubriora,feliciora.

Gratia est Sacramẽtorum virtus.

2. IDEM in psal.77 Et cùm essent omnia communia sacramenta, non communis erat omnibus gratia, quę sacramẽtorum virtus est.

3. ITEM

3. ITEM libro decimonono cõtra Faustum Manichęũ,ca.vndecimo: Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimùm:& ideò cõtempta sacrilegos facit.Impiè quippe contemnitur,sine quo non potest perfici pietas.

Vis Sacramẽtorum.

4. CONTRA eundem eiusdem libri capite decimotertio :Prima Sacramenta ideò ablata, quia impleta:& alia sunt instituta virtute maiora, vtilitate meliora,actu faciliora,numero pauciora.

Virtute maiora & vtilitate meliora Sacramenta nouæ legis.

5. ET capite decimosexto:Quid enim sunt aliud quæque corporalia Sacramenta, nisi quædam quasi verba visibilia, sacrosancta quidem,veruntamen mutabilia & temporalia. Deus enim æternus est, nec tamen aqua & omnis illa actio corporalis quæ agitur, cùm baptizamus,& fit & transit,æterna est: vbi rursùs etiam illæ syllabæ celeriter sonantes & transeuntes, cùm dicitur Deus,nisi dicantur, non consecratur.Hæc omnia fiunt & transeunt,sonant & transeunt: virtus tamen quæ per ista operatur, iugiter manet: & donum spirituale,quod per ista insinuatur,æternum est.

Virtus Sacramentorum manet, licèt actio & ,platio verborum transeat.

6. CYPRIANVS in sermone de Cœna Domini,vt in textu.

7. AVGVSTINVS libro tertio contra Donatistas,capite decimo : Baptismus CHRISTI verbis euangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris sanctus est, quanuis illi sint impudici & immundi, quia ipsa eius sanctitas pollui non potest, & sacramento suo diuina virtus adsistit,siue ad salutem benè vtentium,siue ad perniciem malè vtentium. An verò Solis vel etiam lucernæ lux, cùm per cœnosa diffunditur,nihil indè sordium contrahit,& baptismus CHRISTI potest cuiusquam sceleribus inquinari?

Ministri mali Sacramentis suam vim nõ adimunt.

Simile.

8. IDEM libro quinto contra eosdem, capite decimonono : Si DEVS adest Sacramẽtis & verbis suis, per qualeslibet administrẽtur:& Sacramenta DEI vbiquè recta sunt, & mali homines quibus nihil prosunt,vbiquè peruersi sunt.

Sacramentis nõ nocet ministrorũ improbitas.

1. E. TERTVLLIANVS in libro de Resurrectione carnis: Caro abluitur,vt anima emaculetur &c.,vt suprà,quæstione secunda,D.authoritate 6.

PROSPER sententia sexagesimanona,ex Augustino in psalmũ centesimum quadragesimumsecundum desumpta : Sacramentum pietatis in iudicium sibi sumit indignus. Benè enim esse non potest malè accipienti quod bonum est.

Malè vtentes Sacramentis.

F. CONCILIVM Florentinũ in doctrina de Sacramentis:Horum septem Sacramentorum, quinque prima ad spiritualẽ vniuscuiusque hominis in seipso perfectionem:duo vltima,ad totius Ecclesiæ

Singula Sacramẽta quid efficiant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cleſiæ regimen multiplicationemq; ordinata ſunt. Per Baptiſmum enim ſpiritualiter renaſcimur: per Confirmationem augemur in gratia,& roboramur in fide:renati autem & roborati,nutrimur diuina Euchariſtiæ alimonia. Quòd ſi per peccatum ægritudinem incurrimus animæ,per pœnitentiam ſpiritualiter ſanamur: Spiritualiter etiam & corporaliter (prout animæ expedit) per extremam Vnctionem.Per Ordinem verò Eccleſia gubernatur, & multiplicatur ſpiritualiter:per Matrimonium corporaliter augetur.

IIII

Quibus partibus conſtat vnumquodque Sacramentum?

a Concilium Florentinũ. Aug. tract. 80. in Ioannẽ.

A. Verbo[a] & elemento.Per verbum hîc intellige certa quædam & determinata verba, in quibus ipſa conſiſtit forma, quam vocant Sacramenti. Per elementum accipe res externas, quæ vera materia ſunt Sacramentorum,vt aqua,oleum, panis,vinum,& eiuſmodi.

B. Iam his partibus perfectè ſumptis adiunguntur reliqua,quæ ad cuiuſque Sacramenti tum idoneam collationem, tum dignam ſuſceptionem ſpectant, videlicet inſtitutio Diuina,[b] miniſter idoneus,intentio recta in miniſtro.Fides in ſuſcipiente,& ſi quæ ſunt huius generis alia.

b Tridẽt. ſyn. ſeſſ. 7. canon. 10. & 11. de Sacramentis in genere. Item Florentina.

PATRES.

Materia, Forma, Miniſter, Intentio, neceſſaria ſunt ad vnũquodque Sacramẽtum.

1. A. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramẽtis:Hęc oĩa Sacramenta tribus perficiuntur,videlicet rebus tãquàm materia,verbis tanquàm forma,& perſona miniſtri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi,quod facit Eccleſia.Quorum ſi aliquod deſit,non perficitur Sacramentum,

2. AV-

Ex verbo & eleméto conſtat Sacramẽtum.

2. AVGVSTINVS tractatu octogeſimo in Ioannem: Detrahe verbum,& quid eſt aqua niſi aqua?accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum, etiam ipſum tanquàm viſibile verbum: Vndè iſta tanta virtus aquæ, vt corpus tangat & cor abluat, niſi faciente verbo?non quia dicitur, ſed quia creditur:nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens,aliud virtus manens.

Ioan. 15. Virtus manẽs.

1. B. TRIDENTINA Synodus ſeſſione ſeptima,canone decimo de Sacramentis in genere: Si quis dixerit, Chriſtianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis adminiſtrandis habere poteſtatem,anathema ſit.

Nõ quis Chriſtianus eſt Sacramẽtorum miniſter.

2. ET canone vndecimo: Si quis dixerit,in miniſtris dum Sacramenta conficiunt & conferunt,non requiri intentionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia,anathema ſit.

In miniſtris requritur intẽtio faciendi quod facit Eccleſia.

3. FLORENTINVM, vt ſuprà A.

V

Quot ſunt Sacramenta?

A. Septem, [a] quæ à Chriſto per Apoſtolos accepta conſeruauit,ac fideliter diſpenſauit hucuſq; CHRISTI[b] ſponſa, & columna veritatis Eccleſia. Sunt aũt hæc: [c] Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia,Extrema vnctio, Ordo, & Matrimonium.

a Cõc. Florẽt. Cõſtãc. ſeſſ. 15. Et Tridentin. ſeſſ. 7. can. 1.
b Cantic. 4. e 1. Tim. 3. d
c Matth. 28. d Act. 8. c Matth. 26. e Ioan. 20. f Iacob. 5. c 1. Tim. 4. d Epheſ. 5. g

B. Nec refert ſanè,ſi eiuſmodi vocabula in ſcripturis non extent omnia, modò de re ipſa cõſtet, ac Sacramentorum veritas & virtus Diuinis teſtimonijs approbetur. Quanquàm [d] ea quæ vniuerſalis Eccleſia ex Apoſtolorum traditione retinet, atque conſeruanda commendat, etiamſi in ſcriptura diuina non reperiantur,plenam apud nos fidem

d Aug. lib. 4. cõtra Donat. ca. 24. Et li. 2. ca. 7. lib. 5. ca. 23 Itẽ epiſtol. 118. c. 1. Chryſoſt. in 2. ad Theſſa. hõ. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem,vt anteà docuimus,habere merentur. Ac de singulorum quidem Sacramentorum institutione posteà suo loco.

C. Vis autem eorum, vt fidissimus Scripturæ interpres Augustinus [c] inquit,inenarrabiliter valet plurimùm, & ideò contempta sacrilegos facit. Impiè quippe contemnitur, sine quo non potest perfici pietas. Atq; vt idem alibì [f] docet: Contemptor visibilis Sacramenti, inuisibiliter sanctificari nullo modo potest.

[c] Li. 19. cõtra Faust ca. 11. & 26. Item tract. 80. in Ioanné.

[f] Super Leui. quæst. 84. & lib. 32. contra Faustũ ca. 14.

SCRIPTVRAE.

A. CANTICORVM quarto: Vulnerâsti cor meum soror mea sponsa.

PRIORIS ad Timotheum tertio: Vt scias quomodò oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia DEI viui, columna & firmamentum veritatis.

MATTHAEI vigesimooctauo: Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

ACTORVM octauo: Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.

MATTHAEI vigesimosexto: Accepit IESVS panem, & benedixit, ac fregit: deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

IOANNIS vigesimo: Accipite Spiritum sanctum. Quorum

rum remiseritis peccata, remittuntur eis. & quorum retinueritis, retenta sunt.

IACOBI quinto: Infirmatur qs in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini &c.

PRIORIS ad Timotheum quarto: Noli negligere gratiam quæ in te est: quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij.

AD Ephesios quinto. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in CHRISTO & in Ecclesia.

PATRES.

1. A. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramentis Ecclesię: Nouæ legis septẽ sunt Sacraméta, videlicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema vnctio, Ordo, & Matrimonium. — Septem sunt Sacramenta.

2. CONCILIVM Constantiense Sessione decimaquinta, hunc articulum octauum Ioannis Hus damnauit, Sacerdotes quomodolibèt criminosè viuentes, sentiunt infideliter de septem Sacramentis Ecclesiæ. — Sacerdotes catholici quantuls mali, fideliter sentiunt de 7 Sacramẽtis Ecclesiæ.

3. CONCILIVM Tridentinum Sessione septima, canone primo de Sacramẽtis in genere: Si quis dixerit, Sacramenta nouę legis non fuisse omnia à IESV CHRISTO Domino nostro instituta, aut esse plura aut pauciora quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium: aut etiam aliquod horum septem non esse verè & propriè Sacramentum, anathema sit. — Nõ plura nec pauciora quã septẽ, sunt verè & ꝓpriè Sacramenta nouæ legis à Christo instituta.

1. B. AVGVSTINVS libro quarto contra Donatistas, capite vigesimoquarto: 2. Itẽ libro secũdo, capite septimo. 3. Et libro quinto, capite vigesimotertio. 4 Item in epistola centelima decimaoctaua, capite primo, quæ habeat, vide suprà de præceptis ecclesiæ, quæstione quarta, A.

5. CHRYSOSTOMVS homilia quarta in secundum caput posterioris ad Thessalonicenses, vt suprà ibidèm, quæstione secunda, C. 3.

1. C. AVGVSTINVS libro decimonono contra Faustum, capite vndecimo: 2. & decimosexto: suprà, quæstione tertia, D.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. IDEM tractatu octogesimo in Ioannem: Vndè ista tanta virtus aquę, vt corpus tangat & cor abluat?

4. ITEM super Leuiticum quæstione octogesimaquarta, vt suprà, quæstione 2. de Sacramentis, D. 4.

5. IDEM libro trigesimosecundo contra Faustum, capite decimoquarto: Quisquis illa tunc etiam opera, quæ ad significandum agi iubebantur, non obseruabat, pœnas diuinitùs constitutas rectissimo iudicio persoluebat, sicut nunc si quis Sacramenta noui testamenti pro temporis ratione distincta, fuerit ausus sacrilega temeritate violare.

Sacramẽtorũ violatores pœnas luent.

VI

Quare instituta sunt Sacramenta?

A Primùm, vt sint præsentissima remedia contra peccatum, quod lethalis est [a] animæ morbus, ac nisi hoc tempore curetur, perpetuam adfert damnationem. Quamobrem hæc longè [b] præstant legis antiquæ Sacramentis, virtute vtiquè maiora, vtilitate meliora, numero pauciora, intellectu augustiora, obseruatione faciliora, significatiõe præstantiora, quæ præterquàm quòd significant, etiam sanctificant ac salutem dant: vt è Scripturis Augustinus [c] optimè colligit.

a Sapien. 16. b Eccles. 21. a Roma. 6. d

b Florẽt. Cõc. Trident. Sess. 7.

c Li. 19. cõtra Faust. ca. 13. li. 3. de Doctrin. Christiã. c. 9. Epist. 118. c. 1.

B. Secundò, vt habeamus certa efficaciaque signa Diuinæ erga nos gratię & volũtatis, quæ dum in sensus externos incurrunt, non solùm excitant fidem in CHRISTVM, Deique [d] misericordiam & bonitatem, verumetiam viuifica sunt instrumenta,

d Rom. 9. e

ta, per quæ visum est Deo, [e] salutem nostram efficaciter operari. Vt præclarè dictum sit [f] iam olim, per seipsum quoquè Sacramentum multùm valere.

e Tit. 3. b Ioã. 6. f & 20. e.

f Au li. cõtra Donat. ca. 24.

C. Tertiò, vt [g] extent velut symbola & externæ notæ Christianæ professionis, quibus Dei & Ecclesię filij se mutuò agnoscant: vtq; in vnione, humilitate & obedientia se fructuosè exerceant & contineant, atque ità vnius religionis necessarijs quasi nexibus & fœderibus inter se inuicèm maneant colligati. Alioquin sine Sacramentis nec constare, nec discerni satìs vlla religio potest.

g Idem lib. 19. contra Faustũ ca. 11. & ca. 17. de vera religiõe. Basilius hom. 13 in exhortatiõe ad Baptismum.

SCRIPTVRAE.

SAPIENTIAE decimosexto: Homo per malitiam occidit animam suam.

ECCLESIASTICI vigesimoprimo: Quasi à facie colubri fuge peccatum.

AD Romanos sexto: Stipendia peccati, mors.

AD Romanos nono: Vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ præparauit in gloriam.

AD Titum tertio: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.

IOANNIS sexto: Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

IOANNIS vigesimo: Quorum remiseritis peccata, &c.

PATRES.

1. A. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramentis: Sacramenta veteris legis nõ causabant gratiam, sed eam solùm per passionem CHRISTI dandam figurabant: Hæc verò nostra & cõtinent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.

Præstãt Sacramẽtis veteris legis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. CONCILIVM Tridentinum Sessione septima, canone secundo de Sacramentis in genere: Si quis dixerit, ea ipsa nouæ legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alij ritus externi, anathema sit.

Inter se quid differant.

3. ET canone quarto: Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua: & sine eis aut eorum voto per solam fidem homines à Deo gratiam iustificationis adipisci, licèt omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.

Ad salutē necessaria quomodò sunt.

4. AVGVSTINVS libro decimonono contra Faustum Manichæum, capite decimotertio, vt suprà, quæst. 3. D.

5. IDEM libro tertio de Doctrina Christiana, cap. nono, vt suprà quæst. secunda, D. authorit. 3.

6. ITEM in epistola centesima decimaoctaua, capite primo: Dominus noster IESVS CHRISTVS Sacramentis numero paucissimis, obseruatione facilimis, significatione præstantissimis societatem noui populi colligauit: sicuti est Baptismus Trinitatis nomine consecratus, Communicatio Corporis & sanguinis ipsius, & si quid aliud in scripturis canonicis commendatur.

Præstantiora Sacramentis veteris legis.

B. AVGVSTINVS libro quarto contra Donatistas, capite vigesimoquarto, volens ex circuncisione ostēdere quid valeat in paruulis Baptismus: Cur, inquit, præceptum est Abraham, vt omnem deindè infantem masculum octauo die circuncideret, qui nondùm poterat corde credere, vt ei deputaretur ad iustitiam, nisi quia & ipsum per seipsum sacramentum multùm valebat? &c.

1. C. AVGVSTINVS libro decimonono contra Faustum, capite vndecimo: In nullū nomen religionis &c. vt suprà, quæstione secunda, D. authorit. 2.

2. IDEM in libro de vera religione, capite decimoseptimo: Vbi venit gratia Dei quę per propheras ventura canebatur, pauca Sacramenta saluberrima constituta sunt, quæ societatem Christiani populi, hoc est, sub vno Deo liberæ multitudinis continerent.

Vinculum fidelium.

3. BASILIVS in exhortatione ad baptismum, quæ est homilia decimatertia ex homilijs variorum argumentorum ad populum: Tesseram duces sub se militantibus dant, vt amici facilius inuicèm se noscentes exhortentur, & si cum hostibus commisceantur, eo facilius discerni ac separari possint. Quòd si fortè commilitonum separatio fiat, nemo te, quarum, nostrarum an aduersarij, partium sis nouerit, nisi mysticis signis familiaritatem præ te feras, nisi signatū sit super te lumen vultus Domini: nisi characterem in te agnoscat angelus, quonam modo pro te pugnabit, aut ab inimicis vindicabit? Quomodò, inquam, dices, Dei sum, signa non ostendens? An ignoras quemadmodùm signatas domos in Aegypto exterminator præterijt, in nō signatis verò primogenita peremit? Thesaurus non obsignatus, furibus facilè patebit.

Signa Christianorum. Psal. 4.

VII

Quid verò sentiendum de Sacramentorum Ministris?

A. Ità planè sentiendum est de illis, tanquàm [a] ministris CHRISTI & dispensatoribus mysteriorum Dei, qui [b] portant vasa Domini, Tabernaculoque deseruiunt, qui & sacris ex professo prę sunt, eaque iure quodā administrant. Non enim omnibus [c] indifferenter, sed sacerdotibus & Episcopis incumbit, ac diuinitùs iniunctum est, Sacramenta conficere, dispensare vel administrare.

a 1. Cor. 4. a

b Esa. 52. c Num. 1. g. 3. Reg. 8. a

c Num. 16. a 2. Reg. 6. b 2. Paral. 26. e Conci. Nicenum cap. 14. Trident Sess. 7. de Sacram. in genere.

B. At nè putemus vnquàm ex vita & probitate ministrorum [d] Sacramenta pendere, hanc nobis regulam præscribit [e] Augustinus: Non ideò veriora & sanctiora sunt Sacramenta, quia per meliorem ministrantur: illa nanque per se ipsa vera & sancta sunt, propter verum & sanctum Deum cuius sunt. Et rursùs [f]: Memento Sacramentis Dei obesse nihil mores malorum hominum, quô illa vel omninò nō sint, vel minùs sancta sint. Suffragatur his [g] Ambrosij illa sententia: Non merita personarum consideres, sed officia Sacerdotum:

d 1. Co. 1 b 3. b Concil. Trid. de Sacr. cā. 12.

e Cōtra Cres. lib. 4. cap. 20. Et lib. 4 cōt. Donatist. c. 4.

f Cōtra literas Petiliani lib. 2. cap. 47. Idem tractatu 5. in Euā. Ioā.

g De his qui mysterijs initiantur, cap. 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

putà in administratione Sacramentorum. Nam & per[h] indignos consueuit Deus operari, & nihil propter Sacerdotis vitã Sacramenti gratia lęditur, Chysostomo[a] teste.

h Ioan. 11. h Matt. 23. a

a Homil. 8. in 2. Corinth.

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Corinthios capite quarto. Sic nos existimet homo vt ministros CHRISTI, & dispensatores mysteriorum Dei.

ESAIAE quinquagesimosecundo: Mundamini qui fertis vasa Domini.

NVMERORVM primo: Cuncta vasa Tabernaculi, & qcquid ad cęremonias pertinet, Leuitę portabunt. Cùm proficiscendum fuerit, deponent Leuitę tabernaculum. Quisquis externus accesserit, occidetur.

TERTII Regum octauo capite: Tulerunt arcam sacerdotes, & portauerũt arcam Domini, & tabernaculum fœderis, & omnia vasa sanctuarij quę erant in tabernaculo: & ferebant ea sacerdotes & Leuitę.

NVMERORVM decimosexto: Cùm stetissent aduersùs Moysen, (Core, Dathan atque Abiron) dixerunt: Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est DOminus &c. Dixitq; Moyses ad Core: Audite filij Leui: Num parùm est, quòd separauit vos Deus Israel ab omni populo, & iunxit sibi, vt seruiretis ei in cultu tabernaculi, & staretis coram frequentia populi, & ministraretis ei? &c.

SECVNDI Regum sexto: Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam: quoniam calcitrabant boues, & declinauerunt eam. Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum super temeritate: qui mortuus est ibi iuxta arcam Dei.

SECVN-

SECVNDI Paralipomenõ vigesimosexto capite: Sed cùm roboratus esset Ozias, eleuatum est cor eius in interitum suum, & neglexit DOminum Deum suum: ingressusque templum DOmini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis, statimq; ingressus post eum Azarias sacerdos, & cùm eo sacerdotes DOmini octoginta viri fortissimi, restiterunt Regi atque dixerunt: Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum DOmino: sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiusce modi ministerium. Egredere de sanctuario, nè contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à DOmino DEo. Iratusque Ozias & tenens in manu thuribulum, vt adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo DOmini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias pontifex & omnes reliqui sacerdotes, viderũt lepram in fronte eius, & festinatò expulerunt eum, sed & ipse perterritus accelerauit egredi, eò quòd sensisset ilicò plagam DOmini. Fuit igitur Ozias rex leprosus vsque ad diẽ mortis suæ, & habitauit in domo separata plenus lepra, ob quam iectus fuerat de domo DOmini.

PRIORIS ad Corinthios primo capite: Nunquìd Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis?

ET capite tertio: Quid igitur est Apollo? quid verò Paulus? Ministri eius cui credidistis, & vnicuique sicut DOminus dedit. Ego plantaui, Apollo rigauit: sed DEus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat DEus.

IOANNIS vndecimo: Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cùm esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, &c. Hoc autem à semetipso non dixit, sed cùm

esset

Universidad de Deusto
Biblioteca

esset pontifex anni illius, prophetauit quòd Iesus moriturus erat pro gente &c.

MATTHAEI vigesimotertio: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia ergò quæcunque dixerint vobis, seruate & facite: secundùm opera verò eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt.

PATRES.

Sacramenta ministrare nó est omnium.

1. A. PRIMA synodus Nicena canone decimoquarto: Peruenit ad sanctum Cõcilium, quòd in locis quibusdam & ciuitatibus, presbyteris Sacramenta Diaconi porrigant. Hoc neque regula, neq; consuetudo tradidit, vt hi qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his qui offerunt, corpus CHRISTI porrigant, &c.

2. TRIDENTINA synodus sessione septima de Sacramentis in genere, canõe decimo: Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis administrãdis habere potestatem, anathema sit.

Ministrorum improbitas nihil derogat Sacramentis.

1. B. EADEM synodus ibidèm canone duodecimo: Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent seruauerit, non cõficere aut conferre Sacramentum, anathema sit.

2. AVGVSTINVS contra Cresconium Grammaticum libro quarto, capite vigesimo: Non ideò veriora &c. vt in textu, Et ideò fieri potest, vt accedens ad societatem populi Dei, alium inueniat à quo facilè baptizetur, alium eligat quem salubriter imitetur. Certus est enim sanctum esse Sacramentum CHRISTI, etiam si per minùs sanctum vel non sanctum hominem ministratum est: se autem eiusdem ipsius sacramenti sanctitate puniri, si indignè acceperit, si malè vsus fuerit, si ei non conuenienter & congruè vixerit.

3. IDEM libro quarto contra Donatistas, capite quarto: Si per vim Sacramenti Dei auarus dimittit peccata, etiam hæreticus: Si ꝙ vitæ meritum, nec iste nec ille.

4. ITEM libro secundo contra literas Petiliani Donatistæ, capite quadragesimoseptimo: Memento Sacramentis Dei &c. vt in textu.

5. ET tractatu quinto in Euangelium Ioannis: Aliud est baptizare per ministerium, aliud baptizare per potestatem. Baptisma enim tale est, qualis est ille in cuius potestate datur: non qualis est ille per cuius ministerium datur. Quid tibi facit minister malus vbi bonus est Dominus? Sint ministri iusti, si volunt: si autem noluerint, secundum me facit magister meus, de quo spiritus eius dixit: Hic est qui baptizat. Quos baptizauit Iudas, quos ebriosus aut adulter, si baptisma CHRISTI erat, CHRISTVS baptizauit.

6. AMBROSIVS in libro de his qui mysterijs initiantur, capite quinto: Non merita personarum &c. vt in textu.

7. CHRYSOSTOMVS homilia octaua in priorem ad Corinthios: Nihil propter sacerdotis vitam &c. vt in textu.

VIII

Quid iudicandum de cæremonijs, præcipuè quarum solennis est vsus in Sacramentis?

Cæremonię ab Ecclesia probatę, ritus[a] quidam sunt externi religiosè ac decenter instituti: Primũ, vt signa, testimonia, & exercitia sint cultus interioris, quem[b] Deus in primis requirit.

a Ioan. 9. a 12. d e f 20. e Luc. vlt. g. Marc. 7. d 8. e 10. b. Mat. 8. a 14. b
b Ioan. 4. c Matt. 15. b Esa. 1. e

B. Deindè, vt viua extent religionis incitamenta, quibus fragilitas humana, ceu adminiculis fulciatur, & ad sacra mysteria tum capessenda, tum retinenda velutì manu ducatur.

C. Postremò, vt q̃ ad cultũ diuinũ ꝓmouendũ, & ad disciplinam[c] concordiamq; conseruandam publicã pertinẽt, honestè ac decenti quodã[d] ordine, sicutì Apostolus iubet, in Ecclesia peragantur.

c Leo epi. 81. ad Dioscor. Innoc. ad Decent Eugubi. epistola 1. Conci. 4 Tolet. can 2.
d 1. Cor. 14. f Philip. 4. a b e Hiere 6. d Prouerb. 22. d

D. Eę verò cęremonię, quarũ est vsus in Sacramentorum administratione, quasque velutì per manus traditas & commẽdatas nobis[e] à patribus[f] accepimus, ingenti ꝑcipuè studio retineri & obf Basil. de spiritusan. c. 27. Tridẽ. Cõcil. cã 13 de Sacr.

d seruari

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruari debēt. Nam prętęrquàm quòd decorē illę Sacramentis afferunt, & reuerentiam quandam conciliant, singulari quoquè [g] antiquitatis commendatione nobis sunt venerandæ.

E. Tum p̄ter institutionē vetustissimā & apostolicā, habēt fœcunditatē mysteriorū grauitate atque dignitate plenā, vt sanctissimi doctissimiq; [h] Patres annotârunt. De his demùm alijsque id genus, prę-clarè ità [a] Damascenus: Quæ Christiana religio erroris nescia suscipit, & in tot secula seruat inconcussa, minimè vana sunt, sed vtilia, Deo placita, salutique nostræ conducibilia plurimùm.

F. Ridēt interìm Sectarij cęremōias, q̄ Sacramētis adhibent: sed ipsi magìs ridēdi, aut potiùs deplorādi, q̄ cæco iudicio & hostili odio (pessimis cōsultoribus) freti, aduersùs veritatē clarissimā bellū gerant. Certè de baptismi Cęremonijs vel antiquissimi Theologi nobis testantur, [b] Dionysius, [c] Clemēs, [d] Tertullianus, [e] Origenes, [f] Cyprianus, [g] Basilius, [h] Chrysostomus, [a] Cyrillus.

G. Nugent licet ac blasphemēt impij: magno q̄dem Patres illi consensu cōmendant abrenunciationē, exorcismos, aquā benedictā, sacrū chrisma, crucis signaculum. Ante annos bis sexcentos ferè scripsit Basilius [b] in hunc modum: Consecramus

g Tertulli. de corona militis. Dionysius de eccles. Hierarch per totum.

h Ambros. de initiād myst. Augustin & alij passim. Vide Isidorū de offic. eccles. & plures alios.

a In sermone de defunctis.

b Dionys. c. 2. eccles hierar.
c Clem. epi. 3.
d Tertull. de corona milit.
e Orig homil. 12. in Numer.
f Cypriā lib. 1. epist. 12.
g Basil. de spiritusan. c. 27.
h Chrys hom. de Adā & Eua.
a Cyril. Hier. Catech. 1. 2 3. & 4. mystagog.

b Basili. ibid. Vide Rabanū de instit. cler. & de ijs qui

aquam baptismatis & oleum vnctionis, & prętereà eum qui baptismum accipit.

H. Verū de Cęremonijs, quæ Sacramentis oīnibus adiunguntur, sigillatìm admonere, vt longum est, ità difficile, & huic quidem instituto haud necessarium. Quin & apertè fatetur Origenes, in [c] ecclesiasticis huiusmodi obseruationibus esse nonnulla, quę oīnibus quidē facere necesse sit, rationē aūt corū, cur ità fiāt, nondū satìs esse compertam.

c Homil. 5. in Numer. Item Diony cap. 1. & vlt. eccles. hierarch. & August lib 1. de doc. Chri. cap. 9.

SCRIPTVRAE.

Ioannis nono capite: Liniuit lutū super oculos eius, & dixit ei: Vade, laua in natatoria Siloē, quod interpretat̄, Missus. Abijt ergò, & lauit: & venit videns.

Idem vndecimo capite: Iesvs ergò vt vidit Mariam plorantem, & Iudęos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum, & dixit &c. Et paulò pòst: Iesvs ergò rursùm fremēs in semetipso, venit ad monumentū &c. Et rursùm pòst: Iesvs autē eleuatis sursùm oculis, dixit &c. Hęc cùm dixisset, voce magna clamauit: Lazare, veni foràs. Et statìm prodijt qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus institis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire.

Item vigesimo: Hęc cùm dixisset, insufflauit: & dicit eis, Accipite spiritum sanctum.

Lvcae vltimo: Eduxit autem eos foràs in Bethaniam, & eleuatis manibus suis, benedixit eis.

Marci septimo. Et adducunt ei surdū & mutum, & deprecabantur eum vt imponat illi manū. Et apprehendēs eū de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius. & expuēs

lib. 1. cap 27. & Isidor. lib 2. de offic. eccles cap 20. Ambros. lib. 1. 2. & 3. de Sacramentis. myst. initiantur. August lib. 1. de nupt. cap. 20. & lib 2. cap. 18. & 29.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tetigit linguã ei⁹:& ſuſpiciẽs in cælũ, ingemuit, & ait illi &c.

ITEM octauo capite: Adducũt ei cæcum, & rogabãt eum vt illũ tangeret. Et appræhenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos eius, impoſitis manibus ſuis, interrogauit eum, ſi quid videret, &c. Deindè iterùm impoſuit manus ſuper oculos eius, & cœpit videre.

IBIDEM capite decimo: Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.

MATTHAEI octauo: Extendens IESVS manum, tetigit eum, dicens: Volo, Mundare.

IBIDEM decimoquarto: Acceptis quinque panibus & duobus piſcibus, aſpiciens in cælum, benedixit & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.

IOANNIS quarto: Sed venit hora, & nunc eſt, quandò veri adoratores adorabũt patrem in ſpiritu & veritate. Nam & pater tales quærit, qui adorent eum. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare.

MATTHAEI decimoquinto: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.

ESAIAE primo. Solẽnitates veſtras odiuit anima mea, facta ſunt mihi moleſta, laboraui ſuſtinẽs. ET cũ extẽderitis manus veſtras, auertã oculos meos à vobis: & cũ multiplicaueritis orationẽ, nõ exaudiã. manus eñ veſtrę ſanguine plenę ſunt.

PRIORIS ad Corinthios decimoquarto: Omnia autem honeſtè & ſecundùm ordinem fiant in vobis.

AD Philippenſes 4. Modeſtia veſtra nota ſit oĩbus hominibus. Et paulò pòſt: De cętero fratres, q̃cunq; ſunt vera, q̃cunq; pudica, q̃cunq; iuſta, q̃cunq; ſancta, q̃cunq; amabilia, q̃cũq; bonę famę, ſi q̃ virt⁹, ſi q̃ laus diſciplinę, hęc cogitate.

HIEREMIAE ſexto: Hęc dicit Dominus: State ſuper vias & videte, et interrogate de ſemitis antiquis, quę ſit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus veſtris.

PRO-

PROVERBIORVM vigeſimoſecundo: Nè tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.

PATRES.

1. C. LEO Magnus epiſtola octogeſimaprima ad Dioſcorum: Nõ ergò patimur, vt cùm vnius nos eſſe corporis & fidei fateamur, in aliquo diſcrepemus, & alia doctoris, alia diſcipuli inſtituta videantur, Petri ſcilicet Apoſtoli, & Euangeliſtæ Marci. Cõcordia in diuino cultu, Romæ & Alexandriæ.

2. INNOCENTIVS primus ad Decentium Eugubinum epiſtola prima: Si inſtituta Eccleſiaſtica, vt ſunt à beatis Apoſtolis tradita, integra vellent ſeruare Domini ſacerdotes, nulla diuerſitas, nulla varietas in ipſis ordinibus & conſecrationibus haberetur. Sed dum vnuſquiſque non quod traditum eſt, ſed quod ſibi viſum fuerit, hoc æſtimat eſſe tenendum, indè diuerſa in diuerſis locis vel eccleſijs aut teneri aut celebrari videntur, ac fit ſcandalum populis: q̃dum neſciũt traditiones antiquas humana p̃ſumptione corruptas, putant ſibi aut eccleſias non conuenire, aut ab Apoſtolis vel ab apoſtolicis viris contrarietatem inductam. Quis enim neſciat aut non aduertat id quod à principe Apoſtolorum Petro Romanæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc vſque cuſtoditur, ab omnibus debere ſeruari? B. Petri inſtituta & Rom. eccleſiæ obſeruanda.

3. CONCILIVM quartum Toletanum canone ſecundo: Vnus ordo orandi atque pſallendi à nobis per omnem Hiſpaniam atque Galliciam conſeruetur: vnus modus in Miſſarum ſolennitatibus, vnus in veſpertinis officijs, nec diuerſa ſit vltrà in nobis eccleſiaſtica conſuetudo, quia in vna fide continemur & regno. Cõcordia in diuinis officijs celebrandis.

1. D. BASILIVS de Spiritu ſancto, capite vigeſimoſeptimo: Dogmata quæ in Eccleſia prædicantur, quædam habemus è doctrina ſcripto prodita, quædam rursùs ex Apoſtolorum traditione in myſterio, id eſt, in occulto tradita recepimus. Quorum vtraque parem vim habent ad pietatem, nec his quiſquam contradicit, quiſquis ſanè vel tenuiter expertus eſt, quæ ſint iura eccleſiaſtica. Reliqua vide ſuprà de præceptis Eccleſiæ, quæſt. 2. A.

2. TRIDENTINVM concilium canone decimotertio de Sacramẽtis in genere, ſeſsione ſeptima: Si quis dixerit, receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſolenni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcunque eccleſiarum paſtorem mutari poſſe, anathema ſit. Cæremoniarũ obſeruatio præcipitur.

3. TERTVLLIANVS de corona militis: Habentes obſerua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem inueteratam, quę præueniendo ſtatum fecit &c. vt ſuprà de præceptis Eccleſiæ, quæſt. 2. A.

4. DIONYSIVS Areopagita de eccleſiaſtica hierarchia, in ſingulis propè capitibus tractat de cæremonijs in antiqua Eccleſia vſitatis. Et primùm quidem in ſecundo capite, de cæremonijs Baptiſmi: in tertio de cæremonijs circa Sacrificium Miſſæ & ſacram ſynaxim obſeruari ſolitis: in quarto circa conſecrationem Chriſmatis & vnguenti: in quinto de ritu ſacrorum ordinum: in ſexto de conſecratione monachorum: in ſeptimo denique de ijs cæremonijs quæ circa mortuos adhibentur.

DAMASCENVS, vt in textu.

DE CAEREMONIIS BAPTISMI.

Baptizandus ſuſceptorem eligit.

1. F. DIONYSIVS Areopagita capite ſecundo Eccleſiaſticæ hierarchiæ: Porrò qui tam ſublimium ac tam cæleſtium munerum ſacro fuerit deſiderio & amore captus, accedit ad aliquem ex fidelium numero, oratq; vt ſe ad Pontificem ducat: ſequuturum omnia quæcunque ſibi tradentur, penitùs atque ex toto animo ſpondens: precaturq; tum vt ſe adducat, tum vt reliquæ deincèps regędæ vitæ ſuæ ſuſcipiat curam. Illum, etſi ſalutis eius ſacro amore ſuccęditurus, celſitudinem tamen rei, humanamq; infirmitatem metientem contínuò horror & anguſtia difficultatis inuadit. Poſtremò tamen factúrum quod ille poſtulat, benigniſsimè pollicetur. aſſumensq; hominem ad Pōtificem ducit. ille magna cum lętitia (non ſecùs quàm

Luc. 15. ouem perditam) in humeris virum ſuſcipiens, primùm quidem ſecretiùs ex corde gratias agit, tum in orantis quoquè habitum ſternitur, adorátque ſupplex, atque veneratur ſummum illud beneficumq; principium, à quo & vocanda vocantur, & ſaluanda ſaluantur. Deindè ſacros omnes gradus, vt ſibi cooperentur, ac pro ſalute

Rom. 9. viri ſimul congaudeant, agantq; diuinæ clementiæ gratias, in ſanctam eccleſiam cogit: atque initiò quidem hymnum aliquem ſacris libris inſertum, ſimul cum omnibus eccleſiæ ordinibus canit. Poſt

Interrogatio Epiſcopi. hæc deoſculatis ſanctis altaribus, ad virum adſtātem proficiſcitur, percontaturq; ab eo, quidnam volens eò venerit. Illo autem (iuxtà quod à ſuſceptore ſuo fuerat edoctus) impietatē & veri boni ignorantiam accuſante, ac diuinæ vitæ opere tam diù ſe fuiſſe deſtitutum ingemiſcēte, atque orante, vt eius ſacratiſsimo munere ac prece Deo diuinisq; myſterijs frui mereatur: conteſtatur ei, oportere ex

Hebr. 6. Catechiſmus integro totóque corde accedere ad Deum, per cuncta perfectum & immaculatum. Tum diuinæ quoquè conuerſationis ac vitæ illi explicans rationem, an ità velit deincèps viuere ſciſcitatur. Quod vbi

Manus impoſitio. Conſignatio. Nominum inſcriptio.

ille pollicitus fuerit, imponit eius capiti manum, conſignansq; illum ſacerdotibus mandat, vt virum ſuſceptorem q; deſcribant. Poſteà verò quàm illi deſcripsêre, ſacram effundit precem, quam cùm omnis ſecum Eccleſia terminauerit, diſcingit quidē ipſum ac miniſtrorum manibus exuit: deindè Occidētem verſùs illum ſtatuēs intendentem, manusq; impingentem ad eandem regionem conuerſas, inſufflare illum ter Satanam iubet, ac prætereà abrenunciationem profiteri. Et cùm poſt trinam abrenunciationis conteſtationem tertiò ſe ille abrenunciare profeſſus fuerit, ad Orientem illum traducit, aſpicientemq; in cęlum, atque intendentē manus, CHRISTO, ſacrisq; omnibus diuinitùs traditis conſentire iubet. Poſtquàm verò & hoc ille fecerit, rursùs ter illum profiteri monet. Trina verò ea confeſsione peracta, rursùs ille orans benedicit, eiq; manus imponit. Et cùm illum miniſtri perfectè exuerint, deferunt ſacerdotes ſanctum vnctionis oleum. At verò pontifex trino crucis ſanctæ ſignaculo vnctiōem inchoans, inungēdum iam ſacerdotibus toto corpore hominem tradit: ipſe ad adoptionis matrem proficiſcitur, eiúsque aquas ſancta prece ac inuocatione ſanctificans, terq; in eas ad crucis effigiem ſanctiſsimum fundens vnguentum, illasq; hoc ritu perficiens, terq; ad numerum ſacræ effuſiōis carmen (quod prophetæ Dei pleni diuinitusq; afflati cecinêre) pronuncians, ſemel ſcilicet per angelos ſancti vnguinis iactus, iubet adferri hominem, & cùm illum eiusq; ſuſceptorem quiſpiam ſacerdotum ex deſcriptione celſâ voce prædicauerit, ille quidem à ſacerdotibus ſe tenentibus in aquam ducitur ad Pontificis manum. Pontifex autem ſuperné adſtans, cùm rurſus per aquas ſub pōtificis manu ſacerdotes eius qui initiatur, inclamauerint nomen, ter illum pōtifex mergit, hac trina illius merſione & emerſione tres beatitudinis diuinæ perſonas inclamans. Aſſumentes autem illum ſacerdotes, ſuſceptori ſuiq; acceſſus duci conſignant, & vnà cum ipſo illum veſtem baptizati munditiæ congruam induunt: ſicq; indutum rurſum ad pontificem ducunt. Ille diuino ac deifico prorsùs vnguento virū ſignans, ſacratiſsimæ cōmunionis participē facit. Iſta quidē velutì inſignis, ſanctæ ac diuinæ regenerationis cōſummatio eſt. Quæ, pfectò nihil habet in ſe indecens, nihil vel ex ipſis carnalibus imaginibus fœdū: ſed adſunt illi digniſsimę intelligentiæ ſigna, naturalibus & humanis ac decentiſsimis ſpeculis informata. Subiungit verò paulò pòſt ſingularū ceremoniarū & rituū p̄dictorū explicationem myſticam.

Citatio noſtr. Trina immerſio in aquam. Suſceptor vel patrinus. Candida veſtis. Inunctio epiſcopalis poſt baptiſmum. Communio. Ad occidētē conuerſio. Exorciſmus. Abrenunciatio. Ad Orientem conuerſio. Fidei profeſſio. Manum impoſitio. Inunctio cū ſigno Crucis. Pōtis benedictio cū infuſiōe ſacri vnguēti ad crucis formam.

2. CLE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. CLEMENS in epistola tertia ad vniuersos, de officio sacerdotis & clericorum: Si quis ergò fidelis voluerit existere, & desiderat baptizari, exutus prioribus malis, de reliquo pro bonis actibus hæres bonorum cœlestium ex gestis proprijs fiet. Accedat autem qui vult ad sacerdotem suum, & ipsi det nomen suum, atque ab eo audiat mysteria regni cælorum, ieiunijs frequentibus operam impendat, ac semetipsum in omnibus probet, vt tribus mensibus iam cõsummatis, in die festo possit baptizari. Baptizetur autem vnusquisque in aquis perẽnibus, nomine Trinæ beatitudinis inuocato super se, perunctus primò oleo per orationem sanctificato, vt ità demùm per hæc consecratus, possit percipere locum cum sanctis.

Dare nomen Catechismis.

Baptismus in nomine Trinitatis.

Inunctio.

3. TERTVLLIANVS de corona militis: Aquam adituri, ibidẽm, sed & aliquanto priùs in Ecclesia sub antistitis manu contestamur nos renunciare diabolo & pompæ & angelis eius: dehinc ter mergitamur, amplius aliquid respõdentes, quàm Dominus in Euãgelio determinauit. Indè susceptι lactis & mellis concordiam prægustamus.

Abrenunciatio.

Immersio triplex.

4. ORIGENES homilia duodecima in Numeros: Recordetur vnusquisque fidelium, cùm primùm venit ad aquas baptismi, cùm signacula fidei prima susceperit, & ad fontem salutaris accesserit, quibus ibi tunc vsus sit verbis, & quid denũciauerit diabolo, nõ se vsurum pompis eius, neque operibus eius, neq; vllis omninò seruitijs eius ac voluptatibus pariturum.

Abrenunciatio.

5. CYPRIANVS libro primo, epistola duodecima ad Ianuarium & cæteros: Oportet verò mundari & sanctificari aquam priùs à sacerdote, vt possit baptismo suo peccata hominis qui baptizatur, abluere. Et paulò pòst? Sed & ipsa interrogatio quæ fit in Baptismo, testis est veritatis. Nam cùm dicimus, Credis in vitam æternam, & remissionem peccatorum per sanctam Ecclesiam? intelligimus remissionem peccatorum non nisi in Ecclesia dari. Vngi quoq; necesse est eum, qui baptizatus sit.

Aquæ sanctificatio.

Fidei professio.

Inũctio post baptismum.

6. BASILIVS de Spiritu sancto, capite vicesimoseptimo: Consecramus autem aquam Baptismatis, & oleum vnctionis, præterea ipsum qui Baptismum accipit, ex quibus scriptis? Nónne à tacita secretaq; traditione? Ipsam porrò olei inunctionem, quis sermo scripto proditus docuit? Iam ter immergi hominem, vndè est traditum? Reliqua item, quæ fiunt in Baptismo, velutì renunciare Satanæ & angelis eius, ex qua scriptura habemus? Nónne ex priuata & arcana hac traditione? Nónne ex doctrina quam patres nostri in silentio, quod curiosos & ocioso submouet, seruárunt?

Aquæ sanctificatio & olei.

Inunctio.

Trina immersio.

Abrenunciatio.

7. CHRYSOSTOMVS in homilia de Adam & Eua: Illud etiam quod circa baptizandos in vniuerso mundo sancta Ecclesia, siue sint paruuli, siue iuuenes, vniformiter agit, non ocioso contemplemur intuitu: Quòd cùm ad regenerationis veniunt Sacramentum, non priùs fontem vitæ ingrediuntur, quàm exorcismis & exsufflationibus clericorũ spiritus ab eis immũdus abigatur, & deincèps vasa eius eripiantur, in possessiõem translata illius victoris, qui captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.

Exorcismus.

Psal. 67.

8. CYRILLVS Hierosolymitanus Catechesi prima mystagogica: Primùm ingressi estis in porticum domus baptisterij, & stantes versùs Occidentem, mandari vobis audistis, vt protensa manu, tanquàm præsenti Satanæ renunciaretis. Veruntamen audis, quòd nutu manus, tanquàm ad præsentem dicitur: Renuncio tibi Satana. Doceris mox & alteram renũciationis partem addere, Et omnibus tuis operibus. Posteà dicis, Et omni pompæ illius. Dicis præterea, Et omni tuo cultui. Cùm itaq; Satanæ renunciaueris, & omne cum illo pactũ rescideris, aperitur tibi paradisus Dei, quem ipse ad Oriẽtem plantauit. Et huius rei symbolum est, cùm ab occasu conuerteris ad ortum, q̃ lucis est regio. Tum admonebaris vt diceres: Credo in Patrem & Filium & Spiritum sanctum, & in baptisma pœnitentiæ. Et hæc quidem in exteriori domo gesta sunt: in sequentibus verò mysticis institutionibus, in sancta sanctorum ingrediemur.

Ephe. 4.

Versùs Occidentem fit renunciatio.

Ad Orientem conuersio.

Professio fidei.

9. IDEM Catechesi secunda mystagogica: Statim igitur, vt ingressi estis, vestem exuistis: Deindè verò iam exuti, exorcizato oleo à summis capillis ad infimos vsque perũncti estis, & participes effecti fructiferæ illius oleæ IESV CHRISTI. Illud ergò exorcizatum oleum, symbolum est pinguedinis CHRISTI nobiscum cõmunicatæ, & quòd omne vestigium diabolicæ operationis in nobis deletum sit. Nam vt insufflationes sanctorum & nominis Dei inuocatio, tanquàm vehementissima quædam flamma vrit dæmones, & in fugam conuertit: sic & exorcizatum hoc oleum per orationem Deiq; inuocationem, tantam virtutem consequitur, vt non modò ardentia peccatorũ vestigia expurget, verumetiam omnes inuisibiles demones repellat. Posteà deducebamini ad sanctum diuini Baptismi lauacrum: atque tunc vnusquisque interrogabatur, an crederet in nomen Patris, & Filij, & Spiritus sancti: & confessi estis salutarem confessionem, & mersi ter in aqua, rursùs emersistis.

Inunctio.

Vis exorcismi & insufflationis.

Olei exorcizati virtus.

Professio fidei.

Trina immersio.

10. ITEM Catechesi tertia mystagogica: Nobis postquã ex aquis

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

Chrismatis inunctio post baptismum. Esa.16. Luc 4.

sacri lauacri ascendimus, datum est chrisma, quod imaginem gerit illius, quo vnctus est CHRISTVS. De quo & beatus Esaias in sua prophetia, ex persona Domini locutus est: Spiritus Domini super me, quapropter vnxit me: euangelizare pauperibus misit me. Cęterùm vide, nè illud esse putes vnguentum tantùm. Quemadmodùm enim panis Eucharistiæ, post sancti spiritus inuocationem, non amplius est panis communis, sed est Corpus CHRISTI: sic & sanctũ

Transubstãtiatio.

Chrismatis dignitas & virtus.

hoc vnguentum non amplius est vnguentum nudum, neque (si quis ità appellare malit) commune, postquàm iam consecratum est: sed est Charisma CHRISTI, quod aduentu spiritus sancti, per ipsius diuinitatem, energiam habet. Quo frons & alij sensus corporis tui symbolicè inunguntur, & corpus quidem isto visibili vnguento pungitur, anima verò sancto viuificoq; spiritu sanctificatur. Ac primùm quidem fronti illinitur, vt eum abstergat à vobis pudorem, quem primus homo transgressor perpetuò circunferebat: simulq; efficiat, vt positis vultu non velato gloriam Domini intueri. Deindè verò aures vngũtur, vt ad audiendum diuina mysteria aures accipiatis: de quibus dicebat Esaias: Et addidit mihi Dominus aures ad audiendum. Et Dominus in Euangelio: Qui habet aures ad audiendum, audiat. Posteà nares: Vt diuinum recipientes vnguentũ, dicatis: CHRISTI gratus odor est Deo in his qui saluantur. Tum verò & pectus inungitur: vt induti thoracem iustitiæ, fortiter aduersùs insultus diaboli consistatis. Vt enim saluator post Baptismũ, & illum sancti spiritus aduentum, egressus in prælium deuicit aduersarium: sic & vos post sacrum baptisma & Chrisma mysticum, induti armis sancti spiritus, aduersùs oppositam vobis potestatem consistitis, & præliamini, dicentes: Omnia possum in eo qui me cõfortat, CHRISTO, &c.

Frontis inunctio.

Aurium. Esa.50.

Matt.13.

Narium. 2.Cor.2.

Pectoris.

Matt.4.

Philip.4.

II. DENIQVE Catechesi quarta mystagogica: Exutis vestibus antiquis, & ijs quæ sunt secundùm spiritum albę, indutis, perpetuò iam in albis incedere oportet. Non hoc ideò dicimus, quasi alba te semper vestimenta habere sit necesse, sed quòd his quæ verè alba, splendida & spiritalia sunt, vestiri te oporteat.

Candida vestis.

Ordo catechizandi. Abrenunciatio.

I. G. RABANVS Maurus Moguntinensis archiepiscopus libro primo de institutione clericorũ, capite vigesimoseptimo: Catechizandi ordo hic est: Primùm interrogatur paganus, si abrenũciat diabolo & omnibus damnosis eius operibus, atque fallacibus pompis: vt primùm respuat errorem, & sic appropinquet ad veritatem, posit; iuxta Apostolum, deponere veterem hominem secundùm

Ephe.4.

dùm pristinã conuersationẽ, qui corrũpitur secũdùm desideria erroris, abnegãs impietatem & secularia desideria: Deindè apostolicæ fidei ostenditur ei symbolum, & exquiritur ab eo, si credat in Deum Patrẽ omnipotentẽ, & in Iesum Christũ filiũ eius vnicum Dñm nostrũ, & in spiritũ sanctũ, vnũ Deũ in Trinitate & Vnitate: si cõfiteatur vnã esse sanctã Ecclesiã catholicã, & si credat remissionẽ peccatorũ, & carnis resurrectionẽ. Hæc ergò omnia si se verè, pfitetur credere, iam incipit p fidẽ induere nouũ hominẽ, q̃ secundùm Deũ creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis: quo tñ plenè induitur, quãdò p Baptismi lauacrũ regeneratur. At postquã se p confessionẽ veræ fidei in alterius cõmendauerit dãium, & per abrenunciationẽ à prioris possessoris se alienauerit seruitio, exufflatur ab eo sæua potestas, vt per pium sacerdotis ministerium spirituisancto cedat fugiens spiritus maligus: signaturq; in se homo signaculo crucis tam in fronte, quàm in corde, vt ipse apostata diabolus, in vase suo pristino suę interemptionis cognoscens signum, iam sibi deincèps sciat illud esse alienum. Exindè iam dicuntur super eum orationes, vt fiat catechumenus. Tunc datur ei sal benedictum in os, vt per sal typicum, sapientiæ sale conditus, fœtore careat iniquitatis, & nec à vermibus peccatorum vltrà putrefiat, sed magis illæsus seruetur ad maiorem gratiam percipiendam. Dehinc iterùm exorcizatur diabolus, vt suam nequitiam agnoscẽs, & iustum super se iudicium Dei timens, recedat ab homine, nec iam cõtendat eum arte sua subuertere, nè Baptismum consequatur, sed magis honorem Deo creatori suo exhibens, reddat opus factori suo. Posteà tanguntur ei nares & aures cum saliua, & dicitur ei illud verbũ Euãgelicum, quod IESVS quandò surdum & mutum sanauit, tangens cum sputo linguam eius, & mittens digitos suos in auriculas eius, dixit, Epheta: quod est, adaperire. Hoc enim Sacramentum hìc agitur, vt per saliuam typicam sacerdotis & tactum, sapientia & virtus diuina salutem eiusdem catechumeni operetur, vt aperiantur ei nares ad accipiendum odorem notitiæ Dei, vt aperiantur illi & aures ad audiendum mandata Dei, sensuq; intimo cordis reponendum. Deindè benedictione sacerdotali munitur, vt ad sacrum Baptismum cum fide accepta custodiatur. Vngetur illius tunc pectus de oleo sanctificato cum inuocatione sanctæ Trinitatis, vt nullæ reliquiæ latentis inimici in eo resideant, sed in fide sanctæ Trinitatis mens eius confortetur. Vngetur & inter scapulas de eodem oleo, vt vndiq; muniatur, & ad bona opera facienda per Dei gloriam roboretur.

Tit.2. Professio fidei.

Exufflatio.

Consignatio.

Sal benedictũ

Exorcismus.

Narium & aurium attactus cum saliua.

Mar.7.

Olei sanctificati inunctio in pectore & inter scapulas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. ISIDORVS Hiſpalenſis epiſcopus libro ſecundo de officijs eccleſiaſticis, capite vigeſimo: Exorcizantur autem catechumeni primùm, deindè ſalem accipiunt, & vnguntur. Exorciſmus autem ſermo increpationis eſt contra immũdum ſpiritũ in energumenis ſiue catechumenis factus, p quẽ ab illis diaboli nequiſsima virtus, & inueterata malitia vel violenta incurſio, expulſa fugetur. Quod ſignificabat lunaticus ille, quem increpauit Dominus IESVS, & exijt ab illo dæmonium. Poteſtas autem diaboli exorcizatur, & inſufflatur in eis, vt ei renunciẽt, atque eruti à poteſtate tenebrarum, in regnum ſui Domini per Sacramẽtum baptiſmatis trãsferantur. Quod quia paruuli per ſe renunciare non poſſunt, per corda & ora geſtantium adimpletur. Salem autem in ſ miniſterijs catechumenis dandum, à patribus eſt inſtitutum, vt eius guſtu condimentum ſapientiæ percipiant, neque deſipiant à ſapore CHRISTI: nec ſint fatui, & retrò reſpiciant ſicut vxor Loth.

Exorciſmus quid.

Matt. 17.

Paruuli p ora geſtantiũ renunciant.

Aliàs myſterio.

Saluatur adhibeatur.

Gen. 19.

3. AMBROSIVS libro primo de Sacramentis, capite primo: Ergò quid egimus ſabbato? nempe apertionem: Quæ myſteria celebrata ſunt apertionis, quandò tibi aures tetigit ſacerdos & nares. Quod ſignificat in Euangelio Dñs noſter IESVS CHRISTVS, cùm ei oblatus eſſet ſurdus & mutus, & tetigit aures eius, & os eius. Aures, quia ſurdus erat: os, quia mutus. Et ait: Effeta, quod Hebraicum verbũ eſt, & Latinè dicitur, adaperire. Ideò ergò tibi ſacerdos aures tetigit, vt aperirẽtur aures tuæ ad ſermonem, & ad eloquium ſacerdotis. Nares, vt bonum odorem accipias pietatis æternæ, & ſis in te fidei deuotionisq; plena fragrantia. Deindè capite ſecundo: Venimus ad fontem, ingreſſus es. Occurrit tibi Leuita: occurrit presbyter: vnctus es quaſi athleta CHRISTI. Quandõ te interrogauit, Abrenuncias diabolo & operibus eius? quid reſpondiſti? Abrenuncio. Abrenuncias ſeculo & voluptatibus eius? quid reſpondiſti? Abrenuncio. Memor eſto ſermonis tui &c. Capite tertio: Deindè acceſſiſti propiùs, vidiſti fontem, vidiſti & ſacerdotem ſupra fontem. Deindè capite quinto: Forma Baptiſmatis & vſus hoc habet, vt antè fons cõſecretur, & tunc deſcendat qui baptizandus eſt. Nam vbi primùm ingreditur ſacerdos, exorciſmum facit, ſecũdò ſuper creaturam aquæ inuocatiõem, poſteà & precẽ defert, vt ſanctificetur fons, & adſit præſentia Trinitatis æternæ.

Auriũ & nariũ attactus.

Mar. 7.

Inunctio. Abrenunciatio.

Fontis conſecratio. Exorciſmus.

4. IDEM Ambroſius libro ſecundo de Sacramẽtis, capite qnto: Venit ſacerdos, precẽ dicit ad fontẽ, inuocat Patris nomen, p̃ſentiã Filij & ſpiritus ſancti, vtitur verbis cæleſtib⁹. Cęleſtia verba q̃ ſunt? quòd

Forma baptiſmi.

quòd baptizemur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. ET capite ſeptimo: Inoterrogatus es, Credis in Deum Patrem omnipotentem? dixiſti, Credo. Et merſiſti, hoc eſt, ſepultus es. Iterùm interrogatus es, Credis in Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, & in crucem eius? dixiſti, Credo. & merſiſti. Tertiò interrogatus es, Credis & in Spiritum ſanctum? Dixiſti, Credo: Tertiò merſiſti. Ergò merſiſti, veniſti ad ſacerdotem, quid tibi dixit? Deus, inquit, Pater omnipotẽs, qui te regenerauit ex aqua & Spiritu ſancto, conceſsitq; tibi peccata tua, ipſe te vngat in vitam æternam.

Fidei profeſſio.

Inũctio poſt baptiſmum qua verborũ forma fiat, & in qua parte.

5. PRAETEREA libro tertio de Sacramentis, capite primo: Accipis autem myſterium, hoc eſt, vnguentum ſupra caput. Aſcendiſti de fonte, quid ſecutum eſt? Audiſti lectionem, ſuccinctus eſt ſummus ſacerdos. Licèt enim & presbyteri fecerint, tamen exordium miniſterij à ſummo eſt ſacerdote. Succinctus inquam ſummus ſacerdos, pedes tibi lauit. Nõ ignoramus quòd Eccleſia Romana hãc conſuetudinem non habeat, cuius typum in omnibus ſequimur & formam. Vide ergò ne fortè propter multitudinem declinauit. ET ſecundo capite: Sequitur ſpiritale ſignaculum, quia poſt fontem ſupereſt, vt perfectio fiat &c. Poſt hæc quid ſequitur? venire habes ad altare &cę.

Lotio pedum in Eccleſia Mediolanen.

6. IDEM Ambroſius in libro de ijs qui myſterijs initiantur, capite primo: Aperite aures, & bonũ odorem vitæ æternæ inhalatum vobis munere Sacramẽtorum carpite: quod vobis ſignificauimus, cùm apertionis celebrãtes myſterium, diceremus: Effeta, quod eſt, Adaperire. Hoc myſterium, celebrauit CHRISTVS in Euangelio, ſicut legimus, cùm mutum curaret & ſurdum. CAPITE ſecundo: Poſt hæc reſerata tibi ſunt ſancta ſanctorum: ingreſſus es regenerationis ſacrarium. Repete quid interrogatus ſis, recognoſce quid reſponderis. Renunciaſti diabolo & operibus eius, mundo & luxuriæ eius ac voluptatibus. Vidiſti illic Leuitam, vidiſti ſacerdotem, vidiſti ſummum ſacerdotem. Ingreſſus vt aduerſarium tuum cerneres, cui renunciandum mox putares, ad Orientẽ conuerteris. Qui enim renunciat Diabolo, ad CHRISTVM conuertitur, illum directo cernit obtutu. DEINDE capite tertio: Aqua ſine prædicatione Dominicæ crucis, ad nullos vſus futuræ ſalutis eſt. Cùm verò ſalutaris fuerit crucis myſterio conſecrata, tunc ad vſum ſpiritalis lauacri & ſalutaris poculi temperatur. CAPITE ſexto: Poſt hæc vtiquè aſcendiſti ad ſacerdotem: conſidera quid ſecutum ſit. Nónne illud quod ait, Sicut vnguentum in capite? Omnes enim in regnum DEI

Aurium attactus.

Marci 7.

Abrenunciatio.

Ad Orientem conuerſio.

Aquæ baptiſmalis benedictio.

Inunctio. Pſal. 132.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in sacerdotium vngimur gratia spiritali. Ascendisti de fonte, memento euangelicę lectionis. Etenim Dominus noster IESVS in Euangelio lauit pedes discipulis suis &c. CAPITE septimo: Accepisti post hæc vestimenta candida, vt esset indicium quòd exueris inuolucrum peccatorum, indueris innocentiæ casta velamina. Et in fine capitis: Repete quia accepisti signaculum spiritale, spiritum sapientiæ & intellectus &c. DENIQVE capite octauo: His abluta plebs diues insignibus, ad CHRISTI contendit altaria &c.

Ioann 13. Lotio pedũ.

Candida vestimenta.

Cõfirmatio. Esaiæ 11.

Communio.

Exorcismus quid facit in paruulis.

7. AVGVSTINVS libro primo de nuptijs & concupiscentia, capite vigesimo: In veritate, nõ in falsitate, potestas diabolica exorcizatur in paruulis: eique renunciant, quia per sua non possunt, per corda & ora gestãtium, vt eruti à potestate tenebrarum, in regnum sui Domini transferantur. Quid ergò in eis est, per quod in potestate diaboli teneantur donèc eruantur indè per Sacramentum Baptismatis CHRISTI, quid est nisi peccatum?

8. IDEM Augustinus libro secundo de nuptijs & concupiscentia, capite decimooctauo: In Ecclesia toto orbe diffusa vbiq; omnes baptizandi infantuli non ob aliud exufflantur, nisi vt ab eis princeps mundi mittatur foràs, à quo necesse est vasa irę possideantur.

Cur exufflãtur in toto orbe paruuli baptizandi.

9. ET capite vicesimonono: Hos iste audeat dicere Manichæos, (Ambrosium & Cyprianum intelligit) & antiquissimam Ecclesiæ traditionem isto nefario crimine adspergat, qua exorcizãtur & exufflantur paruuli, vt in regnum CHRISTI à potestate tenebrarum, hoc est, diaboli & angelorum eius, eruti transferantur.

Exorcismus & exufflatio paruulorum, antiquissima Ecclesiæ traditio.

1. H. ORIGENES homilia quinta in librum Numerorum: Sed & in Ecclesiasticis obseruationibus sunt nonnulla huiusmodi, quæ omnibus quidem facere necesse est, nec tamen rãtio eorum omnibus patet. Nam quòd (verbi gratia) genua flectimus orantes, & quòd ex omnibus cæli plagis ad solam Orientis partem conuerti orationem fundimus, non facilè cuiquam puto ratione compertũ. Sed & Eucharistiæ siue percipiendæ, siue eo ritu quo geritur explicandę, vel eorum quę gerũtur in baptismo verborum, gestorumq; & ordinum atque interrogationum ac responsionum, quis facilè explicet rationem? Et tamen omnia hæc operta & velata portamus sup humeros nostros, cùm ità implemus ea & exequimur, vt à magno põtifice atq; eius filijs tradita & cõmendata susceperimus. Cũcta hęc ergò & horũ similia cõgerimus, nec tñ eorũ assequimur rationem: leuamus humeris nostris, & portamus adoperta & obtecta diuina mysteria: Nisi quis sit inter nos Aaron aut filius Aaron, quibus ista

Ratio multarũ cæremoniarum obscura est.

ista conceditur nuda & reuelata perspicere. Ità tamen conceditur, vt sciant sibi velanda hæc & operiẽda, vbi cæteris dari ea, & in opus proferri ratio poposcerit.

DIONYSIVS Areopagita de Ecclesiastica hierarchia capite primo: Necessariò itaque primi illi nostri sacerdotalis muneris duces, cùm ex summa supersubstantialique deitate ipsi sancti muneris plenitudinem percepissent, & idipsum deincèps proferre & propagare à diuina bonitate missi essent, ipsiq; (vt qui transissent in Deũ) posteros ad diuina prouehere affatim cuperent, visibilibus signis cælestia Sacramenta texerunt, varietatéque ac multitudine quod vnicum est collectum, tradiderunt: & in humanis imaginibus res diuinas, materialibúsque figuris spiritualium maiestatem, atque in ijs quæ nobis sunt familiaria, summa illa & supersubstantialia partim scriptis, partim non scriptis institutionibus suis (iuxta quod sacræ definiunt leges) nobis tradiderunt: non modò profanæ multitudinis causa, cui ne ipsa quidem fas est signa contingere, verùm ob id quoquè, quòd hæc nostra sacratissima functio significatiua est, plenáque (vt dixi) signis pro modo & ratione captus nostri, indigétque visibilibus figuris, quibus velutì adminiculis ad eorum augustiorem intelligentiam subuehamur.

Apostoli cur signis visibilibus & externis cæremonijs vsi.

IBIDEM capite vltimo: Plurima ex his quæ ignoramus, causas habent dignissimas, nobis quidem ignoratas, verùm præstantioribus ordinibus cognitas. Cumplura item summas illas altissimasq; substantias latent: soliq; sapientissimæ, ac sapientiæ doctori, diuinitati nota sunt.

Multarũ cæremoniarũ & rituũ significatio nobis obscura.

AVGVSTINVS libro tertio de Doctrina Christiana, capite nono: Sub signo seruit, qui operatur aut veneratur aliquam rem significantem, nesciens quid significet. Qui verò aut operatur, aut veneratur vtile signum diuinitùs institutum, cuius vim significationémque intelligit, non hoc veneratur quod videtur & transit, sed illud potiùs, quò talia cuncta referenda sunt. Qui autem non intelligit quid significet signum, & tamen signum esse intelligit, nec ipse premitur seruitute. Melius est autem vel premi incognitis, sed vtilibus signis, quàm inutiliter ea interpretãdo, à iugo seruitutis eductam ceruicem laqueis erroris inserere.

Signorum ignotorũ veneratio.

DE BAPTISMI SACRAMENTO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

I

Quid est baptismus, & an cunctis necessarius?

A. Est hoc nouæ legis primum & maximè necessarium Sacramentum, in ablutione corporis exteriore, & legitima verborum enunciatione, iuxta CHRISTI institutionem, consistens.

B. Necessarium inquam Sacramẽtum, non solùm [a] adultis, sed etiam [b] paruulis, ac simul eis efficax ad salutem æternã consequendam. Nascuntur omnes iræ [c] filij: opùs igitur habẽt etiam paruuli emundatione peccati, nec possunt absque [d] hoc Sacramento mundari, & in filios Dei regenerari. nam & generatìm legislator edixit: [e] *Nisì quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Alibì verò: [f] *Non est voluntas ante Patrem, qui in cælis est, vt pereat vnus de pusillis istis.* Perirent [g] autem nõ baptizati etiàm paruuli, sicut olìm in Synagoga Hebræorũ pueri [h] incircuncisi.

Act 2. f Mar. 16. d Ioan. 3. c 4. a Tit. 3. b Matth. 28. d Ephes. 5. f 1. Petri 3. d

a Trident sess. 6. cap. 4. & sess. 7. canon. 5. de baptismo. August. tract. 13. in Ioann. Ambros. de myster. init. cap. 4. Clemens epistola 4. ad Iulium.

b Concil. Lateran. can. 1. & Mileuit. canon 2. Dionys. Ecclesiast. hierar. cap. 7. Cyprian. lib. 3. epistola 8. Chrysosto. homil. de Adam & Eua.

c Ephes. 2. a Trident. sess. 5.

d Augustin. epistol. 28 & lib. 3 de anima & eius orig. cap. 9. Item lib. 1. de pec. mer. cap. 23.

e Ioann. 3 b Augustin. lib. 3. de pec. mer. cap. 4. & 12.

f Matth. 18. b Bernard. serm. 66. in cantic. & epist. 240. ad Hildefons.

g Aug. de nupt. & concup. lib. 1. cap 20. & lib 2. cap. 17. Item serm. 14. de verbis Apostol.

h Genesis 17. b

C. Iam

C. Iam cùm sit vnum [a] Baptisma Christi fidelium, hoc semel acceptũ, nefariũ est [b] prorsus iterare, quicquid demùm prætexant iam olim [c] damnati Anabaptistæ: Cũ synodo Constãtinopolitana dicẽdũ est: Confiteor [d] vnũ baptisma in remissionem peccatorũ. Et cum Augustino: [e] Rebaptizare hæreticũ hominem, omnino peccatum est: rebaptizare autem Catholicum, immanissimũ scelus est: quod idcircò Cæsareis etiam [f] legibus prohibetur.

a Ephe. 4. a Basil de Spir. sanct. cap. 15.

b Hebr. 6. a Clemens cõstitut. apost. l. 6. cap. 15. Damasc. l. 4. c. 10.

c in Conc. Carth. 1. can. 1. & Viennen. Trident. sess. 7. can. 9. de Sacrament. & 13. de Baptis. Aug. tract. 11. in Ioã. Beda in 3. c. Ioã. d In Symbolo fidei.

e Epist. 203. & in lib. de vnico bapt. cont Petil. c. 13 Leo epist. 79. ad Nicetam. & 37. ad Leonẽ Rauen.

f C. lib. 1. Nè sanctum bapt. iteret.

SCRIPTVRAE.

ACTORVM secundo: Petrus verò ad illos, Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur vnusquisque vestrùm in nomine IESV CHRISTI, in remissionem peccatorum vestrorũ: & accipietis donum spiritus sancti.

MARCI decimosexto capite: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.

IOANNIS tertio: Post hæc venit Iesus & discipuli eius in Iudæam terram: & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.

ET capite quarto: Quanquàm Iesus non baptizaret, sed discipuli eius.

AD Titum tertio: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per IESVM CHRISTVM saluatorem nostrum: vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MATTHAEI vigesimooctauo: Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: docentes eos seruare omnia, quæcunque mandaui vobis.

AD Ephesios quinto: Viri, diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundàs eam lauacro aquæ in verbo vitæ.

PRIORIS Petri tertio capite: In arca pauci, id est, octo animæ saluæ factæ sunt per aquam. Quod & vos nunc similis formæ saluos facit Baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem IESV CHRISTI.

AD Ephesios secundo: Eramus natura filij iræ, sicut & cæteri.

IOANNIS tertio, & Matthæi decimooctauo, vt in textu.

GENESIS decimoseptimo: Masculus cuius præputij caro circuncisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: q. pactum meum irritum fecit.

AD Ephesios quarto: Vnus dominus, vna fides, vnum baptisma.

AD Hebræos sexto: Impossibile enim est, eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiàm donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerunt nihilominùs bonum Dei verbum, virtutesq; seculi venturi, & prolapsi sunt rursus renouari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui habentes.

PATRES.

Iustificatio non fit sine baptismo aut eius voto.

1. B. CONCILIVM Tridentinum sessione sexta, capite quarto: Iustificatio est translatio ab eo statu in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei, per secundum Adam Iesum Christum saluatorem nostrum: quæ quidem translatio post Euangelium promulgatum, sine lauacro regenerationis aut eius

eius voto fieri non potest, sicut scriptũ est: Nisi qs renatus fuerit &c. Ioan. 3.

2. ITEM sessione septima, canone quinto de Baptismo: Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutẽ, anathema sit. Baptismus necessarius ad salutem.

3. AVGVSTINVS tractatu decimotertio in Ioannem: Quantũcunq; catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suę portat: non illi dimittitur, nisi cùm venerit ad Baptismum. Baptismi necessitas.

4. AMBROSIVS in libro de ijs qui mysterijs initiantur, capite quarto: Credit catechumenus in crucem Domini Iesu, qua & ipse signatur: sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, remissionem non potest accipere peccatorum, nec spiritalis gratiæ munus haurire.

5. CLEMENS epistola quarta ad Iulium & Iulianum: Nec putetis, quòd etiam si omnem pietatem colatis, omnemq; iustitiam, baptismum verò non accipiatis, spem positis habere apud Deum: imò maiori pœna digni eritis, qui bona opera nõ benè operati estis. Confertur enim meritum homini ex bonis gestis, sed si ità gerantur, sicut DEVS iubet. DEVS autem iussit omnem colentem se, Baptismo consignari. Quod si vos renueritis, vt vestræ voluntati magìs, quàm DEI obtemperetis, contrarij sine dubio & inimici estis voluntati eius. Sed dicitis fortasse: Quid confert aquæ baptismus ad DEI cultum? Primò quidem, quia quod DEO placuit, impletur. Secundò, quia regenerato ex aquis & DEO renato, fragilitas prioris natiuitatis, quæ vobis per hominem facta est, amputatur, & ità demùm peruenire poteritis ad salutem. Aliter impossibile est. Sic enim nobis cum sacramento verus Propheta testatus est, dicens: Amen amen dico vobis, nisi quis denuò renatus fuerit ex aqua viua, non introibit in regnum cælorum. Et ideò accelerate. Est enim in aquis ista misericordia eius quædam, quæ ex initio ferebatur super eas: & agnoscit eos, qui baptizantur sub appellatione triplicis sacramenti, & eripit eos de supplicijs futuris, quasi donum quoddam offerens DEO animas per baptismum consecratas. Confugite ergò ad aquas istas: solæ sunt enim quæ possint vim futuri ignis extinguere. Ad quas qui moratur accedere, constat, in eo adhuc infidelitatis idolũ permanere, & ab ipso prohiberi ad aquas properare, quæ salutem conferunt. Siue enim iustus, siue sit iniustus, baptismus ei per omnia necessarius est: Iusto quidem, vt adimpleatur in eo perfectio, & regeneretur DEO: iniusto verò, vt peccatorum quæ gessit, remissio concedatur. Quũ necessarius baptismus. Matth. 28. Ioan. 3. Ioan. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Paruulis & adultis necessarius Baptismus.

6. CONCILIVM Lateranense magnum sub Innocentio tertio, canone primo: Sacramentum Baptismi, quod ad inuocationem individuæ Trinitatis consecratur in aqua, tam paruulis quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocunq; ritè collatum, proficit ad salutem &c.

Paruuli baptizãdi propter peccatũ Originale.

7. CONCILIVM Mileuitanum canone secundo: Item placuit, vt quicunque paruulos recentes ab vteris matrum, baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur, vndè fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum, non verè, sed falsè intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus,

Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ità in omnes homines pertransijt, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodùm Ecclesia catholica, vbiquè diffusa semper intellexit: propter hanc enim regulam fidei, etiàm paruuli qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideò in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt. Eundem canonem repetiuit Concilium Tridentinum sessione quinta.

Apostoli voluerunt paruulos baptizari.

8. DIONYSIVS Areopagita de ecclesiastica hierarchia capite septimo: Verùm ea de re ista quoquè dicimus, quæ sancti præceptores nostri ex pristina traditione edocti, ad nos deriuârunt. Aiunt enim quod est verissimum, infantes (si sancta lege formentur) ad sacrum peruehendos habitum, omni errore liberos & vitæ exortes impuræ. Istud cùm pijssimis ducibus nostris in mentem venisset, visum est admittere infantes hoc modo, vt naturales oblati paruuli parentes,

Patrinus seu susceptor & sponsor paruuli.

puerum vni ex fidelibus tradant præclaro diuinarum rerum magistro, sub quo iam puer sit quasi sub patre diuino, sanctæq; salutis alumno. Hunc itaque præsul spondentem, puerum iuxta sanctam

Quomodò puer p susceptorem abrenunciat & fidem profitetur.

educaturum vitam, requirit vt abrenunciationem profiteatur: fidemq; confiteatur, non (vt illi ridentes aiunt) alium pro alio imbuit sacris. Neque enim hoc ille ait, Ego pro puero abrenunciationes facio, aut fidei sacramenta profiteor. sed ità puer renunciat & profitetur, id est, spondeo puerum inducturum, cùm ad sacram intelligentiam venerit, sedulis adhortationibus meis, vt abrenunciet contrarijs omninò, profiteaturq; & peragat diuina quæ pollicetur. Nihil igitur (vt reor) indignum est, si ad diuinum institutũ puer adducitur, sanctum habens præceptorem, qui illi diuinarum rerũ habitum tradat, malorumq; seruet immunem.

9. CYPRI-

9. CYPRIANVS libro tertio, epistola octaua ad Fidũ: Quantùm verò ad causam infantium pertinet, quos dixisti intra secundum vel tertium diem quo nati sint, constitutos baptizari nõ oportere, & considerandam esse legem circuncisionis antiquæ, vt intra octauum diem eum qui natus est, baptizandum & sanctificandum non putares, longè aliud in Concilio nostro omnibus visum est. In hoc enim, quod tu putabas esse faciendum, nemo cõsensit, sed vniuersi potiùs iudicauimus nulli hominum nato misericordiam Dei & gratiam denegandam. Nam cùm Dominus in euangelio suo dicat, Filius hominis non venit animas hominum perdere, sed saluare: quantùm in nobis est, si fieri potest, nulla anima perdenda est. Et paulò pòst: Deus vt personam non accipit, sic nec ætatem, cùm se omnibus ad cælestis gratiæ consecutionem æqualitate librata pbeat patrem. Quòd autem in Iudaica circuncisione carnali octauus dies obseruabatur, sacramentũ est in vmbra atque in imagine antè præmissum, sed veniente Christo veritate completum. Quæ imago cessauit superueniente postmodùm veritate, & data nobis spiritali circuncisione. Propter quod neminem putamus à gratia consequẽda impeditum esse ea lege, quæ iam statuta est, nec spiritalem circuncisionem impediri carnali circuncisione debere, sed omnem omninò hominem admittendum esse ad gratiam CHRISTI, quãdò & Petrus in Actibus Apostolorum loquatur & dicat: Dominus mihi dixit, neminem communem dicendum & immundum. Cæterùm si homines impedire aliquid ad consecutionem gratiæ possent, magis adultos & proiectos & maiores natu possent impedire peccata grauiora. Porrò autem si etiàm grauissimis delictoribus, & in Deum multùm antè peccãtibus, cùm postea crediderint, remissa peccatorum datur, & à baptismo atque à gratia nemo prohibetur, quanto magis prohiberi non debet infans, qui recèns natus nihil peccauit, nisi quòd secundùm Adam carnaliter natus, cõtagium mortis antiquæ prima natiuitate contraxit? qui ad remissam peccatorum accipiendam hoc ipso faciliùs accedit, quòd illi remittuntur nõ propria, sed aliena peccata. Et idcircò frater charissime, hæc fuit in concilio nostra sententia, à baptismo atque à gratia Dei, qui omnibus misericors & benignus & pius est, neminem per nos debere prohiberi. quod cùm circa vniuersos obseruandum sit atque retinendum, tum magis circa infantes ipsos & recèns natos obseruandum putamus, qui hoc ipso de ope nostra, ac de diuina misericordia plus merentur, quòd in primo statim natiuitatis suæ ortu

Gen. 17.

Paruulos primum natos baptizari posse. Luc. 9.

Galat. 2.

Act. 10.

Originale peccatum in infantibus.

Cõcilij Carthaginensis sententia de non arcendis à baptismo infantibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

plorantes ac flentes, nihil aliud faciunt, quàm deprecantur.

Paruulos baptizandos ꝓpter originale peccatum Ecclesia Catholica prædicat.

10. CHRYSOSTOMVS homilia de Adã & Eua: Prædicat Ecclesia Catholica vbiquè diffusa, debere paruulos baptizari propter originale peccatum. Et paulò pòst: Quia ipsa conceptio sine carnis cupiditate non fit, ideò dixi de transgressione peccati: venio in originale cupiditatis, vt baptismus paruulorum abluat omne originale peccatum. Et post nonnulla: Illud etiàm quod circa baptizandos in vniuerso mũdo sancta ecclesia, siue sint paruuli, siue iuuenes, vniformiter agit, non ocioso cõtemplemur intuitu: quòd cùm ad

Exorcismi & exufflatiões.

regenerationis veniunt sacramentum, non priùs fontem vitæ ingrediuntur, quàm exorcismis & exufflationibus clericorum &c. vt suprà, quæstione octaua, F. authoritate 7.

Paruuli baptizãdi propter originale peccatum.

11. CONCILIVM Tridentinum sessione quinta, in decreto de peccato originali: Si quis paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, etiam si fuerint à baptizatis parẽtibus orti: aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam: vndè fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum, nõ vera, sed falsa intelligatur, anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est id quod dicit Apostolus, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ità in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt: nisi quemadmodũ Ecclesia Catholica vbiquè diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apostolorum etiã paruuli &c. vt Concilium Mileuitanum suprà.

Ex Apostolorum traditione. Rom. 5.

12. AVGVSTINVS epistola vigesimaoctaua ad Hieronymum: Ité quisquis dixerit quòd in Christo viuificabantur etiàm paruuli, qui sine sacramenti eius participatione de vita exeunt: hic profectò & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat ecclesiam, vbi propterea cum baptizandis paruulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur aliter eos in Christo viuificari omninò non posse. Qui autem non viuificatur in Christo, restat vt in eadem damnatione maneat, de qua dicit Apostolus: Per vnius delictũ in omnes homines ad condemnationem.

Sine baptismo non saluantur paruuli.

Rom. 5.

Ante baptismum decedẽtes paruuli, nõ liberãtur à peccato originali.

13. IDEM libro 3. de aïa & eius origine, capite 9. Noli credere, noli dicere, noli docere, infantes, anteq̃ baptizẽtur, morte ꝓuentos, puenire posse ad originaliũ indulgentiã peccatorũ, si vis esse catholicus.

14. ITEM de peccatorũ meritis & remissiõe libro primo, cap. vigesimotertio: Nulla ex nostro arbitrio ꝓter baptismũ Christi, salus æterna promittatur infantibus, quam non promittit scriptura diuina, humanis omnibus ingenijs præferenda.

Solo baptismo saluãtur paruuli.

Per baptismũ incorporãtur Ecclesiæ.

Ad dãnationem ptinent, nisi baptizentur.

15. Et libro 3. cap. 4. Vndè fit consequens, vt quoniam nihil agitur aliud cùm paruuli baptizantur, nisi vt incorporẽtur Ecclesiæ, id est, Christi corpori membrisq; socientur: manifestum sit, eos ad dãnationem, nisi hoc eis collatum fuerit, ꝓtinere: non autem dãnari possent, si peccatum vtiq; non haberent.

Propria infantum sanctificatio fit ꝓ Baptismũ.

16. CAPITE duodecimo ea verba exponẽs prioris ad Corinthios septimo: Alioquin filij vestri immũdi essent, nunc aũt sancti sunt: Illud tñ (inquit) sine dubitatione tenendũ est, quæcunq; illa sanctificatio sit, nõ valere ad Christianos faciẽdos, atq; ad dimittẽda peccata, nisi Christiana & ecclesiastica institutiõe & sacramentis efficiantur fideles. Nam nec cõiuges infideles, quãlibèt sanctis & iustis coniugibus hæreant, ab iniquitate mundantur, quæ à regno Dei separatos in damnationẽ venire cõpellit: nec paruuli de quibuslibet sanctis iustisq; ꝓcreati, originalis peccati reatu absoluuntur, nisi in Christo fuerint baptizati: pro quibus tanto impensiùs loqui debemus, quanto pro se ipsi minùs possunt.

Hæretici Catholicos irridẽt ꝓpter infantum baptismum.

17. BERNARDVS sermõe 66. sup Cantica: Videte detractores, videte canes. Irrident nos, qa baptizamus infantes, q̃ oramus ꝓ illis, q̃ sanctorũ suffragia postulamus. In omni genere hoĩm atq; in vtroq; sexu festinãt ꝓscribere Christũ in adultis & paruulis, in viuis & mortuis. Hinc quidẽ infantibus ex impossibilitate naturæ, indè verò adultis ex difficultate cõtinẽtiæ ꝓscribentes. Quid enim si infans ꝓ se loqui nõ potest, ꝓ quo vox sanguinis fratris sui & talis fratris clamat ad Deum de terra? Adstat & clamat nihilominùs mater ecclesia. Quid tñ infans? Nónne & ipse videtur tibi inhiare quodãmodò de fontibus saluatoris vociferari ad Deũ, suisq; vagitibus clamitare, Dñe vim patior, responde pro me? Flagitat auxiliũ gratiæ, quia vim patitur ab origine. Clamat innocẽtia miseri, clamat ignorantia paruuli, clamat addicti infirmitas. Ità ergò clamant hæc oĩa, sanguis fratris, fides matris, destitutio miseri, & miseria destituti. Et clamatur ad patrẽ. Porrò pater seipsum negare nõ potest, pater est. Nemo mihi dicat quia nõ habet fidem, cui mater impertit suam inuoluens illi in sacramento, quousquè idoneus fiat proprio nõ tantùm sensu, sed assensu euolutam puramq; percipere. Nunquid breue pallium vt non posit ambas cooperire? Magna est Ecclesiæ fides. Nunquid minor fide Chananææ mulieris, quam constat & filiæ sufficere.

Gen. 4.

Esa. 38.

Mater Ecclesia fidem suã paruulo communicat.

Fides aliena alijs prodest. Matt. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficere potuisse & sibi? ideò audiuit: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi, sicut peristi. Nunquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes, animæ illi simul & corporis obtinuêre salutem? Deniq; habes: Quorum fidem vt vidit, ait paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et paulò pòst: Tolle grabatũ tuum, & ambula. Qui hæc credit, facilè huic persuadebitur, meritò ecclesiam præsumere non solùm paruulis baptizatis in sua fide salutem, sed etiam interfectis p CHRISTO infantibus coronã martyrij. Quæ cùm ità sint, nullum præiudicium sustinebunt regenerati de eo quod dictum est, Sine fide impossibile est placere Deo: cùm sine fide non sint, qui in testimonium fidei baptismi gratiam perceperunt. Sed neque de eo quod item dictum est: Qui verò non crediderit, condemnabitur. Quid enim credere est, nisi fidem habere? Itaque & mulier saluabitur per generationem filiorum, si permanserit in fide cum lenitate, & infantibus per lauacri regenerationem succurretur, & adulti qui continere non poterunt, coniugij tricesimo fructu se rediment. Christus propter hoc mortuus est, & resurrexit, vt viuorum dominaretur & mortuorum. Propter hoc quoq; & infans natus est, & per singulos ætatum gradus profecit in virum, vt nulli deesset ætati.

Matt. 9.

Heb. 11.

Paruuli baptizati non sunt omninò sine fide. Marc. 16.

1. Tim. 2. Rom. 14.

18. IDEM in epistola ducẽtesima quadragesima ad Hildefonsem comitem, de Henrico hæretico scribens: Paruulis Christianorum Christi intercluditur vita, dum baptismi negatur gratia: nec saluandi propinquare sinuntur, saluatore licèt piè clamante pro eis: Sinite, inquit, paruulos venire ad me. Ergóne qui hoïes & iumenta saluauit, quẽadmodùm multiplicauit misericordiã suã Deus, ad solos tam innocentes nõ patitur eandẽ tam multã misericordiam peruenire? Quid, q̃so, quid inuidet paruulis saluatorem paruulũ qui natus est eis? Inuidia hæc diabolica est: inuidia hac mors intrauit in orbẽ terrarum. An putat paruulos saluatore non egere, quia paruuli sunt? ità est, ergò gratis magnus Dominus factus est paruus: vt omittam quòd flagellatus est, quòd sputis illitus, quòd cruci affixus, quòd denique mortuus est. Non est hic homo à Deo, qui sic cõtraria Deo & facit & loqtur. Prõ dolor auditur tñ à pluribus, & populũ q̃ sibi credat, habet. O infelicissimũ populũ. Ad vocẽ vnius hæretici illerũt in eo oẽs pphetic̃ & apostolic̃ voces, q̃ de conuocãdo in vna Christi fide è cũctis natiõibus Ecclesia, vno veritatis spiritu cecinerunt. Ergò fefellerũt diuina oracula, falluntur oĩm oculi & animi qui quod legunt prædictũ, intuentur impletũ. Quã certè manifestã omni-

Matt. 19.

Inuident hæretici salutẽ paruulis.

omnibus veritatem solus iste, stupenda & prorsus Iudaica cæcitate, aut non videns, aut inuidens adimpletam, simul nescio qua arte diabolica persuasit populõ stulto & insipienti, de re manifesta nec suis credere oculis: fefellisse priores, errare posteros, totum mũdum etiam post effusum CHRISTI sanguinem perditum iri, & ad solos quos decipit, totas miserationum Dei diuitias & vniuersitatis gratiam peruenisse. Et nunc huius rei gratia, licèt in multa corporis infirmitate, iter arripui ad has partes, quas potissimùm singularis ferus depascitur, dum non est qui resistat, neque qui saluum faciat. Quippe de tota Frãcia pro simili effugatus malitia, has solas sibi inuenit expositas, in quibus fidutialiter sub tuo dominatu in gregem CHRISTI toto furore bacchatur. Quod tuóne honori congruat, princeps illustris, ipse iudicato. Nec mirum tamẽ, si serpens ille callidus decepit te, quippe speciem pietatis habens, cuius virtutem penitùs abnegauit.

19. AVGVSTINVS de nuptijs & concupiscentia libro primo, capite vigesimo: Ab hac igitur potestate tenebrarũ, quarum est diabolus princeps, id est, à potestate diaboli & angelorum eius quisq; ẽrui, cùm baptizantur, negauerit paruulos, ipsorum Ecclesię sacramentorum veritate conuincitur, quæ nulla hæretica nouitas in Ecclesia CHRISTI auferre vel mutare permittitur, regẽte atque adiuuante capite totum corpus suum, pusillos cum magnis. In veritate itaque, nõ in falsitate, potestas diabolica exorcizatur in paruulis, eiq; renunciant, quia per sua non possunt, per corda & ora gestantium, vt eruti à potestate tenebrarum, in regnum sui domini transferantur. Quid ergò in eis est, per quod in potestate diaboli teneãtur, donèc eruantur indè per sacramentum baptismatis CHRISTI, quid est nisi peccatum?

Per baptismũ eruũtur à potestate dæmonis.

Exorcismi veritas in paruulis.

Abrenunciãt per ora gestãtium.

20. ITEM libro secundo de nuptijs & cõcupiscentia, capite decimoseptimo: Inquantùm homines sunt paruuli, bonum est natura, cuius author est Deus: inquantùm autem cum peccato nascuntur, perituri, si non renascantur, ad semen pertinent maledictum ab initio illius antiquæ inobedientiæ vitio. Ab hac fide Apostolica atq; Catholica verissima atque fundatissima, cum Pelagianis iste Iulianus discedens, non vult nascentes esse sub diabolo, nè paruuli portentur ad CHRISTVM, vt eruantur à potestate tenebrarum, & in regnum ipsius transferantur.

Perituri, si nõ renascantur.

Sine baptismo non saluantur.

21. IDEM Augustinus præterea sermone decimoquarto de verbis Apostoli: Nos dicimus paruulos aliter salutẽ & vitam æternam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Paruuli baptizati, in numero fidelium & credentium ponuntur.

non habituros, nisi baptizentur in CHRISTO. Ibidem: Vbi ponis paruulos baptizatos? Profectò in numero credentiũ. Nam ideò & consuetudine Ecclesiæ antiqua canonica fundatissima, paruuli baptizati fideles vocantur. Et sic de his quærimus, Iste infans Christianus est? Respondetur, Christianus. Catechumenus, an fidelis? Fidelis vtiquè à fide. fides à credendo. Inter credentes igitur, baptizatos paruulos numerabis, nec iudicare vllo modo aliter audebis, si non vis esse apertus hæreticus. Ergò ideò habent vitam æternam, qui credit in filium, habet vitam æternam. Noli eis sine ista fide, & sine isto sacramento huius fidei promittere vitam æternam. Et post nonnulla: Absit vt ego dicam non credentes infantes. Iam superiùs disputaui, credit in altero, qui peccauit in altero. dicitur, credit & valet, & inter fideles baptizatos computatur. Hoc habet authoritas matris Ecclesiæ, hoc fundatus veritatis obtinet canon: contra hoc robur, contra hunc inexpugnabilem murum quisquis arierat, ipse cõfringitur. Ergò prodest CHRISTVS aliquid infantibus baptizatis, & sicut ego doceo, & sicut mecum tota Ecclesia dicit, credentibus prodest. Et post pauca: Credũt & infantes. Vndè credũt? Quomodò credunt? Fide parentum. Si fide parentum purgantur, peccato parẽtum polluti sunt. Posteà verò: Multi modi sunt sanctitatis, & multi modi sunt sanctificationis. Quomodò ergò sanctificatur vir infidelis in vxore, & tamẽ perit nisi baptizetur: sic filij fidelium, etsi ad quendam modum sanctificati sunt, pereũt tamen, si non fuerint baptizati.

Credit in altero, qui peccauit in altero.

Ab ecclesiæ authoritate.

1. Cor. 7. Pereunt fidelium filij, si non fuerint baptizati.

Vnicũ baptisma.

1. C. BASILIVS in libro de spiritusancto, capite decimoquinto: Vnum nouimus salutiferum baptisma, quandoquidem vna est pro mundo mors, & vna ex mortuis resurrectio, quarum figura est Baptisma.

Rebaptizãtes crucifigunt Dominum.

2. CLEMENS pontifex & martyr libro sexto constitutionum apostolicarum, capite decimoquinto: Veruntamẽ initiatos iterùm baptizare tentantes, crucifigunt Dominũ: iterùm eum interimunt, derident diuina, eludunt sancta, insultãt spiritui, sanguinem sanctũ velutì communem contemnunt, peccant in mittentem, in passum, & in testificantem. Et paulò pòst: Baptizate quoq; puerulos vestros, & educate eos in disciplina & præceptis Dei. Sinite enim, inqt, paruulos venire ad me, & nolite eos prohibere.

Paruulorum baptismus.

Marc. 10.

3. IOANNES Damascenus libro quarto de Orthodoxa fide, capite decimo: Confitemur autem vnum baptisma in remissionem peccatorum, & in vitam æternam. Baptisma siquidẽ Domini mortem

Vnum Baptisma.

tem insinuat: consepulti enim sumus Domino per baptisma, vt inquit diuinus Apostolus. Quemadmodùm igitur semel completa est Domini mors, sic semel oportet baptizari iuxta Domini verbum, in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti, instructos confessione Patris, & Filij, & Spiritussancti. Quicunque igitur in Patre, & Filio, & Spiritu sancto baptizati sunt, & vnam naturam diuinitatis in tribus hypostasibus edocti, & rursus rebaptizantur, illi iterùm crucifigunt CHRISTVM, vt inquit diuinus Apostolus: Impossibile nanque est, eos qui semel illuminati sunt, renouari in pœnitentiam, iteratò crucifigentes sibijpsis CHRISTVM, & ludibrio subijcientes. Quicunque verò in sancta Trinitate baptizati non fuerint, illos rebaptizari oportet.

Rom. 6.

Rebaptizati iterùm crucifigunt Christum.

Heb. 6.

4. PRIMVM concilium Carthaginense canone primo: Illicitas esse sancimus rebaptizationes, & satis esse alienum à syncera fide & catholica disciplina.

Dãnatur anabaptismus.

5. CONCILIVM Viennense sub Clemente quinto: Baptisma vnicum baptizatos omnes in Christo regenerãs, est (sicut vnus Deus & fides vnica) ab omnibus fideliter confitendum. Quod celebratũ in aqua in nomine Patris & Filij & Spiritussancti, credimus esse tam adultis quàm paruulis communiter perfectum remedium ad salutem.

Vide in Clementinis, tit. de summa Trinit. & fide Catholic.

6. CONCILIVM Tridentinum sessione septima, canone nono, de sacramentis in genere: Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, nõ imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddã spirituale & indelebile, vndè ea iterari non possunt, anathema sit.

Character Baptismi, Confirmationis, & Ordinis.

7. ITEM in eadem sessione, canone decimotertio de baptismo: Si quis dixerit paruulos, eò quòd actum credẽdi non habent, suscepto baptismo inter fideles computãdos non esse, ac propterea cùm ad annos discretionis peruenerint, esse rebaptizandos: aut præstare omitti eorum baptisma, quàm eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ, anathema sit.

Paruuli inter fideles numerandi.

Paruuli baptizati, non rebaptizandi postea.

8. AVGVSTINVS tractatu vndecimo in Ioannem: Rectè intellexit Nicodemus natiuitatem carnis. Sic & tu intellige natiuitatẽ spiritus. Quicunque tibi dixerit, vt spiritaliter iterùm nascaris, responde quod dixit Nicodemus: Nunquid potest homo iterùm in ventrem matris suæ intrare, & nasci? Iam natus sum de Adam, non me potest iterùm generare Adam: iam natus sum de CHRISTO, non me potest iterùm generare CHRISTVS. Quomodò vterus

Baptismus repeti nõ potest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

teſt, vt nec carnalis natiuitas.

non poteſt repeti, ſic nec baptiſmus. Ibidèm: Plùs vos perſequuntur (Donatiſtæ) qui vos illudẽdo ſeducunt, Veniveni, baptizare hîc, hîc habes verum baptiſmum. noli ludere, vnus eſt verus. Ille luſus eſt, ſeduceris, & iſta perſecutio grauis tibi erit. Iſti etiam audent dicere, quia perſecutionem ſolent pati à catholicis regibus, aut à Catholicis principibus. Quam perſecutionem tolerant? afflictionem corporis. Quomodò paſsi ſunt perſecutionem, quam faciunt grauiorem? Caue quandò vult ludere Iſmael cum Iſaac, quandò tibi blanditur, quandò offert alterum baptiſmum: reſponde, habeo iam baptiſmum. Si enim verus eſt iſte baptiſmus, quiſquis vult alterum dare, illudere vult. Caue animæ perſecutorem. Et paulò pòſt: Mirãtur quia commouentur poteſtates Chriſtianæ aduersùs deteſtandos diſsipatores Eccleſię. Si non ergò mouerentur, & quomodò redderent rationem de imperio ſuo Deo? Intendat charitas veſtra quid dicam, quia pertinet hoc ad reges ſeculi Chriſtianos, vt temporibus ſuis pacatam velint matrem ſuam Eccleſiam habere, vndè ſpiritaliter nati ſunt. Videte qualia faciunt, & qualia patiuntur. Occidunt animas, affliguntur in corpore: ſempiternas mortes faciunt, & temporales ſe perpeti conqueruntur.

Gen. 21.

Anabaptiſtæ ſũt illuſores.

Rectè perſequuntur hæreticos catholici principes.

Pro mortibus ſempiternis mortem temporalem patiuntur.

9. BEDA in caput tertium euangelij ſecundùm Ioannem: Notandum autem, quia quod de carnali dixit, hoc etiam de ſpirituali eſt regeneratione ſentiendum: nequaquàm videlicet eam, poſtquàm ſemel expleta fuerit, poſſe repeti. Siue enim hęreticus, ſiue ſchiſmaticus, ſiue facinoroſus quiſque in confeſsione ſanctæ Trinitatis baptizet, non valet ille quidem qui ità baptizatus eſt, à nobis Catholicis rebaptizari, nè confeſsio vel inuocatio tanti nominis videatur annullari.

Non magis repeti poteſt ſpiritalis, quã carnalis natiuitas.

10. SECVNDA ſynodus generalis, quę eſt prima Conſtantinopolitana, in Symbolo: Confitemur vnum baptiſma in remiſsionem peccatorum.

11. AVGVSTINVS epiſtola ducenteſimatertia ad Maximinum epiſcopum: Rebaptizare igitur hæreticum hominem &c. vt in textu.

12. IDEM in libro de vnico baptiſmo contra Petilianum, capite decimotertio: Ego autem vt quod de hac re ſentio breuiter dicam, rebaptizare hæreticos, quod illi (Cyprianus ſcilicet & eius ſocij) feciſſe dicuntur, tunc fuit humani erroris: rebaptizare autem Catholicos, quod adhuc iſti faciunt, ſemper eſt diabolicæ præſumptionis.

Anabaptiſmus eſt diabolicæ ꝓſumptionis.

13. LEO

13. LEO Magnus epiſtola ſeptuageſimanona ad Nicetam epiſcopum Aquileienſem, capite ſeptimo: Hanc regulam (vt ſcitis) ſeruãdam in omnibus eccleſijs prædicamus, vt lauacrum ſemel initum nulla iteratione violetur, dicente Apoſtolo: Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma. Cuius ablutio nulla iteratione temeranda eſt, ſed (vt diximus) ſola ſanctificatio ſancti ſpiritus inuocanda eſt, vt quod ab hæreticis nemo accipit, à Catholicis ſacerdotibus conſequatur.

Baptiſmus nõ iterandus.

Ephe. 4.

14. IDEM epiſtola trigeſimaſeptima ad Leonem Rauennatem Epiſcopum: Scimus quidem inexpiabile eſſe facinus, quotiès iuxta hæreticorum damnata à ſanctis patribus inſtituta, cogitur aliquis lauacrum, quod regenerandis ſemel tributum eſt, bis ſubire, Apoſtolica reclamante doctrina, quæ nobis vnicam prædicat in Trinitate Deitatem, vnam in fide confeſsionem, vnum in baptiſmate Sacramentum. Sed in hoc nihil ſimile formidatur, quoniam non poteſt in iterationis crimen deuenire, quod factum eſſe omninò neſcitur.

Inexpiabile facinus eſt rebaptizatio.

Ephe. 4.

Agit de eorũ baptiſmo, de qbus nõ conſtat an ſint baptizati.

15. IVSTINIANVS in Codice, libro primo, titulo ſexto, Nè ſanctum baptiſma iteretur, L. ſecunda Imperatorum Honorij & Theodoſij: Si quis rebaptizare quempiam de miniſtris Catholicæ ſectæ fuerit detectus, vnà cum eo qui piaculare crimen commiſit, (ſi tamen criminis per ætatem capax ſit) & hic, cui perſuaſum ſit, vltimo ſupplicio percellatur.

Vltimũ ſupplicium in anabaptiſtas cõſtitutum.

II

Quæ circa hoc Sacramentum præcipuè ſunt notanda?

A. Elementum abluens, eiusque ſignificatio, verbum, miniſter, & effectus Baptiſmi.

B. Elementum eſt [a] aqua ſimplex, materia ad hoc neceſſaria, quæ natura ſua ſordes corporis abluere ſolet. Cui hæc pulchrè reſpondet ſignifica-

[a] Ioan. 3. b Epheſ 5. f Act. 8. g 10. g Trident. can. 2. de Bapt. & Florẽt. Chryſoſt homil. 24. in Ioan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio, Baptismo animam [b] emundari peccatis,& hominem,vtì dicemus,iustum effici.

C. Verbum quo [c] Sacramenti forma consistit, ex CHRISTI præcepto sic habet: [d] *Ego te baptizo in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti.*

D. Et quanquàm sit Sacerdotum munus,baptismum administrare, tamen vbì necessitas vehementer vrget, baptizare possunt alij [e] quoquè, ne impijs quidē & hæreticis exceptis,modò à forma Ecclesiæ & eius verbis conceptis non recedatur.

b Tit 3.b Act.2.f 1.Corint.6.c c Cõcil Later. 3. & Floréti. Au.li.6 cõtra Donat.ca. 25. Didymus l.2 de spirit. sanct. d Matth.28.d Amb. de iis q̃ myst.init.c.4. e Au.cõt.Parmenia. li. 2.c. 13 Et de vnic. bapt.c.9.Cõt. Donat. li.3.c. 15.& li.7.c 53. Hilar.in psal. 67.Conc. Later.cap 1.Floret.& Tridēt. can.4.de bap.

SCRIPTVRAE.

IOANNIS tertio: Nisì quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto,non potest introire in regnum Dei.

AD Ephesios quinto:Vt Ecclesiam sanctificaret, mundãs eam lauacro aquæ in verbo vitæ.

ACTORVM octauo: Dum irent per viam,venerunt ad quandam aquam: & ait Eunuchus, Eccè aqua, quid prohibet me baptizari? Et iussit stare currum: & descenderunt vterque in aquam, Philippus & Eunuchus, & baptizauit eum.

ACTORVM decimo: Nunquìd aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi qui spiritum sanctum acceperunt,sicut & nos?

AD Titum tertio: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.

ACTORVM secundo: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in nomine IESV CHRISTI in remissionem peccatorũ vestrorũ: et accipietis donũ spiritus sancti.

PRIORIS

PRIORIS ad Corinthios sexto:Et hæc quidem fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri IESV CHRISTI, & in Spiritu DEI nostri.

MATTHAEI vigesimooctauo:Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

PATRES.

1. B. TRIDENTINVM concilium sessione septima,canone secundo de Baptismo:Si quis dixerit, aquam veram & naturalem non esse de necessitate baptismi, atque ideò verba illa Domini nostri IESV CHRISTI, Nisì quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto:ad metaphoram aliquam detorserit,anathema sit. Materia Baptismi. Ioan.

2. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramẽtis Ecclesiæ: Materia huius Sacramenti, est aqua vera & naturalis:nec refert,frigida sit an calida.

3. CHRYSOSTOMVS homilia vigesimaquarta in Ioannem: Nam quòd perneccssaria sit aqua, vel indè perspicuũ est,quòd cùm antè aquam spiritus inspirâsset,in hoc tamen nõ quieuit Apostolus, sed ad aquæ necessitatem ostendendam ait: Nunquìd aquam quis prohibere potest,vt non baptizentur hi,qui spiritum sanctum acceperunt,sicut & nos?Quænam ergò aquæ necessitas? Iam abscondi-tum vobis mysterium aperiam.Sunt & alia, nunc verò ex omnibus vnum exposuisse sufficiat. Primùm diuina in hoc consummantur indicia, sepultura, mortificatio, resurrectio, vita, & hæc simul oĩa. In aqua enim tanquàm in sepulcro caput immergentibus vetus homo sepelitur & submergitur, deindè nobis emergentibus nouus resurgit indè. Vt facile nobis est immergi & emersos respirare, ità Deo veterẽ sepelire hominẽ,& nouum induere. Præterea ter istud fit, vt hinc Patris & Filij & Spiritus sancti virtutem hæc omnia implere intelligas. Quod nè coniectura à me, sed vero sensu dictum intelligas,audi Paulum. Consepulti,inquit,sumus cum illo per baptismum in mortem. Et iterùm: Noster vetus homo simul crucifixus est.Et iterùm: Cõplantati facti sumus similitudini mortis eius. Aqua ad baptismũ pficiẽdũ necessaria. Actor.10. Ter repetita ablutio. Colos.2. Rom 6. Ibidem.

1. C. CONCILIVM Lateranense magnum canone primo: Sacramentum baptismi, quod ad inuocationem indiuiduæ Trinitatis,videlicet Patris & Filij & Spiritus sancti, consecratur in aqua,

tam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam paruulis quàm adultis in forma Ecclesię à quocunque ritè collatum, proficit ad salutem.

Forma Baptismi Latinorũ & Græcorũ.

2. ET concilium Florentinum: Forma huius Sacramenti est: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Non tamen negamus, quin & per illa verba, Baptizetur talis seruus CHRISTI in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: vel, Baptizatur manibus meis talis, in nomine patris & filij & spiritus sancti, verum perficiatur baptisma: quoniam cùm principalis causa, ex qua baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas: instrumentalis autem sit minister, qui tradit exteriùs Sacramentum, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministrum, cum sanctæ Trinitatis inuocatione, perficitur sacramentum.

Certa Baptismi forma necessaria.

3. AVGVSTINVS de baptismo contra Donatistas libro sexto, capite vigesimoquinto: Certa illa euangelica verba, sine quibus nõ potest baptismus consecrari, tantũ valent, vt per illa sic euacuentur, quæcunque in prece vitiosa contra regulam fidei dicuntur, quemadmodùm dæmonium CHRISTI nomine excluditur. Et paulò pòst: Si autem ipse malus est atque peruersus, si precem integram dicat, & nulla ex parte fidei catholicæ aduersam, nõ ideò ipse rectus est, quia illa recta est: & si in aliquibus peruersam precem afferat, Deus adest verbis euangelicis suis, sine quibus baptismus CHRISTI consecrari non potest, & ipse sanctificat Sacramentum suum, vt homini siue antequàm baptizetur, siue cùm baptizatur, siue postea quandoquè ad se veraciter cõuerso, idipsum valeat ad salutem, quod ad perniciem, nisi conuerteretur, valeat. Cæterùm quis nesciat non esse baptismum CHRISTI, si verba euangelica quibus symbolum cõstat, illic defuerint? Sed faciliùs inueniuntur hęretici, qui omninò non baptizent, quàm qui non illis verbis baptizent.

4. DIDYMVS Alexandrinus libro secundo de Spiritu sancto: Quis non ex ipsa cogetur veritate suscipere indifferentiam sanctæ Trinitatis, dum vna sit fides in Patre, & Filio, & Spiritu sancto: & lauacrum detur atque firmetur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti? Non arbitror quenquam tam vecordem atque insanum futurum, vt perfectum baptisma putet id, quod datur in nomine Patris & Filij, sine assumptione Spiritus sancti: aut rursùs in nomine Patris & Spiritus sancti, filij vocabulo prętermisso: aut certè in nomine Filij & Spiritus sancti, non præposito vocabulo Patris. Licèt enim quis posset existere saxei (vt ità dicam) cordis, & penitùs mentis alienæ, qui ità baptizare conetur, vt vnum de præceptis nomi-

Forma mutilata esse non debet.

Singularũ psonarũ S. Trinitatis nosa exprimenda sunt.

nibus

nibus prætermittat, videlicet contrarius legislator Christi, tamẽ sine perfectione baptizabit: immò penitùs à peccatis liberare nõ poterit, quos à se baptizatos existimauerit.

5. AMBROSIVS in libro de ijs qui mysterijs initiantur, cap. quarto: Catechumenus nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & filij & Spiritus sancti, remissionem non potest accipere peccatorum, nec spiritalis gratiæ munus haurire.

Laicus in necessitate baptizare potest.

1. D. AVGVSTINVS libro secundo contra epistolam Parmeniani, capite decimotertio: Si laicus aliqua pereuntis dederit necessitate compulsus, quod cùm ipse acciperet, dandum esse addidicit, nescio an piè quisquam dixerit esse repetendum. Nulla enim cogente necessitate si fiat, alieni muneris vsurpatio est: si autem necessitas vrgeat, aut nullum aut veniale delictum est. Et paulò pòst: Et hæc quidem alia quæstio est, vtrùm & ab ijs qui nunquàm fuerunt Christiani, possit baptismus dari: nec aliquid temerè indè affirmãdum est sine authoritate tanti concilij, quantum tantæ rei sufficit.

Non baptizati, an baptizare possint.

Hæretici verũ baptismũ conferunt.

De ijs verò qui ab Ecclesiæ vnitate separati sunt, nulla iam quæstio est, quin & habeãt & dare possint, & quin pniciosè habeãt, pernicioseq; tradant extra vinculũ pacis. Hoc enim iam in ipsa totius orbis vnitate discussum, consideratũ, perfectum atq; firmatum est.

Verus baptismus etiàm extra Eccle siã confertur.

2. IDEM in libro de vnico baptismo, capite nono: Quisquis extra ecclesiam fuerit ab hæreticis vel schismaticis, tamen Christi baptismate consecratus, cùm ad Ecclesiam venerit, non est negãdum sacramentum veritatis quo imbutus est, sed adijcienda est pietas vnitatis, à qua separatus est, & sine qua illud inesse illi possit, prodesse non possit. Hoc facimus, hoc à maioribus traditũ accepimus, hoc in Catholica Ecclesia, quę toto orbe diffunditur, contra omnes falsitatis nebulas custodimus.

Hæreticorũ baptismus verum est Sacramentum, si debitam formam seruant.

3. IDEM Augustinus libro tertio contra Donatistas, capite decimoquinto: Quamobrem si euangelicis verbis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Marcion baptismum consecrabat, integrum erat sacramentum, quanuis eius fides sub ijsdem verbis aliud opinantis quàm catholica veritas docet, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata. Nam sub ijsdem verbis, id est, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, non solùm Marcion aut Valentinus, aut Arrius, aut Eunomius, sed ipsi carnales paruuli Ecclesiæ, quibus dicebat Apostolus, Non potui loqui vobis quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, si possent singuli diligenter interrogari, tot diuersitates opinionum fortassis, quot homines, numerarentur.

1. Cor. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Cor.2. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Nunquid tamen ideò non integrum sacramentum accipiunt?

4. ET libro septimo, capite quinquagesimotertio cõtra Donatistas: Veruntamen si quis fortè me in eo concilio constitutũ, vbi talium rerum quæstio versaretur, non præcedentibus talibus quorũ sententias sequi maliem, vrgeret vt dicerem, quid ipse sentirem, si eo modo affectus essem quo eram cùm ista dictarem, nequaquàm dubitarem habere eos baptismum, qui vbicunq; & à quibuscunque illud verbis euangelicis consecratum, sine sua simulatione & cum aliqua fide accepissent, quãquàm eis ad salutem spiritalem nõ prodesset, si charitate caruissent, qua catholicæ insererentur Ecclesiæ. Si 1.Cor.13. enim habeam, inquit, fidem vt montes transferam, charitatem aũt non habeam, nihil sum: sicut iam præteritis Maiorum statutis, non dubito etiàm illos habere baptismum, qui quanuis fallaciter id accipiant in ecclesia, tamen accipiunt, vel vbi putatur esse Ecclesia ab 1.Ioann.2. eis, in quorum societate id accipitur, de quibus dictum est, Ex nobis exierunt. Vbi autem neque societas vlla esset ità credentiũ, neq; Per ludum & iocum baptizati. ille qui ibi acciperet, ità crederet, sed totũ ludicrè & mimicè & ioculariter ageretur, vtrùm approbandus esset baptismus qui sic daretur, diuinum iudicium per alicuius reuelationis oraculum concordi oratione, & impensis supplici deuotione gemitibus implorandum esse censerem, ità sanè, vt post me dicturos sententias, nè quid iam exploratum & cognitum adferrent, humiliter expectarẽ: quanto magis ergò nunc, sine præiudicio diligentioris inquisitionis vel maioris authoritatis, istud dixisse accipiendus sum?

5. HILARIVS Pictauorum episcopus in Psalmũ sexagesimũseptimum, loquens de Eunucho Candaces reginæ Aethiopum: Ecce aqua, inquit, quis prohibet me baptizari? sacramentum ipsum Actor.8. Apostolorũ officium erat baptizare. Baptismi adeò impatientis desiderij cupiditate præueniens, vt à diacono ministerium Apostolici officij salutis suæ cupidus exigeret.

6 LATERANENSE concilium magnum sub Innocentio tertio celebratum, canone primo: Sacramentum baptismi, quod ad A quocunq; potest conferri. inuocationem indiuiduæ Trinitatis consecratur in aqua, tam paruulis quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocunque ritè collatum, proficit ad salutem.

Minister ordinarius Baptismi, est sacerdos. 7. CONCILIVM Florentinum: Minister huius sacramenti est sacerdos, cui ex officio competit baptizare: in causa autem necessitatis, non solùm sacerdos vel diaconus, sed etiàm laicus vel mulier,

In causa necessitatis quis homo. er, immò etiàm paganus & hæreticus, baptizare potest, dummodò formam seruet ecclesiæ, & facere intendat quod facit ecclesia.

8. CONCILIVM Tridentinum sessione septima, canone quarto de baptismo: Si quis dixerit baptismum, qui etiàm datur ab hæ- Ab hæreticis collatus baptismus quidò verus. reticis in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit ecclesia, non esse verum baptisma, anathema sit.

III

Quem fructum & effectum præstat Baptismus?

A EVM planè, quem docente CHRISTO [a] ac testibus Apostolis Petro & Paulo discimus, nimirùm per Baptismũ & peccata remitti, & spiritũ dari, quo & vetus homo aboleatur, & noua fiat in CHRISTO creatura. Quippe susceptus ritè baptismus nõ hoc modò largitur, vt impio plenè peccata omnia condonentur atque tollãtur, sed etiam vt baptizatus planè innocuetur, ac verè innocẽs, iustus, sanctus & cælesti gloria dignus in CHRISTO efficiatur: vt iure à Paulo dictum sit omnibus baptizatis: [b] *Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis in nõe* Dñi *nostri* IESV CHRISTI, *& in spiritu Dei nostri.* Atq; alibì testatur [c] idẽ, baptismũ esse

[a] Marc.16 d Act.2.f 22.d 1.Pet.3.d Ezec.36 e 1.Cor.6.c Rom.6.a b Basil.hom.13. in exhort.ad bapti. & lib.de Spirit.sanct.cap.15. Augu.lib 1. contra 2.epist. Pelag. cap 13 & lib.3 c.3. In Enchi. c.64. Beda in c.3.Ioã.Damas. lib. 4.c.10. Greg.lib 9.epist.39. Hierony. ad Ocean. Nazian in sanct.Lauacrum. Clem.Alexand.lib 1.pædag. cap.6. Chrysost.ad Neoph. & ad baptizandos.

[b] 1 Cor.6.c Amb.lib.1.de sacrament.c.4. Conc.Florẽt.& Tridẽt.sess. 5. can.5.

[c] Tit.3.b Augustin. epist.23. & quæst.33. super

Universidad de Deusto
Biblioteca

Num.lib.4 conf. cap.4.
Lactant lib.3.diuinarum inst. c.26.
Cyprian.lib.2.epist 2.

lauacrũ regeneratiõis & renouatiõis Spiritussancti:[d] Lauacrũ etiã aq̃ in verbo vitę. Et rursus ille scribit:[e] *Quicunq; in Christo baptizati estis, Christũ induistis.*

d Ephe.5 f
e Gal.3 d Rom.6.a

f serm.in Cœn.Domini.
Vide Cyprian de bapt.Christi,& ablut.ped. Orig.in c.6. ad Roman.
Reticium Augustodu. apud Augustinum lib.1.contra Iulianum. ca.2.

B Scite[f] Bernardus ac breuiter sacramenti huius effectus p̃cipuos cõplectitur: Lauamur in baptismo, inq̃t, q̃ deletur chirographũ damnatiõis nostræ, & gratia hæc nobis confertur, nõ iam nobis cõcupiscentia noceat, si tamen à consensu abstineamus.

g Iac.1.b Rom.6.b 7.b
Tridentin.sess 5. can.5.
Aug.lib 1.de nupt. & concup. c.23. & 25.& lib 1.con.2.epist. Pela. c.13.
Item lib.1.retract.c.15 & lib. 13. de Trin.c.16. de pec.mer.lib.1. c.39.& lib.2.c.33. & 34.

C Quæ[g] concupiscentia in renatis manẽs, nõ p se peccatũ est, sed vt Theologi appellãt, fomes peccati, ad agonem relict⁹, vt baptizati hac occasiõe vigilãtiùs Dei gratiã q̃rant, virtutes studiosiùs exerceãt, fortiusq̃; certãdo maiorem sibi gloriã parent. Itaq; vt Paulus docet,[h] *Nihil damnationis est ijs, qui sunt in Christo Iesu, q̃ nõ secundũ carnẽ, sed secundũ spiritũ ambulant,*[a] quiq̃; secundùm Pauli doctrinam & exemplum, veterem hominem exuẽtes, de die in diem secundùm[b] interiorem hominem renouantur: id quod proprium est[c] baptizatorum.

h Rom.8.a
a Col.3 b Ephe 4.c
b 2.Cor.4.d
c Rom.6.a

SCRI-

SCRIPTVRAE.

A Prioris ad Corinthios sexto, Ad Galatas tertio, Ad Romanos octauo, vt in textu.

Marci decimosexto: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.

Actorvm secundo: Baptizetur vnusquisque vestrûm in nomine Iesv Christi in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis donum Spiritus sancti.

Actorvm vigesimosecundo: Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, inuocato nomine ipsius, inquit Ananias ad Paulum.

prioris epistolæ Petri capite tertio: Cùm fabricaretur arca, in qua pauci, id est, octo animæ saluæ factæ sunt p aquã. Quod & vos nunc similis formæ saluos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientię bonę interrogatio in Deum per resurrectionem Iesv Christi.

Ezechielis trigesimosexto: Et effundã super vos aquã mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum &c.

Ad Romanos sexto: An ignoratis fratres, quia quicunq; baptizati sumus in Christo Iesv, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismũ in mortem, vt quomodò Christvs surrexit à mortuis per gloriã patris, ità & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini morti eius, simul & resurrectionis erimus: Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, vt vltrà non seruiamus peccato. Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato. Et paulò pòst: Ità & vos existimate, vos mortuos q-dem esse peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD Titum tertio: Saluos non fecit per lauacrum &c.

AD Ephes. quinto: Christus dilexit ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.

C. IACOBI primo: Vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Deindè concupiscētia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm consummatum fuerit, generat mortem.

AD Romanos sexto: Non ergò regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius.

ET capite septimo: Nam cōcupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, Non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mādatum operatū est in me oēm concupiscentiā.

AD Colossenses tertio: Expoliantes vos veterem hominē cum actibus suis, & induentes nouum eum qui renouatur in agnitionem, secundùm imaginem eius qui creauit illum.

AD Ephesios quarto: Deponite vos, secundùm pristinā conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundùm desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestræ: & induite nouum hominem, qui secundùm Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis.

POSTERIORIS ad Corinthios quarto: propter quod nō deficimus: sed licèt is qui foris est, noster homo corrūpitur, tamen is qui intùs est, renouatur de die in diem.

AD Romanos sexto: Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem &c. vt suprà.

PATRES.

Effectus baptismi.

1. A BASILIVS Magnus in exhortatione ad baptismum, quę est decimatertia inter homilias variorum argumentorū: Baptismus est captiuorum & æris alieni remissio, peccati mors, animæ regeneratio, amictus splendens, character indeprehensibilis, cæli iter, regni cælestis conciliatio, adoptionis gratia.

2. Idem

2. IDEM in libro de spiritu sancto, capite decimoquinto: Tribus demersionibus, ac totidem inuocatiōibus, magnū baptismatis mysterium peragitur, vt & mortis figura adumbretur, & per traditionē diuinæ cogitationis animus repurgetur eorum qui baptizantur. Purgatur animus.

3. AVGVSTINVS libro primo contra duas epistolas Pelagianorum, capite decimotertio: Dicimus baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, nec vt oīm peccatorum radices in mala carne teneantur, quasi rasorū in capite capillorum, vndè crescant iterùm resecanda peccata. omnis peccatorum indulgentia in baptismo. Auferet crimina, & nō radit

4. ITEM libro tertio, capite tertio: Baptismus abluit quidem peccata omnia, prorsùs omnia, factorum, dictorum, cogitatorum, siue originalia, siue addita, siue quæ ignoranter, siue quæ sciēter admissa sunt, sed non aufert infirmitatem cui regeneratus resistit, quādò bonum agonem luctatur. Abluit prorsùs oia peccata.

5. IDEM Augustin. in Enchiridio ad Laurētium, capite sexagesimoquarto: Excepto baptismatis munere, quod contra originale peccatum donatum est, vt quod generatione attractum est, regeneratione detrahatur, & tamen actiua quoquè peccata quæcunque corde, ore, opere commissa inuenerit, tollit. Hac ergò excepta magna indulgētia, vndè incipit hominis renouatio, in qua soluitur omnis reatus & ingeneratus & additus &c. Baptismus & originale peccatū & actiua omnia tollit.

6. BEDA in caput tertium Ioannis: Spiritalis generatio tota inuisibiliter agitur. Nam videtur quidem qui baptizatur, in fontem descendere, videtur aquis intingi, videtur de aquis ascendere: quid autem in illo lauacrum regenerationis egerit, minimè potest videri. Sola autem fidelium pietas nouit, quia peccator in fontem descendit, sed purificatus ascendit: filius mortis descendit, sed filius resurrectionis ascendit. Sola hoc ecclesia mater, quæ generat, nouit. Cæterùm oculis insipientium videtur talis exire de fonte, qualis intrauit, totumq; ludus esse quod agitur. Effectus baptismi inuisibilis.

7. DAMASCENVS lib. quarto orthodoxę fidei, capite decimo: Peccatorum remissio omnibus æquè per baptismum donata est, gratia verò spiritus sancti, secundùm proportionem fidei & puritatis. Nunc igitur per baptisma primitias spiritus sancti accipimus: & initium alterius vitæ fit in nobis, id est, primitiæ regenerationis, & signaculum, & tutela, & illuminatio, & sanctificatio. Remissio peccatorū æqualis, gratia nō item.

8. GREGORIVS Magnus libro nono, epistol. trigesimanona ad Theotistam patritiam: Si qui sunt qui dicunt peccata in baptismate superficietenus dimitti, quid est hac prædicatione infidelius, in qua ipsum Peccata prorsùs dimitti in baptismo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum fidei sacramentum festinant soluere? in quo principaliter ad
cælestis munditiæ mysterium anima ligatur: vt absoluta radicitus à
Psalm 72. peccatis omnibus, soli illi inhæreat, de quo psalmista ait: Mihi autē
adhærere Deo bonū est. Certè enim maris rubri transitus figura sanc-
Exod. 14. cti baptismatis fuit, in quo hostes à tergo sunt mortui, sed alij cōtra
faciem in eremo sunt inuenti. Sic quippe omnes qui in sancto bapte-
smate tinguntur, eorum peccata præterita omnia laxantur, quia ea
velut Aegyptij hostes à tergo moriuntur. Sed in eremo alios hostes
inuenimus, quia dum in hac vita viuimus, priusquàm ad promissi-
onis patriam pertingamus, multę tentationes nos fatigāt, & ad ter-
ram viuentium tendentibus iter intercludere festinant. Qui ergo
dicit peccata in baptismate funditùs non dimitti, dicat in mari ru-
bro Aegyptios non veraciter mortuos. Si autem fatetur Aegyptios
veraciter mortuos, fateatur necessè est peccata in baptismate funditus
tùs mori: quia nimirū plus valet in absolutiōe nostra veritas, quàm
Ioan 13. vmbra veritatis. In Euangelio Dominus dicit: Qui lotus est, non ha-
diget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Si igitur peccata in
baptismate funditùs minimè dimittuntur, quomodò is q lotus est
mundus est totus? Totus enim mundus dici non potest, cui de pec-
cato aliquid remāsit. Sed nemo resistit voci veritatis, quę ait: Qui lo-
tus est, mundus est totus. Nihil ergò ei de peccati sui contagione re-
manet, quem totum fatetur mundum ipse qui redemit.

9. HIERONYMVS in epistola octogesimatertia ad Oceanum.
Omnia crimi na cōdonata. 1. Corinth. 6. Omnia, inquit, nobis in baptismate cōdonata sunt crimina: nec pa-
indulgentiam, iudicis est metuenda seueritas, dicente Apostolo: Ali-
hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati
estis in nomine domini Iesu Christi, & in spiritu Dei nostri. Omnia
peccata donata sunt: bene & fideliter. Et paulò pòst: Quantam vim
habeat baptisma & aqua in CHRISTO sanctificata gratiā, docebo.
Genes 1. Figuræ baptismi. Rudis mundus, necdùm sole rutilante, nec pallente luna, nec astris
micantibus, incompositam & inuisibilem materiam, abyssorū mo-
gnitudine & deformibus tenebris opprimebat. Solus spiritus Dei
in aurigæ modum super aquas ferebatur, & nascentem mundum
Gen. 7. & 8. figura baptismi parturiebat &c. Peccat mundus & sine aquarum di-
luuio non purgatur. Statimq; columba spiritus sancti, expulso ali-
terterrimo, ità ad Noe quasi ad Christū in Iordane deuolat: & ra-
refectionis ac luminis, pacem orbi annunciat. Pharao cum exercitu
suo, nolens populum Dei exire de Aegypto, in typo baptismatis su-
Exod. 14. focatur. Et plura alia ex scripturis copiosè.

10. Gre-

10. GREGORIVS Nazianzenus in oratione in sanctum La-
uacrum: Illuminatio splendor est animarum, vitæ translatio, inqsitio per quam ad Deum conscientia attollitur: illuminatio adiuto- Vis baptismi admirabilis.
rium nostræ est imbecillitatis: illuminatio carnis est abiectio, spiri-
tus affecta, rationis participatio, creationis emendatio, peccati di-
luuium, luminis communicatio, tenebrarum dissolutio: illumina-
tio ad Deum est vehiculum, CHRISTI peregrinatio, fidei sustēn-
taculum, mentis perfectio, regni cælorum gloria, vitæ permutatio,
seruitutis ablatio, vinculorum solutio, fœderis commutatio: illu-
minatio (qd necessè est plura enumerare?) ex Dei donis est pulcher-
rimum & magnificentissimum. Quemadmodùm quædam sancta
appellantur sanctorum, aut quod excellētius & magis propriū est,
cantica canticorum: ità & illa omnibus reliquis, qui apud nos sunt
splēdoribus, est sanctior. Vocatur autem donum hoc, quemadmo-
dùm & dator eius CHRISTVS, multis ac varijs nominibus: siue
id nobis ob exuberātem rei accidat lætitiam, (delectātur enim qui
alicuius rei magno tenentur amore, iucundè circa illius verſari no- Baptismi no-
mina) siue quòd beneficia innumera nobis denominationum mul- mina varia.
titudinē struant. Donum igitur appellamus, beneficium, baptisma,
vnctionem, illuminationem, incorruptionis indumentum, regene-
rationis lauacrum, signaculum, omne quodcunque precioſum est:
donum quidem, quoniam cùm nihil contulerimus, nobis datū sit:
beneficium tanquàm debentibus: baptisma, tāquàm peccata in vn-
da pariter sepeliantur: vnctionem verò, tanquàm sacra sit & regia,
siquidem hæc erant vncta: illuminationem autem, tanquàm splen-
dorem: indumentum, veluti turpitudinis tegumentum: lauacrum
verò, tanquàm ablutionem: at sigillum, tanquàm conseruationem
& dominationis designatiōem. Et paulò pòst: Ipsa baptismatis gra- Vis baptismi
tia ac vis, non mundi diluuium, vt olim, sed vniuscuiusque peccati
continet purgationem, & omnimodam fœditatum & inquinatio-
num, quæ à prauitate ingressæ sunt, reiectionem. Proindè cùm du-
plices simus, ex anima dico & corpore, illudq; visibilis, ista verò in-
uisibilis sit naturæ: ità & duplex est purgatio, per aquam inquam &
spiritum: & hæc quidem visibiliter ac corporaliter suscipitur, at illa
incorporaliter & inuisibiliter cocomitatur: ac vna quidem est figu-
ralis, sed altera vera, quæ & profunda expurgat, prioris generatiōis
adiutorium existens. nouos pro veteribus, ac DEI similes, pro eo
quod nunc sumus, efficit, absque igni conflans, & sine confractione
irradians. si enim breuiter dicere oportet, baptismatis vis, cum Deo

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitæ ſecundæ,ac purioris conuerſationis eſt pactũ cenſendum. Ibid.

Matt. 12. Exiuit à te impurus ille & materialis ſpiritus, baptiſmate expulſus. non fert perſecutionem, non ſuſtinet abſque domo & lare degere. pergit per loca inaquoſa, & diuinæ irrigationis arida. ibi verſari cupit, circumerrat, quærẽs requiem, nec inuenit: in baptizatas incidit

Matt. 8. animas, quarum prauitatem lauacrum eluerat: timet aquam, purgatione ſuffocatur, quemadmodùm legio mari.

11. CLEMENS Alexandrinus libro primo pædagogi, capite ſe-

Effectus baptiſmi. xto: Qui tingimur, abſterſis peccatis, quæ diuino ſpiritui inſtàr caliginis tenebras offundebãt, liberum, ab omniq; impedimento vacuum, & lucidum habemus ſpiritus oculum: quo quidem ſolo quod diuinum eſt intuemur, cælitùs influente nobis ſancto ſpiritu. Et paulò antè: Tincti, illuminamur: illuminati, in filios adoptamur: adoptati, perficimur: perfecti, immortales reddimur. Ego, in-

Pſal. 81. quit, dixi: Dij eſtis, & filij excelſi omnes. Multis autem modis vocatur hoc opus, Gratia, Illuminatio, Perfectum, & Lauacrum. Lauacrum quidem, per quod peccata abſtergimus. Gratia autẽ, qua remittuntur pœnæ quæ peccatis debentur. Illuminatio autem, per quam ſanctam illam & ſalutarem lucem intuemur, hoc eſt, per quã id quod eſt diuinũ perſpicimus. Perfectum autem dicimus, cui nihil deeſt. Quid enim ei deſit qui Deum nouit? Eſt enim reuerà abſurdum Dei vocari gratiam, quæ non ſit perfecta, & vndequaq; plena. Qui eſt autem perfectus, perfecta vtiquè largietur. Nec longè pòſt: Illuminatione tenebras deleri neceſsè eſt. Tenebræ autem ſunt ignoratio, per quam in peccata incidimus, circa veritatem hallucinantes. Cognitio ergò eſt illuminatio, quæ delet ignorationem, & perſpicacem videndi facultatem inſerit. Quinetiam eorum quæ ſunt deteriora, reiectio, eſt meliorum reuelatio. Quæ enim malè colligauit ignoratio, ea pulchrè reſoluit agnitio. Hæc autem vincula quàm celerrimè remittuntur, humana quidem fide, diuina verò gratia, cùm remittuntur peccata vno medicamento Pæonio, nempe verbali baptiſmo. Omnia ergò peccata eluimus, & eueſtigiò mali non ſumus ampliùs. Vna eſt hæc gratia illuminationis, quòd non ſint ijdem mores, qui erant antequàm lauaremur.

12. CHRYSOSTOMVS in homilia ad neophytos: Eccè libertatis ſerenitate perfruuntur, qui tenebantur pauloantè captiui:

Decem baptiſmi munera. & ciues eccleſiæ ſunt, qui fuerunt in peregrinationis errore: & iuſtitiæ in ſorte verſantur, qui fuerunt in confuſione peccati. Non enim ſunt tantùm liberi, ſed & ſancti: non tantùm ſancti, ſed & iuſti: nec

ſolùm iuſti, ſed & filij: nec ſolùm filij, ſed & hæredes: nec ſolùm hæredes, ſed & fratres CHRISTI: nec tãtùm fratres CHRISTI, ſed & cohæredes: nõ ſolùm cohæredes, ſed & mẽbra: non membra tãtùm, ſed & templum: nec tãtùm templũ, ſed organa ſpiritus. Vides quot ſint baptiſmatis largitates? Sed multis quidem videtur, cæleſtẽ gratiam in peccatorum tantùm remiſsione conſiſtere: nos autem honores computauimus decem. Hac de cauſa & iam infantulos baptizamus, vt non ſint coinquinati peccato, vt eis addatur ſanctitas, iuſtitia, adoptio, hæreditas, fraternitas CHRISTI, vt eius membra ſint omnes, vt ſpiritus habitatio fiat.

Non ſola peccatorũ remiſſio.

Paruuli cur baptizantur.

13. IDEM in homilia ad baptizandos: Nunc ſordes corporis Iudaicum lauacrum emundabat. Diuinæ autem gratiæ lauacrum non corporis, ſed animæ maculam ſordeſq; mundare conſueuit. Non enim eos qui mortua corpora tetigerũt, ſed eos qui operibus mortuis pgrauantur, efficit mundos. Etſi mollis, etſi fornicator, etſi idolis ſeruiens, etſi quid aliud huiuſmodi gerens quiſpiã reperiatur, etſi omni humana deteſtabilitate fuerit prægrauatus, etſi totius malitię nodis adſtrictus: cùm ad illam natatoriam venerit, cùm illius fontis diuinos ſenſerit riuos, Solis radijs mũdior eleuatur. Et nè putes ambitionis gratia hæc verba proferri, audi Paulum de huius lauacri virtute dicentem: Nolite errare, nec hi qui idolis ſeruiunt, nec fornicatores, nec adulteri, &c. Et hęc, inquit, quidem eratis &c. Nos quidem pollicemur vobis oſtendere totius malitiæ vinculis abſolui, & omni immunditia liberari eos, qui hoc lauacrum promerentur: Verũ ratio longè maiora declarat. Non enim mundos tantùm, ſed & ſanctos & iuſtos effectos oſtendit. Non enim dixit, lauati eſtis tantùm, ſed & ſanctificati & iuſtificati. Nec multò poſt: Vt ſtatuam auri metallo confectam, aliquanti temporis mſetis fumo & puluere & æruginis ſordibus coinquinatam, cùm artificis manus acceperint, renouant fornacis ardore, & ſplendidam nobis lucidamq; demonſtrant: ità & noſtram naturam Deus æruginatam mole peccati, & maiorum geſtorum fumo violatã, & omni pulchritudine, quam primò ei donauerat, denudatam, in illos aquarum fontes, tanquàm in purgatoriũ mittit: & pro flamma ſpiritus gratiam ſubminiſtrat, & exindè rudes effectos, etiam Solis radijs eleuat clariùs lucentes, veterem hominem conterens, nouum autem oſtendens longè meliorem.

Mũdat omnia Baptiſmus.

Solis radijs mũdior recẽs baptizatus.

1. Cor. 6.

Similo.

14. AMBROSIVS libro primo de ſacramentis, capite quarto: Cæterùm qui per hunc fontem tranſit, tranſit à terrenis ad cęleſtia:

Quid præſtat baptiſmus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc est enim Paschia, id est, transitus eius, trãsitus à peccato ad vitã, à culpa ad gratiam, ab inquinamento ad sanctificationem. Qui per hunc fontem transit, non moritur, sed resurgit.

Effectus Baptismi.

15. CONCILIVM Florentinum, in doctrina de sacramentis: Huius sacramenti effectus est remissio omnis culpæ originalis & actualis: omnis quoquè pœnæ, quæ pro ipsa culpa debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis preteritis iniungenda est satisfactio: sed morientes antequàm culpam aliquam committant, statim ad regnum cælorum & Dei visionem perueniunt.

Gratia baptismi omninò tollitur quicquid ꝓpriam peccati rationem habet.

16. CONCILIVM Tridentinum sessione quinta, in decreto de originali peccato, canone quinto: Si quis per IESV CHRISTI Domini nostri gratiam, quæ in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiàm asserit non tolli totũ id, quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantùm radi aut non imputari, anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus: quia nihil est damnationis ijs, qui verè consepulti sunt cum CHRISTO per baptisma in mortem, qui non secundùm carnem ambulant: sed veterem hominem exuentes, & nouũ qui secundùm Deum creatus est induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem CHRISTI, ità vt nihil prorsus eos ab ingressu cæli remoretur.

Rom 8.6.

Colos 3.
Ephe. 4.

Rom 8.

17 AVGVSTINVS ad Bonifaciũ epistola vigesimatertia: Aqua exhibens forinsecùs sacramentum gratiæ, & spiritus operans intrinsecùs beneficium gratiæ, soluens vinculum culpæ, reconcilians bonum naturæ, regenerat hominẽ in vno CHRISTO, ex vno Adam generatum.

Sacramentũ baptismi qd operetur.

Num. 19.

18. IDEM super Numeros quæstione trigesimatertia: Qui sacramento baptismi rectè abluitur, quod illa aspersionis aqua figurabatur, mundatur spiritaliter, id est, inuisibiliter in carne & in anima, vt sit mundus & corpore, & spiritu.

Mũdat baptismus.

19. IDEM libro quarto cõfessionum, capite quarto, de quodam suo amico loquens: Cùm laboraret ille febribus, iacuit diù sine sensu in sudore lethali: & cùm desperaretur, baptizatus est nesciens, me non curante, & præsumente id retinere potiùs animam eius quod à me acceperat, non quod in nescientis corpore fiebat. Longè autem aliter erat: nam recreatus est & saluus factus. Statimq; vt primũ cum eo loqui potui: potui aũt mox vt ille potuit, quoniã nõ discedebamus & nimis pendebamus ex inuicem, tentaui apud illum irridere, tanquàm & illo irrisuro mecum baptismum quem acceperat, mente ale-

Baptismus ægri mentem mutat.

atque sensu absentissimus: sed tamen se iam accepisse didicerat. At ille ità me exhorruit vt inimicum, admonuitque mirabili & repẽtina libertate, vt si amicus esse vellem, talia sibi dicere desinerẽ. Ego autem suspectus atque turbatus, distuli omnes motus meos &c.

20. LACTANTIVS libro tertio diuinarum institutionum, capite vigesimosexto: Dei præcepta quia & simplicia & vera sunt, quãtùm valeant in animis hominum, quotidiana experimenta demõstrant. Da mihi virum qui sit iracundus, maledicus, effrenatus: pauciſsimis Dei verbis tam placidum, quàm ouem reddam. Da cupidum, auarum, tenacem: iam tibi eum liberalem dabo, & pecuniam suam plenis manibus largientem. Da timidum doloris ac mortis: iam cruces & ignes, & pericula & Phalaridis taurum contemnet. Da libidinosum, adulterum, ganeonem: iam sobrium, castum, continentem videbis. Da crudelem & sanguinis appetẽtem, iam in veram clementiam furor ille mutabitur. Da iniustum, insipientem, peccatorem: continuò & æquus, & prudens, & innocens erit: vno enim lauacro malitia omnis abolebitur. Tanta diuinæ sapientiæ vis est, vt in hominis pectus infusa, matrem delictorum stultitiam vno semel impetu expellat. Ad quod efficiendum non mercede, non libris, non lucubrationibus opùs est. Gratis ista fiunt, facilè, citò, modò pateant aures, & pectus sapientiam sitiat. Nemo vereatur nos: aquam nõ vẽdimus, nec solem mercede præstamus. Dei fons vberrimus ac plenissimus patet cunctis, & hoc cæleste lumen vniuersis oritur, quicunq; oculos habent. Num quis hæc philosophorum aut vnquàm præstitit, aut præstare potest?

Lauacro Baptismi omnis malitia aboletur.

21. CYPRIANVS libro secũdo, epistola secunda ad Donatum: Cùm in tenebris atque in nocte cæca iacerem, cúmque in sălo iactantis seculi nutabundus ac dubius vestigijs oberrantibus fluctuarem, vitæ meæ nescius, veritatis ac lucis alienus, difficile prorsùs ac durum pro illis tunc moribus opinabar, quod in salutem mihi diuina indulgentia pollicebatur, vt quis renasci denuò posset: vtq; in nouam vitam lauacro aquæ salutaris animatus, quod priùs fuerat exponeret: corporis licèt manente compage, hominem animo ac mente mutaret. Quî possibilis, aiebam, est tanta conuersio, vt repẽtè ac perniciter exuatur, quod vel genuinum situ materiæ naturalis obduruit, vel vsurpatũ diù senio vetustatis inoleuit? alta hæc & profunda penitùs radice sederunt.

Baptismus hoiem animo ac mente mutat.

1. B BERNARDVS in sermone de Cœna Domini: Dixi vobis sæpiùs, nec mente excidere debet: quoniam in casu primi homi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis cecidimus omnes. Cecidimus autem super aceruum lapidum & in luto: Vndè non solùm inquinati, sed etiàm vulnerati & grauiter quassati sumus. Lauari quidem citò possumus, ad sanandam verò opùs est curatione multa. Lauamur igitur in baptismo, quia deletur chirographum damnationis nostræ: & gratia hæc nobis confertur, nè iam nobis concupiscentia noceat: si tamen à consensu abstineamus: atque ità tanquàm sanies inueterati hulceris remouetur, dum tollitur damnatio & responsum mortis, quod priùs indè manabat.

Lauamur, à damnatione liberamur, & gratiam accipimus.

2. CYPRIANVS in sermone de baptismo CHRISTI, & manifestatione Trinitatis: Bonis sæpè malorum ministeria suffragantur. Supponit itaque ceruicem sanctam manibus hominis humilitas redemptoris, & licèt plenam non habeat virtutem, suscipit tamen CHRISTVS baptisma Ioannis. Præparabat viam Domino Ioânes lauando exteriùs corpora, vt præcederet exterius lauacrum sequuturum baptisma, in quo conferretur animarum ablutio, & peccatorum remissio. Præcessit quod erat ex parte, vt consummatio sequeretur.

Baptismus Ioannis, alius à baptismo Christi.

Animarum ablutio & remissio peccatorũ. Gen. 3. Ioan. 4.

3. IDEM de ablutione pedum: Ornata & honorata est Ecclesia quasi paradisus, in amplitudinis suæ vmbilico fontem continens gratię singularis, flumina creans in vitam æternam salientia, viuam habẽs originem & decursum perennem. Hinc egredientia quatuor euangelij flumina, per vniuersum mundum secum regenerationis euehunt lauacrum, & de abdito & secretissimo Spiritus sancti munere huius gratiæ liquor emanat, sic lauans quos par entalis labes infecerat, vt nec actualis nec originalis macula, aliqua sui post ablutionem illam vestigia derelinquat. Præteritis lotis, vita deincèps arbitrio est proprio deducẽda, ità tamen, vt actualibus aliquandò recrudescentibus iam non imputentur originalia, nec propter illa damnatiõi obnoxus sit, cui semel illa sunt in baptismo indulta. In originalibus enim corruptio naturæ abijci & exterminari meruerat: sed quia nõ erat voluntas in culpa, prouidit Deus generali damnationi remedium, & suæ sententiam iustitiæ temperauit, hęreditarium onus à sobole remouens, & misericorditer ablutione & vnctione medicinali, corruptionis primitiuę fermentum expurgans.

Originale & actualia peccata planè tollit.

4. ORIGENES in caput sextum epistolæ ad Romanos: De hoc etiam paruulorum peccato Dauid dixisse credendus est illud, quod suprà memorauimus, quia in peccato concepit me mater mea. Secundùm historiam enim nullum matris eius declaratur peccatum. Pro

Psal. 50.

Pro hoc & Ecclesia ab Apostolis traditionem suscepit, etiam paruulis baptismum dare. Sciebant enim illi quibus mysteriorum secreta commissa sunt diuinorum, quia essent in omnibus genuinæ sordes peccati, quæ per aquam & spiritum ablui deberent.

Traditio Apostolica.

Paruuli per baptismũ ab Originali peccato liberantur.

5. RETICIVS Augustudunẽsis Episcopus de baptismo loquẽs, apud Augustinum libro primo contra Iulianum, capite secundo: Hanc esse principalem in Ecclesia indulgẽtiam, neminem præterit, in qua antiqui criminis omne pondus exponimus, & ignorantiæ nostræ facinora prisca delemus, vbi & veterem hominem cum ingenitis sceleribus exuimus. Audis (subiungit Augustinus) antiqui criminis pondus, audis prisca facinora, audis cum sceleribus ingenitis hominem veterem: & audes aduersùs hæc ruinosam construere nouitatem?

Omne põdus antiq criminis exponimus.

1. C CONCILIVM Tridentinum sessione quinta, in decreto de Originali peccato, canone quinto: Manere in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur & sentit, quæ cùm ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, & viriliter per IESV CHRISTI gratiam repugnantibus non valet: quinimò qui legitimè certauerit, coronabitur. Hanc cõcupiscentiam, quam aliquandò Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquàm intellexisse Peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Cõcupiscẽtia cur in baptizatis manet.

2. Timoth. 2. Rom. 7.

Impropriè vocatur peccatum.

2. AVGVSTINVS libro primo de nuptijs & concupiscentia, capite vigesimotertio: Concupiscentia quæ solo Sacramento regenerationis expiatur, profectò peccati vinculum generatione traijcit in posteros, nisi ab illo & ipsi regeneratione soluantur. Nam ipsa quidem concupiscentia iam non est peccatum in regeneratis, quandò illi ad illicita opera non consentitur, atque vt ea perpetrent, à regina mente membra non dantur, vt si non fit quod scriptum est, Nõ concupiscas: fiat saltem quod alibi legitur, Post concupiscentias tuas non eas. Sed quia modo quodam loquendi peccatum vocatur, quòd peccato facta est, & peccatum, si vicerit, facit reum, reatus eius valet in generato. Quem reatum CHRISTI gratia per remissionem omnium peccatorum in regenerato, si ad mala opera ei quodammodò iubenti non obediat, valere non sinit. Sic autem vocatur peccatum, quia peccato facta est, cùm iam in regeneratis non sit ipsa peccatum, sicut vocatur lingua locutio, quam facit lingua, &

Cõcupiscẽtia nõ est peccatũ in regeneratis.

Exodi 20. Eccles. 18.

Quomodò peccatum appelletur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& manus vocatur ſcriptura, quam facit manus. Itémque ſic vocatur peccatum, quia peccatū, ſi vincit, facit: ſicut vocatur frigus pigrum, non quòd à pigris fiat, ſed quòd pigros faciat.

3. ET capite vigeſimoquinto: Si quæritur, quomodò iſta concupiſcentia carnis maneat in regenerato, in quo vniuerſorum facta eſt remiſsio peccatorum, quandoquidem per ipſam ſeminatur, & cum ipſa carnalis gignitur proles parentis etiam baptizati: aut certè ſi in parente baptizato poteſt & eſſe, & peccatum non eſſe, cur eadem ipſa in prole peccatum ſit: Ad hæc reſpondetur, dimitti concupiſcentiam carnis in baptiſmo, non vt non ſit, ſed vt in peccatum non imputetur. Quanuis autem reatu ſuo iam ſoluto, manet tamen donèc ſanetur omnis infirmitas noſtra, proficiente renouatione interioris hominis de die in diem, cùm exterior induerit incorruptionem: non enim ſubſtantialiter manet, ſicut aliquid corpus aut ſpiritus, ſed affectus eſt quædam malæ qualitatis ſicut languor. Non ergò aliquid remanet, quod non remittatur cùm ſit, ſicut ſcriptum eſt, Propitius Dominus omnibus iniquitatibus noſtris, ſed donèc fiat & quod ſequitur: Qui ſanat omnes languores tuos, qui redimet de corruptione vitam tuam: manet in corpore mortis huius carnalis concupiſcentia. Cuius vitioſis deſideriis ad illicita perpetranda non obedire præcipimur, nè regnet peccatum in noſtro mortali corpore. Quæ tamen concupiſcentia quotidiè minuitur in proficientibus & continentibus: accedente autem ſenectute, multò maximè. Qui verò ei nequiter ſeruiunt, tantas in eis vires accipit, vt plerunquè iam ætate deficientibus membris, ijſdémque partibus corporis ad illud opus iam moueri minùs valentibus, turpiùs & procaciùs inſanire non deſinat.

Quomodò cō cupiſcentia dimittitur in Baptiſmo. 1. Cor. 4.

Pſal. 102.

Rom. 6.

4. IDEM libro primo contra duas epiſtolas Pelagianorum, capite decimotertio: Concupiſcentia carnis, etiamſi vocatur peccatum, non vtiquè quia peccatum eſt, ſed quia peccato facta eſt, ſic vocatur, ſicut ſcriptura manus cuiuſque dicitur, quòd manus eam fecerit: peccata aūt ſunt, quæ ſecūdùm carnis concupiſcentiam vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur. Quæ tranſacta etiam reos tenent, ſi non remittantur. Et iſta ipſa carnis concupiſcentia in baptiſmo ſic dimittitur, vt quāquàm tracta ſit à naſcentibus, nihil noceat renaſcentibus. Ex quibus tamen ſi filios carnaliter gignūt, rurſus trahitur, rurſusq; & nocitura naſcētibus, niſi eadē forma renaſcētibus remittatur, & inſit nihil obfutura vitę futurę, quoniā reatus eius generatiōe tract⁹, regeneratiōe dimiſſus eſt. Et ideò iam

Cur aliquādò peccatum appelletur.

Peccati deſcriptio.

iam non ſit peccatum, ſed ſic vocetur, ſiue quòd peccato facta ſit, ſiue quòd peccandi delectatione moueatur, etſi ei, vincente delectatione iuſtitiæ, non conſentiatur. Nec propter ipſam cuius iam reatus lauacro regenerationis abſumptus eſt, dicunt in oratione baptizati: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: ſed ꝓpter peccata quę fiunt, ſiue in eius conſenſionibus cùm ab eo quodlibet vincitur quod placet, ſiue cùm per ignorātiam malum quaſi bonum placet.

Matth. 6.

5. ITEM libro primo Retractationum, capite decimoquinto: Sed hoc peccatum, de quo locutus Apoſtolus, ideò peccatum vocatur, quia peccato factum eſt, & pœna peccati eſt: quandoquidem hoc de concupiſcentia carnis dicitur, quod aperit in cōſequentibus, dicēs: Scio quia nō habitat in me, hoc eſt, in carne mea bonum: velle enim adiacet mihi, perficere autem bonum nō inuenio. Perfectio quippe boni eſt, vt nec ipſa cōcupiſcentia peccati ſit in homine, cui quidem quandò bene viuitur, non conſentit voluntas, veruntamen non perficit bonum, quia ineſt adhuc concupiſcentia, cui repugnat volūtas, cuius concupiſcentiæ reatus in baptiſmate ſoluitur, ſed infirmitas manet, cui donèc ſanetur, omnis fidelis qui bene proficit, ſtudioſiſſimè reluctatur.

Rom. 7. Cur ab Apoſtolo peccatū appelletur.

Reatus ſoluitur, infirmitas manet.

6. ET libro decimotertio de Trinitate, capite decimoſexto: Quanuis & ipſa mors carnis de peccato primi hominis originaliter venerit, tamen bonus eius vſus glorioſiſsimos martyres fecit. Et ideò nō ſolùm ipſa, ſed omnia ſeculi huiꝰ mala, dolores laboreſq; hominū, quanquàm de peccatorum & maximè de peccati originalis meritis veniant, vndè facta eſt & ipſa vita vinculo mortis obſtricta, tamen & remiſsis peccatis remanere debuerunt, cum quibus homo ꝓ veritate certaret, & vndè exerceretur virtus fidelium: vt nouus homo per teſtamentum nouum, inter mala huius ſeculi nouo ſeculo præpararetur, miſeriam quam meruit vita iſta damnata, ſapienter tolerans, & quia finietur prudēter gratulans: beatitudinem verò, quam ętans.

Remiſſo originali peccato, multæ infirmitates ꝗrè maneant.

7. IDEM Auguſtinus libro primo de peccatorū meritis & remiſſione, capite trigeſimonono: In paruulis certè gratia Dei per baptiſmum eius, q̄ venit in ſimilitudine carnis peccati, id agitur, vt euacuetur caro peccati. Euacuatur autem, non vt in ipſa viuente carne concupiſcentia cōſperſa & innata, repentè abſumatur & non ſit, ſed nè obſit mortuo, quæ inerat nato. Nam ſi poſt baptiſmum vixerit,

Baptiſmus, qequid ꝓriè peccati rationem habet, tollit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

atque ad ætatẽ capacem præcepti peruenire potuerit, ibi habet cum qua pugnet, eamq; adiuuante Deo superet, si nõ inuacuum gratiam eius suscꝑerit, si reprobatus esse noluerit. Nam nec grandibus hoc præstatur in baptismo, nisi fortè miraculo ineffabili omnipotentissimi creatoris, vt lex peccati, quę inest in mẽbris repugnãs legi mẽtis, penitùs extinguatur & non sit, sed vt quicquid mali ab homine factum, dictum, cogitatum est, cùm eidem concupiscentiæ subiecta mente seruiret, totum aboleatur, ac velut factum non fuerit habeatur. Ipsa verò soluto reatus vinculo, quo illam diabolus animã retinebat, & intercluſione destructa, quæ hominem à suo creatore separabat, maneat in certamine, quo corpus nostrum castigamus, & seruituti subijcimus, vel ad vsus licitos & necessarios relaxãda, vel cõtinentia cohibenda.

8. ITEM libro secundo, capite trigesimotertio: Non intelligunt quomodò res, quarum reatum, nè post hãc vitam obsint, Deus soluit, tamen eas ad certamen fidei sinit manere, vt per illas erudiãtur & exerceantur, proficientes in agone iustitiæ.

Remisso originali peccato, multæ pœnæ relinquũtur.

9. ET capite trigesimoquarto: Verùm quia & tales nõ desunt, quẽ admodùm eis hac quæstione proposita respondemus, dicentes, ante remissionem esse illa supplicia peccatorum, post remissionem autẽ certamina exercitationesq; iustorum: ità & illis, quos de morte corporis similiter mouet, respõdere debemus, vt eam & peccato accidisse fateamur, & post peccatorum remissionem, vt magnus timor eius à proficientibus superetur, ad certamen nobis relictam esse nõ dedignemur. Et paulò pòst: Mirandum non est, & mortem corporis non fuisse euenturam homini, nisi præcessisset peccatum, cuius etiã talis pœna consequeretur, & post remissionem peccatorum eam fidelibus euenire, vt in eius timore vincendo exerceretur fortitudo iustitiæ. Et infrà: Sicut illi primi homines posteà iustè viuendo, vndè meritò creduntur per Domini sanguinem ab extremo supplicio liberati, non tamen in illa vita meruerũt ad paradisum reuocari: sic & caro peccati, etiamsi remissis peccatis homo in ea iustè vixerit, nõ cõtinuò meretur eam mortem non perpeti, quam traxit de propagine peccati. Tale aliquid nobis insinuatum est de patriarcha Dauid in libro Regnorum, ad quẽ propheta cùm missus esset, eiq; propter peccatum quod commiserat, euentura mala ex iracundia Dei comminaretur, confessione peccati veniam meruit, respondente propheta, quòd illud ei flagitium facinusq; remissum sit, & tamen consecuta sunt quæ Deus fuerat cõminatus, vt sic humiliaretur à filio.

2. Reg. 12. Pœna post dimissam culpã luenda restat nõnunquàm.

Quarè

Quarè & hîc non dicitur, si Deus propter peccatum illud fuerat cõminatus, cur dimisso peccato, quod erat minatus impleuit, nisi qa rectissimè, si sic dictum fuerit, respondebitur remissionem illã peccati factam, nè homo à percipienda vita impediretur æterna: subsecutum verò illius cominationis effectum, vt pietas hominis in illa humilitate exerceretur atque probaretur. Sic & mortem corporis propter hoc peccatum Deus homini inflixit, & post peccatorum remissionem, propter exercendam iustitiam non ademit.

IIII

Quid à nobis requirit acceptum tanti sacramenti beneficium?

A Primùm à nobis summam postulat & assiduam animi gratitudinem, vt prædicemus, amemus & celebremus eum [a] *qui secundùm suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum hoc regenerationis & renouationis Spiritus sancti: quem effudit in nos abundè per Iesum Christum dominum nostrum, vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ.*

[a] Tit. 3. b

B Deindè sic huius sacramenti mysterium [b] rememorandum est, vt identidèm seipsum quisq; admoneat p̃claræ illius suæ sponsionis & Christianæ professionis, quã in sacro lauacro p̃ [c] sponsores edidit. Cogitet igitur Christianus, illic se ex iræ filio & Satanę seruo, [d] Dei filium Christiq; membrum & cohæredem, viuumq; [e] templum Spiritus sancti factum esse.

[b] Orig. hom. in 2. In Numeros.

[c] Dionys. Areop. c. 7. eccl. Hierarc. Aug. de nup. cõc. lib. 1. c. 20. Item l. 1. de pec. mor. c. 19. & li. 4. cõtra Donat. c. 24.

[d] Rom. 8. a c Galat. 4. a d

[e] 1. Cor. 6. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

C. Ingressus es regenerationis sacrarium, inquit
f Ambrosius: repete quid interrogatus sis, recogno
sce quid responderis. Renunciâsti diabolo & ope-
ribus eius, mundo & luxurię eius ac voluptatibus.
g Memor esto sermonis tui, & nunquàm tibi exci-
dat tuæ seriei cautionis. Et præclara Pauli baptiza-
tos omnes adhortantis vox est: h *An ignoratis fratres,*
quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte
ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per
baptismum in mortē: vt quomodò Christus surrexit à mor-
tuis per gloriam Patris, ità & nos in nouitate vitæ am-
bulemus.

f Amb. de initian. myst. c. 2. Chryso. hom. 21. ad pop. Antioch.

g Amb. lib. 1. de sacramē. c. 2. Cyrill. Hieros. catech. 1. mystago.

h Rom 6 a Galat 3 d Aug. de fide & opib. c. 26.

SCRIPTVRAE.

AD Titum tertio, & ad Romanos sexto, vt in textu.

AD Romanos octauo: Nihil ergò nunc damnationis est ijs qui sunt in Christo Iesu, qui non secundùm carnem ambulant. Lex enim spiritus vitę in Christo Iesu, liberauit me à lege peccati & mortis. Et paulò pòst: Quicunque spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterùm in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, (pater) Ipse enim spiritus, testimonium reddit spiritui nostro quòd sumus filij Dei. Si autem filij, & hęredes: hęredes quidem Dei, cohæredes autē Christi: si tamen compatimur, vt & conglorificemur.

AD Galatas quarto: Vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filij Dei, misit Deus spiritum filij sui in corda vestra clamantem: Abba, pater. Itaque iam non

non es seruus, sed filius: quòd si filius, & hæres per Deum. Ibidèm: Nos autem fratres, secundùm Isaac promissionis filij sumus. Itaque fratres non sumus ancillæ filij, sed liberæ: qua libertate CHRISTVS nos liberauit.

PRIORIS ad Corinthios sexto: An nescitis quoniā membra vestra, templum sunt Spiritus sancti qui in vobis est, quē habetis à Deo, & non estis vestri?

AD Galatas tertio: Quicunque in CHRISTO baptizati estis, CHRISTVM induistis.

PATRES.

1. B ORIGENES homilia duodecima in Numeros: Recordetur vnusquisq; fideliū, cùm primùm venit ad aquas baptismi, cùm signacula fidei prima suscepit, & ad fontē salutaris accessit, quibus ibi tunc vsus sit verbis, & quid denunciauerit diabolo: non se vsurū pompis eius neq; operibus eius, neq; vllis omninò seruitijs eius ac voluptatibus pariturum. Memoria abrenunciationis factæ in baptismo.

2. DIONYSIVS Areopagita capite septimo Ecclesiasticæ Hierarchiæ: Cùm pijssimis ducibus nostris in mentem venisset, visum est admittere infantes hoc modo, vt naturales oblati paruuli parentes, puerum vni ex fidelibus tradant, præclaro diuinarum rerum magistro, sub quo iam puer sit, quasi sub patre diuino, sanctęq; salutis alumno. Hunc itaq; præsul spondentem, puerum iuxta sanctam educaturum vitam, requirit vt abrenunciationem profiteatur, fidemq; confiteatur, non (vt illi ridentes aiunt) alium pro alio imbuit sacris. Neq; enim hoc ille ait, Ego pro puero abrenunciationes facio, aut fidei sacramenta profiteor, sed ità puer renunciat & profitetur, id est, spondeo puerum inducturum, cùm ad sacram intelligentiam venerit, sedulis abhortationibus meis, vt abrenunciet contrarijs omninò, profiteaturq; & peragat diuina quæ pollicetur. Nihil igitur (vt reor) indignū est, si ad diuinum institutum puer adducitur, sanctum habēs præceptorem, qui illi diuinarum rerum habitum tradat, malorumq; seruet immunem. Puer in baptismo abrenūciationes facit per spōsores.

3. AVGVSTINVS libro primo de nuptijs & concupiscentia, capite vigesimo: In veritate itaque, non in falsitate, potestas diabolica exorcizatur in paruulis: eiq; renunciant, quia per sua non possunt, per corda & ora gestantiū, vt eruti à potestate tenebrarum, in regnum sui domini transferantur. Per corda & ora gestantiū renunciant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per verba gestantium fidē profitētur, & diabolo ac mundo renūciant.

4. IDEM libro primo de peccatorū meritis & remissione, cap. decimonono: Si propterea rectè fideles vocantur, quoniam fidem p verba gestantiū quodammodò profitentur, cur non priùs etiā pœnitentes habentur, cùm per eorundem verba gestantium diabolo & huic seculo renunciare monstrantur? Totum hoc in spe fit vi sacramenti & diuinæ gratiæ, quam Dominus donauit Ecclesiæ.

Responsio aliorum pro infantibus valet.

5. ITEM libro quarto contra Donatistas, capite vigesimoquarto: Cùm alij pro infantibus respondent, vt impleatur erga eos celebratio sacramenti, valet vtiq; ad eorū consecrationē, quia ipsi respondere nō possunt. At si ,p eo qui respondere potest, alius respondeat, nō itidēm valet. Ex qua regula illud in Euangelio dictum est, quod omnes, cùm legitur, naturaliter mouet: Aetatem habet, ipse pro se loquatur.

Ioann 9.

1. C AMBROSIVS in libro de his qui mysterijs initiātur, cap. secundo: Ingressus es regenerationis sacrarium &c. vt in textu.

Abrenunciationis voce frequenter vtendum.

2. CHRYSOSTOMVS homilia vigesimaprima ad populū Antiochenum: Vocis illius recorderis, quā, dum sacris initiareris, emisisti: Abrenuncio tibi Satana, & pompæ tuæ, & cultui tuo. Circa margaritarū enim cultum insania, est pompa satanica. Aurū enim cepisti, nō vt corpus vincias, sed vt pauperes soluas & enutrias. Dic igitur continuè, Abrenuncio tibi Satana. Nihil hac tutius voce, si ipsam per opera exhibeamus: hanc & vos, initiandi, discere censeo. Et sub finem: Sicut sine calceamentis vel vestimentis, vestrūm nemo in forum descendere eligeret: ità fine verbo hoc nunquàm in forum prodeas, sed cùm es ianuæ vestibula transgressurus, hoc priùs loquere verbum: Abrenuncio tibi Satana, & cōiungor tibi Christe. Nè vnquàm absq; hac voce exeas: hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc verbo & crucem in fronte imprime: sic enim non tantùm homo occurrens, verùm nec ipse diabolus te quicquam lædere poterit, cum his te cernens armis vbiq; apparentem.

Abrenunciatio quæ fit in baptismo, ia mentem reuocanda est.

3. AMBROSIVS libro primo de sacramentis, capite secundo: Quandò te Leuita interrogauit, Abrenuncias diabolo & operibus eius? quid respondisti? Abrenuncio. Abrenuncias seculo & voluptatibus eius? quid respondisti? Abrenuncio. Memor esto sermonis tui, & nunquàm tibi excidat tuæ series cautionis. Si chirographum homini dederis, teneris obnoxius, vt pecuniam eius accipias: teneris adstrictus, & reluctātem te fœnerator adstringit: si recusas, vadis ad iudicem, atq; illic tua cautione conuinceris. Vbi promiseris, considera, vel quibus promiseris. Leuitam vidisti, sed ministet est Christi. Vidisti illum ante altaria ministrare. Ergò chirographum tuum tenetur non in terra, sed in cælo.

4. CYRILLVS Hierosolymitanus Archiepiscopus catechesi prima mystagogica, de abrenunciatiōe baptizandorū agens: Istud, inquit, non ignores, quòd quæcunq; dicis, illa præsertim formidabili hora, scripta sunt in libris Dei absconditis: vt si quid deinceps aduersùs illa pronunciata patraueris, tanquàm prævaricator iudiceris.

Post baptismum bona vita est necessaria. Ioann 5. Matt. 5.

5. AVGVSTINVS de fide & operibus, capite vigesimosexto: Sancto baptismo consona sit vita Christiana, nè cuiquā homini, si vtrumlibet defuerit, vita promittatur æterna. Qui enim dixit, Nisi quis renatus fuit ex aqua & spiritu, non intrabit in regnum cælorum: ipse etiàm dixit, Nisi abundauerit iustitia vestra super Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum. De illis quippe ait: Scribæ & Pharisæi super cathedram Moysi sedent: quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim & non faciunt. Ergò iustitia eorum est, dicere & non facere: ac per hoc nostram esse voluit abundantem super illorum, dicere & facere: quæ si non fuerit, non intrabitur in regnum cælorum.

Matt. 23.

DE CONFIRMATIONIS SACRAMENTO.

I

Quod est alterum à Baptismo Sacramentum?

CONFIRMATIO, quæ Sacramentum est nouæ legis æquè sacrosanctum, vt Augustinus [a] inquit, àc ipse Baptismus: quod baptizatis conferatur cum impositione manuū Episcopaliū, & sacri chrismatis inunctione.

a lib. 2. contr. lit. Petiliā. c. 104. Conc. Elib. c. 38. Aurel. c. 3. Laod. cap. 48. Mel. cap. 6 Florent Constantien sess. 15. Trident. sess 7. Bern. in vita Malach. episc. Petr. Damian. serm. 1. de dedicatione Ecclesiæ Isidor. de eccle. offic. lib. 2 cap 25. & 26. Raban. de instit. cler. lib. 1. cap. 30.

PA-

Universidad de Deusto
Biblioteca

PATRES DE SACRAMENTO CONfirmationis.

1. AVGVSTINVS libro secundo contra literas Petiliani Donatistæ,capite cētesimoquarto:Caput est ipse saluator corporis.Per barbam non incongruè fortitudo intelligitur. Ergò ad eos qui sunt fortes in ecclesia eius,& adhærent oræ eius vt sine timore prædicēt veritatem, ab ipso Christo tanq̄ à capite sanctum descendit vnguētum, id est, sanctificatio spiritalis. Per oram vestimenti, significantur perfecti fideles in Ecclesia.Et post pauca: In hoc vnguēto sacramentum chrismatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est sicut ipse Baptismus.

2. CONCILIVM Elibertinum vel Eliberinum canone trigesimooctauo:Peregrè nauigantes, aut si Ecclesia in proximo nō fuerit, posse fidelem (qui lauacrum suum integrum habet, nec sit bigamus)baptizare in necessitate infirmitatis positum catechumenū, ità vt, si superuixerit,ad Episcopum eum perducat, vt per manus impositionem perfici possit.

Quō ad hoc sacramentum sit accedendum.

3. AVRELIANENSE concilium canone tertio,teste Gratiano de consecratione distinctione quinta: Vt ieiuni ad Confirmationem veniant perfectæ ætatis, vt moneantur confessionem facere priùs, vt mundi donum spiritussancti valeant accipere: & quia nūquàm erit Christianus,nisi in confirmatione episcopali fuerit chrismatus.

4. CONCILIVM Laodicenum canone quadragesimooctauo:Oportet baptizatos post baptismum sacratissimum chrisma p̄cipere,& cælestis regni participes fieri.

5. CONCILIVM Meldense canone sexto,apud Gratianū de consecratione dist.quinta:Vt Episcopi non nisi ieiuni per impositionem manuum spiritūsanctum tradāt,exceptis infirmis & morte periclitantibus. Sicut autem duobus temporibus, pascha videlicet & pentecoste, à ieiunis celebrari debet baptismus:ità etiā traditionem spiritussancti à ieiunis pontificibus conuenit celebrari.

6. CONCILIVM Florentinum:Secundum Sacramentum est Confirmatio &c.

7. CONCILIVM Constantiense sess.decimaquinta,in condemnatione octaui articuli Ioānis Hus,meminit septē sacramentorū.

8. Concilium Tridentinum sess. septima,canone primo de Confirmatione:Si quis dixerit Confirmatiōem baptizatorum ociosam cęremoniam esse,& non potiùs verum & proprium Sacramētum, aut

aut olim nihil aliud fuisse, quàm catechesin quandam,qua adolescentiæ proximi, fidei suæ rationem corā Ecclesia exponebant,anathema sit.

9. BERNARDVS in vita Malachiæ Episcopi Hiberniæ: Malachias vsum saluberrimum Confessionis, sacramentum Confirmationis,contractum coniugiorum,quæ omnia aut ignorabāt aut negligebant,de nouo instituit. Cùm aut esset illi studiū & zelus maximus circa cultum diuinorum,& venerationem sacramentorum:nè fortè de his aliquid constitueret vel doceret secùs quàm ritus haberet vniuersalis Ecclesię,subijt animum,adire episcopum Malchum, qui se plenius de omnibus informaret. Hic erat senex plenus dierū & virtutum : & sapientia Dei erat in illo. Is puerum mente captum ex his quos lunaticos vocant, inter confirmandum sacra vnctione sanauit.

Cōfessionis, Confirmationis, & Coniugij sacramentum.

Miraculum p Cōfirmationem.

10. PETRVS Damianus sermone primo de dedicatione ecclesiæ: Secundum est sacramētum Confirmationis.In baptismate spiritus datur ad veniam,hìc ad pugnam : ibi mūdamur ab iniquitatibus, hìc virtutibus præmunimur. Nónne in superliminari fronte domus nostræ terrestris,consecrata manus sacri chrismatis imprimit vnctionem? Nec quilibet tanti mysterij legitur executor,sed solus episcopus,super cuius caput fusum est vnctionis oleum,&cuius ditioni sacerdotalis subditur multitudo. Baptismi gratiam omni homini,vel omni sexui tradidit authoritas antiquorum: Cōfirmationis autem insigne, sola pontificalis persona suæ vendicat dignitati. Indè est, quòd decretales paginæ & sanctorum patrum instituta decernunt,non esse differendam post baptismum sacramēti huius virtutem,nè nos inermes inueniat fraudulentus ille contortor,à quo nemo vnquàm nocendi inducias extorsit. Delibuti igitur vtriusque roris vnguento,illo sanati,confortati isto,securiùs descendamus ad singulare certamen.Nec nos deterreant arma Goliæ,vel magnitudo moueat staturalis,qua nobiscū est magnus Dominus Deus noster,& magna virtus eius,apprę̄hendens arma &scutum,vt exurgat in adiutorium nobis.

Differētia baptismi & Confirmationis.

Episcopus huius sacramēti minister

Cur nō sit facilè differenda huius sacramenti susceptio.

1.Reg.17.

psal.34.

11. ISIDORVS Hispalensis libro secundo de ecclesiasticis officijs,capite vigesimoquinto:Chrismatis vnguentum Moyses primū in Exodio iubente Domino composuit & confudit, quo primi Aaron & filij eius in testimonium sacerdotij & sanctitatis perūcti sunt. Deindè quoquè & reges eodē chrismate sacrabantur :vndè & Christi nuncupabantur,sicut scriptum est : Nolite tangere Christos me-

Exod.30. Chrisma.

Psal.104.

Universidad de Deusto
Biblioteca

02. Eratq; eodem tempore in regibus & ſacerdotibus tantùm myſtica vnctio, qua CHRISTVS figurabatur: vndè & ipſum nomen à chriſmate ductum eſt. Sed poſtquàm Dominus noſter verus rex & ſacerdos æternus, à Deo patre cæleſti myſtico vnguento eſt delibutus, iam non ſoli pontifices & reges, ſed omnis Eccleſia vnctione chriſmatis conſecratur, pro eo quòd membrum eſt æterni ſacerdotis & regis. Ergò quia genus regale & ſacerdotale ſumus, ideò poſt lauacrum vngimur, vt CHRISTI nomine cenſeamur.

1. Pet. 2.

12. ET capite vigeſimoſexto: Sed quoniam poſt baptiſmum per Epiſcopos datur ſpiritus ſanctus cum manuum impoſitione, hoc in Actibus Apoſtolorum feciſſe meminimus Apoſtolos. Sic enim legitur: Factum eſt dum Apollos eſſet Corinthi, Paulus peragratis ſuperioribus partibus &c. Item alio in loco: Cùm audiſſent qui erant Hieroſolymis Apoſtoli &c. Spiritum autem ſanctum accipere poſſumus, dare autem non poſſumus: ſed vt detur, Deum inuocamus. Hoc autem à quo potiſsimùm fiat, (quemadmodùm Papa ſanctus Innocentius ſcribit) ſubijciam: dicit enim non ab alio quàm ab epiſcopo fieri licere: Nam presbyteri licèt ſint ſacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent. Hoc autem ſolis pontificibus deberi, vt vel conſignent, vel paracletum ſpiritum tradant, quod non ſolùm eccleſiaſtica conſuetudo demonſtrat, verùm & ſuperior illa lectio Apoſtolorum, quæ aſſerit Petrum & Ioannem eſſe directos, qui iam baptizatis traderent ſpiritum ſanctum.

Act. 19.

Actor. 8.

Innocen. 1. ad Decentium.

Actor. 8.

13. RABANVS archiepiſcopus Moguntinus de inſtitutione clericorum libro primo, capite trigeſimo: Nouiſsimè autem à ſummo ſacerdote per impoſitionem manus, paracletus traditur baptizato ſpiritus ſanctus, vt roboretur per ſpiritum ſanctum ad prædicãdum alijs idem donum, quod ipſe in baptiſmate conſecutus eſt, per gratiam vitæ donatus æternæ. Signatur enim baptizatus cum chriſmate per ſacerdotem in capitis ſummitate: per pontificẽ verò in fronte, vt priori vnctione ſignificetur ſpiritus ſancti ſuper ipſum deſcenſio ad habitationem Deo conſecrandam, in ſecunda quoquè, vt eiuſdem ſpiritus ſancti ſeptiformis gratia cum omni plenitudine ſanctitatis & ſcientiæ & virtutis, venire in hominem declaretur. Tunc enim ipſe ſpiritus ſanctus poſt mundata & benedicta corpora atque animas, libens à patre deſcendit, vt vas ſuum ſua viſitatione ſanctificaret & illuſtraret: & nunc in hominem ad hoc venit, vt ſignaculum fidei quod in frõte ſuſcepit, faciat eum donis cæleſtibus repletum: & ſua gratia confortatum, intrepidè & audacter coram regibus

Chriſmatetur & à ſacerdote in ſummitate capitis, & ab epiſcopo in frõte baptizati ſignentur.

Cõfirmatiõis effectus.

bus & poteſtatibus huius ſeculi portare, ac nomen CHRISTI libera voce prædicare. Et paulò pòſt: Bene quippe conuenit, vt per ſacrum chriſma & per pinguedinem oliuę gratia ſpiritus ſancti tribuatur: quia in pſalmo ſcriptum eſt de ipſo ſaluatore, quòd vnxerit eũ Deus pater oleo lætitię præ cõſortibus ſuis. & item de nobis, quòd exhilaret faciem noſtram in oleo. χρίσμα Græcè, Latinè vnctio nominatur, ex cuius nomine & CHRISTVS dicitur, & ex ipſo homo poſt lauacrum ſanctificatur. Nam ſicut in baptiſmate peccatorum remiſsio datur ad veniam, ità per vnctionem ſanctificatio ſpiritus adhibetur ad gloriam. Et hoc de priſtina vnctione tractum eſt exemplum, qua vngi in ſacerdotium & regnum ſolebant antiqui: vndè & Aarõ & filij eius poſt lauacrum à Moyſe vncti ſunt, vt ſacerdotes Domini fierent. Et Dauid & Salomõn & cæteri reges per prophetas & ſacerdotes perfuſi ſunt cornu olei, vt regni gubernacula tenerent. Quod dum carnaliter fit, ſpiritualiter proficit, quomodò & ipſa baptiſmi gratia viſibilis actus eſt, quòd in aqua mergimur: ſed ſpiritalis effectus, quòd à delictis mundamur. Videamus ergò & ipſam olei naturã, ſi quid in ea huic ſignificationi conueniens poſsit intelligi. Oleum nanque ardens illuminat, & medicans ſanat, & aqs infuſum perſpicuas eas reddit: quod bene gratiã ſpiritus ſancti poteſt demonſtrare. Ipſe enim flamma charitatis & ſplendore ſapientiæ animas illuminat. Ipſe medicamine clementiæ ſuæ, per veniam peccatorum vulnera ſanat. Ipſe admixtione virtutis ſuæ, aquas baptiſmi ad effugandas peccatorum tenebras veraciter illuſtrat.

Materia huius ſacramẽti.

Pſa. 44 & 104.

Chriſma.

Exod. 29.

Olei proprietates.

II

Vndè nobis comprobatur hoc Sacramentum?

A Teſtimonium habet à diuina ſcriptura ſecũdùm patrum &[a] Eccleſię concordem ſententiam atque interpretationem. Huc enim ſpectat quod Lucas[b] Euangeliſta ſemel atque iterùm ſcribit de Apoſtolis, qui ſuper baptizatos manus impoſuerunt: hoc ſigno vtentes viſibili, diuinitusque inſtituto, quòd CHRISTO iam initiatis noua & amplior

a Cypri. lib. 1. epiſt. 12. Aug. lib. 3. contra Donat. c. 19. & 20 Itẽ trac. 6. in epi. Ioan.

b Acto. 8. c & 19. a Cypri. ad Iubaianum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

plior Spiritus sancti gratia cõferretur. Quare cùm Apostoli manus illis imposuissent, acceperunt, vt Lucas [c] de ijsdem baptizatis refert, spiritum sanctũ, cum accessione scilicet ac exuberantia quadã gratiæ spiritualis.

[c] Ibidem.

B Nunc verò vbì Apostolorum vicem Episcopi gerunt, & locum tenent, non fraudat Deus Ecclesiam suã hac tam salutari gratia, sed per eosdem episcopos [d] in hoc Sacramento efficaciter operatur, vt adsit, Cypriano [e] teste, & veritas signo, & spiritus Sacramento.

[d] Hier. cõtra Luciferianos
[e] Serm. de vnctione chrismatis.

C Atque huc pertinet veteris Ecclesię canon: [f] Omnes fideles per manus impositionem episcoporum Spiritum sanctum post baptismũ accipere debent, vt plenè Christiani inueniãtur, quia cùm Spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatatur.

[f] Vrban. pót. & martyr, qui anno 227 vixit, in epi. ad omnes Christianos.

SCRIPTVRAE.

ACTORVM octauo: Cùm audissent Apostoli, qui erãt Hierosolymis, quòd recepisset Samaria verbum Dei, miserũt ad eos Petrũ & Ioannẽ. Qui cùm venissent, orauerũt p ipsis, vt acciperẽt spiritũ sanctũ: nõdũ em in quẽquã illorũ venerat, sed baptizati tãtùm erãt in nomine Dñi IESV. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.

ACTORVM 19. His auditis, baptizati sunt in nomine Dñi IESV. Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

PA-

PATRES.

1. A CYPRIANVS libro primo, epistola duodecima ad Ianuarium & cæteros: Vngi quoquè necesse est eum, qui baptizatus sit, vt accepto chrismate, id est, vnctione, esse vnctus Dei, & habere in se gratiam CHRISTI posit. Porrò autem eucharistia est, & vndè baptizati vnguntur, oleum in altari sanctificatum.

Baptizati Chrismate inungendi.
Oleũ in altari sanctificatũ.

2. AVGVSTINVS libro quinto de baptismo contra Donatistas, capite decimonono: Quomodò aquam mundat & sanctificat homicida? quomodò benedicunt oleum tenebræ? si autem DEVS adest Sacramentis & verbis suis, per qualeslibet administrentur, & Sacramenta Dei vbiq; recta sunt, & mali homines quibus nihil prosunt, vbiq; peruersi sunt.

Olei benedictio.
Sacramentis Deus adest, etiamsi p malos ministrẽtur.

ET capite vigesimo: Cur autem ad verba quæ procedunt ex ore homicidæ, posit tamen Deus oleum sanctificare, & in altari quod hæretici posuerũt, non posit, nescio: nisi fortè cor hominis quem fallaciter conuersum intùs non impedit, lignum fallaciter positum impedit foris, quo minùs sacramentis suis adesse dignetur, nullis hominum falsitatibus impeditus. Si ergò ad hoc valet, quod dictũ est in Euangelio, Deus peccatorem non audit: vt p peccatorẽ sacramenta non celebrentur: quomodò exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam baptismi, vel super oleũ, vel super eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt & valẽt, etiam per homicidas, id est, per eos qui oderunt fratres etiã in ipsa intùs Ecclesia. Cùm dare nemo posit quod non habet, quomodò dat homicida Spiritum sanctum? Et tamen ipse intùs etiam baptizat. Deus ergò dat etiam ipso baptizante, Spiritum sanctum.

Ioan. 9.
Sacramenta quatuor cõmemorat.

3. IDEM tractatu sexto in epistolã B. Ioãnis: Primis tẽporibus cadebat sup credẽtes spiritus sanctus: loquebãtur linguis quas nõ dicerãt, quomodò Spiritus dabat eis pronũciare. Signa erãt tẽpori oportuna. Oportebat enim ità significari in omnibus linguis spiritum sanctũ, quia Euangelium DEI per omnes linguas cursurum erat toto orbe terrarum: significatum est illud, & transit. Nunquid modò quibus imponitur manus vt accipiãt Spiritum sanctum, hoc expectatur vt linguis loquãtur? Aut quandò imposuimus manum istis infantibus, attẽdit vnusquisque vestrũm vtrùm linguis loquerentur? Et cùm videret eos linguis nõ loqui, ità peruerso corde aliquis vestrũm fuit vt diceret, Non acceperũt isti spiritum sanctum: nam si accepissent, linguis loquerẽtur quẽadmodùm tũc factũ est?

Manus Episcopalis impositione infantes & alij accipiũt Spiritũ sanctum, licèt linguis nõ loquãtur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si ergò per hæc miracula modò testimoniũ præsentiæ spiritus sancti non fit, vndè cognoscit quisque accepisse se spiritum sanctum? Interroget cor suum: si diligit fratrem, manet Spiritus DEI in illo: videat, probet seipsum corã oculis DEI: videat si est in illo dilectio pacis & vnitatis, dilectio Ecclesiæ toto terrarum orbe diffusæ.

Actor. 8.

4. CYPRIANVS in epistola ad Iubaianum de hæreticis baptizandis. Idcircò quia Samaritani legitimum & Ecclesiasticum baptismum consecuti fuerant, baptizari eos vltrà non oportebat: sed tantummodò quod deerat, id à Petro & Ioanne factum est, vt oratione pro eis habita, & manu imposita, inuocaretur & infunderetur super eos Spiritus sanctus. Quod nunc quoquè apud nos geritur, vt qui in Ecclesia baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem & manus impositionem Spiritum sanctum cõsequantur, & signaculo Dominico consummentur.

Manuũ Episcopaliũ impositiõe Spiritũ sanctum cõsequuntur baptizati.

1. B HIERONYMVS aduersùs Luciferianos: An nescis (inquit Luciferianus) etiàm Ecclesiarum hunc esse morem, vt baptizatis posteà manus imponantur, & ità inuocetur Spiritus sanctus? Exigis vbi scriptum sit? In Actibus Apostolorum. Etiamsi scripturæ authoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret. Nam & multa alia quæ per traditionem in Ecclesijs obseruantur, authoritatem sibi scriptæ legis vsurpauerunt: velut in lauacro ter caput mergitare, & cæt. ORTHOD. Non quidem abnuo hanc esse Ecclesiarum cõsuetudinem, vt ad eos qui longè in minoribus vrbibus per presbyteros & diaconos baptizati sunt, Episcopus ad inuocationem Sancti spiritus manum impositurus excurrat. Sed quale est, vt leges Ecclesiæ ad hæresim transferas, & virginis integritatem, per meretricum lupanaria patiaris spurcari? Episcopus si imponit manum, ijs imponit qui in recta fide baptizati sunt: q in patre & filio & Spiritu sancto tres personas vnam substantiam crediderunt. Arrianus verò cùm aliud nihil crediderit, (claudite quæso aures qui audituri estis, ne tantæ impietatis vocibus polluamini) nisi in patre solo vero DEO, & in IESV CHRISTO saluatore creatura, & in spiritu sancto vtriusque seruo: quomodò spiritum sanctum ab Ecclesia recipiet, qui necdùm remissionem peccatorum consecutus est? Spiritus quippe sanctus, nisi mundam fidem non incolit: nec habitator eius templi efficitur, quod antistitem non habet veram fidem. Quòd si hoc loco quæris, quare in Ecclesia baptizatus nisi per manus Episcopi, non accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero baptismate

Actor. 8. & 19.

Minister Cõfirmationis Episcopus.

te tribui: disce hanc obseruationem ex ea authoritate descendere, q̃ post ascensum Dñi Spiritus sanctus ad Apostolos descendit.

Actor. 2.

2. CYPRIANVS de vnctione chrismatis & alijs Sacramentis: Hodiè in Ecclesia cum cæteris vnctionibus ad populum acquisitionis sanctificandum, in participationem dignitatis & nominis, sacrum chrisma conficitur, in quo mixtum oleo balsamum regiæ & sacerdotalis gloriæ exprimit vnitatẽ, quibus dignitatibus initiandis diuinitùs est vnctio instituta. Et paulò pòst: Hodiè, vt diximus, vnguẽtum ad sanctificationem paratur, cuius fragrantia adolescẽtulæ & nouellæ animæ, accedentes ad fidem, illectæ delectantur, & exinanitionis eius suauitate delibutæ, diligũt & sequuntur aromatum largitorem, & vsq; ad regis accubitum spiramine illo trahuntur, & post odorem illum vbiquè desiderio sancto perurgente sitibundæ discurrunt. Nihil hoc oleum commune habet cum liquoribus, qui ex quorũdam fructuum pinguedine exprimuntur, nec vis eius est ex crassitudine penetratiua, quæ secundùm quasdam naturales rationes emollit & temperat spissamenta humorum, quos solet intrinsecùs adstringere siccitas aliqua, vel corruptio cõglobare. Non hæc medendis corporibus est vnctio instituta: quia sanctificatis elementis iam non propria natura præbet effectum, sed virtus diuina potentiùs operatur, sed adest veritas signo, & spiritus sacramento, vt & ipsis rerum efficientijs gratiæ dignitas pateat, & interiori homini, quanta ex his detur authoritas, deformi conuersatione & cælestibus moribus innotescat. Hoc oleo antiquitùs sacerdotes sacrabantur & reges, & ipsi altarium lapides delibuti, spiritalem intelligi volebant sacris mysterijs inesse pinguedinem. Et sicut oleũ fluitat, & humidis quibuslibet superfertur, ità excellentia sacerdotalis & regiæ dignitatis secundùm formam Dei & CHRISTI sub se omnia continens, regimen & munimen tam actiuæ, quàm cõtemplatiuæ vitę obtinet: & ex hoc humore constat descendere omnes gratiarum diuisiões, quas Spiritus sanctus, prout vult, singulis distribuit & largitur. Ex huius vnctionis beneficio & sapientia nobis & intellectus diuinitùs datur, consilium & fortitudo cælitùs illabitur, scientia & pietas & timor inspirationibus supernis infunditur. Hoc oleo vncti, cum spiritalibus nequitijs colluctamur, nec sœgramus. Hoc oleum &c. Et quibusdam interiectis: Nec tamen cessantibus his quæ ritu antiquo inoleuerãt, cùm iam in populo Christiano circuncisio videretur damnabilis, & sacrificia idololatriæ impu-

In die cœnæ Domini Chrisma cõficitur.

Chrisma vndè cõficiatur.

Chrisma quãtũ ab alijs liquoribus distet.

Effectus vnctionis.

Actor. 2.

Septem dona Spiritus sancti. Esa. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

imputarentur, vnctionis mysterium religio Christiana contempsit: sed cęteris generali sanctorum consensu damnatis, non solùm in regibus & sacerdotibus vnctionis honor permansit, sed in omnem populum Catholicum effusa est huius gratiæ plenitudo: vt sicut CHRISTVS à chrismate dictus est, eò quòd singularis excellentiæ oleo vnxerit eum Deus, ità & participes eius quotquot sunt, cōsortes sint tam vnctionis quàm nominis, & dicantur à CHRISTO Christiani, vt sint sui CHRISTO duce rectores & duces, & offerant DEO quotidianum sacrificium, ordinati à Deo sanctimoniæ sacerdotes.

Christus à Chrismate dictus. Psal. 44.

III

Quæ necessaria sunt ad cōficiendū hoc sacramentū?

a 2. Cōc. Bracar. c. 4. Cypr. de vnc. chrif. Greg. in 1. ca. Cāne. Fabiā. & Cōc. Floré.

A Tria præcipuè ad hoc requiruntur: Sacramēti propria materia, certa verborum forma, & minister idoneus.

b Cyprian. vt supr. & l. 1. ep. 12 Basil. de Spiritu sanct. c. 27 Fabian. q vixit anno 241. epist. 2.

B Materia ex oleo & [a] balsamo mixta est, quæ ab episcopo consecrata, sacri [b] Chrismatis nomen iam olim obtinuit, & in hoc Sacramento fronti solenni ritu illinitur.

c Cōc. Florēt. d Actor. 8. e Clemēs ep. 4. Vrban. Melchiad. Damas. epi. 4 Leo ep. 88. ad Episco. Ger. & Gall. Cōc Vuorm. Florēt. & Trie Euse. Pōt. & marty. q vixit anno 310. epi. ad Epis. Tusciæ & Cāpaniæ. Innoc 1. epi. 1 ad Decent. cap 3.

C Forma verborum hæc præscripta est, [c] Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

D Minister Sacramenti huius solus est Episcopus, [d] vt Apostolorū exēplū, forma & traditio retineat. Qua de re iā olim ità sancitū accepimus: [e] Manus impositiōis Sacramētū magna veneratiōe tenēdū est, quod ab alijs perfici non potest, nisi à summis Sacerdotibus: nec tempore Apostolorum ab alijs, q̄ ab ipsis [f] Apostolis legit aut scitur esse pactum.

f Actor. 8 c & 19 a

SCRI-

SCRIPTVRAE.

ACTORVM octauo: Miserunt ad eos Petrum & Ioannem, &c. vt suprà, quæst. præcedenti.

ET decimonono: Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos.

PATRES.

Balsamum pro salute animarum per Sancti spiritus inuocationē consecratur. Act 8.

1. B CONCILIVM secundum Bracarense canone quarto: Placuit vt modicum balsami, quod benedictum pro baptismi sacramento per Ecclesias datur, quia à singulis tremisses pro ipso exigi solent, nihil vlteriùs exigatur: nè fortè quod pro salute animarum per inuocationem Sancti spiritus consecratur, sicut Simon magus donum Dei pecunia voluit emere, ità nos venūdantes, damnabiliter venundemur.

Chrisma ex oleo & balsamo constat.

2. CYPRIANVS in sermone de vnctione Chrismatis & alijs Sacramentis, vt suprà, quæst. præcedenti, B. 2.

Chrismatis renouatio singulis annis fieri debet.

3. GREGORIVS Magnus in caput primum Canticorum: In Engaddi balsamum gignitur, quod cum oleo pontificali benedictione chrisma efficitur, quo dona sancti spiritus exprimuntur.

4. FABIANVS epistola secunda ad omnes Orientales Episcopos, capite primo: Literis vestris inter cætera insertum inuenimus, quosdam regiōis vestræ Episcopos à vestro nostroq; ordine discrepare, & non per singulos annos in cœna Domini chrisma conficere, sed duos aut tres annos confectionem sancti chrismatis semel factam conseruare. Dicunt enim, vt in memoratis apicibus reperimus, nec balsamum per singulos annos posse reperiri, nec necessè fore per singulos annos chrisma conficere: sed dum vna confectio chrismatis abundat, aliam fieri necessè non habere. Errant enim, q talia excogitant, & mente vesana potiùs quàm recta sentientes, hæc dicunt. In illa enim die Dominus IESVS, postquàm cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorū pedes, (sicut à sanctis Apostolis prędecessores nostri acceperunt, nobisq; reliquerunt) chrisma conficere docuit. Ipsa enim lauatio pedum nostrū significat baptismum, quādò sancti chrismatis vnctione perficitur atq; confirmatur. Nam sicut ipsius diei solennitas per singulos annos est celebranda, ità ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est agenda, & de anno in annum renouanda, & fidelibus tradenda: quia nouum sacramentum est per singulos annos, & iam dicto die innouandum,

Christus in vltima cœna Chrisma cōficere docuit.

m & ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vetus chrisma cremandum.

& vetus in sanctis Ecclesijs cremandum. Ista à sanctis Apostolis & successoribus eorum accepimus, vobisq; tenenda mandamus. Hęc sancta Romana Ecclesia & Antiochena à tempore Apostolorũ custodit: Hæc Hierosolymorum & Ephesianorũ tenet. In quibus Apostoli præsidentes, hæc docuerunt, & vetus chrisma incendi, & non amplius quàm vno anno vti permiserunt, atq; deinceps nouo frui, & non veteri, iubentes docuerunt.

Apostolica traditio.

Materia Confirmationis.

5. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramentis: Materia Confirmationis est Chrisma, confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ: & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedictum.

6. CYPRIANVS de vnctione chrismatis, vt suprà, quæstione secunda, B.2.

7. ET epistola duodecima libri primi, ibidèm. A.1.

8. BASILIVS Magnus in libro de spiritu sancto, capite vigesimoseptimo, vbi enumerat Traditiones non scriptas: Benedicimus aquam baptismatis & oleum vnctionis &c. vide suprà de præceptis Ecclesiæ, quæst. secunda, A.2.

9. FABIANVS pontifex & martyr epistola secunda ad Orientales, vt suprà in hac eadem quæstione.

C CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramentis: Forma autem est, Signo te signo crucis, & cõfirmo te Chrismate salutis in nomine patris &c.

1. D CLEMENS pontifex & martyr in epistola quarta ad Iuliũ & Iulianum. Vide infrà, quæst. quinta, A.3.

2. VRBANVS vt suprà, quæst. secunda, C.

3. MELCHIADES, vt infrà quæst. quinta, A. 1.

Soli Põtifices Chrismate frontes baptizatorum vngunt.

4. DAMASVS epistola quarta de Chorepiscopis: Quòd verò eis non liceat Chrisma conficere, nec Chrismate baptizatorũ frontes signare &c. quæ omnia solis pontificib. deberi, tam ex superioribus q̃ ex alijs patrum constitutis aut sacris canonibus edocti estis.

Solis pontificibus licet.

5. LEO Magnus epistola octogesimaoctaua ad Episcopos Germaniæ & Galliæ: Nec erigere eis altaria &c. nec Chrisma conficere, nec Chrismate baptizatorum frontes signare licet. Hæc enim omnia illicita sunt Chorepiscopis, & solis deberi summis pontificibus authoritate canonum præcipitur, vt per hoc & distretio graduum, & dignitatis fastigium summi pontificis demonstretur.

6. CONCILIVM Vormatiense canone octauo, eadé habet verba, quæ Leo.

CON-

Ordinarius minister.

7. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramentis: Ordinarius minister est Episcopus. Et cùm cæteras vnctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi Episcopus debet conferre, quia de solis Apostolis legitur (quorum vicem tenent episcopi) q̃ per manus impositionem Spiritum sanctum dabant, quemadmodùm Actuum Apostolorum lectio manifestat. Loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesia confirmatio. Legitur tamẽ aliquandò, per Apostolicæ sedis dispensatiõem ex rationabili & vrgente admodùm causa, simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum cõfecto, hoc administrâsse Confirmationis Sacramentum.

Actor. 8.

8 CONCILIVM Tridentinum sessione septima, canone tertio de Cõfirmatione: Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum, non esse solum Episcopum, sed quemuis simplicẽ sacerdotem, anathema sit.

Minister ordinarius.

9. EVSEBIVS pontifex & martyr epistola tertia ad Episcopos Tusciæ & Campaniæ: Manus impositionis sacramentũ magna veneratione &c. vt in textu: neq; ab alijs quàm ab illis qui eorum locũ tenent, vnquã perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter pręsumptũ fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter ecclesiastica vnquàm reputabitur Sacramenta.

Apostolorũ locum tenentes, soli ministri sunt.

Inter Ecclesiastica sacramenta.

10. INNOCENTIVS primus epistola prima ad Decentium Eugubinum, capite tertio: De consignandis verò infantibus manifestum est, non ab alio, q̃ ab episcopo fieri licere. Nam presbyteri licèt sint sacerdotes, pontificatus tñ apicem non habent. Hæc autem pontificibus solis deberi, vt vel cõsignent, vel paracletum spiritum tradant, nõ solũ consuetudo ecclesiastica demonstrat, verũ & illa lectio Actuum Apostolorũ, quæ asserit Petrum & Ioannem esse directos, qui iam baptizatis traderent Spiritum sanctum. Nam presbyteris, seu extra Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant, Chrismate baptizatos vngere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis, cùm tradunt Spiritum paracletum. Verba verò dicere non possum, nè magis prodere videar, quàm ad consultationẽ respondere.

Actor. 8.

Baptizatos chrismate vngunt presbyteri, sed non in frõte: quod solis episcopis debetur.

Formam prodere non vult.

IIII

Cur autem baptizati sacro chrismate inunguntur?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Basil. de Spiritu sancto, cap. 27.

A QVIA per spiritum sanctũ sic nobis Apostoli tradiderunt, sicutì [a] Clemens & [b] Dionysius, Petri Pauliq; Apostolorum discipuli ꝓbant. Tradiderunt autem illi quod à Dño ipso vtiq; acceperant, de Chrismate conficiendo, vt grauis est testis [c] Fabianus, idem & Christi martyr & põtifex Ecclesiæ.

a Epist 4. ad Iuliũ & Iulian.
b De eccl. hierar. c. 4. & 2.

c in epist. ad Orientales Episcopos.

B SACROSANCTAE etiã [d] Synodi pręceptũ de hoc tale extat: Oportet baptizatos post Baptismũ sacratissimũ Chrisma percipere, & cęlestis Regni participes fieri. Ratiõem Cyprianus [e] reddit hanc, vt accepto Chrismate, id est, vnctione, Christianus esse vnctus Dei, & habere in se Christi gratiã possit, teneatq; sanctitatem.

d Synod. Laod. can. 48. Corn. ad Fabiũ Antioch. apud Eus. lib. 6 hist. c 35. Theodoret. de hære. Fab. in Nouato.

e lib. 1. epist. 12. & de vnction. chrism. Cyrill. lib. 3. in Leuit. Cyrill. Hieros. catech. 3. mystag.

C ATQVE vnguentum hoc visibile, quo Ecclesia baptizatos vngit, vt [f] Augustinus docet, significat inuisibilis gratiæ donum, quo Spiritus sanctus Christũ in primis, q & à [g] Chrismate nomen suum trahit, ac deindè Christianos oẽs interna vnctiõe imbuit atque cõfirmat. Vndè pulchrè [h] Tertullianus, velutì ad olei naturam alludens, ità de hoc Sacramẽto scripsit: Caro vngit, vt anima cõsecretur: Caro signatur, vt & anima mu-

f lib. 15. de Trinit. c. 26. Pacianus Barcilonen. de Baptis. & epist 1. ad Sympronian.
g In sententijs Prosperi 342. ex Aug. tract. 33. in Ioan. & serm. 47. de verb. Domini. Rabanus lib. 1. c. 30. Isidor. lib. 2. c. 25.

h lib. de carnis resurrect. Item in lib de baptism. Theodoret. in cap. 1. Canticorum.

muniatur: Caro manuum impositione adumbratur, vt anima Spiritu illuminetur.

D Vndè qui sacrum Chrisma reijciũt, magnum illi imperitiæ suæ argumentũ prębent, vt qui apertè antiquissimam & vetustissimam Apostolorum institutionem negent, ac perpetuũ Ecclesię vsum ac traditionem temerè damnent.

Dionys. Clemẽs, Tertul. Fabiũ. Corne. Cyprian. Cyrillus vterq;, Basil. Pacian. Amphiloch. Optat. &c. Cõcil. Roma. sub Sylvest. Item 2. 3. & 4. Carthag. 1. Tolet. 1. Vasense. Trident.

PATRES.

1. A Basilius Magnus in libro de Spiritu sancto, capite vigesimoseptimo. Consecramus aquam baptismatis & oleum vnctionis &c. vt supra de præceptis Ecclesiæ, quæstione secunda, A. 2.

2. CLEMENS pontifex epistola quarta ad Iuliũ & Iulianũ discipulos suos, vt infrà quæstione quinta. A. 3.

3 DIONYSIVS Areopagita in libro de Ecclesiastica hierarchia, capite quarto: Sedenim alia est huius finitima veneranda confectio vnguenti: consecrationem eam vocant præceptores nostri. Huius itaque partes &c. Deindè docens mysterium confectionis vnguẽti, Iuxta eundem (inquit) synaxis modum, eorum qui necdùm initiati sunt, absoluuntur ordines, vbi scilicet præcessit Pontificis circùm omnem phani ambitũ redolens thure profectio, psalmorumq; modulatio, & lectio scripturarum diuinarum. Sumptum deindè vnguentum põtifex sacris imponit altaribus, duodecim sacris aliis circunstectum, resonantibus omnibus voce sanctissima melos sacrũ, quod diuinitùs afflati prophetæ didicerunt. Completaq; oratione super eo solenni in sanctissimis eorum, quæ sacrantur, consummationibus, eo vtitur ad omnem fermè sacerdotalis officij functionẽ. Et paulò pòst: Est igitur, vt dixi, quod nunc laudatur à nobis sacrosancta perficiat. Atque ideò sancti præceptores nostri istud quasi æquali ordine atque officio sacro synaxeos coniunxêre mysterio, eisdem imaginibus vtplurimũ & distinctionibus mysticis, & eloquijs subnixum sacris. Ibidem: Dicimus igitur vnguẽti compositionem collectionem esse quãdam spirãtium suauiter materiarum, habentem in se affatim odoratas qualitates, cuius qui participes sunt, pro quãtitate eius, quæ in illis fit, fragrantis participationis, odoris suauita-

Vnguenti cõfectio in primitiua Eccle. sia.

Chrisma adhibetur in omni ferè episcopali functiõe.

Chrismatis excellentia.

Materia compositionis vnguenti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Chrismatis inunctio post baptismum quid cõferat.

te replentur. Nec longè à fine: Sed & ipsi qui sacratissimo regenerationis mysterio consecratur, aduentum sancti spiritus cõsummans inunctio largitur vnguenti &c. Vndè, vt opinor, iuxta sacratiorem sensum, traditione diuina sancti nostræ sacerdotalis functionis duces, honestissimum istud vnguenti consecrandi munus, teleten ab effectu rei, quæ in eo perficitur, nominant.

Apostoli pfectionem vocarunt.

4. ET capite secundo, vt infrà, quæst. quinta, B.

5. FABIANVS vt suprà, quæst. tertia, B. 4.

1. B SYNODVS Laodicena canone quadragesimooctauo: Oportet baptizatos &c. vt in textu.

2. CORNELIVS pontifex & martyr in epistola ad Fabium Antiochenum, teste Eusebio Cæsareensi libro sexto historię ecclesiasticæ, capite trigesimoquinto, de Nouato loquens: Vbi Exorcistarum (inquit) præsidio spiritu illo malo esset liberatus, & pòst in tam grauem morbum, vt iam fermè mori putaretur, incidisset, in lecto in q̃ decumbebat, aqua circunfusus baptismum accepit, si modò talem hominem baptismum accepisse dicendum sit: verùm morbo tandẽ elapsus, neque cætera quibus post baptismum secundùm Ecclesiæ canonem imbui oportuerat, acquisiuit, neq; Domini sigillo ab Episcopo obsignatus fuit. Quo quidem neutiquàm potitus, quo modo quæso Spiritum sanctum adeptus est?

Secundũ Ecclesiæ canonẽ ab episcopo baptizati confignantur.

Nouatiani sacrũ chrisma baptizatis nõ præbent.

3. THEODORETVS in compendio hæreticarum fabularum libro tertio de Nauato, quem alij Nouatum appellant: Pœnitẽtiam à suo conuentu arcent penitùs, ijsq; qui ab ipsis tinguntur, sacrum Chrisma non præbẽt. Quocircà eos etiàm qui ex hac hęresi corpori Ecclesiæ coniunguntur, benedicti Patres vngi iusserunt.

4. CYPRIANVS libro primo epist. duodecima, vt suprà quæstion. secunda, A. 1.

5. IDEM in sermone de vnctione Chrismatis, vt suprà eadẽ quęstione secunda, B. 2.

Chrismatis vnguentum.

1. Petr. 2.

6. CYRILLVS Alexãdrinus libro nono in Leuiticum: Quicunq; vnguento sacri Chrismatis delibuti sunt, sacerdotes effecti sunt, sicut Petrus ad omnem dicit Ecclesiam: Vos autem estis genus electũ, regale sacerdotium, gens sancta.

Chrisma datur post baptismum.

Esa. 16.

7. CYRILLVS Hierosolymitanus catechesi tertia mystagogica: Et nobis postquàm similiter ex aquis sacri lauacri ascendimus, datum est Chrisma, quod imaginem gerit illius, quo vnctus est Christus. De quo & B. Isaias in sua prophetia, ex persona Domini loquutus est:

est: Spiritus Domini super me: quapropter vnxit me: euangelizare pauperibus misit me. Oleo enim aut vnguento corporali, Christus ab hominibus vnctus non est. sed pater saluatorem illum mundi totius constituens, vnxit eum sancto spiritu. Cæterùm vide nè illud esse putes vnguentum tantùm: quemadmodùm enim panis Eucharistiæ, post sancti spiritus inuocationem, nõ ampliùs est panis communis, sed est corpus CHRISTI: sic & sanctum hoc vnguentum, non ampliùs est vnguentum nudum, neq; (si quis ità appellare malit) commune, postquàm iam consecratum est: sed est Charisma CHRISTI, quod aduentu Spiritus sancti per ipsius diuinitatem energiam habet. Quo frons & alij sensus corporis tui symbolicè inunguntur: & corpus quidem isto visibili vnguento perungitur: anima verò, sancto viuificoq; spiritu sanctificatur. Huius sancti chrismatis dono accepto, meritò appellamini Christiani: veram efficiẽs appellationem in ipsa regeneratione: antequàm enim hæc gratia vobis donata esset, non eratis propriè digni eo nomine, sed pergentes eò vsque progressi estis vt efficeremini Christiani. Nè ignoretis, in veteri lege huius Chrismatis symbolum præcessisse. Moyses enim &c. Sed hæc quidem in figura contingebant illis, nobis verò non in figura, sed in veritate. Est enim hoc sanctum, ad protegendum corpus spiritualiter, & ad salutem animæ.

Transubstantiatio.

Chrismatis dignitas.

Propter acceptũ chrisma Christiani ppriè dicimur.

1. C AVGVSTINVS libro decimoqnto de Trinitate, capite vigesimosexto: Neque aliquis discipulorum eius dedit Spiritum sanctum. Orabant quippe vt veniret in eos quibus manum imponebant, non ipsi eum dabant. Quem morem in suis præpositis etiam nunc seruat Ecclesia. Denique & Simon Magus offerens Apostolis pecuniam, non ait: Date & mihi hanc potestatem, vt dem Spiritum sanctum: sed cuicunque, inquit, imposuero manus, vt accipiat Spiritum sanctum. Quia neque scriptura superiùs dixerat, Videns autem Simon quòd Apostoli darent Spiritum sanctum: sed dixerat, Vidẽs autem Simon quòd per impositionem manuum Apostolorum daretur Spiritus sanctus. Propter hoc & Dominus ipse Iesus Spiritum sanctum, non solùm dedit vt Deus, sed etiam accepit vt homo, propterea dictus est plenus gratia. Et manifestiùs de illo scriptum est in Actibus Apostolorum: Quoniam vnxit eum Deus spiritu sancto. Non vtiquè oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur vnguento, quo baptizatos vngit Ecclesia. Nec sanè tunc vnctus est CHRISTVS Spiritu sancto, quandò super eum baptizatum velut columba descendit: tunc enim corpus suum, id est,

Actor. 8. Episcoporũ munus, imponere manus baptizatis.

Act. 10. Visibile vnguentũ significat donum gratiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est,Ecclesiam suam præfigurare dignatus est,in qua præcipuè baptizati accipiunt Spiritum sanctum.

2. PACIANVS Barcilonensis Episcopus de Baptismo:Recipiendus est Christus,vt generet: quia sic Ioannes Apostolus dicit: Quotquot eum receperunt,dedit eis potestatem filios Dei fieri. Hæc autem compleri aliâs nequeunt, nisi lauacri, & chrismatis, & Antistitis sacramento.lauacro enim peccata purgantur,Chrismate sanctus spiritus superfunditur:vtraque verò ista,manu & ore Antistitis impetramus.

Ioann. 1.

Chrismate superfunditur Spiritus sanctus.

Chrismatis conferendi potestas.

3. IDEM in epistola prima ad Sympronianum: Si ergò & lauacri & Chrismatis potestas, maiorum longè charismatum, ad Episcopos ex Apostolorum forma & potestate descendit, & ligandi quoq; ius adfuit atque soluendi.

Christi nomẽ à chrismate.

4. PROSPER in sententijs Augustini,sentẽtia trecentesima quadragesimasecunda: Christi nomen à chrismate est, id est,ab vnctione: Quia ideò omnis Christianus sanctificatur, vt intelligat se non solùm sacerdotalis & regiæ dignitatis esse consortem,sed etiàm cõtra Diabolum fieri luctatorem.

Ad luctam Christiani vnguntur.

5. AVGVSTINVS tractatu trigesimotertio in Ioannem: Christi nomen à chrismate dictum est.Chrisma autem Græcè,Latinè vnctio nuncupatur.Ideò autem nos vnxit, quia luctatores contra diabolum fecit.

6. SERMONE quadragesimoseptimo de verbis Domini, eadẽ habetad verbum.

7. RABANVS Archiepiscopus Moguntinus libro primo de institutione clericorum, capite trigesimo.vide suprà, quæstiõ.prima de Confirmatione,authoritate 13.

8. ISIDORVS Hispalensis libro secũdo de officijs Ecclesiasticis, capite vigesimoquinto,vt suprà ibidèm,authorit.11.

9. TERTVLLIANVS in libro de carnis resurrectiõe,vt in textu

10. IDEM in libro de baptismo:Exindè egressi de lauacro,perungimur benedicta vnctiõe de pristina disciplina,q̃ vngi oleo de cornu in sacerdotio solebant. Ex quo Aaron à Moyse vnctus est, vndè Christus dicitur à chrismate,quod est vnctio, quæ Domino nomen accommodauit,facta spiritalis, quia spiritu vnctus est à Deo patre, sicut inActis:Collecti sunt enimuerò in ista ciuitate aduersùs sanctũ filium tuũ,quem vnxisti.Sic & in nobis carnaliter currit vnctio,sed spiritaliter,pficit:quomodò & ipsius baptismi carnalis actus, quòd in aqua mergimur: spiritalis effectus,quòd delictis liberamur. Dehinc

Exod. 29. Christus à chrismate.

Act. 4.

Visibilis vnctio spiritualiter operatur.

hinc manus imponitur, per benedictionem aduocans & inuitans spiritum sanctum.

11. THEODORETVS in primum caput Canticorum: Sacri Baptismatis recordare:in quo qui initiantur,post Satanæ abnegationem & Dei confessionem, velutì signo ac nota quadam regia spiritalis vnguenti Chrismate inuncti, sub ea visibili vnguenti specie inuisibilem sanctissimi Spiritus gratiam suscipiunt.

D 1. DIONYSIVS Areopagita, 2. Clemens, 3. Tertullianus, 4. Fabianus, 5. Cornelius, 6. Cyprianus, 7. Cyrillus Hierosolymitanus,& 8.Alexandrinus,9 Basilius,10. Pacianus,vt suprà tum in hac, tum in superioribus quæstion.

Inuisibilẽ sẽ. gratiam suscipiũt inuncti Chrismate.

11. AMPHILOCHIVS Iconiensis Episcopus in vita D. Basilij Magni:Admiratus quoquè Maximinus Episcopus Basilij in Deũ dilectionem, oránsque vestiuit eum resurrectionis CHRISTI indumento. Baptizauit autem & Eubulum, atque vngens eos sancto chrismate, tradidit illis viuificam communionem.

Chrismate inũctus Basilius ab Episcopo.

12. OPTATVS Mileuitanus libro secundo contra Donatistas: Ampullam quoquè Chrismatis per fenestram,vt frangerent Donatistæ iactauerunt.Et cùm casum adiuuaret abiectio,non defuit manus angelica, quæ ampullam spiritali subuectiõe deduceret: proiecta casum sentire non potuit. Deo muniente, illæsa inter saxa consedit.

Miraculũ factũ in ampulla chrismatis.

13. CONCILIVM Romanum sub Syluestro canone quinto: Cõstituit etiàm clara voce Syluester Episcopus vrbis Romæ, vt nemo presbyterorum Chrisma conficeret,dicens: quoniam Christus à Chrismate vocatur.

Chrisma cõficere solus Episcopus debet.

14. CONCILIVM secundum Carthaginense canone tertio:Ab vniuersis Episcopis dictum est: Chrismatis confectio & puellarum consecratio à presbyteris non fiant.

Chrismatis cõfectio quorum non sit.

15. CONCILIVM tertium Carthaginense canone trigesimosexto: Vt presbyter inconsulto Episcopo virgines non consecret: Chrisma verò nunquàm conficiat.

16. CONCILIVM quartum Carthaginense canone trigesimosexto: Presbyteri qui per diœceses ecclesias regunt, non à quibuslibet Episcopis, sed à suis: nec per iuniorem clericum,sed aut per seipsos,aut per illum qui sacrarium tenet, ante Paschæ solennitatem Chrisma petant.

Chrisma vndè petẽdum.

17. CONCILIVM primum Toletanũ canone vigesimo:Quãuis penè vbiq; custodiatur vt absque Episcopo Chrisma nemo cõficiat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Chrismatis confectio.

ficiat, tamen quia in aliquibus locis vel prouincijs presbyteri dicũtur Chrisma cõficere, placuit ex hac die nullũ alium nisi Episcopũ Chrisma conficere, & per diœcesin destinare, ità vt de singulis Ecclesijs ad Episcopum ante diem Paschæ diaconi destinẽtur aut subdiaconi, qui confectum Chrisma ab Episcopo destinatum, ad diem Paschæ possint ad tempus deferre.

Vndè petẽdũ.

18. CONCILIVM primum Vasense canone tertio: Per singula territoria presbyteri vel ministri ab Episcopis, non prout libitum fuerit, à vicinoribus, sed à suis proprijs per annos singulos petant chrisma, appropinquante solennitate paschali: nec per quemcunq; ecclesiasticum, sed si qua necessitas, aut ministrorum occupatio est, per subdiaconum, quia inhonorum est, inferioribus summa committi.

Chrismati virtutẽ adimentes.

19. CONCILIVM Tridentinum sess. septima, de Confirmatione canone secũdo: Si quis dixerit iniurios esse Spiritui sancto eos, qui sacro Confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt, anathema sit.

V

Quis Sacramenti huius est vsus & fructus?

Ioan 3. b

a Melchiades ad Hisp. Episcopos. vixit anno 311. Cõcil. Florẽtin.

A In Baptismo [a] regeneramur ad vitam: post Baptismum autem in hoc Sacramento confirmamur ad pugnam. In Baptismo abluimur, hoc verò post Baptismum roboramur, vt regeneratis custos & cõsolator & tutor adsit Spiritus sanctus. Hæc summi & Pontificis & martyris Melchiadis est doctrina. Nec dissentit ab eo quod [b] Clemens testatur, se ab Apostolis ipsis accepisse: Cùm regeneratus, inquiens, quis fuerit per aquam, postmodùm septiformis Spiritus gratia ab Episcopo cõfirmetur, qa aliter perfectus Christianus esse nequaq; poterit.

b Epist. 4. ad Iulũ & Iulianũ. vixit Apostolorũ tẽpore. Amb. lib. 3. de sacrã. ca. 2. & de ijs q my. initian. ca. 7.

B Pro-

B Prodest igitur hoc [c] sacramentum mirificè, vt qui fidei mysterijs initiati sunt, sicut geniti [d] modò infantes & adhuc imbecilles, in CHRISTO adolescant atque corroborentur.

c Diony. de eccl. hier. c. 2.

d 1. Pet. 2. a

C Hos ceu Christianæ militiæ tyrones Episcopus admonet in unctione, vt aduersùs tot hostes & quotidiana pericula [e] Spiritu principali confirmẽtur. Consignat illis Cruce [f] frontem, quę pudoris est sedes, vt cõstanter & intrepidè nomen DOMINI confiteantur: impingit & alapam, vt Christianam militiã inuicta patientia exercendã & ornandam esse, sibi perpetua memoria retineant.

e Psal. 50. e

f August. in Psal 141. Luc. 9. c Matth. 10. d 1. Pet. 2. d Luc. 21. d Matth. 5. f Act. 4. & 5.

SCRIPTVRAE.

IOANNIS tertio: Nisi quis renatus fuerit, &c.

PRIORIS Petri secundo: Sicut modò geniti infantes, rationabiles & sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem.

PSALMO quinquagesimo: Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

LVCAE nono: Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua & patris & sanctorum angelorum.

MATTHAEI decimo: Omis ergò qui cõfitebitur me coram hominibus, cõfitebor & ego eũ corã patre meo q in cęlis est.

PRIORIS Petri secundo: Quę em̃ est gloria, si peccãtes & colaphizati sustinetis? Sed si benefaciẽtes, patienter sustinetis, hęc est gratia apud Deũ. In hoc em̃ vocati estis, quia & CHRISTVS passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius: qui peccatum non fecit, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LVCAE vigesimoprimo: Ego dabo vobis os &c. Trademini autem à parentibus &c. In patientia vestra possidebitis animas vestras.

MATT. quinto: Ego dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexterā maxillā tuam, præbe illi & alteram, &cæ.

ACTOR. quarto: Petrus repletus spiritu sancto, dixit ad eos: Principes populi & Seniores, si nos hodiè dijudicamur in benefacto hominis infirmi &cæ. notum sit omnibus vobis &c. Videntes autem Petri constantiam & Ioannis, cōperto quòd homines essent sine literis &c. Ibidèm: Si iustum est in conspectu Dei vos potiùs audire &c. At illi comminantes dimiserūt eos. Et paulò pòst: Et cùm orâssent, motus est locus in quo erant congregati: & repleti sunt omnes Spiritu sancto, et loquebātur verbum Dei cum fiducia. Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis IESVS CHRISTI Domini nostri.

ACTORVM quinto: Et iniecerunt manus in Apostolos, & posuerūt eos in custodia publica &c. Et paulò pòst: Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus. Deus patrum nostrorum suscitauit IESVM quem vos interemistis &c. Et conuocantes Apostolos, cæsis denunciauerunt, nè omninò loquerentur in nomine Iesv: & dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudētes à conspectu Concilij, quia digni habiti sunt pro nomine IESV contumeliam pati.

PATRES.

1. A. MELCHIADES Pontifex & Martyr, quem alij Melciadem, nonnulli Miltiadem vocant, in epistola ad Hispaniæ Episcopos: De his verò, super quibus rogitâstis vos informari, id est, vtrùm maius esset Sacramētum manus impositio Episcoporū, aut baptismus: scitote vtrūq; magnū esse sacramentū. Et sicut vnū à maioribꝰ fit, id est, à summis pōtificibus, q̄d à minoribꝰ pfici nō potest, jtà

Collatio Baptismi cum Cōfirmatiōe.

ità & maiori veneratione venerandum & tenendum est. Sed ità cōiuncta sunt hæc duo sacramenta, vt ab inuicèm, nisi morte præueniente, nullatenùs possint segregari, & vnum sine altero ritè pfici non potest. Nam vnum (præueniente morte) saluare sine altero potest, aliud autem non potest. Vndè scriptum est: In diebus illis, dicit Dominus, Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Aduertamus summas diuitias bonitatis Dei. Quod in cōfirmādis neophytis manus impositio tribuit singulis, hoc tunc spiritus sancti descēsio in credentium populos, donauit vniuersis. Sed qa diximus, quòd manus impositio & confirmatio, ad Baptismi perfectionem pertineat, & qui iam regeneratus in CHRISTO est, confirmare aliquid possit, fortè cogitat sibi aliquis: Quid mihi prodest post mysterium baptismatis, mysterium Confirmationis? Aut quantùm video, non totum de fonte suscepimus, si post fontem adiectione noui generis indigemus. Non ità dilectissimi. Attēdat charitas vestra: Sicut exigit militaris ordo, vt cùm Imperator, quemcūque in militum receperit numerum, non solùm signet receptum, sed etiam armis competentibus instruat pugnaturum: ità in baptizato benedictio illa munitio est. Dedisti militem, da ei adiumentum militiæ. Nunquìd pdest si quisquam parentum magnam pupillo conferat facultatem, nisi prouidere studeat & tutorem? Itaque paracletus regeneratis in CHRISTO, custos & consolator & tutor est. Ideò dicit sermo diuinus: Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustrà vigilat qui custodit eam. Ergò Spiritus sanctus, qui super aquas baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocētiam, in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam. Et quia in hoc mundo, tota ætate victuris, inter inuisibiles hostes & pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismū confirmamur ad pugnam: in baptismo abluimur, post baptismum roboramur. At si continuò transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia. Regeneratio per se saluat, mox in pace beati seculi recipiendos: Confirmatio autem armat & instruit, ad agones huius mundi & prælia, reseruandos. Qui autem post Baptismum cum acquisita innocentia, immaculatus peruenit ad mortē, confirmatur morte, quia non potest peccare post mortē. Hic, si fortè illud etiam requirere velimus, post passionem & resurrectionem CHRISTI, quid Apostolis profuerit aduentus spiritus sancti, ipse Dominus eis euidenter exponit: Quæ dico, inquit, vobis, non potestis ea portare modò: Cùm autem

Psal. 126.

Effectus confirmationis & baptismi quo modò differant.

Ioan. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

venerit ille spiritus veritatis, ipse docebit vos omnem veritatem. Vides, quia cùm spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatatur? Itaque ante descensionem spiritus sancti, vsque ad negationem Apostoli deterrentur: post visitationem verò eius, vsque ad martyrium contemptu salutis armantur. Secùdùm hoc per CHRISTVM redimimur, per spiritum verò sanctum, dono sapientiæ spiritualis illuminamur, ædificamur, erudimur, instruimur, consummamur, vt illam spiritus sancti vocem audire possimus: Intellectum tibi dabo, & instruam in via hac, qua gradieris. De spiritu sancto accipimus, vt spirituales efficiamur, quia animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus DEI. De spiritu sancto accipimus, vt sapiamus inter bonum malumq; discernere, iusta diligere, iniusta respuere, vt malitiæ ac superbiæ repugnemus, vt luxuriæ ac diuersis illecebris, & fœdis indignisq; cupiditatibus, resistamus. De spiritu sancto accipimus vitæ amorem, & gloriæ ardorem, vt succensi diuinitùs, erigere à terrenis mentem ad superna & diuina valeamus.

Spiritus sancti quid cõferat nobis.

Psal. 31.

1. Cor. 2.

Confirmationis effectus. Actor. 2.

2. CONCILIVM Florentinum: Effectus autem huius Sacramenti est, quia in ea datur spiritus sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, vt Christianus audacter CHRISTI confiteatur nomen. Ideoq; in fronte, vbi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, nè CHRISTI nomen confiteri erubescat, & præcipuè crucem eius quæ Iudæis est scandalum, gentibus autem stultitia, propter quod signo crucis signatur.

Cur in fronte vngamur. 1. Cor. 1.

Septiformis gratia in Cõfirmatione percipitur.

3. CLEMENS pontifex & martyr epistola quarta ad discipulos suos Iulium & Iulianum: Omnibus festinandum est, sine mora renasci Deo, & demùm confignari ab Episcopo, id est, septiformem gratiã spiritus sancti percipere, quia incertus est vniuscuiusque exitus vitæ. Quum autem regeneratus fuerit per aquã, & postmodùm septiformi spiritus gratia ab Episcopo (vt memoratum est) confirmatus, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquàm poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria aut voluãtate remanserit, (vt à B. Petro accepimus, & cæteri sancti Apostoli, præcipiente Domino, docuerunt) & demùm ex operibus bonis ostendat in se similitudinem eius, qui eum genuit, patris.

Perfectus Christianus non est, qui confirmatus non sit. B. Petri & apostolorum doctrina.

Spiritus sancti dona conferentur. Esa. 11.

4. AMBROSIVS libro tertio de sacramentis, capite secundo: Sequitur spiritale signaculum quod audistis hodiè legi, quia post fontem superest vt perfectio fiat, quandò ad inuocationem sacerdotis spiritus sanctus infunditur, spiritus sapientiæ & intellectus, spi-

spiritus cõsilij atq; virtutis, spiritus cognitiõis atq; pietatis, spiritus sancti timoris. Septem quasi virtutes spiritus. Et omnes quidẽ virtutes ad spiritum pertinent, sed istæ quasi cardinales sunt, quasi principales. Quid enim tam principale, quàm pietas? Quid tam principale, q̃ cognitio Dei? Quid tam principale, quàm virtus? Quid tam principale, quàm consilium Dei? Quid tam principale, quàm timor Dei? Sicut timor seculi infirmitas, ità timor Dei magna est fortitudo. Istq; sunt septem virtutes quãdò consignaris. Nam vt ait Apostolus sanctus, Quia multiformis est, inquit, sapiẽtia Domini nostri, & multiformis sapientia Dei, ità multiformis est spiritus sanctus, q̃ habet diuersas variasq; virtutes. Vndè & Deus virtutum dicitur: quod aptari potest patri & filio & spiritui sancto. 1. Cor. 12.

Dona spiritus sancti. Esa. 11.

5. IDEM de ijs qui mysterijs initiantur, capite septimo: Vndè repete qa recepisti signaculum spiritale, spiritum sapientiæ & intellectus, spiritum consilij atq; virtutis, spiritum cogniriõis & pietatis, spiritum sancti timoris: & serua quod accepisti. Signauit te Deus pater, confirmauit te CHRISTVS Dominus, & dedit pignus spiritus in cordibus tuis, sicut Apostolica lectione didicisti. 2. Cor. 5.

Confirmatio baptizati per inuctionem.

B DIONYSIVS Areopagita libro de Ecclesiastica hierarchia, capite secundo: Assumentes autem baptizatum sacerdotes, suscepti suiq; accessus duci consignant, & vnà cum ipso illum vestem baptizati munditiæ congruam induunt: sicq; indutum, rursùs ad pontificem ducunt. Ille diuino ac deifico prorsùs vnguento virum signans, sacratissimæ communionis participem facit. Et sub finem capitis: Enimuerò illa perficiens vnctio facit ità perfectum, fragrãtia suauissimi odoris insignem, quippe diuinæ generationis sacrosancta perfectio, diuino spiritui q̃ fuerint perfecta, coniungit. Porrò aduẽtum illum secretissimum spiritus, qui intelligibiliter odore suaui fragrantes facit ac perficit, cùm sit prorsùs messabilis, spiritaliter intelligendum dimitto, qui diuini spiritus sanctam ac deificam sõcietatem in anima sua percipere meruerunt. In fine autem omnium, pontifex ità perfectum ad sacratissimam eucharistiam vocat, atque consummãtium illi sacramentorum communionem deificam tradit.

Perficiẽs vnctio.

C AVGVST. in Psal. cẽtesimũ quadragesimũ primum: Vsq; adeò de cruce nõ erubesco, vt nõ in occulto loco habeã crucẽ CHRISTI, sed in fronte portem. Multa sacramenta aliter atque aliter accipimus. Quædam, sicut nõstis, ore accipimus: quędã p totũ corpus accipimus. Quia verò in fronte erubescitur, ille qui dixit: Qui me eruerit

In fronte cur consignamur cruce.

Universidad de Deusto
Biblioteca

buerit coram hominibus, erubescam eum coram patre meo qui in cælis est, ipsam ignominiam quodammodò & quam Pagani deridēt, in loco pudoris nostri constituit. Audis hominē insultare impudenti & dicere, frontem non habet. Quid est, frōtem non habet? Impudens est: non habeā nudā frontē, tegat eam crux Domini mei.

DE EVCHARISTIAE SACRAMENTO.

I

Quid significat nomen Eucharistiæ?

a Diony. Eccl. hier. c. 2. & 3. Concil. Trid. sess. 13. c. 2. & 3. b Amb. lib. 5. de Sacrā. ca. 1. Cyp. de lapsis. Orig. contra Celsum lib. 8. c Chryso. hō. 60. ad pop. & 83. in Matth. Itē 45. in Ioā. & 61. ad pop. Antiochenū. d Chry. lib. 3. de sacerdotio & homil. 2. ad pop. Antioc. & 3. ad Ephes. e Cyril. in Io. li. 4. c. 16. & 17. lib. 10. c. 13. li. 11. c. 26. & 27. Hilarius de Tri. lib. 8. Irē. li. 5. Cyril. Hiero. catech. 4. mystag. Chry. hō. 45. in Ioā. & 61. ad pop. Antiochenū.

SVmmum illud [a] & longè sacratissimum Sacramentum, quo nihil habet Ecclesia dignius, admirabilius, efficacius, salubrius ve, hoc vno nomine designatur.

B Et rectè quidem Eucharistia, tanquàm bona [b] gratia, seu gratiarū actio dicta est, quia præcipuum & maximum [c] Dei donum, ipsumque omnis gratiæ fontem & authorem continet: summorumque nos bonorum admonet, pro quibus acceptis gratiarum actionem, laudem & gloriam summam Deo summo debemus. Maius enim beneficium optare non potuissemus, q̄ quòd Christus Iesvs Dominus noster de virgine natus, cruci affixus, & in gloriam [d] assumptus, se nobis totū ità largiatur, vt etiā nunc corpus eius sanguinemque verè sumamus, illique per hoc diuinum Sacramē- tum prorsùs [e] incorporemur.

PATRES.

1. A DIONYSIVS Areopagita de Ecclesiastica Hierarchia capite secundo: In fine autem omnium, pontifex ità perfectum ad sacratissimam Eucharistiam vocat, atque consummantium illi sacramētorum communionem Deificam tradit.

Eucharistiæ Sacramētorū cōsummatio.

2. IBIDEM capite tertio: Est enim iuxta inclytum præceptorem nostrum Sacramentorum consummatio. Et paulò pòst: Neq; enim fermè fas est, sacerdotalis muneris mysterium aliquod peragi, nisi diuinum istud Eucharistiæ augustissimumq; sacramentum cōpleat. In eodem capite vocat sacrosancta & augustissima mysteria.

Augustissimū Sacramentū.

3. CONCILIVM Tridentinum sessione decimatertia, capite secundo: Ergò Saluator noster discessurus ex hoc mundo ad patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo diuitias diuini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum, & in illius sumptionem colere nos sui memoriam præcepit, suamq; annunciare mortem, donèc ipse ad iudicandū mundum veniat. Sumi autem voluit sacramētum hoc tanquàm spiritalem animarū cibū, quo alantur & confortentur viuentes vita illius qui dixit: Qui manducat me, & ipse viuet propter me: & tanquàm antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus p̄seruemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ & perpetuæ felicitatis, adeoq; symbolum vnius illius corporis, cuius ipse caput existit, cuiq; nos tanquàm membra arctissima fidei, spei & charitatis cōnexione adstrictos esse voluit, vt idipsum omnes diceremus, neq; essent in nobis schismata.

Eucharistiæ donum quàm excellens. Psal. 110. 1. Cor. 11.

Cibus animæ Ioan. 6. Antidotum.

Pignus. Ephes. 1. Symbolum vnitatis. Rom. 12. 1. Cor. 1.

4. IBIDEM capite tertio: Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum cæteris Sacramentis, symbolum esse rei sacræ, & inuisibilis gratiæ formam visibilem: verùm illud in ea excellens & singulare reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis vtitur. At in Eucharistia ipse sanctitatis author ante vsum est: nondùm enim Eucharistia de manu Domini Apostoli susceperant, cùm verè tamen ipse affirmaret, corpus suum esse quod præbebat. Et semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem, verum Domini nostri corpus veramq; eius sanguinem sub panis & vini specie vnà cum ipsius anima & diuinitate existere: sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub vini specie ex vi verborum: Ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamq; sub vtraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua partes CHRISTI

Excellit reliqua Sacramēta, quòd ante vsum cōtinet authorem sanctitatis.

Cōcomitātia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rom. 6.

Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur. Diuinitatem porrò propter admirabilem illam eius cum corpore & anima hypostaticam vnionem. Quapropter verissimum est, tantundem sub altera specie, atque sub veraque contineri. Totus enim & integer Christus sub panis specie & sub quauis ipsius speciei parte: totus itē sub vini specie, & sub eius partibus existit.

Totus Christus sub vtralibet specie & sub quauis parte continetur.

1. B AMBROSIVS libro quinto de Sacramentis, capite tertio: Venisti ad altare, accepisti gratiam Christi.

Eucharista dicitur gratia Christi.

2. CYPRIANVS de lapsis cùm retulisset nonnulla miracula de Eucharistia: Documento, inquit, vnius ostensum est, Dominum recedere cùm negatur: nec immerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, qñ gratia salutaris in cinerē, sanctitate fugiente, mutetur.

Eucharistia vocatur gratia salutaris.

3. ORIGENES libro octauo contra Celsum. Nos qui rerū oīm cōditori placere studemus, cum precibus & gratiarū pro beneficijs acceptis actione oblatos panes edimus, corpus iam p precationem factos sanctū quoddā & sanctificās, vtentes eo cum sano proposito. Ibidē posteà: Hoc cauemus nè ingrati erga Deū habeamur. Habemus etiàm eius gratiarū actiōis symbolum, panē q Eucharistia vocatur.

Per precationem panis fit corpus Christi.

Symbolū gratiarū actiōis.

4. CHRYSOSTOMVS homilia sexagesima ad populum Antiochenum, & octogesimatertia in Matthæum. Credamus vbiquè Deo, nec repugnemus ei, etiam si sensui & cogitationi nostræ absurdum esse videatur quod dicit: superet & sensum & rationem nostrā sermo ipsius: quod in omnibus & præcipuè in mysterijs faciamus, nō illa quę ante nos iacent, solummodò adspicientes, sed verba quoquè eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non possumus, sensus verò noster deceptu facilimus est. illa falsa esse non possunt, hic sæpiùs atque sæpiùs fallitur: quoniam ergò ille dixit, Hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus. Nihil enim sensibile traditum nobis à Christo, sed rebus quidem sensibilibus: omnia verò quæ tradidit, insensibilia sunt. Sic & in baptismo per aquam, quę res sensibilis est, donum illud conceditur: quod autem in ea conficitur, regeneratio scilicet ac renouatio, intelligibile quiddam est: nam si tu incorporeus esses, nudè ipsa dona incorporea tradidisset tibi: quoniam verò corpori coniuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi tradunt. O quot modò dicunt, vellem formam & speciem eius, vellem vestimenta ipsa, vellem calceamēta videre. Ipsum igitur vides, ipsum tangis, ipsum comedis. Vestimenta eius desideras videre, ipse verò seipsum tibi tradit, non vt videas solùm, verumetiam vt tāgas & ni

Simpliciter & sine ambiguitate credendum corpus Christi in Eucharistia.

Matth. 26. Marci 14. Luc 22. 1. Cor. 11.

Ipsum vides, tangis, comedis.

& in te habeas. Et paulò pòst: Veniat in mentē tibi q̄ sis honore honoratus, q̄ mensa fruaris. Ea nanq; re nos alimur, quā angeli videntes, tremūt, nec absq; pauore ꝓpter fulgorē q indè resilit, adspicere possunt, & nos in vnā cum illo massam reducimur. Christi corpus vnū, & caro vna facti sumus. Quis loquetur potētias Dñi, auditas faciet oēs laudes eius? qs pastor vnquā mēbris suis oues suas nutriuit? Multæ matres post partum alijs nutricibus infantes dederūt, quod ipse facere noluit, sed proprio corpore nos alit, & sibi cōiungit atq; conglutinat. Consideremus aūt, ex nostra generatus est substātia: Sed nihil hoc, inqes, ad oēs pertinet. Immò ad oēs. Nam si ad naturā nostrā descendit, pater quoniā ad oēs: quòd si ad oēs, & ad vnumquenque profectò. Sed quomodò non oēs indè lucrū cōsecuti sunt, inqes? Id certè non illius causa, q maximè hoc optat, accidit: sed eorū culpa q eum suscipere nolūt. Singulis enim fidelibus per hoc mysterium se cōiungit: & qs peperit, nō alij nutriendos tradit, sed ipse studiosissimè alit, hac etiàm re tibi persuadens carnē illam tuā assumpsisse. tanta igitur charitate atq; honore affecti, non torpeamus. Non videtis quāta infantes animi alacritate mamillas arripiūt? qua pressione pa pillis infigunt labia? Non minore cupiditate nos quoq; ad hāc mensam, & ad huius calicis spiritalē accedamus papillā: immò verò maiore desiderio quasi lactentes pueri, gratiam spiritus sugamus: vnus sit nobis dolor, vna mœstitia, si hoc alimento spiritali priuamur.

Ea re alimur, quam tremūs angeli.

In vnam cum illo massam reducimur.

Psal. 105. Oues suis mēbris nutrit.

Proprio corpore alit.

Singulis per Eucharistiam se coniungit.

Quāto desiderio ad cōmunionem accedendum.

5. IDEM homilia quadragesimaquinta in Ioannem, & sexagesima prima ad populum Antiochenum: Vt aūt non solùm per dilectionē, sed re ipsa in illā carnē conuertamur: per cibū id efficitur, quē nobis largitus est. Cùm enim suum in nos amorē indicare vellet, ꝓ corpus suum se nobis commiscuit, & in vnum nobiscum redegit, vt corpus cum capite vniretur. Hoc enim amantiū maximè est. Hoc Iob significabat de seruis, à quibus maximè amabatur, q suū amorem ꝑ se ferētes dicebāt: Quis daret nobis vt eius carnibus impleremur? Quod Christus fecit, vt maiori nos charitate adstringeret, & vt suū in nos ostenderet desideriū, nō se tantū videri ꝓmittens desiderātibus, sed & tāgi & māducari, & dētes carni suę infigi, & desiderio suī oēs impleri. Et post paululū: Parētes sępenumerò liberos suos alijs alendos dederūt, ego autem mea carne alo, me vobis exhibeo, oībus faceo, oībus optimā de futuris spem ꝓbeo. Qui in hac vita ità se nobis exhibet, multò magis ī futura. Vester ego frater esse volui, & cōmunicaui carnē, ꝓpter vos & sanguinē: & p q vobis cōiunctus sum, ea rursùs vobis exhibui. Hic sanguis facit, vt imago in nobis regia floreat: hic

Per Eucharistiā re ipsa in Christi carnē cōuertimur.

Singularis in nos amor hic relucet.

Iob 31.

Permittit se tāgi, māducari, & dētes carni suæ infigi.

Sua carne nos alit.

Sanguis Christi quem in

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sacramento sumimus, quæ efficaciſſima habeat.

ſanguis pulchritudinẽ atq; nobilitatẽ aſſ, quã ſemp irrigat & nutrit, lãgueſcere nõ ſinit. Sanguis enim à cibo nõ fit repẽtè, ſed priùs aliud quiddã: hic quã primùm irrigat animã, eamq; vi quadã magna imbuit. Hic myſtic⁹ ſanguis dęmones ꝓcùl pellit, angelos & angelorũ dñm ad nos allicit. Dęmones em̃ cùm Dominicũ ſanguinẽ in nobis vident, in fugã vertuntur, angeli aũt cõcurrunt. Hic ſanguis effuſus, vniuerſum abluit orbem terrarũ, de quo multa Paulus ad Hebrẽos ꝓſecutus eſt. Hic ſanguis abdita & ſancta ſanctorũ purgabat. Quòd ſi eius figura tantam habuit vim in templo Hebræorum, in media Aegypto liminibus adſperſus, longè magis veritas.

Exod. 12. Qui ſurſùm ſedet, hic à nobis eodẽ temporis articulo peractatur.

6. CHRYSOSTOMVS libro tertio de ſacerdotio: O miraculũ, ô Dei benignitatem! q̃ cum patre ſurſùm ſedet, in illo ipſo temporis articulo oĩm manibus ꝓtractatur, ac ſe ipſe tradit volentibus ipſum excipere ac cõplecti. Fit aũt id nullis ꝓſtigijs, ſed apertis ac circunſpicientibus circunſiſtentium oĩm oculis. Num tibi iſta contemptu ac deſpectu digna eſſe videntur? aut eiuſmodi, vt poſsit quis contra ea attollì atq; inſurgere? Ponito ob oculos Heliam illum &c. Hoc ergò myſterium omniũ maximè horrendũ verendumq;, quis tandèm q̃ inſanus idem minimè ſit, quiq; è poteſtate non exierit, faſtidire ac deſpicere poterit?

Sacrificium Miſſæ myſteriũ maximè horrendũ verendũq; non niſi ab inſanis deſpicitur.

7. IDEM Chryſoſtomus homilia ſecũda ad populũ Antiochenũ: Tanquàm maximam hæreditatẽ Heliſęus meloten ſuſcepit: etenim verè maxima fuit hæreditas, omni auro precioſior. Et erat poſthàc duplex Helias ille, & erat ſurſùm Helias, & deorſùm Helias. Noui q̃ iuſtum illũ beatum putatis, & velletis quiſq; eſſe vt ille. Quid igitur, ſi vobis demõſtrauero quid aliud, quod illo multò maius oẽs ſacris myſterijs imbuti recepimus? Helias nẽpe meloten diſcipulo reliqt. Filius aũt Dei aſcendens, ſuã nobis carnem dimiſit: ſed Helias quidẽ exutus, Chriſtus aũt & nobis reliqt, & ipſam habens aſcẽdit. ne igitur animo cõcidamus, neq; lamentemur, neq; temporũ difficultatẽ timeamus. Qui enim ſanguinem ſuum pro nobis effundere non recuſauit, & carnem ſuam, & rurſùm ipſum ſanguinem nobis cõmunicauit, nihil pro ſalute noſtra recuſabit.

Carnem ſuam nobis dimiſit, quã eandem habens aſcendit.

8. IDEM homilia tertia in epiſtolã ad Epheſios, & ſexageſimaprima ad populũ Antiochenũ: De corpore nobis ſermo eſt, & quidẽ de eo, quod ab iſto nihil differat, nec diſtet. Quotquot in corpore Chriſti cõmunicamus, quotquot ſanguinem illius deguſtamus, cogitemus q̃ illius corpus & ſanguinẽ guſtamus, q̃ in cęleſtib⁹ ſeder, q̃ ab angelis adoratur, ꝓximè cõſiſtit immortali Dei potẽtię. Hei, q̃t nobis ad ſalutem

Eius corpus deguſtamus, q̃ in cęleſtibus ſedet, & ab angelis adoratur.

lutẽ vię ſunt? Corpus ſuum nos fecit, corpus ſuum nobis tradidit, & tamen nihil horum à malis nos auertit. ô tenebras, & multã profunditatem, ô ſtupiditatem omni dolore vacuam.

Præfertur hoc Sacramentum mãnæ & aquæ de petra fluẽti.

9. CYRILLVS Alexandrinus libro quarto in Ioannem capite decimoſexto: Mannæ alimentũ non æternam vitam, ſed breue famis remedium adferebat. Nõ ergò erat cibus verus, id eſt, panis de cælo. Sanctum verò Chriſti corpus, ad immortalitatem & vitam æternam nutriens cibus eſt: ità inquit, Sed aquam illi ex petra biberunt. Quid igitur indè lucrati ſunt, qui mortui fuerunt? non erat igitur potus ille verus, ſed verus potus eſt ſanguis Chriſti, quo radicitùs mors euertitur atque deſtruitur. Nõ enim hominis ſimpliciter ſanguis eſt, ſed eius qui naturali vitæ coniunctus, vita effectus eſt. Propterea corpus & membra Chriſti ſumus: quia per hanc benedictionem myſterij ipſum filium Dei ſuſcipimus.

In Euchariſtia ipſum filium Dei ſuſcipimus.

10. ET capite decimoſeptimo: Quoniã res ardua eſt, & fide magis, quàm alio modo recipitur: ideò multis atq; varijs modis mirabilem eius vtilitatem exponit, fundamentum & baſim fidem eſſe confirmans. Qui mãducat, inquit, carnem meam, & bibit ſanguinẽ meum: in me manet, & ego in illo. Sicuti enim ſi quis liquefactæ ceræ aliam ceram infuderit, alteram cum altera per totum commiſceat: neceſsè eſt, ſi quis autem carnem & ſanguinem Domini recipit, cum ipſo ità coniungatur, vt Chriſtus in ipſo, & ipſe in Chriſto inueniatur. Simile quodammodò apud Matthæum comperies: Simile eſt, inquit, regnum cælorum fermento, quod acceptum abſcondit mulier in farinæ ſatis tribus. Quid igitur fœmina ſit, & quæ ſatorum trinitas, aut omninò ſatum quid ſit, loco ſuo dicetur: nũc autem de fermẽto ſolùm dicamus. Sicut parùm (vt Paulus ait) fermenti totam maſſam fermentat: ſic paruula benedictio totum hominem in ſeipſum attrahit, & ſua gratia replet: & hoc modo in nobis Chriſtus manet, & nos in Chriſto. Verè enim totum fermẽtum in totam maſſam pertranſit:

Ioann. 6. Simile. Chriſto per Euchariſtiam coniungimur.

Matt. 13.

1. Cor. 5.

IDEM libro decimo in Ioannem, capite decimotertio: Non tñ negamus recta nos fide, charitateq; ſincera Chriſto ſpiritaliter coniungi. Sed nullam nobis coniunctionis rationem ſecũdùm carnem cum illo eſſe, id ꝓfectò pernegamus, idq; à diuinis ſcripturis omninò alienum dicimus. Quis enim dubitauit Chriſtum etiàm ſic vitẽ eſſe, nos verò palmites, qui vitam indè nobis acquirimus? audi Paulum dicentem: Quia omnes vnum corpus ſumus in Chriſto. Quia etſi multi ſumus, vnum tamen in eo ſumus. Omnes enim vno pane

Non tantùm fide & charitate cũ Chriſto coniungimur, ſed etiã ſecundũ carnem. Ioan. 15. 1. Cor. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

participamus. An fortaſsis putat (aduerſarius Chriſti) ignotã nobis myſticę bñdictiõis virtutẽ eſſe? Quę cũ in nobis fiat, nõne corporaliter q̃q̃ facit cõmunicatiõe carnis Chriſti, Chriſtũ in nobis habitare? cur enim membra fideliũ mẽbra Chriſti ſunt? Neſcitis, inquit, q̃a mẽbra veſtra, membra ſunt Chriſti? membra igitur Chriſti, meretricis faciam membra? abſit. Saluator etiã: Qui mãducat carnẽ meã, ait, & bibit ſanguinem meũ, in me manet & ego in eo. Vndè conſiderãdum eſt, nõ habitudine ſolũ, q̃ per charitatẽ intelligitur, Chriſtum in nobis eſſe, verũetiam & participatiõe naturali. Nam quemadmodùm ſi q̃s igne liquefactã cerã, aliæ ceræ ſimiliter liquefactæ ità miſcuerit, vt vnum quid ex vtriſq; factum videatur: ſic cõmunicatione corporis & ſanguinis Chriſti ipſe in nobis eſt, & nos in ipſo. Nõ poterat enim aliter corruptibilis hæc natura corporis ad incorruptibilitatẽ & vitã traduci, niſi naturalis vitæ corpus ei coniungeretur. Nõ credis mihi hæc dicenti: Chriſto (obſecro te) fidem prębe. Amẽ amen, inquit, dico vobis, niſi mãducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis ſanguinẽ eius, non habebitis vitã in vobis. Qui manducat carnẽ meã & bibit ſanguinẽ meum, habet vitã æternã, & ego ſuſcitabo eum in nouiſsimo die. Audis apertè clamantẽ nõ habituros vitã, niſi ſanguinẽ eius biberimus, & carnem mãducauerimus. In vobis aũt ipſis dicit, id eſt, in corpore veſtro. Vita aũt, iurè ipſa vitæ caro intelligi poteſt: hæc enim nos in nouiſsimo die ſuſcitat. Et quo modo, dicere non grauabor. Caro vitæ facta vnigeniti caro, ad virtutem vitæ traducta eſt: nõ poteſt igitur morte ſupari. Propterea in nobis facta, interitũ à nobis expellit. Nõ enim abeſt ab ea vnigenitus Dei filius. Vndè qa vnus eſt cũ carne ſua: ego, inquit, ſuſcitabo eum. Cur igitur ſecundùm carnem palmites nos dici pernegat? An non conuenienter dici poteſt, vitẽ, humanitatẽ eius eſſe, & nos palmites propter identitatẽ naturę? eiuſdẽ enim naturæ vitis & palmites ſunt. Ità & ſpiritaliter & corporaliter nos palmites, & Chriſtus vitis eſt.

Incorporamur Chriſto per hoc Sacramentum. 1 Cor. 6. Ioan. 6.

Participatiõe naturali in nobis eſt.

Ibidem.

Ioan. 15.

12. IDEM Cyrillus libro vndecimo in Ioannẽ, capite vigeſimoſexto: Cõſiderandũ eſt, ſi ad vnitatẽ cõſenſus & volũtatis, naturalem etiã inuenire poſſumus, p quã nos inter nos, & oẽs Deo colligemur: fortaſsis enim etiã corporali vniõe cõiungimur, licèt adeò diſſeparati ſimus, vt vnuſquiſq; ſeorsùm & ſubſiſtat, & circũſcribatur. Nã ſi Petrus & Paulus vnũ vnitate in Chriſto ſint, Petrus tamen Paulus nõ eſt. Agè igitur cũ Trinitas vnũ natura ſit, conſideremus quomodò etiàm nos ipſi inter nos corporaliter, & cum Deo ſpiritaliter vnum

vnum ſumus. Ex Dei patris ſubſtantia vnigenitus prodiens, & totũ in ſua natura genitorem poſsidens, caro factus ſecundùm ſcripturã eſt, ſeq; ipſum naturæ noſtræ ineffabiliter cõiunxit atq; vnuit. Qui enim natura Deus eſt, verè homo factus eſt, non theophorus, id eſt, Deum in ſe per gratiã habens, vt myſterij vim ignorantes contendunt: ſed verus Deus ſimul & homo eſt. Sic quæ inter ſe plurimùm ſecundùm naturam diſtant, in vno ſeipſo coniunxit, & diuinæ naturæ participes nos effecit: Cõmunicatio enim ſpiritus, & (vt ità dicam) manſio, primùm in Chriſto fuit, & ab eo in nos penetrauit: cũ homo factus, ipſe templũ ſuũ proprio ſpiritu perunxit atq; ſanctificauit. Origo igitur & via, qua ſpiritu ſancto participamus, & DEO vniti ſumus, Chriſti myſterium eſt. Omnes enim in illo ſanctificamur. Vt igitur inter nos & Deum ſingulos vniret, quanuis corpore ſimul & anima diſtemus, modũ tamen adinuenit, conſilio patris & ſapientiæ ſuæ congruentem: ſuo enim corpore credentes, per communionem myſticam benedicens, & ſecum & inter nos vnum nos corpus efficit. Quis enim eos, qui vnius ſancti corporis vnione in vno Chriſto vniti ſunt, ab hac naturali vniõe alienos putabit? Nam ſi omnes vnum panem manducamus, vnum omnes corpus efficimur: diuidi enim atq; ſeiungi Chriſtus non patitur. Idcircò etiàm eccleſia corpus Chriſti facta eſt, & nos ſinguli membra Chriſti ſecundùm Paulũ. Vni enim Chriſto per corpus ſuum cõiuncti, quoniam in nobis illum qui eſt inuiſibilis, accepimus, ipſi potiùs quàm nobis membra noſtra accommodantur. Quòd autem Eccleſia corpus à ſingulis hominibus tanquàm membris compoſitum, ſaluatorverò caput ſit, Paulus oſtẽdit, dicẽs: Vt in charitatẽ creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus, ex quo totũ corpus compactum & connexum per omnem iũcturam ſubminiſtrationis ſecundùm operationem in menſuram vniuſcuiuſq; membri, augmentũ corporis facit in ædificationem ſui in charitate. Quòd autem corporalis hæc vnio ad Chriſtum participatione carnis eius acquiratur, ipſe rursùs Paulus de myſterio pietatis diſſerẽs, teſtatur: Quod alijs, inquit, generationibus non eſt agnitum filijs hominum, ſicut nunc reuelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius & prophetis in ſpiritu, eſſe gentes cohæredes & concorpores & comparticipes promiſsiõis in Chriſto. Si autem omnes inter nos in CHRISTO vnum ſumus corpus, nec inter nos ſolùm, verùm etiam cum eo qui per carnem ſuam ad nos tranſiuit: quomodò vniuerſi & inter nos, & in CHRISTO vnum non erimus? CHRISTVS enim eſt huius

Per coſonem myſticã vnũ nos corpus ſecũ efficit.

Ephe. 5.

Ephe. 4.

Corporalis vnio ad Chriſtum.

Ephe. 3.

vnionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnionis vinculũ, qui Deus simul & homo est. Sed de vnione corporali satis.

Corporaliter nobis vnitur per cosonem mysticam.

ET capite vigesimoseptimo: Corporaliter filius per benedictionem mysticam nobis vt homo vnitur, spiritaliter autem vt Deus, sui spiritus gratia, nostrum ad nouam vitam, & diuinæ naturæ participationem, spiritum redintegrans. Nexus igitur vnionis nostræ ad Deum patrem Christus est: nobis quidem vt homo, Deo autem patri vt Deus naturaliter vnitus. Nõ erat enim possibile, corruptioni subiectam hominis naturam ad immortalitatem conscendere, nisi natura immortalis atq; incommutabilis ad eam descendisset, ac communiõe participationeq; sui à mortalitatis nostræ terminis ad suum bonũ reformatos eleuaret. Cõsummati ergò sumus, reductiq; ad vnionẽ Dei patris mediatiõe saluatoris, id est, Christi. Filiũ enim Dei natura patri vnitum, corporaliter substantialiterq; (vt dictum est) accipientes, clarificamur glorificamurq; supremæ factí naturæ participes.

Corporaliter substantialiterq; accipiẽtes filiũ Dei.

14. HILARIVS Pictauien episcopus lib. 8. de Trinitate: Eos nũc q inter patrẽ & filiũ voluntatis ingerũt vnitatẽ, interrogo, vtrúmne per naturæ veritatẽ hodiè Christus in nobis sit, an p concordiã voluntatis? Si enim verè verbũ caro factũ est, & nos verè verbũ carnẽ cibo dñico sumimus, quõ nõ naturaliter manere in nobis existimãdus est, qui & naturã carnis nostræ iã inseparabilẽ sibi homo natus assumpsit, & naturã carnis suæ ad naturã æternitatis sub sacramento nobis cõmunicandæ carnis admiscuit? Ità enim oẽs vnũ sumus, quia & in Christo pater est, & Christus in nobis est. Quisquis ergò naturaliter patrẽ in Christo negabit, neget priùs nõ naturaliter vel se in Christo, vel Christũ sibi inesse, qa in Christo pater, & Christus in nobis, vnũ in his esse nos faciũt. Si verè igitur carnẽ corporis nostri Christus assumpsit, & verè homo ille, q ex Maria natꝰ fuit, Christus est, nosq; verè sub mysterio carnẽ corporis sui sumimus, & per hoc vnũ erimus, quia pater in eo est, & ille in nobis, quomodò voluntatis vnitas asseritur, cùm naturalis per sacramentum proprietas, perfectæ sacramentum sit vnitatis?

Per naturæ veritatẽ Christus in nobis est quia verè verbũ carnẽ cibo Dominico sumimus.

Sub mysterio verè sumi carnem corporis Christi

15. IRENAEVS libro quinto aduersùs hæreses Valentini & similiũ. Vani sunt omnimodò, q vniuersam dispositionẽ conténunt, & carnis salutẽ negant, & regenerationem eius spernũt, dicentes nõ eã capacẽ esse incorruptibilitatis. Sic aũt secundũ hęc videlicet, nec dñs sanguine suo redemit nos, neq; calix Eucharistię cõsecratio sanguinis eius, neq; panis quẽ frangimus, cõsecratio corporis eius est. Sãguis enim

Resurrectio probatur per verã participationẽ carnis & sanguinis Christi. 1. Cor. 10.

enim nõ est nisi à venis & carnibus, & à reliqua q̃ est secũdũm hominem substantia, qua verè factum verbum Dei sanguine suo redemit nos. Quemadmodùm & Apostolus eius ait: In quo habemus redẽptionem per sanguinem eius, & remissionem peccatorum. Et quoniam membra eius sumus, & per creaturam nutrimur. Creaturam autem ipse nobis præstat, solem suum oriri faciens, & pluens quemadmodùm vult. eum calicem qui est creatura, suum corpus confirmauit, ex quo nostra auget corpora. Quandò ergò & mixtus calix, & factus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis CHRISTI, ex quibus augetur & consistit carnis nostræ substantia. Quomodò carnem negant capacem esse donationis Dei, qui est vita æterna, quæ sanguine & corpore CHRISTI nutritur, & membrum eius, quemadmodùm & Apostolus ait in ea quæ est ad Ephesios epistola: Quoniam membra sumus corporis eius, de carne eius, & de ossibus eius: non de spiritali aliquo & inuisibili homine dicens hæc. Spiritus enim neque ossa neque carnes habet: sed ea dispositione quæ est secundùm hominem, quæ ex carnibus & neruis & ossibus cõsistit, quę de calice, qui est sanguis eius, nutritur, & de pane qui est corpus eius, augetur.

Eph. 1. & 5.

Eph. 5.

Luc. 24.

16. CYRILLVS Hierosolymitanus catecheśi quarta mystagogica: Sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur sanguis, vt sumpto corpore & sanguine CHRISTI, efficiaris ei comparticeps corporis & sanguinis. Χριστόφοροι γινόμεθα. Sic Christophori erimus, hoc est, CHRISTVM ferẽtes, cùm eius corpus & sanguinem in membra nostra receperimus: atque ità, vt B. Petrus dicit, diuinæ naturæ consortes efficiemur.

Compartices corporis & sanguinis.

Diuinæ consortes naturæ 2. Pet. 1.

17. CHRYSOSTOMVS homilia quadragesimaquinta in Iohannem, & sexagesimaprima ad populum Antiochenum, vt suprà.

II

Quæ in hoc sacramento præcipuè continentur?

A Tria[a] cõtinet Eucharistia, species visibiles, veritatem [b] corporis & sanguinis DOMINICI, & spiritualis gratiæ virtutem.

[a] Cyrill. Hierosol. catech. 4. myst.

[b] Matth. 26. c. Mar. 14. c. Luc. 22 b. 1. Corin. 11.

B Quod enim oculis nostris appáret, [c] species sunt visibiles, panis videlicet ac

[c] Theophylac. in Mar. 14. ca. & Matth. 26. ac in Ioan. 6. Cyrill. ad Colos. Amb. lib 4. de Sacram. c. 4 & lib. 6. cap. 1.

p vini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vini. Quod autem sub speciebus ijsdem Fides nostra, non [d] sensus ac ratio comprehendit, id verum corpus & sanguis est Christi Saluatoris.

[d] Damascen. lib. 4. cap. 14.

C Cæterùm quod participatiõe Sacramẽti huius consequimur, [e] eximia quædam est spiritus sancti gratia, fructus nimirùm & effectus, vt ostẽdemus, salutaris Eucharistię.

[e] Aug tract. 26. in Ioan. & alij postea ei-tandi.

SCRIPTVRAE.

MATTHAE 126. Cœnãtibus aũt eis, accepit Iesus panẽ, & benedixit ac fregit, deditq; discipulis suis, & ait: Accipite & comedite: Hoc est corpus meũ Et accipiẽs calicẽ, gratias egit & dedit illis, dicẽs: Bibite ex hoc oẽs: Hic est enim sanguis me' noui testamẽti, q̃ p multis effundet in remissionẽ peccatorũ.

MARCI decimoquarto: Et manducantibus illis, accepit Iesus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite. Hoc est corpus meũ. Et accepto calice, gratias agẽs, dedit eis, & biberunt ex illo oẽs Et ait illis: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur.

LVCAE vigesimosecundo: Et accepto pane, gratias egit & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est corpus meũ, qnod pro vobis datur. hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquàm cœnauit, dicens: Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.

PRIORIS ad Corinthios vndecimo: Ego enim accepi à dño, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus IESVS in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit & dixit: Accipite & manducate: Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationeu. Similiter & calicem, postquàm cœnauit, dicens: Hic calix, nouum

uumtestamentum est in meo sanguine: Hoc facite, quotiescunquè bibetis, in meam commemorationem. Quotiescũquè enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donèc veniat. Itaque quicunque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi mãducat & bibit, non dijudicãs corpus Domini. Ideò inter vos multi infirmi, &c.

PATRES.

1. A CYRILLVS Hierosolymitanus Catechesi quarta mystagogica: Cùm igitur CHRISTVS ipse sic affirmet atque dicat de pane, Hoc est corpus meum: quis deincèps audeat dubitare? Ac eodem quoquè confirmante & dicente, Hic est sanguis meus: quis, inquam, dubitet, & dicat non esse illius sanguinem? Aquam aliquãdò mutauit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galilææ, sola voluntate: & non erit dignus cui credamus, quòd vinum in sanguinem trãsmutãsset? Si enim ad nuptias corporeas inuitatus stupendum miraculum operatus est, & non multo magis corpus & sanguinem suum filijs sponsi dedisse illũ confitebimur? Quare omni cum certitudine corpus & sanguinem CHRISTI sumamus: Nam sub specie panis datur tibi corpus: & sub specie vini datur sanguis. Et paulò pòst: Nè ergò cõsideres tanq̃ panẽ nudum & vinũ nudum: corpus enim est & sanguis CHRISTI, secundùm ipsius Domini verba. Quanuis enim sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet, nè ex gustu rem iudices, quin potius habeas ex fide pro certissimo, ità vt nulla subeat dubitatio, esse tibi donata corpus & sanguinem. Et post pauca: Hoc sciens & pro certissimo habens, panem hũc qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi. Et vinum quod à nobis cõspicitur, tametsi sensui gustus vinum esse videatur, nõ tamen vinum, sed sanguinem esse CHRISTI.

Contra negãtes veritatem corporis & sanguinis Domini in Eucharistia.

Ioan. 2.

Sub specie panis datur corpus, & sub vini specie sanguis.

Nullo modo dubitandum de veritate, etiamsi sensus aliter iudicet Nõ esse panẽ nec vinũ, sed corpus & sanguinem.

1. B THEOPHYLACTVS in Marci decimumquartum caput: Hoc est corpus meum, hoc inquam, quod sumitis. Non enim figura & exemplar quoddam Dominici corporis panis est, sed in il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Panis nō figura est corporis Christi, sed Christi corpus conuertitur.

lud ipsum cōuertitur corpus CHRISTI. Dominus enim dicit: Panis quem ego dabo, caro mea est: non dixit, figura est carnis meę, sed caro mea est. Et iterùm: Nisi ederitis carnem filij hominis. Et quomodò, inquis, caro non videtur? O homo, propter nostrā infirmitatem istud fit. Quia enim panis quidem & vinū ex his sunt, quibus assueuimus, ea non abhorremus: sanguinem verò propositū & carnem videntes, non ferremus, sed abhorreremus: idcirco misericors Deus nostræ infirmitati condescendens, speciem quidem panis & vini seruat, in virtutē aūt carnis & sanguinis transelemētat. Sanguinem verò noui testamenti dixit, opponēdo veteri. Habebat enim & vetus testamentū sanguinē, q̄ adspgebātur & populus & liber legis.

Ioan. 6.

Cur Christi caro nobis sub aliena specie præbeatur.

Transelemētatio.

Exo. 24.

Nō figura, sed corpus & caro Domini est, etiām si videatur esse panis.

2. ITEM in Matthæi caput vigesimūsextū: Porrò dicens, Hoc est corpus meū, ostendit quòd ipsum corpus Dñi est panis q̄ sanctificatur in altario, & non respondēs figura: Nō enim dixit, Hoc est figura: sed, Hoc est corpus meum. Ineffabili enim operatione transformatur, etiāsi vobis videatur panis: quoniā infirmi sumus, & abhorremus crudas carnes comedere, maximè hominis carnē: & ideò panis quidē appāret, sed reuerà caro est. Et accepto poculo, gratijs actis, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus, qui est noui testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorū. Sicut vetus testamentū immolationē habebat & sanguinem, ità & nouum testamentum sanguinem habet ac immolationē.

Transformatur.

Cur sub aliena specie.

Immolatio.

3. ITEM in Ioannis caput sextū. Attende autem quòd panis, qui à nobis in mysterijs manducatur, non est tantùm figuratio quædam carnis Dñi, sed ipsa caro Dñi: nō enim dixit, Panis quē ego dabo, figura est carnis: sed, Caro mea est. Transformatur enim arcanis verbis panis ille per mysticā benedictionē & accessionē sancti spiritus, in carnē Dñi. Et nè quem conturbet, quòd credēdus sit panis caro. Etenim & in carne ambulante Dño, & ex pane alimoniā admittēte, panis ille q̄ māducabatur, in corpus eius mutabatur, & similis fiebat sanctę eius carni, & in augmentū & sustentationē cōferebat iuxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnem Domini mutatur. Et quomodò (inquit) non appāret nobis caro, sed panis? Vt non abhorreamus ab eius esu. Nā si quidē caro apparuisset, insuauiter affecti essemus erga cōmunionē. Nūc aūt condescēdente Dño nostræ infirmitati, talis appāret nobis mystic⁹ cib⁹, q̄libus alioqn assueti sumus.

Nō figura tantū carnis, sed ipsa caro Domini.

Transformatur panis.

Cur sub specie aliena.

Nō dubitandū de veritate corporis Christi in Eucharistia.

4. CYRILLVS Alexandrinus in epistola ad Calosyrium episcopum Arsinoitā: Nec dubites an hoc verū sit, eo manifestè dicēte, Hoc est corpus meum: sed potiùs suscipe verba saluatoris in fide:

Cùm

Cùm enim sit veritas, non mentitur. Insaniunt igitur dicentes mysticam benedictionem à sanctificatione cessare, si quæ reliquiæ remanserint eius in diem subsequentem: Non enim mutabitur sacrosanctū corpus CHRISTI, sed virtus benedictionis & viuificatiua gratia iugis in eo est. Virtus enim viuificatiua Dei patris, vnigenitū verbum est, quod caro factum est, non desinens esse verbum, sed efficiens carnem viuificatiuam. Si enim in aliquo liquore modicum panis immiseris, reperies hūc imbibitū qualitate illius. Igitur viuificatiuum Dei verbum vniens seipsum proprię carni, fecit eam viuificatiuam. Nunquid ergò & quoniam in nobis vita Dei est, DEI verbo existēte in nobis, viuificatiuum erit nostrū corpus? Sed aliud est, secundùm participationis habitudinem nos habere in nobis DEI filium: aliud, ipsum fuisse factum carnem, id est, corpus sumptum ex alma virgine, propriū corpus effecisse. Decebat ergò eum nostris quodammodò vniri corporibus, per sacram eius carnem & precioſum sanguinem, quæ accipimus in benedictiōe viuificatiua, in pane & vino. Nè enim horreremus carnem & sanguinem appositā sacris altaribus, condescendens Deus nostris fragilitatibus, influit oblatis vim vitę, conuertens ea in veritatem propriæ carnis, vt corpus vitæ quasi quoddam semen viuificatiuum inueniatur in nobis: vndè subdit, Hoc facite in meam commemorationem.

Insania eorū qui eucharistiæ sanctitatem in solo vsu cōstituūt.

Vnitur corporibus nostris p̄ Eucharistiæ cibum.

Cur in aliena specie.

Conuersio in veritatem p̄priæ carnis.

5. AMBROSIVS libro quarto de Sacramentis, capite quarto: Didicisti quòd ex pane corpus fiat CHRISTI, & quòd vinum & aqua in calicem mittitur: sed fit sanguis cōsecratione verbi cælestis. Sed fortè dicis: Speciem sanguinis non video. Sed habet similitudinem. Sicut enim mortis similitudinem sumpsisti, ità etiàm similitudinē precioſi sanguinis bibis, vt nullus horror cruoris sit, & precium tamē operetur redemptionis. Didicisti ergò quia quod accipis, corpus est CHRISTI.

Cur sub aliena specie.

6. IDEM libro sexto de Sacramentis, capite primo: Sicut verus est Dei filius Dominus noster IESVS CHRISTVS, non quemadmodùm homines per gratiam, sed quasi filius ex substātia patris: ità vera caro, sicut ipse dicit, quam accepimus: & verus eius sanguis est potus. Sed fortè dicas, quod dixerunt tunc temporis etiam discipuli CHRISTI audientes dicentem: Nisi quis manducauerit carnem meam, & biberit sanguinem meum, nō manebit in me, nec habebit vitam æternam. Fortè dicas: Quomodò vera? Qui similitudinem video, non video sanguinis veritatem. Primò omnium dixi tibi de sermone CHRISTI, qui operatur vt possit mutare & cō-

Ioan. 6.

Sermōe Christi cōuertuntur & mutantur institutæ naturæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uertere genera instituta naturæ. Deindè vbi nō tulerunt sermonem CHRISTI discipuli eius, sed audientes quòd carnem suam daret manducare, & sanguinem suum daret bibendum, recedebant: solus tamen Petrus dixit, Verba vitæ æternæ habes, & ego à te quò recedam? Nè igitur plures hoc dicerēt, veluti quidam esset horror cruoris, sed maneret gratia redemptionis, ideò in similitudinem quidem accipis sacramentum, sed veræ naturæ gratiam virtutémque consequeris. Ego sum, inquit, panis viuus qui de cælo descendi. Sed caro nō descendit è cælo, hoc est, carnem in terris assumpsit ex Virgine. Quomodò ergò descendit panis è cælo & panis viuus? Quia idem Dominus noster IESVS CHRISTVS consors est & diuinitatis & corporis: & tu qui accipis eius carnem, diuinæ eius substantiæ in illo participaris adimento.

Ioan. 6.

Cur tribuantur corpus & sanguis sub aliena specie, ea tamē quæ rei contineat similitudinē.

Diuinitatis participes efficimur.

7. DAMASCENVS libro quarto orthodoxæ fidei, capite decimoquarto: Si igitur verbum Dei viuens est, & efficax, & omnia quęcunque voluit Dominus fecit. si dixit, fiat lux, & facta est: fiat firmamentum, & factum est: si verbo Dei cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum: si cælum & terra, aqua, ignis & aer, & omnis ornatus eorum, verbo Domini perfecta sunt, & homo ipse vbiquè diuulgatum animal: si volens ipse Deus verbum, factus est homo, & ex sanctæ virginis purissimis & illibatissimis sanguinibus in seipso fine semine carnem sustentauit, non potest panem sui ipsius corpus facere, & vinum & aquam sanguinem? Dixit in principio: Producat terra herbam virentem. & vsque nunc pluuia facta producit germina, diuino coadiuta & vigorata præcepto. Dixit Deus, Hoc est corpus meum: &, Hic meus est sanguis: &, Hoc facite in meā commemorationem: & omnipotenti eius præcepto donèc veniat, efficitur. Sic enim dixit, Donèc veniat: & fit pluuia nouæ huic agriculturæ per inuocationem Spiritus sancti, obumbrans virtus. Nam quēadmodùm omnia quæcunque fecit Deus, spiritu sancto operante fecit: sic & nūc spiritus sancti operatione hæc super naturam operatur, quę nō potest capere nisi sola fides. Quomodò fiet mihi istud, dicit sancta Virgo, quoniam virum non cognosco? Respondet Gabriel Archangelus: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: & nunc interrogas, quomodò panis fit Corpus CHRISTI, & vinum & aqua sanguis CHRISTI? Respondeo tibi & ego: Spiritus sanctus obumbrat, & hęc operatur super sermonem & intelligentiā: panis autem & vinum * transsumuntur: nouit enim Deus humanam infirmitatem, quòd complura vsu non trita auer-

Verbi Dei efficacia in rerū productione & cōmutatiōe.

Genesis 1.

Ioan. 1.

Genesis 1.

Verba consecrationis ex institutiōe & precepto vim habent.

Non nisi fide capitur Trāsubstātiatio. Lucæ 1.

*παραλαμβάνεται

auersatur molestè ferens. Assueto igitur condescensu vsus, per consueta naturæ ea facit, quæ sunt super naturam. Et quemadmodùm in Baptismate, quia consuetudo hominibus est aqua lauari, & oleo vngi, coniunxit oleo & aquæ gratiam Spiritus sancti, & fecit illud lauacrum regenerationis, hunc in modum, quia mos hominibus est panem manducare, & vinum & aquam bibere, coniunxit his ipsis suam diuinitatem, & fecit hæc suum corpus & sanguinem, vt per assueta, & quę sunt secundùm naturam, in ijs quę sunt super naturā, collocemur. Corpus enim secundùm veritatem coniunctum est diuinitati, quod ex sancta virgine corpus est: non quod ipsum corpus assumptum, ex cælo descenderit, sed quòd ipse panis & vinum * transmutatur in corpus & sanguinem Dei. Si autem modum requiris, quonam pacto fiat: sat sit tibi audire, quoniam per Spiritum sanctum, quemadmodùm ex sancta Deipara, seipso & in seipso Dominus carnem sustentauit. Et nihil ampliùs cognoscimus, quàm quòd verbum Dei verum est & efficax & omniporens, modus autē inscrutabilis. Neque & hoc etiam dictu promptum, quomodò naturaliter per comestionem panis, & vinum & aqua per potionem, in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutatur, & non fit aliud corpus præter id quod priùs erat ipsius: Sic & propositionis panis, vinumque & aqua per inuocationem & aduentum Spiritus sancti supernaturaliter * transmutatur in corpus & sanguinem CHRISTI, & non sunt duo, sed vnum & idem. Fit igitur ijs qui fide dignè assumunt, in remissionem peccatorum, & in vitam æternam, & in custodiam animę & corporis: ijs autem qui in infidelitate indignè participant, in punitionem & suppliciium. Quemadmodùm & Christi mors, credentibus facta est vita & incorruptibilitas in fruitionem sempiternæ beatitudinis: infidelibus autem & Domini interfectoribus, in supplicium & pœnam sempiternam. Non est figura panis & vinum, corporis & sanguinis CHRISTI: absit enim hoc: sed est ipsum corpus Domini deificatum, ipso Domino dicente: Hoc est meum (non figura corporis, sed) corpus: & nō figura sanguinis, sed sanguis. Et ante hoc, ipsis Iudæis: quoniam nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam æternam. Caro mea verus est cibus, & sanguis meus verus est potus. Et rursùs: Qui manducat me, viuet. Proindè omni cum timore & conscientia pura, & indubitabili fide accedamus, & omninò fiet nobis quemadmodùm credimus non dubitantes, & veneremur ipsum omni puritate animi & corporis.

Cur sub specie panis & vini institutū hoc Sacramentum.

* μεταποιοῦνται

Panis & vinū transmutatur in corpus & sang. Domini.

Modus inscrutabilis.

Simile.

* μεταποιοῦνται

Nō sunt nuda figura corporis & sang. Christi, sed corpus & sanguis.

Ioan. 6.

Quomodò ad Cōmunionē sacram accedendum.

Ac-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Accedamus ei desiderio ardenti, manus in crucis modum formãtes, crucifixi corpus suscipiamus, & apponentes oculos & labia & frontem, diuinũ carbonem concipiamus, vt ignis in nobis desiderij assumẽs eo ex carbone ignitionẽ, cõburat peccata nostra, & illuminet corda nostra, & participatione diuini ignis igniamur, & deificemur. Carbonẽ vidit Esaias: carbo aũt simplex nõ est, sed vnit⁹ igni. Sic panis cõmunionis, nõ panis simplex est, sed vnitus diuinitati. Et corpus vnitũ diuinitati, non vna ac eadẽ illi natura est, sed vna corporis, & vnitę diuinitatis altera. Quare amborũ simul nõ vna natura est, sed duę. Pane & vino susceptis Melchisedec Abrahã ex cęde alienigenarũ reuertentẽ, q erat sacerdos Dei altissimi. Illa mensa hanc mysticam præfigurauit mensam: velut & sacerdos ille, CHRISTI veri sacerdotis figuram præ se ferebat & imaginem. Tu es (inqt) sacerdos in æternũ, secundùm ordinẽ Melchisedec. Hunc panẽ, panes figurahãt propositionis. Hæc est pura scilicet hostia & incruẽta, quã ab ortu vsq; ad occasum ipsi offerri per ꝓphetam Dominus loquitur, corpus videlicet & sanguis CHRISTI, in stabilimentũ animę nostræ & corporis, inconsumptum & incorruptũ, non in secessum iens, (absit enim) sed in nostrã substãtiam & cõseruationem, omnimodi nocumẽti reparatio, sordis oĩs purgatio. Si quidẽ aurũ offendat adulteratum, per iudicialem correptoriamq; ignitionẽ purgat, vt nõ in futuro cum mundo cõdemnemur. Curat enim morbos & omnimoda damna, quẽadmodùm dicit Apostolus: Si nosipsos iudicaremus, nõ vtiq; iudicaremur: cùm iudicamur aũt, à Deo corripimur, vt nõ cũ mundo cõdemnemur. Et hoc est quod dicit: Quare q participat corpus & sanguinẽ CHRISTI indignè, iudiciũ sibijpsi mãducat & bibit. Per illud purgati, vnimur corpori Dñi & spiritui eius, & efficimur corpus CHRISTI. Iste panis est primitiæ futuri panis, qui est Supersubstantialis. Supersubstantiale enim ostendit aut eum qui futurus est, id est, venturi seculi: aut eum qui ad conseruationem nostræ sumitur substantiæ. Siue igitur hoc, siue illo modo, CHRISTI corpus accommodatè dicetur. Nam spiritus viuificans est caro Domini, quia ex viuificante spiritu concepta est: Quod enim natum est ex spiritu, spiritus est. Hoc autem dico, non auferens corporis naturam, sed viuificationem & diuinitatem eius ostendere volens. Etsi quidam * exemplaria corporis & sanguinis Domini, panem & vinum vocauerũt, vt deifer vocauit Basilius, nõ tamen post sanctificatiõem dixit, sed priusquàm sanctificaretur ipsa obla-

Effectus.

Esa. 6.

Genesis 14. Figuræ sanctissimi Sacramenti.

Psal. 109. Leuit 24. Malach. 1.

1. Cor. 11.

Panis supersubstantialis.

Ioan. 3.

ἀντίτυπα Nota aliquot Eucharistiæ.

oblatio, ità vocabant. †Participatio etiàm dicitur: nam per ipsam, Iesu diuinitatem participamus. Dicitur & ‖communio, & est reuerà: quia communicamus per ipsam Christo, & participamus eius carne & diuinitate: & quia communicamus & vnimur inuicèm per illam. Nam quia ex vno pane participamus omnes, vnum corpus Christi, & vnus sanguis, & inuicèm membra efficimur, incorporati Christo existentes. Exemplaria autem futurorum dicuntur, non vt non existentia verè corpus & sanguis Christi, sed quoniam nunc quidem per ipsa participamus Christi diuinitate, tunc autem intellectualiter per solam visionem.

† μεταλήψις

‖ κοινωνία.

1. Cor. 10. Concorporati Christo.

Cur dicantur futurorum ἀντίτυπα, hoc est, exẽplária, cùm tamen adsit ipsa veritas.

C AVGVSTINVS tractatu vigesimosexto in Euangelium Ioannis: Et nos hodiè accepimus visibilem cibum: sed aliud est sacramentum, aliud est virtus sacramenti. Quàm multi de altari accipiunt & moriuntur, & accipiendo moriuntur. Vndè dicit Apostolus: Iudicium sibi mãducat & bibit. Nónne buccella Dominica venenum fuit Iudæ? & tamen accepit: & cùm accepit, in eum inimicus intrauit: non quia malum accepit, sed quia bonum malè malus accepit.

Aliud est Sacramentum, aliud virtus vel effectus sacramenti.

1. Cor. 11. Ioann. 13.

III

Quæ sunt præcipua de hoc Sacramento capita scitu necessaria?

EA quinque potissimùm sese offerunt: Primũ [a] de veritate Eucharistiæ. Alterum de panis & vini transsubstantiatione. Tertium de adoratione eius. Quartum de eiusdem oblatione & sacrificio. Postremum de sumptione ipsius sub altera vel vtraq; specie. De his enim præcipuè hac quidem tempestate scire, magnum est operæprecium.

[a] De veritate Eucharistiæ extant patrũ testimonia apud Rossensem libro 4. aduersùs Oecolampadium. Item apud Tonstallum, Gropperũ & Garetium.

IIII

Quid igitur de veritate Eucharistiæ sentiendum?

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Ioan 6 f & ibid. Cyrill. Auguſt. tract 27. in Ioan.

A Id planè, vt cum tota Eccleſia contra omnes [a] Capharnaitas certò credamus, ſub ſpeciebus panis & vini veram Ieſu Chriſti [b] carnem, ac verum eius ſanguinem in Euchariſtia exhiberi, miniſterio quidē Sacerdotis, virtute autem ac potentia Dñi noſtri Iesv Christi, apud quem impoſsibile [c] nō eſt omne verbum. [d] *Ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt.*

b Concil. Epheſ. Nicenum 2. actione 6. Lateranenſ. can 1. Conſtantienſ. ſeſſ. 8. Florent. Trident ſeſſ. 13. Ignatius ad Smyrnenſes, teſte Theodor. in dial. 3.

c Luc. 1. d Marc. 10. d

d Pſalm. 148. a Damaſc. lib. 4. de Orthod. fide c. 14. Amb. lib. 4. de Sacramen. cap. 4 & 5.

B Dixit autē in cœna illa pridiè q̄ paretur, inſtructa, cùm panem primùm [e] ac deindè calicē ſuis manibus apprehendiſſet, cumq; de huius Sacramēti tum inſtitutiōe, tum veritate certos oīnes reddere vellet, dixit in quam planiſsimē: [f] *Hoc eſt corpus meū, quod pro vobis datur.* Dixit: [g] *Hic eſt ſanguis meus, qui pro multis effundetur.* De qua inſtitutione dixit & anteà: [h] *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Dixit: [a] *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcēdi. Si quis mānducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* [b] *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.*

e Luc. 22. b Mar. 14. c Matt. 26. c 1. Cor. 11. e Iuſtin. Apol. 2. Irenæus lib. 4. c. 32. & 34.

f Luc. 22. b

g Mar. 14 c Matt. 26 c

h Ioan 6 f Vide Hilar. 8 de Trinit. Cyril. in Ioan. lib. 4 cap. 16.

a Ibid. Vide Cyril. li. 4 in Ioan. ca. 15.

b Ibid. vide Cyril. lib. 4 c. 12 & Theophylact in c. 6 Ioann. & in 14 Marci.

C Nec obſcura ſunt alia tū Euangeliſtarum, tū [c] Apoſtoli Pauli teſtimōia, q̄ nobis hanc fidē euidenter adſtruunt, nè quis [d] dubitare poſſit, Chriſtū in Euchariſtia totum ſe-

c 1. Cor. 10. 11. e

d Epiphan. in Ancorato. Cyrill. Hieroſ. cat. 4. myſtag. Cyrill. Alexā. ad Caloſyr. Chryſo. 83. in Matt. Leo ſer. 6. de ieiū. 7. mēſ.

ſecundùm diuinam humanamq; naturam exiſtere, & nobiſcū manere yſq; ad [e] ſeculi conſummationem.

e Matt. 28. d Cōcil. Vienn. in Clementin. tit. de reliq. & vener. Sanct.

D Igitvr [f] eādem planè Chriſti carnē in templis habemus & ſumimus, q̄ olim in Paleſtina corā [g] cernebatur: ſed ea nec ſenſibus hîc patet, nec tranſmutatiōi & corruptioni eſt obnoxia: vtpotè inuiſibilis, impaſſibilis, immortalis, ſumma & diuina reſplendens gloria, quā ſolis fidei oculis licet hoc tempore intueri: Beati autem in cælis clarè perſpiciunt incredibili cū voluptate.

f Auguſt. in Pſal. 98. & 33. Proſper de promiſ. & prædict. p. 2. c. 25. Chryſoſt. hō. 2. in poſte. ad Timo. & 24. in 1. Cor. Presbyteri Achaiæ in hiſtor. S. Andreæ.

E Et ſunt adhuc Sacramentarij, (ô horrendam [h] ſæpeq; damnatā impietatē) q̄ adorandum hoc magìs, q̄ inueſtigandū myſterium, dum ſenſu ſuo ſequi nō poſſunt, etiā negare audent, Euāgelij verba quāuìs lucu-lenta mirè deprauātes. Quod nihil eſt aliud ſanè, q̄ velut è mūdo ſolē tollere, ſummoq; ſpōſi theſauro ſponſam Eccleſiā ſpoliare, & panē vitę fidelibus eripere: nè ſit demū, vndè exules illi in hoc mūdi deſerto paſcantur atq; ſuſtententur.

h 2. ſynod. Nice. actiō. 6. tom. 3. Rom. Vercell. ſub Leōe 9. Turō. ſub Vict. 2. Roman. ſub Nicol. 2. Roman. ſub Greg. 7. Conſtantien. ſeſſ. 8. in articul. 3. Ioan. Vuicleff. Trident. ſeſſ. 13. can. 1.

SCRIPTVRAE.

Ioannis ſexto: Litigabant ergò Iudæi ad inuicèm, dicentes: Quō poteſt hic nobis carnē ſuā dare ad manducandū? Dixit ergò eis Ieſus &c. Hæc dixit

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Synagoga docens in Capharnaum. Multi ergò audientes ex discipulis eius, dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?

LVCAE primo: Non erit impossibile apud Deum omne verbum.

MARCI decimo: Omnia possibilia sunt apud Deum.

PSALMO centesimo quadragesimooctauo: Ipse dixit, & facta sunt, &c. vt in textu.

LVCAE vigesimosecundo, MARCI decimoquarto, MATTHAEI vigesimosexto, PRIORIS ad Corinthios vndecimo, vt suprà, quæstione secunda.

IOANNIS sexto: Caro mea &c. vt in textu.

PRIORIS ad Corinthios decimo: Calix benedictiõis cui benedicimus, nónne cõmunicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nónne participatio corporis Dñi est? Quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus, tomes qui de vno pane ↓ participamus. Et paulò pòst: Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.

tnã oẽs de ↓ & de vno calice

MATTHAEI vigesimooctauo: Et eccè ego vobiscũ sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi.

PATRES.

Ioann. 6.

1. A CYRILLVS libro quarto in Ioannẽ, capite vigesimosecũdo, super ea verba, Hoc vos scandalizat? Si ergò videritis filium hominis ascendentem vbi erat priùs: Ex imperitia, inquit, multi qui Christum sequebantur, verba ipsius non capientes, perturbabãtur. nam cùm audissent, Amen amen dico vobis, nisi comederitis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: ad immanes ferarum mores vocari se à Christo arbitrabantur, incitarique vt vellent crudas hominis carnes manducare, & sanguinem bibere: quæ vel auditu horribilia sunt. Nondùm enim mysterij huius formam & dispensationem pulcherrimam cognouerãt. Illud etiàm adhæc cogitabãt, quõ caro huius hominis æternã nobis vitam

Capharnaitæ ꝯ crassè Christi verba intellexerint.

vitã largietur? aut quomodò ad immortalitatem adducere poterit? Quę cùm intelligeret is, cuius oculis omnia nuda sunt atque aperta, alia eos re mirabili ad fidem impellit: Fruſtrà, inquit, ò vos, propter verba mea conturbamini: Quòd si credere non vultis vitam vobis à meo corpore dari: quid facietis, quandò in cęlum volare me conspicietis? Non enim ascensurum me solummodò in cælum profiteor, nè rursùs quomodò id fieri posſit, quæratis: sed oculis etiàm ità fieri vestris cernetis. Quid igitur hoc videntes, dicetis? An nõ erit hoc magnum dementiæ vestræ argumentum? si enim putatis carnẽ meam vitam vobis adferre non posse, quomodò tanquàm volucris in cælum ascẽdet? quomodò per aëra volabit? hoc enim similiter generi humano impoſsibile est. Quòd si præter naturam caro mea in cęlum conscendet, quid prohibet, nè similiter præter naturam viuificet? Nam qui terrestre hoc corpus, cæleste confecit, is etiàm viuificum reddidit, quanuis natura sui corruptibile fuerit.

Capharnaitarũ & discipulorũ quorundã crassa imaginatio de edẽda Christi carne.

2. AVGVSTINVS tractatu 27. in euangelium Ioannis: Caro nõ prodest quicquam: sed quomodò illi intellexerunt: carnem quippe sic intellexerunt, quomodò in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodò spiritu vegetatur. Vide eũdem Aug. in psalmum 98. hac eadem quæst. D. 1.

Incruentum sacrificium.

3. CONCILIVM Ephesinum primum in epistola synodica ad Nestorium: (quam Alexãdrino Concilio tribuunt, lectam tamen & approbatã in Ephesina synodo:) Necessariò igitur & hoc adijcimus: Annuntiantes enim, sicut secũdùm carnem, mortem vnigeniti filij Dei, id est, Iesu Christi, & resurrectionem eius & in cælos ascensionẽ pariter confitentes, incruentam celebramus in Ecclesijs sacrificij seruitutem: sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis & precioſi sanguinis Christi oĩm nostrũm redemptoris effecti, non vt communem carnem percipiẽtes, (quod absit) nec vt viri sanctificati, & verbo cõiuncti secundùm dignitatis vnitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationẽ, sed vt verè viuificatricem, & ipsius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter, vt Deus existens, quia propriæ carni vnitus est, viuificatricem eam esse professus est. Et ideò, quanuis dicat ad nos: Amen amen dico vobis, nisi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem: non tamẽ eam, vt hominis vnius ex nobis, existimare debemus: quomodò enim iuxta naturam suam viuificatrix esse caro poterit hominis? Sed vt verè propriam eius factam, qui ꝓpter nos filius hominis est factus & vocatus.

Percipimus verè viuificatricem carnẽ. Ioan. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec Apostoli nec Patres dixerũt Eucharistiã esse imaginẽ corporis Christi, sed ipsum verum corpus.

4. SECVNDA synodus Nicena actione sexta, tomo tertio: Nemo vnquàm sanctorum Apostolorum, qui tubæ sunt Spiritus sancti, aut glorioſorum patrum noſtrorum, incruentum noſtrum ſacrificium in memoriam paſsiõis Chriſti Domini Dei noſtri, & totius ſuæ diſpenſationis factum, imaginem corporis illius dixerit. Nam is qui accepit à Domino, ſic non dicit aut confitetur, ſed audiunt eum ſic dicentem Euangelicè: Nisi comederitis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non intrabitis &c. & qui manducat &c. Et cùm accepiſſet panẽ & gratias egiſſet, fregit & dedit diſcipulis ſuis, & dixit: Accipite & edite: Hoc eſt corpus meum. Et accepto calice cùm gratias egiſſet &c. Non autem dixit, Sumite, edite imaginem corporis mei. Quin etiam Paulus diuinus Apoſtolus, è ſacris Domini verbis hauriens, dixit: Egò accepi à Domino quod & tradidi &c. Legas quouſq; voles, nunquàm inuenies, neque Dominum, neque Apoſtolos, neque Patres, incruẽtum illud ſacrificium, quod à ſacerdote offertur, imaginem dixiſſe, verùm ipſum corpus & ipſum ſanguinem. Attamen ante ſanctificationis conſecrationem quibuſdam patribus piè ſanè viſum eſt, ἀντίτυπον, hoc eſt, exẽplar ſimilis formæ nominare, quorum de numero Euſtathius, conſtans is propugnator orthodoxæ fidei, & Arrianicæ inſaniæ expugnator clarus, item Baſilius eiuſdem ſuperſtitionis auerruncator: qui apertam & planam rectorum & probatorum dogmatum viam docentes, vno ore & ſpiritu loquuntur. hic quidem, exponens dictum illud in Prouerbijs Salomonis: Edite meum panem & bibite vinum, quod commiſcui vobis, hæc inquit: Per panem & vinum ἀντίτυπα membrorum corporalium Chriſti prædicat. Ille verò ex eodem fonte hauriens, vt omnes ſacerdotij myſtæ cognoſcunt, in precatione diuinæ anaphorę (ità Græci Miſſæ partem vocant) ſic alibi legit: Confidentes tuo ſacro altari appropinquamus, & proponentes ἀντίτυπα ſancti corporis & ſanguinis Chriſti tui, te precamur & inuocamus. Et quæ deinceps ſequuntur, ſententiam patris ampliùs confirmãt, quòd ante ſanctificationem ἀντίτυπα vocauerint: poſt conſecrationem autem, corpus Domini & ſanguinem Chriſti, atque ità eſſe creduntur. Sed generoſi iſti, ſacrarum imaginum cupientes contemplationem obſcurare, aliam ſcilicet imaginem introduxerunt, quę ſanè non imago eſt, ſed corpus & ſanguis. Verùm vafritia & improbitate confuſi, falsò ſophiſmate ſeipſos ſubuertunt, hanc ſacram oblationẽ poſitione fieri dicentes. Verùm quemadmodùm iſtud dicere, aperta inſania eſt: ſic & imaginem aſſerere corpus & cruorem Domini, eiuſdem eſt dementiæ

Matth. 28.

Exẽplar ſiue ἀντίτυπον nonnulli appellãrunt, ſed ante cõſecrationem.

Prouerb. 6.

Iconoclaſtas intellige.

Inſania, demẽtia & impietas eſt, corpus Domini imaginẽ aſſerere.

mentiæ. Et præter id quod eſt ſingularis ruditatis opus, impietatem quoquè admixtam habet.

Ioan. 6.

Veritas corporis & ſanguinis ſub ſpeciebus panis & vini.

5. CONCILIVM Lateranenſe magnum ſub Innocentio tertio, capite primo: Vna eſt fidelium vniuerſalis Eccleſia, extra quã nullus omninò ſaluatur, in qua idem ipſe ſacerdos & ſacrificiũ Ieſus Chriſtus, cuius corpus & ſanguis in Sacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur, tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem poteſtate diuina, vt ad perficiendum myſterium vnitatis, accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc vtiq; ſacramentum nemo poteſt cõficere, niſi ſacerdos, q fuerit ritè ordinatus ſecundùm claues Eccleſiæ, quas ipſe conceſsit Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus.

Tranſubſtantiatio.

Soli ſacerdotes poſſunt conſecrare.

6. CONCILIVM Conſtãtienſe ſeſsiõe octaua, damnat hos tres primos articulos Ioannis Vuicleff: Subſtantia panis materialis & ſimiliter ſubſtantia vini materialis, manet in Sacramẽto altaris: 2. Accidentia panis non manent ſine ſubiecto in eodem Sacramento: 3. Chriſtus non eſt in eodem Sacramenso identicè, & realiter in ꝓpria præſentia corporali.

Tranſubſtantiatio.

Accidentia ſine ſubiecto.

Chriſti pſentia in ſacramento.

7. CONCILIVM Florentinum: Forma Sacramẽti Euchariſtiæ ſunt verba Saluatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum: Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipſorum verborum virtute, ſubſtãtia panis in corpus Chriſti, & ſubſtantia vini in ſanguinem conuertuntur, ità tamẽ, quòd totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini, ſub q̃libet quoquè parte hoſtię conſecratæ, & vini conſecrati, ſeparatione facta, totus eſt Chriſtus.

Verbis Chriſti cõficitur à ſacerdote.

Tranſubſtantiatio.

Totus ſub vtralibet ſpecie & particulis.

8. CONCILIVM Tridentinũ, ſeſsione decimatertia, capite primo: Principiò docet ſancta ſynodus, & apertè ac ſimpliciter profiteturin almo ſanctæ Euchariſtiæ Sacramento poſt panis & vini cõſecrationem, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum verum Deum atque hominem verè, realiter, ac ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium contineri. Neque enim hæc inter ſe pugnant, vt ipſe Saluator noſter ſemper ad dexteram patris in cælis aſsideat, iuxta modum exiſtendi naturalem, & vt multis nihilominùs alijs in locis Sacramentaliter preſens ſua ſubſtantia nobis adſit, ea exiſtendi ratione, quam etſi verbis exprimere vix poſſumus, poſsibilẽ tamen eſſe Deo cogitatione per fidem illuſtrata aſſequi poſſumus, & conſtantiſsimè credere debemus. Ità enim Maiores noſtri omnes quotquot in vera Chriſti Eccleſia fuerunt, qui de ſanctiſsimo hoc Sacramento

Quomodò Chriſtus in Euchariſtia præſens.

In cælis eſſe, & nihilominùs in altari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11. Apta est verborũ Christi significatio.

mento differuerunt, apertissimè professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in vltima cœna redemptorem nostrũ instituisse, cùm post panis vinique benedictionem se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem, disertis ac perspicuis verbis testatus est. Quę verba à sanctis Euangelistis commemorata, & à D. Paulo posteà repetita, cùm propriam illam & apertissimam significationem præ se ferant, secundùm quam à Patribus intellecta sunt, indignissimũ sanè flagitium est, ea à quibusdam cõtentiosis & prauis hominibus ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & sanguinis Christi negatur, contra vniuersum Ecclesiæ sensum detorqueri: quę tanquàm columna & firmamentum veritatis, hæc ab impijs hominibus excogitata commenta, velut Satanica detestata est, grato semper & memore animo præstantissimum hoc CHRISTI beneficium agnoscens.

Commentitij & imaginarij tropi hæreticorum. 1. Tim. 3.

ET capite tertio: Et semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationẽ verum Domini nostri corpus, verumq; eius sanguinem sub panis & vini specie vnà cum ipsius anima & diuinitate existere, sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub vini specie ex vi verborum: Ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamq; sub vtraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis surrexit, non amplius moriturus, inter se copulãtur. Diuinitatem porrò propter admirabilem illam eius cum corpore & anima hypostaticam vnionem. Quapropter verissimum est tantundem sub alterutra specie, atquè sub vtraque contineri. Totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub quauis ipsius speciei parte: totus item sub vini specie & sub eius partibus existit.

Ex vi verborum qd adsit, & quid ex cõcomitantia naturali. Rom. 6.

Totus sub vtralibet specie & quauis eius parte.

9. IGNATIVS in epistola ad Smyrnẽses, teste Theodoreto in dialogo tertio Eranistis seu Polymorphi: Eucharistias & oblationes non admittunt, quòd non confiteantur Eucharistiam esse carnem Seruatoris nostri Iesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quã pater sua benignitate suscitauit.

Eucharistia est caro Seruatoris nostri.

10. DAMASCENVS libro quarto de orthodoxa fide, capite decimoquarto: Si igitur verbũ Dei viuens est & efficax, & omnia quæcunque voluit Dominus fecit &c. vt suprà, quæstione secunda, B. 7.

11. AMBROSIVS libro quarto de Sacramentis, capite quarto: Tu fortè dicis: Meus panis est vsitatus: sed panis iste panis est ante verba sacramentorum: vbi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Hoc igitur adstruamus. Quomodò potest qui panis est, corpus esse Christi?

Ante cõsecrationem panis est, post eam verò caro est Christi

CHRISTI? Consecratione. Consecratio igitur quibus verbis est, & cuius sermonibus? Domini IESV. ¶ Nam reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur: oratiõe petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris: vbi venitur vt conficiatur venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus sacerdos, sed vtitur sermonibus CHRISTI. Ergò sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Quis sermo CHRISTI? nempe is quo facta sunt omnia. Iussit Dominus, & factũ est cęlum: iussit Dominus, & facta est terra: iussit Dominus, & facta sunt maria: iussit Dominus, & omnis creatura generata est. Vides ergò, quàm operatorius sit sermo CHRISTI? Si ergò tanta vis est in sermone Domini IESV, vt inciperent esse quæ non erant: quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutentur? Cælum non erat, mare non erat, terra non erat. Sed audi dicentem: Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Ergò tibi vt respondeam, non erat corpus Christi ante consecrationem: sed post consecrationem dico tibi, quòd iam corpus est CHRISTI. Ipse dixit, & factum est: ipse mandauit, & creatum est. Tu ipse eras, sed eras vetus creatura: posteaquàm consecratus es, noua creatura esse cœpisti. Vis scire quàm noua creatura? Omnis, inqt, in CHRISTO noua creatura. Accipe ergò quemadmodùm sermo CHRISTI creaturam omnem mutare consueuerit, & mutat quandò vult instituta naturæ. Quomodò requiris? Accipe, & primò omnium de generatione eius sumamus exemplum. Consuetudo est, vt non generetur homo, nisi ex viro & muliere, & consuetudine coniugali. Sed quia voluit Dominus, qui hoc elegit sacramentum, & de Spiritu sancto & virgine natus est CHRISTVS, hoc est, mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus. Vides ergò qa cõtra instituta & ordinẽ homo est natus ex Virgine. Accipe aliud: Vrgebatur populus Iudæorũ ab Aegyptijs, intercluſus erat mari, diuino imperio virga Moyses tetigit aquas, & se vnda diuisit: non vtiq; secundùm suæ naturæ consuetudinem, sed secundùm gratiam cęlestis imperij. Accipe aliud: Sitiebat populus, veniebat ad fontem, amarus erat fons. Misit lignũ sanctus Moyses in fontem, & factus est dulcis fons qui amarus erat, hoc est, mutauit consuetudinẽ naturę suę, accepit dulcedinẽ gratię. Accipe & quartũ exemplũ: Ceciderat ferrũ securis in aquas: q̃si ferrũ, sua cõsuetudine demersum est. Misit lignũ Helizęus, statim ferrũ eleuatũ est, & aqs supnatauit, vtiq; cõtra cõsuetudinẽ ferri. Est enim materies grauior, q̃ aquarũ est elemẽtũ. Ex his igit oĩbus nõ intelligis quãtũ operet sermo cęlestis? Ergò didicisti &c. vt supr. q̃st. 2. B. 5.

Consecratio fit verbis Christi.

Genesis 1.

Quàm efficax sit sermo Christi tũ in producẽdis tũ in trãsmutandis rebus.

Psal. 148.

Adhibet exempla. Primum.

Secundum, Exodi 14.

Tertium, Exodi 15.

Quartum, 4. Reg 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Adducit verba Canonis Missæ.

ET capite quinto: Vis scire quia verbis cælestibus cõsecratur? Accipe quæ sunt verba. Dicit sacerdos: Fac nobis hanc oblationem ascriptam, rationabilem, acceptabilem: qd est figura corporis & sanguinis Dñi nostri IESV CHRISTI. Qui pridiè quàm pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem, respexit ad cælũ, ad te sancte pater omnipotẽs æterne Deus, gratias agens: benedixit, fregit, fractumq; Apostolis suis & discipulis suis tradidit, dicens: Accipite & edite ex hoc oẽs: Hoc est enim corpus meum, quod pro multis confringetur. Similiter etiam calicem, postquàm cœnatum est, pridiè quàm pateretur, accepit, respexit ad cęlum, ad te sancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens: benedixit, Apostolis & discipulis suis tradidit, dicens: Accipite & bibite ex eo omnes, hic est enim sanguis meus. Vide singula. Qui pridiè, inquit, quàm pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem. Antequàm consecretur, panis est: vbi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi. Deniq; audi dicentem: Accipite & edite ex eo omnes: hoc est enim corpus meũ. Et ante verba CHRISTI, calix est vini & aquæ plenus. Vbi verba CHRISTI operata fuerint, ibi sanguis efficitur qui plebem redemit. Ergò videte quantis generibus potens est sermo CHRISTI vniuersa conuertere. Deindè ipse Dominus IESVS testificatur nobis, quòd corpus suum accipiamus & sanguinem. Nunquid debemus de eius fide & testificatione dubitare? Iam redi mecum ad propositionem meam. Magnum quidem & venerabile, quòd manna Iudæis pluit è cælo. Sed intellige: Quid est amplius? manna de cælo, an çorpus CHRISTI? Corpus CHRISTI vtiquè, qui author est cæli. Deindè manna qui manducauit, mortuus est. Qui manducauerit hoc corpus, fiet ei remissio peccatorum, & non morietur in æternum. Ergò non ociosè cùm accipis, tu dicis, Amen: iam in spiritu confitens quòd accipias corpus CHRISTI. Dicit tibi sacerdos, corpus CHRISTI. Et tu dicis, Amen: hoc est, verum. Quod confitetur lingua, teneat affectus.

Ante Cõsecrationem panis est, post non item.

Efficacitas verborum Christi.

Nõ est dubitãdũ de veritate corporis Christi.

Præfertur Mannæ.

1. B IVSTINVS philosophus & martyr in apologia secunda pro Christianis, ad Antoninũ Pium Imperatorem: Nos autem posteà quàm ità abluimus, expiauimusq; eum, qui credidit & assensus est, eum ad eos qui fratres dicuntur, ducimus eum in locum, quo çõuenerunt cõprecandi causa, contẽtis animis & ,p se & pro eo qui illustratus est, omnibusq; alijs qui vbiq; sunt, vt & veritatis discipuli, & re ipsa bonæ sanctæq; vitæ cultores, & præceptorum custodes possimus inueniri, vt æternam salutẽ adipiscamur. Sub finem precũ

Modus celebrãdi officiũ Missæ Iustini tempore.

cũm nos inter nos osculo salutamus: deindè ei q præpositus est fratribus, panis offertur, & poculum aqua & vino temperatum, q cùm accepit, laudem & gloriã omnium Parẽti Filij Spiritusq; sancti nomine tribuit, gratiasq; diù agit, q ab eo his dignus fit habitus: qbus ritè perfectis, precibus & gratiarum actioni, populus omnis qui adest, benedicit, dicens: Amen. Amen autem Hebraico sermone, idem quod fiat, significat. Posteà quàm & is qui præest, gratias egit, & populus omnis benedixit, ij qui apud nos diaconi dicuntur, dant vnicuiq; eorum qui adsunt, percipiendum panem, vinũ & aquam, quæ cum gratiarum actione consecrata sunt, & ad eos qui absunt, perferunt. Atque cibus hic apud nos Eucharistia nominatur, qua nemini alij participare licet, nisi ei qui & vera esse credit, quæ nos dicimus, & expiatus est lauacro, quod in remissiõem peccatorum regenerationemq; datur, & ità viuit, vt CHRISTVS tradidit. Neque enim hæc communem vsitatúmque panem, vsitatamq; potionem capimus, sed quemadmodùm per Dei Verbum homo factus IESVS CHRISTVS conseruator noster, & carnem & sanguinem pro salute nostra habuit: sic etiam cibum qui per preces sermonis, quem ab eo accepimus, consecratus est, & quo sanguis carnesq; nostræ cõmunione aluntur, IESV CHRISTI eius qui homo factus est, & carnem & sanguinem esse accepimus. Apostoli enim in commentarijs suis, quæ Euangelia dicuntur, ità sibi Christum præcepisse tradidere, eum accepto pane cùm gratias egisset, dixisse: Hoc facite in memoriam meĩ, Hoc est corpus meum: dixisse etiam accepto poculo cùm egisset gratias: Hic est sanguis meus, sibíque solis dedisse. Nos autem posteà deincèps hæc inter nos semper recolimus & admonemus, & qui opes habemus, egentibus omnibus subuenimus, & vnà semper sumus. In omnibus quibus vtimur, Parentem omnium per filium suum IESVM Christum, Spiritúmque sanctum laudamus. Die, qui Solis dicitur, omnes qui in oppidis vel agris morantur, vnum in locum conueniunt, commentariáque Apostolorum vel Prophetarum scripta leguntur quandiù hora patitur: deindè vbi is qui legit, destitit, is qui præest, admonet & hortatur, vt ea quæ lecta sunt, bona imitemur: tum surgimus omnes & comprecamur, conclusisq; nostris precibus, panis, iam vt dixi, vinúmque & aqua offeruntur, tumq; is, qui primum locum tenet, eodem modo preces gratiarumq; actionem pro virili mittit, populusq; benedicit, dicens, Amen. & ijs quæ cum gratiarum actione consecrata sunt, vnusquisque participat, eadémque ad eos qui absunt, diaconis dantur

Gratiarum actio.

Post Cõsecrationẽ factam cõmunicabãt.

Deferebatur ad absentes Eucharistia.

Eucharistia dicitur hoc Sacramentũ.

Nõ est panis communis.

Est caro & sang. Christi.

Luc 22.
1 Cor. 11.
Matth 26.
Mar. 14.

Diebus Dominicis cõuenichãt Christiani ad lectiones Scripturarũ & cõciones audiẽdas.

Ad orãdum.

Ad audiendã officiũ Missæ.

Ad cõmunicandum.

Diaconi pferũt cõmunionẽ absẽtibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad colligendas elecmosynas.

tur perferenda. Quibus copiæ suppetunt, ij si volunt, suo quisque arbitratu quod vult largitur: quódque colligitur & cogitur, apud eum qui præest, reponitur: isq; pupillis & viduis, ijsq; quos morbus aliáve causa inopes fecit, & ijs qui in vinculis sunt, & hospitibus, omninóque omnibus qui aliqua indigentia premuntur, subuenit.

Cur diēs Dominicus celebris habeatur apud Christianos.

Die autem Solis omnes publicè cōuenimus, quòd is primus est dies, in quo Deus tenebras & materiam cùm mutâsset, mundum effecit: & quòd eodem die IESVS CHRISTVS conseruator noster à mortuis excitatus est. Pridiè enim Saturni eum in crucé sustulerūt, & postridiè Saturni, qui Solis dies est, cùm Apostolis discipulisq; suis apparuisset, hæc illis tradidit, quę vobis quoq; consideranda pmittimus.

2. IRENAEVS libro quarto aduersùs hæreses, capite trigesimosecundo: Sed & suis discipulis dans consilium, primitias DEO offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed vt ipsi nec infructuosi nec ingrati sint, eum qui ex creatura panis est, accepit & gratias egit, dicens: Hoc est meum corpus. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundùm nos, suum sanguinem confessus est: & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis præstat primitias suorum munerum in nouo testamento, de quo in duodecim prophetis Malachias sic præsignificauit: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens, & sacrificium non accipiam de manibus vestris: Quoniam ab ortu Solis vsque ad occasum nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incensum offertur nomini meo & sacrificium purum: Quoniam magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus omnipotens: manifestissimè significans per hæc, quoniam prior quidem populus cessauit offerre DEO: omni autem loco sacrificium offertur ei, & hoc purum: nomen autem eius glorificatur in gentibus.

Id quod antè pānis erat, cōfitetur esse corpus suum.

Noui testamēti noua oblatio.

Malach. 1.

Veritas corporis Dominici & sanguinis in Sacramento.

3. IDEM libro quarto, capite trigesimoquarto: Quomodò autē constabit eis, eum panem in quo gratiæ factæ sint, corpus esse Domini sui, & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant, id est, verbum eius, per quod lignum fructificat, defluunt fontes, & dat primùm quidem fœnum, pòst deindè spicam, deindè plenum triticum in spica. Quomodò aūt rursùs dicūt carnē in corruptionem deuenire, & nō percipere vitam, q̄ à corpore Dñi & sanguine alitur? Ergò aut sententiā mutēt, aut abstineāt offerendo

Caro nostra alitur corpore & sanguine Domini.

rendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursùs confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter communicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodùm enim qui est à terra panis percipiens vocationem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cælesti: Sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei non quasi indigenti, sed gratias agentes donationi eius, & sanctificantes creaturam.

Non est communis panis post consecrationem, sed illi cēt specie terrena constet, cōtinet tamē rem cælestē, scilicet corpus Domini.

4. HILARIVS Pictauensis libro octauo de Trinitate: Non est humano aut seculi sensu in Dei rebus loquendum, neque per violētam atque imprudentem prædicationem cælestium dictorum sanitati alienæ, atque impiæ intelligentiæ extorquenda, peruersitas est. Quæ scripta sunt legamus, & quæ legerimus intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis CHRISTI veritate quæ dicimus, nisi ab eo discimus, stultè atque impiè dicimus: ipse enim ait: Caro mea vera est esca, & sanguis meus verè est potus. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. De veritate carnis & sanguinis non relictus est ambigendi locus. nunc enim & ipsius Domini professione, & fide nostra verè caro est, & verè sanguis est. Et hæc accepta atque hausta id efficiunt, vt & nos in CHRISTO, & CHRISTVS in nobis sit. An ne hoc veritas non est? Contingat planè his verum non esse, qui CHRISTVM IESVM verum esse Deum negant. Est ergò in nobis ipse per carnem, & sumus in eo, dum secū hoc quod nos sumus, in Deo est.

De veritate carnis & sanguinis nō est relictus ambigendi locus.

5. CYRILLVS Alexandrinus libro quarto in Ioannem, capite decimosexto: Caro mea verè est cibus &c. Distinguit rursùs inter mysticam benedictionem & manna, & aquarum fluēta ex lapide, & calicis sancti communicationem.

Eucharistia à mānā differt.

6. ITEM capite decimoquinto: Ego resuscitabo eum in nouissimo die. Ego enim, dixit (id est, corpus meū quod comedetur) resuscitabo eum. Non enim alius ipse est quàm caro sua: non id dico, quia natura non fit alius, sed quia post incarnationem in duos se diuidi filios minimè patitur. Ego igitur, inquit, qui homo factus sum, per meam carnem in nouissimo die comedentes resuscitabo. Et paulò pòst: Et quemadmodùm si quis scintillam ignis in fœno aut palea occultauerit, totum indè ignitum necessariò fiet: sic Verbum

Resuscitabimur virtute corporis Christi, quod in sacramēto manducamus.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei tanquàm scintilla in naturam nostram immissum, totam indè inflammauit, atque ad vitam, interitu penitùs destructo, reduxit.

7. ET capite duodecimo, in ea verba, Panis quem ego dabo &c. Dedit pro vita omniũ corpus suum Dominus, & per illud rursùm vitam in nobis immittit: & quomodò, dicam breuiter pro viribus meis. Nam quum viuificans Dei filius in carne habitauerit, ad suum bonum eam, id est, ad vitam reformauit, & totus (vt ità dicam) tori, ineffabili modo vnionis coniunctus, viuificantẽ ipsam effecit: quia natura viuificans est, propterea participantes hæc caro viuificat: ejicit enim mortem ab eis, & interitum penitùs expellit.

Participantes hæc caro viuificat.

8. THEOPHYLACTVS in caput sextum Ioannis, & in caput 14. Marci, vt suprà quæstione secunda, B. 3. & 1.

1. C EPIPHANIVS in Ancorato: Videmus quòd accepit Saluator in manus suas, velutì Euãgeliũ habet, quòd surrexit in cœna, & accepit hęc, & vbi gratias egisset, dixit: hoc meum est, hoc & hoc. Et videmus quòd non æquale est, neque simile, non imagini in carne, non inuisibili deitati, non lineamentis membrorum. Hoc enim est rotundæ formæ, & insensibile, quantùm ad potentiam. Et voluit per gratiam dicere, hoc meum est: hoc & hoc: & nemo non fidem habet sermoni. Qui enim non credit esse ipsum verum, sicut dixit, is excidit à gratia & salute: Quod autem audiuimus, id credimus quod est ipsius. Dominum verò nostrum nouimus totum sensum, totum sensitiuum, totum Deum, totum mouẽtem, totum operantem, totum lucem, totum incompræhensibilem, sed qui cum gratia hoc nobis largitus est.

Eucharistiæ forma rotunda.

A gratia & salute excidit, q̃ non credit in Eucharistia verũ corpus Christi contineri.

2. CYRILLVS Hierosolymitanus catechesi quarta mystagogica: Cùm igitur CHRISTVS ipse sic affirmet atque dicat de pane, Hoc est corpus meum: quis deincèps audeat dubitare? Ac eodẽ quoquè confirmante & dicente, Hic est sanguis meus: quis, inquã, dubitet & dicat non esse illius sanguinem?

Quis audeat dubitare?

3. CYRILLVS Alexandrinus in epistola ad Calosyrium Episcopum Arsinoitem: Nec dubites an hoc verum sit, eo manifestè dicente, Hoc est corpus meum: sed potiùs suscipe verba Saluatoris in fide: cùm enim sit veritas, non mentitur. Insaniunt igitur dicentes, mysticam benedictionem à sanctificatione cessare, si quæ reliquiæ remanserint eius in diem subsequentem: Non enim mutabitur &c. vt suprà quæst. secunda, B. 4.

Nõ dubitandũ de veritate corporis.

4. CHRYSOSTOMVS homilia octogesimatertia in Matthæum, & sexagesima ad populum Antiochenum: Credamus itaque

quę vbiquè DEO, nec repugnemus ei, etiamsi sensui & cogitationi nostræ absurdum esse videatur quod dicit: superet & sensum, & rationem nostram sermo ipsius: quod in omnibus & præcipuè in mysterijs faciamus, non illa quæ ante nos iacent, solummodò adspicientes, sed verba quoquè eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non possumus, sensus verò noster deceptu facilimus est: illa falsa esse non possunt, hic sæpiùs atque sæpiùs fallitur: quoniam ergò ille dixit, Hoc est corpus meũ, nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus, &c. vt suprà quæstione prima, B. 4.

Credendum dicenti, Hoc est corpus meum, etiãsi sensui absurdum videatur.

Mar. 14.

5. LEO Magnus sermone sexto de ieiunio septimi mensis: Dicente Domino, Nisì manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, sic sacrę mensæ communicare debetis, vt nihil prorsùs de veritate corporis CHRISTI & sanguinis ambigatis: Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur: & frustrà ab illis Amen respondetur, à quibus cõtra id quod accipitur, disputatur.

Ioan. 6.

Nihil prorsùs de veritate corporis & sanguinis ambigendum.

6. CONCILIVM generale Viennense sub Clemente quinto celebratum, approbauit Clementinas constitutiones. In vna verò earum Constitutionum, quę habetur titulo de Reliquijs & veneratione Sanctorum, recitantur & approbantur literæ Apostolicæ Vrbani quarti de celebratione festi Corporis CHRISTI: vbi inter cætera quæ pulcherrimè de venerabili Eucharistiæ Sacramento ab Vrbano differũtur, ità dicitur: In hac verò sacramentali CHRISTI commemoratione IESVS CHRISTVS præsens sub alia quidem forma, in propria verò substantia est nobiscum. Ascensurus enim in cælum, dixit Apostolis, & eorum sequacibus: Eccè ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi, benigna ipsos promissione cõfortans, quòd remaneret & esset cum eis etiàm præsentia corporali.

Christus corporalem præsentiã promisit Ecclesiæ vsque ad consummationẽ seculi.

1. D AVGVSTINVS in Psalmum nonagesimumoctauum: Suscepit de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hìc ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: nemo autem illam carnem manducat, nisì priùs adorauerit. Et paulò pòst: Durum illis visum est quod ait: Nisì quis manducauerit carnem meam, non habebit vitam æternam: acceperũt illud stultè, carnaliter illud cogi-

Caro in qua ambulauit, nobis ad manducandũ data est.

Adoratio Eucharistiæ.

Ioan. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Capharnaitarum sententia.

cogitauerunt,& putauerunt quòd præcisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo & daturus illis,& dixerũt: Durus est hic sermo. Ipsi erant duri,non sermo.

2. IDEM in Psalmum trigesimumtertium, concione prima, mysticè de CHRISTO exponens illud,quod primi Regum vigesimoprimo scriptum est de Dauid, Immutauit os suum coram eis, & collabebatur inter manus eorum &c. pro quo ipse legit, Et ferebatur in manibus suis. Ait igitur Augustinus: Hoc verò, fratres, quomodò posset fieri in homine, quis intelligat? Quis enim portatur in manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo, manibus suis nemo portatur. Quomodò intelligatur in ipso Dauid secundùm literam,non inuenimus:in CHRISTO autem inuenimus. Ferebatur enim CHRISTVS in manibus suis, quandò commendans ipsum corpus suum,ait: Hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus suis.

Christus in vltima cœna tulit seipsum manibus suis.

ET concione secunda, Quomodò ferebatur in manibus suis? Quia cùm commendaret ipsum corpus suum & sanguinem suum, accepit in manus suas, quod nõrunt fideles,& ipse se portabat quodammodò, cùm diceret, Hoc est corpus meum.

PROSPER Rhegiensis Episcopus in parte secunda,capite vigesimoquinto, de promissionibus & prædictionibus: Portatus est quippe & IESVS Dominus in manibus suis, dum suum corpus in sanctificato pane gestans manibus suis,dixit: Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. De quibus mysterijs,qui etiam illud nõsse desiderat,quomodò sit Dauid saltans ante arcam nudatus coram seruis & ancillis suis,vt CHRISTVM crucifixum præsentibus viris & fœminis demonstraret, venerandæ memoriæ Augustini Episcopi dicta inspiciat, quibus latiùs in his peruagatus penè omnia comprehendit.

Gestauit se manibus suis. 2. Cor. 11.

2 Reg. 6.

CHRYSOSTOMVS homilia secunda in posteriorem epistolam ad Timotheum: Sacra ipsa oblatio,siue illam Petrus,siue illam Paulus,siue cuiusuis meriti sacerdos offerat, eadem est, quam dedit CHRISTVS ipse discipulis,quamq; sacerdotes modò quoquè conficiunt. Nihil habet ista,quàm illa,minus. Cur id? Quia non hanc sanctificant homines, sed CHRISTVS qui illam antè sacrauerat. Quemadmodùm enim verba quæ locutus est CHRISTVS, eadem sunt quæ sacerdotes nunc quoquè pronunciant: ità & oblatio eadem est.

Eadẽ oblatio hodiè cum ea quã Christus dedit discipulis in vltima cœna.

Iisdem verbis fit cõsecratio quibus vsus est Christus.

IDEM

IDEM Chrysostomus homilia vigesimaquarta in priorem epistolam ad Corinthios, de communione corporis Christi loquens: Cum honore & munditia omni ad Deum accedamus: & quandò id propositum videris,dic tecũ: Propter hoc corpus non amplius terra & cinis ego sum: nõ amplius captiuus,sed liber. Propter hoc,cælum & quæ in eo bona sunt,me accepturũ spero: Propterea immortalem vitam,angelorum sedem,Christi consuetudinem. Hoc corpus affixum,verberatum,morte victum non est. Hoc corpus sol cruci fixum vidẽs,radios auertit. Propter hoc & velum templi scissum est & petræ,& terra vniuersa tremuit. Hoc idem corpus cruẽtatum, lancea vulneratum,fontes sanguinis & aquę vniuerso orbi salutares scaturiuit. Et paulò pòst: Christus medio draconis vẽtre ruptọ atq; discerpto,ex adytis clarissimus euasit,& radios non ad hoc vsq; cælum,sed ad ipsum supernum thronum dimisit. Illuc nanque ipsum extulit quod etiam nobis exhibuit,& vt teneremus,& vt manducaremus: quod maximũ dilectionis signum est. Quos enim amamus, nonnunquàm etiam morsu petimus. Quare Iob vt seruorum in se amorem ostenderet, dicebat illos sæpenumerò nimio in se amore dixisse,Quis det de carnibus eius,vt saturemur? Ità & Christus suam carnem dedit nobis, vt ea saturaremur, quo nos in plurimum sui amorem allexit. Hoc corpus in præsepi reueriti sunt Magi,& viri impij & barbari longo itinere confecto,cum timore & tremore plurimo adorauerunt. Tu verò non in præsepi id,sed in altari: non mulierem,quæ in vlnis teneat,sed sacerdotem præsentem, & Spiritum perabundè super propositu diffusum sacrificio vides. Et post pauca: Neque angelos,neque archangelos,non cælos, non cælos cælorum, sed ipsum horum omnium tibi Dominum ostendo. Animaduertis quonam pacto, quod omnium maximum est atque præcipuum in terra,non conspicaris tantùm, sed tangis: neque solùm tangis, sed comedis,& eo accepto domum redis.

Idem corpus quod à nobis sumitur, crucifixum fuit &c. Matth. 27.

In cælũ sustulit idem illud quod nobis exhibet.

Singularis in nos amor. Iob 31.

Nota.

Nota.

PRESBYTERI Achaiæ, in historia sancti Andreæ Apostoli: Omnipotenti Deo (inquit Andreas) ego omni die sacrifico, non thuris fumum,nec hircorum sanguinem,nec taurorum mugientium carnes,sed immaculatum agnum quotidiè in altari crucis sacrifico: cuius carnes posteaquàm omnis populus credentium manducauerit,& eius sanguinem biberit,agnus qui sacrificatus est, integer perseuerat & viuus,& cùm verè sacrificatus sit, & verè carnes eius manducatæ sint à populo,& verè sanguis eius sit haustus, tamen (vt dixi) integer permanet,& immaculatus & viuus.

Agnus immaculatus quotidiè immolatur & sumitur, nec sumptus consumitur.

Verè manducantur eius carnes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. E SECVNDA ſynodus Nicena, actione ſexta, tomo tertio: vt ſuprà, in eadem hac quæſtione.

2. DE Synodo Vercellenſi ſub Leone nono, item de Turonenſi ſub Victore ſecũdo, & Romana ſub Nicolao ſecundo, in quibus hæreſis Berengarij damnata eſt, ità ſcribit Guitmundus Archiepiſcopus Auerſanus, in lib. primo de veritate corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia: Aucupatis ergò nonnullis velut ratiunculis, (neq; enim vlla vnquàm hæreſis ſine aliqua veriſimilitudine rationis inualeſcere potuit) adhibitis quoq; paucis malè intellectis à ſe capitulis ſcripturæ ſacræ, quæ multis errantibus laqueus eſt mortis, per egenos ſcholaſticos iam per alimoniam qua ſuſtentabat eos, & per ſuos dulces ſermones corruptos, quaquauersùm potuit, clanculò huius tanti mali nefandiſsimum virus effudit. Si qui autem prętertà aliquo modo receperunt eum, hi ſunt qui ex Apoſtolorum ſententia territi, (qua dicitur, Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit) communionem ſacram, quam pro Eccleſiaſtico more ſumere coguntur, mallent aut nullam, aut non tantam eſſe, quàm eius metu ſe à flagitijs aliquatenùs temperare. Ità igitur tibus his palàm audiri, catholici viri grauiter commoti, atq; interiæ domino Papa Leone, Vercellis Concilium ponunt. In quo poſt diligentiſsimam de corpore & ſanguine Domini rationem, Berengarium & omnes eius in hac hæreſi fautores perpetuo anathemate, niſi reſipiſcerent, damnauerunt. Cumq; iam defunctum Leonẽ Papam, & ſanctos viros qui interfuêre Concilio, maledicis verbis & ſcriptis laceſſere non deſineret, ſanctiſsimum illud ac reuerendiſsimum Eccleſiæ Dei ſpeculum, ſummum non pontificem, ſed pompificem atq; pulpificem vocans, eumq; infatuatione Lanfranci infatuatum, concilium vanitatis adunâſſe blaſphemãs: Turonis item generali aggregato concilio, præſenti venerabili nunc Papa Gregorio, Romano tunc Archidiacono, panem & vinum in ſacrificio Domini non vmbraticè, ſed verè Chriſti carnẽ & ſanguinem fieri, dato propriæ manus ſacramento, confirmauit. Indè poſtmodùm deſipiens, itidem Romæ in generali Concilio conflictu ratiõis reuictus, libellos ſuos propria manu ſub præſentia felicis memoriæ Papæ Nicolai, coram omni ſynodo cremauit, errorem anathematizauit, cõfeſſionemq; bonam, quam Turonis fecerat, præſtito identidem propriæ manus ſacramento, renouauit his verbis: Ego Berengarius

Ex Guitmundo.

Berẽgarianæ hæreſis principium.

1. Cor. 11.

Vercellenſe cõcilium cõtra Berengariũ. ſub Leone 9.

Nota veterũ hæreticorum morem.

Turonenſe Concilium ſub Victore 2.

Palinodia Berengarij.

Romanũ ſub Nicolao 2.

Rurſùs palinodiam cãtat & ſuos libros comburit.

Confeſſio

rius indignus Diaconus eccleſiæ ſancti Mauritij Andagauenſis, cognoſcens veram, catholicam, & Apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſim, præcipuè eam de qua hactenùs infamatus ſum, quæ adſtruere conatur, panem & vinum quæ in altari ponũtur, poſt conſecrationem ſolummodò Sacramentum & non verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe: nec poſſe ſenſualiter nisi in ſolo Sacramẽto manibus ſacerdotum tractari, vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Conſentio autem ſanctæ Romanę Eccleſię & Apoſtolicæ ſedi, & ore & corde profiteor, de ſacramentis Dominicæ menſæ, eam fidem me tenere, quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus & hæc ſancta ſynodus authoritate Euãgelica & Apoſtolica tenẽdam tradidit, mihiq; firmauit: ſcilicet panem & vinum quæ in altari ponuntur poſt conſecrationem non ſoltùm Sacramentum, ſed etiàm verum corpus & ſanguinẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe: & ſenſualiter non ſolùm ſacramẽto, ſed in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri: iurãs per ſanctam & homoouſion Trinitatẽ, & per hæc ſacroſancta Chriſti Euangelia. Eos verò qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuncio.

3 DE ijſdem ſynodis iam dictis, & primùm de Romana quæ ſub Leone nono celebrata eſt, ità ſcribit Lanfrãcus Archiepiſcopus Cantuarienſis in libro de Euchariſtiæ ſacramento aduersùs Berengariũ: Tempore ſancti Leonis Papæ delata eſt hæreſis tua ad Apoſtolicam ſedem. Qui cùm ſynodo præſideret, ac reſideret ſecum non parua multitudo Epiſcoporum, Abbatum, diuerſiq; ordinis à diuerſis regionibus religioſarum perſonarum: iuſſum eſt in omnium audientia recitari, quas mihi de corpore & ſanguine Domini literas tranſmiſiſti. Portitor quippe earum legatus tuus, me in Normannia non reperto, tradidit eas quibuſdam clericis. Quas cùm legiſſent, & contra vſitatiſsimam Eccleſiæ fidem ſcriptas animaduertiſſent: zelo Dei accenſi, quibuſdam ad legendum eas porrexerunt, plurimis earum ſententias verbis expoſuerunt. Itaque factum eſt, vt non deterior de te, quàm de me fuerit orta ſuſpicio, ad quem videlicet tales literas deſtinaueris: putantibus multis me fouere ac fauere quæ à te dicerentur, vel gratia qua te diligerem, vel fide qua reuerà ità eſſe indubitanter tenerem. Igitur cùm à quodam Rhemenſi clerico Romam perlatas recitator legeret, intellecto quòd Ioannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de Euchariſtia fidei aduerſa ſentires: promulgata eſt in te damnationis ſententia, priuans

Berengarij Catholica. Eandẽ ijſdem verbis refert Lanfrãcus in libro contra Berẽgarium, & Gratianus de Cõſecrat. diſt. 2 Fideteccleſiæ Rom. & ſedis Apoſtolicæ de venerabili Sacramento.

Sacramẽtarij noſtri, pprio patre anathemate æterno digni pronũciantur.

Ex Lanfrãco. Romana ſynodus ſub Leone nono aduersùs Berengarium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uans te communione ſanctæ Eccleſiæ, quam tu priuare ſancta eius communione ſatagebas. Poſt hæc præcepit Papa vt ego ſurgerem, praui rumoris à me maculam abſtergerem, fidem meam exponerem: expoſitam, plùs ſacris authoritatibus quàm argumentis probarem. Itaque ſurrexi, quod ſenſi dixi, quod dixi probaui, quod probaui omnibus placuit, nulli diſplicuit. Dehinc declarata eſt ſynodus Vercellenſis, quæ tunc proximo Septembri, eodem præſidente Pontifice, eſt celebrata Vercellis: Ad quam vocatus non veniſti. Ego autem præcepto ac precibus præfati Pontificis vſque ad ipſam ſynodum ſecum remanſi. In qua in audientia omnium qui de diuerſis huius mundi partibus illuc conuenerant, Ioannis Scoti liber de Euchariſtia lectus eſt ac damnatus, ſententia tua expoſita ac damnata: fides ſanctæ Eccleſiæ, quam ego teneo ac tenendam adſtruo, audita, & concordi omnium aſſenſu confirmata. Duo clerici qui legatos tuos ſe eſſe dixerunt, volentes te defendere, in primo ſtatim aditu defecerunt & capti ſunt. Ab hac ſententia nunquàm diſceſſit S. Leo in omnibus ſuis Concilijs, ſeu quibus ipſe præſentiã ſuam exhibuit, ſeu quæ per legatos ſuos in diuerſis prouincijs congregari inſtituit. Quæ ſententia non effugit ſucceſſorem quoquè ſuum felicis memoriæ Papam Victorem. Sed quicquid de hac re ſeu cæteris ipſe ſtatuit, ſtatuíve præcepit: hoc etiam iſte ſua atque omnium Conciliorum ſuorum authoritate firmauit. Deniquè in concilio Turonenſi, cui ipſius interfuêre ac præfuêre legati, data eſt tibi optio defendendi partem tuam. Quam cùm defendendam ſuſcipere non auderes, confeſſus coram omnibus communem Eccleſiæ fidem, jurâſti te ab illa hora ità crediturum, ſicut in Romano Concilio te iurâſſe (poſteà) eſt ſuperiùs comprehenſum. Porrò quid de hac re tempore Nicolai geſtum ſit, breuiter ſuprà reſeraui. Et cęterà quidem (inquit paulò antè Lanfrancus) à beatæ memoriæ Nicolao totius Chriſtiani nominis ſummo Pontifice, & à centum tredecim epiſcopis Romæ audita, examinata atque damnata ſunt. Tu quoquè inclinato corpore, ſed non humiliato corde, ignem accendiſti, libroſq; peruerſi dogmatis in medio ſancti Concilij in eum conieciſti: iurans per id, quod rebus omnibus incomparabiliter maius eſt, fidem à patribus, qui præſentes erant, traditam, inuiolabiliter te ſeruaturum, veterémque doctrinam tuam de corpore & ſanguine Dñi ab illa die alijs non prædicaturum. Huius propoſiti ſacrilegus violator, contra præfatam ſynodum, cõtra catholicã veritatem, contra oĩm Eccleſiarum opinionẽ ſcriptum poſteà cõdidiſti.

Vercellenſis ſynodus ſub Leone nono contra eundẽ Berẽgarium.

Non illius Franciſcani q̃ pòſt vixit.

Turonenſis ſynodus ſub Victore 2. aduersùs Berengarium.

Palinodia prima Berẽgarij.

Synodus Romana ſub Nicolao 2.

Comburit Berengarius libros ſuos, & tertiò ſuã hæreſim abiurat ſecundò.

Inconſtantia Berengarij.

4. DE

4. DE Romana ſynodo celebrata ſub Gregorio ſeptimo aduersùs Berengarium, ita ſcribit Thomas Vualdenſis tomo ſecundo de Sacramentis, capite quadrageſimotertio: Berengarius ſub Leone accuſatus condemnatur: recidiuat: ſub ſucceſſore eius Victore accuſatus, condemnatur. Succeſsit Victori Stephanus, Stephano Benedictus, Benedicto Nicolaus, ſub quo Romæ vincitur, condemnatur coram Concilio generali celebrato Romæ in Eccleſia Conſtantiniana. Iterùm deſipit: ſuccedit Nicolao Alexander, Alexandro Gregorius ſeptimus: qui antèà dictus eſt Hildebrandus, q̃ priùs deuicit eum Turonis cùm fungeretur ibi legatione Papæ Victoris, & iam vltimatè confutauit eum Romæ in Eccleſia Saluatoris, ſicut acta formata declarant eiuſdem concilij: & ea repperi in annoſo libro Decretorum Pontificum ſub Decreto eiuſdem. In quibus ſic ſcriptum: Anno ab incarnatione ſempiterni principij milleſimo ſeptuageſimonono, menſe Februarij, indictione ſecũda, pontificatus verò domini Gregorij Papæ ſeptimi ſexto anno, ad honorem Dei & ædificationẽ Eccleſiæ ſanctæ, ſalutem quoquè tam corporum quàm animarum, ex præcepto ſedis Apoſtolicę conuenerunt finitimi & diuerſarum prouinciarum Archiepiſcopi, Epiſcopi, religioſæq; perſonæ, vt ſanctam ſynodum celebrarent: Omnibus igitur in Eccleſia Saluatoris cõgregatis, habitus eſt ſermo de corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti: Et paulò pòſt: Deniquè Berengarius huius erroris magiſter, poſt longo tempore dogmatizatam impietatẽ errâſſe ſe corã Concilio frequenti confeſſus, veniamq; poſtulãs & orans, ex Apoſtolica clementia meruit. Iurauitq; ſicut nunc in ſequentibus continetur: Ego Berẽgarius corde credo & ore confiteor, panem & vinum quæ ponũtur in altari, per myſterium ſacræ orationis & verba noſtri redemptoris, ſubſtantialiter conuerti in veram ac propriam & viuificatricem carnem & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti corpus, quod natum eſt de virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum in cruce pependit: & quod ſedet ad dexteram Patris: & verum ſanguinẽ Domini noſtri IESV CHRISTI, qui de latere eius non tantum per ſignum & virtutem Sacramenti, ſed etiam in proprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ, ſicut in hoc breui continetur: & ego legi, & vos intelligitis: ſic credo. Nec contra hanc fidem vlteriùs docebo: ſic me Deus adiuuet, & hæc ſacra Euangelia.

Ex Thoma Vualdenſi.

Inconſtantia Berengarij.

Synodus Romana ſub Gregorio 7.

Secunda Confeſſio Berẽgarij in ſynodo Romana ſub Gregorio 7.

Subſtãtialiter conuerti in veram & viuificatricẽ carnẽ.

5. CONCILIVM Conſtantienſe ſeſsione octaua damnauit hunc articulum tertium Ioannis Vuicleff: CHRISTVS non eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Adest identicè & realiter propria præsentia corporali

in Sacramento altaris identicè & realiter propria præsentia corporali.

6 CONCILIVM Tridentinum sessione decimatertia, canone primo. Si quis negauerit in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter & substantialiter corpus & sanguinem vnà cum anima & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, ac proindè totum Christum: sed dixerit tantummodò esse in eo vt in signo, vel figura, aut virtute, anathema sit.

Non adest vt in signo vel figura aut virtute.

V

Quid verò de transubstantiatione?

a Concil. Lateranen. can. 1. Chrysost. lib. 3 de sacerd. Hieron. ad Heliod. & ad Euagrium.

A HIC duo in primis animaduertenda, eaque apertè profitenda sunt: alterum, sacerdotem [a] qui conficiat Eucharistiam, legitimè ordinatum esse oportere: alterũ,

b Iustin. apolog. 2. Amb. lib. 4 de sacramen. cap. 4. Chrysost homi. 2. in 2. ad Timoth. & de pd. Iudæ. Vide Bessarionem hac de re. & Nyss. in serm. Cateche.

tantam inesse vim in [b] verbis illis arcanis & consecratorijs, quibus idem Sacerdos CHRISTI vice panem & vinum in altari consecrat, vt panis quidem in Corpus, vinum autem in Sanguinem Domini subitò [c] transmutetur.

c Eus. Emiss. hom. 5 de pasch. Cyprian. serm. de Cœna dom. Cyril. Hiero. Cate. 1. 3 & 4. mystag. Cyrill. Alex. ad Calosyr. Amb. lib. 5. de sacram. c. 4. & lib. 4 ca 4 & 5. Item lib. 4. de fide cap. 5. Chrysost. in Mat. homil. 83. & de Encæn. Damas. lib. 4 c. 14.

B VERE stupenda, solaque fide metienda trãsmutatio, quæ omnipotente Christi virtute per ea ipsa verba operante fit: nec immeritò à sancta Catholica Ecclesia [d] Transubstantiatio appellata est, quòd panis vinique substantia in Corpus Sanguinemque CHRISTI certò conuertatur.

d Concil. Lateran. can. 1. Triden. sess. 13. cap. 4. & Can. 2. Vide & Rom. sub Greg. 7. Cõstan. sess. 8 art. 1. & 2. Item Florent Concilium. Et Lifranc.

C. SI

C SI enim valuit tantum sermo Eliæ, vt ignem de cælo deuocaret, non valebit CHRISTI sermo (sic enim colligit [e] Ambrosius) vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti, [f] *Ipse dixit & facta sunt: Ipse mandauit & creata sunt:* Sermo ergò CHRISTI, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea q̃ sunt, in id mutare, quod non erant? Non em̃ minus est nouas rebus dare, quàm mutare naturas. Atquì CHRISTI sermone nihil apertius, dum ait, [g] *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus:* vt nullus omninò relictus sit locus suspicandi, post consecrationem panem & vinũ in Eucharistia manere.

e Amb. de iis qui myst. initian. cap. 9. Fit lib. 4. de sacram. cap. 4.

f Psalm. 148. 2

g Matt. 26. c Marc. 14. c & ibidẽ Theophylactus atq; in 6 cap. Ioannis. Vide etiã Greg. Nysse serm. catechet. de diuinis Sacramentis. Guitmundum lib. 3.

SCRIPTVRAE, vt suprà.

PATRES.

1. A CONCILIVM Lateranense magnum capite primo: Hoc Sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos, qui fuerit ritè ordinatus secundùm claues Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis & eorum successoribus IESVS CHRISTVS.

Sacerdos ritè ordinatus, solus hoc Sacramentum conficit.

2. CHRYSOSTOMVS libro tertio de Sacerdotio: Si qs cõsideret quantum id sit mysterium, vt is scilicet qui homo ipse sit, carne ac sanguine etiamnum constans, ijsq; inuolutus, beatæ atque immortali naturæ illi fieri ꝓpior queat: tum probè intelliget quanto sacerdotes honore, quanta dignitate Spiritus sancti gratia dignata fuerit: operantibus enim illis, tum sacra hæc quæ dico, mittiantur perficiunturq;: tum etiàm alia his nihilo inferiora, quæ ipsa ad dignitatis salutisq; nostræ rationem spectant.

Operantibus sacerdotibus perficiuntur sacræ Eucharistiæ mysteria.

3 HIE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Presbyteri Christi corpus sacro ore conficiunt.

3 HIERONYMVS epistola prima ad Heliodorum: Absit vt de his quidquam siniſtrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, CHRISTI corpus sacro ore conficiunt, per quos & nos Christiani sumus.

Ad preces presbyteri corpus sanguisq; Christi cõficitur.

4. IDEM epistola octogesimaquinta ad Euagrium: Quis patiatur mensarum & viduarum miniſter, vt supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus, sanguisq; conficitur?

Eucharistia verbis Christi cõsecratur

5 IVSTINVS Apologia secũda pro Christianis ad Antoninum Pium: Cibum qui per preces sermonis, qué ab eo accepimus, consecratus est, & quo sanguis carnesq; nostræ communione aluntur, IESV CHRISTI eius qui homo factus est, & carnem & sanguinem esse accepimus &c. vt suprà quæstione quarta, B. 1.

for. | Nã p

Verbis Christi fit consecratio.

6 AMBROSIVS libro quarto de Sacramentis, capite quarto: Consecratio igitur quibus verbis est, & cuius sermonibus? Domini IESV. Nam reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur: Oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris: vbi venitur vt conficiatur venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus sacerdos, sed vtitur sermonibus Christi. Ergò sermo CHRISTI hoc conficit Sacramentum. Vide suprà quæst. quarta, A. 11.

Ijsdẽ verbis nũc cõsecrãt quibus Christus.

7 CHRYSOSTOMVS homilia secunda in secundam epistolam ad Timotheum: Quemadmodùm verba quæ locutus est Christus, eadem sunt quæ sacerdotes nunc quoq; pronunciant, ità & oblatio eadem est. Reliqua vide suprà quæst. quarta, D. 4.

Christus consecrat.

8 IDEM Chrysostomus in homilia de proditione Iudæ: Et nũc ille præstò est Christus, qui illam ornauit mẽsam, ipse istam quoq; consecrat. Non enim homo est, qui proposita de consecratione mẽsæ Domini corpus Christi facit & sanguinem, sed ille qui crucifixus pro nobis est Christus. Sacerdotis ore verba proferuntur, & DEI virtute consecrantur & gratia. Hoc est, ait, corpus meum: hoc verbo proposita consecrantur. Et sicut illa vox quæ dicit, Crescite & multiplicamini & replete terrã: semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante natura: ità & vox illa semel quidẽ dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ vsq; ad hodiernam diem, & vsq; ad eius aduentum præstat sacrificio firmitatem.

Quibus Christi verbis cõsecratio fiat.

Quòd solis verbis Christi fiat consecratio, multis argumentis probat.

9 BESSARION Archiepiscopus Constantinopolitanus in libro de Sacramento Eucharistiæ, & verbis quibus consecratio peragitur. Enimuerò nemo est, quem lateat, quemadmodùm panis & vini in corpus & sanguinem Christi in instanti facta transubstantialitas

t

alitas humanam omnem facultatẽ excedit, ingensq; opus est & certè diuinum, ità etiàm huius sacramenti efficientia verba instar ipsius Sacramenti, eximiæ cuiusdam virtutis esse debere. Christi verò diuinis verbis nihil esse potentius, nihil efficacius esse posse manifestum est. Quamobrem fateri necesse est, dominicis illis verbis, & nullis alijs, diuinum hoc Sacramentum confici posse. Nec enim diuinissima per diuinam potentiam confici negauerit quispiam, nec verbis Christi nihil omninò efficacius esse, cùm non modò homo, verùm etiam Deus sit, creatorq; omnium, qui solo nutu cuncta produxit, qui verbo ægros curauit, mortuos suscitauit, cæteraq; miracula fecit, quæ in Euangelijs recitantur. Prætereà humanæ preces tunc facilimè quod orant consequuntur, cùm id meritæ sint, & à benè meritis effundantur. Atquì panis & vini in corpus & sanguinẽ transmutatio, non petentium meritis, sed eius potentia qui ex nihilo cuncta produxit, per sacerdotem, tanq; per instrumentũ quoddam efficitur. Vndè non minùs ab indignis sacerdotibus atque peruersis, quàm à bonis sanctisq; consecratur. Ex quo manifestum est, non orantis sanctitatem, sed ipsum Dominum proprijs suis verbis à sacerdote prolatis, panem & vinum in proprium corpus trãsmutare. Nam si humanæ preces hoc possent, potiùs bonorum virorũ preces, etsi non sacerdotum, quàm prauorum sacerdotum, hoc diuinum opus efficerent. Atqui indecens esset, atq; ab humana salute alienum, existimare tantum Sacramentum à re dubia dependere: quippe dubium atq; ambiguum est, an preces & supplicationes nostræ Deo acceptæ sint futuræ: ex quo fieret, vt & salus à nobis virtute huius mysterij expectata, dubia foret. Quod nè accidat, immò salus nostra, quam dignè participantibus hoc Sacramentum præbet, certa atq; indubia sit, necesse est Dominicis verbis duntaxàt, & nullis alijs, tantum confici sacramentum &c. Panis & vini substãtia in sua pmanet natura, donèc omnia illa, quæcunq; sunt quę Sacramentum perficiunt, verba dicuntur. Quibus dictis mox consecratio fit, transubstantialitas perficitur, cõsummatur Sacramentũ. Præter hæc omnia, cùm hoc immaculatum sacrificium in sui memoriam fieri iusserit Dominus. Hoc enim, inquit, facite in meã cõmemorationem: certè expressior eius memoria fit, cùm illius verba ex sacratissimo illo ore, plata repetimus, quàm si alia quæcunq; referamus. Quod confirmat Apostolus Paulus, dum dicit, Domini mortem in hoc sacrificio annunciari. Quo enim modo annunciari

Primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Nonum.

1. Cor. 11.

t ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

expreſsiùs poteſt, quàm dum corpus & ſanguis eius, proprijs eius verbis quàm quibuſuis alijs, tantum conficitur Sacramentum. Veruntamen concurrere Patrem ac Spiritumſanctum Filio, in hoc diuino opere tranſubſtantialitatis panis & vini in corpus & ſanguinẽ CHRISTI, fas eſt à fidelibus credi. Omnia enim opera in creaturis Trinitati communia ſunt, nihilq; fit omninò, nisi creante Filio, beneplacito Patris, & Spiritus ſancti voluntate. Eſt autem adhæc neceſſarius, & idoneus, & ſufficiens miniſter. Sufficiens autem eſt, qui poteſtatem per conſecrationem habuit, & ſacerdos factus eſt. Nec enim à quocunque prolata eiuſmodi verba efficere poſſunt quod quæritur: immò verò nihil omninò poſſunt, niſi à ſacerdote proferantur. Eius rei ratio eſt, quòd ità Deo placitum eſt, ità ordinauit, hanc tulit legem. Tranſgreſſori igitur legis & volũtatis eius, dignũ paratum eſt meritum, nè quid facere poſsit. Oportet enim ſacerdotem cum debita intentione ad ea quę Dominus mandauit, accedere. Siquidem mandauit nobis, vt in eius commemorationẽ hæc ageremus, vt ſciamus corpus eius & ſanguinẽ (inſtrumẽtaliter ipſi facientes cùm hæc operamur) mortem eius annũciare. Si quis enim vel verba Domini, vel alia quælibet, quibus exiſtimet huiuſmodi Sacramentum confici, pronunciet, non ad ea quæ dicta ſunt intendens, ſeq; id agere, quod ille iuſsit, arbitretur, nihil omninò agit: ſed ſuo fruſtratus deſiderio, fallitur. Materiã prætereà ad hæc aptã & conuenientem eſſe neceſsè eſt: oportet enim panem ex frumento, vinum ex vite fieri. Quòd ſi aliter ſacerdos, etiàm cum debita attentione, vel ipſa verba Domini, & alia quæcunq; pronunciet, vanus eſt omnis labor: nec enim vnquàm ex hordeo milióve, aut alio ſeminum genere panis factus, neq; ſicera aut lac aut mel, in corpus & ſanguinem Domini tranſmutaretur Hoc canones Apoſtolorum, hoc poſteriores Doctores affirmant. Quamobrem hoc? Quoniam ille opifex rerum ità voluit, ità conſtituit: tranſgredi autem, & vitare quicquam eorum, quæ ille ordinauit, nefas eſt. Hæc ergò ad ſacri myſterij conſummationem neceſſaria prorsùs ſunt, & ſine quibus nihil omninò fieri poteſt. Vide alia multa copioſiùs ibidẽm.

Vndecimum.

2. Timoth. 4

Non ſit corpus Chriſti ſumptione noſtra, ſed verborum Chriſti virtute.

10. GREGORIVS Nyſſenus in oratione catechetica de tranſmutatione Dominici corporis & ſanguinis, teſte Euthymio in Panoplia, titulo vigeſimoprimo: Hic panis, vt ait Apoſtolus, per verbum DEI & orationem ſanctificatur, non quia comeditur, eò progrediens, vt verbi corpus euadat, ſed ſtatim per verbum in cor-

corpus mutatur, vt dictum eſt, à verbo, quoniam Hoc eſt corpus meum.

11. EVSEBIVS Emiſenus homilia quinta de Paſchate: Quia corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris, & ſideribus illaturus, neceſſarium erat vt nobis in hac die ſacramentum corporis & ſanguinis ſui conſecraret: vt coleretur iugiter per myſterium, quod ſemel offerebatur in precium: vt quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua eſſet etiàm redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia. Verè vnica & perfecta hoſtia, fide æſtimanda, non ſpecie: nec exteriori cenſenda viſu, ſed interiori affectu. Vndè meritò cæleſtis confirmat authoritas: Quia caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Recedat ergò omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui author eſt muneris, ipſe etiàm teſtis eſt veritatis. Nam inuiſibilis ſacerdos, viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui, verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit, ità dicens: Accipite & edite: hoc eſt enim corpus meum: & ſanctificatione repetita, Accipite & bibite: hic eſt ſanguis meus. Ergò ſicut ad nutum præcipientis Domini repentè ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cælorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum, pari potentia in ſpiritualibus Sacramentis verbo præbetur virtus, & rei ſeruit effectus. Quanta itaque & q̃ celebranda beneficia vis diuinæ Benedictionis operetur, attende: & vt tibi nouum & impoſsibile non debeat videri, quòd in CHRISTI ſubſtantiam terrena & mortalia commutantur, teipſum, qui iam in Chriſto es regeneratus, interroga.

Ioan. 6. Recedat omne infidelitatis ambiguum.

Conuertit in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui

Matt. 26.

Vis diuinæ benedictiõis In Chriſti ſubſtantiam cõmutantur.

Panis in carnem & ſanguinem mutatus.

12. CYPRIANVS in ſermone de cœna Domini: Panis iſte cõmunis in carnem & ſanguinem muratus, procurat vitam & incrementum corporibus: ideoq; ex conſueto rerum effectu fidei noſtrę adiuta infirmitas, ſenſibili argumento edocta eſt, viſibilibus Sacramentis ineſſe vitæ æternæ effectum, & non tam corporali, quàm ſpiritali tranſitione CHRISTO nos vniri. & paulò pòſt: Panis iſte quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus, omnipotentia verbi factus eſt caro: & ſicut in perſona Chriſti humanitas videbatur, & latebat diuinitas: ità Sacramento viſibili ineffabiliter diuina ſe infudit eſſentia.

Viſibilibus Sacramentis ineſt vitæ æternæ effectus.

Panis nõ effigie, ſed natura mutatus, factus eſt caro.

13. CYRILLVS Hieroſolymitanus catecheſi myſtagogica prima: Panis & vinum Euchariſtiæ, ante ſacram inuocationem adorandæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Panis fit corpus Christi, & vinum fit sanguis.

randæ Trinitatis, panis erat & vinum merum: peracta verò inuocatione, panis quidem fit corpus CHRISTI: vinum autem sanguis CHRISTI.

14. ET catechesi mystagogica tertia: Panis Eucharistiæ post Sancti spiritus inuocationem, non amplius est panis communis, sed est corpus Christi.

Nó est amplius panis.

15. IDEM catechesi mystagogica quarta: Aquam aliquandò mutauit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galilææ, sola voluntate: & non erit dignus cui credamus, quòd vinũ in sanguinem transmutâsset? &c. vt suprà quæstione secunda, A.

Vt aquam in vinũ mutauit, ità & vinum in sanguinem trãsmutat.

16. CYRILLVS Alexandrinus in epistola ad Calosyrium: Nè horreremus carnem & sanguinem apposita sacris altaribus, condescendens Deus nostris fragilitatibus, influit oblatis vim vitæ, conuertens ea in proprietatem propriæ carnis. Reliqua, vt suprà quæstione secunda, B.4.

Cóuertens apposita in proprietatẽ propriæ carnis.

17. AMBROSIVS libro quinto de Sacramentis, capite quarto: Dixi vobis quòd ante verba Christi, quod offertur, panis dicatur: vbi Christi verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus appellatur.

Post cõsecrationem nõ est amplius panis.

18. IDEM libro quarto de sacramentis, capite quarto: Vbi acceſſerit consecratio, de pane fit caro Christi. Et post pauca: Si tanta vis est in sermone Domini IESV, vt inciperent esse quæ non erant, quanto magis operatorius est vt sint quæ erant, & in aliud commutentur? &c. vt suprà quæstione quarta, A.11.

Per consecratiõem de pane fit caro Christi.

19. Et capite quinto: Vis scire quia verbis cęlestibus &c. vt suprà quæstione quarta, A.12.

20. IDEM Ambrosius libro quarto de fide ad Gratianum Augustum, capite quinto: Nos autem quotiescunquè sacramenta sumimus, quæ per sacræ orationis mysterium in carnem transfigurãtur & sanguinem, mortem Domini annunciamus.

Sacramenta transfigurantur in carnẽ & sanguinẽ.

21. CHRYSOSTOMVS homilia octogesimatertia in Matthæum, & homilia sexagesima ad populum Antiochenum: Non sunt humanæ virtutis hæc opera, quæ tunc in illa cœna confecit: ipse nunc quoquè operatur, ipse perficit: ministrorum nos ordinem tenemus: qui verò hæc sanctificat & transmutat, ipse est. Latiùs suprà quæstione prima, B.4.

Nõ humanæ virtutis opa.

Christus est qui transmutat.

22. IDEM Chrysostomus in sermone de Eucharistia in encænijs: Num vides panem? num vinum? num sicut reliqui cibi in secessum

cessum vadunt? Absit. Nè sic cogites. Quemadmodùm enim si cera igni adhibita, illi assimilatur, nihil substantiæ remanet, nihil superfluit: sic & hîc puta mysteria consumi corporis substantia.

Mysteria consumũtur corporis substantia.

23. IOANNES Damascenus libro quarto de Orthodoxa fide, capite decimoquarto, vt suprà, quæstione secunda, B.7. vbi hos habet loquendi modos: Panis & vinum transumuntur. Fecit hæc corpus & sanguinem suum. Panis & vinum transmutatur in corpus & sanguinem Dei. Panis vinumq; & aqua per inuocationem & aduentum Spiritus sancti supernaturaliter transmutatur in corpus & sanguinem Christi.

Trãsmutãtur in corpus & sang. Domini

1. B CONCILIVM Lateranẽse magnum canone vel capite primo: Iesu Christi corpus & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstãtiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate diuina, &c.

Transubstantiatiõis nomẽ

2. CONCILIVM Tridentinum sessione decimatertia, capite quarto: Quoniam autem Christus redemptor noster corpus suum, id quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, ideò persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idq; nunc denuò sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis & vini, conuersionem fieri totius substantiæ panis, in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis eius: quæ conuersio conuenienter & propriè à sancta Catholica Ecclesia Transubstantiatio est appellata.

Cóuersio totius substãtiæ panis & vini.

Transubstantiatiõis nomẽ cõueniẽs est.

3. ITEM canone secundo: Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini vnà cum corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi: negauerit; mirabilem illam & singularem conuersionem totius substãtiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxàt speciebus panis & vini: quam quidem conuersionem catholica Ecclesia aptissimè transubstantiationem appellat, anathema sit.

Cóuersio mirabilis totius substantiæ pãnis & vini.

Aptissimum transubstãtiationis nomẽ.

4. CONCILIVM Romanum sub Gregorio septimo in confessione Berengarij, vt suprà quæstione quarta, E. 4. vbi hac verborum forma vtitur: Panis & vinum substantialiter conuertuntur in veram & propriam ac viuificatricem carnem & sanguinem Domini nostri Iesu Christi.

Substãtialiter conuertũtur.

5. CONCILIVM Constantiense sessiõe octaua damnat hunc articulum Ioannis Vuicleff: Substantia panis materialis & vini materialis

Substãtia panis nõ manet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

terialis manent in Sacramento altaris. Item hunc: Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento.

Substãtia panis & vini cõuertuntur.

6 CONCILIVM Florentinum: Sacerdos in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur.

In substantiã cãrnis & sanguinis cõmutari.

7 LANFRANCVS in libro de Sacramento Eucharistiæ: Confitetur Ecclesia toto terrarum orbe diffusa, panem & vinum ad sacrandum proponi in altari: sed inter sacrandum incomprehensibiliter & ineffabiliter in substanti ãcarnis & sanguinis commutari. Et rursùs in eodem libro: Credimus igitur terrenas substantias quæ in mensã Dominica per sacerdotale ministerium diuinitùs sanctificantur, ineffabiliter, incomprehensibiliter, mirabiliter operante superna potentia, conuerti in essentiam Dominici corporis, reseruatis ipsarum rerum speciebus, & quibusdam alijs qualitatibus, nè percipientes cruda & cruenta horrerent, & vt credentes fidei præmia ampliora perciperent: ipso tamen Dominico corpore existente in cælestibus ad dexteram Patris immortali, inuiolato, integro, incontaminato, illæso, vt verè dici possit & ipsum corpus quod de virgine sumptum est, nos sumere, & tamen non ipsum: Ipsum quidem, quantùm ad essentiam, veræq; naturæ proprietatem, atque virtutem: non ipsum autem, si spectes panis viniq; speciem, cæteraq; superiùs comprehensa. Hanc fidem tenuit à priscis temporibus, & nunc tenet Ecclesia, quæ per totum diffusa orbem, Catholica nominatur.

Conuerti in essentiã Dominici corporis.

Fides Ecclesiæ catholicæ

Eucharistia ꝓfertur mãnæ

1. C AMBROSIVS in libro de ijs qui mysterijs initiantur, capite nono: Considera nunc, vtrùm præstantior sit panis angelorum, an caro CHRISTI, quæ vtiquè corpus est vitæ. Manna illud è cælo, hoc supra cælum: illud cæli, hoc Domini cælorum: illud corruptioni obnoxium, si in diem alterum seruaretur, hoc alienum ab omni corruptione: Quod quicunque religiosè gustauerit, corruptionem sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi sanguis è CHRISTO: Illos ad horam sãtiauit aqua, te sanguis diluit in æternum. Iudæus bibit & sitit: tu cùm biberis, sitire non poteris. Et illud in vmbra, hoc in veritate. Si illud quod miraris, vmbra est: quantum istud est, cuius & vmbram miraris? Audi quia vmbra est, quæ apud Patres facta est. Bibebant, inquit, de consequente eos petra: petra autem erat CHRISTVS. Sed non in pluribus eorum

1. Cor. 10.

complacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto. Hæc autem in figuram facta sunt nostri. Cognouisti præstantiora? potior est enim lux, quàm vmbra: veritas, quàm figura: corpus authoris, quàm manna de cælo. Fortè dicas: Aliud video, quomodò tu mihi asseris quòd CHRISTI corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc superest, vt probemus. Quantis igitur vtimur exemplis, vt probemus non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit: maioremque vim esse benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur? Virgam tenebat Moyses, proiecit eam, & facta est serpens. Rursùs apprehendit caudam serpentis, & in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam esse naturam & serpentis & virgæ? Currebant Aegypti flumina puro aquarum meatu, subitò de fontium venis sanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluuijs. Rursùs ad prophetæ preces cruor cessauit fluminum, aquarum natura remeauit. Circunclusus vndiquè erat populus Hebræorum, hinc Aegyptijs vallatus, indè mari clausus. Virgam leuauit Moyses, separauit se aqua, & in murorum speciem congelauit, atque inter vndas via pedestris apparuit. Iordanis retrorsùm conuersus, contra naturam in sui fontis conuertitur exordium. Nónne claret, naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluuialis fluctus esse mutatam? Sitiebat populus patrum, tetigit Moyses petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata est gratia, vt aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marath fluuius amarissimus erat, vt sitiens populus bibere non posset. Misit Moyses lignum in aquam, & amaritudinem suam aquarum natura deposuit, quam infusa subitò gratia temperauit. Sub Helisæo propheta vni ex filijs Prophetarum excussum est ferrum de securi, & starìm mersum est. Rogauit Helisæum qui amiserat ferrum, misit etiam Helisæus lignum in aquam, & ferrum natauit: vtiquè & hoc præter naturam factum esse cognoscimus. Grauior est enim ferri species, quàm aquarum liquor. Aduertimus igitur maioris esse virtutis gratiam, quàm naturam, & adhuc tamen propheticæ benedictionis numeramus gratiam. Quòd si tantum valuit humana benedictio vt naturam conuerteret, quid dicimus de ipsa consecratione diuina, vbi verba ipsa Domini Saluatoris operantur? Nam Sacramentum istud quod accipis, CHRISTI sermone conficitur. Quòd si tantum valuit sermo Heliæ, vt ignem de cælo deponeret: non valebit Christi

Potior veritas quàm figura.

Exẽplis ꝓbat naturarum mutationem.

Exod 7.

Exod. 14.

Iosue 3.

Num. 20.

Exod. 15.

4 Reg. 6.

Benedictione diuina hoc Sacramẽtum perficitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Species siue naturæ elemẽtorum mutantur Psal. 148.

sti sermo, vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti: Quia ipse dixit,& facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Sermo ergò CHRISTI, qui potuit ex nihilo facere quod non erat,non potest ea quæ sunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus est nouas rebus dare,quàm mutare,naturas. Sed quoàd argumentis vtimur? Suis vtamur exemplis,incarnationisq; exemplo adstruamus mysterij veritatem. Nunquìd naturæ vsus præcessit,cùm IESVS Dominus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare consueuit. Liquet igitur quòd præter naturæ ordinem virgo generauit. & hoc quod conficimus corpus, ex virgine est. Quid hìc quæris naturæ ordinem in CHRISTI corpore, cùm præter naturam sit ipse Dominus IESVS partus ex virgine? Vera vtiquè caro CHRISTI, quæ crucifixa est, quæ sepulta est: verè ergò carnis illius Sacramentum est. Ipse clamat Dominus IESVS: Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum cælestium alia species nominatur, post consecrationem corpus CHRISTI significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur esse,post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen: hoc est, verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur: quod sermo sonat, affectus sentiat.

Corpus quod cõficimus, ex virgine est.

Ante benedictionẽ nominatur alia species, panis licet,& vinũ: post cõsecrationẽ corpus & sanguis appellatur.

2 IDEM libro quarto de Sacramentis,capite quarto, vt suprà, quæstione quarta,A.11.

3 THEOPHYLACTVS in decimumquartum Marci, & in sextum caput Ioannis,vt suprà,quæstione secunda,B.1.& 3.

4 GREGORIVS Nyssenus in sermone catechetico de transmutatione Dominici corporis & sanguinis, apud Euthymium in Panoplia,titul.21. Quærebatur,quomodò vnum illud CHRISTI corpus omnium hominum, in quibus est fides, naturam viuificaret,& in omnes ità distribueretur, vt nullam imminutionem subiret. Haud procùl fortasse erimus ab huius rei intelligentia. Nam omne corpus ex nutrimento subsistit, & confirmatur, quod quidem nutrimentum ex cibo constat & potu. Cibus autem est panis, & potus est aqua vino mista. Porrò DEI verbum ità naturæ humanæ coniunctum est, & corpus nostrum assumpsit, vt eius naturæ non aliam nouam constitutionem adhiberet, sed solitis ipsum rebus aleret & sustentaret, nempe cibo & potu. Cibus verò erat panis, quemadmodùm & noster, vt iam dictum est. Sicut autem qui

qui panem videt, quodammodò corpus videt humanum, quoniam panis in corpore existens,corpus euadit: ità diuinum illud corpus panis nutrimentum accipiens, idem quodammodò erat cum illo cibo, vt diximus, in eius corporis naturam immutato. Quod enim carnis cuiusque propriũ,id etiam illi conuenisse confitemur. Nam & corpus illud pane sustentabatur. Corpus autem propterea, quòd Deus verbum in illo habitauit, diuinam obtinuit dignitatẽ. Quamobrem rectè nunc etiàm Dei verbo sanctificatum panem in Dei verbi corpus credimus immutari. Etenim corpus illud panis erat potentia, sanctificatum est autem habitatione Verbi,quod in carne habitauit. Itaque qua ex causa panis in eo corpore mutatus in diuinã virtutem transijt, eadem de causa nunc etiàm idem fit. Vt enim illic Verbi Dei gratia sanctũ effecit illud corpus, cuius firmamentum ex pane cõstabat, & ipsum etiã quodãmodò panis erat: sic etiã hic panis, vt ait Apostol⁹,ꝑ verbũ Dei & orationẽ sanctificatur, nõ qa comeditur,eò progrediẽs,vt Verbi corpus euadat, sed statim ꝑ verbum in corpus mutatur, vt dictũ est, quoniam Hoc est corpus meum. Cæterùm cùm omnis caro etiam per humidum nutriatur, neque enim sine humidi cõiunctione quod in nobis humidum est, in vita potest permanere, quemadmodùm per solidum firmumq; cibum corporis soliditatem confirmamus, sic etiàm humidum ex natura simili adaugemus, quæ cùm in nobis rit,à facultate alterationa sanguis efficitur, præsertim si per vinum eam accipiat vim, vt in calidũ conuertatur. Quare cùm diuina illa caro partem etiam hanc ad se sustentandam acceperit, Deus autem, qui nobis se patefecit, idcircò naturæ mortali seipsum coniunxerit, vt eam coniunctione sua diuinam redderet,ideò cunctis credentibus gratiæ dispensatione seipsum impertit per carnem, quæ ex vino & pane constituitur, fidelium q; corporibus coniungitur, vt ea coniunctione cum immortali,homo etiam immortalitatis particeps fiat. Hæc autem tribuit virtute benedictionis, in illud, rerum quę videntur, naturam mutans.

Deiverbo sanctificatus panis,in Dei verbi corpus immutatur.

1.Tim.4. Non quia comeditur,Verbi corpus euadit.

Per verbũ in corpus mutatur.

Immortalitatis participes efficimur ex coniunctiõe carnis Christi.

Natura rerũ, virtute benedictionis mutatur.

5. GVITMVNDVS archiepiscopus Auersanus libro tertio de Sacramento Eucharistię aduersùs Berengarium,cùm refutâsset eorum sententiam,qui negant veritatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia,sic ait: Hæc interìm cõtra vmbraticos dicta sint. Nũc contra illos habenda est ratio, qui Ecclesiæ rationibus expugnati, iam quidem negare nequeunt substantiam corporis CHRISTI cibo inesse Dominico: panem tamen & vinum per verba Saluato-

Vmbratici.

Contra eos q veritatẽ Dominici corporis in Eucharistia admit-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tunt: sed Transubstantiationem negãt.

ris, in carnem eius & sanguinem verti nequaquàm credentes, sed CHRISTVM pani & vino commiscentes, tanquàm subtiliori ratione hæresim alteram condiderunt. Quos quidem alios dico, quasi alio errore detentos: Nam aliàs idem sunt. Nam primùm quidem, apud quos possunt, quantumcunque possunt, nihil de corpore & sanguine Domini substantialiter sacramentis inesse contendunt: Sed indè (vt diximus) pulsi, confugere mâlunt ad hanc impietatem, quàm synceram tenere cum alijs hominibus humiliter veritatem. Et eorum rationibus confutatis, Quapropter, inquit, cùm & istæ causæ nihil valeant, nec alias ipsi afferant: quæ insania est, vt CHRISTVM, vt ità dixerim, sua authoritate impanent & inuinent? Et quidem CHRISTVM incarnari humanæ redemptionis ratio exposcebat, quod futurum Prophetæ prædixerunt, factum CHRISTVS ostendit, Apostoli prædicauerunt, mundus credidit. At impanari vel inuinari CHRISTVM, nulla (sicut ostendimus) expetit ratio, nec Prophetæ prædixerunt, nec CHRISTVS ostendit, nec Apostoli prædicauerunt, nec mundus, exceptis his paucissimis hæreticis, credidit. Vndè igitur eos malus error iste peruasit? Totus mundus concinit: Sicut anima rationalis & caro vnus est homo, ità Deus & homo vnus est CHRISTVS. Nemo dicere audet: ità Deus & homo, & panis & vinum, vnus est CHRISTVS. Vndè igitur istis hæc noua companatio? Deindè productis Patrum testimonijs de cõuersione panis in corpus, & vini in sanguinem, ità subijcit: Hos impanatores suos ipse Dominus IESVS verbo oris sui interficit, cùm accipiens panem, gratiasq; agens ac benedicens, ait: Hoc est corpus meũ. Nõ ait, In hoc latet corpus meũ: Nec dixit, In hoc vino est sanguis meus: sed dixit, Hic est sanguis meus &c. Eqdem ego de hac impanatione mecũ etiã atq; etiã retractans, nõ satis verbis exprimere possum, quãtùm super istorum stultissima audacia, & insanissima psumptione admiror pariter & indignor. Nã cõtra diuinas authoritates humana ratione incedere, id quidem insanum: sine ratione autem, id longè insanius. At verò & sine ratione, & cõtra rationem aduersùs Deum semper latrare, id prorsùs suprà quàm dici possit, insanissimum. Isti enim nequiores nequissimis, fratres suos vmbraticos præ se iustificauerunt. Illi quippe iudicium sensuum transcendere non valentes, tanquàm ex infirmitate errâsse videri possunt. Hi verò neque ex sensibus, neque ex vlla ratione, neque scriptura aliqua causas erroris sui mutuantes, sola penitùs superbia

Impanari vel inuinari Christum, q̃ absurdum sit.

Companatio

Impanatores verbis Christi confutantur.

Stupiditas negantium Trãsubstantiationem, & tamẽ ipsam Christi præsentiã in Sacramento ꝓfitentium.

perbia vesanire videntur, dum reclamante natura, quam tantoperè defensitare solent, (quomodò enim in solido corpore panis, alterum corpus latére possit, videri non potest) reclamante, inquam, natura, reclamantibus scripturis sacris, nullo sanctorum Patrum testimonio, nullo diuino oraculo, nullo miraculo fulti, munitam vndiquè Catholicam pietatem, bestialiter obstinati, ob hoc tantùm oppugnare videntur, nè ab ea victi esse videantur.

VI

Est'ne venerandum nobis, adorandumq; Sacramentum?

A Est,[a] maximè sic postulante à nobis officio Religionis, vt quem adesse in Eucharistia credimus, cultu quoquè debito prosequamur creaturæ creatorem, serui Dominum, atque Redemptorem Optimum Maximum.

a Auguſt. in Pſal. 98. Ambroſ. lib. 3. de ſpiritu ſancto, ca. 12. Matt. 4. Apoc. 14. b 19. b 22. b Trident. ſeſsion. 13. capite 5. & cano. 6.

B De quo scriptura[b] ipsa pronunciat: *Adorẽt eum omnes Angeli Dei.* Et rursùs,[c] *Adorabũt eum omnes Reges terræ, omnes Gẽtes seruient ei.* Tum alibi diuinus Propheta, cùm hoc sacramentum, eiusq́ue magnitudinem contemplatur, non sat habet dicere,[d] *Edẽt pauperes & saturabuntur, & laudabunt Dominum*: sed hoc etiam addit, *Adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium.* Item: *Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ.*

b Hebræ. 1. b Pſalm. 96. b

c Pſalm. 71. b

d Pſalm. 21. f Vide ibidẽm Auguſt. expoſit. prima, & epiſtol. 120. ad Honoratum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

d Matth.2.b Ioan.9.g Matth.14.d 9.c & 28.d Lucæ 24.g

C Laudantur sanè[d] Magi, similesque nonnulli apud Euangelistas, quòd CHRISTO adhuc in carne mortali honores diuinos exhibuerint, coram eo procidentes, eumque adorantes. Atquì nobis idem nunc est Christus in Eucharistia: nō[e] mortalis, sed immortalis, omni gloria & virtute prorsùs admirabilis. Quā nos fidem religioso corporis animique cultu iure testamur, dum Christianæ humilitatis, & debitæ gratitudinis officium coram tremenda illa, semperque reuerenda Dei Maiestate[f] venerabūdi ac supplices exhibemus.

e Rom.6.b Psalm.49.a

f Chrysost.hom.24.in 1.ad Corinth.& 61.ad pop.hom.3.in epist.ad Ephes.Item lib.6.de sacerdot. Nazian.in Gorgoniam Greg.4.dial.c.38. Ori.hom.5.in diuersos euang.locos.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI quarto: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.

APOCALYPSIS decimoquarto: Adorate eum qui fecit cælum & terrā, mare & oīa quæ in eis sunt, & fontes aquarum.

APOCALYPSIS decimonono & vigesimosecundo: Deum adora.

AD Hebræos primo: Et cùm iterùm introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli DEI.

PSALMO nonagesimosexto: Adorate eum omnes angeli eius. audiuit & lætata est Sion.

PSALMO septuagesimoprimo: Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient illi.

PSAL-

PSALMO vigesimoprimo: Edent pauperes & saturabuntur: & laudabunt Dominum qui requirunt eum, &c. Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium.

MATTHAEI secundo: Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & procidentes, adorauerunt eum.

IOANNIS nono: Tu credis in filium Dei? &c. & procidēs, adorauit eum.

MATTHAEI decimoquarto: Qui autem in nauicula erant, venerunt, & adorauerunt eum, dicentes: Verè filius Dei es.

MATTHAEI nono: Eccè princeps vnus accessit, & adorabat eum.

MATTHAEI vigesimooctauo: Vndecim autem discipuli abiērunt in Galilęam, in montem vbì cōstituerat illis IESVS. Et videntes eum adorauerunt.

LVCAE vigesimoquarto: Et ferebatur in cælum, & ipsi adorantes, regressi sunt in Hierusalem.

AD Romanos sexto: CHRISTVS resurgens ex mortuis, iam non moritur: mors illi vltrà non dominabitur.

PSALMO nonagesimoquarto: Venite, exultemus Domino, &cæt. quoniam Deus magnus Dominus & rex magnus super omnes Deos, quia in manu eius sunt fines terræ, & altitudines montium ipsius sunt. Quoniam ipsius est mare, &cæt.

PATRES.

1. AVGVSTINVS in psalmum octogesimumoctauū, in ea verba: Et adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est. Quid habemus adorare? Scabellum pedum eius. Suppedaneum dicitur scabellum. Quod dicunt Græci ὑποπόδιον, dixerunt Latini scabellum: & alij dixerunt suppedaneum. Sed videte fratres quid nos iubeat adorare. Alio loco scriptura dicit: Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Ergò terram nos iubet adorare Esiæ 66.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rare, quia dixit alio loco, quòd sit scabellum pedum Dei? Et quomodò adorabimus terram, cùm dicat apertè scriptura, Dominum Deum tuum adorabis: & hîc dicit, Adorate scabellum pedum eius? Exponens autem mihi quid sit scabellum pedum eius, dicit: Terra autem scabellum pedum meorum. Anceps factus sum, timeo adorare terram, nè damnet me qui fecit cælum & terram. Rursùm timeo nō adorare scabellum pedum Domini mei, quia psalmus mihi dicit: Adorate scabellum pedum eius. Quæro quid sit scabellum pedum eius, & dicit mihi scriptura: Terra scabellum pedum meorum. Fluctuans conuerto me ad CHRISTVM, quia ipsum quæro hîc, & inuenio quomodò sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum eius. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnē accepit. Et quia in ipsa carne hîc ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: nemo autem illam carnem manducat, nisi priùs adorauerit, inuentum est quemadmodùm adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solùm non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Nunquid autem caro viuificat? Ipse Dominus dixit, cùm de ipsa commendatione eiusdem terræ loqueretur: Spiritus est qui viuificat, caro autem nihil prodest. Ideò & ad terram quamlibet cùm te inclinas atque prosternis, non quasi terram intuearis, sed illum sanctum, cuius pedum scabellum est quod adoras: propter ipsum enim adoras: ideò & hîc subiecit, Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est.

Matth 4. Deut. 6.

Quomodò adoretur scabellū pedum Dei.

Nemo Christi carnem māducat, nisi priùs adorauerit.

Peccamus nō adorando. Ioan. 6.

2. AMBROSIVS libro tertio de Spiritu sancto, capite duodecimo: Non mediocris igitur quæstio, & ideò diligentiùs consideremus, quid sit scabellum. Legimus enim alibi: Cælum mihi thronus, terra autem scabellum pedum meorum. Sed nec terra adoranda nobis, quia creatura est DEI. Videamus tamen ne terram illam dicat adorandam Propheta, quam Dominus IESVS in carnis assumptione suscepit. Itaque per scabellum terra intelligatur, per terram autem caro CHRISTI, quam hodiè quoquè in mysterijs adoramus, & quam Apostoli in Domino IESV (vt suprà diximus) adorârunt. Neque enim diuisus CHRISTVS, sed vnus. Neque cùm adoraretur tanquàm Dei filius, natus ex Maria negabatur.

Esaiæ 66.

Carnē Christi in mysterijs adoramus.

3. CONCILIVM Tridentinum sessione decimatertia, capite quinto: Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes CHRISTI fideles pro more in Catholica Ecclesia semper recepto latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic sanctissimo Sacramento

Latriæ cultus huic Sacramē to debetur.

to in veneratione exhibeant. Neque enim ideò minùs est adorandum, quòd fuerit à CHRISTO Domino, vt sumatur, institutum. Nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarū, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei: quem Magi procidentes adorauerunt, quem denique in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse scriptura testatur. Declarat ptereà sancta Synodus piè & religiosè admodùm in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem, vt singulis annis peculiari quodam & festo die præcelsum hoc & venerabile Sacramentum singulari veneratione ac solennitate celebraretur, vtq; in processionibus reuerenter & honorificè illud per vias & loca publica circunferretur. Aequissimum est enim, sacros aliquos statutos esse dies, cùm Christiani omnes singulari ac rara quadam significatione gratos & memores testentur animos erga communem Dominum & Redemptorem, pro tam ineffabili & planè diuino beneficio, quo mortis eius victoria & triumphus repræsentatur. Ac sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio & hæresi triumphum agere, vt eius aduersarij in conspectu tanti splendoris, & in tanta vniuersæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati & fracti tabescant, vel pudore affecti & confusi, aliquandò resipiscant.

Hebr. 1. Psal. 96.

Matt. 2. & 28.

Festum sanctissimi Sacramenti.

Circunferenda Eucharistia in processionibus.

4. IN eadem sessione canone sexto: Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento CHRISTVM vnigenitum DEI filium, non esse cultu latriæ etiam externo adorandum: atque ideò nec festiua peculiari celebritate venerandum, neq; in processiōibus secundùm laudabilem & vniuersalem Ecclesiæ sanctæ ritum & cōsuetudinem solenniter circungestandum, vel non publicè, vt adoretur, populo proponendum, & eius adoratores esse idololatras, anathema sit.

Anathemate feriuntur adorationem & deportationē negantes.

1. B AVGVSTINVS in psalmum vigesimumprimum, expositione prima: Manducauerunt corpus humilitatis Domini sui etiam diuites terræ, nec sicut pauperes saturati sunt vsq; ad imitationem, sed tamen adorauerunt.

Adoratio.

2. IDEM Augustinus epistola centesima vigesima ad Honoratum, capite vigesimoseptimo: Manducauerunt & adorauerunt oēs diuites terræ: Diuites terræ, superbos intelligere debemus, si rectè superiùs pauperes humiles intelligebamus, de quibus in Euangelio Dominus dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnū cælorum. Neque enim frustrà ità distincti sunt, vt de pauperibus suprà diceretur, Edent pauperes & saturabuntur: Hîc verò, Manducauerunt & adorauerunt omnes diuites terræ. Et ipsi quippe adducti

Matth 5.

Psal. 21.

sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt ad mensam CHRISTI, & accipiunt de corpore & sanguine eius: sed adorant tantùm, non etiam saturantur, quoniam non imitantur. Manducantes enim pauperem, dedignantur esse pauperes:

1 Petr. 2. quia CHRISTVS pro nobis passus est, relinquens nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius. Veruntamen quòd humiliauit semetipsum, factus est obediẽs vsq; ad mortem, mortem aũt crucis,

Phillip. 2. aspernãtur diuites, & similia perpeti respuunt, timore, non magnitudine: infirmitate ergò, non sanitate. Sed quia ergò Deus excitauit eum à mortuis, & donauit ei nomen quod est super omne nomen, vt in nomine IESV flectatur omne genu cælestium, terrestrium, & infernorũ, fama celsitudinis eius, & gloria nominis eius in Ecclesia vsquequaquè diffusa, permoti & ipsi veniunt ad mensam, manducant & adorant, non tamen saturantur, quia non esuriunt & sitiunt iustitiam.

Superbi etiã adorãt Christum in Eucharistia.

1. C CHRYSOSTOMVS homilia vigesimaquarta in priorem ad Corinthios: Hoc corpus in præsepe reueriti sunt Magi, & viri impij & barbari, longo itinere confecto, cum timore & tremore plurimo adorauerũt. Imitemur igitur saltem barbaros nos, qui cæ-

Matt. 2. lorum ciues sumus. Illi enim cùm id præsepe & tugurium tantùm, neq; eorum quicquam quæ tu nũc intueris, viderent, summa accessêrunt reuerentia & horrore. Tu verò non in præsepe id, sed in altari: non mulierem quę in vlnis teneat, sed sacerdotem præsentem, &

Vt Magi cum summa reuerentia adorãrũt Christum in vlnis matris, ità nobis in altari adorandus. spiritum perabundè super propositò diffusum sacrificio vides. Nec simplex vt illi corpus intueris, sed & eius potentiam & omnem cognoscis administrationem, & nihil eorum quæ per ipsum facta sunt ignoras, & diligenter initiatus es in omnibus.

Deguſtamus eũ, q̃ ſurſum eſt & ab angelis adoratur. 2. ITEM homilia sexagesimaprima ad populum Antiochenum, & homilia tertia ad Ephesios: Cogitemus quòd illum sursum sedẽtem, qui ab Angelis adoratur, hunc deguſtamus. Considera quæso, mensa regalis est appositа, angeli mensæ ministrantes, ipse rex adest, & tu adstas oscitans. Sordescunt tibi vestimenta, & nihil est tibi curæ. At pura sunt, igitur adora & communica. Dum profertur sa-

Adora & cõmunica. crificium, & CHRISTVS immolatur & ouis dominica: cùm audieris, oremus omnes communiter, cùm vela videris retrahi, tunc supernè cælum aperiri cogita, & angelos descendere.

Tẽpore sacrificij Missæ ꝓsens est angelorũ multitudo magna. 3. IDEM Chrysostomus libro sexto de Sacerdotio: Per id tempus & angeli sacerdoti assident, & cęlestium potestatum vniuersus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus, in illius honorẽ qui immolatur, angelorum choris plenus est. Id quod credere abũdè li-

cet,

cet, vel ex tanto illo sacrificio, q̃d tũ pagitur. Ego verò & cõmemorantẽ olim quendã audiui, cùm diceret senem quẽdam virũ admirabilem, ac cui reuelationũ mysteria multa diuinitùs fuissent detecta, sibi narrâsse, se tali olim visione dignum habitum à Deo esse, ac per illud quidem tempus derepentè angelorum multitudinem cõspexisse (quatenùs humanus adspectus ferre poterat) fulgẽtibus vestibus indutorũ, altare ipsum circũdantiũ: deniq; sic capite inclinatorum, vt si quis milites præsente rege stantes videat: id quod facilè mihi ipse persuadeo. Item & alius quidã mihi narrauit, non ille quidem ab alio edoctus, sed dignus habitus, q̃d & vidisset ipse, & audijsset, quòd qui de vita hac emigraturi sunt, si mysteriorum huiusmodi cum pura & munda cõscientia fuerint participes spiritum efflaturi, ab angelis illorũ corpora satellitum more stipantibus, propter assumptum illud sacrum hinc rectà in cælum abducuntur.

Visum de angelorũ præsentia.

Alterum

4. GREGORIVS Nazianzenus in oratione funebri sororis suę Gorgonię: Laborabat soror corporis ægritudine, & admodùm malè affecta erat morbo incõsueto, ac planè peregrino &c. Quum iam de omnibus alijs desperâsset, ad omnium confugit medicum: noctisq; captata solitudine, cùm illi morbus paruas cõcessisset indu-

Ante altare in quo asseruabatur Eucharistia, procubuit supplex Gorgonia. cias, ante altare cum fide procubuit, ac illum quẽ venerabatur, magna voce ac omni inuocauit conamine, eiq; miracula cuncta, quæ olim fecerat, in memoriam reduxit. nam & vetusta & noua callebat: tandèm impudentia quadã pia & pulchra impudens facta, illã imitabatur, quæ ob tactum fimbriæ CHRISTI à fluxu sanguinis est sanata. & quid nam facit? super altare caput reclinat, ac cũ simili clamore & lachrymarum profluuio, instàr illius quæ olim pedes CHRISTI rigauit, opem implorat: & non anteà se cessaturam est comminata, quàm sanitatem fuisset adepta. Indè totũ corpus pharmaco illo suo perunxit, & si alicubi manus ex venerando corporis & sanguinis CHRISTI sub exemplari quid recondiderat (prò miraculum) discessit, quum confestim de corporis salute facta est certa, tam anima quàm corpore ac mẽte releuata, mercedẽ spei sumẽs id quod sperauerat, animæq; sanitate, corporis etiam bonam valetudinem nacta.

5. GREGORIVS Magnus li. 4. Dialogorũ, capite qnquagesimo octauo: Quis fideliũ habere dubiũ possit, in ipsa immolatiõis hora ad sacerdotis vocẽ cęlos aperiri, in illo IESV CHRISTI mysterio angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena cælestibus iungi, vnum quoq; ex visibilibus atq; inuisibilibus fieri?

Angelorum chori adsunt in immolatiõis hora.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ORIGENES homilia quinta in diuersos Euangelij locos: Quãdò sanctum cibum illudq; incorruptum accipis epulum, quandò vitę pane & poculo frueris, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini, tũc Dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergò humilians temetipsum, imitare hunc Centurionem, & dicito: Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum.

Cũ Cẽturiõe dicendũ, Domine, nõ sum dignus. Matth 8.

VII

Quid porrò de altaris Sacrificio credendum est?

A Id proculdubiò, institutam esse Eucharistiã non in eum vsum tantùm, vt à Christianis velut alimentum salutare sumatur: vndè[a] cibus, potus, viuus ac vitæ panis dicitur: sed etiàm vt tanquàm summum & proprium noui testamẽti sacrificium[b] offeratur: vt hinc iam olim nomen acceperit hostiæ, sacrificij, victimæ, oblationis, holocausti.

a Ioan. 6. f 1. Corinth. 10 c 1. Corinth. 11. f Prouerb. 9 a

b Dionys. Eccles. Hierarch. cap 3. & epist 8 Ignat. ad Smyrnen. Iustin. in dial. cum Tryph. Augu. epist. 23. & lib. 20. contra Faustum, cap. 21.

B Offertur autem in iugem passionis Dominicæ memoriam, & gratiarũ actionem, atq; vt credentibus prosit ad[c] huius & futurę vitę mala depellenda, bonaq; impetranda: neque solùm viuis, sed etiam defunctis prosit in remissionem peccatorum, sicut è scriptura diuina, & traditione[d] Apostolica grauissimi Patres asseuerant.

c Iacobus, Basilius & Chrysostomus in liturgijs. August. 22. de ciuitate, ca 8. Chrysost. 77. in Ioan. & 18. in Act. Greg. 4. dial. cap 57. Beda 4. Aug histor. cap 22.

Clemẽt epi 3. Iren lib. 4. c. 32. Chrys. homil. 3. ad Philip. & 69. ad popul. Damasc. in oratione de defunct.

C Hoc

C Hoc est eximium illud & incomparabile sacrificiũ, quod CHRISTVS in extrema cœna sub panis & vini specie[e] instituens, suis Apostolis, vt primis noui Testamenti sacerdotibus, horumq; successoribus, vt offerrẽt, his[f] verbis demãdauit: *Hoc facite in meam commemorationẽ.*

e Iren. lib. 4. ca. 32. Euseb. li. 2. ca. 10 demonst. euang. Cypr. lib. 2. epist. 3. Augustin. 10 de ciuita. c 20. lib. 20. con. Faust. cap 21. In psal. 33. concione 2.

f Lucæ 22. b Chrysost 83. in Matth & 24 in priorem ad Corinth. Martial. ad Burdc. Areop. cap. 3 Eccles. hierar.

D Hęc est oblatio, quę per varias sacrificiorum naturæ[g] & legis tempore similitudines[h] figurabatur, vtpotè quæ bona omnia per illa tum significata, velut illorum omnium cõsummatio & perfectio complectitur.

g Genesis 4. a 8. d & 14. d Exodi 12. a

h Augustin lib. 10. de ciuit. c. 20. & lib. 6. cont Faust. ca 5.

E Hoc illud est iuge sacrificium, quod non nisi ad finem mundi[a] abolendum, Daniel[b] testatur.

a Hippol. de consum. mundi. Chryso. hom. 49. operis impf.

b Daniel 12. d 9 g

F Ad hoc spectat Sacerdotium[c] secundùm ordinem[d] Melchisedech, quod etiam Dauid in CHRISTO futurum & permansurum prædicat.

c Psal. 109 b Hebr. 7. a. b Genesis 14. d

d Cypr. lib. 2. epi. 3. Euseb. li. 7. de demonst cap. 3. Hieron. ad Marcellã & Euag. tom. 3. Aug. in psal. 33. conc. 2 Epiphan. hæres 55 Damas. lib. 4. cap. 14.

G Hæc oblatio munda, quã nulla vel indignitas, vel malitia offerẽtium inquinare possit: quæ Iudaicę legis[e] Sacrificijs quamplurimis vnicè[f] succedens, apud gentes in omi loco, id est, toto[g] orbe terrarum ad celebrãdum Dei & redempto-

e Numer. 28. & 29.

f Augustin. 17. de ciuit. c 20.

g Malac. 1. Vide Martial. ad Burd c. 3. Iustin. in dial. cum Tryph. Irẽ. li 4. ca 32. 33. & 34. Chrys. in psal 95 Augustin. 19. de ciuit. c. 23. & li. 18. ca. 35.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris nostri nomen offertur atq; sacrificatur, vt apud Malachiam legimus.

H Hęc est Missæ oblatio, Sacrificium, Liturgia, cui testimonium omi excepti one maius præbent Canones & Traditiones [g] Apostolorum, sanctæ [h] Synodi, magnus consensus & vsus perpetuus totius Ecclesiæ Græcæ [a] & Latinæ, Orientalis & Occidentalis.

I Quod Missę [b] Sacrificiũ, si rem omem æquè perpendimus, est reuerà Dominicæ passionis & illius cruenti Sacrificij, quod in cruce pro nobis est oblatũ, sancta quædam & viua repræsentatio, atque simul incruenta & efficax oblatio.

K Ex qua fit primùm, vt memoria, fides & gratitudo nostra in Redemptorem ipsum viuida quotidiè excitetur, confirmeturque, secundùm illud [c] *Hoc facite in meam commemorationem.* Quorum verborum Ecclesia tam sedula interpres fuit, vt omnem incruenti huius Sacrificij exter num ornatum [d] vestes sacras, vasa, ritus actionesque omnes ità instituerit, vt ob oculos circunstãtium nihil aliud, quàm cõmemoratio illa sancta obuersetur, tan-

g can 3 & 9 Apostol. Clemẽs lib.6. constitut.apost.cap. 23.

h Nicen. 1 ca.14. Laod.ca.19 & 58. Ephes in epi.ad Nestor. &c. Trident. sess.22.

a Vide liturgiam Iacob. Basi. Chrys. Amb Greg. &c.

b Missæ nomen habet Alex 1. epi.1 Telesph Felix 1.epi.2. Higin. & Soter apud Grat. Euaristus & Fabiã in cod de eret.16.lib Damas in Alexãd. Sixto 1. Telesf. & Felice 1. Item epi.4 Carth 2.ca 3. Amb.epi. 33 Aug.serm.91.237 & 251.de temp Item in Cõcil. Mileuit. can.12.& 4 Car.can 84 Leo epist 81.ad Diosc.& 88 ad episc. Gal. & Ger.

c Lucæ 22.b 1 Corinth 11 e

d De cæremon. Missæ Diony. de Eccl hierar.ca 3. Isidorus. Aleuinus, Remig. Rabanus, Tuitiẽ Innocẽt.3.&c. Cõcil. Teidẽt. Hier. ad Theoph ante libros eius paschales Cyrill. cate.5 mystag Clemẽs ep.2 ad frat.do. Bed l.1 hi. Angl. c.29.

tique Sacrificij maiestas magìs commẽdetur, ac mẽtes fidelium his tum signis, tum adminiculis exterioribus ad meditationem rerum diuinarum, quæ in hoc Sacrificio latent, faciliùs sustollantur, & veluti manu ducantur.

L Hinc fit etiàm, vt oblationes Christi in cruce factæ & redemptionis fructus, nobis, atque credentibus itidèm omnibus tam [e] defunctis, quàm viuis, applicetur.

M Quare Cyprianus [f] hoc Sacramentum ad sanandas infirmitates & purgandas iniquitates tum medicamẽtum, tum holocaustum esse testatur. Martialis verò [g] Apostoli Petri discipulus, ità scribit: Quod Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes se nomen eius à terra abolere, id causa salutis nostrę in ara sanctificata proponimus, scientes hoc solo remedio nobis vitam prestandam, & mortem effugandam. Omittimus interìm eiusdem fidei & sententiæ testes patres alios, vt instituta nobis breuitas retineat.

N Ex quibus liquidò constat, Christũ dici & esse nobis Sacrificium duplici mo

e Cyprian. lib.1 epi.9. Chrys. 41 in 1 Cor. & 21. in Act. Damasc. Orat. de defunct. Aug. de cura. cap 1. & sermo. 34. de verb Apost Item lib 9. confess. cap. 11. 12. & 13 Epiphan. contra Aërium hæresi 75.

f Serm. de cœna Domini vide Iacob. in liturg. Basi. & Chrysost.

g Ad Burdegal. cap 1. Vide Hieron. in cap. 1. ad Titum. Ambro. 1. offic. cap. 18 & in Psal. 38 Alexan epist. 1 & 2. Naz. orat 1. in Iulian Augustin. 4. de Innocent. 2. Bracar. can. 1 Gregor hom. 37. in Euang. Triden. c. sess. 22.

do, cruento videlicet ac[h] incruento. Nã in cruce cruentum ille Sacrificiũ ꝓ nobis obtulit[a] seſe, vt typo paſchalis agni, qui apud Iudęos[b] immolabat, verus ipſe agn⁹ ſine macula, id eſt, figurę veritas reſponderet. In cœna verò, [c] ſicut & in altari, modo cultuq́; incruento, quemadmodùm & Cyrillus[d] vocat, idem offerri voluit, vt oblatio Melchiſedech,[e] qui panem vinumq́ue obtulit, conſummationem ſuam acciperet, maneretq́ue verus Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, ac eius ſacerdotium eſſet in æternum, nullo vnquàm alio ſuccedente.

O Illic ſemel[f] & vno duntaxàt in loco Iudęę peregit Sacrificiũ, de quo Paulus Hebręis ſcribens diſſerit: hîc[g] verò ſępiùs & omni in loco, nempe per omnem paſsim Eccleſiã ſacrificat, vt Malachias[h] ꝓpheta confirmat. Illic in mortẽ offerri, hîc in mortis illius iugẽ viuamq́; recordationẽ, & ſalutiferã eius, q̃ indè velut à capite ad mẽbra dimanat participatiõem, vt nimirũ illius in cruce oblati Sacrificij fructus ac efficiẽtia, hoc Miſſę ſacrificio quotidiè nobis exhibeat atq; applicetur.

SCRI-

h Concil. Epheſ. in epiſt. ad Neſtor. 2. Synod. Nicen. Act. 6. 20. 3. Aug. contra Fauſt. lib. 20. cap. 21.

a Epheſ. 5. a Heb. 10. c

b Exod. 12. a b Mar. 14 b

c Euſeb. lib. 1. demonſt. Euan. cap. 10. Naz. orat. 2. in Iulian. & ad epiſcopos. Item ad Conſtantinop. ſacerd.

d Epiſt. 30. ad Neſtor. & ad Euoptium in interp. Anat. 11.

e Gen. 14. d Heb. 7. a Pſal. 109. a Hieron. in cap. 26. Matth. Oecumen. in cap. 5. ad Hebræos.

f Heb. 9. g 10 c.

g Chry. hom. 17 in epiſt. ad Heb. Aug epiſt 23. Theoph. in cap 5. 7. & 10 ad Hebræ. Item Oec. & Photius.

h Malac. 1. c

SCRIPTVRAE.

IOANNIS ſexto: Ego ſum panis vitæ. Item: Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Item: Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Rursùs: Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

PRIORIS ad Corinthios decimo: Panis quem frãgimus, nónne participatio corporis Domini eſt?

PRIORIS ad Corinthios vndecimo: Quotieſcunquè mãducabitis panem hunc &c.

PROVERBIORVM nono: Sapientia immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit mẽſam ſuam. Miſit ancillas ſuas vt vocarẽt ad arcem & ad mœnia ciuitatis. Si quis eſt paruulus, veniat ad me. Et inſipientibus locuta eſt: Venite, comedite panem meum, & bibite vinũ quod miſcui vobis.

GENESIS quarto: Abel quoquè obtulit de primogenitis gregis ſui & adipibus eorum: & reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.

ITEM capite octauo: Aedificauit autem Noe altare Domino: & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare: odoratusq́ue eſt Dominus odorem ſuauitatis.

ET decimoquarto capite: At verò Melchiſedech rex Salem, proferens panem & vinum, (erat enim ſacerdos Dei altiſſimi) benedixit Abraham, & ait: Benedictus Abrahã Deo excelſo qui creauit cælum & terram &c.

EXODI duodecimo: Decima die mẽſis huius tollat vnuſquiſque agnum per familias & domos ſuas. Erit autẽ agnus abſque macula, maſculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis & hœdum. Et ſeruabitis eum vſque ad quartam decimã

diem

Universidad de Deusto
Biblioteca

diem mensis huius: immolabitque eum vniuersa multitudo filiorum Israel ad vesperam. Et sument de sanguine eius, ac ponent super vtrunque postem, & in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Erit autem sanguis vobis in signum in ædibus in quibus eritis: & videbo sanguinem, & transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdēs, quādò percussero terram Aegypti.

DANIELIS duodecimo: Et à tempore cùm ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem: dies mille ducenti nonaginta.

ET capite nono: Et post hebdomadas sexagintaduas occidetur CHRISTVS &c. Confirmauit autem pactum multis hebdomada vna: & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium: & erit in templo abominatio desolationis: & vsque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio.

PSALMO centesimonono: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.

AD Hebræos septimo: Hic enim Melchisedech rex Salem sacerdos Dei summi, qui obuiauit Abrahę regresso à cæde regum, & benedixit ei. Et paulò pòst: Si ergò consummatio per sacerdotium Leuiticum erat, quid adhuc necessariũ fuit secundùm ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotē, & non secundùm ordinem Aaron dici? Translato enim sacerdotio, necessè est vt & legis translatio fiat.

GENESIS decimoquarto, vt suprà.

NVMERORVM vigesimooctauo: Hæc sunt sacrificia quæ offerre debetis, agnos anniculos immaculatos duos quotidiè in holocaustum sempiternum: vnum offeretis manè, & alterum ad vesperum: decimam partem ephi similę, quę consperſa

sperſa sit oleo purissimo, & habeat quartam partem hin. holocaustum iuge est, quod obtulistis in monte Sinai in odorē suauissimum incensi Domini: & libabitis vini quartam partē hin per agnos singulos in sanctuario DOMINI. Alterumq; agnum similiter offeretis ad vesperam, iuxta omnem ritū sacrificij matutini & libamentorum eius, oblationem suauissimi odoris DOMINO. Die autem Sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas similæ oleo cōsperſæ in sacrificio, & liba quæ ritè funduntur per singula sabbata in holocaustum sempiternum &c. vbi de oblationibus singularum solennitatum agitur.

CAPITE vigesimo nono de oblationibus & sacrificijs solennitatum septimi mensis.

MALACHIAE primo: Non est mihi voluntas in vobis, dicit DOMINVS exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim Solis vsq; ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in Gentibus, dicit DOMINVS exercituum.

AD Ephesios quinto: CHRISTVS dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam DEO in odorem suauitatis.

AD Hebræos decimo: Vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos.

MARCI decimoquarto: Et primo die azymorum quandò Pascha immolabant, dicunt ei discipuli.

AD Hebræos nono: Neque vt sæpè offerat semetipsum quemadmodùm PONTIFEX &c. alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in cōsummatione seculorum ad destructionem peccati, per hostiam suam apparuit. Et quemadmodùm statutum est hominibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

semel mori, post hoc autem iudicium: sic & CHRISTVS semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata, secundò sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.

PATRES.

Ritus sacrificij tempore Dionysij, hoc est, ætate Apostolorum.

1. A DIONYSIVS Areopagita Ecclesiasticæ hierarchiæ capite tertio: Inspiciamus per singula mysterij sanctissimi ritum, exactissimámque confectionem: & quod spiritaliter signet, indagare pergamus. Itaq; Pontifex quidem vbi orationem sanctam supra diuinam altare peregit, ex ipso incensum adolere inchoans, omnẽ phani ambitum circuit. Demùm ad sanctum altare iterùm rediens, psalmorũ incipit melos, concinentibus secum sacra carmina omnibus ecclesiastici ordinis gradibus: deindè ministrorum officio, sanctarũ scripturarum lectio suo ordine recitatur. Post hæc extra delubrum catechumeni fiũt, & cum ipsis energumeni, & ij quoq;, qui in pœnitẽtia sunt. Manent autem intùs soli, qui diuina spectare merentur atq; percipere. Porrò ministrorum alij quidem pro clausis templi foribus adstãt, alij proprij aliquid muneris agunt. Qui verò ipsius ordinis præcipui sunt, vnà cum sacerdotibus sanctum panem & benedictionis calicem, sacrosanctis altaribus imponunt, cùm antè præcesserit ab omni clero vniuersalis laus atq; confessio. Ad hæc venerandus Antistes orationem sanctissimam peragens, pacem sanctam omnibus nũciat, & cùm se mutuò omnes salutauerint, mystica sanctorum recitatio fit. Vbi verò manus tum Antistes tum sacerdotes aqua lauerunt, pontifex ad medium diuini assistit altaris: circunstãt autem soli cum sacerdotibus electi quiq; ex ministrorum numero. At verò põtifex cùm diuina munera laude prosecutus fuerit, sacrosancta & augustissima mysteria conficit, & quæ antè laudauerat venerandis operta atq; abdita signis, in conspectum agit diuinaq; munera reuerenter ostendens, ad sacram illorum cõmunionem & ipse conuertitur, & reliquos vt communicent hortatur. Sumpta domũ atque omnibus tradita communione diuina, gratias referẽs, finem unt: Ipse autem semper diuino spiritu ad excelsa signorum initia, felicibus & intelligibilibus intuenda luminibus, pontificia dignitate ac merito, mũditiaq; singulari diuini capacioris; sensus, attollitur. Explicat deindè latiùs singulorum rituum causas & significationes mysticas.

Ostensio vel eleuatio Eucharistiæ.

2. IDEM in epistola 8. ad Demophilũ monachum: Cùm aliquãdò in Cretã venissem, sanctus Carpus me suscepit hospitio, vir ob eximiam animi munditiã ad Dei speculationẽ vltra fermè omnes aptissimus. Deniq; nunquàm sancta mysteria celebrare cœpisset, nisi priùs inter eas preces (quæ anteà consummãtur) sacra illi ac propicia visio apparuisset.

Sanctus Carpus sancta mysteria celebrat.

3. IGNATIVS in epistola ad Smyrnẽses: Non licet sine Episcopo, neq; offerre, neq; sacrificium immolare, neq; Missas celebrare.

Sacrificium immolare.

4. IVSTINVS philosophus & martyr in dialogo cum Trypho ne aduersùs Iudæos: Deus ipse testis est qui ait, In omni loco in Gẽtibus hostias acceptas gratasq; immolari. Neq; verò à quoquam hostias Deus accipit, nisi à suis sacerdotibus. Itaq; omnia sacrificia quæ suo nomine facienda IESVS CHRISTVS tradidit, id est, in Eucharistia panis & poculi, quæ in omni loco à Christianis fiunt, præoccupatione vsus Deus, sibi grata esse testatur. Quæ autem à vobis vestrisq; illis sacerdotibus fiunt, improbat his verbis: Sacrificiaq; vestra è manibus vestris non accipiam &c.

Malach. 1.

Sacrificiũ Eucharistiæ suo nomine Christus faciendũ tradidit.

Ibidem.

5. AVGVSTINVS epistola vigesimatertia ad Bonifaciũ episcopum: Nonne semel immolatus est CHRISTVS in seipso, & tamen in Sacramento non solum per omnes Paschæ solennitates, sed omni die populis immolatur, nec vtiq; mentitur qui interrogatus eum responderit immolari? Si enim Sacramenta quandam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt, non haberent, omninò sacramenta non essent. &c.

In sacramẽto quotidiè populis immolatur.

6. IDEM Augustinus libro vigesimo contra Faustum Manichæũ, capite vigesimoprimo: Quis enim Antistitũ in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquandò dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? sed quod offertur, offertur Deo, qui martyres coronauit, apud memorias eorum quos coronauit: vt ex ipsorũ locorum admonitione maior affectus exurgat ad acuendam charitatem, & in illos quos imitari possumus, & in illum quo adiuuante possumus. Ibidem: Longè quippe minoris peccati est, ebrium † redire à martyribus, quàm vel ieiunum sacrificare martyribus. Sacrificare martyribus dixi, non dixi sacrificare Deo in memorijs martyrum: quod frequentissimè facimus, illo duntaxàt ritu, quo sibi sacrificari noui testamenti manifestatione præcepit: quod pertinet ad illum cultum, quæ latria dicitur, & vni Deo debetur. Sed quid agam, & tantæ cæcitati istorum hæreticorum quandò demonstrabo, quam vim habeat, quod in Psalmis canitur: Sacrificium laudis glorificabit me, & illic via est, vbi ostendam illi salutare meum?

Assistẽtes altari antistites Deo offerũt, & sacrificant in memorijs martyrum.

* derideri

Frequentatur apud Christianos sacrificiũ à Christo institutum & præceptum.

Psal. 49.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Huius sacrificij caro & sanguis præfigurata.

Huius sacrificij caro & sanguis ante aduentum CHRISTI per victimas similitudinum promittebatur: in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur: post ascensum CHRISTI per sacramentū memoriæ celebratur.

1. B IACOBVS, Basilius, & Chrysostomus in liturgijs suis, vt infrà, M.

2. AVGVSTINVS libro vigesimosecūdo de ciuitate Dei, capite octauo: Vir tribuniti⁹ Hesperius, qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum † Cubedi appellatum, vbi cùm afflictione animabum & seruorum suorum, domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente, presbyteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius oratiōibus cederēt. Porrexit vnus, obtulit ibi sacrificium corporis CHRISTI, oraus quantùm potuit, vt cessaret illa vexatio: Deo protinùs miserante, cessauit.

† Zubedi

Sacrificio corporis Christi dæmonis vexatio tollitur.

Sacrificamus pro terræ fructibus.

3. CHRYSOSTOMVS homilia septuagesimaseptima in Ioannem: Ideò in mysterijs inuicèm salutamus, vt multi vnum efficiamur, & communes pro non initiatis preces effundimus, & pro infirmis, & terræ & maris, & vniuersi orbis fructibus sacrificamus.

4. IDEM homilia decimaoctaua in Acta Apostolorum: Ac fora quidem ac balnea faciunt multi, ecclesias autem nō item, & omnia magis quàm has. Ideò oro ac supplico, & gratiā peto, immò & lege pono, vt nullus qui habet villam, appareat carere ecclesia. Nè mihi dixeris: propè est, in vicinia est, magnus est sumptus, non magnum cōmodum: si qd habes insumendū in pauperes, illuc insume: melius illuc, quàm ibi: educa magistrum, educa diaconum & sacerdotalem ordinem. Quasi ducta vxore vel sponsa, vel data virgine, sic erga ecclesiam affectus sis: dotem asscribe illi: ità tibi benedictionis prædium multiplicabitur. Quid enim non erit illic bonorum? Parúmne est, oro, torcular benedici: parúmne est, Deum ex omnibus frugibus ac decimis priùs partem ac decimas accipere? Ad pacem agricolarum hoc vtile. Venerabilis erit & presbyter posteà, & ad securitatem agri conducet. Preces illic perpetuæ propter te, laudes & synaxes propter te, oblatio per singulos dies Dominicos. Quid magis mirandum, quòd alij extruunt clara sepulcra, vt posteri audiant quòd ille constructit, an quòd tu ecclesias excitas? Cogita quòd vsq; ad Christi aduentū mercedem habiturus sis, qui altare Dei excitaturus es. Et paulò pòst: Parū est, dic oro, in sanctis oblationibus nomē tuū semper referri, & quotidiè pro villa preces ad Deū fieri?

Oblatio per singulos dies Dominicos, propter eū q in villis suis Ecclesiā construunt.

In sanctis oblationibus.

5. GREGO-

5. GREGORIVS Magnus libro quarto Dialogorum, capite quinquagesimoseptimo: Hoc quoq; quod audiuim⁹, quendā apud hostes in captiuitate positum, & in vinculis religatū fuisse, pro quo sua coniunx diebus certis sacrificium offerre cōsueuerat, qui longo post tempore ad coniugē reuersus, quibus diebus eius vincula solueretur, innotuit: eiusq; cōiunx illos fuisse dies in quibus pro eo sacrificium offerebat, recognouit. Ex alia etiam re, quę nobis ante annos septem gesta est, certissimè confirmatur: Agathus enim Panormitanus Episcopus, sicut fideles mihi ac religiosi viri multi testati sunt atq; testantur, cùm beatæ memoriæ anteecessoris mei tempore iussus esset vt Romam venirer, vim nimiæ tempestatis pertulit, ità vt se ex tanto vndarum periculo euadere posse diffideret. Nauta vero illius Baraca nomine, qui nunc eiusdem Ecclesiæ clericatus officio fungitur, post nauem carabum regebat, ruptóque fune, cum eodem carabo quem regebat, inter vndarum cumulos repentè disparuit. Nauis autem cui Episcopus præerat, tandèm post multa pericula ad Osticam insulam fluctibus quassata perueuit. Cúmque die tertio Episcopus nautam qui ab eo abreptus in carabo fuerat, in nulla maris parte videret apparére, vehemēter afflictus, mortuum credidit, sed per obsequium charitatis viuo vnum, quod mortuo debebat, impendit: & omnipotenti Deo pro absolutione eius animæ offerre sacrificium victimæ salutaris iubet: quo oblato, restaurata naue, perrexit ad Italiam. Cumq; ad Romanum portum veniset, illic nautam reperit quem mortuum putabat. Tunc inopinata exultatione gauisus est, & eum, qualiter tot diebus in illo tanto maris piculo viuere potuisset, inquisiuit. Qui videlicet indicauit, quotiès in illius tempestatis fluctibus cum eodem quem regebat, fuisset carabo versatus, qualiter cum illo vndis pleno natauerat, & quotiès eo à superiori parte deorsùm verso ipse carinæ eius supersederat, adiungès cùm diebus ac noctibus hoc incessanter faceret, iamq; eius virtus funditùs ex fame simul & labore cecidisset, quo eum ordine diuina misericordia seruauerit, indicauit. Etenim quod etiā nunc vsque testatur, dicens: Laborans in fluctibus atque deficiens, subitò mentis pondere sum grauatus, ità vt neque vigilare me crederem, neque depressus somno essem: & eccè in eodem medio mari me posito quidam apparuit, qui mihi panem ad refectionem detulit. Quem mox vt comedi, vires recepi, nec lōgè pòst nauis transiens affuit, quæ me ab illo vndarum periculo susceperit, atque ad terram deduxit. Quod scilicet Episcopus audiens, requisiuit diem,

VI Sacrificij oblati vincula soluta.

Oblatio sacrificij victimæ salutaris pro anima nautæ, & eiusdē mirabilis efficacia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hostia sacræ oblationis immolata p̃ nauta.

atque illum fuisse diem reperit, quo pro eo presbyter in Ostica insula Deo omnipotenti hostiam sacræ oblationis immolauit.

6. BEDA libro quarto Anglicanæ historiæ, capite vigesimosecũdo: In præfato autem prælio, quo occisus est rex Elbuini, memorabile quoddam factum esse constat, quod nequaquàm silentio prætereundum arbitror, sed multorum saluti, si referatur, fore proficuum. Occisus est ibi inter alios de militia eius, inuenis vocabulo Huma, qui cùm die illo & nocte sequẽte inter cadauera occisorum similis mortuo iaceret, tandèm recepto spiritu reuixit, ac residens, sua vulnera, prout potuit, ipse alligauit. Deindè modicum quiescens, leuauit se, & cœpit abire sicubi amicos, qui sui curam agerẽt, posset inuenire. Quod dum faceret, inuentus est, & captus à viris hostilis exercitus, & ad dominum ipsorum, Comitem videlicet Edilredi Regis, adductus. A quo interrogatus quis esset, timuit se militem fuisse confiteri, rusticum se potiùs & pauperem, atque vxorio vinculo colligatum fuisse respondit, & propter victũ militibus adferendum in expeditione se cum suis similibus venisse testatus est. At ille suscipiens eum, curam vulneribus egit, & vbi sanari cœpit, nocte eum, nè aufugeret, vinciri præcepit, nec tamen vinciri potuit. Nam mox vt abiêre, qui vinxerant, eadem sunt eius vincula soluta. Habebat enim germanum fratrem, cui nomen erat Tuma, presbyterum, & abbatem monasterij in ciuitate, quæ hactenùs ab eius nomine Tumiacestir cognominatur. Qui cùm eum in pugna peremptum audiret, venit quærere, si fortè corpus eius inuenire posset: inuentumq; alium illi per omnia simillimum, putauit ipsum esse, quem ad monasterium suum deferens, honorificè sepeliuit, & pro absolutione animæ eius sæpiùs Missas facere curauit. Quarum celebratione factum est, quod dixi, vt nullus posset eum vincire, quin continuò solueretur. Interea comes qui eum tenebat, mirari & interrogare cœpit, quare ligari non posset, an fortè literas solutorias, de quibus fabulæ ferunt, apud se haberet, per quas ligari non posset? At ille respondit, nihil talium artium nósse. Sed habeo fratrem, inquit, presbyterum in mea prouincia, & scio quia ille me interfectum putans, pro me Missas crebras facit, & si nunc in alia vita essem, ibi anima mea per intercessiones eius solueretur à pœnis. Dumq; aliquanto tempore apud Comitem teneretur, animaduertunt, qui eum diligentiùs considerabant, ex vultu & habitu, & sermonibus eius, quia non erat de paupere vulgo, vt dixerat, sed de nobi-

Virtute sacrificij vincula captiui soluuntur.

Missarũ celebratio p̃ anima eius quẽ defunctũ putabat.

Per Missas crebras & orationes anima soluitur à pœnis.

nobilibus. Tunc secretè aduocans eum Comes, interrogauit intentiùs vndè esset, promittens nihil ei mali facturum pro eo, si simpliciter sibi quis esset, proderet. Quod dum ille faceret, ministrum se regis fuisse manifestans, respondit: Et ego per singula tua responsa cognoueram, quòd rusticus non eras. Et nunc dignus es morte, quia omnes fratres & cognati mei in illa sunt pugna interempti, nec tamen occidam, nè fidem, quam promisi, præuaricem. Vt ergò conualuit, vendidit eum Lodoniæ Fresoni cuidam, sed nec ab illo. nec cùm illuc duceretur, vllatenùs potuit alligari. Verùm cùm alia atque alia vinculorum genera hostes imponerent, cúmque vidisset qui emerat, eum vinculis non potuisse cohiberi, donauit ei facultatem sese redimendi, si posset. A tertia autem hora quandò Missæ fieri solebant, sæpissimè vincula soluebantur. At ille dato iureiurando vt rediret, vel pecuniam illi pro se mitteret, venit Canticam ad regem Lodheri, qui erat filius sororis Edildridæ reginæ, qui & ipse quondàm eiusdem reginæ minister fuerat, petijtq; & accepit ab eo precium suæ redemptionis, ac suo Domino pro se, vt promiserat, misit. Qui post hæc patriam reuersus, atque ad suum fratrem perueniens, replicauit ex ordine cuncta quæ sibi aduersa, quæ in aduersis solatia prouenissent, cognouitq; referente eo, illis maximè temporibus sua fuisse vincula soluta, quibus pro se Missarum fuerant celebrata solennia. Sed & alia quæ periclitanti ei commoda contigissent & prospera, per intercessionem fraternam, & oblationem hostiæ salutaris, cælitùs sibi fuisse donata intellexit. Multiq; hæc à præfato viro audientes, accensi sunt in fide ac deuotione pietatis ad orandum, vel eleemosynas faciendas, vel ad offerendas Domini victimas sacræ oblationis, pro ereptione suorum, qui de seculo migrauerant. Intellexerunt enim quòd sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animę & corporis sempiternam. Hanc mihi historiam etiàm hi, qui ab ipso viro, in quo facta est, audiêre, narrârunt: Vndè eam qui aliquandò comperi, indubitanter historię nostræ Ecclesiasticæ inferendam credidi.

Rursum vincula eiusdem Sacrificij virtute soluuntur.

Per oblationẽ hostiæ salutaris multa commoda & prospera cõtingunt.

Sacrificiũ salutare valet ad redẽptionẽ animæ & corporis sempiternam.

7. CLEMENS pontifex & martyr epistola tertia de officio sacerdotum & clericorum: Hic ergò, hoc est, in præsenti vita positos, oportet nos agnoscere voluntatem Dei, vbi & agendi & sacrificandi est locus: quoniam in alijs locis sacrificare & Missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Episcopus proprius iusserit, aut ab episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet ciuitatem, con-

Sacrificare & Missas celebrare in certis locis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex Apostolorum traditione.

consecratus fuerit. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec ritè celebranda, docente nos nouo & veteri testamento. Hæc Apostoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt: hæc nos docemus, vobisq; & omnibus absque reprehensione tenere & docere, quibus agendū est, mandamus.

8. IRENAEVS aduersùs hæreses libro quarto, capite trigesimo secundo: Sed & suis discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed vt ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eū qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est meum corpus. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundùm nos, suum sanguinem confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis p̄stat primitias suorum munerum in nouo testamento, de quo in duodecim prophetis Malachias sic præsignificauit: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens, & sacrificium non accipiam de manibus vestris: Quoniam ab ortu solus vsque ad occasum nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium purum: Quoniam magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus omnipotēs: manifestissimè significans per hæc, quoniam prior quidem populus cessauit offerre Deo: omni autem loco sacrificium offertur ei, & hoc purum, nomen autem eius glorificatur in gentibus.

Matth 26.

Christus noui testamenti nouam docuit oblationē, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens vbiq; offert.

Malach.1.

Apostolorū decretum de memoria mortuorum in Sacrificio.

9. CHRYSOSTOMVS homilia tertia in epistolam ad Philippenses: Non frustrà ab Apostolis sancitum est, vt in celebratiōe venerandorum mysteriorū memoria fiat eorū qui hinc discesserunt. Nouerunt illis multum hinc emolumēti fieri, multū vtilitatis, &c.

Iterum.

10. ITEM homilia sexagesimanona ad populum Antiochenum, vbi eadem habet: sic enim inquit: Non temerè ab Apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim indè illis multum cōtingere lucrum, vtilitatem multam. Cùm enim totus constiterit populus extensis manibus, sacerdotalis plenitudo, & tremendum proponatur sacrificium, quomodò Deum non exorabimus pro his deprecantes?

11. IOANNES Damascenus in sermone de defunctis, siue, quòd qui in fide hinc migrârunt, sacris operationibus & viuorum beneficijs multùm iuuentur. Diui Apostoli discipuli saluatoris qui totum mundi circulum viuum cepêre prædicādo verbum, quod suis oculis viderant, in tremendis & impollutis vitalibusq; Sacramentis, memoriam eorum qui fideliter obdormiêrunt, habendam edixerunt, &c. vt infrà, L. 4.

Apostolorū institutū de mortuorū cō memoratiōe in Sacrificio.

1. CIRENAEVS libro quarto contra hæreses, capite trigesimosecundo, vt suprà, B. 8.

2. EVSEBIVS Cęsareensis libro primo de demonstratione Euangelica, capite decimo: Itaque post omnia, quasi mirabilem quandam victimam, sacrificiumq; eximium patri suo operatus pro nostra omnium salute obtulit, eiusq; rei memoriam, vt nos ipsi DEO pro sacrificio offerremus, instituit. Hoc etiam prophetarum præcipuus Dauid, qui quod futurū erat, spiritu suo diuino præuiderat, vaticinatus est, vbi ait: Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi, & exaudiuit precem meam: & sustulit me de lacu miseriæ & de luto fęcis, & statuit supra petrā pedes meos, & direxit gressus meos: & immisit in os meum cāticum nouum, carmen Deo nostro. Quod porrò sit hoc nouum canticum, declarat deincèps, vbi ait: Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi, holocausta & pro peccato non probâsti, tunc dixi: Eccè venio. In capite libri scriptum est de me, vt facerem Deus voluntatem tuam, volui. & adiungit: Annunciaui iustitiam in Ecclesia magna. Sic planè docens pro antiquis sacrificijs & holocaustis, CHRISTI aduentum per assumptiōem humani corporis, eiusq; corpus perfectum, Deo oblatum esse, ipsumq; hoc Ecclesiæ suæ nunciat cum gaudio tanquàm ingens mysterium, quod prophetica voce in capite libri propositum, expressumq; sit. Quū ergò huius sacrificij memoriam signis quibusdam in mensa celebrandam, corporisq; item illius, salutarisque sanguinis, vt noui Testamenti institutum habet, accepimus, rursus à propheta Dauid instruimur ad dicendum: Parâsti in conspectu meo mensam, contra eos qui affligunt me: Pingue fecisti in oleo caput meum, & calix tuus inebrians quàm præstantissimus. Palàm igitur in his mysticam significat vnctionem & odorum affluentiā, mensę Christi sacrificia, quibus operantes, incruentas & rationales, eiq; suaues victimas, in tota vita supremo Deo offerre, per eminentissimum omnium ipsius pontificem, edocti sumus. Hoc ipsum quoq; propheta Esaias mirabiliter diuino spiritu indicante, puidit, & anteq; fieret prędicauit. dicit igitur sic: Domine Deus meus, glorificabo te, laudabo nomen tuum, quoniam fecisti res mirabiles. Et quænam hæ sint res mirabiles, planè deincèps ostendit, dicens: Faciet Dñs Sabaoth conuiuiū oībus gentibus: bibēt lætitiam,

Christus hoc Sacrificium instituit. Psal. 39.

Psal. 22.

Inuoctas victimas in mēsa Domini offerre edocti sumus à Christo. Esaiæ 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bibent vinũ, vngentur vnguento, trade hæc oĩa gentibus. Cõsilium enim hoc in oẽs gentes. Huiusmodi sanè erant Esaiæ mirabilia, quæ bonæ cuiusdam fragrãtiæ, vngentiq; vnctionẽ, nõ Israel, sed oĩbus gentibus ꝓmittebant: ex quo non immeritò propter vnguẽti vnctionem Christianorũ appellationẽ cõsecutæ sunt, sed vini quoq; lætitiam gentibus vaticinatur in eo: noui testamẽti, quod à CHRISTO conditũ est, mysterium subobscurè significans, quod sanè apud oẽs gentes in ꝑsenti tempore perspicuè celebratur. Et paulò antè cùm de Gentilibus & Iudęis ad CHRISTVM conuersis ageret, Meritò sanè, inquit, quandò illius memoriam, corporisq; eiusdem & sanguinis recordationem quotidiè celebrant, & ad longè præstantius & sacrificium & munus assumpti sunt, quàm illud antiquius fuerit.

Mysteriũ noui testamenti apud omnes gẽtes celebratur.

3. CYPRIANVS libro secũdo, epistola tertia ad Cæcilium: Si IESVS CHRISTVS Dñs & Deus noster, ipse est summus sacerdos Dei patris, & sacrificiũ patri seipsum primus obtulit, & hoc fieri in sui cõmemorationem ꝑcepit, vtiquè ille sacerdos vice Christi verè fungitur, q̃ id quod CHRISTVS fecit, imitatur: & sacrificiũ verum & plenũ tũc offert in Ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre secundùm quod ipsum Christum videat obtulisse. Et paulò pòst: At enim non manè, sed post cœnam mixtũ calicẽ obtulit Dñs. Nũquid ergò Dominicũ post cœnã celebrare debemus, vt sic mixtũ calicem frequentãdis Dominicis offeramus? Christũ offerre oportebat circa vesperã diei, vt hora ipsa sacrificij ostenderet occasum & vesperã mundi, sicut in Exodo scriptum est: Et occident illum omne vulgus synagogę filiorum Israel ad vesperã. Et iterùm in Psalmis: Adleuatio manuũ mearũ sacrificiũ vespertinum. Nos autem resurrectionẽ Domini manè celebramus. Et quia passionis eius mentionẽ in sacrificijs omnibus facimus, (passio est enim Domini, sacrificium quod offerimus) nihil aliud quã quod ille fecit, facere debemus. scriptura enim dicit: Quotiescunq; enim ederitis panem istum, & calicẽ istũ biberitis, mortem Domini annunciabitis quoadusq; veniat. Quotiescunquè ergò calicem in commemorationem Domini & passionis eius offerimus, id quod constat Dominum feciſſe, faciamus.

Seipsum primus obtulit, & hoc fieri in sui cõmemorationem ꝑcepit.

Cur Christus post cœnam obtulerit hoc sacrificiũ, nos autem manè offeramus.

Exod. 12.

Psal. 140.

2. Cor. 11.

4. AVGVSTINVS lib. decimo de ciuitate Dei, capite vigesimo: Vndè verus ille mediator, inquantùm formam serui accipiens, mediator effectus est Dei & hominũ homo Christus Iesus, cùm in forma Dei sacrificiũ cum patre sumat, cum quo & vnus Deus est, tamẽ in forma serui sacrificium maluit esse, quàm sumere, nè vel hac occasione quisquam existimaret, cuilibet sacrificandum esse creaturę. Per hoc & sacerdos est, ipse offerens, ipse & oblatio. Cuius rei sacramentũ

1. Tim. 2.

Christus est offerẽs & oblatio.

cramentum quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificiũ, cùm ipsius corporis ipse sit caput, & ipsius capitis ipsa sit corpus, tam ipsa per ipsum, quàm ipse per ipsam suetus offerri. Huius veri sacrificij multiplicia variaq; signa erant sacrificia prisca sanctorum, cùm hoc vnũ per multa figuraretur, tanquàm verbis multis res vna diceretur, vt sine fastidio multùm commendaretur. Huic summo veroq; sacrificio cuncta sacrificia falsa cesserunt.

Sacrificium Ecclesiæ.

Figuræ nostri sacrificij.

Huic summo veroq; sacrificio cuncta falsa cesserũt.

5. IDEM Augustinus libro vigesimo contra Faustum Manichæum, capite vigesimoprimo, vt suprà, A. 6.

6. ET in Psalmum trigesimumtertium concione secunda: Coram regno patris sui mutauit vultum suum, & dimisit eum, & abijt: qa erat ibi sacrificiũ secũdùm ordinẽ Aaron, & posteà ipse de corpore & sanguine suo instituit sacrificiũ secũdùm ordinẽ Melchisedech.

Christus de corpore & sanguine suo instituit sacrificium secundùm ordinem Melchis.

Psal. 109.

7. CHRYSOSTOMVS homilia octogesimatertia in Matthęum: Hac de causa, desiderio desideraui, inquit Dominus, hoc pascha vobiscum comedere, hoc est, tradere vobis res nouas & pascha dare, quo vos spirituales faciã. Ipse quoquè bibit ex eo, nè auditis verbis illis dicerent: Quid igitur sanguinem bibimus & carnem comedimus? ac ideò perturbarentur. Nam & quandò priùs de his verba fecit, multi solummodò propter verba scandalũ passi sunt. Nè igitur tunc id quoquè accideret, primus ipse hoc fecit, vt tranquillo animo ad communicationem mysteriorum induceret. Quid porrò vetus quoquè illud, inquies, facere oportet? Minimè: ideò enim, Hoc facite, dixit, vt ab illo abduceret. Prætereà si remissionem hoc peccatorum facit, sicut certè facit, superuacaneum illud oĩnò est. Sed sicut in veteri, eodem hic modo in beneficio reliquit, & memoriam mysteriorum colligauit, etiam hinc hæreticorum ora fręnando. Nam quandò dicunt, vndè patet immolatum CHRISTVM fuisse, præter alia multa hæc etiam mysteria afferentes, ora ipsorũ consuimus. Si enim mortuus IESVS non est, cuius symbolum aut signũ hoc sacrificiũ est? Vides quantũ ei studiũ fuerit, vt semp memoria teneamus, ꝑ nobis ipsum mortuũ fuisse. Nã quoniã Marciõ, Valẽtinus, Manichęus, eorumq; sequaces negaturi erãt hãc dispẽsationem, in memoriam passionis per hoc semper ità reducit mysterium, vt nemo nõ insanus seduci possit. Ità per sacratissimam istam mensam & saluat, & docet: hoc enim caput bonorum omnium est.

Luc. 22.

Christus bibit sanguinẽ suũ in Cœna.

8. IDEM homilia 24. in priorẽ epistolã ad Corinthios: Et in veteri quidem testamento, cùm imperfectiores essent, quem idolis offerebant sanguinẽ, eum ipse accipere voluit, vt ab idolis eos auerteret.

Dicẽs, hoc facite, veteris agni sacrificium abrogauit

Per oblationẽ huius incruenti sacrificij, cruentũ cõtra quosdã hæreticos defenditur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cur Christus sanguinem sumpserit.

Pro brutorũ cæde seipsum offerendum præcepit.

Exod.12. Num.9.

Fractio Eucharistiæ.

Altare ad cõsecrationem reseruatum dedicatur.

Sacrificium Deo offer in ara sanctificata.

Christi corpus & sanguinẽ offerimus.

Ioan.4.

Hoc remedio vita ẽstatur & mors effugatur.

Christus iussit in sui memoriam hoc Sacrificium offerri.

Quòd etiam inenarrabilis amoris signum erat. Hic autẽ multo admirabilius & magnificentius sacrificium prẽparauit,& quum sacrificium ipsum commutaret,& pro brutorum cæde seipsum offerendum præciperet. Et paulò pòst: Sed quare addit:quem frangimus? Hoc in Eucharistia videre licet, in cruce autẽ minimè, sed oĩnò cõtrà:Os enim eius,inqt,non cõteretur. Sed q̃d in cruce passus nõ est, id in oblatione patitur propter te:frangi sustinet,vt omnes satiet.

9. MARTIALIS in epistola ad Burdegalẽses, capite tertio : Dũ altaria dęmonum ni puluerẽ redigerentur,aram ignoti Dei ad consecrationem reseruari iussimus : qua dedicata in nomine Domini Dei Israel,& ipsius testis Stephani, qui pro eo à Iudæis passus est, nõ hominis cultum, sed Dei in ea frequentatis : Stephanus enim non Deus, sed amicus Dei fuit : qui pro testimonio eius, animam suam posuit : cuius sanguine ipsa mensa est decorata, quia suo sanguine IESVS CHRISTVS comprobatus est esse Deus:& qui credidit, ornamenta fidei maiora perceperit. Sacrificium enim Deo creatori offertur in ara, non homini, neque angelo. Nec solùm in ara sanctificata, sed vbiquè offertur Deo oblatio munda, sicut testatus est : cuius corpus & sanguinem in vitam æternam offerimus,dicentes : Spiritus est Deus,& eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Ipse enim corpus habens & immaculatum,& sine peccato, quia conceptus est de spiritusancto, natus ex Maria virgine,in ara crucis ipsum permisit immolari. Quòd autem Iudęi per inuidiam immolauerunt, putantes se nomen eius à terra abolere, nos causa salutis nostrę in ara sanctificata proponimus,scientes hoc solo remedio nobis vitam præstandam, & mortem effugandam : hoc enim ipse Dominus noster iussit nos agere in sui commemorationem. Nam de sacrificijs idolorum notum vobis à me factum est,quia ea maximè de causa dominabatur vobis diabolus. Et sicut cõmunio viui Dei est vobis vita, sic participatio mensæ simulacrorum,erat vobis æterna mors, & infirmitates,& corruptiones,& nimiæ tribulationes huius seculi.

10. DIONYSIVS Areopagita Ecclesiasticæ hierarchiæ cap. 3. Hinc iam venerandus antistes diuinis altaribus adstãs, sancta & diuina laudat IESV opera,q̃ ineffabilis prouidẽtiæ ratiõe in salutẽ generis nostri,volũtate sanctissimi patris in spiritusancto(vt eloga diuina tradũt)cõsummauit. Peracta verò laude,venerãdaq̃ ipsorũ & intelligibili speculatiõe spũalibus inspectã luminib⁹,tũ verò etiã ad sacra mysteria in signis celebrãda ꝓgredit, idq̃ ex traditiõe diuina.

Quo-

Quocircà reuerenter simul & ex pontificali officio,post sacras diuinorum operum laudes,quod hostiam salutarem (quæ supra ipsum est)licèt se excusãt, ad ipsum primò decenter exclamans,Tu dixisti: Hoc facite in meam commemorationem. Deindè tanto ministerio ad imitationem DEI instituto dignus fieri postulat, & similis ipsi CHRISTO pro viribus euadere, vt & sacramenta sanctè conficiat,& castè distribuat:& qui ad communionem accessuri sunt,dignè participent:sicq̃ veneranda mysteria consummat,& laudata oculis subijcit,in signis sanctè propositis.

Christus cùm dixit,hoc facite &c. hostiam salutarem litari iussit.

1. D AVGVSTINVS libro decimo de ciuitate Dei, capite vigesimo : Vt suprà, C. 4.

2. IDEM libro sexto contra Faustum Manichæum,capite quinto,de sacrificijs veteris testamenti loquens : Et ipsa, inquit, figuræ nostræ fuerunt, & omnia talia multis & varijs modis vnum sacrificium,cuius nunc memoriam celebramus,significaucrũt. Vndè isto reuelato,& suo tẽpore oblato,illa de agẽdi celebritate sublata sunt : sed in significandi authoritate manserunt.

Figuræ nostri sacrificij.

1. E HIPPOLYTVS Episcopus & martyr in oratione de consummatione mundi & Antichristo:Lugebunt etiàm ecclesię luctum magnum, quia nec oblatio, nec suffitus fiat,nec cultus DEO gratus. Sed Ecclesiarũ ædes sacræ,tugurij instàr erunt,preciosumq̃ corpus & sanguis CHRISTI non extabit in diebus illis: liturgia extinguetur, psalmorum decantatio cessabit, scripturarum recitatio non audietur : Sed erunt apud homines tenebræ,lamentatio super lamentationem,væ super væ.

In diebus antichristi auferetur liturgia

2. CHRYSOSTOMVS homilia quadragesimanona operis imperfecti in Matthęum,in ea verba,Cùm ergò videritis abominationem : Et sic prophetæ verba significant magis de consummatiõe mundi : prophetia tamen,sicut docet CHRISTVS, ad vtrunque est dicta. Sunt autem verba illa sic : In dimidio septimi anni auferetur iuge sacrificium, & abominatio desolationis stabit in loco sancto, vsque ad consummationem temporis, & consummatio dabitur super solitudinẽ. Illic exercitus Romanus dictus est abominatio desolatiõis, quia ad desolationem redacturus fuerat Iudaicum cultum : hic autem antichristus dicitur abominatio desolationis, quia multorum Christianorũ animas facturus est desolatas à Deo. Nam antequàm caperent Romani Hierusalem, in dimidio hebdomadis CHRISTVS per suam doctrinam tulit de medio iuge sacrificium Iudæorum :Nam dicitur tribus annis & sex mensibus do-

Dan.9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuisse, qui numerus facit dimidium septem annorum, vt illud sacrificiū quod iugiter fuerat in vsu, tolleretur de medio, & offerretur sacrificium laudis in voce, & sacrificium iustitiæ in operibus, & sacrificium pacis per Eucharistiam. Vsque ad finem autē seculi tumultus est, quia Iudaica consuetudo de sacrificijs offerendis nunquàm est reparanda. Item in dimidio hebdomadis, hoc est, tribus annis & sex mensibus, hoc sacrificium Christianorum tollendum est ab Antichristo, confugientibus Christianis ante eum per loca deserta, non erit, qui aut in Ecclesiam intret, aut oblationem offerat DEO.

Sacrificium Christianorū ab Antichristo tollendū.

1. F CYPRIANVS libro secundo, epistola tertia ad Cæciliū: Admonitos nos scias, vt in calice offerendo Dominica traditio seruetur, neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecerit: vt calix qui in commemorationem eius offertur, mixtus vino offeratur. Nam cùm dicat CHRISTVS, Ego sum vitis: sanguis CHRISTI non aqua est vtiquè, sed vinum. Nec potest videri sanguis eius, quo redempti & viuificati sumus, esse in calice, quando vinum desit calici, quo CHRISTI sanguis ostenditur, qui scripturarum omnium sacramento ac testimonio prædicetur. Inuenimus enim & in Genesi circa sacramentum Noē hoc idem præcurrisse, & figuram Dominicæ passionis illic extitisse, quòd vinum bibit, &c. Item in sacerdote Melchisedech sacrificij Dominici sacramentum præfiguratum videmus, secundùm quod scriptura diuina testatur, & dicit: Et Melchisedech rex Salem, protulit panem & vinum. Fuit autem sacerdos Dei summi, & benedixit Abrahā. Quòd autem Melchisedech typum CHRISTI portaret, declarat in psalmis spiritus sanctus, ex persona patris ad filium dicens: Ante Luciferum genui te: tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Qui ordo vtiquè hic est, de sacrificio illo veniens & indè descendens, quòd Melchisedech sacerdos Dei summi fuit, & panem & vinum obtulit, & Abraham benedixit. Nam quis magis sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster IESVS CHRISTVS? qui sacrificiū Deo patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinē. Et paulò pòst: Vt ergò in Genesi per Melchisedech sacerdotem benedictio circa Abraham posset ritè celebrari, præcedit antè imago sacrificij CHRISTI, in pane & vino scilicet constituta: quam rem perficiens & adimplens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit: & qui est plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimpleuit.

Mixtio vini & aquæ in calice.

Ioan. 15.

Genes. 9.

Gen. 14.

Psal. 109.

Sacrificium Melchised. nostri sacrificij typus est.

Christus sacrificium obtulit secundū ordinem Melchisedech in vltima cœna.

Sed & per Salomonem spiritus sanctus typum Dominici sacrificij antè præmōstrat, immolatæ hostiæ & panis & vini, sed & altaris & Apostolorum faciens mentionem: Sapientia, inquit, ædificauit sibi domum, & subdidit columnas septem: Mactauit suas hostias, miscuit in cratera vinū suū, & parauit mēsam suā: Et misit seruos suos, conuocans cum excelsa predicatione ad craterem, &c. Prou. 9.

2. EVSEBIVS libro quinto de demōstratione euāgelica, cap. 3. Et sanè oraculi exitus admirabilis ei q contēpletur, quēadmodùm Saluator noster Iesus, qui est Christus Dei, ipsius Melchisedech ritu, ea q̄ ad sacerdotiū in hominibus gerendū spectāt, p̄ suos ministros p̄ficiat. Nam quēadmodùm ille q̄ sacerdos gentium erat, nusquàm videtur sacrificijs corporalibus functus, sed vino solo & pane, dum ipsi Abrahā benedicit: ità sanè primus ipse Saluator ac Dñs noster: deindè qui ab ipso profecti sunt, sacerdotes in oībus gentibus, spirituale secūdùm ecclesiasticas sanctiones sacerdotij munus obeuntes, vino ac pane, & corporis illi⁹ & salutaris sanguinis mysteria repræsentāt, quæ sanè mysteria Melchisedech tantò antè spiritu diuino cognouerat, & rerū futurarū imaginibus vsus fuerat, sicut etiam Moysi scriptura testificatur, vbi ait: Et Melchisedech rex Salē, ptulit panes & vinū: Erat aūt sacerdos Dei altissimi, & benedixit Abrahā.

Per ministros suos administrat Christus sacrificiū secundùm ord. Melchis.

Figuræ oblatiōis nostræ.

3. HIERONYMVS in epistola decimaseptima ad Marcellam, sub nomine Paulæ & Eustochij, vt commigret Bethlehem: Recurre ad Genesim, & Melchisedech regem Salem, huius principem inuenies ciuitatis: qui iam tunc in typo Christi panem & vinum obtulit, & mysterium Christianum in saluatoris sanguine & corpore dedicauit.

melchisedech in typo Christi panē & vinum obtulit.

4. IDEM Hieronymus ad Euagrium epistola cēteſima vigesima sexta: Sic & Melchisedech, eò quòd Chananæus fuerit, & non de genere Iudæorum, in typum præcessisse sacerdotis filij Dei, de quo dicitur in cēteſimo nono psalmo: Tu es sacerdos in æternū secundùm ordinē Melchisedech. Ordinem autem eius multis modis interpretantur, quòd solus & rex fuerit & sacerdos, & ante circuncisionem functus sacerdotio: vt non gentes ex Iudæis, sed Iudei à gentibus sacerdotium acceperint, neque vnctus oleo sacerdotali, vt Moysi præcepta constituunt, sed oleo exultationis & fidei puritate neq; carnis & sanguinis victimas immolauerit, & brutorū animaliū sanguinē dextra susceperit, sed pane & vino simplici puroq; sacrificio, Christi dedicauerit sacramentū, & multa alia q̄ epistolę breuitas nō recipit.

Leuit. 9.

Panis & vini puro sacrificio, Christi sacramentū dedicauit.

5. AVGVSTINVS in psalmū trigesimūcertiū cōcione secūda:

Coram

Universidad de Deusto
Biblioteca

Instituit sacrificium de corpore & sanguine suo secundùm ordinẽ Melchisedech

Coram regno ergò patris sui mutauit vultum suum,& dimisit eum & abijt: quia erat ibi sacrificium secũdùm ordinem Aarõ,& posteà ipse de corpore & sanguine suo instituit sacrificium secundùm ordinem Melchisedech. Mutauit ergò vultum suum in sacerdotio, & dimisit gentem Iudæorum, & venit ad gentes. Quid est ergò, affectabat? Affectu plenus erat. Quid enim tam plenum affectu, quàm misericordia Domini nostri IESV CHRISTI?

6. EPIPHANIVS hæresi quinquagesimaqnta Melchisedechianorum: Obtulit ipsi Abraham panes & vinum &c. quandoquidem ex ipso ex circuncisione futurum erat sacerdotium, vt omnis altitudo quæ se effert contra cognitionem Dei,per cognitionẽ Dei destrueretur,ad hoc vt nè se iactans circuncisio de sacerdotio,contradicere posit sacerdotio sanctæ ecclesię. Abraham enim obtulit ipsi Melchisedech decimam. Qui verò ab Abrahamo descenderunt,ipsi Leui offerunt & Aaron. Post tempus autem cùm rursùs esset sacerdotium ex circuncisione per Aaron & filios ipsius,consequẽter scriptura dicit per Dauidem,post generationes duodecim à generatione Leui, septimam verò à succesione Aaron:natura visum est,vt in veteri sacerdotio sacerdotalis dignitas nè cõstituatur, verùm ad id quod ante Leui & ante Aaron fuit secundùm ordinẽ Melchisedech sacerdotium transferatur: quod sanè nunc in Ecclesia viget à Christo & hucusquè dum non ampliùs semen secundùm succesionem eligitur,sed forma iuxta virtutem quæritur. Primum enim sacerdotium in præputio per Abel perficitur: sed & deincèps per Noë: tertium verò per Melchisedech. Et paulò pòst: Quandò Abraham fuit annorũ octogintaocto aut nonaginta plùs minùs, tũc Melchisedech ipsi obuiàm venit,& proposuit ipsi panes & vinum,mysteriorũ ęnigmata p̃figurans & exẽplaria:quũ Dñs noster dicat: Ego sum viuẽs: & exẽplar sanguinis ipsius, q̃ ex latere ipsius cõpuncto fluxit, ad purgationẽ inqnatorũ, & resp̃sionẽ ac salutẽ animarũ nostrarũ.

Panis & vinũ melchisedech erant mysteriorum exemplaria. Ioan.6.

7. DAMASCENVS libro quarto de Orthodoxa fide,capite decimoquarto: Pane & vino susćepit Melchisedech Abraham ex cæde alienigenarum reuertentẽ,qui erat sacerdos Dei altissimi. Illa mensa hanc mysticam præfigurauit mensam:velut & sacerdos ille,Christi veri sacerdotis figurã p̃ se ferebat & imaginẽ. Tu es,inquit,sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Hunc panem panes figurabant propositionis. Hæc est pura scilicet hostia & incruenta,quam ab ortu vsque ad occasum ipsi offerri per prophetam Dominus loquitur,corpus videlicet & sanguis CHRISTI.

Mensa Melchisedech nostram significabat. Psal.109. Leuit.24.

Mala 1. De nostra hostia incruenta ꝓdixit Malachias.

1. G AVGVSTINVS libro decimoseptimo de Ciuitate Dei, capite vigesimo,exponẽs illud, Venite, comedite panem mevũ, &c. Hic certè agnoscimus Dei sapiẽtiam, hoc est,verbum Patri coæternum,in vtero virginali domum sibi ædificâsse corpus humanum,& huic tanquàm capiti membra Ecclesiam subiunxisse,martyrum victimas immolâsse,mensam in vino & panibus præparâsse, vbi appáret etiam sacerdotium secundùm ordinem Melchisedech,insipientes & inopes sensu vocâsse: quia sicut dicit Apostolus, Infirma huius mundi elegit Deus,vt confunderet fortia. Quibus tamen infirmis,quod sequitur,dicit: Derelinquite insipientiam,vt viuatis:& quærite prudentiam,vt habeatis vitam. Participem autem fieri mẽsæ illius,ipsum est incipere habere vitam. Nam & in alio libro, qui vocatur Ecclesiastes,vbi ait: Non est bonum homini,nisì quod mãducabit & bibet: quid credibilius dicere intelligitur, quàm quod ad participationem mensæ huius pertinet, quam sacerdos ipse mediator testamenti noui exhibet secundùm ordinem Melchisedech de corpore & sanguine suo? Id enim sacrificium succesit omnibus illis sacrificijs veteris testamenti,quæ immolabantur in vmbra futuri,propter quod etiàm vocem illam in psalmo tricesimo & nono eiusdem mediatoris per prophetiam loquentis agnoscimus: Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfeciśti mihi: quia pro illis omnibus sacrificijs & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus ministratur.

Prouerb.9. Psalm.109. 1.Cor.1. Prouer.9. Cap 3. Sacrificium Melchisedechiest succesit alijs sacrificijs typicis. Psalm.39. Pro omnibus alijs sacrificijs offertur corpus Christi.

2. MARTIALIS apostolus Galliæ ad Burdegalẽses, capite tertio,vt suprà, C. 9.

3. ITEM Iustinus philosophus & martyr aduersùs Iudæos in dialogo cum Tryphone habito,vt suprà,A.3.

4. IRENAEVS libro quarto aduersùs hæreses,capite trigesimo secũdo, vt suprà, B.8.

5. ITEM in eodem libro quarto,capite trigesimotertio: Quoniã nomen filij proprium patris est, & in Deo omnipotente per Iesum CHRISTVM offert Ecclesia, benè ait secundùm vtrãq;, & omni loco incensum offertur nomini meo,& sacrificium purum. Incensa autem Ioannes in Apocalypsi,orationes ait esse sanctorum.

Mala. 1. Apoc.5. & 8.

6. ET capite trigesimoquarto: Igitur Ecclesiæ oblatio,quam Dominus docuit offerri in vniuerso mundo,purum sacrificium reputatum est apud Deum,& acceptum est ei,non quòd indigeat à nobis sacrificium,sed quoniam is qui offert, glorificatur ipse in eo quod offert,si acceptetur munus eius. Et post pauca: Et genus oblationũ

Ecclesiæ oblationẽ Dominus offerri docuit in vniuerso mũdo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reprobatũ est:oblationes enim & illic, oblationes aũt & hîc. Sacrificia in populo, sacrificia & in Ecclesia. Sed species immutata est tantùm, quippe cùm iam non à seruis, sed à liberis offeratur. Et pòst: Quoniam igitur cum simplicitate Ecclesia offert, iustè munus eius purum sacrificium apud DEVM deputatum est. Oportet enim nos oblationem DEO facere, & in omnibus gratos inueniri fabricatori DEO, in sententia pura & fide sine hypocrisi, in spe firma, in dilectione feruenti, primitias earum quæ sunt eius creaturarum offerentes: & hanc oblationem Ecclesia solá puram offert fabricatori, offerens ei cum gratiarum actione ex creatura eius. Et pòst pauca, de oblatione quorundam hæreticorum loquens, ait: Quomodò autem constabit eis, eum panem in quo gratiæ actæ sint, corpus esse Domini sui, & calicẽ sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant, id est, verbum eius, per quod lignum fructificat, defluunt fontes: & dat primùm quidem fœnum, pòst deindè spicam, deindè plenum triticum in spica. Quomodò autem rursùs dicunt carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & sanguine alitur? Ergò aut sententiam mutent, aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem cõsonans est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursum confirmat sententiam nostram: Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter communicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodùm enim qui est à terra panis percipiens vocationem DEI, iam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cælesti: sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei, non quasi indigenti, sed gratias agentes donationi eius, & sanctificantes creaturam.

Veritas corporis & sanguinis.

Oblatio Eucharistiæ.

7. CHRYSOSTOMVS in homilia sup psalmũ nonagesimũ quintum, illud Malachiæ citans, Non est mea voluntas &c. Vidè quàm luculenter, quamq; dilucidè mysticam interpretatus est mẽsam, quæ est incruenta hostia. Thymiama verò purum appellat sacras preces, quæ post hostiam offeruntur. hic enim suffitus Deum refocillat, nõ is qui à terrenis radicibus sumitur, sed qui à puro corde exhalatur. Vides vt vbiq; locorum concessum est angelicum illud sacrificium inclarescere? vides nullis finibus circunscriptum neque altare, neque canticum? In omni loco thymiama offertur nomini meo. Est igitur hostia pura, prima quidem mystica mensa, cæleste summeq; venerandum sacrificium. Est autem & in nobis varia sacri-

Malach j.

Incruenta hostia.

Angelicum sacrificium.

Summè venerandum sacrificium.

sacrificiorum differẽcia, &c. vbi cùm explicâsset multa alia esse noui testamenti sacrificia, concludit hoc modo: Habemus igitur primum sacrificium illud salutare donum: secundum, martyrum: tertium, deprecatiõis: quartum, iubilatiõis: quintum, iustitiæ: sextum, eleemosynæ: septimum laudis: octauum compunctionis: nonũ humilitatis: decimum prædicationis: tametsi quiddam prætermisi, quum animo nouem enumerârim, putaui me tradidisse decem. Quodnam igitur sacrificij genus prætermissum est? Est decimum sacrificium, fructificationis.

Varia sacrificiorum genera apud Christianos inter quæ primum est hoc nostrum.

8. AVGVSTINVS libro decimonono de ciuitate Dei, capite vigesimotertio Dei præclarissimum atq; optimum sacrificium nos ipsi sumus. Hæc est ciuitas eius, cuius rei mysteriũ celebramus oblationibus nostris quę fidelibus notę sunt. Cessaturas enim victimas, quas in vmbra futuri offerebant Iudæi: & vnum sacrificium gentes à solis ortu vsq; ad occasum, sicut iam fieri cernimus, oblaturas per prophetas Hebræos oracula increpuêre diuina.

Malach. 1. A Malachia prædictum.

9. IDEM libro decimooctauo de ciuitate DEI, capite trigesimo quinto: Malachias prophetans Ecclesiam, quam per Christũ iam cernimus propagatam, Iudæis apertissimè dicit ex persona Dei: Nõ est mihi voluntas in vobis &c. Ab ortu solis &c. Hoc sacrificium per sacerdotium CHRISTI, secundùm ordinem Melchisedech, cùm in omni loco à solis ortu vsq; ad occasum Deo iam videamus offerri: sacrificium autẽ Iudęorum, quibus dictum est: Non est mihi voluntas in vobis, nec accipiã &c. cessâsse negare nõ possunt: quid adhuc expectãt aliũ CHRISTVM, quum hoc quod prophetatum est legunt, & impletum vident, impleri non potuerit, nisi per ipsum?

Cap. 2.

Sacerdotium Christi secũdùm ordinẽ Melchisedech à Malachia prædictum.

1. H CANON tertius Apostolorũ. Si quis Episcopus, aut presbyter, præter ordinationẽ Domini, alia quædã in sacrificio offerat super altare, id est, aut mel, aut lac: aut pro vino siceram, aut cõfecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra constitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

2. ITEM Canon ix. Si qs Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel qlibet ex sacerdotali catalogo facta oblatiõe nõ cõmunicauerit, aut causam dicat, vt si rationabilis fuerit, veniã cõsequatur: aut si nõ dixerit, cõmunione priuetur, tanq; qui populo causã læsionis extiterit, dans suspicionẽ de eo, qui sacrificauit, quòd rectè nõ obtulerit.

3. CLEMENS pontifex & martyr libro sexto cõstitutionũ apostolicarũ, capite vigesimotertio: Christus circũcisionẽ sustulit, cũ eã in se explêsset. Baptismũ, sacrificiũ, sacerdotium, localẽ adoratiõem

Universidad de Deusto
Biblioteca

alio modo mutauit: Pro quotidiano baptismo, vnum solum baptismum instituit, qui in eius mortẽ perficitur: Pro vna tribu, de qualibet natione præcepit optimos deligi, nec corporum integritatem spectari, sed religionem ac vitam: Pro sacrificio cruento, rationale & incruentum, ac mysticum sacrificium instituit, quod in mortem Domini per symbola corporis & sanguinis sui celebratur: Pro adoratiõe locali, ab ortu solis vsque ad occasum, in omni loco imperij sui nomen suum celebrari statuit. Quare nõ sustulit à nobis legem, sed vincula.

Instituit Christus incruentum & mystici sacrificiũ.

Malach. 1.

4. CONCILIVM primum Nicenum canone decimoquarto: Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, vt hi qui offerendi sacrificij non habent potestatẽ, his qui offerũt, corpus CHRISTI porrigant.

Offerendi sacrificij potestatem nõ habẽt Diaconi.

5. CONCILIVM Laodicenum canone decimonono: Quoniã Catechumenorum orationem separatim & priùs post tractatum Episcoporum oporteat celebrari. Quibus egressis, orent etiàm hi, qui in pœnitentia sunt constituti, & post manus impositionem his quoquè abscedentibus, tunc fideles orare debebunt. Quorum tres orationes fiant, vna quidem (id est, prima) per silentium, secunda verò & tertia per vocis pronunciationem. Et tunc demùm osculo pacem dari debere. Et posteaquàm presbyteri Episcopo pacem dederint, tunc etiàm laicos dare. Et sic oblatio offeratur. Solis autem ministris altaris liceat ingredi ad altare, & ibidèm communicare.

6. ET canone quinquagesimooctauo eiusdem Cõcilij: Nõ oportet in domibus oblationes ab Episcopis siue presbyteris fieri.

7. CONCILIVM Ephesinum in epistola ad Nestorium, vt suprà, quæstione quarta, A. 3.

Doctrina Cõcilij de sacrosancto Missæ sacrificio.

8. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimasecunda, capite primo: Quoniam sub priori testamento, teste Apostolo Paulo, propter Leuitici sacerdotij imbecillitatem consummatio non erat: oportuit, DEO patre misericordiarum ità ordinante, sacerdotem alium secundùm ordinem Melchisedech surgere Dominum nostrũ IESVM CHRISTVM, qui posset omnes, quotquot sanctificandi essent, consummare, & ad perfectum adducere. Is igitur Deus & Dominus noster etsi semel seipsum in ara crucis, morte intercedente Deo Patri oblaturus erat, vt æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem sacerdotium eius extinguendum nõ erat: in cœna nouissima, qua nocte tradebatur, vt dilectæ sponsę suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium,

Heb. 7.

Psalm. 109.

cium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum, repræsentaretur: eiusq; memoria in finem vsq; seculi permaneret: atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidiè committuntur, peccatorum applicaretur: sacerdotem secundùm Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo patri obtulit: ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc noui testamenti sacerdotes constituebat, vt sumerent tradidit: & eisdem eorumq; in sacerdotio successoribus, vt offerrent, præcepit, per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem: vti semper catholica Ecclesia intellexit, & docuit. nam celebrato veteri Pascha, quod in memoriam exitus de Aegypto multitudo filiorum Israel immolabat, nouum instituit Pascha, seipsum ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quandò per sui sanguinis effusionem nos redemit, eripuitq; de potestate tenebrarum, & in regnum suum transtulit. Et hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest: quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibus, in omni loco mundam offerẽdam prædixit, & quam non obscurè innuit Apostolus Paulus Corinthijs scribens, cùm dicit: Nõ posse eos qui participatione mensæ Dæmoniorum polluti sint, mensæ Domini participes fieri: per mensam, altare vtrobiq; intelligens. Hæc deniquè illa est, quæ per varias sacrificiorum, naturæ & legis tempore, similitudines figurabatur: vt potè, quæ bona omnia, per illa significata, velut illorum omnium consummatio & perfectio complectitur. In eadem sessione canone primo de Sacrificio Missæ: Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium: aut quòd offerri non sit aliud, quàm nobis CHRISTVM ad manducandum dari, anathema sit. Et canone secũdo: Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, CHRISTVM non instituisse Apostolos sacerdotes: aut non ordinãsse, vt ipsi, alijq; sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum, anathema sit.

Christus in cœna obtulit tanq; sacerdos secundũ ordinem Melchisedech.

Luc. 22.

Exod 13.

Coloss. 1.

Per Malachiã prædictum. Cap. 1.

1. Cor. 10.

à B. Paulo insinuatum.

Per sacrificia alia significatum.

In missa offertur verum & propriũ sacrificium.

9. IACOBVS, Basilius, Chrysostomus in Liturgijs, vt infrà, M. 2. & seq.

Per, hoc facite, sacerdotes instituit Apostolos.

1. I ALEXANDER primus in epistola prima ad omnes orthodoxos, capite quarto: In Sacramẽtorum quoquè oblationibus, quę inter Missarum solennia Domino offeruntur, passio Domini miscẽda est, vt eius, cuius corpus & sanguis conficitur, passio celebretur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Panis & vinũ aqua permixtum offerẽdum, in sacrificio.

ità vt repulsis opinionibus superstitionum, panis tantùm & vinum aqua permixtum, in sacrificio offerantur. Non debet enim (vt à patribus accepimus, & ipsa ratio docet) in calice Domini aut vinum solum aut aqua sola offerri, sed vtrunque permixtum, quia vtrumq; ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. Ipsa verò Veritas nos instruit, calicem & panem in sacramento offerre, quãdò ait: Accepit Iesus panem, & benedixit &c.

Matth. 26.

2. TELESPHORVS pontifex & martyr in epistola ad omnes Episcopos capite secũdo: Nocte verò sancta Natiuitatis Domini saluatoris Missas celebrẽt, & hymnum angelicum in eis solenniter decantent, quoniam & eadem nocte ab angelo pastoribus nunciatus est, sicut ipsa veritas testatur, dicens: Pastores erant in &c. Reliquis enim temporibus Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minimè sunt celebrandæ: quia & eadem hora Dominus crucifixus est, & super apostolos spiritus sanctus descendisse legitur. Ab Episcopis autem idem angelicus hymnus pro tempore & loco in Missarum solennijs celebrandus est, atque solenniter recitandus.

Missas celebrare. Luc. 2.

Missarum celebrationes. Mar. 15. Acto. 2.

Missarum solennia.

3. FELIX primus pontifex & martyr in epistola secunda ad Episcopos Galliæ: Nos verò ad supplementum vestrum, fratres, & coëpiscopos nostros vocauimus ampliùs quàm septuaginta, cum quibus hęc quę subtèr habentur inserta, regulariter tractando decreuimus &c. Et posteà: Quapropter in præfata constituimus synodo, vobisq; & omnibus Ecclesijs tenendum & agendum mandamus, vt super memorias martyrum Missę celebrentur, nè memorię eorum à talibus extingui, aut veneratio posit prohiberi.

Super memorias Martyrũ Missæ celebrentur.

4. HIGINVS Pontifex & Martyr apud Gratianum de consecratione distinctione prima: Omnes Basilicæ cum Missa debẽt semper consecrari. vbì autem plures sunt &c.

Cum Missa.

5. SOTER pontifex & martyr, apud eundem Gratianum de consecratione, distinctione prima, capite, vt illud: Censuimus ergò conuenire, vt cùm à sacerdotibus Missarum tempore sacra mysteria consecrantur, si ęgritudinis accidat quilibet euentus, quo cœptum nequeat expleri mysterium, sit liberum episcopo vel presbytero vel alij, vt consecrationem expleat officij cœpti. Et post pauca: Nullus post cibum potumq; siue quodlibet minimũ sumptum Missas facere præsumat. Ibidèm: Hoc quoquè statutum est, vt nullus presbyterorum Missarum solennia celebrare præsumat, nisì duobus præsentibus, sibiq; respondentibus. &c.

A Sacerdotibus Missarũ tempore sacra mysteria consecrãtur.

Missas facere

Missarum solennia celebrare.

6. EVARISTVS pontifex & martyr, apud Iuonem parte tertia,

tia, capite quarto, & Burchardum libro tertio Decretorum, capite vigesimoseptimo: Oês basilicæ cum Missa debent semper cõsecrari.

Cum Missa.

7. FABIANVS pontifex & mattyr, vt habetur in Codice decretorum sexdecim librorum libro quinto, capite nono: Sacrificium non est accipiendũ de manu sacerdotis, qui orationes vel actiones, & reliquas obseruationes in Missa secundùm ritum implere nõ poteſt.

In Missa.

8. DAMASVS pontifex in pontificali de Alexandro pontifice & martyre loquens in ipsius vita, sic ait: Hic passionem Domini miscuit in precatione sacerdotum, quandò Missæ celebrantur. Deindè de Sixto primo. Et constituit, vt Missarum actionem sacerdote inciepiente, populus hymnum decantaret, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus DEVS Sabaoth, &c. Item de Telesphoro: Hic fecit vt in natali Domini nostri IESV CHRISTI noctù Missæ celebrarentur, cùm omni alio tempore ante horæ tertiæ cursum nullus præsumeret Missas celebrare, quia ea hora Dominus noster ascendit in crucem. & vt ante sacrificium, hymnus diceretur angelicus, hoc est, Gloria in excelsis DEO. Et de Felice primo: Hic constituit supra sepulcra aut memorias martyrum, Missas celebrari.

Missæ celebrantur. Missarum actio.

Missas celebrare.

Missas celebrari.

9. IDEM Damasus epistola quarta de Chorepiscopis: Quòd verò eis non liceat sacerdotes consecrare, nec diaconos aut subdiaconos, nec virgines, nec altare erigere, nec vngere aut sacrare, &c. nec publicè quidem in Missa quenquam pœnitentem reconciliare, &c.

In Missa.

10. CONCILIVM Carthaginense secundum canone tertio: Ab vniuersis episcopis dictum est: Chrismatis confectio & puellarum consecratio à presbyteris non fiant. Vel reconciliare quenquam in publica Missa, presbytero non licere, hoc omnibus placet.

In publica Missa.

11. AMBROSIVS epistola trigesimatertia ad Marcellinam sororem suam, de tradendis basilicis: Sequenti die (erat autem Dominica) post lectiones atque tractatum, dimissis catechumenis, symbolum aliquibus competentibus in baptisterijs tradebam basilicæ. Illic nunciatum est mihi, comperto quòd ad Portianam basilicam de palatio decanos misissent, & vela suspenderẽt, populi partem eô pergere. Ego tamen mansi in munere, Missam facere cœpi. Dum offero, raptum cognoui à populo Castulũ quendã quem presbyterũ dicerent Arriani. Hunc aũt in platea offenderant transeuntes. Amarissimè flere, & orare in ipsa oblatione Deum cœpi, vt subueniret,

Missam facere cœpi.

nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

nè cuius * nec huius sanguis in causa Ecclesiæ fieret, certè vt meus sanguis pro salute non solùm populi, sed etiàm pro ipsis impijs effunderetur. Quid multa? Missis presbyteris & diacombus, eripui iniurię virum.

Ad Missas. 12. AVGVSTINVS sermone nonagesimoprimo de tempore: In lectione quæ nobis ad Missas legenda est, fratres charissimi, audituri sumus, quòd filij Israel post trāsitum maris rubri venerunt, &c.

Fit Missa catechumenis. 13. IDEM sermone ducentesimo trigesimoseptimo de tempore: Eccè post sermonem fit Missa catechumenis, manebunt fideles, venietur ad locum orationis. Scitis quò accessuri sumus, quid prius Deo dicturi sumus? Dimitte nobis debita nostra &c. Matth. 6.

14. IDEM Augustinus in sermone ducentesimo quinquagesimo primo, agens de celebrāda Dominica die: In die verò nullus se à sacra Missarum celebratione separet, neque ociosus quis domi remaneat, cæteris ad Ecclesiam pergentibus: neque in venatione se occupet, & diabolico mancipetur officio, circunuagando campos & syluas, clamorem & cachinnum ore exaltans, non gemitū, nec orationis verba ex intimo pectore ad Deum proferens. Adhuc quoquè quod detestabilius est, ad Ecclesiā aliqui venientes non intrant, non insistunt precibus, non expectant cum silentio sanctarum Missarum celebrationem, sed quandò lectiones diuinæ intùs leguntur, tunc ipsi foris aut causas dicere, aut diuersis studēt calumnijs impugnare, aut videlicet in alea vel in iocis inutilibus insudare.

Missarum celebratio.

Sanctarum Missarum celebratio.

15. CONCILIVM Mileuitanum cui Augustinus interfuit, canone duodecimo: Placuit etiam & illud, vt preces vel orationes seu Missæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, siue præfationes, siue commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omninò dicantur in Ecclesia, nisi quæ à prudentioribus tractatæ vel comprobatæ in synodo fuerint, nè fortè aliquid contra fidem, vel per ignorātiam, vel per minus studium sit compositum.

Missæ nō nisi approbatæ celebrentur.

16. CONCILIVM quartum Carthaginense, cui etiàm interfuit Augustinus, canone octogesimoquarto: Vt Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, siue gentilem, siue hęreticum, siue Iudæum, vsque ad Missam catechumenorum.

Missa catechumenorū.

17. LEO Magnus epist. octogesimaprima ad Dioscorum Alexādrinum: Vt autem in omnibus obseruantia nostra concorder, illud quoquè volumus custodiri, vt quum solennior festiuitas conuentū populi numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo conuenerit, quam recipere basilica simul vna non possit, sacrificij oblatio indubitanter iteretur, nè his tātùm admissis ad hanc deuotionem, qui primi aduenerint, videantur hi, qui postmodùm confluxerint, non recepti: cùm plenum pietatis atque rationis sit, vt quotiès Basilicā, in qua agitur, præsentia nouæ plebis impleuerit, totiès sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem, vt quædam pars populi sua deuotione priuetur, si vnius tantùm Missę more seruato, sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte cōuenerint. Studiosè ergò dilectionem tuam & familiariter admonemus, vt q̄d nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoquè cura non negligat, vt per omnia nobis & fide & actibus congruamus.

Sacrificij oblatio iterari præcipitur in eodem die & templo.

Vnius Missæ

IDEM epistola octogesimaoctaua, ad Episcopos Germanię & Galliæ: Nec publicè quidem in Missā quenquam pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere Chorepiscopis vel presbyteris licet.

Publicè in Missā.

1. K DE cæremonijs Missæ vide Dionysium Areopagitam libro de Ecclesiastica Hierarchia, capite tertio, vt suprà A. I. Scripserunt de ijsdem cæremonijs & ritibus quamplurimi alij: atque ij p̄sertim qui libros edidēre de diuinis vel ecclesiasticis officijs, vt Isidorus Hispalensis, Vualafridus abbas S. Galli, Alcuinus, Amalarius archiepiscopus Treuirensis, Angelomus, Rabanus archiepiscopus Moguntinus de institutione clericorum, Remigius Altisiodorensis, Herigerus abbas Lobiensis, Berno abbas Augiensis de officio Missæ, Bernoldus Constantiensis presbyter, Iuo Carnotensis in sermonibus de rebus Ecclesiasticis, Hildebertus Cenomannensis, Anselmus Cantuarensis, Honorius Augustodunensis, Hugo Victorinus, Rupertus Tuitiensis, Innocentius 3. in libris de officio Missæ, Guilielmus Altisiodorensis, Ioānes Beleth, Thomas Aquinas opusculo 66. de expositione Missæ, & in 3. parte quæst. 83. Guilhelmus Durandus episcopus Mimatensis, Micrologus, & plures alij.

Vide Trit. de Script. Eccle. Item Ordinē Rom. cum adiunctis Scriptoribus, per Melchiorem Hittorpium Coloniæ editū anno 1568

2. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimasecunda, capite quinto: Cumq̄ natura hominum ea sit, vt non facilè queat sine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationem sustolli: propterea pia mater Ecclesia ritus quosdā, vt scilicet quædam summissa voce, alia verò elatiore, in Missa pronunciarentur, instituit. Cæremonias item adhibuit, vt mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaq̄ id genus multa, ex Apostolica disciplina & traditione, quo & maiestas tanti sacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis & pietatis signa

Cur Ecclesiæ ritus & cæremoniæ Missæ instituerit, ex traditione Apostolic

Universidad de Deusto
Biblioteca

Contemnentes cæremonias & ritus Missæ, anathemate feriuntur.

ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur. Ibidem canone septimo: Si quis dixerit, cęremonias, vestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica vtitur, irritabula impietatis esse magis, quàm officia pietatis, anathema sit.

3. HIERONYMVS in epistola ad Theophilum Alexãdrinum ante libros Paschales: In opere tuo vtilitatem spectauimus Ecclesiarum, vt discãt qui ignorant, eruditi testimonijs scripturarum, qua

Reuerenter tractandi sacri calices &c

debeãt veneratione sancta suscipere, & altaris Christi ministerio deseruire, sacrosq; calices & sancta velamina, & cætera q̃ ad cultũ Dominicæ pertinent passionis, non quasi inania & sensu carentia, sanctimoniam non habere, sed ex consortio corporis & sanguinis Domini, eadem qua corpus eius & sanguis maiestate veneranda.

Quæ fiant & dicantur in Sacrificio Missæ.

CYRILLVS Hierosolymitanus catechesi quinta mystagogica: Vidistis diaconum aquam lauandis manibus porrigẽtem sacerdoti &c. Deindè clamat diaconus longè pòst: Complectimini & osculemini vos inuicèm: atque tunc mutuo nos osculo salutamus. Posteà clamat sacerdos: Sursum corda. Vos deindè respondetis: Habemus ad Dominum. Deindè dicit sacerdos: Gratias agamus Domino. Ad hæc vos subijcitis: Dignum & iustum est. Facimus deindè mentionem cæli & terræ & maris, Solis & lunæ, & siderum ac vniuersæ creaturæ, tã ratione præditæ, quàm irrationalis: tàm istius quæ videtur, quàm illius quæ sub aspectum nostrum non cadit: angelorum, archangelorum, virtutum, dominationum, principatuum, potestatum, thronorum & Cherubim, faciem operientium, quasi diceremus illud Dauidis: Magnificate Dominum mecum. Commemoramus etiam illa Cherubim, quæ in spirisusancto cernebat Esaias, circunstantia thronum DEI: ac alis quidem duabus faciem velantia, atque dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth. Propterea enim traditam nobis hanc Seraphicam theologiam recitamus, vt in illa cælesti hymnodia, cum supramũdana militia communicemus: atque sic per eiusmodi hymnos nosipsos sanctificantes, Deum benignissimum oramus, vt super illa proposita, sanctum spiritum emittat, vt panem quidem faciat corpus CHRISTI, vinum verò sanguinem CHRISTI. Omninò enim quod attigerit spiritus sanctus, hoc sanctificatur & transmutatur.

Cultus incruentus.

Deindè verò postquàm confectum est illud spirituale sacrificium, & ille cultus incruentus super ipsa propitiationis hostia, obsecramus Deum, pro communi Ecclesiarũ pace, pro tranquillitate mundi,

di, prõ regibus, pro militibus, pro socijs, pro ægrotis & afflictis, & in summa pro his omnibus qui egent auxilio. Indigemus autem omnes. Cùm hoc sacrificium offerimus, posteà facimus mẽtionem

Memoria sanctorum in Missa.

etiam eorum, qui ante nos obdormierũt. Primùm Patriarcharum, Prophetarum. Apostolorum, Martyrum, vt Deus orationibus illorum & deprecationibus suscipiat preces nostras. Deindè pro defunctis sanctis Patribus & Episcopis, deniquè pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi sunt, maximum esse credentes animarum iuuamen, pro quibus offertur obsecratio sancti illius & tremendi, quod in altari positum est, sacrificij. Quod exemplo vobis demonstrare volumus. Scio enim multos dicere: Quid iuuat animã in peccatis ex hoc mundo decedentem, etiamsi in hoc sacrificio mentio illius fiat? An enim si rex aliquis eos à quibus offensus est, in exilium pepulerit, posteà verò illorũ propinqui coronam aliquam conficientes, pro his, qui sunt in supplicio, exulibus, eidem offerẽt, nónne condonationem aliquam suppliciorum ipsis dederit? Ad eũdem modum & nos, pro defunctis precationes adhibentes, quamuis sint peccatores, non quidem coronam plectimus, sed Christum pro nostris peccatis mactatũ offerimus, vt & nobis & illis eum qui est benignissimus, propitium reddamus. Posteà dicitis illam orationem, quam Saluator suis discipulis tradidit, cum pura conscientia patrem nuncupantes DEVM, atque dicentes: Pater noster qui es in cælis &c. Sacerdos autem posteà dicit: Sancta sanctis. Vos deindère spondetis: Vnus sanctus, vnus Dominus IESVS CHRISTVS. Audistis deinceps diuina quadam melodia psallentem, atque ad sacrorum mysteriorum communionem vos adhortantem: Gustate & videte, quòd CHRISTVS est Dominus &c.

Memoria defunctorum. Maximũ animarum iuuamen.

Sacrificium propitiatorium.

Psal. 33.

4. CLEMENS pontifex & martyr epistola secunda ad fratrem Domini: De vasis sanè sacris ità gerendum est: Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur: quoniam non licet ea, quæ in sanctuario fuerint, malè tractari, sed incendio vniuersa tradantur. Cineres quoquè eorum in baptisterio inferantur, vbi nullus transitum habeat, aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactentur, nè introeuntium pedibus inquinentur. Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum cęcidat obuoluendum, aut Diaconus scapulas operire velit, quæ fuit in altari, aut certè quæ data est in mensam DOMINI. Qui hæc fecerit, vel leuiter quasi nihil &

Quæ in veneratione habẽda ea, quibus vtitur Ecclesia in altari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

negligenter habuerit diuina mysteria, Diaconus triennio, sexq; mẽsibus à Dominico alienus erit altari, graui percussus anathemate. Quòd si clericum presbyter nõ commonuerit, decẽ annis & quinque mensibus excommunicatus sit, propterea quòd de Dominicis sacramentis subiecta sibi nõ cõmonuerit ministeria, & posteà cum grandi humilitate matri reconcilietur Ecclesiæ. Pallas verò & vela, quæ in sanctuarij sordidata fuerint ministerio, diaconi cum humilibus ministris iuxta sacrarium lauent, non eijcientes foras à sacrario velamina Dominicæ mensæ, nè fortè puluis Dominici corporis malè decidat à sindone sorìs abluta, & erit hæc operanti peccatum: idcircò intra sacrarium ministris præcipimus, hæc sancta cum diligentia custodire. Sanè peluis noua comparetur, & præter hoc nihil aliud tangat. Sed nec ipsa peluis velis apponatur lauandis, nisì quæ ad Dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris solæ in ea lauẽtur, & in alia, vela ianuarum. De velis autẽ ianuarum, cura sit Ostiarijs ex admonitione Maiorum, nè quis negligens aut ignarus, ad velum ianuæ domus Domini, manus inconditè tergat: sed statim coercitus, discat omnis homo, quia velum atrij domus Domini sanctum est.

Puluis Dominici corporis

5. BEDA libro primo historiæ Anglicanę, capite vigesimonono: Præterea idem Papa Gregorius Augustino Episcopo, quia suggesserat ei multam quidem sibi esse messem, sed operarios paucos, misit cũ præfatis legatarijs suis plures cooperatores ac verbi ministros: in quibus primi & præcipui erant Mellitus, Iustus, Paulinus, Rufinianus, & per eos generaliter vniuersa, quæ ad cultum erant ac ministerium Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium: ornamenta quoquè ecclesiarum, & sacerdotalia vel clericalia indumenta, sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, necnon & codices plurimos. Misit etiam literas, in quibus significat se ei pallium direxisse, simul ei insinuat qualiter Episcopos in Britannia constituere debuisset.

Necessaria ad ministerium Ecclesiæ mittit in Angliã B. Gregorius

Pallium Episcoporum.

1. L CYPRIANVS libro primo, epistola nona ad Clerum & plebem Furnitanorum: Episcopi antecessores nostri religiosè considerantes, & salubriter prouidentes, censuerunt nè quis frater excedens, ad tutelam vel curam clericum nominaret: ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione eius celebraretur. neque enim apud altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes & ministros voluit auocare. & ideò Victor cùm contra formam nupèr in concilio à sacerdotibus

Sacrificiũ altaris pro defunctis.

tibus datam, Geminium Faustinum presbyterũ ausus sit tutòrem constituere, non est quòd pro dormitiõe eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequentetur, vt sacerdotum decretum religiosè & necessariè factum, seruetur à nobis: simul & cæteris fratribus detur exemplum, nè quis sacerdotes & ministros Dei, altari eius & Ecclesiæ vacantes, ad seculares molestias deuocet. obseruari enim decæterò poterit, nè vltrà hoc fiat circa personam clericorum, si quod nunc factum est, fuerit vindicatũ.

Iuuantur oblationibus.

2. CHRYSOSTOMVS homilia quadragesimaprima in priorem epistolã ad Corinthios: Abierit mortuus peccator sanè, gaudere decet, peccata impedita esse, & non accumulatum malum, nitiq; quantùm fieri potest, vt iuuetur non lachrymis, sed prece, supplicationibus, eleemosynis, oblationibus. Non est temerè hoc excogitatum, nec frustrà memoriam mortuorũ inter sacra mysteria celebramus, aut accedimus, pro istis agnum illum iacentem, & peccata mundi tollentem deprecantes, sed vt his consolatio hinc aliqua fiat. Nec temerè qui altari assistit, inter horrenda mysteria clamat, pro omnibus in Christo dormientibus, & pro his qui memoriam celebrant illorum. Nam nunquàm ista fiant, neque hæc dicantur, si pro illis commemorationes non fierent. Neque enim scena iam amplius nostra sunt, sed spiritus ordinatione fiunt. Opitulemur igitur his fratres, memoriam pro ipsis faciamus. Nam si Iobi illius liberos patris victima purgauit: quid dubites, è nobis quoquè, si p dormiẽtibus offeramus, solatij quiddam illis accessurum? Gratificari Deus propter alios alijs solet, quod Paulus hic ostendit: Vt ex multis, inquit, personis, pro dono in nos collato, per multos gratiæ, p nobis agantur. Nè defatigemur mortuis auxilium ferẽdo, preces pro ipsis offerendo: communis totius orbis victima: preces sunt. Hinc pleni fidutia, pro toto etiam orbe supplicamus, inter martyres, inter cõfessores, inter sacerdotes mortuos recensemus. Vnum enim corpus oẽs sumus, sint membra licèt alia alijs illustriora, vndiq; veniã ipsis impetrare licet, precibus pro ipsis effusis, muneribus datis, consorio eorũ, inter quos velut cõmune corpus referũtur. Quid ergò doles? qd lachrymaris? cũ impetrãdæ mortuo venię tot extẽt rationes?

Memoria mortuorum in sacris mysterijs.

Iob. 1.

Solatiũ mortuorũ ex oblatione.

2. Cor. 1.

Cõmunis totius orbis victima.

3. IDEM Chrysostomus homilia vigesimaprima in Acta Apostolorũ: Nõ frustrà oblatiões pro defunctis fiunt, nõ frustrà preces, nõ frustrà eleemosynę. Hęc omnia spiritus disposuit, volẽs vt nos mutuũ iuuenus. Vide enim: vtilitatem accipiet ille per te, & tu p illũ, contẽptis opibus inductus es ad faciẽdũ aliqd generosum: & tu illi

Oblationes, preces & eleemosynæ pro defunctis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

salutis,& ipse tibi eleemosynę factus est author.Nè dubita,quia erit aliquis fructus suauis.Non temerè diaconus clamat:Pro his qui defuncti sunt in Christo,& pro his qui illorũ memoriam faciunt.Non diaconus est qui talem illam vocem emittit,sed spiritus: nõ sanctus inquam,sed donũ.Quid dicis?In manibus est hostia, & omnia proposita sunt benè ordinata,adsunt angeli,adsunt archangeli, adest filius dei,cum tãto horrore adstant omnes,adstãt illi clamãtes omnibus silentibus,& putas temerè hæc fieri?Igitur & alia temerè,& quæ pro ecclesia, & quæ pro sacerdotibus offeruntur, & quæ pro plenitudine ac vniuersitate?Absit.Sed omnia cum fide fiunt.

4. IOANNES Damascenus in sermone, Quòd qui in fide hinc migrârunt,sacris operationibus & viuorum beneficijs multùm iuuentur:Diui autem Apostoli discipuli saluatoris, qui totum mundi circulum viuum cepêre prædicando verbum, quod suis oculis viderant,in tremendis & impollutis vitalibusq; sacramentis memoriam eorũ qui fideliter obdormiêrunt,habendam edixerunt.Quod adhuc firmiter atq; adeò sine contradictione obseruat Apostolica & catholica Ecclesia CHRISTI & Dei,à finibus vsq; ad fines terrę,ab eoq; tempore vsq; in præsens,& in finem mundi vsq;. Omninò hoc neque vanè,neque absurdè,neque temerè,fortuitóve ordinatũ est. Quæ enim Christiana religio erroris nescia susscipit, & in tot secula seruat inconcussa,minimè vana sunt,sed vtilia,Deo placita, salutiq; nostræ conducibilia plurimùm.Ibidèm posteà: Insuper & Athanasius in sermone illo vndecunq; concinno,quem in eos, qui obdormiêrunt,scripsit,scitè dicit:Si quis diem obierit, licèt in aërem deponatur inhumatus,nè omiseris oleum & ceram,inuocato Christo Deo,ad sepulcrum accendere:Accepta enim Deo sunt, plurimamq; secum referunt retributionem. Oleum enim & cera,holocaustum est: incruentæ autem hostiæ oblatio, propitiatio est.Quod verò in pauperes collocatur beneficiũ,omnis bonæ retributionis augmentum.Itaque pro defuncto oblaturus &c.Apostoli enim Dei prædicatores & magistri sacrificiorum curatores,alijq; patres sacro afflati nunime,& participes virtutis animum excedere facientis,secundùm quod fas erat & acceptum Deo,diuino ore annunciârũt, operationes sacras(siue Missarum oblationes) & preces,& psalmos anniuersarias q; defunctorum memorias, & quæcunque vsque in hodiernum diem gratia benignissimi DEI augentur, incrementumq; accipiunt,ab ortu Solis vsque ad occasum,& à septentrione & meridie in gloriam & laudem Dei Dñi Dominorum,& regis regnantiũ.

Memoriæ mortuorũ in Missa ab Apostolis prælecta.

Nota.

Athanasij eadem de re testimonium.

5. AVGV-

5. AVGVSTINVS in libro de cura pro mortuis gerenda,capite primo:In Machabæorũ libris legimus oblatũ pro mortuis sacrificium.Sed & si nusquàm in scripturis veteribus omninò legeretur, non parua est vniuersæ ecclesiæ,quæ in hac consuetudine claret, authoritas:vbi in precibus sacerdotis,quę Domino DEO ad eius altare funduntur, locum suum habet etiàm commendatio mortuorum. 2.Mach.12.

Nota.

6. ITEM de verbis Apostoli,sermone trigesimoquarto,vel secũdùm alios trigesimosecundo:Pompa funeris,agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturæ,monumentorũ opulenta constructio,viuorũ sunt qualiacunq; solatia,nõ adiutoria mortuorũ. Orationibus verò sanctæ Ecclesiæ & sacrificio salutari, & eleemosynis quę pro eorũ spiritibus erogantur,nõ est dubitandũ mortuos adiuuari,vt cum eis misericordiùs agatur à Dño,q̃ eorũ peccata meruerunt.Hoc enim à patribus traditũ vniuersa obseruat ecclesia,vt pro eis qui in corporis & sanguinis Christi communione defuncti sunt, cùm ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur,oretur, ac p illis quoquè id offerri commemoretur.Cùm verò eorum commẽdandorum causa opera misericordiæ celebrantur, quis eis dubitet suffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur?

Sacrificio salutari non dubitandum adiuuari mortuos.

Nota.

7. ET libro nono Confessionũ,capite vndecimo: Et mox omnibus(mihi & fratri meo)Ponite(inquit Monica)hoc corpus vbicũq; nihil vos eius cura conturbet.Tantùm illud vos rogo,vt ad Domini altare memineritis mei,vbi fueritis.

Memoria defuncti ad altare.

8. ITEM capite duodecimo, de eadẽ matre sua Monica loquẽs: Cùm eccè corpus elatum est,imus & redimus sine lachrymis. Nam neq; in eis precibus quas ibi fudimus, cùm offerretur pro ea sacrificium precij nostri, iam iuxta sepulcrum posito cadauere, priusquàm deponeretur,sicut illic fieri solet, nec in eis precibus ego flebam,sed toto die grauiter in occulto mœstus eram.

Pro Monica sacrificium precij nostri oblatum.

9. PRAETEREA capite decimotertio:Nõ ista mãdauit nobis, sed tantummodò memoriam sui ad altare tuũ fieri desiderauit, cui nullius rei prętermissione seruierat,vndè sciret dispensari victimã sanctam, qua deletum est chirographũ quod erat contrariũ nobis, qua triumphatus est hostis computans delicta nostra, & quærens quid obijciat,& nihil inueniens in illo in quo vincimus.

Memoriã sui ad altare fieri petijt.

Colos 2.

10. EPIPHANIVS cõtra Aërium,hæresi septuagesimaquinta: Deindè,qua ratiõe post morrem nominatis(inquit Aërius) nomina mortuorum?Orat enim,inquit,viuens,aut dispẽsationẽ facit, quid profue-

Argumenta Aerij hæretici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

profuerit mortuo? Si verò omninò preces eorum, qui hic sunt, prosunt illis qui isthic sunt, igitur nemo sit pius, neque boni quicquam faciat, sed acquirat amicos quosdam p quē vult modū, aut per pecunias persuadens, aut amicis id in obitu demandans, & orent, p ipso, vt nè quid illic patiatur, neq; immedicabilia peccata ab ipso ꝓpetrata requirantur. Ad q̄ posteà respondens Epiphanius, ità ait: De eo verò, quòd proferantur nomina vita defunctorū, quid hoc magis fuerit vtile? quid hoc commodius & magis admiratione dignū? quod credunt præsentes, quòd hi qui decesserunt, viuunt, & non sunt nulli, sed sunt & viuūt apud Dñm: & vt pientissimam prædicationem recensеam, quod spes est orantibus pro fratribus velut qui in peregrinatione sint. Prosunt autem & preces pro ipsis facientes, etiamsi totam culpam non abscindāt. Verumenimuerò eô ꝙ nos sæpè dum in mundo sumus, fallimur & erramus, tum inuiti, tum voluntariè, quo id quod perfectius est significetur, & pro iustis, & pro peccatoribus memoriam facimus: pro peccatoribus quidem misericordiā Dei implorantes, pro iustis verò & Patribus, & Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Euangelistis, martyribus ac cōfessoribus, Episcopisq; & Anachoretis, & pro vniuerso ordine, vt Dñm IESVM CHRISTVM ab hominum ordine separemus, per honorem, quem ipsi exhibemus, & vt adorationem ipsi præstemus, illud mente voluentes, quòd Dominus non est alicui homini adæquatus, etiāsi millies, & vltra, in iustitia degat vnusquisque homo. Et post pauca: Deindè verò rursùs ad propositi argumenti consequentiam deueniā, quòd Ecclesia necessariò hoc perficit, traditione à Patribus accepta. Quis autem poterit statutum matris dissoluere, aut legem patris? velut Salomon dicit, Audi fili sermonem patris tui, & nè repudies statuta matris tuæ: ostendens per hoc quod & in scripturis & sine scripto docuit pater, hoc est Deus, & vnigenitus, & spiritus sanctus. Mater autem nostra Ecclesia habet statuta in se posita, indissolubilia, quæ dissolui non possunt. Quum itaque ordinata sint in ecclesia statuta, & benè se habeant, & omnia mirabiliter fiant, confutatus est rursùs etiàm hic seductor. Sed & hoc relicto, velut scarabæo, aut cantharide, aut bupresti animalculo, per ecclesiasticum fundamētum & Dei potentiam conculcato, ad reliquas consrquenter procedamus, Deū auxiliarium inuocantes.

Respōsio Epiphanij.

Pro peccatoribus memoria fiet in sacro.

Ex Traditiōe à patribus accepta ꝙ mortuis ista præstantur.

1. M CYPRIANVS in sermone de cœna Dñi: Ex quo à Dño dictum est: Hoc facite in meam commemorationem, hæc est caro mea, & hic est sanguis meus, quotiescunquè his verbis & hac fide actum

Luc. 22.

actum est, panis iste substātialis & calix benedictione solenni sacratus, ad totius hominis vitam salutemq; proficit, simul medicamentum & holocaustum ad sanandas infirmitates & purgandas iniquitates existens.

Vtilitas huius Sacrificij.

2. IACOBVS in sua Liturgia: Nostras animas sanctifica, corporaq; & spiritus, necnon cogitationes nostras ad pietatem conuerte, vt pura conscientia tibi dona offeramus, munera, fructuum oblationes, vt ea deleantur delicta, quæ admisimus, & vt tori populo tuo sis propitius. Ibidēm: Vt tibi grato & diuino oblato sacrificio, digni abs te habeamur vita æterna. Itē: Nè auerseris nos peccatores, verēdum hoc & incruentum sacrificiū attrectantes. Supplicamus & imploramus bonitatem tuam, nè mysterium hoc quod ad salutem nobis dispensatum est, in cōdemnationem populo sit: sed in abolitionem peccatorum, ac animarum & corporum renouationem, &c. Admitte nos accedentes ad sanctum tuum altare, secundùm multitudinem misericordiæ tuæ, vt digni simus, qui offeramus tibi munera, & sacrificium pro nobis, & pro ijs, quę populus per ignorantiā admisit: daq; nobis, Domine, vt tibi cum omni metu, ac pura conscientia hoc sacrificium spiritale atq; incruentum offeramus: quod vbi admiseris in sanctum, supercæleste, ac intellectuale tuum altare, in odorem suauitatis spiritalis, vicissim mitte nobis gratiam spiritus tui sanctissimi. ô Deus, respice in nos, & ad nostrum hoc rationale obsequium intuere, idq; accipe, vt Abel dona accepisti, Noë sacrificia, Moysis & Aaronis sacerdotia, Samuelis pacifica, Dauidis pœnitentiam, Zachariæ incensum: vt de manu Apostolorum tuorū verum hūc cultum accepisti, ità quoquè è manibus nostris qui peccatores sumus, recipe munera hæc proposita per tuam benignitatem: & fac vt oblatio nostra grata & acceptabilis sit, per spiritum sanctū sanctificata, in propitiationem peccatorum nostrorum, & eorū quæ populus per ignorātiam admisit, & in requiem animarum eorum, qui ante nos dormiūt: vt & nos abiecti, & peccatores, & indigni servi tui, digni habiti, qui sine dolo ministremus sancto altari tuo, mercedem accipiamus fidelium & prudentium dispensatorum, gratiamq; inueniamus & misericordiam in die illa tremenda retribuquādoquidem veremur ac tremimus, cùm tuū sanctum altare nobis accedendum est, & offerendum sacrificium hoc verendum & incruentum pro nostris peccatis, & pro ijs quæ populus per ignorātiam admisit.

Propitiatorium sacrificiū pro viuis.

Pro defunctis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propitiatorium pro viuis.

3. BASILIVS Magnus in Liturgia sua: Da Domine & pro omnibus nostris peccatis, & populi tui ignorátia, acceptabile & susceptibile fieri sacrificium nostrum in conspectu tuo. Ibidem: Suscipe nos appropinquantes sancto altari tuo, secundùm multitudinem misericordiæ tuæ, vt simus digni offerre tibi rationabile illud, & absque sanguine sacrificium pro nostris peccatis & populi ignorantia.

4. CHRYSOSTOMVS in Liturgia sua: Fac nos dignos vt offeramus tibi deprecationes, & supplicationes, & sacrificia immaculata pro populo tuo. Et post pauca: Ministrare tibi, magnum ac formidandum etiàm supercælestibus virtutibus. Attamen propter ineffabilem & immensam tuam humanitatem intrepidè & irreuocabiliter factus es homo, & summus pontifex noster. Sacrificiorũ ritum instituisti, ac solennis huius & immaculati sacrificij celebrationem nobis tradidisti, tanquàm Dominus omnium. Respice ad me peccatorem, vt assistam sanctæ tuæ huic mensæ, cõsecrem sanctum & immaculatum tuum corpus, & preciosum sanguinem. Tu enim es qui offers, & offerris, & accipiens, & dans, CHRISTE Deus noster. Et nonnullis interiectis: Domine Deus omnipotens, solus sanctus, qui suscipis hostiam laudis ab ijs qui te inuocant in toto corde, suscipe preces nostras, & offer sancto altari tuo: & fac nos dignos offerre tibi dona, & sacrificium spiritale pro nostris peccatis, atque ignorantijs populi: & præsta, vt inueniamus gratiam in conspectu tuo, vt fiat acceptabile sacrificium nostrũ, & inhabitet spiritus gratiæ tuæ bonus super nos, & super hæc apposita sacramenta, & super omnem populum. Et nonnullis interpositis: Ampliùs obtulimus tibi hanc rationabilem hostiam, pro orbe, pro sancta catholica & apostolica DEI Ecclesia, & ijs qui casta in conuersatione ac sobria degunt. Pro fidelissimis & DEO dilectis Imperatoribus nostris, & toto palatio, & omni exercitu eorum.

Pro quibus offeratur.

5. MARTIALIS in epistola ad Burdegalenses, capite tertio: Quod Iudæi per inuidiam &c. vt suprà, G 1.

6. HIERONYMVS in caput primum epistolæ ad Titũ: Quid de Episcopo sentiendum est, qui quotidiè pro suis populiq; peccatis, illibatas Deo oblaturus est victimas?

7. AMBROSIVS libro primo Officiorum, capite quadragesimooctauo: Vmbra in lege, imago in Euangelio, veritas in cælestibus. Antè agnus offerebatur, offerebatur vitulus, nũc CHRISTVS offertur: sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionem, & offert

fert se ipse quasi sacerdos, vt peccata nostra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, vbi apud patrem pro nobis quasi aduocatus interuenit. Hic ergò in imagine ambulamus, in imagine videmus: illic facie ad faciem, vbi plena perfectio, quia perfectio omnis in veritatè est.

Intellige de aliena specie

8. IDEM Ambrosius in psalmum trigesimumoctauum: Vidimus principem sacerdotum ad nos venientem, vidimus & audiuimus offerentem pro nobis sanguinem suum: sequamur, vt possumus, sacerdotes, vt offeramus pro populo sacrificium: etsi infirmi merito, tamen honorabiles sacrificio: quia etsi nunc CHRISTVS non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quandò CHRISTI corpus offertur. Immò ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium, quod offertur.

Sacerdotũ est pro populo offerre sacrificium.

Christi corpus in terris offertur.

9. ALEXANDER primus Pontifex & martyr, in epistola prima ad omnes Orthodoxos, capite quarto: In Sacramentorum oblationibus, quæ inter Missarum solennia Domino offeruntur, &c. vt suprà, I 1. Ac deindè: Crimina atque peccata, oblatis his Domino sacrificijs delentur. Idcircò & passio eius in his commemoranda est, qua redempti sumus, & sæpiùs recitanda, atque hæc Domino offerenda. Talibus hostijs delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia. Nihil enim in sacrificijs maius esse potest, quàm corpus & sanguis CHRISTI. Nec vlla oblatio hac potior est, sed hæc omnes præcellit. Quæ pura conscientia Domino offerenda est, & pura mente sumenda, atque ab omnibus veneranda. Et sicut potior est cæteris, ità potiùs excoli & venerari debet.

Matth. 26. Crimina delentur.

Placabitur Dominus, & peccata ingẽtia dimittet.

10. IDEM epistola secunda ad omnes Episcopos: Quos in ordine Apostolatus constitui voluit, ipsi pro populo interpellant, & populi peccata comedunt, quia precibus suis & oblatiõibus ea delent atq; cõsumunt.

Osee 4.

11. GREGORIVS Nazianzenus oratione prima in Iulianum Imperatorem: Mox incruenti sacrificij oblatione manus commaculat, per quod nos CHRISTO vnimur, necnon passionis ac diuinitatis eius participes reddimur, sectionibus & victimis resta-biliens regias, malis consiliarijs in malo vrens principatu.

12. AVGVSTINVS sermone quarto de Innocẽtibus: Quid reuerẽtius, quid honorabilius dici potest, q̃ sub illa ara requiescere, in qua Deo sacrificiũ celebratur, in qua offerũtur hostiæ, in qua Dñs est

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psalm. 109. sacerdos, sicut scriptum est: Tu es sacerdos in æternũ secundùm ordinem Melchisedech? Rectè sub altario iustorũ animæ requiescunt, quia super altare corpus Domini offertur. Nec immeritò illic iusti vindictam sanguinis postulant, vbi etiàm pro peccatoribus Christi sanguis effunditur. Conuenienter igitur, & quasi pro quodam consortio ibi martyribus sepultura decreta est, vbi mors Domini quotidiè celebratur, sicut ipse ait: Quotiescunq; hæc feceritis, mortem meam annunciabitis, donec veniam, scilicet, vt qui propter mortẽ eius mortui fuerant, sub sacramenti eius mysterio requiescant.

Pro peccatoribus in altari Christi sanguis effunditur.

1. Cor. 11.

13. TERTIVM conciliũ Braccarense, capite primo: Cùm omne crimen atq; peccatum, oblatis Deo sacrificijs deleatur, quid decæterò pro delictorum expiatione Domino dabitur, quãdò in ipsa sacrificij oblatione erratur?

Omne crimẽ deletur.

14. GREGORIVS homilia trigesimaseptima in Euãgelia: Singulariter nanq; ad absolutionem nostram oblata cum lachrymis & benignitate mẽtis sacri altaris hostia suffragatur: quia is qui in se resurgens à mortuis iam nõ moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterùm patitur. Nam quotiès ei hostiam suæ passionis offerimus, totiès nobis ad absolutionem nostram, passionem illius reparamus. Multos vt arbitror vestrũm, fratres charissimi, contigit nõsse hoc, quod volo ad memoriã vestram narrando reuocare. Non lõgè à nostris fertur temporibus factum, quòd quidam ab hostibus captus, longè transductus est. Cumq; diù teneretur in vinculis, eum vxor sua, cùm ex eadem captiuitate non reciperet, extinctum putauit. Pro quo iam velut mortuo hostias hebdomadibus singulis curabat offerre. Cuius totiès vincula soluebantur in captiuitate, quotiès ab eius coniuge oblatæ fuissent hostiæ pro animæ eius absolutione. Non longo pòst tempore reuersus, admirans valdè, suæ indicauit vxori, quòd diebus certis hebdomadibus singulis, eius vincula soluebantur. Quos videlicet dies eius vxor atq; horas discutiens, tunc eum recognouit absolutum, cùm pro eo sacrificium meminerat oblatum. Hinc ergò fratres charissimi, hinc certa consideratione colligite, oblata à nobis hostia sacra quantùm in nobis soluere valeat ligaturam cordis, si oblata ab altero, potuit in altero soluere vincula corporis.

Applicatur nobis sacrificiũ cruẽtum.

Vide etiã lib. 4 dial. ca. 57.

Vincula soluta per oblationem sacrificij.

Soluit ligaturam cordis.

15. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimasecunda, capite secundo: Et quoniam in diuino hoc sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille CHRISTVS continetur, & incruentè immolatur, qui in ara Crucis semel seipsum cruentè obtulit: docet sancta Syno-

Synodus, sacrificium istud verè propitiatoriũ esse, per ipsumq; fieri, vt, si vero corde & recta fide, cum metu & reuerentia, contriti ac pœnitentes, ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inuẽniamus in auxilio opportuno. Huius quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata, etiam ingentia, dimittit. vna enim eademq; est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tũc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diuersa. Cuius quidem oblationis, cruentæ inquam, fructus per hanc incruentam vberrimè percipiuntur: tãtum abest vt illi per hanc quouis modo derogetur. Quare non solùm pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & alijs necessitatibus, sed & pro defunctis in CHRISTO nondùm ad plenum purgatis, ritè, iuxta Apostolorum traditionẽ, offertur. Ibidèm, canone tertio: Si quis dixerit, Missæ sacrificiũ tantùm esse laudis & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificij in Cruce peracti, non autem propitiatorium, vel soli prodesse sumenti: neque pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & alijs necessitatibus offerri debere, anathema sit.

Propitiatorium est.

Quõ crimina & ingentia peccata deleat.

Fructus infinitus Sacrificij.

Propitiatorium.

1. N CONCILIVM Ephesinum in epistola ad Nestorium, vt suprà, quæstione quarta, litera A 3.

2. SECVNDA synodus Nicena, actione sexta, tomo tertio, vt suprà ibidèm, A 4.

3. AVGVSTINVS contra Faustum libro vigesimo, capite vigesimoprimo, vt suprà, hac eadem quæstione, A 6.

4. EVSEBIVS de demonstratione euangelica, libro primo, capite decimo, vt suprà C 2.

5. GREGORIVS Nazianzenus oratione secũda cõtra Iulianũ Apostatam: Non ampliùs ædes nostras sacras sinistrè adspicient. Nõ ampliùs sanguine dereflando, purissimi ac incruenti sacrificij purissima inquinabũt altaria, nec aris sacrilegis inaccessa defœdabũt.

Incruentum sacrificium.

6. IDEM in carminibus ad Episcopos:

O sacrificia mittentes incruenta sacerdotes,
O animarum custodes glorioſi, ô magni
Figmentum Dei manibus in vestris ferentes.

7. ITEM ad Constantinopolis sacerdotes & ipsam vrbem:

O sacrificia mittentes incruenta sacerdotes,
Et magnæ Vnitatis cultores in Trinitate.

8. CYRILLVS Alexandrinus epistola decima ad Nestorium:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dum vnigeniti filij Dei, hoc est, IESV CHRISTI, mortem secundùm carnem & resurrectionem ex mortuis annunciamus, assumptionemq; in cælos confitemur, incruentum in Ecclesijs perficimus cultũ, atque ità ad mysticas accedimus benedictiones ac sanctificamur, participes facti sanctæ carnis preciosiq; sanguinis seruatoris nostri oim Iesu Christi, nec vt cõmunem carnẽ accipimus, &c.

Vide I. tom. Concil.

IDEM in declaratione anathematismi vndecimi: Sanctũ ac viuificum incruentumq; in Ecclesijs celebramus sacrificium, nõ hominis alicuius nobis similis & communis corpus: consimiliter & preciosum sanguinem esse, quod proponitur, credentes, sed magis tanquàm proprium viuificantis verbi corpus & sanguinem accipimus. Communis enim caro viuificare non potest. Et hoc ipse seruator testatur, dicens: Caro non prodest quicquam. spiritus est qui viuificat. Quoniam enim verbi facta est propria, ob eam causam intelligitur, & est viuifica, sicut seruator dicit: Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: & qui manducat me, etiàm ille viuet propter me. Quia verò Nestorius & qui cum illo sentiunt, mysterij huius virtutem temerè dissoluunt, propterea, idq; valdè meritò, constitutus est hic Anathematismus.

Incruẽtũ in Ecclesijs sacrificium celebratur, & q̃le sit illud.

Ioan. 6.

Ibidem.

9. HIERONYMVS in caput vigesimumsextum Matthæi: Postquàm typicum Pascha fuerat impletum, & agni carnes cũ Apostolis comederat: assumit panem, qui confortat cor hominis, & ad verum Paschæ transgreditur sacramentũ, vt quomodò in præfiguratiõe eius Melchisedech summi Dei sacerdos, panẽ & vinũ offerẽs fecerat, ipse quoq; veritatẽ sui corporis & sanguinis repræsentaret.

Christus secũdum ordinẽ Melchisedech, in vltima cœna obtulit Genes. 14.

10. OECVMENIVS in caput quintum epistolæ diui Pauli ad Hebræos, super ea verba, Tu es sacerdos in æternum &c. Neq; enim de ea, quæ semel à DEO facta est oblatio & hostia, dixisset, In æternum, sed respiciens ad præsentes sacrificeos, per quos medios Christus sacrificat & sacrificatur: qui etiàm in mystica cœna modum illis tradidit huiusmodi sacrificij.

Christus per Sacerdotes exercet perpetuò sacerdotium Melchisedech.

1. O CHRYSOSTOMVS homilia decimaseptima in epistolam ad Hebræos: Imperauit semper offerri, propter infirmitatem, vt & memoria peccatorum fieret: Quid ergò nos? Nónne per singulos dies offerimus? Offerimus quidem, sed ad recordationem facientes mortis eius. Et vna est hæc hostia, non multæ. Quomodò vna & non multæ? Quia semel oblata est, oblata est in sancta sanctorum: hoc autem sacrificium exemplar est illius: idipsum semper offerimus. Neq; nunc quidem alium agnum, craſtina alium, sed semper

Eadẽ est hostia in hoc sacrificio cũ ea quæ in cruce immolata est.

per eundem ipsum. Proindè vnum est hoc sacrificium hac ratione. Alioquin quoniam in multis locis offertur, multi CHRISTI sunt? Nequaquàm, sed vnus vbiquè est Christus, & hîc plenus existens, & illic plenus, vnum corpus. Sicut enim qui vbiquè offertur, vnũ corpus est, & non multa corpora: ità etiàm & vnum sacrificium. Pontifex autem noster ille est, qui hostiam mundãtem nos obtulit: ipsam offerimus & nunc, quæ tunc oblata quidẽ, consumi non potest. Hoc autem quod facimus, in commemorationem quidem fit eius quod factum est. Hoc enim facite, inquit, in meam commemorationem. Non aliud sacrificium, sicut pontifex, sed id ipsum semper facimus: magis autem recordationem sacrificij operamur.

Vnũ est sacrificij idemq; semper.

Luc. 22.

2. AVGVSTINVS epistola vigesimatertia ad Bonifacium Episcopum: Nónne semel immolatus est CHRISTVS in seipso, & tamen in sacramento non solùm per omnes Paschæ solennitates, sed omni die populis immolatur: nec vtiq; mentitur qui interrogatus eum responderit immolari?

Omni die immolatur.

3. THEOPHYLACTVS in capitis quinti ad Hebræos hęc verba scribens, Tu es sacerdos in æternum &c. Dicant igitur Iudæi nobis, quisnam fuerit alius sacerdos secũdùm ordinem Melchisedech præter Christum? Nonne omnes sub lege fuerũt? nónne omnes sabbatum celebrabant, & victimas offerebãt? Manifestissimè igitur de Christo hoc dictum est. solus enim ille pane & vino sacrificium cõsecrauit, perindè ac Melchisedech. Qui verò dixit, In æternũ? Quoniam etiamnùm vnà cũ corpore quod pro nobis immolauit, apud Deum & patrem intercedit &c. Vel quia quæ in singulos dies fit & futura est in perpetuũ oblatio per Dei ministros, ipsum habet Pontificem & sacerdotem Dominum, atq; adeò ipsam hostiam, qui seipsum ꝓ nobis sanctificat, & frãgitur & distribuitur. Quotiès enim hæc fiunt, mors Domini annunciatur.

Genes. 14.

Per ministros offert Christus.

1 Cor. 11.

4. IDEM in eiusdem epistolæ capitis septimi illa verba, Manet sacerdos in perpetuũ: Dicimus Christũ cùm æternus sit & immortalis, reuerà semper esse sacerdotem. Nam & nunc quidem semper seipsum pro nobis offerre creditur per ministros suos.

5. ITEM in caput decimum ad Hebræos: Suboritur hîc quęstio, Num & nos hostias incruẽtas offeramus? Cui réspondemus, omnimò: cæterùm memoriam facimus mortis Domini, estq; vna ipsa, nõ multæ, quandoquidem semel oblatus est. Nam eundem semper offerimus, immò potiùs memoriam illius oblationis facimus, qua se ipse obtulit, ceu iã nũc facta sit. Proindè vnũ est sacrificiũ. Nã quod

Nõ repugnat nostra oblatio vnicæ isti oblatiõi quæ semel in cruce peracta est

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnum est sacrificium.

ad quæstionem attinet, postquàm multis in locis offertur, num igitur multi CHRISTI erunt? nequaquàm, sed vnus est vbiq;, & hîc plenus, & illic plenus & perfectus, vnumq; corpus. Quemadmodùm enim in multis locis oblatus CHRISTVS vnum corpus est, & non multa corpora, sic & vnum sacrificium. Nam illam hostiam offerimus, quæ tum est oblata. illic autem alius erat qui herì oblatus erat, agnus fortassè, à victima quæ hodiè offertur, nec velutì cõmemoratio erat hesternæ oblationis, qui hodiè offerebatur agnus, sed ipse per seipsum sacrificium perficiebat.

In veteri lege erat semper alia hostia.

6. OECVMENIVS in quintum caput epistolæ ad Hebræos, vt suprà, N 10.

Cur sacerdos secundũ ordinem Melchisedech.

7. PHOTIVS apud Oecumenium in eũdem locum: Quia etiã CHRISTVS sine sanguine hostiam obtulit, deindè postmodùm suum ipsius etiàm corpus: propterea aptè dictũ est, CHRISTVM esse sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech.

8. IDEM Oecumenius in caput septimum super illa verba, Manet sacerdos in perpetuum: Eo modo perpetuitatem accipito, quo & cætera: Aut quòd etiàm modus sacerdotij Melchisedech (nosti autem quid dicam) in perpetuum maneat.

Nostra hostia eadem.

9. ITEM in eiusdem epistolæ caput decimum: Qui multas, inquit Apostolus, & easdem singulis annis offerunt hostias, perficere nequeunt illos, qui secundùm legem conuersantur. Quid ergò? An ne nos semper offerimus hostias sanguine carentes? Sed vnius eiusdemq; mortis CHRISTI memoriam facimus, & vnum Christi corpus semper edimus. Non enim nunc quidem vnius Christi, aliàs verò alterius, sed semper eiusdem: Iudæorum verò hostiæ varias habebãt victimas, nempe oues, boues, capras: ideò multæ sunt hostiæ: nostræ verò quanquàm actione multæ sint, vnica tamen est potestate.

VIII

Est'ne sub altera tantùm, panis scilicet, an verò sub vtraq; panis ac vini specie, sumenda Eucharistia?

A De Sacerdotibus quidem, seu sacrificantibus constat,

cõstat, ambas Sacramenti species illis esse sumendas, sine quibus neque ritè consecrare, neque offerre possent Eucharistiam. Cuius rei causam ex sacrificio ipso pendentem reddere, hîc iam necessè non est.

B De alijs verò fidelibus non sacrificantibus, illud fatendum est, nullo eos Diuino præcepto ad Eucharistiæ Sacramentum sub specie vtraque sumendum adstringi, sed ad salutem illis esse satìs, alterius speciei communionem. Igitur si veteris Ecclesiæ statum repetimus,[a] nunc vnã tantùm, nunc vtranque speciem fidelibus dispensatam fuisse cõperiemus. Si verò Scripturam sacram consulimus, [b] sic illa de hoc Sacramento differit, vt modò panis & calicis, modò solius quidẽ panis soleat meminisse. Vbì enim legimus,[c] *Nisì manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: legimus etiam, *Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Et qui dixit, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam*: dixit etiam,[d] *Panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita.* Et rursùs idem qui affirmauit, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*: affirmauit & illud, [e] *Qui mãducat hunc panẽ, viuet in æternum*: vt omittamus q̃[f] Lucas de fractione solùm panis adducit.

a Tertull. lib. 2. ad vxorem. Cypria. ser. 5. de lapsis. Orig. ho 13 in Exo. Basil. ad Cæsar. Hier. apologia 2. libro contra Iouinianum.
b 1. Cor. 10. d 11. e Act. 2. g
c Ioan 6. f
Ibidẽm. Conc. Trid. sess. 21. cap. 1
d Ibidẽm.
e Ibidẽm.
f Luc. 24. e Act. 2. g 20. b 27. f Aug. epist. 86 ad Casulan. & Chrys. ho. 17. operis imperfecti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

C Neque CHRISTI nobis hîc deest exemplum, qui primùm in extrema illa cœna[g] sub vtraque specie hoc instituit ac Apostolis tradidit Sacramentum. Deindè verò in Emaus cum duobus discipulis agens, sub vna solùm specie[h] porrexit illis Eucharistiam, ac posteà statim illinc sese subduxit, sicut Euãgelicum hunc locum Patres interpretantur.

g Matt. 26. c Marc. 14. c Luc. 22. b 1. Cor. 11. e

h Luc. 24. e & ibidem Theoph. & Beda Chry. in Matt. operis imperfecti hom. 17. & Aug. lib. 3 de consensu Euã. cap. 25.

D Proindè damnandi non sunt siue qui nunc vnica contenti specie, ab vsu calicis abstinent, & multis ab hinc seculis[a] abstinuisse leguntur, siue qui olim cùm ità probaret Ecclesia, vtranque speciem in vsu publico habuêre.

a Euseb lib 6. eccles. hist. cap. 36. Aug. hom. 26. ex hõilijs 50. & ser. 251. de tempore. Amb. in Satyrum. Paulinus in vita S. Ambrosij. Amphiloch. in vita Basilij. Beda Anglicanæ hist. lib. 4 ca. 14. & 24. Theodoretus in Philotheo. vita 26. quæ est Simeonis. Euagrius lib 4 ecc. hist. cap 35. & Guilliel. abbas in vita S. Bernar. lib. 1. cap. 11.

E Verùm magister rerum vsus paulatim docuit, maiore cum populi commoditate, ac minore periculo, multisque de causis frugiserè fieri, vt omisso calicis vsu, alterius tantùm speciei communio retineatur. Atque ità faciendum iamdiù decreuit Ecclesia, non discedens illa quidem à sponsi sui instituto præceptóve (columna enim[b] & firmamentum veritatis est, & mysteriorum DEI fida [c] dispensatrix) sed potestatem à sponso acceptam in dispensandis mysterijs ad[d] ædificationem communemq; fidelium vtilitatem con-

b 1 ad Timoth. 3 d

c 1. Cor. 4. a

d 2. Cor. 10 e 13. d Concil. Trid. sess. 21. cap. 2.

conuertens, prout temporum hominumque conditio, quæ nonnulla etiã in sacris immutari cogit, postulare videtur.

F Nam & Euangelij nobis verba [e] declarant, CHRISTVM in cœna cum illis egisse, quibus potestatem fecit non sumendæ modò, sed etiam cõsecrandæ offerendæque Eucharistiæ, immò [f] & ordinandę & administrandę totius Ecclesię. Horum iudicio, prudentiæ, & authoritati reliquit, cùm de alijs plerisque ad rem Christianam spectantibus, tum de modo ordineque dispensandę fidelibus Eucharistiæ, ius in posterum constituendi, atque pro ratione temporum ritè disponendi. Id probat etiam ex [g] Paulo [h] Augustinus, & multis Apostolorum institutis euinci facilè potest.

e Matth. 26. a Marci. 14. c Luc. 22. b Iusti. in apol. 2 ad Antoni.

f Act. 20. f 1. Pet. 5. a Luc 10. e Ephes. 4. e

g 1 Cor. 11. g h Ad Ianuarium, epist. 118. cap. 6.

G Nec est cur Laicis iniuria irrogari vlla putetur, si vt in plerisque itidèm [a] alijs, hac in parte non æquantur Sacerdotibus. Nam in confesso est, CHRISTVM non esse dissectũ in partes duas secundùm duo Sacramenti huius signa, sed tã sub vna, quàm sub vtraque specie, immò sub vnius etiã hostię consecratę [b] particula, CHRISTVM totum exhiberi atque sumi, videlicet, secũdùm carnem, animã, sanguinem, diuinitatem. Vbi autem CHRISTVS totus ac integer sumitur, illic

a Matth. 18. c Ioan. 20. f 1. Tim. 3 a b c & 4. d ad Titum 1. b

b Basilius ad Cæsar. patrit. Cyrill. in epistola ad Calosyriũ, & in Ioã. l. 4. cap. 17. Con. Florẽt. Euseb. Emisenus hom. 5 de pasch. Trident. sess. 13. cap 3. Et de Consecr. distin. 2. cap. qui manducat, & c. Sing.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deesse non potest integer quoquè fructus & efficax gratia tanti Sacramenti. Quapropter nulla hîc laici vtilitate fraudantur, siue rem ipsam in Sacramento contentam, CHRISTVM scilicet Deum & hominem, spectes: siue [c] fructũ & gratiam, quæ Eucharistiam sumentibus, ad animarum salutem donatur, quæras: sed tantum hi sub altera accipiunt, quantum sub vtraque, si liceret, specie essent percepturi.

c Ioan. 6. e f 1. Cor. 10 d

H Qua de re [d] ambigendi, vel disceptandi amplius nullus iã relictus est locus, posteaquàm Spiritus sanctus, qui iuxta promissionem [c] CHRISTI docet ac regit Ecclesiam, certam nobis & explicatam sentẽtiam edidit, editamque semel ac iterùm sacrosanctæ [f] Synodi non violanda authoritate confirmauit. Vndè perspicuè colligi potest, hanc sub altera specie communicandi consuetudinem præcepto diuino haud aduersari, Ecclesię legitima authoritate fulciri, temporis lõgæuitate magnoq; populorum fidelium consensu comprobari, ratione ac vtilitate certa commendari: ac demùm pro lege, quam sola mutare possit Ecclesia, certò habẽdam esse.

d Aug. ad Ianuar. epi. 118. cap. 5.

c Luc. 22 c Ioan. 14. b d & 16. b Esa. 30. d

f Synod. Constantiẽsis sess. 13. Basil. sess. 30. Tridenti. sess. 21.

I Sed nec aduersarij, quantumuis hîc obstrepãt, eiusmodi in communicando ritus initium vllum possunt demonstrare: Vt mirum sit adhuc reperiri,

ri, qui priuatæ pietatis specie ducti, aliter sibi persuadeant, & hac in parte cum nouis Ecclesiæ contemptoribus [g] aduersùs venerandam totius Ecclesiæ [h] authoritatem conspirent. His verendum est sanè, nè, dum externa Sacramenti signa tantoperè vrgent, & contentioni seruiunt, Sacramenti fructum internum, adeoque CHRISTVM totum amittant: vt ab omni vsu Sacramenti præstet eos penitùs abstinere. Quandoquidem neque [a] Fides, neque Sacramenta vllis, nisi persistentibus in Ecclesię vnitate, sunt salutaria. Vt hinc Augustinus [b] dixerit, omnia Sacramenta CHRISTI non ad salutem, sed ad iudicium habẽtur sine charitate vnitatis. Ac iterùm, [c] Quid prodest homini vel sana fides, vel sanum fortasse fidei Sacramentum, vbi lethali vulnere Schismatis perempta est sanitas charitatis? Nec dubium sanè, quin grauiter in Christum ipsum peccent, qui hoc vnitatis Sanctissimo [d] Symbolo ad Schismaticę diuisionis Symbolum audent abuti.

g 1. Tim. 3. d Matth. 18 e

h Aug cõtra Crescon. lib. 1. cap. 33.

a Au. de vnit. Eccles. cap. 4.

b Lib. 3. cont. literas Petili. cap. 40.

c De baptis. cõtra Donat. lib. 1. cap. 8.

d Aug 21. de ciuit. cap. 25. Trident. sess. 13. cap. 2. & 8.

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Corinthios decimo: Calix benedictionis, cui benedicimus, nónne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nónne participatio corporis Domini est?

PRIORIS ad Corinthios vndecimo: Quotiescũquè enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

manducabitis panem hunc, & calicẽ bibetis &c. Itaque quicũque manducauerit panẽ hunc, vel biberit calicem Domini indignè, &c. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

ACTORVM secundo: Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.

IOANNIS sexto, vt infrà.

LVCAE vigesimoquarto: Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorũ, & cognouerunt eum: & ipse euanuit ex oculis eorum, &c. Et ipsi narrabãt quæ gesta erãt in via: & quomodò cognouerunt eum in fractione panis.

ACTORVM vigesimo: Vna autem Sabbati cùm conuenissemus ad frangendũ panẽ, Paulus disputabat cum eis &c.

ET vigesimoseptimo: Et cùm hæc dixisset, sumens panẽ, gratias egit Deo in conspectu omnium: & cùm fregisset, cœpit manducare. Animæquiores autẽ facti omnes, & ipsi sumpserunt cibum.

MATTHAEI vigesimosexto: Cœnantibus autem eis, accepit IESVS panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite & comedite: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus &c.

MARCI decimoquarto: Et manducantibus illis, accepit IESVS panem, &c. Et accepto calice, gratias agens dedit eis. & biberunt ex illo omnes &c.

LVCAE vigesimosecundo: Et accepto pane, gratias egit, &c. Similiter & calicem, postquàm cœnauit, dicens: Hic est calix nouum testamentum &c.

PRIORIS ad Corinthios vndecimo: Dominus IESVS in

in qua nocte tradebatur, accepit panem, &c. Similiter & calicem, &c. vt suprà quæstione secunda.

PRIORIS ad Timotheum tertio: Ecclesia Dei viui, columna & firmamentum veritatis.

PRIORIS ad Corinthios quarto: Sic nos existimet homo, vt ministros CHRISTI, & dispensatores mysteriorum Dei.

POSTERIORIS ad Corinthios decimo: Nam & si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem vestram, non erubescam.

ET capite decimotertio: Ideò hæc absens scribo, vt non præsens duriùs agam secundùm potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in destructionem.

MATTHAEI vigesimosexto: Vespere aũt facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis, &c. Cœnantibus autem eis, accepit IESVS panem, &c.

MARCI decimoquarto: Vespere autem facto, venit cum duodecim, &c. Et manducantibus illis, accepit IESVS panem, &c.

LVCAE vigesimosecundo: Et cùm facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo, &c. Et accepto pane, gratias egit.

ACTORVM vigesimo: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.

PRIORIS Petri quinto: Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, &c.

LVCAE decimo: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD Ephesios quarto: Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, &c. alios autem pastores & doctores, ad cõsummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis CHRISTI: vt iam non simus paruuli fluctuantes, & circũferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris.

PRIORIS ad Corinthios vndecimo: Cętera autem, cùm venero, disponam.

MATTHAEI decimooctauo: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, &c.

IOANNIS vigesimo: Quorum remiseritis peccata, &c.

PRIORIS ad Timotheum tertio: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, &c. Diaconos similiter pudicos, &c. Qui enim benè ministrauerint, gradum bonum sibi acquirent, &c.

PRIORIS ad Timotheum quarto: Dum venio, attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Noli negligere gratiam, quæ in te est, quę data est tibi &c.

AD Titum primo: Constituas per ciuitates presbyteros.

IOANNIS sexto: Ego sum panis vitæ Patres vestri manducauerunt manna in deserto: & mortui sunt Hic est panis de cælo descendens: vt si qnis ex ipso manducauerit, nõ moriatur. Ego sum panis viuus, q de cælo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in ęternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Et paulò pòst: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam ęternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Caro eñ mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: & qui mãducat me, & ipse viuet propter me. Hic

Hic est panis qui de cælo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna: & mortui sunt. Qui manducat hũc panem, viuet in æternum.

LVCAE vigesimosecundo: Simon, eccè satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquandò conuersus, confirma fratres tuos.

IOANNIS decimoquarto: Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere: quia non videt eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit. Ibidem: PARACLETUS autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quęcunque dixero vobis.

IOANNIS decimosexto: Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modò: quum autem venerit spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.

ESAIAE quinquagesimonono: Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus. Spiritus meus, qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, dicit Dominus, amodò & vsque in sempiternum.

MATTHAEI 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.

PATRES.

1. B TERTVLLIANVS libro secundo ad vxorem: Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes. Et si sciuerit panem, non illum credit esse qui dicitur. Et hæc ignorans quisque, rationem simpliciter sustinebit, sine gemitu, sine suspicione panis an veneni? Sustinent quidem, sed vt inculcent &c. Domi olim sub specie panis cõmunicabant fideles.

2. CYPRIANVS sermone quinto de lapsis: Et cùm quædam arcam suam, in qua Domini sanctũ fuit, manibus indignis tentãsset ca corpus Do Miraculũ circ

Universidad de Deusto
Biblioteca

miny in arca, communiõis causa reseruatum.

aperire, igne indè surgente deterrita est, nè auderet attingere. Et alius qui & ipse maculatus de sacrificio à sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere, sanctum Domini edere & contrectare non potuit, cinerem ferre se apertis manibus inuenit. documento vnius ostensum est, Dominum recedere, cùm negatur: nec immerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, quandò gratia salutaris in cinerem, sanctitate fugiente, mutetur.

Gratia salutaris.

3. ORIGENES homilia decimatertia in Exodum: Volo vos admonere religionis vestræ exemplis: nôstis qui diuinis mysterijs interesse consuêstis, quomodò cùm suscipitis corpus Domini, cum omni cautela & veneratione seruatis, nè ex eo parùm quid decidat, nè consecrati muneris aliquid dilabatur. Reos enim vos creditis, & rectè creditis, si quid indè per negligentiam décidat. Quòd si circa corpus eius conseruandum tanta vtimini cautela, & meritò vtimini: quomodò putatis minoris esse piaculi verbum Dei neglexisse, quàm corpus eius?

Diligens corporis Dominici conseruatio, nè qua particula dilabatur in terram.

Tẽpore persecutionis solebant fideles secũ domum deferre corpus Domini, atque illic communicare.

4. BASILIVS Magnus in epistola ad Cæsariam Patritiam (quæ Græcè extat:) Illud autem, in persecutionis temporibus necessitate cogi quempiam, non præsente sacerdote aut ministro (id est, Diacono) communionem propria manu sumere, nequaquàm esse graue, superuacaneum est demonstrare, propterea quòd longa consuetudine, hoc ipso rerum vsu cõfirmatum est. Omnes enim in eremis solitariam vitam agentes, vbi non est sacerdos, communionem domi seruantes, à seipsis communicant. In Alexandria verò & in Aegypto, vnusquisq; eorum qui sunt de populo, vtplurimùm habet cõmunionem in domo sua. Semel enim sacrificium sacerdote consecrante & distribuente, meritò participare & suscipere, credere oportet. Etenim & in Ecclesia sacerdos dat partem, & accipit eam is qui suscipit cum omni libertate, & ipsam admouet ori propria manu. Idem igitur est virtute, siue vnam partem accipiet quisquam à sacerdote, siue plures partes simul.

Cõmunio domi seruata.

Eiusdem virtutis est vna pars cum multis.

5. HIERONYMVS in Apologia ad Pammachium pro libris aduersùs Iouinianum: Scio Romæ hanc esse consuetudinem, vt fideles semper CHRISTI corpus accipiant, quod nec repræhendo, nec probo. Vnusquisque enim in suo sensu abundat. Sed ipsorum conscientiam conuenio, qui eodem die post coitum communicãt: & iuxta Persium, noctẽ flumine purgant: quare ad martyres ire nõ audent? quare non ingrediuntur ecclesias? An alius in publico, alius in domo CHRISTVS est? Quod in ecclesia nõ licet, nec domi licet.

Quotidiana cõmunio corporis Christi Romæ.

Communio domestica Romæ.

licet. Nihil Deo clausum est, & tenebræ quoquè lucẽt apud Deum.

6. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimaprima, capite primo: Sed neque ex sermone illo, apud Ioannem sexto, rectè colligitur, vtriusque speciei communionem à Domino præceptam esse, vtcunquè iuxta varias sanctorum patrum & doctorum interpretationes intelligatur. Nanque qui dixit, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: dixit quoquè, Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Et qui dixit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: dixit etiàm, Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Et denique qui dixit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo: dixit nihilominùs, Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

Ioannis sexto non minùs approbatur cõmunio vnius speciei, quàm vtriusque.

Ioan. 6.

7. AVGVSTINVS epistola octogesimasexta ad Casulanum: Dies resurrectionis Domini, prima sabbati à Matthæo, à cæteris autem tribus vna sabbati dicitur: quem constat eum esse, qui Dominicus posteà appellatus est. Aut ergò post peractum diẽ sabbati, noctis initio fuerant congregati, quæ vtiquè nox iam ad diem Dominicum, hoc est, ad vnam sabbati pertinebat: & ità eadem nocte fracturus panem, sicut frangitur in sacramento corporis CHRISTI, produxit sermonem vsque ad medium noctis, vt post sacramenta celebrata, rursùs vsque ad diluculum alloquens congregatos, quoniam multùm festinabat, lucescente proficisceretur Dominico die. Aut certè &c.

Matt. 28. Mar. 16. Luc. 24. Ioan 20. Dominicus dies.

Fractionẽ panis, de qua Act 20 de cõmunione interpretatur Augustinus.

8. CHRYSOSTOMVS homilia 17. operis imperfecti in Matthæũ: Aliud est sanctificatio, aliud sanctificatũ. Sãctificatio enim est, ꝗd alterũ sanctificat: sanctificatũ aũt, alterum sanctificare nõ potest, quãuis ipsum sit sanctũ. Vtputà signas pauẽ tuũ, quẽ mãducas, sicut ait Paulus: Sãctificatur enim p verbũ Dei & orationem: sanctificãsti eum, nõ fecisti sanctificationẽ. quod aũt sacerdos de manu sua dat, nõ solũ sanctificatũ est, sed etiã sanctificatio est: quoniã hoc nõ solũ datur, ꝗd videtur, sed etiã illud ꝗd intelligitur. De sanctificato ergò pane licet & alienis tractare & infidelib⁹ dare: qa nõ sãctificat accipientẽ. Si autem tale esset ꝗd de manu sacerdotis accipitur, ꝙle est ꝗd in mẽsa mãducatur, oẽs de mẽsa mãducarent, & nemo de manu sacerdotis acciperet. Vndè & Dñs in via non solũ benedixit panẽ, sed de manu sua dedit Cleophæ & socio eius. Et Paulus nauigãs nõ solùm benedixit panem, sed de manu sua porrexit Lucæ & cæteris discipu-

1. Tim. 4.

Luc. 24. Act. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In Emaus cōmunicārunt discipuli. Itē in naui Paulus, Lucas & discipuli.

scipulis suis. Quod autem de manu porrigitur, nec animalibus dandum est, nec infidelibus porrigendum: quia non solùm sanctificatum, sed etiam sanctificatio est, & sanctificat accipientem.

Communio in Emaus.

1. C THEOPHYLACTVS in vigesimumquartum caput Lucæ: Insinuatur autem & aliud quiddam, nempe quòd oculi eorum qui benedictum panem assumunt, aperiuntur vt agnoscant illum. Magnam enim & indicibilem vim habet caro Domini.

Ex Augusti. nodesumptū.

2. BEDA in vigesimumquartum caput Lucæ: Certi mysterij causa factum est, vt eis in illo alia ostenderetur effigies, & sic eum non nisi in fractione panis agnoscerent, nè quisquam se CHRISTVM agnouisse arbitretur, si eius corporis particeps non est, id est, ecclesiæ, cuius vnitatem in sacramento panis commendat Apostolus, dicēs: Vnus panis, vnum corpus multi sumus. vt cùm eis benedictum panem porrigeret, aperirentur oculi eorum, & agnoscerent eum. Aperirentur vtiquè ad eius cognitionem, remoto scilicet impedimento quo tenebantur nè agnoscerent. Non autem incongruenter accipiamus, hoc impedimentum in oculis eorum à satana fuisse nè agnosceretur IESVS, sed tamen à CHRISTO facta est permissio vsque ad sacramentum panis, vt vnitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt CHRISTVS posit agnosci.

1. Cor. 10.

3. CHRYSOSTOMVS homilia decimasexta operis imperfecti in Matthæum, vt suprà, B.S.

4. AVGVSTINVS libro tertio de consensu Euangelistarum, capite vigesimoquinto: Oculis eorum acciderat aliquid, quod ità manere permissum est vsque ad fractionem panis, certi mysterij causa, vt eis in illo alia ostenderetur effigies, & sic eum non nisi in fractione panis agnoscerent, sicut Luca narrante monstratur. Pro merito quippe mentis eorum adhuc ignorantis, quòd oportebat Christum mori & resurgere, simile aliquid eorum oculi passi sunt: non veritate fallente, sed ipsis veritatem percipere nō valentibus, & aliud quàm res est opinātibus: nè quisquam se CHRISTVM agnouisse arbitretur, si eius corporis particeps non est, id est, Ecclesiæ, cuius vnitatem in sacramento panis commēdat Apostolus, dicens: Vnus panis, vnum corpus multi sumus: vt cùm eis benedictum panem porrigeret, aperirentur oculi eorum, & cognoscerēt. Et paulò pòst: Non autem incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à satana factum fuisse, nè agnoscerentur IESVS, sed tamen à CHRISTO est facta permissio vsque ad sacramentum pa-

1. Cor. 10.

nis: vt vnitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt CHRISTVS posit agnosci.

1. D EVSEBIVS Cæsareēsis historiæ Ecclesiasticæ libro sexto, capite trigesimosexto, ex epistola Dionysij Alexandrini ad Fabium Antiochenum, hanc citat historiam: Erat, inquit, quidam Serapion apud nos fidelis senex, qui licèt magnam vitæ partem integrè & incorruptè transegisset, tempore tamen persecutionis præ imbecillitate animi lapsus est. Hic sæpenumerō in Ecclesiam denuò recipi supplex postulabat: sed nemo, quia idolis sacrificâsset, eius postulationi aliquandò auscultauit. Qui in grauem morbum delabens, triduo deincèps mutus & absque sensu vixit: quarto autem die paululùm releuatus, nepotem ad se accersit: sicq; alloquitur: Quousq;, fili, me detinetis? properate, obsecro, & me ocyùs dimittite. Aliquem ex presbyteris aduoca ad me. Quæ cùm dixisset, iterùm fit mutus. Puer currit ad Presbyterum: nox iam erat. Ille fortè morbo vexatus accedere ad eum non poterat: sed tamen quoniam à me quidem mandatum dabatur, vt qui iam essent vita emigraturi, sanctorum mysteriorum (dummodò peterent, & vel maximè si anteà dum integra valetudine erant, supplices petiuissent) participes fierent, sicq; cum pace dimissi, & bona spe cōfirmati ex hac luce decederent, puero exiguam quandam Eucharistiæ partem dedit, præcipiens vt eam madefactam in os senis infunderet: quam puer secum adferens, redijt. Cui iam appropinquanti, priùs quàm cum eo quod gestabat, intraret ędes, Serapiō denuò voce recuperata dixit: Veniſti fili? Tametsi presbyter non potest venire, tu tamen præsta, quod tibi in mandatis dederit, & dimitte me abire. Particulam igitur puer, quam apportârat, madefactam in os senis infundit. Atque ille, simul atquè eam pedetentim per fauces dimiserat, ilicò extremum spiritum edidit.

Morituri cōmunicabant.

Communicat Serapion sub vna specie.

2. AVGVSTINVS libro quinquaginta homiliarum, homilia vigesimasexta: Quanta solicitudine obseruamus, quādò nobis corpus CHRISTI ministratur, vt nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat: tanta solicitudine obseruemus, nè verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliquid aut cogitamus, aut loquimur de corde nostro pereat: Quia non minùs reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quàm ille qui corpus CHRISTI in terram cadere negligentia sua permiserit.

Solicitudo circa corpus Dominicum, nè quid ex eo in terram decidat.

3. IDEM sermone ducentesimo quinquagesimosecūdo de tempore: Mulieres quomodò nitidum exhibent linteolum vbi corpus

Linteolo corpus Christi accipiebant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CHRISTI accipiant: sic corpus castum ac cor mundum exhibeãt, vt cum bona conscientia CHRISTI sacramenta suscipiant.

4. AMBROSIVS in oratione funebri de excessu fratris sui Satyri: Quid igitur obseruantiam eius erga Dei cultum prædicem? Qui priusquàm perfectioribus esset initiatus mysterijs, in naufragio constitutus, cùm ea qua veheretur nauis scopulosò illisa vado, & vrgentibus hinc atque indè fluctibus solueretur, non mortem metuens, sed nè vacuus mysterij exiret è vita, quos initiatos esse cognouerat, ab his diuinum illud fidelium sacramentum poposcit: non vt curiosos oculos insereret arcanis, sed vt fidei suæ consequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in orario, & orarium inuoluit in collo, atque ità se deiecit in mare, non requirens de nauis compage resolutam tabulam, cui supernatans iuuaretur, quoniam fidei solius arma quæsierat. Itaque his se rectum atque munitum satis credens, alia auxilia non desiderauit. Nec defuit spes, nec fefellit opinio. Deniquè primus seruatus ex vndis, & in portum terrenæ stationis euectus, præsulem suum cui se crediderat, recognouit: statimq; vbi etiam cæteros seruulos suos vel ipse liberauit, vel liberatos comperit, negligens facultatum, nec amissa desiderans, Dei ecclesiam requisiuit, vt ageret gratias liberatus, & mysteria æterna cognosceret, pronuncians nullũ referẽdæ gratiæ maius esse officium.

Corpus Christi, nauigãtes Christiãi, secum habebãt.

5. PAVLINVS in vita sancti Ambrosij: Honoratus sacerdos ecclesiæ Vercellensis, cùm in superiori domo se ad quietem composuisset, tertiò vocem vocantis se audiuit, dicentisq; sibi: Surge, festina: quia modò est recessurus. Qui descendens, obtulit sancto (Ambrosio) Domini corpus. Quod vbi accepit, emisit spiritum, bonum viaticum secum ferens, vt in virtute escæ anima refectior, angelorum nunc consortio, quorum vitam vixit in terris, & Heliæ societate lætetur.

Ambrosius moriturus, corpus Domini sumpsit tãquàm viaticum.

6. AMPHILOCHIVS episcopus Iconiensis in vita Basilij Magni: Diuidens (Basilius cùm sacris operaretur) panem in tres partes, vnam quidem communicauit timore multo, alteram autem reseruauit consepelire secum: tertiam verò imponens columbæ aureæ quæ pependit super altare. Et sub finem: Et circa horam nonam stetit magnus pater noster Basilius ad ministerium Missæ in sancta ecclesia simul cum cleri & ciuitatis capitaneis: & iterùm cum ipsis panem sumens, dimisit eos, instruens & osculans eos in osculo sancto, & nouum CHRISTI militem commendans etiam & omnes Domino, atque dispositam sibi consepelire sumpsit tertiam

Conseruatio corporis Dominici.

tiam partem, quæ à Domino data fuit ei communionis: & recumbens in lecto, gratias egit extensè Domino & Deo nostro, in peregrinatione à corpore, & fide medici, & adhuc gratiæ cùm essent in ore eius, reddidit Domino spiritum.

7. BEDA libro quarto Anglicanæ historiæ, capite decimoquarto, de puero ęgrotante loquẽs: Credidit verbis pueri presbyter: vocatisq; fratribus, parari prandium, Missas fieri, atque omnes communicare, more solito præcepit, simul & infirmanti puero de eodẽ sacrificio Dominicæ oblationis particulam deferri mandauit. Quibus ità gestis, non multò pòst eadem ipsa die puer defunctus est.

Missas fieri.

Communio sub vna specie.

ITEM capite vigesimoquarto: Rogauit ergò Cedmon ministrũ suum vespere, incumbente nocte, qua de seculo esset transiturus, vt in ea sibi locũ quiescendi præpararet. Qui miratus cur hoc rogaret, qui nequaquàm adhuc moriturus esse videbatur, fecit tamen quod dixerat. Cumq; ibidẽm positi vicissim aliqua gaudente animo vnà cum eo qui ibidẽm anteà inerant, loquerentur, ac iocarentur, & iam mediæ noctis tempus esset transcensum, interrogauit, si Eucharistiã intùs haberent. Respondebãt: Quid opùs est Eucharistia? Neq; enim mori adhuc habes, qui tam hilariter nobiscum velut sospes loqueris. Rursùs ille: Et tamen, ait, afferte mihi Eucharistiam. Qua accepta in manu, interrogauit, si omnes placidum erga se animum, & sine querela controuersiæ ac rancoris haberent. Respondebant oẽs, placidissimam se mentem ad illum, & ab omni ira remotam habere: eumq; vicissim rogabant, placidam erga ipsos mentem habere. Qui confestìm respondit: Placidam ego mẽtem, filioli, erga omnes famulos Dei gero. Sicq; se cælesti muniens viatico, vitæ alterius ingressui parauit, & interrogauit, quàm propè esset hora, qua fratres ad dicendas Domino laudes nocturnas excitari deberent. Respondebant: Non longè est. At ille: Benè, ergò expectemus horam illam. Et signans se signo sanctæ Crucis, reclinauit caput ad ceruical, modicumq; obdormiens, ità cum silentio vitam finiuit.

Eucharistiã moriturus asserri iubet, eamq; manu tenens.

9. THEODORETVS Cyri Episcopus in Philotheo, siue in historia sanctorum patrum, in vita vigesimasexta quæ est Simeonis: Moysis & Heliæ diuinorum virorũ exemplo, quadraginta dies ieiunare decreuit. Quarè Bassum, qui ea tempestate oppidorum presbyteris præfectus, multa loca circuibat, rogat, vt nulla re intra domunculam relicta, fores ipsos cementis obstrueret. Qui rei difficultate proposita, ab huiusmodi incepto deterrebat, violentamq; sibi mortem conscisscere quenquam, non esse virtutem, sed vitium, &

Simeon 40. diebus ieiunare decreuit

primum

Universidad de Deusto
Biblioteca

primum & maximum admonebat. His acceptis, vir Dei, depõne, inquit, ô pater hîc decẽ panes, & aquæ lagenam. nam si corpus cibi indigere sensero, sumam illum. Rectè, inquit ille. Mox pane & aqua deposita, fores obstruxit, vt iusserat. Post quadraginta dies reuersus Bassus, dirutis foribus ingreditur, panumq; numerum & aquæ lagenam ità, vt reliquerat, certè: at illum exanimem, atque mutum, & immobilem inuenit. Quare accepta spongia labra illius primùm madefacit, mox diuinorum mysteriorum symbola imposuit: quibus ille refectus, surrexit, ac cibi aliquantulum sumpsit, lactucas scilicet, cicoria, aliaq; huiusmodi, aquas dentibus non admodùm confectas dimittebat in stomachum. Quam rem admiratus Bassus, in proprium gregem se recepit, magnumq; hoc miraculum suis enarrauit, quos plusquàm ducentos habebat: illos tamen neque iumentum, neque molas possidere, neque allatas pecunias accipere, neque monasterij foribus, aut ad res necessarias parandas, aut ad amicos inuisendos egredi, sed intùs manere, & id tantùm, quod Spiritus sancti gratia sibi missum fuisset, accipere volebat.

Communicat Simeon sub vna specie.

10. EVAGRIVS Scholasticus ecclesiasticæ historiæ libro quarto, capite trigesimoquinto: Epiphanio mortuo in sede Cõstantinopolitana successit Menas: cuius temporibus miraculum editũ fuit planè memorabile. Vetus fuit consuetudo Constantinopoli, vt si quandò multæ admodùm particulæ puri & immaculati corporis CHRISTI Dei nostri superessent, pueri impuberes, qui scholas frequentabant, accerserentur, easq; manducarent. Quod cùm factũ fuit, filius cuiusdam hominis, Hebræi quidem opinione, arte autem vitrarij, vnà cum pueris versatus est: qui quidem parentibus percontantibus ab eo causam moræ, respondit, vtì res se habuit, seq; cum alijs pueris pariter comedisse. Hebræus bile, furore, & iracundia inflammatus, in clibanum ardentem, in quo vitrum formare solebat, puerum conijcit. Postquàm verò mater puerum quæritans, reperire non potuit, passim per totam vrbem ibat, Deum cum gemitu obtestans, & flebilibus lamentis se dedẽs. Triduo autem post, ad ostium officinæ viri sui consistens, luctu miserabiliter diuexata, nomine puerum compellat. Puer, matris vocem vt agnouit, è clibano responsum dat. Mater, effractis foribus, intrò irrumpit: videt puerum in medijs carbonibus candentibus consistentem, illæsum ab ignis incendio. Qui cùm rogaretur, quo pacto illæsus manserit, Mulier, inquit, veste amicta purpurea crebrò ad me venit, porrexit aquam, qua carbonum flammas corpus ambientes extinguerẽ: cibũ denicq;

Bandẽ historiã repetit Nicephorus lib. 17. hist. Eccl. cap. 25. addẽs se reliquias corporis Domini ad eundem modum eũ puer esset, edisse frequẽter.

Miraculum.

B. virginem intelligit.

denicq; dedit, quotiès esuriebam. Qua re ad Iustinianum perlata, puerum cum matre lauacro regenerationis tingendos decernit: parrẽ autem pueri, qui recusauit in numerum Christianorum asscribi, in Sycis cruci suffigendum curauit.

11. GVILHELMVS Abbas sancti Theodorici, in vita sancti Bernardi libro primo, capite vndecimo: Agebatur solennitas quædam præcipua, & frater aliquis quẽ pro secreta culpa ab altaris sacri communione suspenderat, notari timens, & ruborem non sustinens, ad manum eius cum cæteris nimiùm præsumptuosus accessit. Intuitus autem eum, quoniam causa latens erat, repellere hominem noluit, sed intimo corde orabat Deum, vt de tanta præsumptione melius aliquid ordinaret. Itaq; sumens homo Eucharistiam non poterat ad interiora trajicere, & diù multumq; conatus cùm nullo modo prævaleret, anxius & tremebundus clausam ore seruabat. Expleta denicq; hora orationis sexta, patrem sanctum traxit in partẽ, cuius pedibus aduolutus, cum multis ei lachrymis quod patiebatur aperuit, & aperto ore ipsam quoquè Eucharistiam ostendebat. Increpãs autem eum, confitentem absoluit, & sine difficultate recepit Dominica sacramenta.

Communicabãt tempore D. Bernardi sub vna specie apud altare.

Aperto ore Eucharistiam ostendebat.

E CONCILIVM Tridentinum, sessione vigesimaprima, capite secundo: Præterea declarat Sancta Synodus, hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, vt in Sacramentorum dispensatione, salua illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium vtilitati, seu ipsorum Sacramentorũ veneration, pro rerum, temporũ, & locorum varietate, magis expedire iudicaret. id autem Apostolus non obscurè visus est innuisse, cùm ait: Sic nos existimet homo, vt ministros CHRISTI, & dispensatores mysteriorũ Dei. atq; ipsum quidẽ hac potestate vsum esse satis constat, cùm in multis alijs, tum in hoc ipso Sacramento, cùm ordinatis nonnullis circa eius vsum, Cætera, inquit, cùm venero, disponam. Quare agnoscens sancta mater Ecclesia hanc suam in administratione Sacramentorum authoritatem, licèt ab initio Christianæ religionis nõ infrequens vtriusq; speciei vsus fuisset: tamen progressu temporis, latissimè iam mutata illa consuetudine, grauibus & iustis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbauit, & pro lege habẽdam decreuit: quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ authoritate pro libito mutare non licet. Ibidẽm Canone secundo: Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catholicam non iustis causis & rationibus adductam fuisse, vt laicos, atque etiàm Clericos non conficientes

1. Cor. 4.
2. Cor. 6.
1. Cor. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficientes sub panis tãtummodò specie communicaret, aut in eo errâsse, anathema sit.

F IVSTINVS philosophus & martyr in apologia secũda pro Christianis ad Antoninum Pium Imperatorẽ: Apostoli in commẽtarijs suis quæ Euangelia dicuntur, ità sibi CHRISTVM præcepisse tradiderunt, eum accepto pane cùm gratias egisset, dixisse: Hoc facite in memoriam meî, Hoc est corpus meum: dixisse etiàm, accepto poculo, cùm egisset gratias: Hic est sanguis meus, sibiq; solis dedisse.

Luc. 22. Marci 14. Matth 26. 1. Corin. 11.

AVGVSTINVS epistola centesima decimaoctaua ad Ianuarium, capite sexto: Nanque saluator quo vehementiùs commendaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus, & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. Et ideò non præcepit, quo deincèps ordine sumeretur, vt Apostolis per quos ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum.

1. G BASILIVS ad Cæsariam Patritiam, vt suprà B 4.

2. CYRILLVS Alexandrinus in epistola ad Calosyrium: Audio, quòd dicant mysticam benedictionem, si ex ea remanserint in sequentem diem reliquiæ, ad sanctificatiõem inutilem esse. Sed insaniunt hæc dicentes. Non enim alius fit CHRISTVS, neq; sanctũ eius corpus immutabitur: sed virtus benedictionis & viuifica gratia manet in illo.

Reliquiæ corporis Dominici ad sanctificationẽ vtiles.

3. IDEM Cyrillus Alexandrinus libro quarto in Ioannem, capite decimoseptimo: Sicut parùm (vt Paulus ait) fermenti totam massam fermentat: sic paruula benedictio totum hominem in seipsum attrahit, & sua gratia replet: & hoc modo CHRISTVS in nobis manet, & nos in CHRISTO. Verè enim totum fermentum in totã massam pertransit.

Paruulæ Eucharistiæ partes quam vim habeant.

4. CONCILIVM Florentinum: Sacerdos in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute substãtia panis in corpus CHRISTI, & substantia vini in sanguinem conuertuntur, ità tamen, quòd totus CHRISTVS continetur sub specie panis, & totus sub specie vini: sub qualibet quoquè parte hostiæ consecratæ, & vini cõsecrati, separatione facta totus est CHRISTVS.

Sub qualibet parte hostiæ totus Christus continetur.

5. EVSEBIVS Emisenus homilia quinta de Paschate: Eucharistiæ sacra perceptio, non in quantitate, sed in virtute consistit. Quod corpus sacerdote dispensante tantum est in exiguo, quantũ esse cõstat in toto: quod cùm ecclesia fidelium sumit, sicut plenum in vniuersis,

Tãtum est in exiguo, quantum in toto.

uersis, ità integrum esse probatur in singulis. De quo sensu apostolica sentẽtia deriuata est, dicens: Qui multa, nõ abundabit: & qui modicum, non minorabit. Si fortè panes esurientibus apponeremus, non ex toto peruenire ad singulos: quia particulatim & minutatim proportione sua quisq; præsumeret. De hoc verò pane cùm assumitur, nihilo minus habẽt singuli, quàm vniuersi: totũ vnus, totũ duo, totũ plures sine diminutiõe percipiunt: quia benedictio huius sacramenti scit distribui, nescit distributione consumi.

Nihil minus habẽt singuli quã vniuersi.

6. CONCILIVM Tridentinum sessione decimatertia, capite tertio: Verissimũ est tantundem sub alterutra specie, atq; sub vtraq; cõtineri. totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub quatuis ipsius speciei parte, totus itẽ sub vini specie, & sub eius partibus existit. Ibidẽm canone tertio: Si quis negauerit, in venerabili sacramento Eucharistiæ sub vnaquaq; specie, & sub singulis cuiusq; speciei partibus separatione facta, totum CHRISTVM cõtineri, anathema sit.

Tantũ sub alterutra, quãtũ sub vtraq; specie continetur.

Sub singulis partibus totus.

7. APVD Gratianum de Cõsecratione distinctione secunda, capite, Qui manducat. & apud Bedam in caput decimũ prioris epistolæ ad Corinthios, ex sermone Augustini de verbis euãgelij: Manducetur Christus. Viuit manducatus, quia resurrexit occisus. Nec qñ manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in sacramento sic fit, & nõrunt fideles quẽadmodùm manducent carnẽ Christi. Vnusquisq; accipit partem suam. Vndè & ipsa gratia partes vocantur. Per partes manducatur, & manet integer totus. Per partes manducatur in sacramento, & manet integer totus in cælo, manet integer totus in corde tuo. Totus enim erat apud patrem, quandò venit in virginem: impleuit illam, nec recessit ab illo. Veniebat in carnẽ, vt eum homines manducarent: & manebat integer apud patrẽ, vt Angelos pasceret.

Per partes mã ducatur, & manet integer totus.

8. APVD eundem Gratianũ eadem distinctiõe ex Hieronymo, in sermone Dominicę quintę post Epiphaniã: Singuli autem totum accipiunt Christum Dominum: & in singulis portionibus totus est: nec per singulos minuitur: sed integrũ se in singulis præbet. Et apud eundem Gratianum in eadem distinctione, ait Hilarius Papa: Vbi pars est corporis, est & totum. Eadem ratio est in corpore Domini, quæ in manna, quod in eius figura præcesserit: de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius: neque qui minus parauerat, habuit minus: nõ enim est quantitas visibilis in hoc æstimãda mysterio, sed virtus sacramenti spiritualis.

Exod. 16. 2. Corinth. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. HAVGVSTINVS in epistola centesima decimaoctaua ad Ianuarium, respondens quibusdam quæstionibus de ieiunio & tẽpore oblatiõis: Ad hæc, inquit, ità respondeo, vt quid horum sit faciendum si diuinæ scripturæ præscribit authoritas, non sit dubitandum quin ità facere debeamus vt legimus, vt iam nõ quomodò faciendum, sed quomodò sacramentum intelligendum sit, disputemus. Similiter etiàm si quid horum tota die per orbem frequentat ecclesia. Nam hoc quin ità faciendum sit, disputare, insolentissimæ insaniæ est.

Insaniæ est disputare, an id sit faciendũ quod vniuersa obseruat Ecclesia.

2. SYNODVS Constantiensis sessione decimatertia: Cùm in nonnullis mundi partibus, quidam temerariè asserere præsumant, populum Christianum debere sacramentum Eucharistię sub vtraq; panis & vini specie susc ipere: & non solùm sub specie panis, sed etiã sub specie vini populum laicum passìm communicent, etiam post cœnam vel aliàs non ieiuni, & communicandum esse pertinaciter asserant, contra laudabilem Ecclesiæ consuetudinem rationabiliter approbatam, quam tanquàm sacrilegã damnabiliter reprobare conantur: hinc est, quòd hoc præsens Concilium sacrum generale Cõstantiense, in spiritu sancto legitimè congregatum, aduersùs hunc errorem saluti fidelium prouidere satagẽs, matura plurium Doctorum tam diuini quàm humani iuris deliberatiõe præhabita, declarat, decernit & definit, quòd licèt CHRISTVS post cœnam instituerit, & suis discipulis administrauerit sub vtraque specie panis & vini hoc venerabile sacramentum: tamen hoc non obstante, sacrorũ canonum authoritas, laudabilis & approbata consuetudo Ecclesiæ seruauit & seruat, quòd huiusmodi sacramentum non debet confici post cœnam, neque à fidelibus recipi nõ ieiunis, nisì in casu infirmitatis aut alterius necessitatis, à iure vel Ecclesia concesso vel admisso. Et sic hæc consuetudo ad euitandum aliqua pericula & scandala est ratiõabiliter introducta, quòd licèt in primitiua Ecclesia huiusmodi sacramentũ reciperetur à fidelibus sub vtraq; specie, posteà à conficientibus sub vtraque, & à Laicis tantummodò sub specie panis suscipiatur, cùm firmissimè credendum sit, & nullatenùs dubitandum, integrum CHRISTI corpus & sanguinem tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri. Vndè cùm huiusmodi consuetudo ab ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutissimè obseruata sit, habenda est pro lege, quam nõ licet reprobare, aut sine Ecclesiæ authoritate, p libito mutare. Quapropter dicere, quòd hanc consuetudinem aut legem obseruare, sit sacri-

Concilij Cõstantiẽsis doctrina de cõmuniõe vnius speciei. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.

Nõ debet cõfici hoc sacramentum post cœnam, aut sumi à nõ ieiunis.

Integer Christus sub vna specie continetur.

Pro lege habẽda cõsuetudo cõmunicandi sub vna specie, nec sine

sacrilegum aut illicitum, censeri debet erroneum: & pertinaciter asserentes oppositum præmissorum, tanquàm hæretici arcendi sunt & grauiter puniendi per diœcesanos locorum seu officiales eorum, aut inquisitores hæreticæ prauitatis in regnis seu prouincijs, in quibus contra hoc decretum aliquid fuerit forsan attentatum aut præsumptum, iuxta Canonicas & legitimas sanctiones, in fauorem Catholicæ fidei contra hæreticos & eorum fautores, salubriter adinuentas. Item ipsa sancta Synodus decernit & declarat super ista materia, reuerendissimis in Christo patribus & Dominis, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & eorum in spiritualibus vicarijs vbilibèt cõstitutis, processus esse dirigendos, in quibus ijs committatur & mandetur authoritate huius sacri Concilij sub pœna excommunicationis, vt effectualiter puniant eos contra hoc decretum excedentes, qui communicando populum sub vtraque specie panis & vini exhortati fuerint, & sic faciendum esse docuerint: & si ad pœnitentiam redierint, ad gremium Ecclesiæ suscipiantur, iniuncta eis pro modo culpæ pœnitentia salutari. Qui verò ex illis ad pœnitentiam redire nõ curauerint animo indurato, per censuras ecclesiasticas per eos vt hæretici sunt coercendi, inuocato etiã ad hoc (si opùs fuerit) auxilio brachij secularis.

Ecclesiæ authoritate mutanda.

Puniendi qui docent communicãdum populum sub vtraq; specie.

3. CONCILIVM Basileense sessione trigesima: Vt lucidius videatur pro declaratione Catholicæ veritatis, quid circa perceptionem sacræ Eucharistiæ tenendum sit, & agendum pro vtilitate & salute populi Christiani, post diligentem perscrutatiõem diuinarum scripturarum sacrorumq; canonum & doctrinarum à sanctis patribus & doctoribus traditarum, in hac sancta synodo longis temporibus habitam, consideratisq; omnibus quæ pro declaratione huius rei consideranda fuerunt, decernit & declarat eadem sancta synodus, quòd fideles Laici siue clerici communicantes, & non conficientes, non adstringũtur ex præcepto Domini ad susc ipiẽdum sub vtraque specie, panis scilicet & vini, sacrum Eucharistiæ sacramentum. Sed Ecclesia, quæ regitur spiritu veritatis secum manente in æternum, & cum qua CHRISTVS manet vsque ad consummationem seculi, (sicut ait diuina scriptura) ordinare habet, quomodò ipsis non conficientibus ministretur, prout pro reuerentia ipsius sacramẽti & salute fidelium viderit expedire. siue autem sub vna specie, siue sub duplici quis communicet, secũdùm ordinationem seu obseruantiam Ecclesiæ proficit dignè communicantibus ad salutẽ. Nec vllatenùs ambigendum est, quòd nõ sub specie panis caro tan-

Nõ conficiẽtes nõ adstringũtur ex Christi præcepto ad cõmunionẽ sub vtraque specie. Matth. 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Totus sub alterutra specie Christus.

tùm,nec sub specie vini sanguis tantùm,sed sub qualibet specie est integrè totus CHRISTVS. Laudabilis quoq; cõsuetudo cõmunicandi laicum populum sub vna specie,ab Ecclesia & sanctis patribus rationabiliter introducta,& hactenùs diutissimè obseruata, & à doctoribus diuinæ legis sacrarum scripturarum atque canonum multam peritiam habentibus,iam à longæuo tempore commẽdata,pro lege habenda est,nec alicui licitum est eam reprobare, aut sine authoritate Ecclesiæ ipsam immutare.

Pro lege habẽda hæc consuetudo.

4. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimaprima: Cùm de tremendo & sanctissimo Eucharistiæ Sacramento varia diuersis in locis errorum monstra nequissimi Dæmonis artibus circunferãtur,ob quæ in nonnullis prouincijs multi à Catholicę Ecclesiæ fide, atq; obedientia videãtur discessisse, censuit ea Sacrosancta synodus, quæ ad Communionem sub vtraque specie, & paruulorum pertinent,hoc loco exponenda esse. Quapropter cunctis Christi fidelibus interdicit, nẽ posthàc de ijs aliter vel credere, vel docere, vel prædicare audeant,quàm est his decretis explicatum atque definitum. Ibidẽm capite primo: Itaque sancta ipsa synodus, à spiritu sancto, qui spiritus est sapientiæ & intellectus, spiritus concilij & pietatis,edocta, atque ipsius Ecclesiæ iudicium & consuetudinem secuta,declarat ac docet,nullo diuino præcepto Laicos & Clericos non conficientes,obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub vtraq; specie sumendum,neque vllo pacto,salua fide,dubitari posse, quin illius alterius speciei cõmunio ad salutem sufficiat. Nam etsi Christus Dominus in vltima cœna venerabile hoc sacramentum in panis & vini speciebus instituit,& Apostolis tradidit, non tamen illa institutio & traditio eò tendunt, vt omnes Christi fideles statuto Domini ad vtranque speciem accipiendam adstringantur. Sed neq; ex sermone illo,apud Ioannem sexto,rectè colligitur, vtriusq; speciei Communionem à Domino præceptam esse, vtcunquè iuxta varias sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur. nanque qui dixit, Nisi manducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius sanguinem,non habebitis vitam in vobis: dixit quoq; Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum &c. vt suprà. B 6. Item capite secundo,vt suprà,E. Deindè capite tertio: Insuper declarat, quanuis redemptor noster, vt anteà dictum est, in suprema illa cœna hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit,& Apostolis tradiderit,tamen fatendũ esse,etiam sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum,verumq; Sacramentũ sumi,

Nõ docendũ aut credendũ aliter.

Esai. 11.

Nullo præcepto adstringi non conficientes ad eõmunionem vtriusq; speciei.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11

Ioan. 6.

Matth. 26. Marci 14.

sumi,ac propterea,quòd ad fructum attinet,nulla gratia, necessaria ad salutem, eos defraudari,qui vnam speciem solam accipiunt. Ibidẽm canone primo: Si quis dixerit,ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles vtranq; speciem sanctissimi Eucharistiæ Sacramẽti sumere debere,anathema sit. Canone secũdo, vt suprà B. Canone tertio: Si quis negauerit,totum & integrũ Christum, omnium gratiarum fontem & authorem, sub vna panis specie sumi,quia, vt quidam falsò asserunt, non secundùm ipsius CHRISTI constitutionem sub vtraque specie sumatur, anathema sit.

Sub altera specie totus Christus continetur.

Anathemata.

1. I AVGVSTINVS contra Cresconium Grammaticum,libro primo,capite trigesimotertio: Quãuis huius rei (scilicet de Baptismo hæreticorum) certè de scripturis Canonicis non proferatur exemplum,earundem tamen scripturarum etiàm in hac re à nobis tenetur veritas, cùm hoc facimus quod vniuersæ iam placuit Ecclesię,quam ipsarum scripturarum commẽdat authoritas, vt quoniam,sancta scriptura fallere non potest,quisquis falli metuit huius obscuritate quæstionis,eandem Ecclesiam de illa consulat,quam sine vlla ambiguitate sancta scriptura demonstrat.

Scripturã sequitur quisquis Ecclesiæ sententiam amplectitur.

In difficilibus quæstiõibus Ecclesia consulenda.

2. IDEM in libro siue epistola cõtra Petiliani epistolam,de vnitate Ecclesiæ,capite quarto: Totus Christus caput & corpus est. Caput vnigenitus Dei filius,& corpus eius Ecclesia,sponsus & sponsa, duo in carne vna. Quicunque de ipso capite à scripturis sanctis dissentiunt,etiam si in omnibus locis inueniantur in quibus Ecclesia designata est,non sunt in Ecclesia. Et rursùs, Quicunque de ipso capite scripturis sanctis consentiunt,& vnitati Ecclesiæ non communicant,non sunt in Ecclesia,quia de Christi corpore,quod est Ecclesia,ab ipsius Christi testificatione dissentiunt. Verbi gratia: Qui non credunt Christum in carne venisse de virgine Maria ex semine Dauid,quod apertissimè scriptura DEI loquitur, aut non in corpore ipso resurrexisse in quo crucifixus & sepultus est,etiam si per omnes terras inueniantur,per quas est Ecclesia,non vtique sunt in Ecclesia, quia ipsum caput Ecclesiæ non tenent,quod est Christus Iesus. Nec in aliqua diuinarum scripturarum obscuritate falluntur, sed notissimis & apertissimis earum testimonijs cõtradicunt. Item quicunq; credunt quidẽ q; Christus Iesus,ità vt dictum est,in carne venerit,& in eadem carne in qua natus & passus est,resurrexit, & ipse sit filius DEI, DEVS apud DEVM & cum patre vnum,& incommutabile verbum patris, per quod facta sunt omnia, sed tamen ab

Vnitati Ecclesiæ non communicãtes nõ sunt in Ecclesia.

Ephes. 5.

Non satis est de Deo & Dei filio rectè sentire, nisi etiã ab Ecclesia non dissentiamus.

eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius corpore, quod est Ecclesia, ità dissentiũt, vt eorum communio non sit cum toto quacunque diffunditur, sed in aliqua parte separata inueniatur, manifestum est eos non esse in catholica Ecclesia.

3. IDEM Augustinus libro tertio contra literas Petiliani Donatistę, capite quadragesimo: Omnia sacramenta &c. vt in textu.

4. ITEM libro primo de Baptismo contra Donatistas, capite octauo: Quid prodest homini, &c. vt in textu.

5. ITEM libro vigesimoprimo de Ciuitate Dei, capite vigesimo quinto: Hæretici & schismatici ab huius vnitate corporis separati,
1. Cor. 10. de quo ait Apostolus, Vnus panis, vnum corpus multi sumus: possunt idem percipere sacramentum, sed non sibi vtile, immò verò etiàm noxium, quo iudicentur grauiùs, quàm vel tardiùs liberentur. Non sunt enim in eo vinculo pacis, quod in illo exprimitur sacramento.

Ephes 2. CONCILIVM Tridẽtinum sessione decimatertia, capite secundo: Pignus prætereà hoc Sacramẽtum esse voluit futuræ nostræ
1. Cor. 11. Ephes. 5. Roma 12. 1. Cor. 5. glorię, & perpetuæ felicitatis. adeoq; symbolum vnius illius corporis, cuius ipse caput existit, cuique nos, tanquàm membra arctissima, fidei, spei, & charitatis cõnexione adstrictos esse voluit, vt id ipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.

ET capite octauo: Demùm verò paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, vt omnes & singuli, qui Christiano nomine censentur, in hoc vnitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc cõcordię symbolo iam tandèm aliquandò conueniant, & concordent.

IX

Quem fructum exhibet ritè sumpta Eucharistia?

Plurimum sanè maximumque præbet. Hoc enim sacrum est conuiuium, in quo CHRISTVS sumitur, recolitur memoria Passionis eius, mens impletur [a] gratia, & futuræ glorię nobis pignus datur: vt præclarè horum fructuum sensu experientiaque excitata decantat Ecclesia.

a Ambros in Psal. 118. ser. 25. versu 4. Concilium Trident sess. 13. cap. 2.

B Hic

B Hic est [b] panis, qui de cælo descẽdit, & dat vitam mundo, nostrosq; animos in vita spirituali sustentat atque confirmat.

b Ioannis 6 d e f. & ibidẽm Theophylactus & Cyrillus.

C Hæc sacra synaxis, siue communio, [c] quæ fideles tãquàm eiusdem corporis membra inter se iungi, ac sanctorum piorumq; omnium meritis associari significat atque præstat: tum quod augustius est, eosdem capiti suo Christo [d] arctissimè vnit, vt in eo illi [e] maneant, & ipse in illis, atque ità vitam æternam consequantur.

c 1. Corinth. 10. d Concil. Florentin. d Chrysost. homil. 45. in Ioan. & 61. ad popul. Hila. lib. 8. de Trinit. Leo serm. 14. de pass. Domini. Cyrillus lib 11 in Ioan. cap. 26. l. 10. c. 13. & l. 4. c. 17. e Ioan. 6. f

D Hoc est [f] viaticum nostræ peregrinatiõis, quod in huius vitæ deserto militiaque versantibus, & hinc ad cælestem Hierusalem cõtendentibus, velutì Manna [g] Patribus datum, affert consolationem, delectationem, virtutem & gratiam longè efficaciſsimam.

f 1. Nice. conc. can. 12. 2. Arel. can. 12. 3. Aurel. can 24. Chrysosto 6. de sacerd. Paulin. in vita Amb. g Exod. 16. d f. Deuter. 8 a Sapient. 16. c Ioan. 6. f

E Ac præcipuè quidem duo (vt egregiè docet [h] Bernardus) in nobis operatur hoc Sacramentum, vt & sensum minuat in minimis, & in grauioribus peccatis tollat omninò cõsensum. Si quis vestrûm non tam sæpè modò, nõ tam acerbos sentit iracundię motus, inuidiæ, luxuriæ, aut cæterorũ huiusmodi, gratias agat corpori & sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in eo, & gaudeat quòd pessimum vlcus accedat ad sanitatem. Et idem

h Sermon. de cœna Domini. lege Cyrillum lib. 4. in Ioannẽ cap. 17. & l. 3. cap. 37.

Universidad de Deusto
Biblioteca

[h] alibi: Hoc corpus CHRISTI ægris medicina, peregrinantibus via: quod debiles confortat, valentes delectat, languorem sanat. Per hoc homo mansuetior efficitur ad correptionem, patientior ad laborem, ardentior ad amorem, sagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actionem deuotior.

h Citantur à B. Thoma opusculo 59 cap. Vide etiã Chrysost. homil. 24. in 1. Cor. & 51. in Matth.

[a] Quare nihil mirũ à magno Ignatio scribi, vt ad Eucharistiam Deiq́ue gloriam, sicut ille appellat, frequẽter & properè accedamus. Quãdò enim assiduè hoc ipsum agitur, expelluntur potestates Satanæ, qui actus suos in sagittas ad peccatum ignitas conuertit. Medicamentum est panis ille immortalitatis, antidotum non moriendi, sed in DEO per IESVM CHRISTVM viuendi.

a Ad Ephesios Vide Basilũ ad Cæsariam Pat. Amb. lib. 5 de Sacramentis, cap. 4. Cypria. sermon. 6. de oratione Domi. Hieron ad Luciniũ epist. 28 Cyrill. lib. 3. in Ioannem, cap. 37.

SCRIPTVRAE.

IOANNIS sexto: Pater meus dat vobis panem de cælo verum. Panis enim Dei est qui de cęlo descẽdit, & dat vitam mundo: Ego sum panis vitæ. Murmurabant ergò Iudæi de illo quia dixisset: Ego sum panis viuus qui de cælo descendi. Ego sum panis vitæ. Hic est panis de cælo descendens, vt si quis ex ipso mãducauerit, non moriatur. Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in ęternum: & panis quẽ ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Qui manducat

ducat me, et ipse viuet propter me. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

PRIORIS ad Corinthios decimo: Quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus, omẽs qui de vno pane & de vno calice participamus.

IOANNIS sexto: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.

EXODI decimosexto: Vespere comedetis carnes, & manè saturabimini panibus &c. Manè quoquè ros iacuit per circuitum castrorum. Cumq́ue operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum, & quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ super terram. Quod cùm vidissent filij Israel, dixerunt adinuicem, Man hu. (quod significat, Quid est hoc?) Ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis quem dedit Dominus vobis ad vescendum. Hic est sermo quem præcepit Dominus: Colligat vnusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, iuxta numerum animarum vestrarum quæ habitant in tabernaculo, sic tolletis. Feceruntq́ue ità filij Israel: & collegerunt, alius plus, alius minus. Et mensi sunt ad mensuram gomor: nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus parauerat, reperit minus: sed singuli iuxta id quod edere poterant, congregauerunt. Et paulò pòst: Appellauitq́ue domus Israel nomen eius Man. quod erat quasi semen coriandri album, gustusq́ue eius quasi similæ cum melle. Filij autem Israel comederunt Man quadraginta annis, donèc venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt, vsquequò tangerent fines terræ Chanaan. Gomor autem, decima pars est ephi. 2. Cor. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DEVTERONOMII octauo: Afflixit te penuria & dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu & patres tui: vt ostenderet tibi quòd non in solo pane viuat homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Domini.

SAPIENTIAE decimosexto: Angelorum esca nutrîsti populum tuum, & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem & omnis saporis suauitatẽ. Substãtiam enim tuam & dulcedinem tuam quam in filios habes, ostendebas: & deseruiens vnuscuiusq; voluntati, ad quod quisque volebat, conuertebatur.

IOANNIS sexto: Patres vestri manducauerunt manna in deserto: & mortui sunt. Hic est panis de cælo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur.

PATRES.

1. A AMBROSIVS in Psalmum centesimum decimumoctauum, sermone decimoquinto, versu quarto: Habes Apostolicum cibum, manduca illum, & non deficies. Illum antè manduca, vt posteà venias ad cibum CHRISTI, ad cibum corporis Dominici, ad epulas sacramenti, ad illud poculum quo fidelium mebriatur affectus, vt lætitiam induat de remissione peccati, curas seculi huius, mœsum mortis, solicitudinesq; deponat. Hac ergò ebrietate corpus non titubat, sed resurgit: animus non confunditur, sed consecratur.

Effectus sacramenti.

Sumi amoris significatio.

Passionis memoria.

Cur sumi voluerit.

Ioan. 6.

Pignus futuræ gloriæ.

Symbolũ vnitatis.

1. Cor. 11. Rom. 12. Ephe. 5.

CONCILIVM Tridentinum sessione decimatertia, capite secundo: Saluator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, sacramentum hoc instituit, in quo diuitias diuini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum: & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamq; annunciare mortem, donèc ipse ad iudicandum mundum veniat. Sumi autem voluit sacramentum hoc, tanquàm spiritalem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viuentes in vita illius, qui dixit: Qui manducat me: & tanquàm antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis. adeoq; symbolum vnius illius corporis, cuius ipse caput existit, cuiq; nos, tanquàm

tanq; mẽbra, arctissima fidei, spei, & charitatis cõnexiõe astrictos esse voluit, vt id ipsum oẽs diceremus, nec essent in nobis schismata.

1. B THEOPHYLACTVS in caput sextum Ioannis: Manifestè nobis hoc loco de mystica communione corporis sui dicit: Nam panis, inquit, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo p mundi vita. Attende autẽ quòd panis qui à nobis in mysterijs manducatur, non est tantùm figuratio quædam &c. vt suprà quæstione secunda B. 3. Et paucis interpositis, Non nudi hominis caro est quæ manducatur, sed DEI & quæ deificare valet, vtpotè contemperata deitati.

2. CYRILLVS Alexandrinus in caput sextum Ioannis: vt suprà quæst. prima B. 9. 10. & quæstione quarta, B. 5. 6. & 7.

1. C CONCILIVM Florentinum: Huius sacramenti effectus, quẽ in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad CHRISTVM. Et quia per gratiam homo CHRISTO incorporatur, & membris eius vnitur, consequens est, quòd per hoc sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur: omnemq; effectum, quem materialis cibus & potus, quo ad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando & delectando, sacramentũ hoc quo ad vitam operatur spiritualem: in quo gratam Saluatoris nostri recensemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.

Effectus Sacramenti Eucharistiæ.

2. CHRYSOSTOMVS homilia quadragesimaquinta in Ioannem, & sexagesimaprima ad populum Antiochenum, vt suprà, q- stione prima, B. 5.

3. HILARIVS libro octauo de Trinitate, ibidèm 14.

4. LEO sermone decimoquarto de Passione Domini: Non aliud agit participatio corporis & sanguinis CHRISTI, quàm vt in id quod sumimus, transeamus: & in quo mortui, & sepulti, & consecente Apostolo: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum CHRISTO in Deo. Cùm enim CHRISTVS apparuerit vita vestra, tunc & vos cum CHRISTO apparebitis in gloria.

In id quod sumimus, trãsimus. Colos. 3.

5. CYRILLVS vndecimo in Ioannem, capite vigesimosexto: Item libro decimo, capite decimotertio: Et libro quarto, capite decimoseptimo: vt suprà quæstione prima, B. authorit. 9. & sequent.

1. D CONCILIVM Nicenum primum, canone duodecimo: De his verò qui recedunt ex corpore, antiquę legis regula obseruabitur etiàm nunc, ità vt fortè quis recedat ex corpore, vltimo ne-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Viaticum moriẽtium.

cessario vitæ suæ viatico non defraudetur. Quòd si desperatus aliquis, accepta communione superuixerit, sit inter eos qui sola oratione communicant, donèc statutum tempus compleatur. De omnibus tamen his qui à corpore recedunt, & Eucharistiam postulant, in tradenda eis communione cura & probatio sit Episcopi.

2. CONCILIVM Arelatense secundum, canone duodecimo: De his qui in pœnitentia positi vitam excesserunt, placuit nullum communione vacuum debere dimitti, sed pro eo, quòd honorauit pœnitentiam, oblatio illius recipiatur.

3. CONCILIVM Aurelianense tertiũ, canone vigesimoquarto: Si quis pœnitentię benedictione susceptа ad secularem habitum militiāq; reuerti præsumpserit, viatico concesso, vsque ad exitum excommunicatione plectatur.

4. CHRYSOSTOMVS lib. sexto de Sacerdotio: Quidã mihi narrauit, non ille quidem ab alio edoctus, sed dignus habitus, qui id & vidisset ipse & audijsset, quòd q de vita hac emigraturi sunt, si mysteriorũ huiusmodi cũ pura ac mũda cõscientia fuerint participes, spiritũ efflaturi, ab angelis, illorũ corpora satellitũ more stipãtib⁹, propter assumptum illud sacrum hinc rectà in cælũ abducuntur.

PAVLINVS in vita B. Ambrosij, vt suprà in præcedenti quæstione, D. 5.

1. E BERNARDVS in sermone de cœna Domini: Cecidimus super aceruum lapidum, & in luto: vndè non solùm inquinati, sed etiam vulnerati, & grauiter quassati sumus. Lauari quidem citò possumus, ad sanãdum verò opùs est curatione multa. Lauamur igitur in baptismo, quia deletur chirographum damnatiõis nostræ: & gratia hæc nobis confertur, nè iam nobis concupiscentia noceat, si tamen à consensu abstineamus: atque ità tanquàm sanies inueterati vlceris remouetur, dum tollitur damnatio, & responsum mortis, quod priùs indè manabat. Sed quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritum vlceris huius ferre queat? Confidite quia & in hoc gratia subuenit, & vt securi sitis, sacramẽti Dñici corporis & sanguinis precioſi inuestiturã habetis. Duo enim illud sacramẽtum operatur in nobis: vt videlicet & sensum minuat in minimis, &c.

Baptismo sordes peccati abluuntur.

Eucharistiæ virtute cõcupiscentiæ motus minuuntur.

2. CYRILLVS libro quarto in Ioannem, cap. 17. Pias quęso cogitationes suscipias, studiosè sanctèq; viuas, & benedictione participes, quæ (mihi crede) non mortẽ solùm, verumetiam morbos oẽs depellit. Sedat enim, cùm in nobis maneat CHRISTVS, sæuientẽ membrorũ nostrorũ legẽ, pietatẽ corroborat, perturbatiões animi extinguit. Ibid. Sicut parũ fermẽti (vt Paulus ait) totã massam fermẽtat, sic paruula bñdictio totũ hominẽ in seipsum attrahit, & sua gratia replet: & hoc modo in nobis Christ⁹ manet, & nos in Christo.

Morbos depellit, concupi. scentiã sedat, pietatem corroborat &c. 1 Cor. 5.

3. IDEM lib. 3. in Ioannẽ, cap. 37. Sciãt baptizati homines, & diuinæ gratiæ participes facti, si rariùs in Ecclesiã proficiscãtur, & longo temporum spatio propter simulatã religionẽ mysticè cõmunicare Christo recusent, ab æterna se vita procùl depellere: qppe recusatio huiusmodi, quãuis ex religiõe proficisci videatur, & scandalũ facit, & laqueos instruit: quare oportet oĩbus viribus à peccato mũdari, & rectè viuendi iactis fundamẽtis, magna cum fiducia ad sumendã vitã cõcurrere. Sed variæ sunt diaboli, multiplicesq; ad decipiendũ insidiæ. Nã primũ ad viuendũ turpiter inducit: deindè cùm malis onerati fuerint, tũc abhorrere à Christi gloria psuadet, qua possent à turpitudine voluptatis, quasi ab ebrietate reuocari. Quare demus operã, oro, vt vinculis eius abruptis, & iugo seruitutis peccatorum excusso, in timore Dño seruiamus. Et vt carnis voluptate p cõtinẽtiam separata, ad cælestẽ gratiã accedamus, corporisq; Christi, participes efficiamur. Sic enim, sic inquam diabolũ fugabimus, & diuinæ naturæ participes, ad vitam & incorruptibilitatẽ ascendemus.

Incommoda & dãna rarò communicantium.

4. BERNARDVS, teste D. Thoma Aquinate in opusculo 59. capite vel prędicamento qnto, corpus Christi &c. vt in textu.

5. CHRYSOSTOMVS homilia 24. in priorẽ epistolã ad Corinthios: Quẽadmodùm frigida accessio piculosa est, ità nulla mysticæ illius cœnæ participatio, pestis est & interitus. Ipsa nanq; mẽsa animę nostræ vis est, nerui mẽtis, fidutiæ vinculũ, fundamẽtu, spes, salus, lux, vita nostra. Si hinc hoc sacrificio muniti migrabimus, maxima cum fidutia sanctũ ascẽdemus vestibulũ, tanq; aureis quibusdam vestibus vndiq; cõtecti. Et quid futura commemoro? Nam dũ in hac vita sumus, vt terra nobis cælum sit, facit hoc mysterium.

Communiõis intermissio.

Per dignã cõmunionem fit vt terra nobis cælum sit.

6. IDEM homilia 51. in Matthęũ: Tangamus ergò etiã nos fimbriam vestimenti eius, vel potiùs, si volumus, ipsum totum habemus. non enim vestis solùm, sed corpus ipsius nobis propositũ est, vt non tãgamus solũmodò, sed vt comedamus & saturemur. Adeamus igitur Christũ singuli ęgrotãtes magna cũ fide. Nam si qui fimbriã vestimenti eius tunc tetigerũt, rectè oẽs conualuerunt: quanto magis corroborabimur, si totum in nobis habebimus? Cum fide aũr accedere, non est vt tantum modò propositũ corpus recipias, verumetiã multo magis, vt mundo corde tangas, vt sic adeas quemadmodùm ad ipsum CHRISTVM. Quid enim si vocem eius non audis? nónne

Adhortatio ad communionem.

Matt. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cœna ipsa in qua Christus recumbebat, etiam nûc celebratur.

ne vides iacentẽ, immò verò & loquentem per Euãgelistam ipsum audis? Credite igitur omnes, quia etiam nunc illa cœna celebratur, in qua CHRISTVS ipse recũbebat. Nihil quippe interest inter illam & hanc. Non enim hæc ab homine, illa ab ipso conficitur: sed & hanc & illam ipse efficit.

1. F BASILIVS ad Cæsariam Patritiam: Communicare per singulos dies, & participare de sacro corpore & sanguine CHRISTI, pulchrum est & valdè vtile, ipso manifestè dicente: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Quis enim ambigit, quin frequens vitæ participatio, nihil aliud sit, quàm pluribus modis viuere? Nos idcircò quater in singulis hebdomadis communicamus: in die Dominico, in quarto die hebdomadæ, in Parasceue, & in Sabbato, ac in alijs diebus, si qua memoria fuerit sancti alicuius. Et cętera, vt suprà, quæstione octaua de Eucharistia, B. 4.

Ioan. 6.

Frequẽs communio quid sit.

2. AMBROSIVS libro quinto de sacramentis, capite quarto: Dixi vobis, quod ante verba CHRISTI, quod offertur, panis dicatur: vbi CHRISTI verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus appellatur. Quare ergò in oratione Dominica quæ posteà sequitur, ait: Panem nostrum? Panem quidem dixit, sed ἐπιούσιον dixit, hoc est, supersubstantialem. Non iste panis est qui vadit in corpus, sed ille panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit. Ideò Græcè ἐπιούσιον dicitur. Latinus autem hunc panem quotidianum dixit, quem Græci dicunt aduenientem. Quia Græci dicunt τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν aduenientem diem. Ergò quod Latinus dixit, & quod Græcus, vtrunque vtile videtur. Græcus vtrunque vno sermone significauit, Latinus quotidianum dixit. Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, quemadmodùm Græci in Oriente facere consuêrunt? Accipe quotidiè, quod quotidiè tibi prosit. Sic viue, vt quotidiè, merearis accipere. Qui non meretur quotidiè accipere, non meretur post annum accipere: quomodò Iob sanctus pro filijs suis offerebat quotidiè sacrificium, nè fortè aliquid vel in corde, vel in sermone peccâssent. Ergò tu audis quòd quotescunquè offertur sacrificium, mors Domini, resurrectio Domini, eleuatio Domini significetur, & remissio peccatorum: & panem istum vitæ nõ quotidianum assumis? Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus est, quia sub peccato sumus. Medicina est cæleste & venerabile sacramentum. Panem nostrum quotidianum da nobis hodiè. Quotidiè si accipis, quotidiè tibi hodiè est. Si tibi hodiè est CHRI-

Panis supersubstantialis.

Rara cõmissio reprehenditur.

Iob. 1.

CHRISTVS, tibi quotidiè resurgit. Quomodò? Filius meus es tu, ego hodiè genui te. Psal. 2.

3. CYRILLVS sermone sexto de oratione Dominica: Panem nostrum vocamus, quia CHRISTVS, noster (qui corpus eius cõtingimus) panis est. Hunc autem panem dari nobis quotidiè postulamus, nè qui in CHRISTO sumus, & eucharistiam quotidiè ad cibum salutis accipimus, intercedẽte aliquo grauiore delicto, dum abstenti & non communicantes à cælesti pane prohibemur, à Christi corpore separemur, ipso prædicante & monente: Ego sum panis vitæ qui de cælo descendi. Si quis ederit de meo pane, viuet in æternum. Panis autem, quem ego dedero, caro mea est pro seculi vita. Quandò ergò dicit in æternum viuere, si quis ederit de eius pane: vt manifestum est eos viuere, qui corpus eius attingunt, & eucharistiam iure communicationis accipiunt: ità contrà timendum est & orandum, nè, dum quis abstentus separatur à CHRISTI corpore, procùl remaneat à salute, comminante ipso & dicente: Nisi ederitis caruem filij hominis, & biberitis sanguinem eius, non habebitis vitam in vobis. Et ideò panem nostrum, id est, CHRISTVM dari nobis quotidiè petimus, vt qui in CHRISTO manemus & viuimus, à sanctificatione eius & corpore non recedamus.

Separari à cõmunione Eucharistiæ, quã graue. Ioan. 6.

Ibidem.

4. HIERONYMVS in epistola vigesimaoctaua ad Lucinium: De sabbato quod quæris, vtrùm ieiunandum sit: & de eucharistia, an accipienda quotidiè, quod Romanæ ecclesiæ & Hispaniæ obseruare perhibentur: scripsit quidem & Hippolytus vir disertissimus, & carptim diuersi scriptores è varijs authoribus edidêre. Sed egò illud te breuiter admonẽdum puto, traditiones ecclesiasticas (præsertim quæ fidei non officiant) ità obseruandas, vt à maioribus traditę sunt: Nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more subuerti. Atquì vtinàm omni tempore ieiunare possimus, quod in Actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico, Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus. Nec tamen Manichęæ hæreseos accusandi sunt, cùm carnalis cibus præferri nõ debuerit spirituali: Eucharistiam quoquè absque condemnatione nostrî, & pungente conscientia, semper accipere, & Psalmistam audire dicentem: Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus: & cum eo canere, Eructauit cor meum verbum bonum.

Quotidiana communio olim in vsu Romæ & in Hispanijs fuit.

Act. 13. 20 27.

Vtinã possimus semper Eucharistiam dignè percipere.

Psal. 33. & 44.

5. CYRILLVS libro tertio in Ioannem, capite trigesimoseptimo, vt suprà, hac quæstione, E 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

X

Quænam ad Eucharistiam dignè sumendam, eiusq; fructus consequendos requiruntur?

A Expedita est Apostoli responsio: [a] *Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat:* quemadmodùm & Augustinus [b] dixit: In CHRISTI corpore vita nostra consistit: mutet ergò vitam, qui vult accipere vitam.

a 1.Cor.11.f & ibidèm Theophylact. & Anselmus. Item Greg.in 1. Reg.lib.2 cap.2.

b Sermone 1.de temp.

B Hęc autem probatio suî, & vitę mutatio in quatuor potissimùm rebus versatur, videlicet vt adsit fides, pœnitentia, mentis attentio, & Christiani hominis habitus decens.

C Fides hoc postulat, nè [c] de his quę diximus, alijsque similibus ad hoc mysterium pertinentibus, quicquam dubites. Id fiet, si simpliciter quidem in fide atque sententia [d] Ecclesiæ, vt est sanè necessarium, per omnia acquiescas.

c Basil quæst 172.in regulis breuiorib. siue compend explicatis.

d 1.Tim.3.d

D Pœnitentia, [e] de qua mox plura dicemus, peccatorum detestationem & explicatam coram Sacerdote confessionem, impetratamque absolutionem exigit.

e Basil.lib.1.de baptis. cap.3.& lib 2.cap.3. Cypri de lapsis. Concilium Triden.sess. 14.cap 7. Hesych.in cap.16.Leu. Chrysost homilia 30.in Genesim,& homil.10. in Matt.

E Animus deindè [f] præsens accedat opùs est, qui sese per meditationes & precationes spia

f Chrysost homi.85 in Matt & 3 ad Ephe.60. & 61.ad pop.Antioche.

[g] pias ad hoc tantum Sacramẽtum seriò conuertat.

g Ambro.in oratione ante Missam

F Postremò decens habitus & compositio postulat, ad sacram Synaxim neminem, nisi [h] castum, [a] ieiunum, modestum, humilem, [b] supplicem, minimeque sordidum accedere.

h Augustf.ser.2.& 252. de tempore.

a Aug. ad Ianuarium, epist.118.cap 6.

b Orig homil.5.in diuers.euangelij locos.

G Qui verò sacram Eucharistiam indignè sumunt, non vitam, sed iudicium sibi sumunt, & [c] rei sunt corporis & sanguinis DOMINI, Apostolo teste: quales cum Iuda & Iudęis sanguinarijs CHRISTI hostibus grauissimè condemnabuntur.

c 1.Cor.11.g Chrysost homil.45 in Ioan & 61.ad pop Ant. Bas.lib.2.de bap.quæst. vel cap 3.Theodoret.in 1.Cor.cap.11.

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Corinthios 11. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat. Qui enim mãducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, nõ dijudicans Corpus Domini. Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quòd si nosmetipsos dijudicaremus, non vtiquè iudicaremur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.

PRIORIS ad Timotheum tertio: Ecclesia Dei viui, columna & firmamentum veritatis.

PATRES.

1. A THEOPHYLACTVS in capnt vndecimum prioris ad Corinthios: Non alium tibi iudicem attribuo, verùm teipsum tibi ipsi commendo. Iudica igitur & explora conscientiam tuam, & sic accede, non quandò fuerint feriæ, sed quandò purum teipsum ac dignum inueneris.

Exploranda conscientia ante communionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Probatio quæ sit ante cõmunionem quomodò intelligenda.

2. ANSELMVS in eundem locum: Nemo præsumat accedere indignus, sed homo, id est, rationabiliter agens, probet, id est, discutiat & examinet priùs seipsum, qui etiàm ex eo quòd homo est, sine peccato non est. Probet anteà seipsum, id est, vitam suam inspiciat & consideret, an dignè possit accedere, vel non. Rarò enim potest inueniri quisquam ità magnus & iustus, vt in eo per discussionem nõ inueniatur aliquid, quod debeat eum à corpore & sanguine Domini retardare, nisi confessus fuerit illud, & per pœnitentiam deleuerit. Probet se, & sic, id est, postquàm se probauerit, edat de pane illo, & bibat de calice, quia tunc ei proderit. Ideò priùs se discutiat & purget, quia qui manducat & bibit indignè, id est, sine sui examinatione, iudicium sibi manducat & bibit. Indignè manducat & bibit, qui vel aliquod graue peccatum, vel multa leuia commisit, & non confitetur ea priusquàm ad communionem accedat.

Confessio & pœnitentia.

Indignè quis communicet.

3. GREGORIVS libro secundo, capite primo in librum primum Regum: Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quid enim est hoc loco se probare, nisi euacuata peccatorum nequitia, se probatum ad Dominicam mensam, & purum exhibere? De repletis etiàm subdit: Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit. Qui ergò quotidiè delinquimus, quotidiè ad pœnitentiæ lamenta curramus, quia ipsa sola virtus est, q̃ euacuat, quod in ventre animæ culpa coadunat. Et tũc verè famelici saturantur, quia quo studiosiùs mundamur lamento pœnitentiæ, eo vberiorem diuinæ gratiæ fructum recipimus in spiritali refectione.

Probatio qualis.

1. Cor. 11.

Pœnitentiæ vis.

Pura conscientia accedẽdũ & casto corpore.

4. AVGVSTINVS sermone primo de tẽpore: Quantùm possumus cum Dei adiutorio laboremus, vt cum syncera & pura conscientia & mundo corde, & casto corpore ad altare Domini possimus accedere, & corpus & sanguinem eius non ad iudicium, sed ad remedium animæ nostræ mereamur accipere. In CHRISTI enim corpore vita nostra consistit, sicut ipse dixit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Mutet ergò vitam, qui vult accipere vitam. Nam si nõ mutet vitam, ad iudicium accipiet vitam, & magis ex ipsa corrumpitur quàm sanetur, magis occiditur quàm viuificetur.

Ioan. 6.

Vitæ mutatio necessaria est.

5. BASILIVS Magnus quæstione centesima septuagesima secunda, ex quæstionibus compendiò explicatis: siue, in regulis breuioribus, interrogatione eadem: Quanto cum timore, qualiue cum animi persuasione, affectionéve corpus & sanguinem CHRISTI com-

communicemus? Resp. De timore quidem habemus Apostolum, q̃ dicit, Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi mãducat & bibit. Fidem autem faciunt verba Domini, qui dixit, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem: & testimonium etiam Ioannis, qui cùm gloriam verbi priùs posuisset, pòst confestìm modum assumptæ humanitatis adiecit, cũ dixit, Verbum caro factum est & habitauit in nobis: & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. itemq̃ Apostoli, apud quem scriptum est, Quòd cùm in forma Dei esset, nõ rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiẽs, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo, humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Quotiescunquè igitur animus, fide his atque huiusmodi verbis adhibita, qua quidẽ in cognitiõem venerit maiestatis tantæ gloriæ, qua verò incredibilem magnitudinem humilitatis & obedientiæ admiratus fuerit, q̃ videlicet ille talis ac tantus patri obediens, fuerit vsque ad mortem pro vita nostra: prorsùs in eo charitatem arbitror excitari erga Deum patrem, qui proprio filio non pepercerit, sed pro nobis omnibus illum tradiderit: similiterq̃ impelli ad diligendum vnigenitũ filium, qui obediens fuit vsque ad mortem pro redemptione & salute nostra: atq̃ ità assentiri Apostolo potest, qui quidem ijs qui sani sunt, quandam velutì regulam exponit, eam videlicet, quæ in his bona est conscientia, cùm ait, Charitas CHRISTI vrget nos, æstimãtes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergò omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est CHRISTVS, vt qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Hoc modo animo affectus, & paratus esse debet, qui panem & calicem communicat.

1. Cor. 11. Luc. 22.

Fides de veritate corporis Dominici & maiestate ac bonitate eius ante cõmunionem est in primis necessaria.

Ioan. 1. Philip. 2

Vndè charitas excitetur.

Rom. 8.

2. Cor. 5.

1. D BASILIVS Magnus libro primo de baptismo, capite tertio: Oportet igitur accedẽtem ad corpus ac sanguinem Domini, ad rememorationem eius qui pro nobis est mortuus ac resurrexit, non solùm purum esse à quouis inquinamento carnis ac spiritus, nè ad iudicium edat & bibat, sed & euidenter ostẽdere & exprimere memoriam eius qui pro nobis mortuus est ac resurrexit, in eo, quod & mortificatus est, peccato, mundo, ac sibijpsi, & Deo viuit in Christo IESV Domino nostro.

Purum esse oportet ab omni inquinamento carnis & spiritus

2. IDEM libro secundo de baptismo, capite tertio: Grauissimũ supplicij in lege Deus aduersùm eos decreuit, qui cùm sint immũ-

Immundi qui ad sancta accesserũt, quõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

di, ſancta contingere nõ verentur. Typicè nanq; illis quidem, nobis verò admonitionis gratia, ſcriptum eſt ad hũc modum: Et locutus
Leuit. 21. & 22. eſt Dñs ad Moyſen, dicens: Dic Aaroni & filijs eius: Abſtineant à ſanctis filiorũ Iſrael, nec polluant nomen meũ ſanctum, quæcunque illi mihi ſanctificant. Ego Dñs: Dic illis, in generationibus ipſorum: Quiſquis hominum ab omni veſtro ſemine, ad ſancta, quæcunque

Quàm periculoſum ſit indignè cõmunicare & quã graue peccatum.

filij Iſrael Dño ſanctificant, in immunditia ſua conſtitutus, accedit, exterminabitur anima illius à facie mea. Ego Dñs. Si tales minę adsum eos poſitæ ſunt, qui temerè ad ſacra accedunt q̃ ab hominibus ſanctificantur: quid dicẽdum eſt de eo, qui in tantũ ac tale myſterium temerarius eſt? Quãto enim maius aliquid is eſt templo, ſecundùm Dñi vocem, tãto grauius & terribilius eſt, in animæ impuritate conſtitutum, corpus Chriſti temerè contingere, quàm ſit accedere ad arietes vel tauros, dicente Apoſtolo: Itaq; qui edit panem

1. Cor. 11.

aut bibit poculũ Dñi indignè, reus erit corporis & ſanguinis Dñi: immò vehementius ac terribilius iudicium per repetitionẽ exprimente, cùm dicit: Probet aũt quiſq; ſeipſum, & ſic de pane hoc edat & de poculo bibat. Qui nanq; manducat ac bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Dñi. Quòd ſi in immunditia tantùm conſtitutus (Immunditiæ verò proprietatem typicè ex lege diſcimus) tã terribile iudiciũ habet, quanto magis, q cũ in peccato ſit, corpus Dñi cõtingere audet, grauius ſibi accerſit iudiciũ? Mũdemus itaq; nos ab omni inquinamento. (differẽtia verò inquinamẽti & immũditię, ſapiẽtibus eſt manifeſta) atq; ità ad ſancta ac-

Iudicium eorum qui Dominum occiderunt, incurritur.

cedam⁹, vt iudiciũ eorũ q Dñm occiderũt, effugiam⁹: ꝓptereà q, qſquis ederit panẽ, & biberit poculũ Dñi indignè, reus erit corporis ac ſanguinis Dñi. Habebimus aũt vitã æternã, ſicut ꝓmiſit, qui mẽtiri nequit, Dñs ac Deus noſter Ieſus Chriſtus, ſi edentes ac bibentes memores fuerimus eius q pro nobis eſt mortuus, & ſententiã Apo-

2. Cor. 5.

ſtoli ſeruauerimus, dicentis: Dilectio nanque Dei nos conſtringit, iudicantes hoc, quòd ſi vnus pro omnibus mortuus eſt, omnes itaque mortuos eſſe. Et pro omnibus mortuum eſſe, vt qui viuũt, iam non ampliùs ſibijpſis viuant, ſed ei qui pro nobis eſt mortuus ac reſurrexit, quod & in baptiſmate profeſsi ſumus ac polliciti.

3. CYPRIANVS in ſermone de lapſis: Cõtra euãgelij vigorẽ & Dei legẽ temeritate quorundã laxatur incautis cõmunicatio: irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipiẽtibus profutura. Nõ quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam. Pœnitentia de pectoribus excuſſa eſt, grauiſſimi extremique de-

delicti memoria ſublata eſt. Operiuntur morientiũ vulnera: & plaga letalis altis & profundis viſceribus infixa, diſsimulato dolore cõtegitur. A diaboli aris reuertentes, ad ſanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt. Mortiferos idolorum cibos adhuc penè ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus, Domini corpus inuadũt, quandò occurrat ſcriptura diuina & clamet & dicat: Omnis mundus man-

Leuit. 22.

ducabit carnem, & anima quæcunque manducauerit ex carne ſacrificij ſalutaris, quod eſt Domini, & immunditia ipſius ſuper ipſum eſt, peribit anima illa de populo ſuo. Apoſtolus item teſtatur & dicit: Non poteſtis calicem Domini bibere & calicem dæmoniorum:

1. Cor. 10.

non poteſtis menſæ Domini communicare & menſæ dæmoniorũ. Idem contumacibus & peruicacibus comminatur & denunciat, dicens: Quicunq; ederit panem aut biberit calicem Domini indignè,

1. Cor. 11.

reus erit corporis & ſanguinis Domini. Spretis his omnibus atque contẽptis, vis infertur corpori eius & ſanguini: & plùs modò in Dominum manibus atque ore delinquunt, quàm cùm Dominum negauerunt. Ante expiata delicta, ante exomologeſin factam criminis,

Vis infertur corpori & ſanguini Domini.

ante purgatam conſcientiam ſacrificio & manu ſacerdotis, ante ofenſam placatam indignantis Domini & minantis, pacẽ putant eſſe, quam quidam verbis fallacibus venditant.

Ante expiata delicta & exomologeſin factam criminis.

4. CONCILIVM Tridentinum ſeſsione decimatertia, capite ſeptimo: Si non decet ad ſacras vllas functiones quempiam accedere, niſi ſanctè: certè, quo magis ſanctitas & diuinitas cæleſtis huius

Cum reuerẽtia cur accedendum.

Sacramenti viro Chriſtiano comperta eſt, eo diligentiùs cauere ille debet, nè abſq; magna reuerentia & ſanctitate ad id percipiendum accedat, ꝑſertim cùm illa plena formidinis verba apud Apoſtolũ legamus: Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat &

1. Corint. 11.

bibit, non dijudicans corpus Domini. Quare communicare volenti reuocãdum eſt in memoriam eius præceptum: Probet ſeipſum homo. Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationẽ neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumuis

Qualis probatio neceſſaria

ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali Confeſsione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat. quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab ijs ſacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuò ſeruandũ eſſe decreuit, modò non deſit illis copia confeſſoris. quòd ſi, neceſsitate vrgente, ſacerdos abſque præuia confeſsione celebrauerit, quam primùm cõfiteatur.

Notent ſacerdotes.

Ibidem canone vndecimo: Si quis dixerit, ſolam fidem eſſe ſufficiẽtem

Sola fides nõ eſt ſufficiens præparatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, anathema sit. Et nè tantum Sacramentum indignè, atque ideò in mortem & condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumcunquè etiam sè contritos existiment, habita copia confessoris, necessariò præmittendum esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

Confessio Sacramentalis communioni præmittēda.

5. HESYCHIVS presbyter Hierosolymorum, in caput vigesimumsextum Leuitici: Sanctuarium Domini paueamus, vt nec corpus nostrum polluamus, neque ad corpus Christi, in quo est omnis sanctificatio (in ipso enim omnis plenitudo inhabitat diuinitatis) sine subtili dijudicatione nostri, temerè accedamus, sed priùs nosmetipsos probemus, reminiscentes eius qui dixit: Quicunque comederit panem aut biberit calicem Domini indignè &c. Probet autem &c. Qualem probationem dicit? Id est, vt in corde mundo atq; conscientia, & pœnitentiam eorum quæ olim deliquit, intendenti, participetur sanctis, ad ablutionem peccatorum suorum.

1. Cor. 11. Pœnitētia ad probationem pertinet.

6. CHRYSOSTOMVS homilia trigesima in Genesim: Eccè tandèm ad finem sanctæ quadragesimæ venimus, & ieiunij nauigationem perfecimus, appulimusq; Dei gratia in portum. Verùm nō ideò negligētes simus, sed hac de causa iterùm maius studium, maiorem diligentiam, maioremq; vigilantiam exhibeamus. Et paulò pòst: Quia in magnam hanc hebdomadam peruenimus Dei gratia, nunc maximè & ieiunij cursus intendendus, & magis continuandæ sunt preces, faciendaq; diligens & pura peccatorum confessio, & in bonis operibus sedulitas, eleemosyna larga, æquitas, mansuetudo aliæq; virtutes: vt talibus ornati virtutibus, vbi in diem Dominicū venerimus, Domini liberalitate fruamur.

Inter cæteras præparatiōes faciēda pura peccatorum confessio.

7. ITEM homilia decima in Matthæum: Tempus quidem confessionis æquè & lotis baptismate, & illotis prophanisq; incumbit: illis quidem, vt post patentia criminum vulnera pœnitentia interueniente curentur, & ad sacra mysteria redire mereantur: his verò vt ablutis in baptismo maculis, ad Dominicā mensam munda iam conscientia accedant. Absistamus igitur ab hac fluida dissolutáque vita.

Cur cōfessio peccatorum sacrā cōmunionem præcedere debeat.

1. E CHRYSOSTOMVS homilia octogesimatertia in Matthæum, & in homilia sexagesima ad populum Antiochenum: Nemo igitur

igitur nauseans accedat, nemo remissus, sed excitati, incensi ac feruentes omnes accedant. Nam si Iudæi stantes, calceati, & baculos in manibus habentes cum festinatione comedebant, quāto magis nobis vigilandum est? Nam illi ab Aegypto in Palæstinam erant profecturi, ac ideò viatoris habitum habebāt: tu de terra in cælum ascensurus es. Vigilandum igitur est: non enim paruum supplicium indignè communicantes expectat. Et post pauca: Qua igitur re mundiorem esse nō oportet eum, qui hoc sacrificio participaturus est: quos radios solares non deberet excedere manus illa, quæ hanc carnem pertractat, os quod igne impletur spiritali, lingua quæ cruentatur hoc admirabili sanguine? Veniat in mentem tibi quo sis honore honoratus, qua mensa fruaris. Ea nanque re nos alimur, quam angeli videntes tremunt, nec absque pauore propter fulgorem, qui indè resilit, adspicere possunt, & nos in vnā cum illo massam reducimur: Christi corpus vnum, & caro vna facti sumus. Quis loquetur potētias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? quis pastor vnquàm membris suis oues suas nutriuit. Et paucis interiectis: Non videtis quanta infantes animi alacritate mamillas arripiunt? qua pressione papillis infigunt labia? Non minore cupiditate nos quoquè ad hanc mensam, & ad huius calicis spiritalem accedamus papillam: immò verò maiore desiderio quasi lactentes pueri, gratiam spiritus fugamus: vnus sit nobis dolor, vna mœstitia, si hoc alimēto spiritali priuamur.

Animo præsenti ad communionē accedendum, & magno cum desiderio.

Psal. 105. Similitudo pulchra.

Vnus sit nobis dolor, sacra communiōe priuari.

2. IDEM homilia tertia in Epistolam ad Ephesios, & sexagesima prima ad populum Antiochenum: Quotquot in corpore Christi communicamus, quotquot sanguinem illius degustamus, cogitemus quòd illius corpus & sanguinem gustamus, qui in cælestibus sedet, qui ab angelis adoratur, qui proximè consistit immortali Dei potentiæ. Et quibusdam interpositis: Adstat mensa regia, adsunt angeli mensæ huius ministri, adest rex ipse, & tu oscitabundus adstas? Sordidis indutus es, & nihil curas? Sed vestibus es mundis? Recumbe itaque & communica. Quotidiè venit, vt discumbentes videat, omnibus loquitur, & nunc etiam in conscientijs dicit, &c.

Quid cogitandum.

3. AMBROSIVS habet in tomo quarto post librum de dignitate sacerdotali duas precationes ad Missam præparantes. Prior sic incipit, Summe Sacerdos & vere Pontifex IESV CHRISTE &c. Altera verò, Summa & incomprehensibilis natura &c.

1. F AVGVSTINVS sermone secundo de tempore: Inuitati sumus ad mensam, vbi nō inuenitur cibus hominum, sed panis po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitur Angelorum. Et ideò quotiescunquè aut dies natalis Domini, aut reliquę festiuitates adueniunt, sicut frequenter admonui, ante plures dies nõ solùm ab infelici concubinarum consortio, sed etiã à proprijs vxoribus abstinete.

Casto corpore accedẽdũ.

2. IDEM sermone ducentesimo quinquagesimo secundo de tẽpore: Qui ad istud altare casto corpore & mundo corde cum munda & secura conscientia venit, ad illud altare quod in cælis est, felici transmigratione perueniet. Ad extremum, fratres charissimi, nõ est graue nec laboriosum quod suggero: hoc dico quod vos frequenter facere adspicio. Oẽs viri qñ cõmunicare desiderant, lauãt manus suas: & oẽs mulieres nitida exhibẽt linteamina, vbi corpus Christi accipiãt. Nõ est graue quod dico, fratres: quõ viri lauant aqua manus suas, sic eleemosynis lauent conscientias suas. Similiter & mulieres quomodò nitidum exhibent linteolum, vbi corpus Christi accipiant: sic corpus castum & cor mundum exhibeant, vt cum bona conscientia Christi sacramenta suscipiant. Rogo vos fratres, nunquid est aliquis, qui in arca sordibus plena velit mittere vestem suam? Et si in arca sordibus plena vestis non mittitur preciosa, qua fronte in anima quæ peccatorum sordibus inquinatur, Christi Eucharistia suscipitur?

Casto corpore & mundo corde.

Mũditia etiã externa.

In vniuersa ecclesia à ieiunis corpus Christi accipitur.

3. ITEM in epistola centesima decimaoctaua, ad Ianuarium, capite sexto: Liquidò apparet, quandò primùm acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos. Nunquid tamen propterea calumniandum est vniuersæ Ecclesiæ, quòd à ieiunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti sacramenti in os Christiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm exteri cibi. Nam ideò per vniuersum orbẽ mos iste seruatur. Neque enim quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi aut cœnati fratres ad illud sacramentum accipiendum conuenire debent, aut sicut faciebant quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere. Nanq; Saluator quo vehementiùs cõmendaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. Et ideò non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis per quos ecclesias dispositurus erat, seruaret hũc locum. Nam si hoc ille monuisset, vt post cibos alios semper acciperetur, credo quòd eum morem nemo variâsset.

1. Cor. 11. Cur Christus post cœnam corpus & sanguinẽ Apostolis porrexerit.

Ordinem & modum communicãdi reliquit Ecclesiæ & Apostolis.

4. ORIGENES in diuersos euangelij locos, homilia quinta: Quandò sanctum cibum illudq; incorruptum accipis epulum, quãdò

dò vitæ pane & poculo frueris, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humiliãs temetipsum, imitare hunc Centurionem, & dicito: Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum.

Centurionis verbis vtendum in communione. Matth. 8.

1. G Chrysostomus homilia quadragesimaquinta in Ioannẽ, & sexagesimaprima ad populum Antiochenum: Si purè accesseris, ad salutem accessisti: sin praua conscientia, ad pœnam & suppliciũ. Qui enim mãducat & bibit indignè sanguinem Domini, iudicium sibi manducat & bibit. Nam si qui regiam purpuram coinquinant, haud secùs, quàm qui scindunt, puniuntur: quid mirum si qui immunda conscientia Christi corpus accipiunt, idem supplicium subeant, quod qui eum clauis cruci affixerunt? Vide quàm formidandã pœnam his minetur Paulus: Irritam quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est?

1. Cor. 11.

Supplicium idẽ cũ iis qui cruci Christũ suffixerunt. Heb. 11.

2. BASILIVS Magnus libro secũdo de baptismo, quæstione vel capite tertio, vt suprà, in hac quæstione. C.

Iudæ & sanguinarijs Iudæis cõparãtur indignè cõmunicãtes.

3. THEODORETVS in caput vndecimum prioris ad Corinthios: Illud autem, Reus erit corporis & sanguinis, hoc significat, quòd quemadmodùm tradidit ipsum Iudas, ipsi autem insultârũt, & eum probris & conuicijs affecerunt Iudæi, ità eum ignominia & dedecore afficiunt, qui sanctissimum eius corpus immundis manibus accipiunt, & in pollutum & incestum os immittunt.

DE POENITENTIAE SACRAMENTO.

I

Quid est Pœnitentiæ Sacramentum?

A EST in quo Sacerdotalis absolutio à peccatis, quæ detestatus riteque confessus quis fuerit, impenditur.

Trident. sess. 14 cap. 1. & can. 1. Item sess. 6. cap. 14. & can. 29. Florẽt. & Cõstantiẽse sess. 15. Bernar. in vita Malach.

B Quam absoluendi potestatem vt in Ecclesia

certam haberemus, diuina promissio [a] Sacerdotibus facta hæc fuit: [b] *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retẽta sunt.* Tum in alio loco, *Amen dico vobis*, inquit [c] Dominus, *quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram, erũt soluta & in cælo.*

a Trid. sess 14. cap. 6. & can. 10. Amb. l. 1. de pœnit. c. 2 & 7. Item l. 2. c. 2.
b Ioan. 20. f. Ibidẽ Cyrill. l. 12. c. 56 Greg. homil. 26. in Euang. Chrysost. homil. 85 in Ioan.
c Matth. 18. c Cyprian. lib. 1. epist 2. ad Cornel. Hilar. can. 16 in Matth. Hiero. ad Heliod epist. 1 August. lib. 20. de Ciuita. Dei, cap 9 Chrysost. homil. 5. de verbis Esaiæ, vidi Dominum

C Ex quibus liquidò cernitur, prestantem & consolationis plenam Sacramenti huius efficaciam esse, vt quo remittãtur quæcunq; peccata fœdissimè perpetrata, & soluãtur indiscriminatim, qui coram Deo reas habent conscientias: idque Sacerdotum ministerio ex diuina CHRISTI institutione. Quare Sacerdotum potestas & authoritas nunc longè quàm [d] olim, est excellentior plurisque facienda, vt quibus non corporis lepram, verũ animæ sordes nõ dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est, [e] Chrysostomo teste. Et Augustinus: [f] Quid facit Ecclesia, inquit, cui dictum est, quæ solueritis, soluta erunt? nisi quod ait Dominus ad discipulos: [g] *Soluite illum, & sinite abire?*

d Leuit 4. e f g. 5. b d. 6. a 13. a 14 a Matth 8. a Lucæ 17. d
e Chrysost. lib. 3. de Sacerdotio.
f August de verbis Domini sermo. 8 Vide etiã ser. 44. & in Ioan. tract 40. Item homil 27. ex 50. & in Psal. 101. cõc. 2.
g Ioan. 11. f

SCRIPTVRAE.

IOANNIS vigesimo: Accipite spiritum sanctũ &c.

MATTHAEI decimooctauo: Amẽ dico vobis, quæcunq; alligaueritis &c.

LEVITICI quarto: Si peccauerit princeps, & fecerit vnũ è pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur: & postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam DOMINO, hircum de capris immaculatum. Ponetque manum suam super caput eius: cumq; immolauerit eum in loco vbi solet mactari holocaustum coram DOMINO, quia pro peccato est, tinget sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tãgens cornua altaris holocausti, & reliquum fundens ad basim eius. Adipem verò adolebit supra altare, sicut in victimis pacificorum fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Quòd si peccauerit anima per ignorantiam de populo terræ, vt faciat quicquam de his quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat, & cognouerit peccatum suum, offeret capram immaculatam. Ponetq; manus super caput hostiæ quæ pro peccato est, & immolabit eã in loco holocausti. Tolletque sacerdos de sanguine in digito suo: & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim eius. Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suauitatis DOMINO: rogabitque pro eo, & dimittetur ei. Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ouem scilicet immaculatam: ponet manum super caput eius, & immolabit eam in loco vbi solent cædi holocaustorum hostiæ. Sumetque Sacerdos de sanguine eius digito suo, & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim eius. Omnem quoquè adipem auferens, sicut auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis, cremabit su-

Universidad de Deusto
Biblioteca

per altare incensum Domini: rogabitq; pro eo & pro peccato eius, & dimittetur ei.

Deinde capite quinto: Anima quæ iurauerit, & protulerit labijs suis, vt vel malè quid faceret, vel benè, & idipsum iuramento & sermone firmauerit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiam pro peccato, & offerat de gregibus agnam siue capram, orabitque pro ea sacerdos & pro peccato eius: sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarú Domino, vnum pro peccato, & alterum in holocaustum, dabitque eos sacerdoti. Qui primùm offerens pro peccato, retorquebit caput eius ad pennulas, ità vt collo adhæreat, & non penitùs abrumpatur. Et asperget de sanguine eius parietem altaris. quicquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum eius, quia pro peccato est. Alterum verò in holocaustum adolebit, vt fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Et paulò pòst: Anima si prævaricans cæremonias, per errorem in his quæ Domino sunt sanctificata, peccauerit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, iuxta pondus sanctuarij: ipsumque quod intulit damni restituet, quintam partem ponet suprà, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, & dimittetur ei. Anima si peccauerit per ignorantiam, feceritque vnum ex his quæ Domini lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram æstimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit: & dimittetur ei, quia per errorem deliquit in Domino.

Item capite sexto: Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Anima quæ peccauerit, & contempto Domino negauerit

uerit proximo suo depositum, quod fidei eius creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, siue rem perditam inuenerit, & inficians insuper peierauerit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines, conuicta delicti, reddet omnia quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & quintam insuper partem Domino cui damnum intulerat. Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum sacerdoti, iuxta æstimationem mensuramq; delicti: qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro singulis, quæ faciendo peccauit.

Levitici decimotertio: Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens: Homo in cuius cute & carne ortus fuerit diuersus color siue pustula, aut quasi lucens quippiam, id est, plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad vnum quemlibet filiorum eius. Qui cùm viderit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute & carne reliqua, plaga lepræ est, & ad arbitrium eius separabitur. Sin autem lucens candor fuerit, &cæt. Et post pauca: Quòd si rursùm caro versa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit, considerabit eum sacerdos, & mundum esse decernet. Iterùm: Porrò si steterit macula, & capilli nigri fuerint, nouerit hominem sanatum esse, & confidenter eum pronunciet mundum.

Item capite decimoquarto: Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Hic est ritus leprosi quandò mundandus est: Adducetur ad sacerdotem, qui egressus de castris cùm viderit lepram esse mundatam, præcipiet ei qui purificatur, vt offerat duos passeres viuos pro se, quos vesci lici-

Universidad de Deusto
Biblioteca

licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumque & hyssopum. & vnum ex passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viuentes: alium autem viuum cum ligno cedrino & cocco hyssopo tinget in sanguine passeris immolati, quo adsperget illũ qui mundandus est, septiès, vt iure purgetur: & dimittet passerem viuum, vt in agrum auolet, &c. Rogabitque pro eo sacerdos coram DOMINO, & faciet sacrificium pro peccato. tunc immolabit holocaustum, & ponet illud in altari cum libamentis suis, & homo ritè mundabitur, &c.

MATTHAEI octauo: Vade, ostende te sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses, in testimonium illis.

LVCAE decimoseptimo: Ite, ostendite vos sacerdotibus: Et factum est, dum irent, mundati sunt.

PATRES.

Cur institutũ sit Pœnitẽtiæ Sacramentũ.

1. A CONCILIVM Tridentinum sessione decimaquarta in doctrina de Sacramento pœnitentiæ, capite primo: Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, vt iustitiam in Baptismo ipsius beneficio & gratia susceptam, constanter tuerentur, non fuisset opùs, aliud ab Baptismo Sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutũ. Quoniam autem Deus, dives in misericordia, cognouit figmentum nostrum, illis etiam vitę remedium contulit, qui sese posteà in peccati seruitutem, & Dæmonis potestatem tradidissent, Sacramentum videlicet Pœnitentiæ, quo lapsis post baptismum, beneficium mortis Christi applicatur. Fuit quidem Pœnitẽtia vniuersis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quouis tempore ad gratiam & iustitiam assequendam necessaria, illis etiam qui Baptismi Sacramẽto ablui petiuissent, vt peruersitate abiecta & emendata, tantam DEI offensionem cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur. vndè Propheta ait: Cõuertimini, & agite pœnitẽtiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & nõ erit vobis in ruinam iniquitas. Dominus etiam dixit: Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Et princeps Apostolorũ Petrus

Pœnitentia semper fuit necessaria ad gratiam assequendam.

Ezech. 18.

Luc. 13.

trus peccatoribus baptismo initiandis, pœnitentiam commẽdans, dicebat: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrũm. Porrò nec ante aduentum CHRISTI Pœnitentia erat Sacramentum, nec est post aduentum illius cuiquam ante baptismum. Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus, insufflauit in discipulos suos, dicens: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles, post baptismum lapsos, Apostolis, & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, vniuersorum patrũ consensus semper intellexit. Et Nouatianos, remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia Catholica, tanquàm hæreticos explosit atque condemnauit. Quare verissimum hunc illorum verborũ Domini sensum sancta hęc Synodus probãs & recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem prædicandi verbum Dei, & CHRISTI Euangelium annunciandi, contra huiusmodi sacramenti institutionem falsò retorquent.

Act. 2.

Quãdò Sacramẽtum institutum. Ioan. 20.

2. ET canone primo: Si quis dixerit, in catholica ecclesia Pœnitentiam non esse verè & propriè Sacramentum, pro fidelibus, quotiès post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à CHRISTO Domino nostro institutum, anathema sit.

Verè & propriè sacramentum à Christo institutum.

3. IDEM Concilium Tridentinum sessione sexta, capite decimoquarto: Qui verò ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursùs iustificari poterunt, cùm excitante Deo per pœnitentiæ Sacramentum, meritò CHRISTI amissam gratiam recuperare curauerint. hic enim iustificatiõis modus est lapsi reparatio, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres aptè nuncupârunt. Etenim pro ijs qui post baptismum in peccata labuntur, CHRISTVS IESVS sacramentum instituit Pœnitentię, cùm dixit: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Vndè docendum est, Christiani hominis pœnitentiam post lapsum, multò aliam esse à baptismali, eaq; contineri nõ modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum & humiliatum, verumetiam eorundem sacramentalem confessionem saltem in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalem absolutionem, itemq; satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes,

Secunda post naufragium tabula.

Institutum à Christo sacramentum. Ioan 20.

Pœnitẽtia ante baptismum differt ab ea quæ post baptismum requiritur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Satisfactio sit pro pœna temporali. Num.14. 2.Re.12.& 24. Ephe 4. 1.Cor 3.

& alia pia spiritualis vitæ exercitia, non quidem pro pœna æterna, quæ vel sacramento, vel sacramenti voto vnà cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali: quæ, vt sacræ literæ docent, non tota semper, vt in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei quam acceperunt ingrati, spiritum sanctum cõtristauerunt, & templum Dei violare non sunt veriti. De qua scriptum est: Memor esto vndè excideris: age pœnitentiam, & prima opera fac. Et iterùm: Quæ secũdùm DEVM tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Et rursùs: Pœnitentiam agite, & facite fructus dignos pœnitentiæ.

Apoc.2. 2.Cor 7. Matth.3.& 4. Luc.3.

Sine sacramẽto Pœnitẽtiæ non recuperatur amissa iustitia.

4. ITEM canone vigesimonono: Si quis dixerit, eum qui post baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere, aut posse quidem, sed sola fide amissam iustitiam recuperare sine sacramento Pœnitentiæ, prout sancta Romana & vniuersalis Ecclesia, à CHRISTO Domino & eius Apostolis edocta, hucusquè professa est, seruauit, & docuit, anathema sit.

5. CONCILIVM Florentinum: Quartum sacramentum est Pœnitentia, cuius quasi Materia, &c.

6. CONCILIVM Constantiense sessione decimaquinta, damnat octauum articulum Ioannis Huss, qui ità habet, Sacerdotes quomodolibèt criminosè viuentes infideliter sentiunt de septem sacramentis Ecclesiæ.

Trium sacramentorum vsum restituit in Hybernia Malachias.

7. BERNARDVS in vita sancti Malachiæ episcopi Hyberniæ: Vsum saluberrimum confessionis, sacramentum Confirmationis, contractum coniugiorum: quæ omnia aut ignorabant, aut negligebant, Malachias de nouo instituit.

Minister huius sacramenti quis sit.

1. B CONCILIVM Tridentinum, sessione decimaquarta in doctrina de sacramento Pœnitentiæ, capite sexto: Circa Ministrum autem huius sacramenti, declarat sancta synodus, falsas esse & à veritate Euangelij penitùs alienas doctrinas omnes, q̃ ad alios quoslibet homines, præter Episcopos & sacerdotes, Clauium ministerium perniciosè extendunt, putantes verba illa Domini: Quæcunque alligaueritis super terram, erunt alligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo, & Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: ad omnes CHRISTI fideles indifferenter & promiscuè, contra institutionem huius sacramenti, ità fuisse dicta, vt quiuis potestatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correptionem, si correptus acquieuerit, secreta verò per spõtaneam confessionem, cuicunque

Matt.18.

Ioan.20.

Etiam mali sacerdotes habent ministerium Clauiũ.

cunque factam. Docet quoquè, etiam sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem spiritus sancti, in ordinatione collatam, tanquàm CHRISTI ministros, functionem remittendi peccata exercere, eosq; prauè sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. Quanuis autem Absolutio sacerdotis, alieni beneficij sit dispẽsatio, tñ nõ est solùm nudũ ministerium, vel annunciandi euangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus iudicialis, quo ab ipso velut à iudice sententia pronunciatur, atq; ideò non debet pœnitens adeò sibi de sua ipsius fide blãdiri, vt etiamsi nulla illi adsit contritio, aut sacerdoti animus seriò agendi, & verè absoluẽdi, desit, putet tamen se, propter suam solam fidem, verè & coram Deo esse absolutum. nec enim fides sine pœnitentia remissionem vllam peccatorum præstaret: nec is esset, nisi salutis suæ negligentissimus, qui sacerdotem ioco se absoluentem cognosceret, & non alium seriò agentem, sedulò requireret.

Actus iudicialis instar.

2. IBIDEM canone decimo: Si quis dixerit, sacerdotes q̃ in peccato mortali sunt, potestatem ligandi & soluendi non habere, aut non solos sacerdotes esse ministros absolutiõis, sed omnibus & singulis CHRISTI fidelibus esse dictum: Quæcunque ligaueritis super terrã, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo: & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retẽta sunt: quorum verborum virtute quilibet absoluere possit peccata, publica quidem per correptionem duntaxàt, si correptus acquieuerit, secreta verò per spõtaneam confessionem, anathema sit.

Matt.18.

Ioan.20.

Novatianorum hæresim quæ sacerdotibus adimebat potestatẽ remittendi crimina, impugnat. Ioan.20.

3. AMBROSIVS libro primo de Pœnitentia, capite secundo: Sed aiunt se Domino deferre reuerentiam, cui soli remittendorum criminum potestatem reseruent. Immò nulli maiorem iniuriam faciunt, quàm qui eius volunt mandata rescindere, commissum munus refundere. Nam cùm ipse in Euangelio suo dixerit Dominus IESVS: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, detenta erunt: quis est ergò qui magis honorat, vtrùm qui mandatis obtemperat, an qui resistit? Ecclesia in vtroque seruat obedientiam, vt peccatum & alliget, & relaxet. Hæresis in altero immitis, in altero inobediens, vult ligare quod non resoluat, non vult soluere quod ligauit: in quo se, suamq; sententiam sua damnat sententia. Dominus enim par ius & soluendi esse voluit & ligandi, qui vtrunque pari conditione permisit.

Par ius ligandi & soluendi sacerdotibus à Christo cõcessum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ergò qui ſoluendi ius non habet, nec ligandi habet. Sicut enim ſecundùm Dominicam ſententiam, qui ligandi ius habet, & ſoluendi habet: ità iſtorum aſſertio ſeipſam ſtrangulat, vt quia ſoluendi ſibi ius negant, negare debeant & ligãdi. Quomodò igitur poteſt alterũ licere, alterũ nõ licere? Quibus donatũ eſt vtrunq;, aut vtrunq; licere manifeſtum eſt, aut vtrunque non licere certum eſt: Eccleſiæ autem vtrunque licet, hæreſi vtrunque non licet. Ius enim hoc ſolis p̃miſſum ſacerdotibus eſt. Rectè igitur hoc Eccleſia vindicat, q̃ veros Sacerdotes habet: hæreſis vindicare nõ poteſt, q̃ ſacerdotes Dei nõ habet. Non vindicando autem ipſa de ſe pronunciat, quòd cùm Sacerdotes non habeat, ius ſibi vindicare non debeat ſacerdotale: Ità in impudenti contumacia pudentem cernimus confeſsionem. Spectat etiam illud, quoniam qui ſpiritumſanctum accepit, & ſoluendi peccati poteſtatem, & ligandi accepit. Sic enim ſcriptum eſt: Accipite ſpiritumſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur: & quorum retinueritis, detenta erunt. Ergò qui ſoluere non poteſt peccatum, non habet ſpiritumſanctum. Munus enim ſpiritus ſancti eſt officium ſacerdotis: ius autem ſpiritus ſancti in ſoluendis ligandisq; criminibus eſt: Quomodò igitur munus eius vindicant, de cuius diffidunt iure & poteſtate? Quid, quòd inſolentiores ſunt? Nã cùm ad miſericordiam promptior, quàm ad ſeueritatem ſit ſpiritus DEI, quod ait ſe velle, id nolunt: quod nolle, hoc agunt: cùm vindicare iudicis ſit, remittere miſericordis. Tolerabiliùs igitur Noua-
tiane remitteres, quàm ligares. Aliud enim quaſi delinquendi
parcus vſurpares, aliud quaſi ærumnæ compaſſus ignoſceres.
Sed aiunt ſe exceptis grauioribus criminibus, relaxare veniam leuioribus. Non hoc quidem author veſtri erroris Nouatianus ait, qui nemini pœnitentiam dandam putauit, ea ſcilicet contemplatione, vt quod ipſe non poſſet ſoluere, non ligaret, nè ligando ſperari à ſe faceret ſolutionem. In eo igitur patrem veſtrum propria damnatis ſententia, qui diſtinctionem peccatorum facitis, quæ ſoluenda à vobis putetis, & quę ſine remedio eſſe arbitremini. Sed Deus diſtinctionem non facit, qui miſericordiam ſuam promiſit omnibus, & relaxandi licentiam ſacerdotibus ſuis ſine vlla exceptione conceſsit.
Sed qui culpam exaggerauit, exaggeret & pœnitentiã. Maiora enim crimina, maioribus abluuntur fletibus. Ità nec Nouatianus probatur, qui veniam intercluſit omnibus: nec vos eius diſcipuli, imitatores eiuſdem & condemnatores, qui ibi minuitis ſtudia pœnitentiæ, vbi augeri oportet, quia grauiora peccata maioribus ſuſtentanda

Ioan 20.

aliâs, parte

Maiora crimina maioribus fletibus abluuntur.

da fulcris docuit CHRISTI miſericordia, Quæ autẽ iſta peruerſitas eſt, vt vobis vindicetis poſsibilia conceſſu, Deo (vt ipſis dicitis) impoſsibilia reſeruetis? hoc eſt, ſibi eligere cauſas ignoſcendi, DEO materiam ſeuiendi relinquere. Et vbi eſt illud? Sit autem Deus verax, omnis homo mendax, ſicut ſcriptum eſt: Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris? Vt cognoſcamus igitur Deum miſericordiæ magis indulgentem eſſe quàm ſeueritatis tenacẽ, ipſe ait: Miſericordiam mâlo, quàm ſacrificium.

Rom. 3. Pſal. 50. Oſee 6.

4. ET capite ſeptimo: Vult Dominus plurimùm poſſe diſcipulos ſuos, vult à ſeruulis ſuis ea fieri in nomine ſuo, quæ faciebat ipſe poſitus in terris. Deniquè ait: Et maiora his facietis. Dedit vt mortuos ſuſcitarent. Et cùm ipſe Saulo reddere poſſet vſum videndi, eũ tamen ad Anamiam diſcipulum ſuum miſit, vt eius benedictione Saulo refunderentur oculi quos amiſerat. Petrum quoquè ſecum in mari iuſsit ambulare: & quia tituhauit, repræhendit ilicò, eò q̃ dona gratiarum fidei pauxillitate minuiſſet. Dedit etiam diſcipulis vt lux mũdi eſſent per gratiam, qui erat ipſe lux mundi. Et quia deſcenſurus eſſet è cælo & in cælum aſcenſurus, Eliam ad cælum leuauit, indè eum terris placito redditurus tempore. Baptizaturus quoquè in ſpiritu ſancto & igni, per Ioannem baptiſmatis ſacramenta p̃miſit. Omnia denique donauit diſcipulis ſuis, de quibus ait: In nomine meo dæmonia eijcient &c. Omnia ergò dedit: ſed nulla in his hominis poteſtas eſt, vbi diuini muneris gratia viget. Cur ergò manus impoſitis, & benedictionis opus creditis, ſi quis fortè reualuit ægrotus? Cur præſumitis aliquos à colluuione diaboli per vos mũdari poſſe? Cur baptizatis, ſi per hominem peccata dimitti nõ licet? In baptiſmo vtiquè remiſsio peccatorum omnium eſt. Quid interceſt, vtrùm per pœnitentiam, an per lauacrum hoc ius ſibi datum ſacerdotes vindicent? vnum in vtroque miniſterium eſt. Sed dices, quia in lauacro operatur myſteriorum gratia. Quid in pœnitentia? nónne Dei nomen operatur? Quid ergò? vbi vultis vindicatis vobis Dei gratiam, vbi vultis repudiatis? Sed hoc inſolentis arrogantiæ, non ſancti timoris eſt, vt faſtidio vobis ſint qui volunt agere pœnitentiam. Perpeti videlicet flentium lacrhymas non poteſtis. Nõ ferunt oculi veſtri vilia veſtimentorum, illuuiem ſordidatorum.

Matt. 3. Mar. 16.

Suâ poteſtatẽ Deus hominibus cõmunicauit. Ioan 14. Actor. 9. Matt. 14. Matth. 5. Ioan 8. 4 Reg 2.

Cõtra Nouatianos.

Idem iuis ſacerdotibus in ſacramento Baptiſmi & pœnitentiæ.

5. IDEM libro ſecundo de pœnitentia, capite ſecundo: Poſſem quidẽ etiã illud dicere ei, q̃ hoc quod ſcribitur ad Hebræos, de pœnitentia dictum putat, quia quæ impoſsibilia ſunt homini, poſsibilia ſunt apud Deum: & potens eſt Deus quandò vult donare nobis

Heb. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccata, etiam quæ putamus non posse concedi. Et ideò quod nobis impossibile impetratu videtur, Deo donare possibile est. Nam & impossibile videbatur, vt peccatum abluere aqua. Denique Naaman Syrus lepram suam mundari per aquam posse nõ credidit. Sed quod impossibile erat, fecit Deus possibile esse, qui tantam nobis donauit gratiam. Similiter impossibile videbatur per pœnitentiam peccata dimitti. Concessit hoc CHRISTVS Apostolis suis, quod ab Apostolis ad sacerdotum officia transmissum est. Factum est igitur possibile, quod impossibile videbatur.

4 Reg. 5.

Ab Apostolis ad sacerdotũ officia transmissa potestas remittendi peccata.

6. CYRILLVS Alexandrinus libro duodecimo in Ioannem, capite quinquagesimosexto: Quomodò igitur (dicet quispiam) si tunc aberat Thomas, quandò CHRISTVS sufflans dixit, Accipite spiritum sanctum, spiritus ipse particeps factus est? Dicimus igitur virtutem spiritus ex intentione dantis CHRISTI, in omnes discipulos pertransisse: non enim quibusdam, sed omnibus discipulis dedit. Quare libertate dantis, non solùm præsentes, sed etiam absentes Apostoli spiritum sanctum acceperunt. Quòd autem non violenta, sed tuta veráque ista ratio sit, authoritate sanctæ scripturæ monstrabimus. Iussit Deus quondàm Moysi septuaginta seniores Iudæorum eligere. Dixit autem de spiritu, qui erat in Moyse, ablaturum se atque impositurũ in illis. Quum verò duo Heldad & Medad de septuaginta, &c. Et quibusdam interiectis: Qua igitur ratione, diuinæ naturæ dignitatem ac potestatem discipulis suis saluator largitus est? quia certè absurdum non est peccata remitti posse ab illis, qui spiritum sanctum in seipsis habeant. Nam cùm ipsi remittunt aut detinent, spiritus qui habitat in eis, per eos remittit & detinet. Erit autem id per eos duobus, vt arbitror, modis: primùm baptismo, deindè pœnitentia. Nam aut credentes, & vitæ sanctimonia probatos homines, ad baptismum inducunt, & indignos indè diligenter expellunt, aut ecclesiæ filios peccantes quidem increpant, pœnitentibus autem indulgent. Sicut Paulus olim fornicantem apud Corinthios, in perniciem carnis tradebat, vt spiritus eius saluaretur: recepítque rursus, nè maiore submergeretur dolore. Quum igitur spiritus CHRISTI habitans in hominibus, veri Dei operationem efficiat, quomodò non erit natura Deus, qui naturaliter potestatem diuinę naturæ ac dignitatem possidet, quum in diuinam legem eximiam habeat authoritatem?

An B. Thomas etiam absens acceperit spiritum sanctum & potestatẽ remittẽdi peccata.

Num. 11.

Sacerdotes p sacramentum baptismi & pœnitentiæ peccata condonant.

1. Cor. 5.

7. GREGORIVS homilia vigesimasexta in euangelia, in eà verba

verba, Quorum remiseritis peccata &c. Eccè non solùm de semetipsis securi fiunt, sed etiàm alienæ obligationis potestatem relaxationis accipiunt: principatumq; superni iudicij sortiuntur: vt vice Dei, quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent. Sic sic eos à Deo decebat erigi, qui tantum pro Deo consenserant humiliari. Eccè qui districtum Dei iudicium metuunt, animarum iudices fiunt: & alios damnant vel liberant, qui semetipsos damnari metuebant. Horum profectò nunc in Ecclesia Episcopi locum tenent. Ligandi atq; soluendi authoritatem suscipiũt, qui gradũ regiminis sortiũtur. Grandis honor, sed graue pondus istius est honoris. Durũ qppe est, vt qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex vitę fiat alienę.

Principatus superni iudicij.

Animarũ iudices apostoli & Episcopi constituti.

8. CHRYSOSTOMVS homilia octogesimaquinta in Ioannem: Non dixit, Accepistis: sed, Accipite Spiritum sanctum. Non tamen quispiam erraret, si tunc Apostolos potestatẽ quandam & gratiam spiritualem accepisse diceret, non tamen vt mortuos suscitarent, & virtutes ostenderent, sed vt peccata dimitterent: differentes enim sunt gratiæ spiritus: quare addidit, Quorumcunque remiseritis peccata, remissa sunt: ostendens quod virtutis genus largiatur. Post quinquaginta autem dies, signorum operationem acceperunt, ideò inquit: Accipietis virtutem venientis in vos Spiritus sancti, & eritis mihi testes: Per signa scilicet. Est enim inenarrabilis spiritus gratia, & multiplex donum.

Ioan. 20.

Potestas & gratia spiritalis ad remittẽda peccata Apostolis donata est.

Actor. 1.

9. CYPRIANVS libro primo, epistola secũda ad Cornelium: Ipse legem dedit, vt ligata in terris etiam in cælis ligata essent: soluti autem possent illic, quæ hic priùs in Ecclesia soluerentur.

10. HILARIVS canone decimosexto in Matthæum: O beatus cæli ianitor, cuius arbitrio claues æterni aditus tradũtur, cuius terrestre iudiciũ præiudicata authoritas sit in cælo, vt quæ in terris aut ligata sunt aut soluta, statuti eiusdẽ conditionẽ obtineant & in cælo.

Iudiciũ terrestre præcedit cælestem sententiam.

11. HIERONYMVS epistola prima ad Heliodorum: Absit vt de his quidquam siniſtrum loquar, qui Apostolico gradui succedẽtes, Christi corpus sacro ore conficiunt: per quos & nos Christiani sumus. Qui claues regni cælorũ habentes, quodammodò ante iudicij diem iudicant: qui sponsam Domini sobria castitate conseruãt.

Sacerdotes ante iudicij diem quodãmodò iudicant.

12. AVGVSTINVS libro vigesimo de ciuitate Dei, capite nono, ea verba Apocalypsis exponens, Et vidi sedes & sedentes super eas, & iudicium datum est: Non hoc putandum est de vltimo iudicio dici, sed sedes præpositorum, & ipsi præpositi intelligendi sunt, per quos Ecclesia nunc gubernatur. Iudicium autem datum, nullum

Apocal. 20.

Iudicium in Ecclesia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.18. nullum melius accipiendum videtur, quàm id quod dictũ est: Quæ ligaueritis in terra, ligata erunt & in cælo: & quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cælo. Vndè Apostolus: Quid enim mihi est, inquit, 1.Cor.5. de his qui foris sunt iudicare? Nónne de his qui intùs sunt, vos iudicatis?

13. CHRYSOSTOMVS homilia quinta de verbis Esaiæ, Vidi Dominum: Quanquàm nobis admirandus videtur thronus regius ob gemmas affixas, & aurum quo obcinctus est: tamen rerum terrenarum administrationem sortitus est, nec vltra potestatẽ hanc præterea quidquam habet authoritatis. Verùm sacerdoti thronus in cęlis collocatus est, & de cælestibus negocijs pronunciandi habet authoritatem. Quis hæc dicit? Ipse cælorum rex: Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis. Quid cum hoc honore cõferri possit? A terra iudicandi principalem authoritatem sumit cælum. Nam iudex sedet in terra, Dominus sequitur seruum, & quidquid hic in inferioribus iudicârit, hoc ille in supernis comprobat.

Decælestibus pronunciãdi authoritas. Matth. 18.

Cælum iudicandi authoritatẽ sumit à terra.

1. CHRYSOSTOMVS libro tertio de Sacerdotio: Corporis lepram purgare, seu verius dicam, haud purgare quidem, sed purgatos probare, Iudæorum sacerdotibus solis licebat: neque nescis quanta cum ambitione, quanto cum studio ac concertatione sacerdotalis dignitas id temporis acquireretur. At verò nostris sacerdotibus non corporis lepram, verùm animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est: quare iudicio quidem meo, qui istos despiciunt contemnuntq; multo sceleratiores ac maiori supplicio digni fuerint, quàm fuerit Dathan vnà cũ suis omnibus.

Nõ tam probant purgatã animæ lepra Sacerdotes, q̃ purgant.

2. AVGVSTINVS de verbis Domini sermone octauo: Quis peccatorem mortuum in peccatis resuscitabit, nisi qui remoto lapide, clamauit, dicẽs: Lazare, prodi foràs? Quid est autẽ foràs prodire, nisi quod occultum erat foràs prodere? Qui confitetur, foràs prodit. Foràs prodire non posset nisi viueret. Viuere nõ posset, nisi resuscitatus esset. Ergò in confessione sui accusatio, DEI laudatio est. Dicit ergò aliquis, Quid prodest Ecclesia, si iam confessor voce Dominica resuscitatus prodit? Quid prodest Ecclesia confitenti, cui Dominus ait, Quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cælo? Ipsum Lazarum attende, Cum vinculis prodit, iam viuebat confitendo, sed nondùm liber ambulabat vinculis irretitus. Quid ergò facit Ecclesia cui dictum est, Quæ solueritis, soluta erunt, nisi quod

Ioan.11. Comparatur peccator pœnitens cũ Lazaro resuscitato, & Ecclesia cũ Apostolis eum soluẽtibus.

Matth. 18.

ait Dominus continuò ad discipulos, Soluite illum & finite abire.

3. ITEM de verbis Domini, sermõe quadragesimoquarto: Opùs est ergò vt q reuixit soluatur, & ire permittatur. Hoc officium discipulis dedit, qbus ait: Quæ solueritis in terra, soluta sunt & in cælo. Matt.18.

4. IDEM tractatu quadragesimonono in Ioannem: Quid est, procedere, nisi ab occultis velut exeundo te manifestare? Sed vt confitearis, Deꝰ facit magna voce clamando, id est, magna gratia vocando: ideò cùm processisset mortuus adhuc ligatus, cõfitens & adhuc reus, vt soluerentur peccata eius, ministris hoc dixit Dominus, Soluite illum & finite abire. Quid est, soluite & finite abire? Quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cælo. Matt.18.

5. RVRSVM in libro quinquaginta homiliarum, homilia vigesimaprima: Eleuatus est Lazarus, processit tumulo, & ligatus erat, sicut sunt homines in confessione peccati agentes pœnitẽtiam. Iam processerunt à morte. Nã non confiterentur nisi procederẽt. Ipsum confiteri, ab occulto & tenebroso procedere est. Sed quid Dominus ecclesiæ suæ inquit? Quæ solueritis in terra, soluta erũt in cælo. Pro- Matt.18. indè Lazaro procedente, quia impleuit Dominus misericordiæ suæ bonum, perducere ad confessionem mortuorum latentem, putentem, iam cætera implet Ecclesiæ mysteria, Soluite illum & finite abire. Ioan.11.

6. IDEM Augustinus in psalmum centesimumprimum concione secunda: Quid prodesset Lazaro, quia processit de monumento nisi diceretur, Soluite eum & finite abire? Ipse quidem voce de sepulcro suscitauit, ipse clamando animam reddidit, ipse terrenam molem terreno sepulcro impositam vicit, & processit ille vinctus. Non ergò pedibus proprijs, sed virtutẽ producẽtis fit hoc in corde pœnitentis. Cùm audis hominem pœnitere peccatorum suorum, iam reuixit: cùm audis hominem confitendo proferre conscientiam, iam de sepulcro reductus est, sed nondùm solutus est. Quandò soluitur? A quibus soluitur? Quæ solueritis, inquit, in terra, erunt soluta & in cælo. Meritò per Ecclesiam dari solutio peccatorũ potest, suscitari autem ipse mortuus non nisi intùs clamante Domino potest. Hæc enim Deus interiùs agit. Ioan.11. Vide etiã Ambrosium lib. 2. de pœnitẽtia, cap. 7. Matt 18.

II

Cur opùs est pœnitentiæ Sacramento?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ambros. lib. de pœnitẽtia 1. & 2. Aug. lib. 1. de adult. con. ca. 28. & li 2. cap. 16. Conci. Lateran. can. 1. Trident. cap. 2. sess. 14. Item Florent. Hieron. lib. 2. aduersus Pelag.

A Vt homo post baptismum relapsus, & inimicus Dei factus, per hoc Sacramentum remissione peccatorum accepta, Deo reconcilietur, & ex mortuo viuus, ex impioque iustus efficiatur.

a Paulan. epistola 1. & 2. ad Sympr. Hieron in cap. 3. Esa. & ad Demetriad. de seruan. virg. Ambros. ad virgin. lapsam cap. 8. Triddn. sess. 6. cap. 14. & sess. 14. can. 1. Tertull. de pœniten. Ezechiæ 18 g & 33. e

B Vndè patres[a] pœnitentiam non temerè secundam post naufragium Tabulam vocant, qua scilicet ex vortice mortalis peccati tanquàm è naufragio subuehi, & in gratiam amicitiamque Dei transferri vnusquisque possit, quantumlibèt multis magnisque criminibus prægrauatus.

SCRIPTVRAE.

EZECHIELIS decimooctauo: Conuertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite à vobis omnes præuaricatiões vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum: & quare moriemini domus Israel? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, reuertimini, & viuite.

ET apud eundem trigesimotertio: Viuo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat. Conuertimini à vijs vestris pessimis, & quare moriemini domus Israel? Tu itaque fili hominis dic ad filios populi tui: Iustitia iusti non liberabit eum in quacũque die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua, & iustus non poterit viuere in iustitia sua, in quacunque die peccauerit. Etiam si dixero iusto, quòd vita viuat, & confisus in iustitia sua fecerit

fecerit iniquitatẽ: oẽs iustitiæ eius obliuioni tradentur, & in iniquitate sua quã operatus est, in ipsa morietur. Si aũt dixero impio, morte morieris, & egerit pœnitẽtiã à peccato suo, feceritq; iudiciũ & iustitiã, & pignus restituerit ille impius, rapinamq; reddiderit, in mãdatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquam iniustum: vita viuet, & non morietur. Omnia peccata eius quæ peccauit, non imputabuntur ei: iudicium et iustitiam fecit, vita viuet.

PATRES.

1. AMBROSIVS scripsit duos integros libros de pœnitẽtia, de quibus ità loquitur in psalmum tricesimumseptimum scribens, in præfatione: De pœnitentia duos iamdudùm scripsi libellos: & iterùm scribendũ arbitror. Primùm, quia vtile est vel quotidiè veniã delictorum precari: deindè quoniã in illis duobus libellis, adhortatio pœnitentiæ vel profectus est, si geratur: nunc autem quemadmodùm agi pœnitentia debeat, exprimendum est. Nihil enim prodest agere, nisi ità agatur vt oportet.

Nihil prodest agere pœnitentiam, nisi ità agatur vt oportet.

2. AVGVSTINVS lib. 1. de adulterinis cõiugijs, cap. vigesimo octauo: Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si fortè pœnitentem finiendę vitę periculũ pœcupauerit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arra suæ pacis exire velle debet mater ecclesia.

Vt nõ regeneratis baptismus, ità lapsis hoc sacramentũ necessarium est.

3. IDEM libro secũdo, capite decimosexto: Si autem accusando adulteram occiderit, hoc peccatum quoniam transactum est, & in eo non permanetur, & si à catechumeno factum est, baptismate abluitur: & si à baptizato, pœnitentia & reconciliatione sanatur.

Homicidiũ à baptizato cõmissum, reconciliatione sanatur, sicut à nõ baptizato per baptismũ abluitur.

4. Cõciliũ Lateran. magnũ ca. 1. Si post susceptionẽ baptismi qsquã lapsus fuerit in peccatũ, p verã pœnitẽtiam semp potest reparari.

Pœnitẽtiæ sacramentum à baptismo qd differat.

5. CONCILIVM Tridentinum cap. 2. sessione decimaquarta: Cæterùm hoc sacramentũ multis rationibus à baptismo differre dignoscitur, nam pterquàm q materia & forma, quibus sacramenti essentia pficitur, longissimè dissidet: cõstat certè, baptismi ministrũ iudicẽ esse non oportere: cùm ecclesia in neminẽ iudiciũ exerceat, q nõ priùs in ipsam p baptismi ianuã fuerit ingressus. Quid enim mihi, inq; Apostolus, de ijs, q foris sunt iudicare? Sec̃ est de domesticis fidei, qs Christus Dñs lauacro baptismi sui corporis membra semel effecit. nã hos si se posteà crimine aliq cõtaminauerint, nõ iã repetito baptismo ablui, cũ id in ecclesia catholica nulla ratiõe liceat, sed

Prima differẽtia.

Secunda.

1. Cor. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ante hoc tribunal tanq̃ reos sisti voluit, vt per sacerdotũ sententiam nõ semel, sed quotiès ab admissis peccatis ad ipsum pœnitẽtes cõfugerint, possent liberari. Alius est ꝑ̃ereà baptismi, & alius pœnitẽtiæ fructus. ꝑ baptismũ enim Christũ induẽtes, noua, prsùs in illo efficimur creatura, plenã & integrã peccatorũ omniũ remissionẽ cõsequẽtes: ad quã tñ nouitatẽ & integritatẽ, ꝑ sacramentũ pœnitentiæ sine magnis nostris fletib⁹ & laboribus, diuina id exigẽte iustitia, peruenire nequaq̃ possumus: vt meritò pœnitẽtia, laboriosus qdã baptismꝰ à S. patrib⁹ dict⁹ fuerit. Est aũt hoc sacramentũ pœnitẽtiæ lapsis post baptismũ ad salutẽ necessariũ, vt nõdũ regñatis ipse baptismꝰ.

Tertia, ex parte effectus.

Laboriosus baptismus pœnitentia.

Lapsis hoc sacramentũ necessarium ad salutẽ, vt non regeneratis baptismus.

6. CONCILIVM Florentinum: Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis.

7. HIERONYMVS lib. 2. aduersùs Pelagianos: Adfert multa scripturæ testimonia, quibus pœnitẽtia ab effectu suo cõmendatur.

Pœnitẽtia cõparatur tabulæ quam naufragus amplectitur.

1. B PACIANVS epistola prima ad Sympronianũ Nouatianum: Pigeat sanè peccare, sed pœnitere non pigeat: pudeat periclitari, sed non pudeat liberari. quis naufrago tabulam, nè euadat, eripiet? quis sanandis vulneribus inuidebit?

Pœnitẽtia est secunda post naufragium tabula.

2. HIERON. in cap. 3. Esaiæ: Secũda enim post naufragium tabula, pœnitẽtia est: & cõsolatio miseriarũ, impietatẽ suã abscõdere.

Secunda tabula.

3 IDEM epistola octaua ad Demetriadem de seruanda virginitate: Pœnitentia quasi secunda post naufragium miseris tabula sit: in virgine, integra seruetur nauis.

4. AMBROSIVS ad virginẽ lapsam cap. 8. Pœnitudo necessaria est, sicut vulneratis sunt necessaria medicamina. Sed quãta putas & q̃lis necessaria pœnitẽtia, q̃ aut æquet crimina, aut certè excedat? Pœnitẽtia nõ verbis agẽda est, sed & actu. Cùm animo cõceperis, nõ aliud remediũ constitutum esse post baptismũ q̃ pœnitẽtiæ solatiũ, quãtãuis afflictionẽ, quantũuis laborẽ & indecorẽ subire esto contẽta: dũmodò ab æternalibus pœnis libereris. Et pòst pauca: Sed tu q̃ iam ingressa es agonem pœnitentiæ, insiste misera fortiter, inhære tanq̃ naufragus tabulæ, sperans ꝑ ipsam te de profundo criminũ liberari.

Inhærẽdũ pœnitentiæ vt naufragus tabulæ.

5. CONCILIVM Trident. sess. 6. ca. 14. Lapsi reparationẽ secũdã post naufragiũ deperditæ gratiæ tabulã sancti patres aptè nũcupárunt. Itẽ sessione decimaquarta, canone secũdo: Si quis sacramẽta cõfundens, ipsum baptismũ pœnitẽtiæ sacramentũ esse dixerit, quasi hæc duo sacramenta distincta non sint, atque ideò pœnitentiã non rectè secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit.

Tabula secunda deperditæ gratiæ post naufragium.

6. TERTVLLIANVS in libro de pœnitẽtia: Nemo ideircò deterior

terior sit, qa Deus melior est, totiès delinquẽdo quotiès ignoscitur. Cęterũ finẽ vtiq; euadẽdi habebit, cũ offendẽdi non habebit. Euasimus semèl, hactenùs piculosis nosmetipsos inferamus, & si iterùm euasuri videmur. Pleriq; naufragio liberati, exindè repudiũ & naui & mari dicũt, & Dei beneficiũ, salutẽ suã scilicet, memoria periculi honorãt. Laudo timorẽ, diligo verecũdiã, nolũt iterũ diuinę misericordię oneri esse: formidãt videri inculcare, q̃d cõsecuti sunt: bona certè solicitudine iterũ experiri vitãt, q̃d semèl didicerũt timere. Ità modus temeritatis, testatio est timoris. Timor autẽ hominis, Dei honor est. Sedenim pulcacissimus hostis ille, nunq̃ malitię suæ ociũ facit. Atq; tũc maximè sæuit, cùm hominẽ plenè sentit liberatũ: tũc plurimũ accẽditur, dũ extinguitur. Doleat & ingemiscat necesse est venia peccatorũ ꝑmissa, tot in homine mortis opa diruta, tot titulos damnationis retrò suę erasos. Dolet q; ipsum & angelos eius, Christi seruus ille peccator iudicaturus est. Itaq; obseruat, oppugnat, obsidet, si qua possit aut oculos cõcupiscẽtia carnali ferire, aut animũ illecebris secularibus irretire, aut fidẽ terrenę potestatis formidine euertere, aut à via certa puerilis traditiõibus detorquere: nõ scãdalis, nõ tẽtationibus deficit. Hęc igitur venena eius, puidens Deus, clausa licèt ignoscentię ianua & intinctiõis sera obstructa, aliq̃d adhuc ꝑmisit patére. Collocauit in vestibulo pœnitentiã secũdã, q̃ pulsantib⁹ patefaciat: sed iã semel, qa iã secũdò: sed ampliùs nunq̃, qa ꝑximè frustrà. Nõ enim & hoc semel satis est? Habes q̃d iã nõ merearis, amisisti enim q̃d acceperas. Si tibi indulgentia Dñi accõmodat vndè restituas q̃d amiseras, iterato beneficio gratus esto, nedùm ampliato: maius est enim restituere, q̃ dare, quoniã miserius est pdidisse, q̃ omninò non accepisse. Verũ nõ statim succidẽdus ac subruendus est animus desperatione, si secũdę qs pœnitẽtię debitor fuerit: pigeat sanè peccare rursùs, sed rursùs pœnitere nõ pigeat: pigeat iterùm periclitari, sed non iterùm liberari. Neminem pudeat: Iteratæ valetudinis iteranda est medicina: gratus in Dñm extiteris, si q̃d tibi Dñs offert, non recusaueris: offendisti, sed reconciliari adhuc potes.

Nõ ideò peccandũ, qa Deus ad ignoscẽdum pœnitẽtibus facilis est.

Post baptismum supest pœnitẽtiæ remedij tanq̃ altera ianua ad indulgentiam.

III

Quandò hoc sacramentum ritè accipitur & efficaciter operatur?

A Cùm is, q remissionẽ peccatorũ implorat, tres illas partes seu actiones adhibet, Contritionẽ, Cõfessi-

Conci. Flor. & Tridẽ. sess. 14. cap 3. & can 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fessionē & Satisfactionē, q̄ totā hominis ad Deum cōuersionē, pœnitētis officiū & renouationē cōplectuntur. De q̄bus ità Chrysostomus: Perfecta pœnitētia cogit peccatorē oīa libēter ferre: in corde eius cōtritio, in ore confessio, in opere tota humilitas. Hanc esse frugiferā pœnitentiam Chrysostomus asserit, vt q̄bus modis Deum offendimus, offendimus autem corde, ore, ac opere, ijsdem reconciliemur Deo, corde quidem per contritionē, ore per cōfessionem, ac opere per satisfactionem.

a Sermone de pœnitentia. 2.Reg.16.c Psa.50.d a 6.b 37.b d 101.a b 2.Reg.12.d 24.b 3.Reg.21 g Ionæ 3.d

b Psal.50.d

B Ad Contritionem pertinet illud,[b] *Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.*

c Act.19.d Num.5.a

C Confessionē his verbis Lucas indicat: [c] Multi credentium veniebant, confitentes & annunciantes actus suos. Et[d] Iacobus Apostolus docet: *Confitemini alterutrùm peccata vestra.*

d Iacob 5.d & ibid. Beda.

e Matt.3.b Luc.3.b Act.26.f

D Ad Satisfactionē porrò spectāt digni[e] pœnitentiæ fructus, quos Ioānes baptista postulat, inter quos & eleemosynę. De his aūt Daniel propheta:

f Dan 4.e

[f] Peccatā tua, inq̄t, *Eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum.* Grande scelus grandem habet necessariam Satisfactiōem, ait[g] Ambrosius.

g Am. ad vir. lapsam tap. 8.

h 2.Cor.12.g

E Atque eò referendum etiam, quod Paulus ait [h] de Corinthijs deplorandis, quādoquidem super immunditia, fornicatione, & impudicitia quā gesserant,

serant, pœnitentiam necdùm egissent.

SCRIPTVRAE.

Secvndi Reg.16. Venit ergò rex Dauid vsq; Bahurim: & eccè egrediebat indè vir de cognatiōe domus Saul, nomine Semei, filius Gera: procedebatq; egrediens, & maledicebat. Mittebatq; lapides cōtra Dauid, & cōtra seruos vniuersos regis Dauid: ois aūt populus & vniuersi bellatores à dextro & sinistro latere regis incedebāt Ità aūt loquebatur Semei cū malediceret regi: Egredere, egredere vir sanguinū & vir Belial. Reddidit tibi Dns vniuersum sanguinem domus Saul &c. Et paulò pòst: Dimittite eū, ait rex, vt maledicat iuxta præceptū Dñi, si fortè respiciat Dns afflictionē meā, & reddat mihi Dns bonū p maledictiōe hac, die hodierna. Ambulabat itaq; Dauid & socij eius per viam cum eo: Semei autem per iugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides aduersùm eum, terramque spargens.

Psalmo quinquagesimo: Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Ibidēm: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum coram te feci: vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris, &c.

Et Psalmo sexto: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectū meū, lachrymis meis stratū meū rigabo.

Et Psalmo trigesimoseptimo: Miser factus sum & curuatus sum vsque in finem: tota die contristatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: & non est sanitas in carne mea. &cet. Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Quoniam iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro peccato meo.

Item

Universidad de Deusto
Biblioteca

ITEM psalmo centesimoprimo: Ossa mea sicut cremium aruerunt. Percussus sum vt fœnum, &c. Quia cinerem tanquàm panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.

SECVNDI Regũ duodecimo: Et dixit Dauid ad Nathan, Peccaui Domino. Dixitq; Nathan ad Dauid, Dominus quoquè transtulit peccatum tuum: Non morieris. Veruntamen quoniam blasphemare fecisti inimicos DOMINI, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur.

ET capite vigesimoquarto: Percussit autem cor Dauid eum, postquàm numeratus est populus: & dixit Dauid ad Dominum, Peccaui valdè in hoc facto: sed precor DOMINE, vt transferas iniquitatem serui tui, quia stultè egi nimis. Surrexit itaque Dauid manè, & sermo DOMINI factus est ad Gad prophetam & Videntem Dauid, dicens: Vade, & loquere ad DAVID, Hæc dicit DOMINVS, Trium tibi datur optio: elige vnũ quod volueris ex his, vt faciam tibi. Cumque venisset Gad ad Dauid, nunciauit ei, dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mẽsibus fugies aduersarios tuos, & illi te persequentur: aut certè tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergò delibera, & vide quem respondeam ei, qui me misit, sermonem.

TERTII Regum vigesimoprimo: Ideò non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est vt faceret malum in conspectu DOMINI: concitauit enim eum Iezabel vxor sua, & abominabilis factus est intãtùm, vt sequeretur idola quę fecerant Amorrhęi, quos cõsumpsit Dominus à facie filiorum Israel. Itaque cùm audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque, & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite. Et factus est sermo DOMINI ad Eliam Thesbitem, dicẽs: Nónne vidisti humi-

humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est meî causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij sui inferam malum domui eius.

IONAE tertio capite: Et clamauit & dixit in Niniue ex ore regis & principum eius, dicens: Homines, & iumenta, & boues, & pecora nõ gustent quicquam: nec pascantur, & aquã non bibant. Et operiantur saccis homines & iumenta, & clament ad DOMINVM in fortitudine: & cõuertatur vir à via sua mala, & ab iniquitate quæ est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur, & ignoscat DEVS: & reuertatur à furore iræ suæ, & non peribimus? Et vidit DEVS opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala: & misertus est DEVS super malitia quam locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.

ACTORVM decimonono: Multi credentium &c. vt in textu.

NVMERORVM quinto: Vir siue mulier cùm fecerint ex omnibus peccatis quæ solent hominibus accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum DOMINI, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum, & reddent ipsum caput, quintamque partem desupèr ei in quem peccauerint.

IACOBI quinto: Confitemini alterutrùm &c. vt in textu.

MATTHAEI tertio: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum.

LVCAE tertio: Facite ergò fructus dignos Pœnitentiæ.

ACTORVM vicesimosexto inquit Paulus: Sed his q sunt Damasci primùm, & Hierosolymis, & in omnem regionem Iudęæ, & gentibus annunciabam, vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad DEVM, aliqua Pœnitentiæ opera facientes.

DANIELIS quarto: Peccata tua eleemosynis &c. vt in textu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SECVNDAE ad Corinthios duodecimo: Timeo nè iterùm cùm venero, humiliet me deus apud vos & lugeam multos ex ijs qui antè peccauerunt, & non egérunt pœnitẽtiam super immunditia & fornicatione & impudicitia, quam gesserunt.

PATRES.

Materia huius Sacramẽti.

1. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramentis: Quartum Sacramentum est Pœnitentia, cuius quasi materia sunt actus Pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet, vt doleat de peccato cõmisso cum proposito non peccandi de cætero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, vt peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secũdùm arbitrium sacerdotis, quæ quidem præcipuè fit per orationem, ieiunium & eleemosynam. Forma huius sacramenti sunt verba absolutionis, quę sacerdos profert, cùm dicit: Ego te absoluo &c.

Forma.

2. CONCILIVM Tridentinũ capite tertio, sess. decimaquarta in doctrina de Sacramento Pœnitẽtiæ: Sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio. Qui quatenùs in pœnitente, ad integritatem sacramenti, ad plenamq; & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur.

Materia.

Et ibidẽm: Docet præterea sancta Synodus, sacramenti Pœnitentiæ formã, in qua præcipuè ipsius vis sita est, in illis ministri verbis posita esse, Ego te absoluo, &c. Quibus quidem de Ecclesię sanctę more preces quædam laudabiliter adiunguntur, ad ipsius tamẽ formæ essentiam nequaquàm spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ.

Forma.

Tres actus in Pœnitẽte requiruntur.

3. IN eadem sessione canone quarto: Si quis negauerit, ad integrã & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti pœnitentię, videlicet, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur: aut dixerit, duas tantùm esse pœnitentiæ partes, terrores scilicet incussos conscientiæ, agnito peccato, & fidem conceptam ex Euangelio, vel absolutione, qua credit quis sibi per Christum remissa peccata, anathema sit.

4. CHRY-

4. CHRYSOSTOMVS in sermone de Pœnitentia: Perfecta pœnitentia cogit &c. vt in textu, & infrà, quæst. decima, A 3.

1. C BEDA in caput quintum epistolæ D. Iacobi: Grauioris leprę immunditiam iuxta legem Sacerdoti pandamus, atque ad eius arbitrium qualiter & quanto tempore iusserit, purificari curemus.

2. AMBROSIVS in libro ad virginem lapsam capite octauo, vt infrà quæst. octaua, D 3.

IIII

Quid est Contritio?

A Est animi dolor, & quæ de peccatis propter Deum offensum concipitur detestatio, cum proposito vitæ in melius commutandæ coniuncta.

Trident. cap 4. sess 14. Florẽtin August. ser. 1. in Natali Domini & cap 3 de pœnitẽtiæ medicina, seu homil. 50. ex 50. Ibidẽm c ap. 15.

B Hæc Contritio[a] paratur, si quis peccatorum suorum fœditatem, magnitudinem ac multitudinem sedulò intueatur: si de summa bonitate offensa, de Dei gratia, cæterisq; donis amissis solicitè cogitet: si mortis incertæ ineluctabilem[b] necessitatem, futuri iudicij horrendam seueritatem, ac paratas etiam peccatoribus pœnas sempiternas expendat atque pertimescat.

a Chrysost. in Psal 50. & de compun. cord lib. 1. & 2 August. de pœnitent. medic. cap. 9. Ambros. cap 8. ad Virg. lapsam. Trident. sess. 14. can 5.

b Heb. 9 g Sophon. 1. d Matth. 25. d Marci 9. f g

C Huc pertinet illud Ezechiæ: [c] *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Et illud Dauidis, *A iudicijs tuis timui.* [d] Et quod idem gemens orat, *Afflictus sum, & humiliatus*

c Esaiæ 38. e

d Psalm 118. p Psalm 37. b Ibidẽm d

Universidad de Deusto
Biblioteca

sum nimis: rugiebam à gemitu cordis mei. Nec multò pòst: *Iniquitatem meam annũciabo, & cogitabo pro peccato meo.*

D Quin & manifesta Dei vox est ad peccatorem: [e] *Charitatem tuam primam reliquisti: memor esto itaque vndè excideris, & age Pœnitẽtiam.* [f] Sed & CHRISTVS in Euangelio, *Timete eum,* inquit, *qui postquàm occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ità dico vobis, hunc timete.* Iam verò Contritionis hic dolor ità demùm ad remissionem peccatorum nos præparat, si cum [g] fiducia diuinæ misericordiæ, votoque præstandi ea, quæ ad [h] Pœnitentiæ Sacramentum spectant, coniungatur.

e Apocal 2. b
2. ad Cor. 12 g & 7 c

f Luc. 12 a
Matth. 10. d

g Amb. lib. 1. de pœnit. cap. 1

h Aug. de pœnit. med. cap. 11. & in Euchir. ca. 65. Amb. in Psal 37. & cap. 8 ad Virg lapsam.

SCRIPTVRAE.

AD Hebræos nono capite: Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium.

SOPHONIAE primo capite: Dies iræ dies illa, dies tribulationis et angustiæ, dies calamitatis et miseriæ, dies tenebrarũ et caliginis, dies nebulæ et turbinis, dies tubæ et clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos.

MATTHAEI vigesimoquinto: DISCEDITE à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est DIABOLO et angelis eius.

MARCI nono: Bonum est tibi debilem introire in vitã, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur.

POSTE-

POSTERIORIS ad Corinthios duodecimo: Timeo, nè iterũ cùm venero, humiliet me DEUS apud vos, et lugeã multos ex ijs, qui antè peccauerunt, et non egérunt pœnitentiã super immunditia et fornicatione, et impudicitia quam gesserunt.

POSTERIORIS ad Corinthios septimo: Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiã. Contristati enim estis secundùm DEũ, vt in nullo detrimentũ patiamini ex nobis. Quæ enim secundùm DEũ tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur.

MATTHAEI decimo: Timete eum qui potest & animam et corpus perdere in gehennam.

PATRES.

1. A CONCILIVM Tridentinum sessione decimaquarta, capite quarto: Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitẽtię actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cętero. Fuit autem quouis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic Contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum lapso ità demùm præparat ad remissiõem peccatorum, si cum fiducia diuinæ misericordiæ & voto præstandi reliqua coniunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur. Declarat igitur sancta Synodus hãc Contritionem, non solùm cessationem à peccato, & vitæ nouæ propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, iuxta illud: Proijcite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum. Et certè qui illos Sanctorum clamores considerauerit: Tibi soli peccaui, & malum coram te feci: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: & alios huiusmodi generis: facilè intelliget, eos ex vehementi quodam anteactæ vitæ odio, & ingenti peccatorũ detestatione manâsse. Docet præterea, etsi Contritionem hanc aliquandò charitate perfectam esse contingat, hominemq; Deo reconciliare, priusquàm hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominùs reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod

Cõtritio generalis quid sit.

Vt est pars huius Sacramenti, quid requirat.

Ezech. 18.

Psalm. 50.
Psalm. 6.
Esaiæ 38.

Voti Sacramenti in Cõtritiõe inclu-ditur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod in illa includitur, non esse adscribendam. Illam verò Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu cõmuniter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, declarat, non solùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verùm etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm mouẽtis, quo pœnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat. Et quanuis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitẽtiæ impetrandam disponit. Hoc enim timore vtiliter concussi Niniuitæ, ad Ionæ prædicationem, plenam terroribus, pœnitentiam egérunt, & misericordiam à Domino impetrárunt. Quamobrem falsò quidam calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ, absq; bono motu suscipientium, gratiam conferre: quod nunquàm Ecclesia Dei docuit, nec sensit: sed & falsò docent, Contritionem esse extortam & coactam, non liberam & voluntariam.

Attritio donum Dei est, disponens ad gratiã suscipiendã in Sacramento.

Ionæ 3. Matth. 12. Lucæ 11.

2. CONCILIVM Florentinum: Ad cordis contritionem pertinet, vt doleat pœnitens de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.

Ad Contritionem quæ pertineant.

3. AVGVSTINVS sermone tertio in Natali Domini, qui est septimus de tempore: Pœnitentiam certam non facit, nisi odiũ peccati & amor Dei. Quandò sic pœnites, vt tibi amarum sapiat in animo, quod antè dulce fuit in vita, & quod te priùs oblectabat in corpore, ipsum te cruciat in mente: iam tunc benè ingemiscis ad Deũ, & dicis, Tibi soli peccaui, & malũ coram te feci. Benè, tibi soli peccaui, quia nullus hominum sine peccato: & ideò tibi soli peccaui, quia nullus est sine peccato. Da Domine misericordiam misero, qui tam diù pepercisti criminoso. Inclinet ad remedium humilitas pœnitentis, quem permouere non potuit diuturnitas peccatoris. Dic illi in fletu cordis: Adspice ad infelicem pietas immẽsa, respice crudelem misericordia publica. Desperatus ad omnipotentem venio, vulneratus ad medicum curro: serua pietatem mansuetudinis, qui tam diù suspendisti gladium vltionis: dele numerositatem criminũ multitudine misericordiarum. Ista est, filioli, vera pœnitentia, quãdò sic conuertitur quis, vt non reuertatur: quandò sic pœnitet, vt non repetat. Et paulò pòst: Aperiant aures suas ad præcepta Christi, quæ fortasse patuerũt hucusque ad audiẽda ludibria. Aperiãt oculos

Psalm. 50.

los suos ad nitorem, qui hucusq; ad ignominiam patuerunt. Compungat pœnitentia criminum, quos hucusq; transpunxit delectatio voluptatum. Erigat adiuncta virtus, quem vitia prostrauerũt. Aperiãt medicamẽto nares suas, quibus illis fœteat cõsuetudo peccati.

4. IDEM Augustinus in libro de Pœnitentiæ medicina, capite tertio, siue in libro quinquaginta homiliarum, homilia quinquagesima, capite tertio: Omnis qui iam arbiter voluntatis suæ constitutus est, cùm accedit ad sacramenta fidelium, nisi eum pœniteat vitæ veteris, nouam non potest inchoare.

Pœnitẽtia veteris vitæ necessaria est.

5 IBIDEM capite decimoquinto: Quid autem Dauid obtulit Dño, vndè illum propitiaret sibi? Quoniam si voluisses sacrificium dedissem, vtiq; holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Non solùm ergò deuotè obtulit, sed etiam ista dicẽdo, quid offerri oporteret, ostẽdit. Non enim sufficit mores in melius commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de his quæ facta sunt, satisfiat Deo per pœnitẽtiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium cooperantibus eleemosynis. Beati enim misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus. Nõ enim dictum est, vt tantùm abstineatis à peccatis, sed & de præteritis, inquit, deprecare Dominum, vt tibi dimittantur. Et Petrus iam erat fidelis, iam in Christo & alios baptizauerat. Intuere ergò Petrum præsumẽtem accusatum, timẽtem vulneratum, flentem sanatum. Iam etiam post aduentum de cælo Spiritus sancti, quidam Simon pecunia voluit eundem Spiritum sanctum emere, sceleratissimum & impiũ mercimonium cogitans, iam baptizatus in Christo: & tamen pœnitentiæ consilium ab ipso Petro correptus accepit. Dicit etiam Apostolus Paulus, qui vtiq; fidelibus mittebat epistolas, Nè iterùm cũ venero ad vos, humiliet me Deus, vt lugeam multos ex his qui antè peccauerunt, & non egérunt pœnitentiam super immunditia & luxuria & fornicatione, quam gesserunt. Circunstant ergò nos & præcepta rectè faciendi, & exempla non tantùm rectè facientium, sed etiam ad recipiẽdam salutem pœnitentium, quę fuerat amissa peccando.

Ad verã pœnitentiã quæ requirantur.

Matth. 5.

Eccles. 11.

Matth. 26.

Actor. 8.

2. Cor. 12.

1. B CHRYSOSTOMVS in Psalmũ quinquagesimũ duas habet homilias, in quarum posteriore sic ait: Habeto codicem conscientiã tuam, & scribe quotidiana peccata. Quandò accubueris super stratum tuum, & neminem infestũ pateris, anteq; veniat tibi somnus, profer in mediũ codicem conscientiam tuam, & reminiscere pecca-

Examen conscientiæ vespertinum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccata tua, si quid in verbo, seu in facto, vel in cogitatione peccâsti. Psalm. 4. Hoc enim dicit Propheta: Irascimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Et post pauca. Dicito in corde tuo & in anima tua: Expédimus diem, ô anima, quid boni fecimus, aut quid mali operati sumus? Et si quid boni fecisti, gratias age Deo: si quid mali, de cętero nè facias. Et rursùs paulò pòst: Propone tibi timorem gehennæ, superducito ei secturæ ictum non habętem dolorem. Iudicium facito tibimetipsi terribile, leuiorem præpara confessionem cogitatuum tuorum, vt non in futuro die ignauior sis ad perscrutanda peccata.

2. IDEM in libro primo de Compunctione cordis, sub finem: Quid, dic mihi, corporis viribus opùs est, cùm cor cõterere debeamus? Hoc solũ est, quod exposcitur à nobis, vt semper recordemur & ad animum reuocemus mala nostra, & conscientiam gestorum nostrorum habeamus ante oculos, vt pro his supplicemus Deo, vt gehennam ponamus in conspectibus nostris, & angelos, qui in die iudicij vbiq; discurrunt, & congregant de omni orbe terrarum eos qui trudendi sunt in gehennam ac supplicijs tradendi. Ponamus etiam & illud ante oculos, quanti doloris est excludi ac proijci à regno cælorum, quod vt mihi videtur, grauius est ipsa gehenna. Nam & si ignis ille non arderet, & immortalis illa pœna non esset parata, hoc solùm quòd alieni efficimur à Christo, & excludimur à bonis æternis, nónne omni pœna cruciabilius diceretur? Quòd si non sufficiunt hæc ad erigendas animas, & incitandas ad spem: illud saltem ad memoriam reuocemus exemplũ, quod de virginibus refertur, quæ excluse à thalamo sponsi sunt propter olei defectum. Ponamus nosmetipsos in illis, quæ excludũtur, & videamus qui dolor, & quæ pœna sit, si cogitemus eadem posse & nos pati, si negligimus.

Gehenna ob oculos ponenda.

A regno cælorum separari quàm luctuosum.

3. ET libro secundo circa finem: Tantum boni confert meminisse frequentiùs hominem peccati sui, vt etiàm Paulum Apostolum videamus, ea quæ abolita iam fuerant & deleta, adducere tamen in medium: & cùm culpam de præsentibus non haberet, tamen quoniam recordationes peccatorum, & luctum gemitumq; sciebat animæ prodesse, etiam illa commemorat, quæ per ignorantiam commissa, gratia baptismi & confessio fidei aboleuerat. Et post pauca: Oportet ergò recordari nos priora delicta, etiam ea pro quibus veniam consecuti sumus, vt intuentes quàm ingentem modum debiti remisit nobis Deus, & ampliùs eum diligere possimus, & verecũdiam pudoremq; concipere, atq; ex his corde compungi: considerantes,

Peccatorum memoria q̃ fructuosa sit. 1. Tim. 1.

rantes, quòd nisi miseratio ipsius subuenisset, tantum illud peccatorũ pondus sine dubio in imis nos inferni pœnis supplicijsq; presisset. Paulus etiam illa meminerat, quę peremerat indulgentia: nos verò nec ista recordamur, quæ post baptismum commisimus, in quibus vtiquè periculum nobis saluum est, & reos nos atque in vinculis positos tenet. Quòd si aliquandò ad recordationem venerimus, & visi fuerimus paululùm indè cogitare & esse soliciti, statim effugit cogitatio, & transimus ad alia: & nec integra quidem hora patimur animam nostram afflictione mœroris huius adstringi. Hęc igitur causa est, quòd malis addimus mala, dum priorum memoria non permanet, nec dolor aliquis inuritur pro conscientia delicti. Hinc est, vndè nec ad confessionem accedimus. Quomodò enim confitebimur, quorum ne memoriam quidem tenemus? Et sic consuetudine contemnendi, dum de præteritis dolor nullus est, faciliùs superuenientibus malis locum damus. Quòd si omnis ex anima stimulus auferatur, & cuncta ei securitatis frena laxentur: quis eam post hæc tenebit, aut quis eam de præcipitijs reuocabit? Quid prohibet vbi nihil metuitur, vbi nihil verecundiæ, nihil pudoris admittitur, vt non in omnes perditionis foueas demergatur?

Contra eos q̃ peccatorum foeditatem & damna animæ nolunt expẽdere.

4. AVGVSTINVS libro de Pœnitentiæ medicina, capite nono, vel eodem capite in homilia quinquagesima ex quinquaginta: Ascẽdat homo aduersùm se tribunal mẽtis suę, si timet illud, quòd oportet nos exhiberi ante tribunal CHRISTI, vt illud recipiat vnusquisque quod per corpus gessit, siue bonum siue malum: constituat se ante faciem suam, nè hoc ei posteà fiat. Nam minatur hoc Deus peccatori, dicens: Arguam te, & statuam te ante faciem tuam. Atque ità constituto in corde iudicio, adsit accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor. Indè quidem sanguis animæ confitentis per lachrymas profluat. Postremò ab ipsa mente talis sententia proferatur, vt se indignum homo iudicet participatione corporis & sanguinis Domini: Vt qui separari à regno cælorum timet per vltimam sententiam summi iudicis, per ecclesiasticam disciplinam à sacramento cælestis panis interim seperetur. Versetur ante oculos imago futuri iudicij, vt cùm alij accedũt ad altare Dei, quò ipse non accedit, cogitet quàm sit contremiscenda illa pœna, qua percipientibus alijs vitam æternam, alij in mortem præcipitentur æternam.

Tribunal mẽtis ascendẽdũ ad comparandam compũctionem.

1. Cor. 5.

Psal. 49.

Accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor.

Matth. 25.

5. AMBROSIVS ad virginem lapsam, cap. octauo: Pœnitentia ergò non verbis agenda est, sed & actu. Hæc autem sic agitur: Si tibi

Quarum rerũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt 8.

ante oculos ponas de quanta gloria rueris, & de quo libro vitæ nomen tuum deletum sit, & si te iam credas propè ipsas positam tenebras exteriores, vbi erit fletus oculorum, & stridor dentium sine fine. Cùm hæc certa fide, sicut est, animo conceperis, quia necesse est

Nõ aliud remediũ post baptismũ, quàm pœnitentiæ solatium.

præuaricatricem animam tartareis pœnis & gehennę ignibus tradi, nec aliud remedium cõstitutum esse post baptismum, quàm pœnitentiæ solatium, quantãuis afflictionem, quantũuis laborem & indecorem subire esto contenta, dummodò ab æternalibus pœnis libereris. Ergò hæc tu tecum cogitans, & mente retractans, proprij facti tu ipsa iudex esto crudelior. In primis omnis cura vitæ huius interimenda tibi est, & quasi mortuam te existimans, sicut es, quomodò possis reuiuiscere cogita. Deindè lugubris tibi accipienda est vestis, & mens ac mẽbra singula digna castigatione punienda. Reliqua vide infrà, quæstione octaua, D. 3.

Cõtritio quõ paratur. Esa 38.

4. CONCILIVM Tridentinũ sess. 14. canone qnto: Si quis dixerit, eam contritionẽ, q̃ paratur per discussionẽ, collectionẽ, & detestationẽ peccatorũ, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suę, ponderando peccatorum suorũ grauitatẽ, multitudinẽ, fœditatem, amissionẽ æternæ beatitudinis, & æternę dãnationis incursum, cũ ꝓposito melioris vitæ, nõ esse verũ & vtilẽ dolorẽ, nec ꝑparare ad gratiã, sed facere hominẽ hypocritã & magis peccatorẽ, demũ, illã esse dolorẽ coactũ, & nõ liberũ ac volũtariũ, anathẽa sit.

Spes vineæ.

1. D. AMBROSIVS libro primo de pœnitẽtia, capite primo: Nemo potest benè agere pœnitentiã, nisi q̃ sperauerit indulgẽtiam.

2. AVGVSTINVS in libro de Pœnitentię medicina, cap. 11. vel eodem capite in homilia qnquagesima ex qnquaginta: Iudicet ergò seipsum homo in istis voluntate dum potest, & mores conuertat in melius, nè cùm iam non poterit, etiam præter volũtatem à Dño iudicetur. Et cùm in sẽ protulerit seuerissimæ medicinæ sententiam,

Ad claues ecclesiæ post cõtritionẽ confugiẽdum, & satisfactionis modus accipiendus.

veniat ad antistites, per ꝙs illi in Ecclesia claues ministrãtur, & tanq̃ bonus incipiens iam esse filius, maternorũ membrorum ordine cusstodito, à præpositis sacrorum accipiat satisfactiõis suæ modũ, vt in offerẽdo sacrificio cordis cõtribulati deuotus & supplex, id tñ agat, quod non solùm illi prosit ad recipiendam salutem, sed etiam cæteris ad exemplum: Vt si peccatum eius nõ solùm in graui eius malo, sed etiam in scandalo est aliorũ, atque hoc expedire vtilitati Ecclesiæ videtur antistiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuset, non resistat, non letali & mortiferæ plagę per pudorem addat tumorem. Meminerit tamen semper, ꝙ su-

superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Quid est enim infelicius, quid peruersius, quàm de ipso vulnere quod latére non potest, non erubescere, & de ligatura illius erubescere?

Iacob. 4. 1. Pet. 5. Infelices q̃ do ligatura erubescunt, & nõ de vulnere.

3. IDEM Augustinus in Enchiridio ad Laurentium, capite sexagesimoquinto: Sed neq; de ipsis criminibus quãlibèt magnis remittendis in sancta ecclesia, Dei desperanda est misericordia agentibus pœnitentiam secundùm modum sui cuiusq; peccati. In actione autẽ pœnitentiæ, vbi tale crimen cõmissum est, vt is qui cõmisit, à Christi etiam corpore separetur, non tam cõsideranda est mensura temporis, quàm doloris. Cor enim contritum & humiliatum Deus nõ spernit. Verùm qa plerunq; dolor alterius cordis occultus est alteri, neque in aliorũ notitiã per verba vel quæcunq; alia signa ꝓcedit, cùm sit corã illo cui dicitur, Gemitus meus à te nõ est absconditus: rectè constituuntur ab ijs qui Ecclesiæ ꝓsunt, tempora pœnitentiæ, vt fiat etiam satis Ecclesiæ, in qua remittuntur ipsa peccata: Extra eam quippe non remittũtur. Ipsa nanque propriè spiritum sanctum pignus accepit, sine quo non remittuntur vlla peccata, ità vt quibus dimittuntur, consequantur vitam æternam.

Pſal. 50.

Pſal. 37.

Præsides ecclesiæ tempora pœnitẽtiæ constituunt.

4. AMBROSIVS in psalmum trigesimum septimum: Qui pœnitentiã agit, offerre se debet ad pœnam, vt hic puniatur à Dño, non ad supplicia ęterna seruetur. Ibidem: Plurimùm suffragatur reo verecunda confessio, & pœnam quam defensione euitare non possumus, ꝓdore subleuamus. Et sub finẽ: Vt febres in alto sitæ non quemorbus dũ tegitur, inardescit: si confessionibus ꝓdatur, euaporat.

5. IDEM ad virginem lapsam, capite octauo, vt suprà B. 5. & infrà quęst. octaua, D. 3.

V

Est ne confessio necessaria?

A Est vtiq;: non solũ aũt, vt quidã falsò autumãt, interior illa quæ coram Deo[a] quotidiè facienda est Dauidis exẽplo, qui ait:[b] *Dixi, cõfitebor aduersùm me iniustitiã meã Domino:* Verũ etiã hęc exterior, q̃ apud [c] sacerdotẽ de criminibus ꝓagitur oĩbus, q̃ post examinatã sedulò cõsciẽtiã in mentẽ homini veniũt.

[a] Chry. hom. 42. in Matt.

[b] Pſal. 31. b

[c] Orig in Pſa. 37. hõ. 1. Chr. lib. 3. de ſacer. Cyril. li. 2. in Leuiticum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

B Ità de hominib⁹ eccleſię primitiuę ſcriptũ eſt.[d] *Multi credentiũ veniebant confitentes & annunciantes actus ſuos.*

d Act. 19.

C Quam confitendi rationẽ eſſe neceſſariã, nõ eccleſię[e] modò ſacra iura & patrũ[f] venerãda ſcripta cõfirmãt, ſed etiã Chriſti diuina verba cõcludũt, declarãtq; cũ ait:[g] *Quorũ remiſeritis peccata, remittũtur eis: & quorũ retinueritis, retẽta ſunt.* Atq; remittere vel retinere peccata (cũ iudicis hęc ſint officia) nullꝰ rectè poteſt Sacerdos, niſi peccãtis cauſam, de qua iudicandũ eſt, p̃bè anteà cognitã habuerit atq; pſpectã. quę cauſę cognitio priùs haberi nõ poteſt, quàm is, qui expendendum ſe ſacerdoti, vt[h] Iudici ac[a] medico ſuo, abſoluendũq; tradit, ſpontanea confeſſione vulnera ſua ſigillatim detegat, atque ità apiat, vt Sacerdos, vbi peccata ſoluenda & vbi liganda ſint, explicatè cognoſcere queat.

e Concil. Lateran. can 21. Florent. & Trident. ſeſſ. 14 cap 5.
f Clemẽs epiſt 1 ad fratrem dom. Dionyſ epiſ. 8. ad Demoph. Tertull. de pœnit. Orig. in pſal. 37. hõ 2. Cypr. de lapſis. Pacianus in paræneſi ad pœnitent. Cyril. lib. 2. in Leuit. Hieron in cap. 10. Eccleſiaſtis. Chryſoſt. homil. 30. in Geneſ. & 10 in Matth.
g Ioann. 20. c

h Auguſt. lib. 20. de ciuit. Dei cap. 9. Greg. hõ. 26 in Euang. Chryſoſt. lib 3. de Sacerdot. & hõ. 5. de verb. Eſaiæ. Hiero. ad Heliod.
a Concil. Lateran. cap. 21. Vuormatien. cap. 25. Orig. homil. 2. & 2. in Pſalm 37.

SCRIPTVRAE.

ACTORVM XIX. & IOANNIS vigeſimo, vt in textu.

PATRES.

1. A CHRYSOSTOMVS homilia quadrageſima ſecunda in Matthæũ. Tu ipſe tibi iuſtus ſis iudex, exige à teipſo rationẽ & correctionẽ, largos lachrymarũ effunde fluuios, ingẽtes cõpunctionis gemitꝰ redde, humilimus ſis, laborib⁹ ac vigilijs teipſum affligе, peccata tua p̃ ſingulas ſpecies recole. Nõ paruus eſt hic cruciatus animæ, nec quãtus ſit, ab alio cognoſci, niſi ab eo qui cõpũctus eſt, qui non ignorat

Peccata p̃ ſpecies ſingulas recolenda.

ignorat hac re animam in hac vita maximè torqueri: nec eſt neſciũs, quantus dolor ex memoria peccatorum naſcatur. Quas ob res iuſtitiam Deus huic pœnitentiæ in præmium propoſuit, dicens: Dic tu priùs peccata tua, vt iuſtificeris. Non eſt profectò, non eſt inſufficiãs ad emendandum via, ſi cùm omnia ſecundùm ſpeciem in vnũ peccata collegeris, aſsiduè animo deindè ipſa verſes, ac de ipſis continuè mediteris & cogites.

Eſaiæ 43. ſecundùm lxx. Omnia peccata ſecũdùm ſpeciẽ in vnũ colligere.

2. ORIGENES homilia prima in pſalmum trigeſimumſeptimum: Chriſtus quidem erat archiatros, qui poſſet curare omnem languorem & omnem infirmitatem: Diſcipuli verò eius Petrus vel Paulus, ſed & prophetę medici ſunt, & hi omnes qui poſt Apoſtolos in Eccleſia poſiti ſunt, quibus̃q; curandorum vulnerum diſciplina commiſſa eſt, quos voluit Deus in Eccleſia ſua eſſe medicos animarum, quia non vult Deus noſter mortem peccatoris, ſed pœnitentiã & orationem eius expectat.

Medici animarũ in Eccleſia.

3. CHRYSOSTOMVS libro tertio de Sacerdotio, vt ſuprà, quæſtione prima, C 1.

4. CYRILLVS Alexandrinus libro ſecundo in Leuiticum: Audiſti quanta ſint in lege ſacrificia pro peccatis, audi nunc quantę ſint remiſsiones peccatorum. In Euangelio eſt iſta prima &c. Eſt adhuc & ſeptima, licèt dura & laborioſa, per pœnitenriam remiſsio peccatorum, cùm lauat peccator lachrymis ſtratum ſuum, & fiunt ei lachrymæ ſuæ panes die ac nocte: cùm nõ erubeſcit ſacerdoti Domini indicare peccatum, & quærere medicinam, ſecundùm eum qui ait: Dixi, pronunciabo aduersùm me iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem cordis mei.

Laborioſa p̃ pœnitentiam remiſsio. pſalm. 6.

Nõ erubeſcit Sacerdoti indicare peccatũ & quærere medicinam. Pſalm. 31.

1. C CONCILIVM Lateranenſe magnum ſub Innocentio tertio, capite vigeſimoprimo: Omnis vtriuſq; ſexus fidelis, poſtquã ad annos diſcretionis peruenerit, omnia ſua ſolus peccata confiteatur fideliter ſaltem ſemel in anno proprio ſacerdoti, & iniunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere, ſuſcipiens reuerẽter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentũ, niſi fortè de cõſilio proprij Sacerdotis, ob aliquam ratiõabilem cauſam, ad tempus ab eius perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & viuens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Vndè hoc ſalutare ſtatutum frequenter in Eccleſijs publicetur, nè quiſquam ignorantiæ cæcitate velamen excuſationis aſſumat. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit iuſta de cauſa confiteri peccata, licentiam priùs poſtulet & obtineat à proprio ſacerdote, cùm aliter

Confeſsio annua.

Alienus Sacerdos non

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest soluere aut ligare.

lle ipsum nō possit soluere vel ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus, vt more periti medici superinfundat vinū & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circunstantias & peccati, per quas prudenter intelligat, quale ille consiliū debeat exhibere, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad sanandum ægrotum. Caueat autem omninò, nè verbo vel signo vel alio quouis modo prodat aliquatenùs peccatorem, sed si prudentiori cōsilio indiguerit, illud absq; vlla expressione personæ cautè requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit reuelare, nō solùm à sacerdotali officio deponendum decernimus, verumetiam ad agendam perpetuā pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

Inquisitio circunstantiarū peccati & peccatoris.

Sigillum cōfessionis.

Pœnam reuelantis Cōfessionem.

Non quiuis Sacerdos huius Sacramēti minister est.

2. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramētis: Ad oris Confessionem pertinet, vt peccator omnia peccata quorū memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter, &c. Minister huius Sacramenti est Sacerdos habens authoritatem absoluendi vel ordinariam, vel ex commissione superioris.

Integra peccatorum cōfessio à Christo instituta & ad salutem Ipsis necessaria.

3. CONCILIVM Tridentinum sessione decimaquarta, capite quinto: Ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ iam explicata, vniuersa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse à Domino integram peccatorum Confessiōem, & omnibus post baptismū lapsis iure diuino necessariam existere: quia Dominus noster Iesus Christus, è terris ascensurus ad cælos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquàm præsides & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint, quo pro potestate clauium remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuncient. Constat enim, sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere non potuisse, nec æquitatem quidem illos in pœnis iniungendis seruare potuisse, si in genere duntaxàt, & non potiùs in specie, ac

In specie & sigillatim peccata cōfitenda.

sigillatim sua ipsi peccata declarâssent. Ex his colligitur, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligētem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiam si occultissima illa sint, & tantū aduersùs duo vltima decalogi præcepta commissa, quæ nonnunquàm animum grauiùs sauciant & periculosiora sunt, ijs quæ in manifesto admittuntur. Nam venialia, quibus à gratia Dei nō excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quanquàm rectè & vtiliter citraq; omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum vsus demonstrat, taceri tamē citra culpam, multisq; alijs remedijs expiari possunt. Verùm

cùm vniuersa mortalia peccata etiā cogitationis, homines iræ filios & Dei inimicos reddant, necessum est omnium etiam veniam cum aperta & verecunda confessione à Deo quærere. Itaq; dum ea quæ memoriæ occurrūt peccata Christi fideles confiteri studeant, procul dubio omnia diuinæ misericordiæ agnoscenda exponunt. Qui verò secùs faciunt, & scientèr aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per sacerdotem remittendū proponūt. Si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina nō curat: Colligitur præterea etiàm eas circunstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant, quòd sine illis peccata ipsa neq; à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innotescāt, & fieri nequeat, vt de grauitate criminū rectè censere possint, & pœnā quam oportet, pro illis, pœnitētibus imponere. vndè alienum à ratione est, docere circunstantias has ab hominibus ociosis excogitatas fuisse, aut vnā tantùm circunstantiā confitendā esse, nempe peccâsse in fratrē. Sed & impium est, Confessionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impossibilem dicere, aut carnificinā illam conscientiarū appellare. Constat enim, nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quàm vt postquàm quisq; diligentiùs se excussérit, & conscientiæ suæ sinus omnes & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, q̄bus se Dominum & Deū suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autē peccata, quę diligenter cogitanti non occurrunt, in vniuersum, eadē Confessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cū Propheta dicimus Ab occultis meis mūda me Dñe. Ipsa verò huiusmodi Confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia grauis quidē videri posset, nisi tot tantisq; cōmodis & cōsolationibus leuaretur, q̄ omnibus dignè ad hoc sacramentū accedentibus, per Absolutionē certissimè cōferuntur. Cęterū quo ad modū cōfitendi secretò apud solū sacerdotē, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictā suorū scelerū & sui humiliationē, cùm ob aliorū exemplū, tum ob Ecclesiæ offensę ędificationem, delicta sua publicè cōfiteri posset: nō est tñ hoc diuino præcepto mandatum, nec satis consultò humana aliqua lege pciperetur, vt delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. Vndè cùm à sanctissimis & antiquissimis Patribus, magno vnanimiq; consensu, secreta Confessio sacramentalis, qua ab initio Ecclesia sancta vsa est, & modò etiā vtitur, fuerit semper commendata: manifestè refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à diuino mandato alienam, & inuentū humanum esse, atque à Patribus in Concilio Lateranensi congregatis, initium habuisse docere non verentur. neque enim per Lateranense

Vniuersa mortalia peccata quæ memoriæ post diligens examē occurrūt, confitenda necessariò.

Circunstantiarum cōfessio.

Cōfessio sacramentalis nō est impossibilis aut carnificina conscientiæ.

Pſal. 18.

Confessio aliquādò publica esse potest

Secreta Confessiōe Sacramentali vsa est ab initio Ecclesia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cõcilium Ecclesia statuit, vt Christi fideles confiterentur, quòd iure diuino necessarium & institutum esse intellexerat, sed vt præceptum Confessionis, saltem semel in anno, ab omnibus & singulis, cũ ad annos discretionis peruenissent, impleretur. vndè iam in vniuersa Ecclesia, cum ingenti animarum fidelium fructu, obseruatur mos ille salutaris cõfitendi sacro illo & maximè acceptabili tempore Quadragesimæ: quem morem hæc sancta Synodus maximè probat & amplectitur, tanquàm pium & meritò retinendum.

De annua cõfessione præceptũ Ecclesiæ renouatur.

4. CLEMENS epistola prima ad fratrẽ Domini: Quòd si fortè alicuius cor vel liuor, vel infidelitas, vel aliquod malum ex his quæ superiùs memorauimus, latenter irrepserit, non erubescat, qui animæ suę curam gerit, confiteri hęc huic qui præest, vt ab ipso per verbum Dei & consiliũ salubre curetur, quô possit integra fide & operibus bonis pœnas ęterni ignis effugere, & ad perpetuæ vitæ prędmia peruenire. Et infrà: Instruebat B. Petrus actus suę vitę omni hora custodire, & omni loco Deum respicere: firmiter scire, cogitationes malas, cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere, & sacerdotibus Domini manifestare.

Nõ erubescat confiteri peccator huic qui præest.

Sacerdotibus cogitationes malas patefaciẽdas docuit D. Petrus.

5. DIONYSIVS Areopagita epistola octaua ad Demophilum: Tu verò procidentem sacerdoti impium (vt ais) atque peccatorem nescio quo pacto contra disciplinę ordinẽ adstans calce abiecisti ac repulisti. Cùm ille quidem verecundè (quod oportuit) fateretur se ad peccatorum remedia quęrenda venisse: neq; exhorruisti insuper & sacerdotem optimum lacerare cõuicijs, miserabilem eum dicẽs, qui pœnitentem atque impium iustificãsset.

Consuetudo vt peccatores sacerdoti procederent sua peccata confessuri.

6. TERTVLLIANVS in libro de pœnitẽtia: Tantum releuat confessio delictum, quantum dissimulatio exaggerat. Confessio enim, satisfactionis consilium est: dissimulatio, contumaciæ. Huius igitur pœnitentię secundę & vnius, quanto in arcto negocium est, tanto operosior probatio, vt non sola conscientia preferatur, sed aliquo etiam actu administretur. Is actus, qui magis Greco vocabulo exprimitur & frequentatur, exomologesis est, qua delictum Domino nostrum confitemur, non quidem vt ignaro, sed quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione pœnitentia nascitur, pœnitentia Deus mitigatur. Itaq; exomologesis prosternendi & humilificandi hominis disciplina est, conuersationem iniungens misericordiæ illicem. De ipso quoquè habitu atq; victu mandat, sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus deijcere, illa quę peccauit, tristi tractatione mutare: cæterũ, pastum & potum

De vtilitate Cõfessionis & satisfactionis.

Satisfactiõis opera.

& potum pura nõsse, non ventris scilicet, sed animę causa: plerunq; verò ieiunijs preces alere, ingemiscere, lachrymari, & mugire dies noctesq; ad Dñm Deum tuum, presbyteris aduolui, & aris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suę iniungere. Hęc omnia exomologesis, vt pœnitentiam commendet, vt de periculi timore Dominum honoret, vt in peccatorem ipsa pronuncians pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione ęterna supplicia non dicam fruſtretur, sed expungat. Cùm igitur prouoluit hominem, magis releuat: cùm squalidum facit, magis mundatum reddit: cùm accusat, excusat: cùm condemnat, absoluit: Inquantum non peperceris tibi, intãtum tibi Deus, crede, parcet. Plerosq; tamen hoc opus vt publicationem sui aut suffugere, aut de die in diem differre, præsumo, pudoris magis memores quàm salutis: velut illi, qui in partibus verecundioribus corporis cõtracta vexatione, conscientiam medentium vitant, & ità cum erubescentia sua pereunt. Intolerandum scilicet pudori, Domino offenso satisfacere, saluti prodactę reformari. Nę tu verecũdia bonus, ad delinquẽdum expandens frontem, ad deprecandum verò subducẽs. Ego rubori locum non facio, cùm plus de detrimento eius acquiro, cùm ipse hominem quodammodò exhortatur: Nè me respexeris, dicẽs, pro te mihi melius est perire. Certè periculũ eius tunc si fortè onerosum est, cùm penès insultaturos in risiloquio consistit, vbi de alterius ruina alter attollitur, vbi prostrato superscenditur. Cęterùm inter fratres atq; conseruos, vbi communis spes, metus, gaudium, dolor, passio (quia communis spiritus de communi Domino & patre) quid tuos aliud, quàm te opinaris? Quid cõsortes casuum tuorum, vt plausores fugis? Non potest corpus de vnius membri vexatione lętum agere: condoleat vniuersum & ad remedium conlaboret, necessè est. In vno & altero Ecclesia est, Ecclesia verò Christus. Ergò cùm te ad fratrum genua protendis, Christum contrectas, Christũ exoras. Aequè illi cùm super te lachrymas agunt, Christus patitur, Christus Patrem deprecatur. Facilè impetratur semper, quod filius postulat. Grande planè emolumentum verecundię, occultatio delicti pollicetur. Videlicet si quid humanę notitię subduxerimus, proindè & Deum celabimus. Adeóne existimatio hominũ & Dei conscientia comparantur? An melius est damnatum latére, quàm palàm absolui? Miserum est sic ad exomologesin peruenire. Et posteà: Si de exomologesi retractas, gehennam in corde confidera, quam tibi exomologesis extinguit: & pœnę priùs magnitudinẽ

Presbyteris aduolui.

Contra eos q ob pudorẽ & verecundiam refugiunt cõfiteri peccata & satisfacere.

Exomologesis gehennam extinguit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

imaginare, vt de remedij adeptione non dubites. Iterũ post pauca: Igitur cùm scias aduersùs gehennã post prima illa intinctionis Dominicæ monimenta, esse adhuc in exomologesi secunda subsidia, cur salutem tuam deseris? Cur cessas aggredi, quod scias mederi tibi? Mutę quidem animæ & irrationales, medicinas sibi diuinitùs attributas in tempore agnoscunt. Ceruus sagitta transfixus, vt ferrum & irreuocabiles moras eius de vulnere expellat, scit sibi dictamno medẽdum. Hirũdo si excæcauerit pullos, nouit illos oculare rursùs de sua chelidonia. Peccator restituendo sibi institutã à Dño exomologesin sciens, præteribit illam, quæ Babylonium regem in regna restituit? Diù enim pœnitentiã Domino immolârat, septenni squalore exomologesin operatus, vnguium leoninum in modum efferatione, & capilli incuria horrorem aquilinum prę ferẽte. Proh malæ tractationis: Quẽ homines perhorrebant, Deus recipiebat. Contrà autem Aegyptius imperator, qui populum Dei aliquandò afflictum diù Domino suo denegatum persecutus, in prælium irruit, post tot documenta plagarũ, discidio maris, quod soli populo peruium licebat, reuolutis fluctibus perit. Pœnitẽtiam enim & ministerium eius exomologesin abiecerat. Quid ego vltrà de istis duabus humanæ salutis quasi Pharis, styli potiùs negocium, quàm officium conscientiæ meæ curans? Peccator enim omnium notarũ cùm sim, nec vlli rei nisi pœnitentiæ natus, non facilè possum super illa tacere, quam ipse quoquè & stirpis humanæ & offensæ in Dominum princeps Adam, exomologesi restitutus in paradisum suum, non tacer.

Post baptismum in exomologesi sunt secunda subsidia.

A Domino instituta exomologesis. Dani. 4.

Exodi 14.

7. ORIGENES homilia secunda in Psalmum trigesimumseptimum: Omnibus igitur flagellis emendari, verberarique paratus sum, & nihil horum recuso, tantùm vt supplicia æterni ignis effugiam. Ego in flagella paratus sum, & dolor meus coram me est semper. Ante oculos meos habeo dolorem meum, vt futuros pœnarum dolores, præsentibus possim doloribus compensare. Quoniam iniquitatem meam pronuncio. Pronunciationem iniquitatis, id est, confessionem peccati, frequentiùs diximus. Vide ergò quid edocet nos scriptura diuina, quia oportet peccatum non celare intrinsecùs. Fortassis enim sicut ij, qui habẽt intùs inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho grauiter & molestè imminentia, si vomuerint, releuantur: ità etiàm hi qui peccauerunt, si quidem occultant & retinent intrà se peccatum, intrinsecùs vrgentur, & propemodùm suffocantur à phlegmate vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator fuit, dum accusat semetipsum,

Psalm 37.

Confessionis peccatorum necessitas.

Egregia similitudo.

ipsum, & cõfitetur, simul euomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodò circunspice diligentiùs, cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba priùs medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi nouerit disciplinam: vt ità demùm si quid ille dixerit, qui se priùs & eruditũ medicum ostenderit & misericordem, si quid consilij dederit, facias & sequaris: si intellexerit, & præuiderit talem esse languorem tuũ, qui in conuẽtu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortasis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facilè sanari, multa hoc deliberatione, & satis perito medici illius consilio procurandum est.

Qualis Confessarius quærendus sit.

Confessionẽ aliquandò publicè esse conuenit.

8. CYPRIANVS in tractatu vel sermone de lapsis: Deniquè quanto & fide maiores, & timore meliores sunt, qui quanuis nullo sacrificij aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes DEI dolenter & simpliciter confitentes, exomologesin conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponũt, salutarem medelam paruis licèt & modicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse: DEVS non deridetur. Iterùm paulò pòst: Confiteantur singuli, quæso vos fratres, delictũ suum, dum adhuc qui deliquit, in seculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio facta per Sacerdotes, apud Dominum grata est. Cõuertamur ad Dominum mente tota, & pœnitentiam criminis, veris doloribus exprimentes, Dei misericordiã deprecemur.

Confessio apud Sacerdotes.

Galat. 6.

Remissio per Sacerdotes fit in hac vita.

9. PACIANVS in parẽnesi ad pœnitentiã, siue in libello de pœnitẽtia & confessione: Vos primùm appello fratres, qui criminibus admissis, pœnitentiam recusatis, vos inquam post impudentiã timidos, post peccata verecundos: qui peccare non erubescitis, & erubescitis cõfiteri. Et paulò pòst: Ecce iterùm Apostolus ad Sacerdotẽ: Manus citò nulli imponas, nec communices peccatis alienis. Quid facies tu qui decipis Sacerdotem? qui aut ignorantem fallis, aut nõ ad plenũ scientẽ probãdi difficultate cõfundis? Rogo ergò vos, fratres, etiã pro periculo meo per illũ Dñm, quẽ occulta nõ fallũt, definite vulneratã tegere conscientiã. prudẽtes ægri medicos nõ verẽtur, ne in occultis quidẽ corporũ partibus etiã secaturos, etiã pulsuros. Meminimus quosdã, remota etiã & verecũda mẽbrorũ nõ erubescẽtes, in ferro & cauterio, & grauissima illa pulueris mordacitate uràsse, & quantũ est illud, quod homines præstiterunt? peccator

Contra eos qui confiteri erubescunt.

1. Tim. 5.

In eos qui fidẽ aut non integrè confitentur Sacerdoti.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

timebit? peccator erubescet perpetuã vitam præsenti pudore mercari? & offerēti manus Domino vulnera malè tecta subducet? & habet aliquid, quod in illo erubescat, qui Dominum læsit? An sic illi melius est perire, nè tu, pudore timidus, sine pudore moriaris, non faciens pudori locum, plus de detrimento eius acquiras, cui pro te melius est perire? Quòd si fratrum oculos erubescitis, consortes cassuum vestrorum timere nolite. Nullum corpus membrorum suorum vexatione lætatur, immò pariter dolet, & ad remedium conlaborat. In vno & altero Ecclesia est, Ecclesia verò Christus, atq; ideò qui fratribus peccata sua nõ tacet, Ecclesię lachrymis adiutus Christi precibus absoluitur. Nunc ad eos sermo sit qui benè ac sapienter vulnera sua pœnitentiæ nomine confitentes, nec quid sit pœnitẽtia, nec quæ vulnerum medicina, nouerunt: similesq; sunt illis, qui plagas quidem aperiunt ac tumores, medicisq; etiam adsidẽtibus cõfitentur: sed admoniti, quæ imponenda sunt, negligunt, & quæ bibenda, fastidiunt.

Contra eos q rectè quidem confitentur, sed satisfactionem impositam refugiunt aut Sacerdotis cõsilia negligũt.

10. CYRILLVS Alexandrinus libro secundo in Leuiticum, vt suprà, A 4.

Eccles 10.

11. HIERONYMVS in caput decimũ Ecclesiastis super ea verba, Si momorderit serpens in silentio: Si quẽ serpens Diabolus occultè momorderit, & nullo conscio eum peccati veneno infecerit: si tacuerit qui percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus suum fratri & magistro voluerit cõfiteri: magister qui linguam habet ad curandum, facilè ei prodesse non poterit. Si enim erubescat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicina nõ curat.

Peccati venenum per cõfessionẽ euomendum. Quod ignorat medicina non curat.

12. CHRYSOSTOMVS homilia trigesima in Genesim, & homilia decima in Matthæum, vt suprà, quæst. decima de Eucharistia. D 6. & 7.

13. AVGVSTINVS libro vigesimo de Ciuitate Dei, capite nono, vt suprà, quæstione prima, B 12.

14. GREGORIVS homilia vigesimasexta in Euangelia, vt suprà, Ibidèm. B 7.

15. CHRYSOSTOMVS libro tertio de Sacerdotio, & homilia quinta de verbis Esaiæ, Ibidèm, B 11.

16. HIERONYMVS ad Heliodorum, Ibidèm B 9.

17. CONCILIVM Lateranense capite vigesimoprimo, vt suprà, hac eadem quæstione. C 1.

18. CONCILIVM Vuormatiẽse canone vigesimoquinto: Pœnitentibus, secundùm differẽtiam peccatorum, sacerdotis arbitrio pœni-

pœnitentię decernuntur. Debet itaque Sacerdos in pœnitentia danda singulorum causas singulatim considerare, originem quoq;, modumq; culparum, & affectus gemitusq; delinquentium diligenter examinare, manifesteq; cognoscere: temporũ etiàm & personarũ, locorum quoquè & ætatum qualitates inspicere, vt etiàm pro consideratione locorum, ætatum vel temporum, seu pro qualitate delictorum atque gemituum vniuscuiusque delinquentis, à sacris regulis oculos non reflectat.

Confessarij officium.

19. ORIGENES homilia prima & secunda in Psalmum trigesimumseptimum, vt suprà A 2. & C 7.

VI

Quomodò Patres de Confessione scribunt?

A Hi certè non modò confitendi vtilitatem & vsum, qui semper in Ecclesia fuit, sed ius etiã atque necessitatem nobis magno consensu commendant comprobantq;.

B Vt verò è plurimis paucos & probatissimos illos testes adducamus, sic habet in primis Magnus ille Basilius:[a] Necessarium videtur his quibus dispensatio Mysteriorum Dei commissa est, confitenda esse peccata. Sic enim & hi, qui antiquitùs pœnitebant, inueniuntur apud sanctos confessi esse peccata sua.

a Quæst. 288. in regulis breuiorib. Vide etiam quæstio. 229. & in epist. 3. canonica ad Amphilochium, can. 73.

C Tum Cyprianus[b], Confiteantur, inquit, singuli, quęso vos fratres, delictum suum, dum adhuc qui delinquit, in seculo est, dum admitti eius confessio potest, dum Satisfactio cuiusq; & remissio facta per Sacerdotes apud Dominum grata est.

b De lapsis. Vide eundem lib. 3 epist. 14 & lib. 1. epist. 3 ad Cornelium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homil. 49. ex 50. Ité homil 41. & 50.

D Accedit his Augustini sentẽtia, qui docet in hunc modum: Agite pœnitẽtiam qualis agitur in Ecclesia, vt oret pro vobis Ecclesia. Nemo sibi dicat, Occultè ago, apud Deum ago: nouit Deus qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergò sine causa

Matth. 18. Ioan. 20. c

dictum est: *Quæ solueritis in terra, soluta erunt in cælo?* Ergò sine causa sunt claues datæ Ecclesiæ Dei? Frustramus Euangelium Dei, Frustramus verba Christi? Promittimus vobis quod ille negat? Nónne vos decipimus? Tum alibi, [d] sunt, inquit, qui sufficere sibi ad salutem autumant, si soli Deo, cui nihil occultum est, quem nullius latet conscientia, sua confiteantur crimina. Nolunt enim aut erubescũt siue dedignantur se ostendere Sacerdotibus, quos tamen inter lepram [e] & lepram discernere per legislatorem constituit Dominus. Sed nolo, vt ipsa decipiaris opinione, quatenùs confundaris confiteri coram Domini Vicario, vel tabescens præ rubore, vel ceruicosus præ indignatiõe. Nam ipsius similiter subeundum est iudicium, quem Dominus sibi non dedignatur Vicarium.

d Lib. 2. de visit. infirmo. ca 4.

e Leuit. 13. & 14. & Luc. 17. d Matth. 8. a

E Nec minùs est euidens, quod Leo ille Magnus scriptum reliquit: [f] Multiplex misericordia Dei ità lapsibus subuenit humanis, vt non solùm per baptismi gratiam, sed etiàm per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ, vt qui Regenera-

f Epist 91. ad Theodorum Foroiulien-sem Epis.

tionis

tionis donum violâssent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinæ bonitatis præsidijs ordinatis, vt indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim [g] Dei & hominum homo CHRISTVS IESVS, hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus Satisfactionem pœnitentiæ darent, & eadem salubri satisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.

g Vide eundẽ epistola 80. ad Episcopos Campaniæ.

h 1. Ti. 2. b

SCRIPTVRAE, vt suprà quæstione prima.

PATRES.

1. BASILIVS in regulis breuioribus, siue quæstionibus compendiò explicatis, quæstione centesima octogesimaoctaua: Necessarium videtur &c. vt in textu.

2. IDEM quæstione ducentesima vigesimanona compendiò explicata: Interrogatio. Nunquid flagitiosè facta, abiecta omni verecundia, enũciari apud omnes debeant, an apud aliquos tantummodò? & si hoc, apud quos, & cuiusmodi? Respõsio: Omninò in peccatorum confessione eadem ratio est, quæ etiam in apertione vitiorũ corporis. Vt igitur vitia corporis nequaquàm quibusuis temerè homines aperiunt, sed ijs tantummodò, qui rationem, qua ea curanda sunt, teneant: eodem modo etiam peccatorum cõfessio fieri debet, apud eos videlicet, qui ea possint curare: cõsentaneum in modum illi, quod scriptum est, Vos qui firmiores estis, imbecillitates infirmiorum portate. hoc est, tollite diligentia & cura vestra.

Non quibusuis confitendum.

Roma. 15.

3. IDEM in epistola tertia canonica ad Amphilochium, canone septuagesimotertio: Si autem vnusquisque eorum qui in prædictis peccatis fuêre, confessus bonus euaserit, & is cui à Dei benignitate ligandi & soluendi credita est potestas, si sit clemẽtior, videns summam eius, qui peccauit confessionem ad diminuendum pœnarum tempus,

Confessio.

Matth. 18. Ioan. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tempus,nõ est dignus damnatione, cùm quę est in scripturis,nobis historia significet,quòd qui cum maiori labore confitentur,Dei misericordiam celeriter apprehendant.

1. C CYPRIANVS in tractatu vel sermone de lapsis: Confiteantur singuli &c,vt in textu.& suprà,quæst.quinta, C §.

2. IDEM libro tertio,epistola decimaquarta ad Presbyteros & Diaconos: Hæc qui subtrahit fratribus nostris, decipit miseros, vt qui possunt agentes pœnitẽtiam veram Deo patri misericordi precibus & operibus suis satisfacere, seducantur, vt magis pereant, & qui erigere se possent,plùs cadant.Nam cùm in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam iusto tempore, & secũdùm disciplinę ordinem ad exomologesim veniant, & per manus impositionẽ Episcopi & cleri,ius communicationis accipiant,nunc crudo tempore persecutione adhuc perseuerante, nondùm restituta Ecclesiæ ipsius pace,ad communicationem admittuntur, & offertur nomen eorum, & nondùm pœnitentia acta, nondùm exomologesi facta, nõdùm manu eis ab Episcopo & clero imposita,eucharistia illis datur,cùm scriptum sit:Qui ederit panem aut biberit calicem Domini indignè,reus erit corporis & sanguinis Domini.

Precibus & operibus satisfacere.

Exomologesis. 1.Cor.11.

3. IDEM libro primo epistolarũ, epistola tertia ad Cornelium: Honor ergò datur Deo, quandò sic Dei maiestas & censura contemnitur,vt se ille indignari & irasci sacrificãtibus dicat, & cũ pœnas æternas & supplicia perpetua comminetur, proponatur sacrilegis atque dicatur,nè ira cogitetur Dei,nè timeatur iudicium Domini, nè pulsetur ad Ecclesiã Christi, sed sublata pœnitentia, nec vlla exomologesi criminis facta, despectis Episcopis atque calcatis, pax à presbyteris verbis fallacibus prædicetur,& nè lapsi surgant, aut foris positi ad Ecclesiam redeant,communicatio non communicantibus offeratur?Quibus etiam non satis fuit ab euangelio recessisse, spem lapsis satisfactionis & pœnitentiæ sustulisse, fraudibus inuolutos,vel adulterijs commaculatos,vel sacrificiorum funesta contagione pollutos,nè Deum rogarent, nè in Ecclesia exomologesin criminum facerent,ab omni & sensũ & fructu pœnitentiæ remouisse, nisi foris sibi extra Ecclesiam,& contra Ecclesiam constituisset conuenticulum perditæ factionis, cùm malè sibi conscriorum & Deum rogare ac satisfacere nolentium caterua confluerer.

Criminis exomologesis.

In ecclesia exomologesim criminũ facere.

Satisfacere nolentium caterua.

1. D. AVGVSTINVS homilia quadragesimanona ex libro quinquaginta homiliarum.Agite pœnitentiam &c,vt in textu.

2. IDEM

2. IDEM homilia quadragesimaprima ex libro quinquaginta homiliarum: Non solùm post pœnitentiam ab istis vitijs se homo seruare debet, sed & ante pœnitentiam,dum sanus est: quia si ad vltimum vitæ steterit,nescit si ipsam pœnitentiam accipere,ac Deo & sacerdoti peccata sua conficeri poterit.

Eadem verba habet Ambr. in exhortatione ad pœnitentiam.

3. IDEM homilia quinquagesima ex libro eodem, capite decimo: vel in libro de pœnitentiæ medicina,capite decimo: Quisquis post baptismum aliquorum pristinorum malorum opere obligatus tenetur, vsqueadeò sibi inimicus est, vt adhuc dubitet vitã mutare,dum tempus est,cùm ità peccat,& viuit. Nam vtiquè quòd ità perseuerans peccat, thesaurizat sibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei.Quòd autem adhuc viuit,patientia Dei ad pœnitẽtiam eum adducit. Implicatus ergò tam mortiferis vinculis peccatorum detrectat aut differt, aut dubitat confugere ad ipsas claues ecclesiæ,quibus soluatur in terra, vt sit solutus in cælo: & audet sibi post hãc vitam, quia tantùm Christianus dicitur, salutem aliquam polliceri?

Deo ac sacerdoti peccata confiteri.

Rom.2. Peccatorum vinculis implicatus, ad claues Ecclesiæ cõfugere debet. Matt.16.

4. IBIDEM capite vndecimo: Iudicet ergò seipsum homo in istis voluntate dum potest, & mores conuertat in melius, nè cùm iam non poterit, etiàm præter volũtatem à Dominõ iudicetur,&c. suprà,quæstione quarta de pœnitentia D.2.

5. ET capite decimosexto: Sed fac incertum esse,vtrùm ignoscat Deus. Quid perdit cùm supplicat Deo,qui salutem perdere nõ dubitauerit,cùm offenderet Deum? Quis enim certus est,quòd etiam Imperator ignoscat?Et tamen pecunia funditur, maria transmeantur, procellarum incerta subeuntur, & penè vt mors vitetur,mors ipsa suscipitur. Supplicatur deindè per homines homini, sine dubitatione fiunt ista, quum sit dubium quo fine proueniant, & tamen certiores sunt claues Ecclesiæ, quàm corda regia. Quibus clauibus quodcunque in terra soluitur,etiam in cælo solutum esse promittitur.Et multo est honestior humilitas,qua se quisque humiliat ecclesiæ Dei,& labor minor imponitur,& nullo temporalis mortis periculo mors æterna vitatur.

Matt.16.

6. PRAETEREA in libro secundo de visitatione infirmorum, capite quarto: Sunt quidam qui sufficere sibi ad salutem autumãt, si soli Deo,&c.Et quibusdam interpositis: Ergò ad te venire roges sacerdotem, & fac ipsum conscientiarum tuarum penitùs participem. Non seducat te somniantium illa superstitio quæ in visitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad Deum peccatorum

Nõ soli Deo, sed & sacerdoti cõfitendũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

confessio. Nos aũt nõ abnegamus, quin sit ad Deum frequenter referenda confessio peccatorum. Beatus etenim qui tenebit & allidet paruulos vel maximos suos ad petram, Petra autem CHRISTVS est. Sed testamur, & testatur illud sana doctrina, nè tibi applaudentium faueas auribus, quoniam priùs eges sacerdotis, qui mediator sit ad Deum tuum, salubri iudicio: alioquin & sub lege, & sub gratia: Ite, & ostendite vos sacerdotibus, responsum diuinum quomodò consummaretur? Confitemini alterutrùm peccata vestra, quomodò compleretur? Ergò cicatricum tuarum arbiter Dei vice, Dominus adhibeatur presbyter, & reuela ei vias tuas, & ipse tibi exhibebit antidotũ reconciliationis. Deindè capite quinto ità subiungit: Adstantem coram te sacerdotem angelum Dei existima. Labia quidem sacerdotis, ait Malachias, custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius. Angelus enim Domini exercituum est. Et cum qua & Deum & angelum eius decet reuerentia, Dei ministrum affare: Aperi ei penetralium tuorum abditissima latibula, conscientiarum verecundarum penitiora reuela repagula. Non te pudeat coram vno dicere, quod te non puduit forsitan coram multis & cum multis facere: nam humanum est peccare, Christianum est à peccato desistere, diabolicum est perseuerare. Ergò quæ mentem grauiùs exacerbant facinora, Dei angelo manifesta, nihil obscurum dicens, culpam nullis ambagibus inuoluens, nullis circumitionibus quod verum est operiens. Designanda etiam sunt in quibus peccâsti loca, si recordaris & tempora, cum quibus peccâsti personis, non nomina ipsarum, etiam vt à peccato desistant secretò corrigenda familiaritas, in qua peccâsti labilis ætas, quo gradu iam Ecclesiæ inseruiebas, vtrùm semel an ex consuetudine, vtrũ necessitate, an ex voluptate cecidisti. His enim omnibus sua instant iudicia &cet. Hæc autem omnia si taceantur, vel dicta callidè pallientur, animam iugulant. Si denudentur, cum pœnitentia euanescunt. In nihilum redigẽda ordine competenti prosequere, sine circunlocutione edissere peccata pro viribus, immò viriliter extirpare contende. Heu cur erubescis confiteri quod facere nequaquàm erubuisti? Meliùs est coram vno aliquantulum ruboris tolerare, quàm in die iudicij coram tot millibus hominum graui repulsa denotatum tabescere. Confitere igitur chare mi nomitenus quæ te remordent flagitia, detege specialiter quæ scis specialia: quotidiana de quibus non fuisti mundus, saltem cogitatione in collecta generali appone, sic'que ex indulgentia confide.

Psal.136. 1.Cor.10.

Luc.17. Iacob.5.

Malac.2.

Modus confitendi.

LEO

S. LEO epistola nonagesimaprima ad Theodorum Foroiulienſem Episcopum: Sed vt quoquo modo instruatur ambiguitas consulentis, quid de pœnitentium statu Ecclesiastica habeat regula, non tacebo. Multiplex misericordia DEI, & cetera, vt in textu, per ianuam reconciliationis admitterent. Cui vtiquè operi ipse Saluator interuenit, nec vnquàm ab his abest, quæ ministris suis exequenda commisit, dicens: Eccè ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi: vt si quid per seruitutem nostram bono ordine & gratulando impletur affectu, non ambigamus per spiritum sanctum nobis fuisse donatum. Si autem aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocunque interceptus obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquàm ad constituta remedia perueniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore non receperit, consequi exutus carne, non poterit. Nec necessè est nobis, eorum, qui sic obierint, merita actúsque discutere, cùm DOMINVS DEVS noster, cuius iudicia nequeunt compræhendi, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suæ iustitiæ reseruauerit: ità potestatem suam timeri volens, vt hic terror omnibus prosit, & quod quibusdam tepidis aut negligentibus accidit, nemo non metuat. Multùm enim vtile ac necessarium est, vt peccatorum reatus ante vltimum diem sacerdotali supplicatione soluatur. His autem qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia, præsidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ DEI nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conuersio, dicente spiritu DEI per Prophetam: Cùm conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Et alibi: Dic tu iniquitates tuas prior, vt iustificeris. Et iterùm: Quia apud Dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio. In dispensandis itaque DEI donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lachrymas, gemitúsque negligere, cùm ipsam † pœnitentiam ex DEI credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: Nè fortè det illis DEVS pœnitentiam, vt resipiscant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur ad ipsius voluntatem. Vndè oportet vnumquen-

Quàm periculosũ, mori sine absolutiõe sacramentali.

Satisfactio.

Exech.33. Esa.43.

Psal.129.

† pœnitẽdi affectionẽ

2.Tim.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non differenda conuersio & satisfactio.

que Christianum conscientiæ suæ habere iudicium, nè conuerti ad Deum de die in diem differat: nè cùm satisfactionis sibi tempus in fine vitæ suæ constituit, quia periculosè hac se cõditione fragilitas & ignorãtia humana concludit, ad paucarum horarum se reseruet incertum: & cùm possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat, quo vix inueniat spatium aut confessio pœnitentis, vel recõciliatio sacerdotis. Verũ (vt dixi) etiàm talium necessitati ità auxiliandum est, vt nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, si eam, etiam amisso vocis officio per indiciũ integri sensus quærere comprobentur. Quòd si aliqua vi ægritudinis ità fuerint aggrauati, vt quod pauloantè poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant: testimonia eis fidelium circunstantium prodesse debebunt, vt simul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur, seruata tamen regula canonum paternorũ circa eorum personas, qui in Deũ, à fide discedendo, peccãrunt.

Reconciliatio sacerdotis.

2. IDEM epistola octogesima ad Episcopos per Campaniam, Samnium, & Picenum constitutos, capite secundo: Illam etiam contra Apostolicam regulam præsumptionem, quam nupèr agnoui à quibusdam illicita vsurpatione committi, modis omnibus constituo submoueri, (de pœnitẽtia videlicet, quæ ità à fidelibus postulatur) nè de singulorum peccatorum genere, libellis scripta professio publicè recitetur, cùm reatus cõscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quãuis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorẽ apud homines erubescere non veretur, tamen quia non omnium huiusmodi sunt peccata, vt ea, qui pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, remoueatur tam improbabilis consuetudo, nè multi à pœnitentiæ remedijs arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta referare, quibus possent legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio, quæ primùm Deo offertur, tunc etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium peccator accedit. Tunc enim demũ plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis.

Confessio secreta apud sacerdotes sufficit, nec expedit publicam facere.

VII

Quid porrò de Satisfactione sentiendum est?

A Id

A Id videlicet, quòd alia CHRISTI Redẽptoris propria, alia fidelium pœnitẽtium cõmunis sit satisfactio. Illa semel[a] in corpore Christi crucifixi, dum agnus ille mundi peccata tulit, peracta est, vt qui natura sunt[b] iræ filij, DEO reconcilientur: Hæc verò quæ ad pœnitentes pertinet, à CHRISTI membris in Ecclesia quotidiè peragitur, cùm pœnitẽtes post Confessionem ea quæ Sacerdos absoluens iniunxit, perficimus, aut cùm vltrò quidem dignos pœnitẽtiæ fructus edimus, quibus anteactæ vitæ errata siue commissa aliqua saltem ex parte compensemus.

a Hebræorũ 9. g Ephes. 5. a f 4. g 1. Ioan. 2. a Ioan. 1. d

b Ephe. 2. a 2. Cor. 5. d Cyprianus lib. 3. epist. 8. & 14. Tertull. de pœnitẽtia. Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. & 9. de sacramento Pœnitentiæ.

B Hæc vindicatoria simul & emendatoria quædã est Satisfactio, & Redemptoris Christi beneficium atque Satisfactiõem adeò nõ obscurat, vt magìs etiam commendet, illustretque. Illa enim præeũte, ac præcipuè[c] cooperante, iuxta diuinam scripturam iudicium[d] facimus & iustitiam, delicta nostra contra nosipsos vindicantes, & residuas in nobis peccatorum reliquias diluentes, Deique gratiam nobis pleniorem conciliantes atq; promerentes: deniquè hac ratione testãtes, nos Christi Crucem libenter amplecti,[e] abnegare nos ipsos, mortificare carnem, vete-

c Chrysost. homil. 80. ad pop. Esa. 56. a Ezech. 18. e f Hiere. 22. a 2. Cor. 7. c Psal. 50. a & Chryso. ibid. & in 3 cap. Matth.

e Luc. 9. c Matt. 16. d Rom. 6. a Ephe. 4. e Colos. 3. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris nos hominis odio commotos ad perfectiora conniti, dum aduersùs deprauati animi motus ardénti zelo fortiterque certamus.

C Quo quidem pacto Satisfactioni operam dabant [f] Dauid, Niniuitę, & alij, quos in cilicio, cinere, gemitu, luctu, ieiunijs, alijsq; afflictionibus pœnituisse cõstat, qui & hinc Deo grati & approbati fuisse legũtur. Quam pœnitentię partem Scriptura confirmans, nobisque commendans clamat: [g] *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu.* Et alibi: [h] *Conuertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Et quidem Paulus [a] docet, tristitiam quæ secundùm Deum est, operari vindictàm: & generatìm admonet: [b] *Si nosipsos dijudicaremus, nõ vtiquè iudicaremur à Domino.*

f 2. Reg. 11. d 1 Paral. 21. e Psal. 14. b 68. b Ion. 3. b 3. Reg. 21. g 1 Mac. 2. b 3. f 2 Mach. 3. d Matth. 11. e Luc. 10 Iudith. 4 b c d 8. 4 7. a 9. a Ioel 2. c Dan. 9 a Iob 42 b Hiere. 6. g 4. c 25 g 48 f 40. a Ezec. 7. e Thren. 2. c

g Ioel. 2. e

h Ezech. 18. g

a 2. Cor. 7. a

b 1 Cor. 11. g

D Eapropter non est, cur de Satisfactionis nomine, quod certè patribus est perquàm familiare, disceptemus, cùm in Scripturis res ipsa perspicuè proponatur.

SCRIPTVRAE.

A Ad Hebręos nono: Neq; vt sæpè offerat semetipsum, quemadmodùm pontifex intrat in sancta per singu-

singulos annos in sanguine alieno: alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in cõsummatione seculorum, ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit: Et quemadmodùm statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium: sic & CHRISTVS semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata, secundò sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.

Ad Ephesios quinto: CHRISTVS dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Ibidèm: CHRISTVS dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea: vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro &c

Ad Ephesios quarto: Donantes inuicèm, sicut & Deus in CHRISTO donauit vobis.

PRIMAE Ioannis secundo: Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.

IOANNIS primo: Eccè agnus Dei, eccè qui tollit peccata mundi.

Ad Ephesios secũdo: Eramus natura filij iræ sicut & cęteri: Deus autem (qui diues est in misericordia) propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, & cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in CHRISTO, (cuius gratia estis saluati) & conresuscitauit, & consedere fecit in cælestibus in CHRISTO IESV.

POSTERIORIS ad Corinthios quinto: Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliauit sibi per CHRISTVM: & dedit nobis ministerium reconciliationis: quoniam quidem Deus erat in CHRISTO mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro CHRISTO ergò legatione fungimur, tanquàm Deo exhortãte

hortante per nos. Obsecramus pro CHRISTO, reconciliamini DEO. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia DEI in ipso.

B ESAIAE quinquagesimosexto: Hæc dicit DOMINUS: Custodite iudicium, & facite iustitiam: quia iuxtà est salus mea vt veniat, & iustitia mea vt reueletur.

EZECHIELIS decimooctauo: Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam: vita viuet, & non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua quam operatus est, viuet. Ibidèm: Et cùm auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam, ipse animam suam viuificabit.

HIEREMIAE vigesimosecundo: Hæc dicit DOMINUS, Facite iudicium & iustitiam, &c.

POSTERIORIS ad Corinthins septimo: Nunc gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundùm DEUM, vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quæ enim secundùm DEUM tristitia est, pœnitẽtiam in salutẽ stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur. Eccè enim hoc ipsum, secundùm DEUM contristari vos, quantam in vobis operatur solicitudinem: sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed ęmulationem, sed vindictam. in omnibus exhibuistis vos, incontaminatos esse negocio.

PSALMO quinquagesimo: Miserere meî DEUS secundùm magnam misericordiam tuam. Et secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Ampliùs laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra

contra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum coram te feci: vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris, &c.

LVCAE nono: Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidiè, & sequatur me.

MATTHAEI decimosexto: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.

AD Romanos sexto: Qui enim mortui sumus peccato, quomodò adhuc viuemus in illo? Et paulò pòst: Vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, vt vltrà non seruiamus peccato. Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato.

AD Ephesios quarto: Deponite vos, secundùm pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secũdùm desideria erroris. Renouamini autem spiritus mẽtis vestræ: & induite nouum hominem, qui secundùm Deũ creatus est &c.

AD Colossenses tertio: Nolite mentiri inuicèm, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum eum qui renouatur in agnitionem secundùm imaginem eius qui creauit illum, &c.

C SECVNDI Regum duodecimo: Et dixit Dauid ad Nathan, Peccaui Domino. Dixitque Nathan ad Dauid: Dominus quoquè transtulit peccatum tuum: non morieris. Verũtamen quia blasphemare fecisti inimicos Domini: propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur. Et reuersus est Nathan in domum suam. Percussit quoquè DOMINUS paruulũ, quẽ pepererat vxor Vriæ Dauid, & desperatus est. Deprecatusque est Dauid Dominum pro paruulo: & ieiunauit Dauid ieiunio, & ingressus seorsùm, iacuit super

Universidad de Deusto
Biblioteca

terram. Venerunt autem seniores domus eius, cogentes eum, vt surgeret de tetra: qui noluit, nec comedit cum eis cibum.

PRIMI Paralipomenon vigesimoprimo: Leuansque Dauid oculos suos, vidit angelum DOMINI stantem inter cælum & terram, & euaginatum gladium in manu eius, & versum contra Hierusalem: & ceciderunt tam ipse quàm maiores natu vestiti cilicijs proni in terram, &c.

PSALMO trigesimoquarto: Ego autem cùm mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam: & oratio mea in sinu meo conuertetur. Quasi proximum & quasi fratrem nostrum, sic complacebam: quasi lugens & contristatus sic humiliabar.

PSALMO sexagesimooctauo: Et operui in ieiunio animam meam: & factum est in opprobrium mihi. Et posui vestimentum meum cilicium: & factus sum illis in parabolam.

IONAE tertio: Et crediderunt viri Niniuitæ in DEUM: & prædicauerũt ieiunium, & vestiti sunt saccis à maiore vsque ad minorem. Et peruenit verbum ad regem Niniuæ: et surrexit de solio suo, et abiecit vestimentum suum à se, et indutus est sacco, et sedit in cinere. Et clamauit, et dixit in Niniue ex ore regis et principum eius, dicens: Homines, et iumenta, et boues, et pecora non gustent quicquam, nec pascantur, et aquam non bibant. Et operiantur saccis homines et iumenta, & clament ad DOMINUM in fortitudine: & conuertatur vir à via sua mala, & ab iniquitate quæ est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur, & ignoscat DEUS, & reuertatur à furore iræ suæ, & non peribimus? Et vidit DEVS opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala: et misertus est DEUS super malitia quam locutus fuerat vt faceret eis, et non fecit.

TERTII

TERTII Regum vigesimoprimo: Itaque cùm audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque, et dormiuit in sacco, et ambulauit demisso capite. Et factus est sermo DOMINI ad Heliam Thesbiten, dicens: Nónne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est meî causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij sui inferam malum domui eius.

PRIMI Machabæorum, secundo: Postquàm Mathathias deplorâsset cum filijs suis desolationem Hierusalem, sic de eo dicitur: Et scidit vestimenta sua Mathathias, et filij eius: et operuerunt se cilicijs, et planxerunt valdè.

EODEM libro, capite tertio: Et congregati sunt (Iudæi cùm aduersùs eos missus esset exercitus à Lysia) et venerunt in Maspha contra Hierusalem: quia locus orationis erat in Maspha antè in Israel. Et ieiunauerunt illa die, et induerunt se cilicijs, et cinerem imposuerunt capiti suo, et discinderunt vestimenta sua, etcæt.

SECVNDI Machabæorum capite tertio: Accinctæq; mulieres cilicijs pectus, per plateas confluebant.

MATTHAEI capite vndecimo: Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro et Sidone factę essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere pœnitentiam egissent. Veruntamẽ dico vobis, Tyro et Sidoni remissius erit in die iudicij, quàm vobis.

LVCAE decimo: Væ tibi Corozain, vę tibi Bethsaida: quia si in Tyro et Sidone factę fuissent virtutes quæ factę sunt in vobis, olim in cilicio et cinere sedentes pœniterent.

IVDITH quarto: Et clamauit oĩs populus ad Dñm instantia magna, et humiliauerũt animas suas in ieiunijs et oratio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nibus ipsi et mulieres eorum. Et induerunt se sacerdotes cilicijs, & infantes prostrauerunt contra faciem templi Domini, & altare Domini operuerunt cilicio. Et clamauerunt ad Dominum Deum Israel vnanimiter, nè darentur in prædam infantes eorum, & vxores eorum in diuisionem, & ciuitates eorum in exterminium, & sancta eorum in pollutionem, & fierent in opprobrium Gentibus. Tũc Eliachim sacerdos Domini magnus circuiuit oẽm Israel, allocutusq; est eos, dicẽs: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiunijs & orationibus in conspectu Domini. Memores estote Moysi serui Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus suis, & in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando deiecit: sic erunt vniuersi hostes Israel, si perseueraueritis in hoc opere quod cœpistis. Ad hanc igitur exhortationẽ eius deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini, ità vt etiam hi qui offerebãt Domino holocausta, præcincti cilicijs offerrent sacrificia Domino, & erat cinis supra capita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, vt visitaret populum suum Israel.

Item capite septimo: Filij autem Israel, vt viderunt multitudinem illorum, prostrauerunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, vnanimes orãtes, vt Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum.

Capite octauo: Et in superioribus domus suæ (vidua Iudith) fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur: & habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata, et neomenias, et festa domus Israel.

Et nonnullis interiectis, ad presbyteros: Sed quia patiens Dominus est, (inquit Iudith ad presbyteros Chabri & Charmi) in hoc ipso pœniteamus, & indulgentiam eius fusis lachrymis postulemus. Nõ enim quasi homo, sic Deus comminabitur: neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur. Et ideò humiliemus illi animas nostras: & in spiritu constituti humiliato, seruiẽtes illi dicamus flentes Domino, vt secundùm voluntatem suam sic faciat nobiscum citò misericordiam suam.

Iudith nono: Indith ingressa est oratorium suum: & induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum: & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum.

Ioelis secundo: Magnus dies Domini & terribilis valdè: & quis sustinebit eum? Nunc ergò, dicit Dominus, conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu. Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & conuertimini ad Dominum Deum vestrum: quia benignus & misericors est, patiens & multæ misericordię, & præstabilis super malitia. Quis scit si cõuertatur, & ignoscat, & relinquat post se benedictionem, sacrificium & libamen Domino Deo nostro? Canite taba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum. Congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes: congregate paruulos, & sugentes hubera: egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo.

Danielis nono: Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare, et deprecari in ieiunijs, sacco, & cinere.

Iob quadragesimo secundo: Idcircò ipse me repræhendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere.

Hieremiae sexto: Filia populi mei accingere cilicio, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

conspergere cinere: luctum vnigeniti fac tibi planctũ amarum.

ITEM capite quarto: Accingite vos cilicijs, plangite & vlulate: quia non est auersa ira furoris DOMINI à vobis.

ET capite vigesimoquinto: Vlulate pastores & clamate: & aspergite vos cinere optimates gregis.

HIEREMIAE quadragesimooctauo: Omne enim caput caluitium, & omnis barba rasa erit, in cunctis manibus colligatio, & super omne dorsum cilicium.

ITEM quadragesimonono: Accingite vos cilicijs, plangite.

EZECHIELIS septimo: Accingent se cilicijs, & operiet eos formido.

THRENORVM secundo: Sederunt in terra, conticuerũt senes filiæ Sion: cõsperserunt cinere capita sua, accincti sunt cilicijs, abiecerunt in terram capita sua virgines Hierusalem.

EZECHIELIS decimooctauo: Conuertimini, & agite pœnitentiam &c. proijcite à vobis omnes præuaricationes vestras in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouũ, & spiritum nouum: & quare moriemini domus Israel. Quia nolo mortem morientis, dicit DOMINUS DEUS, reuertimini & viuite.

PRIORIS ad Corinthios vndecimo: Si nosipsos &c. vt in textu.

PATRES.

Præter Christi satisfactionẽ necessaria est etiam nostra satisfactio &c. 2. Tim. 2. 1. Pet. 2.

1. A GREGORIVS in caput nonum libri primi Regum in illa verba, dixit Samuel coco &c. Non omnia nostra Christus expleuit. Per crucem quidem suam omnes redemit, sed remansit, vt qui redimi & regnare cum eo nititur, crucifigatur. Hoc profectò residuum viderat, qui dicebat: Si compatimur, & conregnabimus. Quasi dicat, quod expleuit Christus, non valet, nisi ei, qui id quod remansit, adimplet. Hinc beatus Petrus Apostolus dicit: Christus passus est pro

pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Hinc Paulus ait: Adimpleo ea quæ desunt passioni Christi in corpore meo. Col. 1.

2. BASILIVS quæstione duodecima in regulis breuioribus seu compendiò explicatis quæstionibus: Deus pro remissione peccatorum nostrorum demisso vnigenito filio suo, quantum in ipso est, ea antè iam omnibus condonauit. Quoniam autem misericordiam & iudicium sanctus vir canit, & testatur Deum misericordem esse & iustum, necesse est, vt quæ & à prophetis, & ab apostolis, suis locis de pœnitentia dicta sunt, ea à nobis præstentur, vt appareant iudicia iustitiæ Dei, & misericordia eius consummetur ad condonationem peccatorum. Deus quantũ in ipso est nobis omnia cõdonauit. sed tamen pœnitentia nostra opus est. Psalm. 100.

3. CYPRIANVS libro tertio, epistola octaua, ad Fidum presbyterũ: Legimus literas tuas, frater charissime, quibus significãsti de Victore quodam presbytero: quòd ei antequàm pœnitentiã plenam egisset, & Domino Deo, in quem deliquerat, satisfeciſſet, temerè Therapius collega noster immaturo tempore, & præpopera festinatione pacem dederit. Quæ res nos satis mouit, recessum esse à decreti nostri authoritate, vt ante legitimum & plenum tempus satisfactionis, & sine petitu & conscientia plebis, nulla infirmitate vrgente, ac necessitate cogente, pax ei concederetur. Deo faciendæ satisfactio.

4. IDEM libro tertio, epistola decimaquarta ad Clerum: Agentes pœnitentiam veram, possunt Deo Patri misericordi precibus & operibus suis satisfacere. Precibus & operib. Deo satisfacere.

5. TERTVLLIANVS libro de Pœnitẽtia: Ità qui per delictorum pœnitentiam instituerat Domino satisfacere, &c. Et aliquibus interiectis: Nõ statim succidendus ac subruendus est animus desperatione, si secundæ quis pœnitentiæ debitor fuerit: pigeat sanè peccare rursus, sed rursus pœnitere non pigeat: pigeat iterùm periclitari, sed non iterùm liberari. Neminem pudeat. Iteratæ valetudinis, iteranda medicina est: gratus in Dominũ extiteris, si quod tibi Dominus offert, non recusaueris: offendisti, sed reconciliari adhuc potes. Habes cui satisfacias, & quidem volentem: id si dubitas, euolue quæ spiritus ecclesijs dicat: Desertam dilectionem Ephesijs imputat, stuprum & idolothytorũ esum Thyatirenis exprobrat, Sardios non plenorum operum incusat, Pergamenos docentes peruersa reprehendit, Laodicenos fidentes diuitijs obiurgat: & tamen omnes ad pœnitentiam commonet, sub comminationibus quidem. Non comminaretur autem non pœnitenti, si non ignosceret pœnitenti. Ibidem: Satisfactio. Satisfacere Domino. Apoca. 2. & 3. Satisfactio confessione disponitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pœnitentia Deus mitigatur.

Ibidem: Satisfactio confessione disponitur, confessione pœnitentia nascitur, pœnitentia Deus mitigatur. Vide plura suprà, quæstione quinta de pœnitentia, C. 6.

Satisfactio hodiè maximè impugnatur.

6. CONCILIVM Tridentinum sessione decimaquarta, capite octauo de Pœnitentiæ Sacramento: Demùm, quo ad satisfactionem, quæ ex omnibus pœnitentiæ partibus, quemadmodùm à Patribus nostris Christiano populo fuit perpetuo tempore commendata, ità vna maximè nostra ætate, summo pietatis prætextu, impugnatur ab ijs, qui speciem pietatis habent, virtutem autem eius abnegârunt: sancta Synodus declarat, falsum omninò esse, & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquàm remitti, quin vniuersa etiam pœna condonetur. perspicua enim & illustria in sacris literis exempla reperiuntur, quibus, præter diuinam traditionem, hic error quàm manifestissimè reuincitur. Sanè & diuinæ iustitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint: aliter verò, qui semel à peccati & Dæmonis seruitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono, scientes templum Dei violare, & Spiritum sanctum contristare non formidauerint. Et diuinam clementiam decet, nè ità nobis absque vlla Satisfactione peccata dimittantur, vt occasione accepta, peccata leuiora putantes, velut iniurij & contumelioſi Spiritui sancto, in grauiora labamur, thesaurizâtes nobis iram in die iræ. proculdubiò enim magnoperè à peccato reuocant, & quasi freno quodam coercent hæ satisfactoriæ pœnę, cautiores q; & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt, medentur quoquè peccatorum reliquijs, & vitioſos habitus, malè viuendo comparatos, contrarijs virtutum actionibus tollunt. Neque verò securior vlla via in Ecclesia Dei vnquàm existimata fuit ad amouendam imminentem à Domino pœnam, quàm vt hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quòd dum satisfaciendo patimur pro peccatis, CHRISTO IESV, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoquè indè arrham habentes, quòd si compatimur, & conglorificabimur. Neque verò ità nostra est Satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exoluimus, vt non sit per CHRISTVM IESVM. nam qui ex nobis, tanquàm ex nobis, nihil possumus, eo cooperante, qui nos cõfortat, omnia possumus: ità nõ habet homo, vndè glorietur: sed omnis gloriatio nostra in CHRISTO est: in quo viuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus: facientes fructus

Culpa remittitur aliquãdò sine vniuersæ pœnæ condonatione. Num. 14. 2 Re. 12. & 24. 2. Par. 21. 1 Cor. 3. Ephes. 4.

Rom. 2.

Satisfactoriarũ pœnarum vtilitas.

2. Cor. 5. Rom. 8. 2. Timoth. 2.

Philip. 4. 1. Cor. 1. 2. Cor. 10.

Luc. 3.

fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre. Debent ergò sacerdotes Domini, quantùm spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, salutares & conuenientes satisfactiones iniungere: nè, si fortè peccatis cõniueant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, leuissima quædam opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiãtur. Habeant autem præ oculis, vt Satisfactio, quam imponunt, non sit tantùm ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem. nam Claues sacerdotum non ad soluendum duntaxàt, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent. nec propterea existimârunt, Sacramentum Pœnitentiæ esse forum iræ vel pœnarum, sicut nemo vnquàm Catholicus sensit, ex huiusmodi nostris satisfactionibus vim meriti & satisfactionis Domini nostri IESV CHRISTI vel obscurari, vel aliqua ex parte immi-nui: quod dum Nouatores intelligere nolunt, ità oprimam Pœnitentiam nouam vitam esse docent, vt omnem Satisfactionis vim & vsum tollant.

Qualis satisfactiones iniungendæ.

Claues Sacerdotum etiam ad ligandum valent.

Nostra satisfactio non minuit Christi satisfactionem.

7. ITEM capite nono: Docet præterea, tantam esse diuinæ munificentiæ largitatem, vt non solùm pœnis sponte à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam, quod maximum amoris argumẽtum est, temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum patrem per CHRISTVM IESVM satisfacere valeamus.

Pœnæ diuinitùs inflictæ, quandò vim satisfaciendi habeant.

1. B CHRYSOSTOMVS homilia octogesima ad populum Antiochenum: Totam vitam in peccatis absumpsi, & si pœnitẽtiam egero, saluabor? & maximè. Vndè constat? Ex Domini clementia. Nè tuæ confidas pœnitentiæ: Tua nanque pœnitentia tanta nequit peccata delere. Si sola foret pœnitentia, iure timeres: sed postquàm cum pœnitentia commiscetur Dei misericordia, confide, quoniam tuam vincit nequitiam: multùm enim est misericors Deus, & tantùm clemens, vt neque filio pepercerit, vt ingratos seruos redimeret. Nec mihi dicas, Nimium peccaui, & quomodò possum saluari? Tu non potes, tuus potest Dominus. & ità delet peccata, vt nec eorum remaneat vestigium. In corporibus quidem hoc nõ licet, quin etiamsi milliès medicus elaboret, & imponat vulneri remedia, vulnus quidem tollit, cicatrix verò permanet, vulneris circunferens

Pœnitentia nostra Dei misericordia nititur.

Ità penitùs delentur peccata, vt ne vestigium quidẽ remaneat

Universidad de Deusto
Biblioteca

argumentum, adſpectus deformitatem. Et licèt in infinitum medicus contendat, non tamen cicatricem delere poteſt. Ipſa nanque naturæ repugnat imbecillitas, & artis impotentia, vilitásque medicamentorum. Deus autem cùm delet peccata, neque cicatricem relinquit, neque permittit remanere veſtigium, ſed cum ſanitate pulchritudinem quoquè reſtituit: cum liberatione à pœna, dat & iuſtitiam, & præuaricatum non præuaricato ſimilem reddit. Si nanque vel infinita quis habens vulnera, pœnitentiam egerit, & aliquid fecerit boni, ſic ea Deus delet, vt neque cicatricem, neque veſtigium, neque peccatorum oſtendat indicium.

2. IDEM in Pſalmum quinquageſimum, multa habet de pœnitentia Dauid.

3. ITEM in caput Matthæi tertium ſcribens, homilia decima ſic ait: Agamus pœnitentiam, etiamſi indulgentię modum peccata excedere videantur, & non modò venia peccatorum, verumetiam præmiorum gloria perfruemur. Pœnitentiam verò dico, nõ ſolùm vt à malis prioribus deſiſtamus, verumetiam vt bonorum operum fructibus impleamur. Matth. 3. Facite, inquit, fructus dignos pœnitentiæ. Quo autem modo fructificare poterimus? Si vtiquè peccatis aduerſa faciamus. Aliena rapuiſti? incipe donare iam & propria. Longo es tempore fornicatus? à legitimo quoquè vſu ſuſpendere coniugij, ac perpetuam continentiam ſæpiùs paucorum dierum caſtitate meditare. Iniuriam vel opere cuiquam, vel ſermone feciſti? refer benedictionis verba conuicijs: & percutientes te, nũc officijs, nunc etiam beneficijs placare contende. Egregia ſimilitudo. Neque enim vulnerato ſufficit ad ſalutem, tantummodò ſpicula de corpore euellere, ſed etiam remedia adhibere vulneribus. Delicijs antè & temulentia diffluebas? ieiunio & aquæ potu vtrunque compenſa: cura vt detrimentum, quod ex anteactis accepiſti, abigas. Vidiſti impudicis alienum decorẽ occultior poſt vulnera.

VIII

Profer aliquot Patrum de Satisfactione ſententias.

A Cypri-

A Cyprianus ille, ſanctiſsimus Martyr & teſtis grauiſsimus, in hunc modum docet:[a] Deus quantùm patris pietate indulgens eſt, tantũ iudicis maieſtate metuendus eſt. Alto vulneri diligens & longa medicina non deſit: pœnitẽtia crimine minor non ſit: orare oportet impenſiùs, diem luctu tranſigere, vigilijs noctes ac fletibus ducere, tempus omne lachrymoſis occupare lamẽtationibus, ſtratos ſolo adhærere cineri, in cilicio volutari & ſordibus. Idemque rurſus: [b] Rogandus eſt Deus, & ſatisfactione noſtra placandus, delicta noſtra reputãda, actus noſtri & animi ſecreta voluenda, conſciẽtiæ merita ponderãda. Nec multò pòſt: Pœnitentiæ iter quod oſtendit antiſtes, amplectamur: remedia vitalia, quæ de ſcripturis cæleſtibus ille depromit, aſſumamus, & ex vulneribus etiam occultis, quorum exomologeſin fecimus, exponentes apud eum conſcientiæ noſtræ pondus, ſalutarem medicinam exquiramus: nec ceſſemus in agenda pœnitentia atque in Domini miſericordia deprecanda, nè quod minus eſſe in qualitate delicti videtur, in neglecta ſatisfactione cumuletur.

a De lapſis. Idem lib. 1. epiſt. ad Cornelium, & lib. 3. epiſto. 14. ad Clerum.

b De lapſis. Vide eundem de eleemoſyn.

B Et[c] Auguſtinus clariſsimè dixit: Non ſufficit mores in melius cõmutare, & à factis malis recedere, niſi etiam de his quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo per humilitatis gemitum, per contriti cordis

c Homil. 50. ex homilijs 50. cap. 15. Vide etiã in enchiridio, cap. 70 71. & 65.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacrificium, cooperantibus eleemosynis.

C Tum apud Hieronymum[d] legimus in hunc modum: Affligendum corpus, quod multis vacauit delicijs: longus risus perpeti compensandus est fletu: mollia linteamina & serica preciosissima, asperitate cilicij cõmutanda.

d In Epitaphio Paulæ ad Eustoch. epist. 27. & Chrysosto. homil. 10. in Matth.

D Eodèm spectans Ambrosius:[e] Qui agit pœnitentiam, inquit, non solùm diluere lachrymis debet peccatũ suum, sed etiã emendationibus factis operire & tegere delicta superiora, vt ei non imputetur peccatum. Atq; idem alibi:[f] Grandi plagæ alta & prolixa opùs est medicina. Grande scelus grandem necessariam habet satisfactiõem. Ità demùm Gregorius[g]: Cogitandum est summoperè, vt qui se illicita meminit commisisse, à quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenùs per hoc conditori suo satisfaciat.

e Lib 2. de Pœnitentia, cap. 5. Item lib. 1. cap. 16.

f Ad virginem lapsam, cap. 8. Similiter lib. 1. de pœnitent. cap. 2.

g Homil. 34. in euangelia. Vide Emisenum ad monachos, homil. 5. & 10. Item Theodoretum in epitome diuinorum decret. cap. de pœnitẽtia & lib. 4. hæreticarũ fabularũ de Audianis.

PATRES.

1. A CYPRIANVS in sermone vel tractatu quinto de lapsis: Deus quantùm patris pietate indulgens est &c. vt in textu.

2. IDEM libro primo epistolarum, epistola tertia ad Cornelium loquens de hæreticis: Super hæc non indignabor? dicit Dominus. Et intercedunt, nè rogetur Deus, qui indignari se ipse testatur. Intercedunt, nè exoretur precibus & satisfactionibus Christus, qui negantem se negare profitetur. Nos in ipso persecutionis tempore de hoc ipso literas misimus, nec auditi sumus: concilio frequenter acto, nõ con-

Precibus & satisfactionibus exoratur Christus.

consensione tantùm nostra, sed & cõminatione decreuimus, vt pœnitentiã fratres agerent, vt pœnitentiam nõ agentibus nemo temerè pacem daret. Et illi contra Deum sacrilegi, contra sacerdotes Dei impio furore temerarij, de Ecclesia recedentes, & contra Ecclesiam parricidalia arma tollentes, elaborant (vt opus suum diaboli malitia consumment) nè vulneratos diuina clementia in ecclesia sua curet: miserorum pœnitentiam mendaciorum suorum fraude corrũpũt, nè Deo indignanti satisfiat, nè Christum Dñm suum, qui Christianus esse vel erubuit antè, vel timuit, postmodùm quærat: nè ad Ecclesiam, qui de Ecclesia recesserat, redeat: Datur opera, nè satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redimantur, nè vulnera lachrymis abluantur. Pax vera falsę pacis mendacio tollitur: salutaris sinus matris, nouerca intercedente, præcluditur, nè de pectore atque ore lapsorum fletus & gemitus audiatur.

Hæretici dãt operam, nè Deo indignãti satisfiat.

Nè satisfactionibus delicta rediman-tur.

3. IDEM libro tertio, epistola decimaquarta ad Clerum, vt in superiori quæstione, A 4.

4. RVRSVS in sermone seu tractatu de lapsis: Dominus orandus est, Dominus nostra satisfactione placandus est. Delicta nostra reputemus, actus nostros & animi secreta reuoluentes, conscientiæ merita ponderemus. Redeat in cor nostrum, non ambulâsse nos in vijs Domini, & abiecisse legem Dei. Tumens animus & superbus nec quia victus est, fractus est. Iacens stantibus, & integris vulneratus minatur: & quod non statim Domini corpus inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto Domini sanguinem bibat, sacerdotibus sacrilegus irascitur. Atque ô tuam nimiam furiose dementiam. Irasceris ei, qui abs te auertere iram Dei nititur: ei minaris, qui pro te Domini misericordiam deprecatur, qui vulnus tuũ sentit, quod ipse non sentis, qui pro te lachrymas fundit, quas forsitan ipse non fundis. Oneras adhuc crimen & cumulas, & cùm sis ipse implacabilis ad Antistites & sacerdotes Dei, putas circa te Dominũ posse placari? Accipe potiùs & admitte quæ loquimur. Quid surdæ aures salutaria præcepta nõ audiunt, quæ monemus? Quid cæci oculi pœnitentiæ iter non vident, quod ostendimus? Quid perculsa & alienata mens remedia vitalia non percipit, quæ de scripturis cælestibus & discimus & docemus? Et post quædam: Quàm multi quotidiè pœnitentiam non agentes, nec delicti sui cõscientiã confitentes, immũdis spiritibus adimplẽtur: ij multi vsq; ad insaniã mentis excordes, demẽtię furore quatiũtur? Quanto & fide maiores, & timoremeliores sunt, qui quanuis nullo sacrificij aut libelli facinore cõ-

Nostra satisfactione placandus Dominus.

ſtricti,quoniam tamen de hoc vel cogitauerũt, hoc ipſum apud ſacerdotes Dei dolenter & ſimpliciter confitentes,exomologeſin cõſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam paruis licèt & modicis vulneribus exquirunt, ſcientes ſcriptum eſſe: Deus non deridetur. Et paulò pòſt: Nec ceſſet in agenda pœnitentia,atq; in Domini miſericordia deprecanda,nè quod minus eſſe in qualitate delicti videtur,in neglecta ſatisfactione cumuletur.

Galat.6. Satisfactio neglecta, cumulat peccata.

5. IDEM Cyprianus in ſermone vel tractatu de opere & Eleemoſynis, monet vt peccata noſtra eleemoſynis redimamus: atque inter cætera hos loquendi modos vſurpat: Sordes quaſcunque contrahimus, eleemoſynis abluamus. Sicut lauacro aquæ ſalutaris,gehennæ ignis extinguitur, ità eleemoſynis atque operibus iuſtis delictorũ flamma ſopitur. Emundandis purgandisq; peccatis noſtris, medelis ſpiritualibus vulnera noſtra curemus. Dedit Dominus curandis ſanandisq; vulneribus remedia ſalutaria, Satisfacere pro delictis. Quid deberent facere peccantes,magiſteria diuina docuerũt: operationibus iuſtis Deo ſatisfieri, miſericordiæ meritis peccata purgari.

Eleemoſynis purgantur peccata.

Pro delictis ſatisfacere.

1. B AVGVSTINVS homilia quinquageſima in libro quinquaginta homiliarum,capite decimoquinto: Vel,in libro de Pœnitentiæ medicina,capite decimoquinto. Nõ ſufficit mores in melius commutare,&c. vt in textu.

2. IDEM in Enchiridio ad Laurentium,capite ſeptuageſimo: Sanè cauendum eſt,nè quiſquam exiſtimet infanda illa crimina, quæ qui agunt, regnum Dei non poſſidebunt,quotidiè perpetranda & eleemoſynis quotidiè redimenda. In melius quippe eſt vita mutanda, & per eleemoſynas de peccatis præteritis eſt propitiandus Deus, non ad hoc emendus quodammodò, vt ea ſemper liceat impunè committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, quanuis miſerando deleat iam facta peccata, ſi non ſatisfactio congrua negligatur.

Galat. 5. 1. Cor. 6.

Eccleſ. 15. Si non negligatur cõgrua ſatisfactio.

3. EODEM libro, capite ſeptuageſimoprimo: De quotidianis autem breuibus leuibusq; peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur,quotidiana oratio fidelium ſatisfacit. Eorum eſt enim dicere, Pater noſter qui es in cælis: qui iã patri tali regenerati ſunt ex aqua & Spiritu ſancto. Delet omninò hæc oratio minima & quotidiana peccata. Delet & illa, à quibus vita fidelium ſceleratè etiam geſta, ſed pœnitendo in melius mutata diſcedit,: ſi quemadmodùm veraciter dicitur, Dimitte nobis debita noſtra, quoniam non deſunt quę dimit-

Satisfactio p leuibus peccatis & pœnis dimiſſa culpa reſtantibus.

dimittantur: ità veraciter dicatur, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris,id eſt,ſi fiat quod dicitur: quia & ipſa eleemoſyna eſt, veniam petenti homini ignoſcere.

4. EODEM libro,capite ſexageſimoquinto: Sed neque de ipſis criminibus quamlibèt magnis remittendis in ſancta Eccleſia, DEI deſperanda eſt miſericordia agentibus pœnitentiam ſecundũ modum ſui cuiuſque peccati. In actione autem pœnitentiæ, vbi tale crimẽ commiſſum eſt, vt is qui commiſit,à CHRISTI etiam corpore ſeparetur, non tam conſideranda eſt menſura temporis,quàm doloris. Cor enim contritum & humiliatum DEVS non ſpernit. Verùm quia plerunquè dolor alterius cordis occultus eſt alteri, neque in aliorum notitiam per verba vel quæcunque alia ſigna procedit,cùm ſit coram illo cui dicitur, Gemitus meus à te non eſt abſconditus: rectè conſtituuntur ab ijs, qui Eccleſiæ præſunt, tempora pœnitentiæ, vt fiat etiam ſatis Eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata: Extra eam quippe non remittuntur. Ipſa nanque propriè Spiritum ſanctum pignus accepit, ſine quo non remittuntur vlla peccata, ità vt quibus dimittuntur, conſequantur vitam æternam.

Pſalm. 50.

Pſalm. 37.

1. C HIERONYMVS in Epitaphio Paulæ ad Euſtochium, epiſtola vigeſimaſeptima: Affligendum corpus, quod multis vacauit delicijs,&c. vt in textu.

2. CHRYSOSTOMVS homilia decima in Matthæum, vt in ſuperiori quæſtione, B 2.

1. D AMBROSIVS libro ſecundo de pœnitẽtia,capite quinto: Qui agit pœnitentiam,&c. vt in textu.

2. IDEM libro primo de pœnitentia,capite decimoſexto: Volo veniam reus ſperet: petat eam lachrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus: vt ignoſcatur,obſecret: & cùm ſecundò & tertiò fuerit dilata eius communio, credat remiſsius ſe ſupplicaſſe. fletus augeat miſerabilior, poſteà reuertatur, teneat pedes brachijs, oſculetur oſculis, lauet fletibus, nec dimittat, vt de ipſo dicat Dominus IESVS: Remiſſa ſunt peccata eius multa, quoniam dilexit multùm. Cognour quoſdam in pœnitentia fulcaſſe vultum lachrymis,exaraſſe continuis fletibus genas, ſtrauiſſe corpus ſuum calcandum omnibus,ieiuno ore ſemper & pallido, mortis ſpeciem ſpiranti in corpore prætuliſſe.

Pœnitentiæ opera.

Luc. 7.

3. IDEM

Universidad de Deusto
Biblioteca

Opera pœnitentiæ.

3. IDEM ad virginem lapsam capite octauo: Lugubris tibi accipienda est vestis, & mens ac membra singula digna castigatione punienda. Amputentur crines, qui per vanam gloriam occasionem luxuriæ præstiterunt. Defluant oculi lachrymas, qui masculum simpliciter non adspexerunt. Pallescat facies, quæ quondàm viruit impudicè. Deniquè totũ corpus incuria maceretur: cinere adspersum & opertum cilicio perhorrescat, quia malè sibi de pulchritudine placuit. Cor verò sit liquescens ficut cera ieiunijs, inquietans seipsum, & cogitatiõibus ventilans, quare sit ab inimico subuersum. Sensus etiam crucietur, quia in membra corporis cùm haberet dominationem, malo cessit imperio. Talis vita, talis actio pœnitentiæ si fuerit perseuerans, audebit sperare etsi non gloriam, certè pœnæ vacuationem. Dicit enim Deus: Conuertimini ad me, & conuertar ad vos. Conuertimini ex toto corde vestro, in ieiunio & fletu, in planctu: dirumpite corda vestra, & non vestimentum, quoniã pius & misericors sum. Sic conuersus magnus ille Dauid, iustificatus est. Sic Niniue peccatrix illa ciuitas incumbẽtem sibi euasit interitum. Peccator ergò si sibijpsi non pepercit, à Deo illi parcitur. Et si futuras pœnas gehennæ perpetuas in hoc paruo vitæ spatio compensauerit, seipsum ab æterno iudicio liberat. Grandi plagæ alta & prolixa opùs est medicina. Grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem. Nam non est dubium, leuius esse crimen, vbi peccatũ suum vltrò homo confitetur, & pœnitet. At vbi celans mala sua, inuitus detegitur, & nolens publicatur, illud grauius scelus est, quod tibi vtiquè prouenisse negare non poteris. Et ideò fortiùs est dolendum, quia peccatum est fortius. Si mente cernerẽt homines peccatores, quale iudiciũ imminet mundo, sensus humanus non dispergeretur vanitate seculari, si nõ infidelitate grauaretur. Quantùmuis & qualẽmuis cruciatum longior vita duceret optarent, dummodò in illas pœnas æterni ignis non incurrerent. Sed tu quæ iam ingressa es agonem pœnitẽtiæ, insiste misera fortiter, inhære tanquàm naufragus tabulæ, sperans per ipsam te de profundo criminũ liberari. Inhære pœnitentiæ vsque ad extremum vitæ.

Psalm. 118.

Zachar. 1. Ioelit 2.

2 Reg 12. Ionæ 3.

Compensare pœnas perpetuas

Grandior satisfactio quãdò adhibẽda.

Inhære pœnitentiæ tanq̃ naufragus tabulæ.

4. ITEM libro primo de Pœnitentia, capite secundo: Qui culpam exaggerauit, exaggeret etiam pœnitẽtiam. Maiora enim crimina maioribus abluuntur fletibus.

5. GREGORIVS homilia trigesimaquarta in Euangelia: Cogitandum est summoperè &c. vt in textu.

6. EVSE-

6. EVSEBIVS Emisenus homilia quinta ad Monachos: Nõ putemus tam facilè remitti posse inusta semel crimina, & profundo vulnere in animæ ipsius impressa visceribus. Multo opùs est fletu, multo gemitu, multo dolore cordis ad sanandos ipsius cordis dolores. Tota incumbendum est spiritus contritione, vt vetusta mala tanquàm sagittæ quædam de conscientia debellentur. Non sufficit summis labijs dicere: Peccaui, parce, remitte. Et Saul dicebat, Peccaui: sed non obtinuit illam veniam, quam Dauid vna pœnitentiæ voce promeruit. & hoc quare? Quia confessionem illam nuda magis verba, quàm veri gemitus, exprimebant: Quia non compẽsabat magnitudinem criminis, lenta humiliatio supplicantis. Non leui agendum est contritione, vt debita illa redimantur, quibus mors æterna debetur: nec trãsitoria opùs est satisfactione pro malis illis, propter quæ paratus est ignis æternus.

Pœnitẽtia vera quẽadmodùm agitur.

1. Reg 15. 2. Reg. 12.

7. IDEM homilia decima ad monachos: Hæc itaque principalia mala ingẽti rugitu, gemitu, & fonte indigent lachrymarum, eiq̃ pòst lachrymandum est cum propheta: Rugiebam à gemitu cordis mei, lauabo per singulas noctes lectum meum. & iterùm: Ego autẽ cinerem ficut panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam. Nemo despiciat hanc humilitatem. Summus rex erat, qui ista dicebat: summus rex erat, qui ista faciebat. Oportet itaque sicut supra mortuum conclamatum, ità magnos supra extinctam animã dare planctus: & quomodò solet mater orba super amissione vnici sui fracto pectore lamentari, ità conuenit super vnicam suam, sed cum spe reparationis, affligi. De qua vnica sermo propheticus dicit: Eripe à framea animam meam, & de manu canis vnicam meam. Quare vnicam dixit? Siue quia tanquàm vnica diligenda est, siue qa ipsa sola & singula ante tribunal cæleste rationem, remotis omnibus solatijs, reddidura est: ità inquam necesse est super hãc vnicam fortè posit lachrymarum viuificata fontibus, calore fidei susci- ri. Ac condenda est compunctio, corroborandæ sunt preces futuri recordatione iudicij, misericordiarum operibus adiuuandæ. Audienda est prophetæ sententia, sed audienda obedientiæ aure, dicentis: Accipe (inquit) ô rex consilium meum, & peccata tua eleemosynis redime.

Pfal. 37. Pfal. 6. Pfal. 101.

Pfal. 21.

Dan. 4.

8. THEODORETVS in Epitome diuinorum decretorum, capite de Pœnitentia: Sunt ergò medicabilia, etiam quæ post baptismum fiunt vulnera: medicabilia autem, non vt olim per solam fi-

Remissio post baptismum laboriosior.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pœnitentia quãtitati peccati commoderata.

dem data remissione, sed per multas lachrymas, & fletus, & luctus, & ieiunium, & orationem, & laborem facti peccati quantitati commoderatum. Qui enim non sic affecti sunt, eos nec admittere quidẽ didicimus, nec diuina sunt eis manu impertienda. Nolite, inquit, Matt 7. dare sanctum canibus, nec margaritas porcis. Has habet ecclesia leges de pœnitentia.

Audiani hæretici remittunt peccata sine imposita satisfactione.

9. IDEM libro quarto hæreticarum fabularum, de Audianis: Hi se iactant peccata remittere. Postquàm enim sacros libros vnà cum adultermis bipertitò diuiserint, eos enim mirandum in modum ar canos & mysticos existimant, & hinc & illinc per versus posuerint, iubent vnumquenque inter eos transire, & quæ à se peccata sunt, cõfiteri. Deindè confessis donant remissionem, non tempus ad pœnitentiã, vt iubent leges ecclesiæ, præscribentes, sed sua potestate condonantes. Scientes autem, qui trãseunt, id quod agitur ludum esse, vera quidem peccata celant, quædam autem parua & ridicula dicunt, quæ etiam dicere vereretur aliquis, nisi eadem qua ipsi, amentia laboraret.

Nota.

IX

Est'ne etiam Satisfactioni post mortem locus?

A Ad hoc explicandum, varia morientium conditio est obseruanda. Horum enim alij gratiam Dei, vitæque innocentiam ad finem vsque conseruant. Ad quos pertinet Manassis [a] dictum, Iustis & ijs qui non peccauerunt, vt Abraham, Isaac, & Iacob, pœnitentiam non esse positam. Alij peccauerunt quidem, & ex accepta Dei gratia excide-

[a] In oratione Manassis pœnitentis.

runt, sed criminum sordes dignis pœnitentiæ fructibus in hac vita expiârunt: vt [b] Dauid, [c] Ezechias, [d] Petrus, [e] Magdalena. Vtrunque hoc genus nulla post mortem eget satisfactione, sed ab ea prorsùs est liberum.

[b] 2. Reg. 12. d Psal. 6. b
[c] Esa 38. e
[d] Matt. 26. g
[e] Luc. 7. f

B At

B At longè plures sunt homines medij generis morientes, nec valdè mali, vt [f] Augustinus indicat, qui peccatorum suorum pœnitentiam in vita perfectam nõ pstiterunt: ideoque per ignem [g] saluandi, vt quod satisfactioni pro hac vita conuenienti defuit, in altero seculo iustitię diuinę persoluatur. [h] Nihil enim *coinquinatũ intrabit in sanctã illã ciuitatẽ.*

[f] In Enchir. cap. 110. Beda in cap. 11. Prouerb.
[g] 1. Cor. 3. e Sic interpretatur eum locũ idẽ Augustinus in Psal. 37. lib. 21. de ciuit. Dei, cap. 26. de fide & oper. cap. 16. & in psal 80. Origc. homil. 12. & 13. in Hiere. 25. in Num. & 6. in Exo. Greg. lib. 4. dial. cap. 39. Beda in 3. caput Lucæ.
[h] Apoc. 21. g Psal. 14. a & 23. a

C Huiusmodi ergò defunctis, vt ad q̃stionem propositam respondeamus, subeunda est quędam, & grauis illa profectò post mortem satisfactio. Quam interìm Deus ꝓ ingẽti clemẽtia sua relaxare [a] cõsueuit, pietate viuorum intercedẽte, vt defuncti, suorũ in ecclesia fratrũ, adeoq; mẽbrorũ adiuti suffragijs, à peccatis, horrendisq; peccatorũ pœnis releuentur. Et huc spectat, quod sacrę scripturæ tradit authoritas, [b] *Sancta & salubris est cogitatio, pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.* Vndè laudatus est Iudas ille Machabæus, ꝓ singulari religione ductus, pro mortuorum peccatis, non preces modò, sed etiam Sacrificiũ [c] offerri solicitè atq; sumptuosè curârit.

[a] Augustin. vt suprà & li. 21. de ciuit. cap. 24. hõ. 17. ex 50. & serm. 41. de sanctis. Greg. 4. dial. ca. 39. Berna. de obitu Hũberti. Damasc. in serm. de defunctis. Concil. Florent. Trident. sess. 6. can 30. & sess 25. part. 1.
[b] 2. Mac. 12. g Vide etiã 1. Reg. 31. d & ibid Redam Item 2 reg. 1. b 3. fg Tob. 4. c Eccl. 7. d 17. c 38. c Hiere 16. b 2. Tim. 1. d 1. Ioan 5. d
[c] Ibidem.

D In hanc sententiam concedunt venerandæ [a] Synodi & Patres, qui veram ecclesiæ doctrinam tradiderunt. Ex quibus vt vnus

[a] Concil. 4 Carthag. cã. 79 & 95 Tolet 11. cã. 12. Triburiense, can. 31 Braca ren. 1. can 34 Florent. Trident. sess. 25. & sess. 22. cap. 2. & can. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro multis, idemque fide dignissimus testis [b] Augustinus proferatur: In Machabęorum libris (inquit) legimus, oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquàm omninò in scripturis legeretur, non parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, authoritas, vbi in precibus Sacerdotum, quę Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Et rursùs alibi: [c] Purgatorias pœnas nullas futuras opinãdum est, nisi ante illud vltimum tremendumque iudicium. Et quid illis verbis luculentius? [d] Orationibus sanctę Ecclesiæ, & Sacrificio salutari, & eleemosynis, quę pro eorum (defunctorum) spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordiùs agatur à Domino, quàm peccata eorum meruerunt. Hoc enim à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia. Sic Augustinus ante MCC. annos, vt interim eo vetustiores etiam, [e] Cyprianum, [f] Origenem, [g] Dionysium, [h] Clementem, in hac doctrina maximè consentientes, prætermittamus.

E Quocirca [a] Chrysostomus palàm hortatur, vt pro viribus & ipsi defunctos iuuemus,

b Lib. de cura pro mortuis gerenda, cap. 1.

c De ciuitate Dei, li 21. cap. 16. Vide Matt 12. c. 5 d Malac. 3. a Philip. 2. b Apoc. 5 a d

d Aug. de verbis Apost. serm. 34. Similiter Isidorus lib. 1. de officijs eccle. cap. 18. Rabanus lib. 2. de iustificatione Cler. cap. 44.

e Lib. 4. epist. 2. & lib. 1. epist. 9.
f Vt suprà.
g De Eccles. Hierarch. cap 7.
h Epist. 1. & lib. 6. Constitut. Apost. cap. 30.
a Homil. 3 in epist. ad Philip. & 41. in 1. Cor. & 69. ad pop. Damasc.

mus, & alios qui pro ipsis orent, commonefaciamus. Non enim temerè ab Apostolis hęc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis indè multum contingere lucrum, vtilitatem multam. Ità Chrysostomus.

in orati. de defunctis. Athanasius & Nyssenus apud Damascenum.

F Hoc est demùm, quod aduersùs [b] Aërianos Ecclesia fida Scripturæ interpres vsquè docuit, ignem [c] esse quendam purgatorium seu emendatorium, vt Augustinus [d] appellat, eoque pœnas peccatorum, quas hîc pœnitentia perfectè non diluit, defunctis in CHRISTO fidelibus luendas & expiãdas esse, nisi, prout Augustinus [e] loquitur, viuentium suorum pietate illi releuentur.

b Epiphan. hæresi 75 & August. hæresi 53. Item Damasc. de hæresibus.

c Trident. sess. 25. & 6. Vide & concilium Florentinum.

d In Psal. 37 & lib. 2 de gen contra Manich. ca. 20. Greg. in 3. psal. pœnitential. & lib. 4. dial. cap. 39 Bernard. ser. 66. in Cantica.

e In Enchir. cap. 110. Et de cura pro mortuis gerenda, cap. 1. 4. & 18.

SCRIPTVRAE.

A MANASSES rex Iuda in oratione cùm captus teneretur in Babylone: Tu igitur DOMINE DEUS iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis, Abraham, Isaac, et Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt: sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem.

SECVNDI Regum duodecimo: Et dixit Dauid (reprehẽsus à Nathan ob commissum homicidium et adulterium) ad Nathan, Peccaui Domino. Dixitque Nathan ad Dauid, Dominus quoquè transtulit peccatum tuum: non morieris. Veruntamen quoniam blasphemare fecisti inimicos DOMINI: propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur. Et reuersus est Nathan in domum suam. Percussit quoque Dominus paruulum quem pepererat vxor Uriæ Dauid, & desperatus est. Deprecatusque est Dauid Dominum pro paruulo, & ieiunauit Dauid ieiunio, & ingressus seorsùm, iacuit super terram. Venerunt autem seniores domus eius, cogentes eum, vt surgeret de terrâ: qui noluit, nec comedit cum eis cibum.

PSALMO sexto: Laboraui in gemitu meo, lauabo p̃ singulas noctes lectũ meũ, lachrymis meis stratũ meũ rigabo, &c.

ESAIAE trigesimooctauo: Recogitabo tibi (inquit Ezechias) omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

MATTHAEI vigesimosexto: Tunc cœpit detestari & iurare, quia non nouisset hominem. Et continuò gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi IESV, quod dixerat: Priùs q̃ gallus cãtet, ter me negabis. Et egressus foràs, fleuit amarè.

LVCAE septimo: Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quòd accubuisset in domo pharisæi, attulit alabastrum vnguenti: & stans retrò secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Videns autem Pharisæus, qui vocauerat eum, ait intrà se, dicens: Hic si esset propheta, sciret vtiquè quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est. Et respondens IESVS, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere, &c. Intraui in domũ tuam, aquam pedibus meis nõ dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti: hæc aũt vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi, REMITTÛTUR ei peccata multa, qm̃ dilexit multùm. Cui autẽ minus dimittitur, minùs diligit. Dixit autem ad illam: REMITTÛTUR tibi peccata. Et

Et cœperunt, qui simul accumbebant, dicere intrà se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit, vade in pace.

B PRIORIS ad Corinthios tertio: Fundamentũ aliud nemo potest ponere, præter id quod positũ est: quod est Christus IESVS. Si quis aũt superædificat super fundamentũ hoc, aurum, argẽtum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam: vniuscuiusque opus manifestum erit: DIES enim DOMINI declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuscuiusq; opus quale sit, ignis p̃babit. Si cuius op⁹ mãserit, quod supædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.

APOCALYPSIS vigesimoprimo, in fine: Nõ intrabit in eã (ciuitatẽ cælestẽ) aliquod coinquinatũ, aut abominationẽ faciens & mẽdacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ AGNI. PSALMO 14 DNE, qs habitabit in tabernaculo tuo? aut qs requiescet in mõte sancto tuo? Qui ingredit sine macula, & operatur iustitiam, &c. PSALMO vigesimotertio: Quis ascendet in montem DOMINI? aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo.

C SECVNDI Machabæorum duodecimo: AT verò fortissimus Iudas hortabat̃ populum cõseruare se sine peccato, sub oculis videtes q̃ facta sunt, p̃ peccatis eorũ q̃ p̃strati sunt. ET sancta collatiõe, duodecim millia drachmas argẽti misit Hierosolymã offerri p̃ peccatis mortuorũ sacrificiũ, benè & religiosè de resurrectiõe cogitãs. (nisi em̃ eos q̃ ceciderãt, resurrecturos speraret, superfluũ videret & vanũ orare p̃ mortuis) & qa considerabat, quòd hi q̃ cũ pietate dormitionẽ acceperãt, optimam haberent repositã gratiã. Sãcta ergò & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

PRI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRIMI Regum capite trigesimoprimo, eoq; vltimo: Cùm audissent habitatores Iabes Galaad, quæcunque fecerât Philistijm Saul, surrexerunt omnes viri fortissimi, & ambulauerunt tota nocte, & tulerunt cadauer Saul, & cadauera filiorum eius de muro Bethsan: veneruntque Iabes Galaad & combusserunt ea ibì igni: & tulerunt ossa eorum & sepeliêrunt in memore Iabes, & ieiunauerunt septem diebus.

SECVNDI Regum primo: Apprehendens autem Dauid vestimenta sua scidit, omnesq; viri qui erant cum eo: & planxerunt & fleuerunt & ieiunauerunt vsque ad vesperam super Saul & super Ionathan filium eius, & super populũ Domini, et super domum Israel, eò quòd corruissent gladio.

ET capite tertio: DIXIT autem Dauid ad Ioab, et ad omnem populum qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, et accingimini saccis, et plangite ante exequias Abner. PORRÒ rex DAUID sequebatur feretrum. Cumq; sepelissent Abner in Hebrõ, leuauit rex DAUID vocem suam, et fleuit super tumulum Abner: fleuit autem et omnis populus. Plangensque rex et lugens Abner, ait: Nequaquàm vt mori solent ignaui, mortuus est Abner. Manus tuæ ligatæ non sunt, et pedes tui non sunt compedibus aggrauati: sed sicut solent cadere coram filijs iniquitatis, sic corruisti. Congeminansque omnis populus fleuit super eum. Cumque veniisset vniuersa multitudo cibum capere cum Dauid, clara adhuc die iurauit DAUID, dicens: Hæc faciat mihi DEUS, et hæc addat, si ante occasum solis gustauero panem vel aliud quidquam. Omnisque populus audiuit, et placuerunt eis cuncta quæ fecit rex in conspectu totius populi.

al. tes

TOBIAE quarto: Panem tuum et vinum tuum super sepulturam iusti constitue, et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus.

ECCLE-

ECCLESIASTICI septimo: Gratia ↓ datus in conspectu ↓dati omnis viuentis, & mortuo non prohibeas gratiam.

ET capite decimoseptimo: Eleemosyna viri quasi sacculus cũ ipso, & gratiã hominis quasi pupillã cõseruabit: & posteà resurget, & retribuet illis retributionem, vnicuique in caput ipsorum, & conuertet in interiores partes terræ.

ITEM capite trigesimooctauo: In requie mortui requiescere fac memoriã eius, & cõsolare illum in exitu spiritus sui.

HIEREMIAE decimosexto: Hæc enim dicit Dominus, Nè ingrediaris domum conuiuij, neque vadas ad plangendum, neque consoleris eos: quia abstulisti pacem meam à populo isto, dicit Dominus, misericordiam & miserationes. Et morientur grandes & parui in terra ista: non sepelientur, neque plangentur, & non se incident, neque caluitium fiet pro ijs. Et non frangent inter eos lugenti panem ad consolãdum super mortuo: & non dabunt eis potum calicis ad consolandum super patre suo & matre.

POSTERIORIS ad Timotheum primo: Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpè me refrigerauit, & catenam meam non erubuit. sed cùm Romam veniisset, solicitè me quęsiuit, & inuénit. Det illi Dominus inuenire misericordiam à Domino in illa die.

PRIMAE Ioannis quinto: Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita, peccanti nõ ad mortẽ. est peccatũ ad mortẽ: nõ ꝓ illo dico, vt roget qs. Omnis iniquitas peccatum est: & est peccatum ad mortem.

D MATTHAEI duodecimo: Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemiæ non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit cõtra spiritũ sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ET capite quinto: Esto consentiens aduersario tuo citò dum es in via cum eo, nè fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies indè, donèc reddas nouissimum quadrantem.

MALAC. 3. ECCÈ venit (DNator,) dicit DNS exercituũ: & qs poterit cogitare diẽ aduẽtus eius? & qs stabit ad vidẽdũ eũ? Ipse eñ quasi ignis cõflans, & quasi herba fullonũ: & sedebit cõflans & emũdans argẽtum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurũ & q̃si argẽtũ, et erũt DNO offerẽtes sacrificia in iustitia. AD Philip. 2. Vt in noĩe IESVS omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum, et omnis lingua confiteatur quia DNS IESVS Christus in gloria est Dei patris.

APOC. 5. Nemo poterat neq; in cælo, neque in terra, neq; subtus terrã aperire librũ, neq; respicere illũ. Ibid. Et oẽm creaturã q̃ in cælo est, et sup terrã, et sub terra, et q̃ sunt in mari, et quę in eo: omnes audiui dicẽtes, Sedẽti in throno, et Agno benedictio et honor et gloria et potestas in secula seculorũ.

PATRES.

1. B AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite centesimodecimo: Neque negandum est, defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cùm pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynę in Ecclesia fiunt. Sed eis hæc prosunt, qui cùm viuerent, vt hæc sibi postea prodesse possent, meruerũt. Est enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt non requirat ista post mortem: nec tam malus, vt ei nõ prosint ista post mortem. Est verò talis in bono, vt ista non requirat: & est rursùs talis in malo, vt nec his valeat, cùm hęc vita transierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritũ cõparatur, q̃ possit post hãc vitã releuari quispiã, vel grauari. Nemo aũt se speret q̃d hic neglexerit, cùm obierit, apud Deũ promereri. Nõ igitur ista, q̃, p defunctis cõmendandis frequentat ecclesia, illi Apostolicę sunt aduersa sentẽtię, q̃ dictũ est, Oẽs enim adstabimus &c. quia etiã hoc meritũ sibi quisq; cùm in corpore viueret, cõparauit, vt ei possent ista prodesse. Non enim omnibus prosunt. Et quare non omnibus prosunt, nisi propter differentiam vitæ, quam quisque gessit in corpore? Cùm ergò sacrificia, siue altaris, siue quarumcunq;

Animæ defũctorum sacrificio mediatoris & eleemosynis iuuantur.

Triplex meritũ genus.

2. Cor 5.

rumcunque eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valdè bonis gratiarũ actiones sunt: pro non valdè malis propitiationes sunt: pro valdè malis etsi nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescunque viuorum consolationes sunt. Quibus autem prosunt, aut ad hoc, p̃sunt, vt sit plena remissio, aut certè tolerabilior fiat ipsa damnatio. Hæc ibid. Eadem etiàm hęc verba oĩa & eodẽ modo citat, & hinc se ea desumpsisse affirmat, libro de octo Dulcitij quæstionibus, quęstione secunda. Habet similia libro vigesimoprimo de ciuitate Dei, capite vigesimoquarto.

2. BEDA presbyter in caput vndecimum Prouerbiorum: Notandum autem, quòd etsi impijs post mortem spes veniæ non est: sunt tamen qui de leuioribus peccatis, cum quibus obligati defuncti sunt, post mortem possunt absolui: vel pœnis videlicet castigati, vel suorum precibus, eleemosynis, Missarum celebrationibus absoluti: sed hæc quibuscunque fiunt, & ante iudicium, & de leuioribus fiunt erratis.

Suorum precibus, eleemosynis & Missarum celebrationibus absoluuntur.

3. AVGVSTINVS in Psalmum trigesimumseptimũ: Domine, nè in indignatione tua arguas me &c. Non sim inter illos, quibus dicturus es, Ite in ignem æternum. Neque in ira tua emendes me, vt in hac vita purges me, & talem me reddas, cui iam emendatorio igne non opùs sit, propter illos, qui salui erunt, sic tamen quasi per ignẽ. Quare, nisi quia hic ædificant supra fundamentum ligna, fœnum, stipulam? Si ædificarent autem aurum, argentum, lapides pretiosos: & de vtroque igne securi essent, non solùm de illo æterno, qui in æternum cruciaturus est impios: sed etiàm de illo, qui emendabit eos, qui per ignem salui erunt. Dicitur enim, Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Et quia dicitur, saluus erit, contemnitur ille ignis. Ità planè quanuis salui per ignem, grauior tamen erit ille ignis, quàm quicquid potest homo pati in hac vita. Et nõstis, quanta hic passi sunt mali, & quanta possunt pati, tamen tanta passi sunt, quanta potuerunt pati & boni. Quid enim quisque maleficus, latro, adulter, sceleratus, sacrilegus pertulit legibus, quod non pertulit martyr in confessione CHRISTI? Ista ergò quæ hic sunt mala, multo faciliora sunt, & tamen videte quemadmodùm ea homines nè patiantur, quicquid iusseris faciunt. Quanto melius faciunt quod iubet Deus, nè illa grauiora patiantur?

Ignis emẽdatorius. 1. Cor. 3.

Matt. 25.

Grauitas ignis purgatorij.

4. IDEM libro vigesimoprimo de ciuitate Dei, capite vigesimo sexto: Verùm qui has necessitudines (vxorem, patrem, filios, &c.) sic amat carnaliter, vt tamen eas CHRISTO Domino non præponat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pónat, malítque ipſis carere, quàm CHRISTO, ſi ad hunc fuerit articulum tentationis adductus, per ignem ſaluus erit, quia ex earum amiſsione tantum neceſsè eſt vrat dolor, quantum hæſerat amor.

Tãtũ vrit dolor, quantum hæſerat tẽporalium rerum amor.

5. IDEM Auguſtinus libro de fide & operibus, capite decimoſexto, exponens illum locum, Fundamentum aliud &c. Eccè ille qui quæſiuit à magiſtro bono, quid boni faceret, vt haberet vitam æternam, & audiuit, ſi ad vitam venire vellet, ſeruanda ſibi eſſe mandata. Et cùm quæreret, Quæ mandata? dictum eſt ei, Non occides &c. &, Diliges proximum tuum tãquàm te ipſum: vt hęc faciens, fidem CHRISTI teneret, & proculdubiò fidem, quæ per dilectionem operatur. Porrò ſi faceret etiam, quod Dominus addidit, dicens, Si vis perfectus eſſe &c. ędificaret ſuper illud fundamentũ aurum, argentum, lapides precioſos: non enim cogitaret, niſi quæ ſunt DEI, quomodò placeret Deo: & hæ cogitationes ſunt, quãtùm exiſtimo, aurum, argentum, lapides precioſi. Porrò ſi circa diuitias ſuas quodam carnali teneretur affectu, quanuis ex eis multas eleemoſynas faceret: nec ad eas augendas fraudis aliquid rapinæq; moliretur, aut earum minuẽdarum vel amittẽdarum metu in aliquod facinus flagitiúmve laberetur, alioquin iam ſe iſto modo ab illius fundamenti ſtabilitate ſubtraheret: ſed propter carnalem, vt dixi, quem in ijs habebat, affectũ talibus bonis ſine dolore carere nõ poſſet, ædificaret ſuper fundamẽtum illud fœnũ, ligna, ſtipulã, maximè ſi & vxorem ſic haberet, vt etiam propter ipſam cogitaret ea quæ ſunt mundi, quomodò placeret vxori. Hæc igitur quoniã affectu dilecta carnali, non ſine dolore amittuntur, propterea qui ſic ea habent, cùm habeant in fundamento fidem, quæ per dilectionem operatur, neque huic iſta vlla ratione vel cupiditate præponant, in eorum amiſſione paſsi detrimentum, per ignem quendam doloris perueniunt ad ſalutem. A quo dolore atque detrimento tanto eſt quiſque ſecurior, quanto ea vel minùs amauerit, vel tanquàm non habens habuerit. Hæc ibi, quæ eadem ex hoc loco petita repetit de octo Dulcitij quæſtionibus, quæſtione prima.

Quid ſit ædificare aurum &cæ. 1.Cor.7.

1.Cor.3. Aedificantes fœnum, ſtipulam.

1.Cor 7.

6. IDEM in Pſalmum octogeſimum: Nemo ſuper fundamentum hoc ædificans adulteria, blaſphemias, ſacrilegia, idololatrias, periuria, putet ſe ſaluum futurum per ignem, quaſi iſta ſint ligna, fœnum, ſtipula, ſed qui ædificat amorem terrenorum ſuper fundamentum regni cælorum, id eſt, ſuper Chriſtum, ardebit amor rerum temporalium, & ipſe ſaluus erit per idoneum fundamentum.

ardebit amor temporaliũ.

7. ORI-

7. ORIGENES homilia duodecima in Hieremiam: Et vide ſi non vera ſit ratio. Quis enim peccata non recipit? Nempe ille, qui poſt credulitatem aut baptiſmum audierit Dominum dicẽtem, dimiſſa ſunt tibi peccata, nec vltrà peccauerit. Si autem poſt lauacrũ & veniam delictorum, rursùs ad priſtinas ſordes fuerimus reuerſi, & adhuc imperfecto ſenſu ab Apoſtolorum veſtigijs recedẽtes, aut iniuſta geſſerimus aliqua, aut certè in ipſa iuſtitia ſint aliq̃ nata peccata, quid nobis fiat cõſideremus: vtrum ne egredientes de præſenti ſeculo ſi habuerimus vitia vel virtutes, recipiem⁹ pro virtutibus p̃mia, & dimittẽtur nobis ea, q̃ ſciẽtes peccauimus: an plectemur, ꝓ delictis, neq; recipiemus p̃mia, ꝓ virtutibus. Sed neutrũ hoc verum eſt, qa & ꝓ peccatis torquebimur, & ꝓ iuſtitia recipiemus p̃mia quę meremur. Si enim poſt fundamentũ IESV CHRISTI non ſolùm in tuo corde aurum, & argentum, & lapidem precioſum (ſi tamen habes aliquid auri vel argenti) ſuperædificaueris, verùm & ligna, fœnum, & ſtipulam, quid tibi vis fieri, cùm anima ſeiuncta fuerit à corpore: vtrum nam ingredi vis in ſancta cum lignis tuis, cum fœno & ſtipula, & polluas regnum Dei? an propter lignum, fœnum, & ſtipulam foris reſidere, & pro auro, argento, & lapide precioſo nihil mercedis accipere? Sed neque hoc æquum eſt. Quid igitur ſequitur, niſi vt primùm propter ligna ignis tibi detur, qui conſumat fœnũ, lignũ, vel ſtipulã? &c. Et paucis interiectis: Primùm quippe ꝓpter iniuſtitias tormenta perpetimur: deindè ꝓpter iuſtitiã coronamur.

Et ꝓ peccatis torquebimur, & ꝓ iuſtitia recipiemus præmia.

1.Cor.3.

Cũ lignis, fœno & ſtipula nõ intrabitur in regnũ cælorum.

8 IDEM homilia decimatertia in Hieremiam: Si quis ſeruauerit lauacrum Spiritus ſancti, iſte in reſurrectionis primæ parte communicat. Si quis verò in ſecunda reſurrectione ſeruatur, iſte peccator eſt, qui ignis indiget baptiſmo, qui combuſtione purgatur, vt q̃quid habuerit lignorum, fœni & ſtipulæ, ignis conſumat. Quamobrem cùm talia poſt mortem nobis reſidere videamus, ſcripturas diligenter ſimul recitantes, reponamus eas in cordibus noſtris, & iuxta earum viuere præcepta nitamur, vt ante exceſsionis diem, ſi fieri poteſt, peccatorum ſordibus emundati, cum ſanctis valeamus aſſumi.

Apoc.10.

1.Cor.3.

9. IDEM Origenes homilia vigeſimaquinta in Numeros: Tempus igitur belli nobis eſt in hoc mundo, pugna aduersùs Madianitas eſt, ſiue aduersùm vitia carnis noſtræ, ſiue aduersùm contrarias poteſtates. Spectat nos angelorum chorus, virtutum cæleſtium pia erga nos pendet expectatio, quandò vel quomodò de hoc prælio reuertamur, quid vnuſquiſque noſtrùm manubiarum reportet: &

Universidad de Deusto
Biblioteca

intuentur curiosiùs ac solicitiùs perscrutantur, quis nostrûm auri
1.Cor 3. hinc amplius ferat, quis etiam argenti illud põdus exhibeat, quisve lapides deferat preciosos. Requiruntur etiam, si quis æs deferat, aut ferrũ, aut plũbum, sed & vas ligneũ si fortè aliqs, aut fictile, aut aliud huiusmodi magnę domus vsibus necessariũ. In magna enim do-
2.Tim.2. mo nõ sunt tantũmodò vasa aurea & argẽtea, sed & lignea & fictilia. Requiritur ergò diligenter, cùm abierimus illuc, quid vnusquisque nostrûm deferat: & secundùm ea quæ detulerit, secundùm quod labor eius pro contemplatione exuuiarum probatur, etiam mansionis ei meritum deputabitur. Probantur tamen omnia hæc: quæ per ignem, per ignem: quæ per aquam, per aquam. Vniuscuiusque enim opus, quale sit, ignis probabit. Propterea ergò ait: Hæc est iustificatio legis, quam constituit Dominus Moysi: præter aurum, & argentum, & æramentum, & ferrum, & plumbum, & stannum, & omnes res quæ transit per ignem, traducite per ignem, & mundabitur. Sed & in aqua purificationis purificabuntur. Omnia quæcunq; non transeunt per ignem, transibunt per aquam, & lauabitis vestimenta vestra die septima, & mundi eritis, & post hæc introibitis in castra. Vides quomodò purificatione indiget omnis qui exierit de prelio vitę huius? &c.

10. IDEM homilia sexta in Exodum: Triplex est benè agendi via: nihilominùs enim vel opere, vel cogitatione, vel verbo boni aliqd
1.Cor.3. agitur. Hoc enim significat & Apostolus, cùm dicit: Qui aũt ædificat super fundamentũ hoc aurũ, argentũ, lapides preciosos: triplicẽ bonorũ indicãs viam. Subiungit nihilominùs triplicẽ etiam malorũ, cùm dicit, ligna, fœnũ, stipulã. Et paulò pòst: Idcircò igitur q saluus fit, per ignem saluus fit, vt si quid fortè de specie plũbi habuerit admixtum, id ignis decoquat & resoluat, vt efficiantur omnes aurum bonum. Quia aurum terræ illius bonum esse dicitur, quam habituEcci.27. ri sunt sancti, & sicut fornax probat aurum, sic homines iustos tentatio. Veniendum est ergò omnibus ad ignem, veniendũ est ad conMala.3. flatorium. Sedet enim Dñs & conflat, & purgat filios Iuda. Sed & illuc cùm venitur, si quis multa opera bona, & parùm aliquid iniquitatis attulerit, illud parùm tanquàm plumbum, igne resoluitur ac purgatur, & totum remanet aurum purum. Et si quis plus illuc plũbi detulerit, plùs exuritur, vt ampliùs decoquatur, vt etsi parũ aliquid sit auri, purgatum tamen resideat. Quòd si aliquis illic totus plumbeus venerit, fiet de illo hoc quod scriptum est: Demergetur in profundum tanquàm plumbum in aqua validissimum.

11. GRE-

11. GREGORIVS libro quarto dialogorum, capite trigesimo nono, respondens ad quæstionem, An post mortẽ purgatorius ignis sit: sic ait, In Euangelio Dominus dicit: Ambulate dum lucem ha- Ioan.12.
betis. Per prophetam quoquè ait: Tempore accepto exaudiui te, & Esa.49.
in die salutis adiuui te. Quod Paulus Apostolus exponens, dicit: Ec- 2.Cor.6.
cè nunc tempus acceptabile, eccè nunc dies salutis. Salomon quoq; ait: Quodcunque potest manus tua facere, instanter operare: quia Eccl.9.
nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erit apud inferos quò tu properas. Dauid quoquè ait: Quoniam in seculum misericor- Psal.117.
dia eius. Ex quibus nimirùm sententijs constat, quia qualis hinc qsque egreditur, talis in iudicio præsentatur. Sed tamẽ de quibusdam Probat B. Gre-
leuibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est, gorius Purga-
pro eo quod veritas dicit: Quia si quis in sancto spiritu blasphemiã torium esse.
dixerit, neque in hoc seculo remittetur ei, neque in futuro. In qua Matt.12.
sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc seculo, quasdam verò in futuro posse laxari. Quod enim de vno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen vt prędixi, hoc de paruis minimisque peccatis fieri posse credendum est: sicut est assiduus ociosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curę rei familiaris, quę vix sine culpa vel ab iplis agitur, qui culpam q̃liter declinare debeãt, sciunt: aut in nõ grauibus rebus error ignorantiæ: quæ cuncta etiam post mortem grauant, si adhuc in hac vita positis minimè fuerint relaxata. Nam cùm Paulus dicat, Christum 1.Cor.3.
esse fundamentum, atque subiungat: Si quis superædificauerit &c. ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Quanuis hoc de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito possit intelligi, tamen si quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat, pensandum solicitè est, quia illum per ignem dixit posse saluari, non qui super hoc fundamentum ferrum, æs vel plumbum ædificat, id est, peccata maiora, & idcircò duriora, atque tunc iam insolubilia: sed lignum, fœnum, stipulam, id est, peccata minuta atque leuissima, quæ ignis fa- Ligna, fœnũ,
cilè consumat. Hoc tamen sciendum est, quia illic saltem de mini- stipulæ.
mis nihil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis hoc actibus in hac adhuc vita positus, vt illic obtineat, promereatur.

12. BEDA in tertiũ caput Lucę in ea verba: Ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni. Sunt q ità exponũt, q̃ in p̃senti in spiritu, & in futuro baptizemur in igni: Vt videlicet sicut nũc in remissiõe oim Purgatorij
peccatorũ, ex aqua & spiritu renascimur, ità & tũc de leuib⁹ qbusdã ignis bapti-
peccatis, q̃ hinc nobis eũtibus adhęserint, Purgatorij ignis ante vlti- sma.

mum

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Cor.3. mũ iudiciũ baptismate pmundemur, dicẽte Apostolo: Si qs supædificauerit super hoc fundamentũ, aurũ, argẽtum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam: vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod superædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur. Ipse autem saluus

Ex Gregorio erit, sic tamen quasi per ignem. Quod quanuis & de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito possit intelligi, tamen si quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat, pensandum solicitè est, quia illum dixit, posse per ignem saluari, non qui super fundamentum Christi, ferrum, æs, vel plumbum ædificat, id est, peccata maiora & duriora, atque tunc iam insolubilia, sed lignum, fœnum, stipulam, id est, peccata minima atque leuissima, quæ ignis facilè consumat. Hoc tamen sciẽdum est, quòd illic saltem de minimis nihil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis hoc actibus in hac adhuc vita positus, vt illic obtineat, promereatur.

Quibus defũctis prosint orationes viuentium.

1. C AVGVSTINVS libro 21. de ciuitate Dei, cap. 24. Nam pro defunctis quibusdam, vel vt dicitur pro mortuis, vel ecclesię, vel q̃rundã piorum exaudiri orationẽ eius, licẽt q in Christo renati non adeò ità malè vixerint in corpore, vt tali misericordia habeãtur indigni: nec ijdem sic benè, vt inueniãtur tali misericordia non egére.

Spiritus patiuntur pœnas temporales.

Tales etiã cõstat ante iudicij diẽ per pœnas tẽporales, quas eorũ spiritus patiũtur, purgatos, receptis corporibus, ęterni ignis supplicijs nõ tradẽdos. Ibidẽm: Ipsius quippe Ecclesiæ, vel quorundã piorum exauditur oratio, sed ꝓ his quorũ in Christo regeneratorũ nec vsq; adeò vita in corpore malè gesta est, vt tali misericordia iudicentur

Matt.12. digni non esse: nec vsqueadeò benè, vt talẽ misericordiã reperiãtur necessariã non habere. Sicut etiã facta resurrectione mortuorũ non deerũt, qbus post pœnas, q̃s patiũtur spiritus mortuorũ, impetratur misericordia, vt in ignẽ nõ mittãtur ęternũ. Neque enim de qbusdã veraciter diceret, q. nõ eis remittatur neq; in hoc seculo, neq; in futuro, nisi essent, qbus etsi non in isto, tamen remitteretur in futuro.

1.Cor.3. 2. IDEM homilia decimasexta in libro quinquaginta homiliarum: Hi verò qui temporalibus pœnis digna gesserunt, de quibus Apostolus dicit, Si cuius opus arserit, detrimentũ patietur: ipse aũt saluus erit, sic tamen quasi per ignem: per fluuium igneum, de quo

Daniel 7. Quanta pertranseundi mora. Propheticus sermo commemorat, Et fluuius igneus currebat ante eum: per fluuium igneum & vada feruentibus globis horrẽda trãsibunt. Quãta fuerit peccati materia, tãta & ptranseundi mora. Quãtum exegerit culpa, tantũ sibi ex homine vendicabit q̃dam flammæ ratio-

rationabilis disciplina. Et quantum stulta iniquitas suggesserit, tantum sapiens pœna desæuiet. Et quia sermo diuinus quodam loco æneę ollę animam peccatricem comparat, dicens: Pone illam super

Ezech.24. for.ſtannũ prunas vacuam, donèc concalescat æs eius, & omne ſtagnum eius defluat: illic sermones ociosi, & cogitationes iniquæ vel sordidæ, illic multitudo leuiũ peccatorũ, q̃ puritatẽ nobilis naturæ infecerãt, exundabũt: illic stagnũ vel plumbum diuersorum subrepẽtium

Peccata venialia illic expiabuntur. delictorũ, quæ diuinã imaginẽ obscurauerãt, cõsumentur: q̃ oĩa hìc ab anima separari per eleemosynas & lachrymas compendiosa trãsactione potuissent. Eccè sic exigere habet ab homine rationem, qui seipsum pro homine dedit, & confixus clauis, legi mortis se iunxit.

3. AVGVSTINVS sermone quadragesimoprimo de sanctis,

Qualia peccata illic expiabuntur, qualia nõ itẽ: & q̃ graui pœna. qui est sermo quartus de animabus defunctorum: Fundamentum enim aliud &c. Multi sunt, qui lectionem istam malè intelligentes, falsa securitate decipiuntur, dum credunt, quòd si supra fundamẽtũ Christi capitalia crimina ędificent, peccata ipsa per ignem transitorium possint purgari, & ipsi postea ad vitam perpetuam peruenire. Intellectus iste, fratres charissimi, corrigẽdus est: quia ipsi se seducunt, qui taliter sibi blandiuntur. Illo enim transitorio igne, de quo dixit Apostolus, Ipse autẽ saluus erit, sic tamen quasi per ignem: non capitalia, sed minuta peccata purgantur. Quicunq; aliqua de capitalibus peccatis in se dominari cognouerit, nisi dignè se emẽdauerit, & si habuerit spatium, longo tempore pœnitentiam egerit, & largas eleemosynas erogauerit, & à peccatis ipsis abstinuerit, illo trãsitorio igne de quo dixit Apostolus, purgari non poterit, sed æterna illum flamma sine vllo remedio cruciabit. Ità peccata ipsa in hoc seculo purgantur, vt in futuro illo ignis purgatorius aut non inueniat, aut certè parùm inueniat, quod exurat. Sin autem nec in tribulatione Deo gratias agimus, nec bonis operibus peccata redimimus, ipsi tã diù in illo purgatorio igne moras habebimus, quàm diù supradicta peccata minuta tanq̃ ligna, fœnum, stipula, cõsumatur. Sed dicit aliquis: Non pertinet ad me, quandiù moras habeã, si tamen ad vitam æternã perrexero. Nemo hoc dicat, fratres charissimi, quia ille purgatorius ignis durior erit, (vt & suprà in psalmum trigesimum septimum) quàm quid potest in hoc seculo pœnarum videri, aut cogita-

Psalm 89. ri, aut sentiri. Et cùm de die Iudicij scriptum sit, quòd erit dies vnus tanq̃ mille anni, & mille anni tanq̃ dies vnus, vndè scit vnusquisq; vtrùm diebus, an mensibus, an fortè etiam & annis per illum ignem sit transiturus? Et quibusdam interpositis, Et ideò quotiès in lectiõe

Universidad de Deusto
Biblioteca

apostolica audieritis: Si quis supra fundamentum Christi superedificat aurum, argentum, lapides preciosos, de sanctis hoc & perfectis Christianis accipite, qui velut aurum purgatũ merebuntur ad æterna præmia peruenire. Illi verò, qui superædificant ligna, fœnum, & stipulã, de bonis Christianis, sed negligentibus minuta peccata purgare, intelligite: quæ peccata si nec diuina iustitia multis tribulationibus purgauerit, nec vnusquisq; eleemosynarum largitate redemerit, non sine grandi dolore in illis implebitur illud quod dicit Apostolus: Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.

4. GREGORIVM habes suprà in hac quæstione, B 11.

5. BERNARDVS in sermone de obitu Humberti monachi: Illud scitote, quia post hãc vitam in purgabilibus locis centupliciter, quæ fuerint hic neglecta, redduntur vsq; ad nouissimũ quadrantẽ.

Neglecta cẽtupliciter redduntur in locis Purgabilibus.

6. DAMASCENVM in sermone de defunctis, siue in sermone, Quòd qui hinc migrárunt, sacris operationibus & viuorum beneficijs multùm iuuentur: habes suprà in tractatu de Sacramento Eucharistiæ, quæstione septima, L 4.

7. CONCILIVM Florentinum in literis vnionis: Item definimus, si verè pœnitẽtes in Dei charitate decesserint, anteq; dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint & omissis, eorũ animas pœnis purgatorijs post mortẽ purgari. Et vt à pœnis huiusmodi releuentur, prodesse eis fidelium viuorũ suffragia, Missarũ scilicet sacrificia, orationes, & eleemosynas, & alia pietatis officia, quę à fidelibus pro alijs fidelibus fieri consueuerunt, secundũ Ecclesiæ institutа: illorumq; animas, qui post baptisma susceptum nullam omnò peccati maculam incurrerũt, illas etiam quæ post contractã peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exutæ corporibus (prout superiùs dictum est) sunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum trinum & vnum, sicuti est, pro meritorũ tñ diuersitate alium alio perfectiùs. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedũt, mox in infernũ descendere, pœnis tñ disparibus puniendas.

Propter neglectã satisfactionem in hac vita, purgatoriæ pœnæ sustinentur.

Modi quibus releuantur.

quorũ animæ statim ad cælum euolent, aut in infernum descendant.

8. CONCILIVM Tridentinũ sessione sexta, canone trigesimo: Si quis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ità culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in Purgatorio, antequàm ad regna cælorum aditus patére possit, anathema sit.

Pœna nõnunquàm restat exoluenda in Purgatorio.

9. IDEM Cõcilium Tridentinũ sessione vigesimaquinta, parte

prima, in decreto de Purgatorio: Cum Catholica Ecclesia, Spiritu sancto edocta, ex sacris literis & antiqua Patrum traditiõe, in sacris Concilijs, & nouissimè in hac œcumenica synodo docuerit, Purgatoriũ esse, animasq; ibi detentas, fideliũ suffragijs, potissimũ verò acceptabili altaris sacrificio iuuari: pcipit sancta Synodus episcopis, vt sanam de Purgatorio doctrinã, à sanctis Patribus & sacris Cõcilijs traditã, à Christi fidelibus credi, teneri, doceri, & vbiq; prædicari, diligenter studeant. Apud rudem verò plebẽ difficiliores ac subtiliores quæstiones, quęq; ad ędificationẽ non faciũt, & ex qbus plerunq; nulla fit pietatis accessio, à popularibus concionibus secludãtur. Incerta itẽ, vel q̃ specie falsi laborant, euulgari ac tractari non pmittant. Ea verò q̃ ad curiositatẽ quandã, aut superstitionẽ spectãt, vel turpe lucrũ sapiunt, tanq; scandala & fideliũ offendicula prohibeant. Curent aũt Episcopi, vt fidelium viuorũ suffragia, Missarũ scilicet sacrificia, orationes, eleemosynæ, aliaq; pietatis opera, q̃ à fidelibus pro alijs fidelibus defunctis fieri cõsueuerũt, secundũ Ecclesiæ institutа, piè & deuotè fiãt, & q̃ ,p illis ex testatorũ fundatiõibus, vel alia ratiõe debẽtur, nõ pfunctoriè, sed à sacerdotibus & ecclesię ministris & alijs, q hoc pstare tenẽtur, diligẽter & accuratè psoluantur.

Doctrina Ecclesiæ Catholicæ de Purgatorio & suffragijs viuorum.

opera quibus animæ iuuãtur.

10. BEDA expositionũ allegoricarũ in Samuelẽ libro quarto, capite decimo, in ea verba vltimi capitis libri primi Regũ, Et ieiunauerunt septem diebus: Rectè, inquit, & ad literam pro mortuis, vt ad requiem peruenire valeant, septem diebus ieiunatur.

1. D CONCILIVM quartum Carthaginense (cui interfuit D. Augustinus) canone septuagesimonono: Pœnitẽtes, qui attentè leges pœnitentiæ exequuntur, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, vbi eis subueniri non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.

Orationes & oblationes ,p mortuis.

2. ITEM canone nonagesimoquinto: Qui oblatiões defunctorũ aut negant ecclesijs, aut cum difficultate reddunt, tanquàm egentiũ necatores excommunicentur.

Egentiũ necatores.

3. CONCILIVM Toletanũ vndecimũ, canone duodecimo: De his autẽ, qui accepta pœnitentia, anteq; reconciliẽtur, ab hac vita recesserint, placuit nobis, vt & memoria talium in ecclesijs commendetur, & oblatio pro eorum delicto à Presbyteris recipiatur.

Oblatio pro mortuorum delicto.

4. TRIBVRIENSE, canone trigesimoprimo: Si quis inuẽtus fuerit furtũ aut rapinã exercere, & in ipso diabolico actu mortẽ meretur incurrere, nullus ,p eo pſumat orare, aut eleemosynam dare: & eleemosyna pro eo data, in memoriã nec clericorũ, nec pauperũ veniat, sed execrabilis fordescat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. CONCILIVM Braccarense primũ, canone trigesimoquarto: Placuit, vt qui aut per ferrũ, aut per venenũ, aut p præcipitiũ, aut suspẽdiũ, aut quolibet modo violentã sibijpsis inferunt mortẽ, nulla pro illis in oblatiõe commemoratio fiat, neq; cum Psalmis ad sepulturam eorum cadauera deducantur. Multi enim sibi hoc per ignorantiam vsurpant. Similiter & de his placuit fieri, qui pro suis sceleribus puniuntur.

6. CONCILIVM Florentinum in literis vnionis, vt suprà, hac quæstione, C 8.

7. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimasexta, vt suprà, hac quæstione, C 9.

8. IDEM sessione vigesimasecunda, capite secundo, & canone tertio, vt suprà, quæstione septima de Eucharistia, M.15.

9. AVGVSTINVS libro de cura pro mortuis gerenda, capite primo, volens respondere ad quæstionem, vtrùm prosit cuiq; quòd post mortẽ corpus eius apud sancti alicuius memoriam sepeliatur: Dicis (inquit) videri tibi, non esse inanes motus animorum religiosorum atq; fidelium pro suis ista curantium. Adiungis etiam vacare non posse, quòd vniuersa pro defunctis Ecclesia supplicare consueuit: vt hinc & illud conijci possit, homini prodesse post mortem, si fide suorum humãdo eius corpori talis prouideatur locus, in quo appareat opitulatio etiam isto modo quæsita sanctorum. Sed cùm hęc ità sint, quomodò huic opinioni contrarium non sit, quod dicit
2. Cor 5. Apostolus, Omnes enim adstabimus ante tribunal Christi, vt ferat vnusquisq; secundùm ea quę per corpus gessit, siue bonũ, siue malũ: non te satis videre significas. Hæc quidem Apostolica sententia, ante mortẽ admonet fieri, quod possit prodesse post mortẽ: non tunc qũ iam recipiendũ est, quod quisq; gesserit ante mortẽ. Verùm hæc ità soluitur quæstio, quoniam quodam vitæ genere acquiritur, dum in hoc corpore viuitur, vt aliquid adiuuent ista defunctos: ac per hoc secundùm ea, quę per corpus gesserunt, eis quæ post corpus religiosè pro illis facta fuerint, adiuuantur. Sunt enim quos nihil omninò adiuuãt ista: siue pro eis fiant, quorũ tam mala sunt merita, vt neq; talibus digni sint adiuuari: siue pro eis, quorũ tã bona, vt talibus nõ indigeãt adiumẽtis. Genere igitur vitæ quod gessit quisq; p corpus, efficitur vt prosint vel non prosint, quæcunq; pro illo piè fiunt, cùm reliquerit corpus. Nam meritũ per quod ista prosint, si nullũ comparatum est in hac vita, frustrà quæritur post hanc vitam. Ità fit, vt neq; maniter Ecclesia, vel suorũ cura pro defunctis, quod potuerit religi-

Varia moriẽtiũ genera, ex quibus vnum est cui prosunt viuorũ opera.

religionis impendat: & tamen ferat vnusquisque secundùm ea, quæ per corpus gessit. Vt enim hoc quod impenditur, possit ei prodesse post corpus, in ea vita acquisitũ est, quam gessit in corpore. (Hucusquè hæc citat in libro de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione secunda.) Poterat inquisitioni tuæ sufficere mea breuis ista responsio: sed quia alia mouent, quibus respondendum existimo, parumpèr attende. In Machabęorum libris legimus oblatum pro mortuis 2. Mach. 12. sacrificium. Sed etsi nusquàm in scripturis veteribus omninò legeretur, non parua est vniuersę Ecclesię, quę in hac consuetudine claret authoritas: vbi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Hæc ibi. De conditione sepulturæ, & ijs quorum corpora apud memoriam sanctorum sepeliuntur, capitibus sequentibus disserit.

Vniuersæ Ecclesiæ authoritas.

10. IDEM Augustinus libro vigesimoprimo de ciuitate Dei, capite decimosexto: Tanta est Dei misericordia in vasa misericordiæ Rom. 9. quæ præparauit in gloriam, vt etiam prima hominis ætas, id est, infantia, quę sine vllo renisu subiacet carni, &c. & secunda, quę pueritia nuncupatur, vbi nondùm ratio susceptit hanc pugnam, & ferè sub omnibus vitiosis delectationibus iacet, &c. Si sacramenta mediatoris acceperit, etiamsi hanc in eis annis vitam finiat, non solùm pœnis non præparetur æternis, sed ne vlla quidem post mortem purgatoria tormenta patiatur. Sufficit enim sola spiritalis regeneratio, nè post mortem obsit, quod carnalis generatio cum morte contraxit, &c. Quisquis igitur cupit pœnas euadere sempiternas, non solùm baptizetur, verùm etiam iustificetur in CHRISTO, ac sic verè transeat à diabolo ad CHRISTVM. Purgatorias autem pœnas nullas futuras opinetur, nisi ante illud vltimum tremendumq; iudicium.

Pueri baptizati ante rationis vsum mortui, sine purgatorio saluantur.

11. AVGVSTINVS de verbis Apostoli, sermõe trigesimoquarto, vel secundùm alios trigesimosecundo: Pompa funeris, agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturæ, monumentorum opulenta constructio, viuorum sunt qualiacunque solatia, non adiutoria mortuorum. Orationibus verò sanctæ Ecclesiæ & sacrificio salutari, & eleemosynis quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitãdum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordiùs agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in corporis & sanguinis Christi communione defuncti sunt, cùm ad ipsum sacri-

Quibus opibus certò iuuentur mortui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficium loco suo commemorantur, oretur, ac pro illis quoquè id offerri commemoretur. Cùm verò eorum commendandorum causâ opera misericordiæ celebrantur, quis eis dubitet suffragari, pro quibus orationes Deo nõ inaniter allegantur? Non omninò ambigendum est ista prodesse defunctis, sed talibus qui ità vixerint ante mortem, vt possint eis hæc vtilia esse post mortem. Nam qui sine fide quæ per dilectionem operatur, eiusq; sacramentis de corporibus exiêrunt, frustrà illis à suis huiusmodi pietatis impenduntur officia &c. Non ergò mortuis noua merita comparantur, cùm pro eis boni aliquid impendunt sui, sed eorum præcedentibus consequentia ista redduntur. Non enim dictum est nisi cùm hîc viuerẽt, vt eos hæc aliquid adiuuarent, cùm hîc viuere destitissent. Et ideò istam finiens quisque vitam, nisi quod meruit in ipsa, non poterit habere post ipsam. Permittantur itaque pia corda charorum de suorũ mortibus contristari dolore sanabili, & consolabiles lachrymas fundant conditione mortali, quas citò reprimat fidei gaudium, qua credũt fideles, quãdò moriuntur, paululùm à nobis abire, & ad meliora trãsire &c. Sit pro viribus cura sepeliendi & sepulcra construendi, quia & hæc in scriptis sanctis inter bona opera deputata sunt. Nec solùm in corporibus Patriarcharũ aliorumq; sanctorum, & humanis cadaueribus quorũque iacentium, verùm etiàm in ipsius Dñi corpore prædicati atq; collaudati sunt, q ista fecerunt. Impleant ergò hęc homines erga suos officia postremi muneris, & sui humani lenimenta mœroris. Verùm illa quę adiuuent spiritus defunctorũ oblationes, orationes, erogationes, multo pro eis obseruãtiùs, instantiùs, abundantiùs impendãt, q suos carne, nõ spiritu mortuos, non solùm carnaliter, sed etiam spiritaliter amant.

Quibus prosint.

Gal. 5.

Cura sepulcra cõstruẽdi.

Ioan. 19.

Spiritus defunctorũ vt iuuandi.

12. ISIDORVS lib. primo de officijs ecclesiasticis, capite decimooctauo: Sacrificium pro defunctorũ fideliũ requie offerre, vel pro eis orare, qa per totũ hoc orbem custoditur, credimus quòd ab ipsis Apostolis traditũ sit. Hoc enim vbiq; Catholica tenet Ecclesia, q̃ nisi crederet fidelibus defunctis dimitti peccata, nõ pro eorũ spiritibus vel eleemosynã faceret, vel Deo sacrificium offerret. Nam & cùm Dominus dicit, Qui peccauerit in spiritum sanctum, non remittetur ei neq; in hoc seculo, neq; in futuro: demonstrat, quibusdam illic dimittenda peccata, & quodã purgatorio igne purganda. Ergò in quodam loco à sancto Augustino dictum est, Defunctorum animas sine dubio pietate suorum viuentium releuari, cũ pro illis sacrificiũ offertur, vel eleemosynę fiũt, si tamẽ aliq̃d sibi quisq; meri-

Traditio Apostolica, orare & sacrificare ꝓ mortuis.

Matth. 12. purgatorius ignis.

In enchiridio ad Laurent. cap. 110.

ritum præparauit, dum adhuc in corpore viueret, prõ quo ista prosint, quæcunq; pro illo fiunt. Nam non omnibus prosunt. Et quare non omnibus prosunt, nisi propter differentiam vitæ, quam quisq; gessit in corpore? Nam pro valdè bonis gratiarũ actiones sunt, pro non valdè malis propitiatiões sunt: pro valdè malis, etsi nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescunq; consolationes viuorum sunt. Quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt, vt fit plena remissio peccatorum: aut certè, vt tolerabilior fiat ipsa damnatio.

13. RABANVS Maurus libro secundo de Institutione Clericorum, capite quadragesimoquarto: Sacrificiũ pro defunctorũ fideliũ requie offerre, vel ꝓ eis orare, quia per totũ orbem hoc custoditur, credimus q; ab ipsis Apostolis traditum sit. Hoc enim vbiq; Catholica tenet Ecclesia: q̃ nisi crederet, fidelibus defunctis dimitti peccata, nõ pro eorum spiritibus vel eleemosynã faceret, vel sacrificiũ Deo offerret. Nam & cùm dicit, Qui peccauerit in Spiritũ sanctũ, nõ remittetur ei in hoc seculo, neq; in futuro: demõstrat, quibusdã illic dimittenda peccata, & quodã purgatorio igne purganda. Ergò vt in libris dialogi sanctꝰ Gregoriꝰ narrat, & Beda magister in gestis Anglorũ, frequẽter exẽplo ostensum, seu visiõe reuelatũ est, animabus defunctorũ multũ prodesse oblata ꝓ eis sacrificia. Et in quodã loco dictũ est à sancto Augustino, defunctorum animas sine dubio pietate suorũ viuentiũ releuari, &c. vt ex eodẽ refert Isidorus.

Apostolica traditio.

Matth. 12.

Lib. 4. dial. c. 55. & sequentib. Lib. 5 Angl. hist. ca. 13.

14. CYPRIANVS libro quarto epistolarũ, epistola secunda, ad Antonianum scribens: Floret Ecclesia tot virginibus coronata, & castitas ac pudicitia tenorem gloriæ suæ seruat: nec quia adultero pœnitentia & venia laxatur, continentiæ vigor frangitur. Aliud est ad veniam stare, aliud ad gloriam peruenire: aliud, missum in carcerem non exire indè, donèc soluat nouissimum quadrantem: aliud, statim fidei & virtutis accipere mercedem: aliud, pro peccatis longo dolore cruciatuũ emundari, & purgari diù igne: aliud, peccata omnia passione purgâsse: aliud denique, pendére in die iudicij ad sententiam Domini: aliud, statim à Domino coronari.

Matth. 5.

Nonnulli nõ exeũt carcerẽ donèc soluerint nouissimũ quadrantem.

1. Cor. 3.

15. IDEM libro primo epistolarũ, epistola nona ad plebem & Clerũ Furnitanorum: Quod Episcopi antecessores nostri religiosè considerantes, & salubriter prouidentes, censuerũt, nè quis frater excedens, ad tutelã vel curam Clericũ nominaret: ac si quis hoc fecisset, nõ offerretur ꝓ eo, nec sacrificiũ ꝓ dormitiõe eius celebraretur. Neq; enim apud altare Dei meret nominari in sacerdotũ prece, q̃ ab altari sacerdotes & ministros voluit auocare. Et ideò Victor cũ

Sacrificij celebratio pro dormitione fidelium.

contra

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra formam nupèr in Concilio à sacerdotibus datam, Geminium Faustinum presbyterum ausus sit tutorem constituere, non est quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequentetur, vt sacerdotum decretum religiosè & necessariè factum, seruetur à nobis.

16. ORIGENEM habes suprà in hac quæstione, B. 7.

17. DIONYSIVS Areopagita in libro de Ecclesiastica hierarchia, capite septimo: Coacto sancto cœtu, venerandus antistes (si quidem sacerdotalis ordinis fuerat, qui obdormiuit) ante sanctum altare inclinans eum, orationem ad Deum inchoat & gratiarũ actionem. Si autem aut honestissimis monachis, aut sanctæ plebi insertus erat, ad venerandum sacrarium ipsum ante sacerdotum reclinat ingressum, deindè precem cum gratiarum actione peragit Præsul. Deincèps verò ministri diuinis inserta eloquijs, verissima de nostra resurrectione promissa recitantes, consentanea, tãtundemq; valentia canunt psalmorum cantica: deindè ministrorum primus dimittit Catechumenos, sanctosq; iam defunctos cõcelebrat, cum quibus & nupèr vita functum pari laudatione prosequitur: hortaturq; omnes, vt sibijpsis identidèm postulent beatam in CHRISTO consummationem. Posteà accedens venerabilis Præsul, precem super eo sacratissimam peragit: & post orationem ipse quoquè Pontifex defunctum salutat, & post illum qui adstant omnes. Vbi verò cuncti consalutauerunt, super defuncto fundit oleum Pontifex, & oratione pro omnibus facta, honesto in loco ponit corpus cum æqualibus alijs corporibus sanctis. Posteà verò explicans Dionysius precationem Antistitis, inquit: Precatur oratio illam diuinam clementiam, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto: eumq; in luce statuat, & regione viuorum, in sinibus Abrahæ, Isaac & Iacob, in loco vndè aufugit dolor, & tristitia, & gemitus. Et paulò pòst: Ac fortasse inques, ista quidem rectè à nobis dici, verùm ambigere, cuius rei gratia Præsul diuinam precatur clementiam, defuncto peccatorum veniam postulans, & æqualem sanctis ac lucidissimam sortem. Si enim eorum quæ in vita gessit, bonorum aut malorum à diuina iustitia percipiet præmia: perfecit autem actiones suas in vita ista defunctus, quæ nam hunc oratio Præsulis ad aliam (præter illam quam meruit vitæ hîc actæ respondentem) transferet requiem? Non ignoro quidem & ego diuinis eloquijs accedens, singulis reddendam pro meritis sortem. Quòd autem & iustorum preces etiam in vita ista, & nedùm post

Ritus sepeliendi, Dionysij & Apostolorũ tẽpore.

Oratio pro defunctis.

Orat põtifex p̃ peccatorũ remissione, & pro quiete æterna.

Obiectioni solutio.

post mortem, (nedùm, id est, quanto magis, teste Damasceno in sermone de defunctis) ijs solis prosint qui digni sunt, scripturæ nos edocet sacrosancta traditio. Quid enim Sauli profuit Samuelis oratio? &c. Itaq; scripturæ sacræ acquiescens, vtiles in hac vita esse dixerim sanctorum preces, hoc modo scilicet, si quis sanctorum munerum desiderio incensus, ad eaq; percipienda piè affectus, paruitatis tamẽ proprię conscius, quempiã sanctorum virorum adeat, oretq; sibi adiutorem & precatorem accedere, capiet ex hoc omninò vtilitatem commoda cũcta excedentem, &c. Hanc si quis spernat sacrosanctam disciplinam, atq; infelici elatiõe seductus, dignum se diuina arbitretur familiaritate, sanctosq; despiciat: hic certè si petitiões indignas Deo, neq; sacras postulârit, intẽtoq; careat diuinorum desiderio, sibiq; ipsi consentaneo, imperita postulatione per seipsum nũquàm potietur. Quæ nam verò de huiusmodi prece, quam super defuncto peragit Præsul, ex diuinis ducibus nostris traditio peruenit ad nos, operæprecium est vt dicamus: Didicit igitur de scripturis diuinitùs traditis, vt his qui piè vixerunt, lucidissima diuinaq; vita pro merito ab æquissimis lancibus redditur, non recordante diuina bonitate per summam clementiam maculas, quę illis ex humana infirmitate adhæserunt. Nullus enim (inquit) est mundus à labe. Ista quidem nouit Pontifex promissa à sanctis eloquijs: petit autem ea fieri, donariq; eis qui piè vixerunt, prȩmia sacra &c. Neq; enim vnquàm peteret Pontifex diuinæ iustificationis prædicator, quæ Deo sciret non esse gratissima, & quæ largiturum se ille nequaquàm promisisset. Quocirca prophanis vita functis non ista imprecatur. Et paulò pòst: Cæteras verò ità pontificibus oportet animum intendere, quęcunq; illi gesserint, tanquàm à Deo agitatis. Qui enim (inquit) vos spernit, me spernit.

Apostolos intelligit.

Hierem. 15. Matth. 16.

Sũma orationis quam pro mortuo fecit præsul. Iob 15.

Luc. 10.

18. CLEMENS epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini scribens: Instruebat D. Petrus, actus suæ vitæ omni hora custodire, &c. mortuos sepelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eisq; orare, & eleemosynas dare.

B. Petrus docuit orãdum esse pro defũctis, & eleemosynas dãdas.

19. IDEM libro sexto Constitutionum Apostolicarũ, capite trigesimo: Sine vlla exceptione conuenite in cœmeteria, sacros libros in ijs legentes, & psallentes pro ijs, qui dormiẽrunt, Martyribus, atq; omnibus sanctis qui à seculo fuerũt, (in eorũ honorẽ scilicet) proq; fratribus nostris qui in Domino obiẽrunt: Et antitypũ regalis corporis Christi, acceptabilemq; Eucharistiã offerte in Ecclesijs & cœmeterijs vestris. Atq; in exitu mortuorum psallentes, eos deducite,

Eucharistia pro defunctis offerenda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psalm. 115. Psalm. 114. si fideles fuerint in Domino. Preciosa enim in conspectu Domini mors sanctorum eius. Et iterùm: Reuertere anima mea in requiem tuam, quoniam Dominus benefecit tibi. Dicit enim Dominus Sadducæis de resurrectione mortuorum: Non legistis quod scriptũ

Marc. 12. est, Quoniã ego Deus Abrahã, Deus Isaac, Deus Iacob: non est Deus mortuorum, sed viuorum: omnes enim in ipso viuunt. Igitur eorũ qui in Deo viuunt, nec reliquiæ sine honore manent. nam Helisæus

4. Reg. 13. Propheta post discessum è vita, mortuum quẽdam excitauit interfectum à piratis Syriæ, attigit enim corpus eius Helisæi ossa, atq; excitatus vixit, quod factũ non esset, nisi Helisæi corpus sanctũ fuisset.

1. E CHRYSOSTOMVS homilia tertia in epistolã ad Philippenses: Lugeamus peccatores non solùm mortuos, sed & viuentes. Gaudeamus propter iustos, nõ solùm viuentes, sed & mortuos. Iterùm posteà: Deplorato eos, q in diuitijs mortui sunt, & nihil cõsolationis suis ipsorum aĩabus ex diuitijs suis procurârunt: eos qui cùm potestatem abluendorum peccatorum habuissent, noluerunt. Hos inquam non vnum aut alterum deploremus diem, sed omnem nostram vitam. Non sunt absurdi affectus hæ lachrymæ, sed magni amoris. Defleamus istos, iuuemus istos pro viribus: procuremus illis aliquid auxilij, modici quidẽ, attamen iuuemus eos. Quomodò, quáve ratione? Precantes. Adhortemur & alios, vt ꝓ illis orent: pauperibusq; indefinenter pro illis eleemosynas demus. Habet res ista

Precibus & eleemosynis iuuandi defuncti.

4. Reg. 19. nonnihil cõsolationis. Audi quippe, quid Deus dicat: Protegam ciuitatẽ istam propter me, & propter Dauid seruũ meum. Si memoria duntaxàt iusti tantum valuit, quãdò & opera pro tali fiunt, quid nõ

Ab Apostolis instituta e commemoratio mortuorũ sub Missæ sacrificio. poterunt? Non fruſtrà ab Apostolis sancitum est, vt in celebratione sanctorum mysteriorum memoria fiat eorum qui hinc discesserunt. Nouerunt illis multum hinc emolumenti fieri, multum vtilitatis. Stante siquidem vniuerso populo, manus in cælos extendẽte, cœtu item sacerdotali, verẽdoq; posito sacrificio, quomodò Deũ non placaremus pro istis orantes? Verùm istud quidem de illis dicimus, qui in fide abcesserunt: Catechumenos verò neq; isto solatio dignamur, sed omni huiusmodi destituti sunt auxilio, vno quodam dempto. Quónam illo? Pauperibus illorum nomine dare licet, vndè illis nonnihil refrigerij accedit. Nam ità vult Deus, vt nos inuicẽ mutuò iuuemus.

2. IDEM homilia quadragesimaprima in priorem epistolam ad Corinthios: Abierit peccator sanè, gaudere decet peccata impedita esse, & non accumulatum malum, nitiq; quantum fieri potest, vt iuuetur,

uetur, non lachrymis, sed prece, supplicationibus, eleemosynis, oblationibus. Nõ est temerè hoc excogitatum, nec fruſtrà memoriam mortuorũ inter sacra mysteria celebramus, aut accedimus, pro istis agnum illum iacentem & peccata mũdi tollentem deprecantes, sed vt his cõsolatio hinc aliqua fiat. Nec temerè q altari assistit &c. Vide reliqua in tractatu de Sacramẽto eucharistiæ, quæstiõe septima, L. 2.

Prece, eleemosynis, oblatiõibus iuuandi. Memoria mortuorũ in celebratione Mysterij altaris.

3. IDEM homilia sexagesimanona ad populũ Antiochenũ habet eadẽ q paulò antè ex homilia tertia in epistol. ad Philippẽs. allata sũt.

4. DAMASCENVM in oratione de defunctis, siue, Quòd q in fide hìc migrârũt &c. habes in VII. quæst. de sacramẽto eucharistiq, L. 4.

5. ATHANASIVM habes ibidèm, à Damasceno citatum.

6. GREGORIVS Nyssenus, teste Damasceno in eadem oratione: Nihil, inquit, absq; ratione & vtilitate à prædicatoribus & discipulis Christi traditũ, & in omnibus Ecclesijs Dei prædicatum. Res aũt modis oĩbus vtilis & Deo in primis grata, in diuinis p̃claris q̃ sacris operationibus eorũ q in recta fide decesserunt, facere memoriã.

A Christi discipulis traditũ, & vbiq; prædicatum.

1. F EPIPHANIVS cõtra hæreses, hęresi septuagesimaquinta, vt suprà, quæstione septima de sacramento Eucharistiæ, L. 10.

2. AVGVSTINVS libro de hęresibus ad Quodvultdeũ, hęresi quinquagesimatertia: Fertur Aërius propria quoq; dogmata addidisse nonnulla, dicens, orare vel offerre pro mortuis oblationem non oportere, nec statuta solenniter celebranda esse ieiunia.

Aërij hæresis

3. DAMASCENVS in libro de hęresibus, de Aërio scribens sic inquit: Cumq; sibi Episcopatum denegatum videret, multa contra Ecclesiam docere instituit, Arianorum nulli secundus. Adiecit autẽ quędam de suo. Negat enim quicquam offerendum pro mortuis.

4. CONCILIVM Tridentinum sessione sexta, & vigesimaquinta, vt suprà in hac quæstione, C. 8. 9.

5. FLORENTINVM vide ibidèm. C 7.

6. AVGVSTINVM in Psalmum trigesimumseptimum, vide suprà in hac quæstione, B 3.

7. IDEM Augustinus libro II. de Genesi, cõtra Manichęos, capite vigesimo: Qui coluerit agrũ suũ interiùs, & ad panẽ suũ quanuis cũ labore puenerit, potest vìq; ad finẽ vitę huius hũc laborem pati: post hanc aũt vitã nõ est necessè vt patiatur. Sed qui fortè agrum nõ coluerit, & spinis eũ opprimi pmiserit, habet in hac vita maledictionẽ terrę suę in oĩbus operibus suis, & post hanc vitam habebit vel ignẽ purgationis, vel pœnam æternam. Ità nemo euadit istam sententiã, quæ prolata est in Adamum, Maledicta terra &c. Sed agendum est,

Ignis purgationis. Genes. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt saltem in hac tantùm vita sentiatur.

Psalm. 6 37. Flammis purgatorijs nonnulli expiantur.

8. GREGORIVS in tertium psalmum pœnitentialem, super primum versum, Domine nè in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Quasi dicat: Scio futurum esse, vt post huius vitæ exitum alij flammis expientur purgatorijs, alij sententiam æternæ subeant damnationis. Sed quia illum transitorium ignem omni tribulatione æstimo præsenti intolerabiliorem, non solùm in furore

Acerbitas pœnarũ Purgatorij.

æternæ damnationis opto non argui, sed etiam in ira transeuntis timeo correptionis purgari.

Catholicos irrident hæretici q̃ p̃ mortuis orent.

9. EVNDEM in libro quarto dialogorum, capite trigesimonono habes hac quæstione, B 11.

10. BERNARDVS sermone sexagesimosexto super Cantica Canticorum: Videte detractores, videte canes. Irrident nos quia baptizamus infantes, quòd oramus pro mortuis, quòd sanctorũ suffragia postulamus. In omni genere hominum atque in vtroq; sexu

Vide epistol. Petri venerabilis Abbatis Cluniacensis contra Petrobrusianos hæreticos.

festinant proscribere Christum, in adultis & paruulis, in viuis & mortuis, &cæt. Mortuos viuentium fraudantes auxilijs: viuentes nihilominùs sanctorum qui decesserunt, suffragijs spoliantes. Et paulò pòst: Non credunt autem ignem Purgatorium restare post

Purgatorium post mortem restare nõ credebãt antiqui hæretici.

mortem, sed statim animam solutam à corpore vel ad requiẽ transire, vel ad damnationem. Quærant ergò ab eo qui dixit quoddam peccatum esse, quod neque in hoc seculo, neque in futuro remittetur: cur hoc dixerit, si nulla manet in futuro remissio purgatióve peccati?

Matth. 12.

11. AVGVSTINVS in Enchiridio, capite centesimodecimo: Neque negandum est, defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cùm pro illis sacrificium mediatoris offertur, &cæt. Reliqua posita sunt initio huius quęstionis, B 1.

12. IDEM in libro de cura pro mortuis gerenda, capite primo: Nam dicis videri tibi non esse inanes motus animorum religiosorũ atque fidelium pro suis ista curantium. Ibidèm: Ità fit, vt neque inaniter Ecclesia vel suorum cura pro defunctis quod potuerit religionis impendat. &c. Totũ hunc locũ habes suprà, hac quæstione, D 9.

13. IN eodem libro, capite quarto: Prouisus sepeliendis corporibus apud memoriam sanctorum locus, bonę affectiõis humanę est erga funera suorum: quoniam si nonnulla religio est, vt sepeliantur, non potest nulla esse, quandò vbi sepeliantur attenditur. Sed cũ talia viuorum solatia requirũtur, quibus eorum pius in suos animus appareat, non video quę sunt adiumenta mortuorum: nisi ad hoc, vt

vt dum recolunt, vbi sint posita eorum quos diligũt corpora, eisdẽ sanctis illos tanq̃ patronis susceptos apud Dominum adiuuandos orando commẽdent. Quod quidem facere possent, etiam si talibus locis eos humare non possent. Deindè explicans, quare sepulcra vocentur monumenta, (q̃ nimirùm mentẽ moneant) subiungit: Cùm itaq; recolit animus vbi sepultum sit charissimi corpus, & occurrit locus nomine martyris venerabilis, eidem martyri animam dilectã commendat recordantis & precantis affectus. Qui cùm defunctis à fidelibus charissimis exhibetur, eum prodesse non dubium est ijs, qui cùm in corpore viuerẽt, talia sibi post hanc vitam prodesse meruerunt. Verùm etsi aliqua necessitas vel humari corpora, vel in talibus locis humari nulla data facultate permittat, non sunt prætermittendę supplicationes pro spiritibus mortuorũ: quas faciendas pro omnibus in Christiana & Catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus, quorũq; sub generali cõmemoratione suscepit Ecclesia: vt quibus ad ista desunt parentes aut filij, aut quicunq; cognati vel amici, ab vna eis exhibeantur pia matre cõmuni. Si autem deessent istæ supplicationes, quæ fiunt recta fide ac pietate pro mortuis, puto quòd nihil prodesset spiritibus eorum, quamlibèt in locis sanctis exanima corpora ponerentur.

Sanctis tanq̃ patronis mortui cõmendantur.

Commendat animã Martyri.

Supplicãdum pro Spiritibus mortuorum.

14. ET capite decimooctauo eiusdem libri: Quæ cùm ità sint, nõ existimemus ad mortuos, pro quibus curam gerimus, peruenire, nisi quòd pro eis siue altaris, siue orationum, siue eleemosynarũ sacrificijs solenniter supplicamus: quanuis non pro quibus fiunt, oĩbus prosint, sed ijs tantùm, quibus, dum viuũt, comparatur vt prosint. Sed quia non discernimus, qui sint: oportet ea pro regeneratis oĩbus facere, vt nullus eorum prętermittatur, ad quos hæc beneficia possint aut debeãt peruenire. Melius enim supererunt ista eis, quibus nec obsunt, nec prosunt, quàm eis deerunt, quibus prosunt. Diligentiùs tamen facit hæc quisq; pro necessarijs suis, quòd pro illo fiat similiter à suis.

Sacrificiũ altaris, orationum & eleemosynarũ p̃ defunctis.

Regeneratis oĩbus hæc beneficia curãda sunt.

X

Quæ commendatio ac dignitas est Pœnitentiæ?

A Hæc est Euangelicę prędicationis exordium, Angelorum in cælis gaudium, via in terris arcta, & angusta porta, per quam fideles ad vitam con-

Matt 3. b 4. e
Marci 1. a b
Lucæ 15. b
Matth. 7 b
Matth. 11. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

tendunt,& violenti rapiunt regnum cælorũ.

a Lib. de vera & falsa pœnitẽtia, cap. 1. Basil. in homilia de pœnitentia. Chrysost. in homilijs & sermone de pœnitẽtia.

[a] Hæc lapsos erigit, saucios curat, imbecilles roborat, mortuos viuificat, perditos restituit: omnia demùm quæ peccatum vitiat, Pœnitentia in nobis redintegrat. Hac veteris vitæ odium, nostriq́ue contemptum & omnem submissionem testamur: hac ipsa duce lugentes [b] consolationem, saucij curationem, humiles verò exaltationem reportamus.

b Matth. 5. a

B Hæc est, qua Dæmones & vitiorum pestes superamus: qua meritas [c] pœnas auertimus, Dei placamus iram, conciliamus gratiam, & gloriam æternam comparamus.

c Hier. 18. a Ezech. 18. e f g & 33. c d. Ionæ 3. b Matth. 3. b 2. Cor. 7. c Actor. 11. c

C Hinc illæ Christi voces in Euangelio: [d] *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum.* [e] *Non vẽni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* [f] *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* At is demùm veram pœnitentiam agit, vt Cypriani verbis hæc omnia concludamus, qui Dei & Sacerdotis præceptis obediens, & obsequijs suis & operibus iustis Dominum promeretur.

d Matth. 4. c

e Luc. 5. f

f Luc. 13. a

Cyprian. lib. 3. epistola 28.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI tertio: In diebus autem illis venit Ioannes Baptista, prædicans in deserto Iudææ, & dicens: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnũ cælorum.

cælorum. Hic est enim, qui dictus est per Isaiam prophetam, dicentem: Vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Ipse autem Ioannes habebat vestimẽtum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem eius erat locustæ & mel syluestre. Tunc exibat ad eum Hierosolyma & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem: & baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua. Videns autem multos Phariſæorum & Sadducæorum, venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis vobis demonstrauit fugere à ventura ira? Facite ergò fructum dignum pœnitentiæ.

MATTHAEI quarto: Exindè cœpit IESVS prædicare & dicere: Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnũ cælorum.

MARCI primo: Fuit Ioannes in deserto baptizans, & p̃dicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Ibidèm: Venit IESVS in Galilæam, prædicans Euangeliũ regni Dei, & dicens: Quoniam impletum est tempus, & appropinquauit regnum Dei: pœnitemini, & credite Euangelio.

LVCAE decimoquinto: Dico vobis (inquit Saluator ad Phariſæos & Scribas) quòd ità gaudiũ erit in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonagintanouẽ iustis, qui non indigent pœnitentia. Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmã vnam, nónne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter, donèc inueniat eam? Et cùm inuenerit, conuocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmã, quam perdideram. Ità, dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.

MATTHAEI septimo: Intrate per angustã portam: quia lata porta & spatiosa via est, quę ducit ad perdutionẽ & multi sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti sunt qui intrant per eam. Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inueniunt eam.

MATTHAEI vndecimo: A diebus autem Ioannis Baptistæ vsque nunc, regnum cęlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. (inquit Saluator ad turbas.)

MATTHAEI quinto: Beati qui lugent, quoniam ipsi cõsolabuntur.

HIEREMIAE decimooctauo: Ait dominus, Eccè sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, domus Israel. Repentè loquar aduersùm gentem & aduersùs regnum, vt eradicem & destruam et disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersùs eam, agam et ego pœnitentiam super malo quod cogitaui vt facerem ei: Et subitò loquar de gente et regno, vt ædificem et plantem illud.

EZECHIELIS decimooctauo: Si autẽ impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit iudicium et iustitiã: vita viuet, et non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua quam operatus est, viuet. Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit dominus deus, et nõ vt cõuertatur à vijs suis, et viuat? Et paulò pòst: Cùm enim auerterit se iustus à iustitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in eis. In iustitia quam operatus est, morietur. Et cùm auerterit se impius ab impietate sua, quã operatus est, et fecerit iudicium et iustitiam, ipse animam suam viuificabit. Considerans enim, et auertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita viuet et non morietur. Iterùm ibidèm: Cõuertimini, et agite pœnitentiam ab oĩbus iniquitatibus vestris: et non erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite à vobis oĩes iniquitates vestras, in quibus præuaricati estis, et facite vobis cor nouum, et spiritum nouum: et quare moriemini domus Israel? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini, et viuite.

ET capite trigesimotertio: Tu ergò fili hominis, dic ad domum Israel: Sic locuti estis, dicentes: Iniquitates nostræ et peccata nostra sup nos sunt, et in ipsis nos tabescimus: quomodò ergò viuere poterimus? DIC ad eos, Viuo ego, dicit DOMINUS DEUS: Nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat. Conuertimini, conuertimini à vijs vestris pessimis: & quare moriemini domus Israel? Tu itaque fili hominis, dic ad filios populi tui: Iustitia iusti non liberabit eum, in quacunque die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei, in quacunq; die cõuersus fuerit ab impietate sua. ET iustus non poterit viuere in iustitia sua, in quacunque die peccauerit. Etiã si dixero iusto q; vita viuat, & confisus in iustitia sua, fecerit iniquitatem, oĩs iustitiæ eius obliuioni tradentur: & in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur. Si aũt dixero impio, morte morieris, & egerit pœnitentiam à peccato suo, feceritq́ue iudicium & iustitiã, & pignus restituerit ille impius, rapinamq́; reddiderit, in mãdatis vitę ambulauerit, nec fecerit quicquã iniustũ: vita viuet, & non morietur. Omnia peccata eius, quæ peccauit, non imputabuntur ei. Iudicium & iustitiam fecit, vita viuet.

IONAE tertio, vt suprà quæstione septima de pœnitentia.

MATTHAEI tertio: Progenies viperarũ, qs demõstrauit vobis fugere à vẽtura ira? Facite ergò fructũ dignũ pœnitẽtię.

POSTERIORIS ad Corinthios septimo: Quę em̃ secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilẽ operatur: seculi autem tristitia mortem operatur.

ACTORVM vndecimo: Glorificauerunt Deum, dicẽtes: Ergò & gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MATTHAEI quarto, & Lucæ quinto, vt in textu.

LVCAE decimotertio: Aderant autem quidam ipso in tempore, nunciantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum. ET respondens IESVS, dixit illis: Putatis q̃ hi Galilęi p̃ oĩbus Galilæis peccatores fuerint, q̃a talia passi sunt? Nõ, dico vobis: sed nisi pœnitentiã habueritis, oĩes similiter pibitis. Sicut illi decẽ & octo supra quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis quia & ipsi debitores fuerint p̃ter oẽs homines habitãtes in Hierusalẽ? Nõ, dico vobis: sed si pœnitentiã nõ habueritis, oẽs similiter peribitis. Dicebat autẽ & hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: & venit quærens fructũ in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Eccè anni tres sunt, ex quo veniõ quærẽs fructum in ficulnea hac: & non inuenio. Succide ergò illam: vt quid etiam terram occupat? At ille respondens, dixit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, vsq; dum fodiam circa illam, et mittã stercora: et si quidem fecerit fructum: sin aũt, in futurũ succides eam.

PATRES.

Pœnitentiæ virtus.

1. A AVGVSTINVS in libro de vera & falsa pœnitentia, capite primo: Quantùm sit appetenda gratia pœnitentiæ, omnis authoritas declarat, omnis bonorum vita conatur ostendere: languores enim sanat, leprosos curat, mortuos suscitat, vitia fugat, virtutes exornat, mentem munit & roborat, omnia satiat, omnia redintegrat, omnia lætificat, sanitatem auget, quam conseruat. Claudis gressum, aridis copiam, cæcis restituit visum. Temperat successus, constringit impetus, moderatur excessus. Ignorans se, per hanc se recognoscit: quærens se, per hanc se inuenit. Hæc est, quæ homines ad angelos ducit, & creaturam reddit creatori. Ista ouem perditam monstrauit quærenti, & decimam drachmam obtulit anxianti. Hęc dissipatorem filium ad patrem reduxit, & vulneratum à latronibus custodi curandum reseruauit. In hac omne bonum inuenitur, per hanc omne bonum conseruatur: fugat tenebras, inducit lucem, excoquit omnia ipsa ignis consumens.

Luc.15. Ibidem. Luc.10.

2. BA-

2. BASILIVS scripsit homiliam vnam de pœnitẽtia, quæ est vltima inter homilias variorum argumentorum ad populum.

3. CHRYSOSTOMVS scripsit decem homilias admodùm egregias de pœnitentia, quæ habentur in tomo quinto: post quas sequitur sermo de pœnitentia, vbi sic habet: O pœnitentia quæ peccatum miserante Deo remittis, & paradisum reseras: quæ contritum sanas hominem, & tristem exhilaras: vitam de interitu reuocas, statum restauras: honorem renouas, fiducìam das: & reformas vires, gratiamq; abundantiorem refundis. O pœnitentia, quid de te noui referam? Omnia ligata tu soluis, omnia soluta reseras, omnia aduersa tu mitigas: omnia contrita tu sanas, omnia cõfusa tu lucidas, omnia desperata tu animas. O pœnitentia rutilantior auro, splendidior sole, quam nõ vincit peccatum, nec defectio superat, nec desperatio delet. Pœnitentia respuit auaritiam, horret luxuriam, fugit furorem, firmat amorem, calcat superbiam, linguam continet, componit mores, odit malitiam, excludit inuidiam. Perfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter sufferre, si violentus quærat quæ habet, non vetat: si vestem dirimat, non refragatur: percutienti maxillam præbet alteram. Iam angariatus vltrò adijcit, castigatus gratias agit, prouocatus tacet, exasperatus blanditur: superiori supplex est, inferiori subiacet: in corde eius contritio est, in ore eius confessio, in opere tota humilitas. Hæc est perfecta & fructifera pœnitudo. Sic pœnitenti præstò est Deus, esurienti nutritor, sitienti potator. Sapienti quod stultum putatur, sapit: quod triste est, placet: quod molle est, displicet: quod fluxum est, horret. O pœnitentia misericordiæ mater, & magistra virtutum, magna opera tua, quibus reos resoluis, ac reficis delinquentes, lapsos releuas, recreas desperatos. Per te nobis CHRISTVS regnum cælorum appropiatum designat, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Ità & baptista clamat: Facite fructus dignos pœnitentiæ, quoniam eccè adest regnum Dei. Per te subitò raput latronem CHRISTVS ad regnum: per te Dauid post flagitium felix iterùm recipit spiritum sanctum: per te Manasses post cruenta facinora eccè meruit fieri acceptabilis: per te Petro Apostolo, postquàm ter negauit, data est indulgentiæ dextera: per te filius prodigus regressus ad patrem, non solùm amplexum osculúmque paternum, sed etiam epulũ vituli saginati, vestemq; insignem promeruit adipisci: per te mulier fornicaria vberes stillauit lachrymas, fonteq; sui baptismi

Ex sermone de pœnitẽtia tomo 5.

Pœnitentiæ vis.

Mat.4. Matth.3. Luc.23 Mar.14. Matt.26. Ioan 21. Luc.15. Luc.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

protinùs lauit pedes Christi, crinéque detersit: per te Niniue ciuitas magna, populusq; integer barbarorũ subitò Deũ sapuit, virtutem tuam sensit, odorem tuum accepit, saporem tuum strinxit, dulcedinem tuam gustauit, cilicium contraxit, cinerem tuum comedit, ieiunium tuum protraxit, lachrymas tuas profudit, gemitum tuum suspirium'que persensit, fructusq; vbertatis tuæ abundanter exhibuit: & sic per opera tua non solùm decretæ mortis discrimen euasit, sed etiam vitæ incognitæ coronam accepit. Cuius similitudini pœnitẽtiam comparemus? Sic est quo modo ager fructifer, aut vinea fœcunda, aut etiam arbor fructifera: fructus edit peccator famelicus, proficit in fiducia DEI, acceptáque remissione pinguescit in vita.

Opibus Deũ promeremur.

C CYPRIANVS libro tertio, epistola decimaoctaua ad Clerum: Pœnitentiam autem ille agit, qui diuinis præceptis mitis & patiens, & sacerdotibus Dei obtemperans, obsequijs suis & operibus iustis Dominum promeretur.

DE SACRAMENTO EXTREMAE VNCTIONIS.

I

Quid de Sacramento extremæ Vnctionis credendum est?

a Cóc. Cõstãtien. sess 15. & Florẽt. & Trident. sess. 14. Innocẽtius 1. epi. ad Decẽtium Eugub. c. 8. Petrus Damia. ser. 1. in Dedicatione ecclesiæ. Ber. in vita Malachiæ episcopi Cõcil. Vuorma. cap. 72.

IDipsum nempe, quod Catholica [a] Ecclesia constanter docet, signum hoc esse sacrum, in consecrato oleo institutum, vt per illud cælestis virtus ad salutem, nõ animæ solùm, sed & corporis, applicetur ægrotis ex diuina institutione.

Iacob 5. d & ibid. Beda.

B Cui Sacramento testimonium longè clarissimum præbet Iacobus Apostolus, cùm in hæc verba scribit: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine*

ne Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis fuerit, remittentur ei.

PATRES.

1. A CONCILIVM Constantiense sessione decimaquinta damnat articulum octauum Ioannis Hus: Sacerdotes criminosè viuentes, infideliter sentiunt de septem sacramentis Ecclesiæ. Septem Sacramenta.

2. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramentis: Quintum sacramentum est extrema Vnctio, cuius Materia est oleũ oliuæ per Episcopum benedictum. Hoc sacramentum nisi infirmo de cuius morte timetur, dari non debet: qui in his locis vngendus est: in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel locutionem: in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidẽm vigentem. Forma huius sacramenti est hæc: Per istam vnctiõem, & suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid peccâsti per visum &c. Et similiter in alijs membris: Minister huius sacramenti est sacerdos: Effectus verò est mentis sanatio: inquantùm autem expedit, ipsius etiam corporis. De hoc sacramento inquit beatus Iacobus Apostolus: Infirmatur quis in vobis? &c. Sacramentũ quintum. Materia. Qui sint ungẽdi, & in quibus partib. Forma Effectus

3. CONCILIVM Tridentinum sessione decimaquarta in doctrina de Sacramento extremæ vnctionis. Visum est autem sanctæ Synodo, præcedenti doctrinæ de pœnitentia adiungere ea quæ sequuntur de Sacramento extremæ Vnctionis: quod non modò pœnitentiæ, sed & totius Christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitẽtia esse debet, consummatiuum existimatum est à Patribus. Primùm itaque circa illius institutionem, declarat & docet, quòd clementissimus Redemptor noster, qui seruis suis quouis tempore voluit de salutaribus remedijs aduersùs omnia omnium hostiũ tela esse prospectum, quemadmodùm auxilia maxima in Sacramẽtis alijs pręparauit, quibus Christiani conseruare se integros dum viuerent, ab omni grauiore Spiritus incommodo possint: ità extremæ Vnctionis sacramento finem vitæ tanquàm firmissimo quodam præsidio muniuit. Nam etsi aduersarius noster occasiones per omnem vitam quærat & captet, vt deuorare animas nostras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementiùs ille omnes suæ versutiæ neruos intendat ad perdendos nos penitùs, & Cur institutũ sit hoc Sacramentum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

à fidutia etiam, si possit, diuinæ misericordiæ deturbandos, quàm cùm impendére nobis exitum vitæ perspicit.

Marc. 6. Apud Marcũ insinuatũ, & à Iacobo fidelibus commendatum & promulgatũ: sed à Christo institutum.

CAPVT primum: Institutà est autem sacra hæc Vnctio infirmorum tanquàm verè & propriè Sacramentum Noui testamenti, à CHRISTO Domino nostro apud Marcum quidem insinuatum, per Iacobum autem Apostolum ac Domini fratrem fidelibus commendatum ac promulgatum. Infirmatur, inquit, quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus. & si in peccatis sit, dimittentur ei. Quibus verbis, vt ex Apostolica traditione per manus accepta ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium ministrum, & effectum huius salutaris sacramenti. Intellexit enim Ecclesia materiam esse oleum ab Episcopo benedictũ. nam vnctio aptissimè spiritus sancti gratiam, qua inuisibiliter anima ęgrotantis inungitur, repræsentat. Formam deindè esse illa verba, Per istam vnctionem, &c.

Iacob. 5.

Materia.

Forma.

Effectus.

CAPVT secundum: Res porrò & effectus huius sacramenti illis verbis explicatur: Et oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei. Res etenim hæc gratia est spiritus sancti, cuius vnctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleuiat & confirmat, magnam in eo diuinæ misericordię fiduciam excitando: qua infirmus subleuatus, & morbi incommoda, ac labores leuiùs fert, & tentationibus dęmonis, calcaneo insidiantis faciliùs resistit, & sanitatem corporis interdùm, vbi saluti animæ expedierit, consequitur.

Gen. 3.

Minister.

CAPVT tertium: Iam verò quòd attinet ad præscriptionẽ eorũ, q & suscipere & ministrare hoc sacramẽtum debẽt, haud obscurè fuit illud etiã in verbis p̃dictis traditũ. nã & ostẽditur illic proprios huius sacramenti ministros esse ecclesię presbyteros. quo nomine eo loco non ætate seniores aut primores inpopulo intelligendi veniunt, sed aut episcopi, aut sacerdotes ab ipsis ritè ordinati p impositionem manuum presbyteri. Declaratur etiam esse hãc vnctionẽ infirmis adhibẽdã, illis verò p̃sertim, q tã periculosè decũbũt, vt in exitu vitę cõstituti videãtur: vndè & sacramentũ exeũtiũ nũcupatur. Quòd si infirmi post susceptã hãc vnctionẽ cõualuerint, iterũ huiꝰ sacramẽti subsidio iuuari poterũt, cũ in aliud simile vitę discrimẽ inciderint. Quare nulla ratiõe audiẽdi sunt, q cõtra tã apertã & dilucidã Apostoli Iacobi sentẽtiã, docẽt hãc vnctionẽ, vel figmẽtũ esse hũanũ, vel ritũ à patribꝰ acceptũ, nec mãdatũ Dei, nec pro-

1. Tim. 4. Qui inũgẽdi.

Repetitio huius sacramenti.

Hæreses de hoc sacramẽto.

promissionem gratiæ habentem, & qui illam iam cessâsse asserunt, quasi ad gratiam curationum duntaxat in primitiua ecclesia referenda esset: & qui dicunt ritum & vsum, quem sancta Romana Ecclesia in huius sacramẽti administratione obseruat, Iacobi Apostoli sententiæ repugnare, atque ideò in alium commutandum esse, & denique qui hanc extremam Vnctionem à fidelibus sine peccato contemni posse affirmant. Hæc enim omnia manifestissimè pugnant cum perspicuis tanti Apostoli verbis. Nec profectò Ecclesia Romana aliarum omnium mater & magistra, aliud in hac administranda Vnctione, quantùm ad ea quæ huius sacramenti substantiam perficiunt, obseruat, quàm quod beatus Iacobus præscripsit. Nec verò tanti sacramenti contemptus absque ingenti scelere, & ipsius spiritus sancti iniuria esse possit. Hæc sunt quæ de pœnitentiæ & extremæ vnctionis sacramentis hæc sancta œcumenica synodus profitetur & docet, atque omnibus CHRISTI fidelibus credenda & tenenda proponit. Sequentes autem Canones inuiolabiliter seruandos esse tradit, & asserentes contrarium, perpetuò damnat & anathematizat.

Nõ contemnitur hoc Sacramentũ sine spiritus sancti iniuria.

IN eadem sessione canon primus de extrema Vnctione: Si quis dixerit, extremam vnctionem non esse verè & propriè sacramẽtum à CHRISTO Domino nostro institutum, & à beato Iacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantùm acceptum à Patribus, ac figmentum humanum, anathema sit.

Institutum à Christo.

CANON secundus: Si quis dixerit sacram infirmorum Vnctionem non cõferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos, sed iam cessâsse, quasi olim tãtùm fuerit gratia curationum, anathema sit.

Gratiam confert.

CANON tertius: Si quis dixerit extremæ Vnctionis ritum & vsum, quem obseruat sancta Romana Ecclesia, repugnare sententiæ beati Iacobi Apostoli, ideoq; eum mutandum, posseq; à Christianis absque peccato contemni, anathema sit.

Minister.

CANON quartus: Si quis dixerit presbyteros Ecclesiæ, quos beatus Iacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quauis communitate, ob idq; proprium extremæ Vnctionis ministrum non esse solum sacerdotem, anathema sit.

4. INNOCENTIVS primus epistola prima ad Decentiũ Eugubinũ episcopũ, cap. 8. Sanè quoniã de hoc sicuti de cęteris, cõsulere voluit dilectio tua, adiecit etiã filius meus Cęlestinus diaconus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iacob.5. in epistola sua, esse à tua dilectiõe positum illud, quod in beati Apõstoli Iacobi epistola conscriptum est: Si infirmus aliquis in vobis est, vocet presbyteros, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit laborantem, & suscitabit illum Dominus: & si peccata fecit, remittet ei. Quod non est dubiũ, de fidelibus ægrotãtibus accipi vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab episcopo confecto, non solùm sacerdotibus, sed omnibus vti Christianis licet in sua aut suorum necessitate inungendo. Cæterùm illud superfluum videmus adiectum, vt de episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcircò de presbyteris dictum est, quia episcopi occupationibus alijs impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Cęterùm si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum & benedicere & tangere chrismate, sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Nam pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodò vnum genus putatur posse concedi?

Exponit locũ Apostoli Iacobi de hoc Sacramento.

Materia.

Qui inungi possunt.

Minister.

Genus Sacramẽti est hæc infirmorum vnctio.

5. PETRVS Damianus in sermone primo in Dedicatione Ecclesiæ: Tertium sacramentum est vnctio infirmorum. Infirmãtibus nobis & vsque ad mortem mortali peccatorum febre languentibus, spiritus pietatis asistit, & recordatus est quoniam puluis sumus. Ait enim Diuus Iacobus: Infirmatur qs in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis est, dimittẽtur ei. Solennis vnctio, liquor excellens, quo sanitas redditur, peccatum dimittitur, immittitur timor Domini. Vidésne qualiter sacerdotalis manus infirmãtis corpus alleuiet, & illecebrosam sensuum motionem sacratissima mitiget vnctione? Vndè & sancti patres hanc vnctiõem sacramentum esse sanxerunt.

Iacob.5.

Effactus extremæ vnctionis.

Sacramẽtum.

6. BERNARDVS in vita sancti Malachiæ Episcopi: Habitabat vir nobilis in vicinia Benchorensis Monasterij. Cuius vxor cùm infirmaretur ad mortem, rogatus Malachias vt descenderet priusquàm moreretur, infirmam vncturus oleo: descendit, & intrauit ad eam. Quo viso exultat illa, spe animata salutis. Et cùm pararet vngere eam, visum est omnibus differendum potiùs vsque manè. Erat enim vespera. Acquieuit Malachias, & data benedictiõe super ægrã, exiuit cum his qui secum erant. At verò post modicum subitò clamor

mor factus est, planctus & strepitus multus per totam domum, siquidem insonuit quòd mortua esset. Accurrit Malachias tumultu audito: & secuti sunt eum discipuli eius. Et accedens ad lectum, vt certò comperit expirâsse, cõsternatus est animo, sibi imputãs, quòd fraudata gratia sacramenti obierit. Et eleuatis in cælum manibus, Obsecro Domine (inquit) insipienter egi, ego peccaui qui distuli, non ista, quę voluit. Hæc dicens, conteſtatus est in audientia omnium, nullam se recepturum consolationem, nullam daturum requiem spiritui suo, nisi quam tulerat, liceret restituere, gratiam. Et stans super eam, tota nocte laborabat in gemitu suo: & pro oleo sancto, largo imbre lachrymarum perfundens mortuam, vicẽ illi vnctionis, quam poterat, exhibebat. Ipse quidem sic. Ad suos autem: Vigilate, inquit, & orate. Itaq; in psalmis illi, ille in lachrymis, noctem duxêre peruigilem. Et manè facto, exaudiuit Dominus sanctum suum, quia spiritus Domini erat postulans pro eo, qui postulat pro sanctis gemitibus inenarrabilibus. Quid plura? Aperit oculos quæ fuerat mortua, & vt solent, qui de graui somno euigilant, fricans sibi manibus frontem & tempora, super lectum se erigit, & agnito Malachia, inclinans deuotè salutat eum. Et verso luctu in gaudium, stupor apprẽhendit omnes, & qui viderunt, & qui audiẽrunt. Sed & Malachias gratias agens, benedixit Dominum. Et vnxit eam nihilominùs, sciens in hoc sacramẽto remitti peccata, & quòd oratio fidei saluet infirmum. Post hæc abijt ille, & illa conualuit, & viuens incolumis tempore aliquanto, vt gloria Domini manifestaretur in ea, peracta pœnitẽtia quam sibi Malachias iniũxerat, in bona Confessione iterùm obdormiuit, & migrauit ad Dominum.

Luget Malachias, & mulier fraudata gratia Sacramenti huius expirãrit.

Miraculum.

Hoc Sacramẽto remittuntur peccata.

TANDEM describens mortem Malachiæ, sic ait: Nec longè aberat dies ipsa, cùm talia loqueretur Malachias. Interea iubet se sacro oleo vngi. Exeunte conuentu fratrum vt solenniter fieret, non sustinuit vt ad se ascenderent: ipse descendit ad eos. Iacebat siquidem in solario, domo superiori. Vngitur, & sumpto viatico, fratrum se orationibus, & fratres commendans DEO, ad lectum reuertitur.

Malachias se sacro oleo inungi iubet.

7. CONCILIVM Vuormatiense. Canone septuagesimo secũdo: Infirmatur quis in vobis? &c. cæte. Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere &c. Pœnitentibus istud fundi non potest, quia genus est Sacramenti. nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodò vnum genus putatur concedi?

ex Innocẽtio.

Sacramentum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Infirmi etiam Bedæ tempore oleo sacro inungebãtur.

B BEDA in caput quintum Iacobi, Vngentes eum oleo &c. Hoc & Apostolos fecisse in euangelio legimus, & nunc ecclesiæ consuetudo tenet, vt infirmi oleo consecrato vngãtur à presbyteris, & oratione comitante sanentur. Nec solùm presbyteris, sed vt Innocentius papa scribit, etiam omnibus Christianis vti licet eodem oleo in sua aut suorum necessitate vngendo. Quod tamen oleum non nisi ab episcopis licet confici. Nam quod ait, oleo in nomine Domini, significat oleum cõsecratum in nomine Domini: Vel certè, quia etiã cùm vngunt infirmum, nomen Domini super eum inuocare debẽt.

Oleum consecratum.

Peccata remittuntur. 1. Cor. 11.

Et si in peccatis sit, dimittentur ei. Multi propter peccata in anima facta, infirmitate aut etiam morte plectuntur corporis. Vndè Apostolus Corinthijs, q corpus Dñi pcipere indignè soliti erãt, ait: Ideò inter vos multi & infirmi & imbecilles sunt, & dormiũt multi. Si ergò infirmi i peccatis sint, & hęc presbyteris ecclesię cõfessi fuerint, ac pfecto corde ea relinquere atq; emẽdare fategerint, dimittentur eis. Neq; enim sine cõfessione emẽdationis peccata queunt dimitti.

II

Quid his verbis docet Apostolus?

a In c. 6 Mar. & in 8 Luc. & c. 5 Iacob. Innocẽ. 1. vt supr. cõcil. Mel dẽs. cã. 1. apud Burchard. li. 4. c 75 Et Iuonẽ part. 1. ca. 269.

A Primùm Sacramẽti huius ostẽdit elementũ, seu materiã oleũ esse, Põtificali benedictiõe (vt refẽtè ait [a] Beda) cõsecratum. Significat autem [b] hilaritatẽ animi & confirmationẽ internã, q̃ p Dei gratiam Sacramenti huius virtute ab ęgroto pcipitur.

b Theophyl. in c. 6. Marci.

B Deindè p Apostolũ designat Sacramenti minister, pprius, nimirũ [c] Sacerdos, q sacrã hãc vnctionẽ cum orationibus decenter exerceat. Nec frustrà de Apostolis est scriptum: *d Vngebant oleo multos ægrotos, & sanabantur.*

c Chrysost. li. 3 de sacerdot. & Cyrill. li. 2. in Leuiticũ.

d Marc. 6 b & ibid Theo. & Beda.

C Prętereà qui suscipiunt hoc Sacramentum, à Iacobo dicti sunt infirmi: quoniã, vt ecclesię mos est, in grauibus & periculosis infirmitatibus tantũ sacra ista hęc vnctio celebratur.

PATRES.

1. A BEDA in caput sextum Marci super ea verba, Dęmonia multa eijciebãt, & vngebãt oleo multos ęgrotos, & sanabãtur: Dicit Apostolus Iacobus, Infirmatur qs in vobis? inducat presbyteros Ecclesię, & orent super ipsum, vngẽtes eum oleo in nomine Dñi. Et si in peccatis sit, dimittentur ei. Vndè patet, ab ipsis Apostolis hũc sanctę Ecclesię morẽ esse traditũ, vt energumeni vel alij quilibet ęgroti vngantur oleo, pontificali benedictione consecrato.

Apud Marcũ insinuatũ fuit hoc Sacramentum.

2. IDEM in caput octauum Lucę: Quidam vicinus mihi presbyter retulit, se quandam sanctimonialem fœminam à dęmonio curare cœpisse, sed quandiù res latebat, nihil apud eam pficere potuisse. Confesso aũt quo molestabatur phantasmate, mox & ipsum orationibus, cæteris q̃ q̃ oportebat purificationũ generibus effugisse, & eiusdem fœminę corpus ab vlceribus quę dęmonis tactu contraxerat, medicinali studio, adiũcto sale benedicto curâsse. Sed dum vnũ de vlceribus, quod altiùs lateri infixum repererat, nullatenùs posset quin continuò panderetur obducere, ab eadẽ ipsa quàm sanare volebat, consilium quo sanaretur, accepisse. Si (inquit) oleum pro infirmis cõsecratum, eidem medicamẽto adsperseris, sicq; me perunxeris, statim sanitati restituar. Nam vidi quõdàm per spiritum in quadam longiùs pósita ciuitate, quam nunquàm corporalibus oculis vidi, puellam quandam pari calamitate laborantem, taliter à Sacerdote curatam. Fecit vt illa suggesserat, statimq; volens remedium, quod antè refpuerat, accipere consensit.

Salis benedicti vis.

Oleũ p infirmis cõsecratum, & eius virtus.

ET in caput quintũ Iacobi, vt suprà quęstione præcedenti, B.

3. CONCILIVM Meldense canone primo, teste Buchardo libro quarto, capite septuagesimoquinto, & Iuone parte prima, capite ducentesimo sexagesimonono: Presbyter in Cœna Dñi ampullas tres secum deferat, vnã ad chrisma, alteram ad oleum ad catechumenos inungendos, tertiam ad infirmos iuxta sententiam Apostoli cam, vt quandò quis infirmatur, inducat presbyteros Ecclesiæ &c.

Chrisma, oleum catechumenorum, & oleũ infirmorũ cõsecrãtur in die cœnæ Domini. Iacob. 5.

4. THEOPHYLACTVS in caput sextũ euãgelij secundũ Marcũ: Quòd vnxerint oleo Apostoli, solus Marcus narrat, q̃d & frater Dñi Iacobus in catholica epistola dicit: Infirmatur qs inter vos? aduocet presbyteros ecclesię, & orẽt super illũ, vngẽtes eũ oleo. Est igit oleũ & ad labores vtile, & lucis fomentũ, & hilaritatis effectiuũ, significatq; misericordiã Dei, & gratiã spiritus, p quã a labore liberamur, & lucem, ac gaudium, hilaritatemq; spiritalem accipimus.

Olei significatio mystica.

1. B CHRYSOSTOMVS libro tertio de sacerdotio: Sacerdotes

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sacerdotes sunt huius Vnctionis ministri. Iacob. 5.

non solùm, quum nos regenerant, sed posteà etiam condonãdorum nobis peccatorum facultatem obtinẽt. Infirmatur, inquit, intèr vos aliquis? accersat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo &c.

2. CYRILLVS Alexandrinus libro secundo in Leuiticum: Audisti quanta sint in lege sacrificia pro peccatis: audi nunc quantæ sint remissiones peccatorum. In euangelio est ista prima, qua baptizamur in remissionem peccatorum: secunda remissio est in passione martyrij, &c. Est adhuc & septima, licèt dura & laboriosa, per pœnitentiam remissio peccatorum, cùm lauat peccator lachrymis stratum suum, & fiunt ei lachrymæ suæ panes die ac nocte: quum nõ erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum, & quærere medicinam, secundùm eum qui ait: Dixi, pronunciabo aduersùm me iniustitiam meam, & tu remisisti impietatem cordis mei. In quo impletur & illud, quod Iacobus Apostolus dicit: Si quis autem infirmatur, vocet presbyteros Ecclesiæ, &c.

Psal. 6. Psal. 41.

Psal. 31.

3. IBIDEM Theophylactus & Beda, vt suprà.

III

Quis est Sacramenti huius fructus & effectus?

a Bernardus in vita S. Malac episcopi. Cõcil. Tridẽ. vt suprà.

A Confert primùm ad remissionem [a] peccatorum, quæ quidem ab ægroto Pœnitẽtiæ remedijs non sunt expurgata, vt decumbentis anima peccatorum suorum onere ac morbo in primis leuet.

b Ibid Bern.

B Deindè prodest ad corporalem infirmitatem vel [b] depellendam, vel alleuiandam, quatenùs expedit eam ęgroto recuperare.

c Cyril. Alex. in ora de exitu animæ. Gregor li. 24. moral c. 17. & 18. hõ. 39 in Euã. Climacus gradu 7. Euseb. Emisen. hom. 1. ad monach.

C Postremò ad consolationem & fiduciam subministrandam valet, quã sanè in supremo illo agone, exituque animę opùs est maximè, quandò & cum doloribus acerbissimis, & cum horrendis dęmonibus [c] morituro est grauissimè conflictandũ. Vn-

Vndè licèt salus corporis ægroto non restituatur, vt qui post acceptam hanc vnctionem moritur sępè, tamen gratia in hoc sacramento peculiaris prębetur ad morbi vim, molestiasq; constantiùs perferendas, & ad mortem ipsam faciliùs excipiendã. Atque hoc est, quod per Apostolum suum Deus promisit: *Oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Iacob. 5.

d In c. 6. Mar.

D Ad quos quidem designãdos effectus, etiam olei natura, seu natiua vis pulchrè congruit, vt explicat [d] Theophylactus. Quocirca retinenda est prorsùs quod saluberrimè monet [e] Augustinus: Quotiès aliqua infirmitas superuenerit, corpus & sanguinem CHRISTI ille qui ægrotat accipiat, & indè corpusculum suum vngat, vt illud quod scriptum est, impleatur in eo: [f] *Infirmatur aliquis? inducat presbyteros, & orent super eum, vngentes eum oleo, & oratio fidei saluabit infirmũ, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei.*

e Serm. 215. de tẽp. Vide etiã de rect. cath conuer. Et de visita. infirmorũ lib. 2. ca. 4. itẽ i speculo.

f Iacob. 5 d

PATRES.

1. A BERNARDVS in vita Malachiæ episcopi, vt suprà quæst. prima, A 6.

2. CONCILIVM Tridentinum sessione decimaquarta in dõctrina de hoc sacramento, capite secũdo & canone secũdo, vt suprà quæst. prima, A 3.

1. C CYRILLVS Alexãdrinus in oratione de exitu animę: Mihi amarulẽtam timeo gehennam, quippe interminatã. Exhorreo tartarũ, vt cui nimiũ inũt caloris. Paueo tenebras, quoniam nihil admittunt lucis. Formido pestiferũ vermẽ, quoniã est pennis. Vereor

Universidad de Deusto
Biblioteca

angelos in iudicio, quoniã sunt immisericordes. Terreor mẽte, cõcipiẽs illius diei rigidũ & immotũ iudicium, horrendũ tribunal, iu

Dan. 7. dicẽ seuerũ. Consternit me fluuius igneus ante forũ illũd incitatus, flammisq; furentibus crepitans &c. Et post interiecta quędam: Quis

Tremor & certamen animæ à corpore recedentis. terror, quis tremor, q̃d certamẽ, q̃ vis animã manet à corpore secedentẽ? Quandoquidẽ nos adeunt cælestes exercitus & potestates, ex aduersis verò copijs, tenebrarũ rectores, nequitiæ dñi, telonarchæ exigẽdis tributis prefecti, logothetę, rationũ cõditores, atq; actionũ calculatores, in aëre agẽtes, necnõ homicida diabolus ille princeps

Psal. 119. improbitatis, cuius lingua pindè quasi acuta nouacula, de q̃ ꝓpheta: Psal 9. Sagittæ, inquit, potẽtis acutæ cum carbonibus desolatorijs, insidiatur tanq̃ leo in spelunca sua, draco magnus, apostata, orcus os suum expandens, imperator noctis, damnator mortis, & vt vindex animã coẽrcens, cõferens, supputansq; cunctos actus meos, rebus, verbis,

Aspectus dæmonum horrendus. scientia, ignorãtia, commissos reatus ac flagitia ab adolescẽtia in eam vsq; diẽ, qua sum cõprehensus. Exindè quãta formidine & tremore arbitraris animã die illa pcelli horribiles intuentẽ, atroces, impios, & aduersos dæmones, æquè atq; ethiopes caliginosos adstantes, ità vt forma ipsa quouis tormẽto sit grauior. Quos nimirùm adspiciẽs anima subsultat, conturbatur, affligitur, exterretur, contrahitur, ad cælestes angelos cõfugiens, à qbus excepta subit aërẽ, & sublime pe-

Reddenda est ratio. tẽs offendit telonia, conscẽdentes animas obseruãtia & remorãtia. Siquidẽ vnumquodq; teloniũ peculiaria quædam crimina profert. Primũ quidẽ loquacitatis, qcunque p os & linguã ex mẽdacio, iureiurãdo, piurio, ociosos item sermones, nugaces, vanos, gulæ ingluuies, abusus vini, ꝓfusiores crapulas, immodicos pariter risus atq; dedecẽtes, cum suauijs impudicis, & fœdis ac meretricijs cantionibus. Cõtra verò sacrosancti angeli animã vnà deducẽtes, ꝓponũt & ipsi q̃nã bona ore & lingua sum⁹ locuti, oratiões, gratiarũ actiones, psalmos, odas, hymnos, & cãtus spirituales, scripturarumq; lectiones, & quæcunq; bona anteacto tẽpore ad Deum ore linguaq; fudimus. Alterũ teloniũ quęcũq; visu cõmisimus exigit, adspectus indecoros, superuacaneos, infrenes, & nutus dolosos. Tertiũ auditus, & quæcunq; p huiusmodi sensum spirit⁹ immũdos introducũt. Quartũ est olfactus, suaueolẽtiæ vnguentorũ, tetriq; odoratus, qbus mulierculæ, mimæ & meretrices gaudẽt. Quintũ coarguit quæcũq; noxia tactu manuũ improbarũ sunt ꝓpetrata. Sunt & alia vitiorũ telonia, liuoris, ęmulatiõis, nimiæ gloriæ, inanis fastus, crudelitatis, excandescẽtię, iracũdiæ, furoris, scortatiõis, adulterij, mollitiei, inuidentiæ,

dẽtię, veneficij, ceterarũq; detestabiliũ ac deo inuisarũ actiõũ. Breuiter vnũq̃dq; vitiũ & scel⁹ suos ità deincèps telonas obtinet, id est, publicanos ac portitores. Hæc ergò atq; his maiora & plura spectãs anima, qbus terriculamẽtis, quãta trepidatiõe corripi cẽsenda, q̃ad lato iudicio libera euadat? Illa est hora dolorosa, periculosa, luctuosa, incõsolabilis, donèc ei pateat exitus: Stãt nanq; ex aduerso malorũ spirituũ, diuinæ potestates, act⁹ ipsius aĩæ studiosos ac meritorios depromẽtes, facta, dicta, cogitatiões, & cõceptus hauriũt. Itaq; in medio stãs anima meticulosa & trepidãs, quousquè ob actiones, dicta, factaq; sua, vel damnata in vincula conijciatur, vel iustificata liberetur. Suorũ enim quisque peccatorũ catenis adstringetur, &c.

Anim æ terror & trepida. 10.

Prou. 5.

2. Gregorius lib. 24. Moraliũ, cap. 17. Sæpè ergò electis etiã nolẽtibus in cogitatiõe surripitur, quod in se quidẽ solerter inspiciunt, & ante Dei oculos quãti sit reatus attendũt, & cũ de his oĩbus semp iudicia districta ptimescant, tũc tñ hoc vehemẽter metuũt, cũ ad soluendũ humanę cõditionis debitũ venientes, districto iudici appropinquare se cernũt. Et fit tãto timor acrior, quãto & retributio ęterna vicinior. Ante oculos aũr cordis nihil inane tũc trãsuolat de phãtasmate cogitationis: quia subductis è medio omnibus, se & illum tantummodò considerant cui appropinquant. Crescit pauor vicina retributione iustitiæ, & vrgente solutione carnis, quanto magis districtum iudicium iamiamq; quasi tangitur, tanto vehemẽtiùs formidatur. Et si ea quæ sciunt, nunquàm se prætermisisse meminerũt, formidant tamen illa quę nesciunt: quia videlicet semetipsos dijudicare & comprehendere omninò non possunt, atque vrgente extu, subtiliore terrentur metu. Vndè redemptor noster solutioni car-

In hora mortis qnó etiam iusti metuũt.

Luc. 22. nis appropinquans, & membrorum suorum seruans speciem, factus in agonia, cœpit prolixiùs orare. Quid enim pro se ille cùm in agonia esset, peteret, qui in terra positus, cęlestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquante morte, nostræ mortis in se certamen expresit, qui vim quandam terroris ac formidinis patimur, cùm per solutionem carnis æterno propinquamus iudicio. Neque enim tunc cuiuslibet anima immeritò terretur, quandò post pusillum hoc inuenit, quod in æternum mutare non possit.

3. ET capite decimooctauo: Consideramus quippè, quòd viam vitæ præsentis nequaquàm sine culpa transire potuimus: consideramus etiam, quia nec hoc quidem sine aliquo reatu nostro est, quod laudabiliter gessimus, si remota pietate iudicemur.

Quis enim nostrùm vitam præcedentium patrum valeat,

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.142. vel superare, vel assequi? Et tñ Dauid dicit: Nè intres in iudiciũ cum seruo tuo: quia non iustificabitur in cõspectu tuo oĩs viuens. Paulus cùm diceret, Nihil mihi cõscius sum: cautè subiũxit, Sed nõ in hoc

1 Cor. 4. Iacobi 3. 1. Ioan. 1. iustificatus sum. Iacobus dicit: In multis enim offendimus oẽs. Ioãnes dicit: Si dixerimus, qa peccatũ nõ habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nõ est. Quid ergò faciẽt tabulæ, si tremũt colũnę? Aut quomodò virgulta immobilia stabũt, si huius pauoris turbine

Etiã iusti anima in morte turbatur. Iob 33. etiã cedri quatiuntur? Solutiõi ergò carnis appropinquãs, nonnunq̃ terrore vindictæ etiã iusti anima turbatur. Cui etiã qd tráquillum in hac vita sapere potuit, mortis articulo interueniẽte cõcutitur, vt iurè dici debeat: Abominabilis sit ei panis in vita sua, & animæ eius cibus antè desiderabilis. Vel certè ppter pauoris pœnã hoc quod illic subditur: Appropinquabit corruptiõi aĩa eiꝰ, & vita illiꝰ mortiferis.

Panor in hora mortis. 4. IDEM Gregorius homilia trigesimanona in Euangelia: Cogitandum valdè est, quantùm nobis erit terribilis hora nostræ resolutionis, qui pauor mentis, quanta tunc omnium malorum memoria, quæ obliuio transactæ felicitatis, quæ formido & consideratio iudicis. Tũc maligni spiritus, egrediente anima, sua opera requirunt. Tunc mala quæ suaserunt, replicant, vt sociam ad tormenta trahant. Sed cur hoc de peruersa solũmodò anima dicimus, cùm

Dæmonũ importunitas. ad electos quoquè egredientes veniant, & suum in illis, si pręualeãt, aliquid requirant. Vnus autem in hominibus extitit, qui ante passionem suam libera voce dixit: Iam non multa loquar vobiscum: venit enim princeps mũdi huius, & in me non habet quicquam. Quia

Ioan. 14. enim hunc mortalem hominem vidit, suum in illo mundi princeps aliquid inuenire posse credidit. Et paulò pòst: Vndè curandum nobis est, & cum magnis quotidie fletibus cogitandum, quàm rabidus, quàm terribilis sua in nobis opera requirens in die nostri exitus princeps huius mundi veniat, si etiam ad Deum carnè morientem venit, & in illo aliquid quæsiuit, in quo suum inuenire nihil potuit. Quid itaque nos miseri dicturi, quid acturi sumus, qui innumera mala commisimus? Quid requirenti aduersario, & multa sua in nobis inuenienti dicemus, nisi solum quod nobis est certum refugiũ & solida spes quia vnum cum illo facti sumus, in quo princeps huius mundi, & suum aliquid requisiuit, & inuenire minimè potuit? Sed quid prodest quòd eidem redemptori nostro per fidem iungimur, si ab eo moribus disiungamur? Ipse enim dicit:

Matth. 7. Non omnis qui dicit, Domine Domine, intrabit in regnũ cęlorum. Recta ergò opera, rectæ fidei iungenda sunt.

5. IOAN-

5. IOANNES Climacus, in libro de triginta gradibus, gradu septimo: Stephanus quidam hoc in loco habitãs, solitariam & quietam vitam adamauerat. Hic cùm annos plurimos in monastico certamine egisset, ieiunijs q̃ que maximè & lachrymis esset ornatus, alijsq̃ prætereà virtutum priuilegijs floreret, cellulam ad radicem montis, in quo sacram illam, diuinamq̃ visionem speculatus olim fuerat Helias, sibi construxerat. Hic igitur tam venerandus moribus, intentione maioris laborioſioris q̃ pœnitentiæ, profectus est ad Anachoretarum locum, cui Fides nomẽ erat. Quo in loco quum annos aliq̃t arctissimo vitæ instituto peregisset, (erat enim hic locus ab omni consolatione mortali penitùs remotus, omnibus q̃ que ferè hominibus inuius: septuaginta enim ferè millibus passuum, ab omni humana habitatione diiunctus erat) rursùs extremo vitæ tempore redijt, cupiens in cellula sua priore sancti illius montis habitare. Erant autem ibì duo ex Palæstina discipuli admodùm religioſi, qui etiã priùs obseruabãt cellulam senis. In qua cùm paucos egisset dies, languorẽ incurrit, ex q̃ & mortuus est. Igitur ante vnum exitus sui diem repentè animo obstupuit, apertisq̃ oculis ad dexteram atque ad sinistram partem lectuli circunspiciebat, & quasi rationem quidam à se exigerẽt, cunctis qui adstabant audiẽtibus, aiebat, aliquandò quidem: Ita sanè: Sic reuera est, sed pro hoc tot annis ieiunaui. Aliquandò verò, Non certè, sed mentimini, hoc non feci. Deindè rursus: Ita verè est: Hoc ità est: sed fleui, sed ministraui. Ac rursus: Verè me accusatis. In quibusdam etiã aliquãdò aiebat: Ità sanè, & quidẽ ad hęc quid dicam, non habeo, ideò misericordia opùs est. Et erat profectò spectaculum horrendum ac terrificum, inuisibile illud, sæuissimumq̃ iudicium, in quo etiam (quod terribilius est) & quod non fecerat, illi obijciebant (me miserum) quietis ac solitudinis sectatori. In nonnullis verò peccatorum suorum, quid ad ea respondere posset, se nõ habere dicebat, qui iam ferè quadraginta annos monachus fuerat, & lachrymarũ gratiam habuerat. Quidam verò mihi veraciter affirmauerunt, quòd hic dum esset in eremo, leopardum quoq̃ ex manu sua nutriebat. Hic ipse tamen, cùm adeò infestè ratio à se exigeretur, carne solutus est.

Ab eremita Stephão iam-iam morituro rationẽ accuratam reposcunt.

Obiciũt dæmões ea quæ non perpetrauimus.

6. EVSEBIVS Emisenus homilia prima ad Monachos: Paratos nos inueniat extrema necessitas, quę sępè pręuenit imparatos. Certam nobis imponat solicitudinem incerta conditio: quotidianus sit illius periculi metus, cuius nescitur incursus. Quàm tardè misera anima malorum suorum pœnitebit, cùm die vltimo superue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

niente, separari se à corpore suo viderit, cùm sibi in fine claudenti oculos nigrescere & horrescere sempiterna nox cœperit: cùm iacere ante se vacuum salutis ac lucis infelicem commilitonem suum viderit incentorem pariter ac deceptorem, cum quo de arena mũdi huius per flagitium suum victa discesserit: Cùm cœperit ab eodem iam diuulsa immanes & inanes dare super eum planctus, & dicere: Vbi sunt animositates & cupiditates tuæ, quibus hucusquè impatienter arsisti, & arsura iugiter congregâsti? Eccè transiẽrũt illa omnia tanquàm vmbra, abiẽrunt oblectamenta, & sola in perpetuum opprobria & crimina remanserunt. Væ mihi ô anima, ad tam perditum vas, velim nolim, reditura sum, & propter fugitiuas voluptates nunquàm effugiendis cum eo vaporibus concremanda. Quid inter hæc, cùm eam cœperit ad definitam sententiam & immobili lege defixam, importunus depositi exactor abstrahere, & hincindè insultare & insistere infernalium direꝝ facies ministrorũ? Quid erit, cùm ab apparitoribus mortis per hunc vastũ aërem separari, & per semitas tenebrarum abduci trans diem cœperit, & nequaquàm remeabile iter agere per sines illos vbi ipsa lux deficit, cùm peregrina vbiquè anima, comitante malorum suorum tristi agmine, viderit se per extremas mundi oras in illud inane ac vacuum cadere de mundo, atque illud magnum chaos, quod vitæ mortis que regionem discernit, intrare, & vitales auras naturæ ipsius exul amittere? Cùm rebus humanis Vale vltimum dicens, mortem autem ante se habens, & vitam post se relinquens, in illud horrendum & vix oculis attingendum pertrahetur profundum, diuersis auaritiæ ac malitię catenata criminibus, quãtum perdidit precium, tantum exceptura supplicium?

Anima alloqtur corpus.

Diræ facies infernalium ministrorũ.

7. SEVERVS Sulpitius de transitu sancti Martini: Hęc locutus, diabolum vidit propè assistere. Quid hic, inquit, adstas cruenta bestia? Nihil in me funeste reperies: Abrahæ me sinus recipiet. Cum hac ergò voce, fatigatum Diuinis operibus spiritum cælo reddidit.

Martinus videt assistẽtem dæmonem.

1. D THEOPHYLACTVS in caput sextum Marci: Est igitur oleum & ad labores vtile, & lucis fomentum, & hilaritatis effectiuum, significatq; misericordiam Dei, & gratiã spiritus, per quã à labore liberamur, & lucem ac gaudium hilaritatemq; spiritalem accipimus.

Olei natiua vis & significatio.

2. AVGVSTINVS sermone ducẽtesimo decimoquinto de tẽpore: Quotiès aliqua infirmitas superuenerit, corpus & sanguinem Chri-

CHRISTI ille qui ægrotat accipiat, & indè (siue deindè) corpusculum suum vngat, vt illud quod scriptum est, impleatur in eo: Infirmatur aliqs? inducat presbyteros &c. Videte fratres quia q in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere.

Aegroti infrẽdi post cõmunionem sacram. Iacob. 5.

3. IN tractatu de rectitudine Catholicæ conuersationis: Quotiès aliqua infirmitas occurrerit alicui, non quærantur præcantatores, non diuini, non sortilegi, non carcarij, neque per fontes, aut arbores, aut biuia phylacteria exerceantur, sed qui ægrotat, in sola DEI misericordia confidat, & Eucharistiam cum fide & deuotione accipiat, oleum que benedictum fideliter ab Ecclesia petat, vndè corpus suum vngatur, & secundùm Apostolum, Oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: non solùm corporis, sed & animæ sanitatem accipiet. complebitur que in illo, quod DOMINVS in euangelio promisit, dicens: Omnia quęcunque petieritis patrem in nomine meo in oratione, credentes accipietis.

Aegroti quid ægere debeãt.

Matth. 21.

4. ITEM in libro secundo De visitatione infirmorum, capite quarto: Nec prætermittendum est illud Apostoli Iacobi præceptum: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, vt orent super eum, vngentes eum oleo sancto in nomine IESV: & oratio fidei saluabit infirmum. Ergò sic roges de te & pro te fieri, sicut dixit Apostolus Iacobus, immò per apostolum suum Dominus: ipsa videlicet olei sacrati delibutio, intelligitur Spiritus sancti typicalis vnctio. Illud etiam viuificum Dominici corporis supplementum, suscipere fili mi non renuas. viaticum tibi erit saluberrimum.

Iacob. 5.

5. IDEM Augustinus in Speculo in præfatione: Quis ignorat, in scripturis sanctis, id est, legitimis, Propheticis, Euangelicis, & Apostolicis, authoritate canonica præditis, quædam sic esse posita, vt tantùm scirentur & crederentur: quædam verò sic esse iussa, vt obseruarentur & fierent, vel prohibita nè fierent? Horum autem quæ iubendo & vetando scripta sunt, alia sunt Sacramentorum velata mysterijs, quæ multa veteris testamenti populo illi facienda mandata sunt: neque à populo Christiano nunc fiunt, sed tantummodò intelligenda requiruntur atque tractantur. Alia verò etiàm nunc facienda sunt, si facienda p̃cepta sunt: nec facienda, si prohibita. De his igitur q̃ ità sunt posita in literis sacris,

Vtrũ oĩa quæ in sacris literis vtriusq; testamẽti cõtinẽtur, ad Christianos, & quo modo pertineant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel iubendo, vel vetando, vel sinendo, vt etiam nunc, id est, tempore noui testamenti ad vitam piam exercendam moresq; pertineant, hoc opus quod in manus sumpsi, cõponere aggressus sum, vt quãtùm me Deus adiuuat, omnia talia de canonicis libris colligã, atq; vt facilè inspici possint, in vnũ tanquàm speculum congeram. Cùm itaq; Augustinus paulò ante finem speculi sui sententias adfert ex B. Iacobi epistola, inter cæteras ponit & istam: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, &c.

Iacobi Apostoli præceptũ de infirmorũ inunctione, ex Augusti. sententia ad Christianos omnes pertinet.

DE ORDINIS SACRAMENTO.

I

Quid est Ordinis Sacramentum?

Augustin. lib 2 contra epist. Parme. c 13 & de bono cõiug. c 24. & lib. 2. cont. Donatist cap 1. Leo epi. 81. ad Dioscor. Grego. in caput 10 lib. 1. Regum Cone Florẽt. Tridenti sess 23. Ambr. in 12. cap 1 ad Corinth. Theophylac. in cap 19. Lucæ.

A EST, quo singularis gratia ac potestas spiritualis quibusdam traditur, vt munus in Ecclesia ex professo gerant.

B Hoc est, Sacramentum per quod, velut ostium, necessariò intrant legitimi dispensatores[a] mysteriorum & eloquiorum Dei, ministri CHRISTI & Ecclesiæ, Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & quotquot demùm in Ecclesiasticis munijs obeundis ritè & cum authoritate versantur.

a 1 Corin. 4. a Malach. 2. b 1. Timoth. 3. a b 5. c Ephes 4. c. 1. Corinth. 14. a b d & 12. d

C [b] Nemo enim, vt scriptura testatur, sibi sumit aut sumere debet honorem, exercendorum videlicet ministeriorũ Ecclesiæ, nisi qui

b Hebr. 5. b Actor. 1. d Cyprian. lib. 4. epist. 2. Tertulli. de præscript. Hæretic.

qui vocatur à DEO, tanquàm Aaron: hoc est, nisi Sacramento visibilis Ordinationis initiatus, & ab Episcopo legitimè ordinatus, missusque fuerit ad opus certi ministerij, quod in Ecclesia pro suo statu gerat iuxta leges diuinæ & Apostolicæ Traditionis.

c Matth. 10. a Luc. 9. a Mar. vlt. d Ioã. 20. f. 17. c Acto. 13. a. Titi 1. b

PATRES.

PRIORIS ad Corinthios quarto: Sic nos existimet homo vt ministros CHRISTI, & dispensatores mysteriorum Dei.

MALACHIAE secundo: Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus DOMINI exercituum est.

PRIORIS ad Timotheum tertio: Si quis Episcopatũ desiderat, bonum opus desiderat. Oportet enim Episcopũ irrepræhensibilem esse, & Diaconos similiter pudicos &c.

ET capite quinto: Qui benè præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina.

AD Ephesios quarto: Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & doctores ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis CHRISTI: donèc occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij DEI, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis CHRISTI: vt iam nõ simus paruuli fluctuantes, & circunferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circunuentionem erroris &c.

PRIORIS ad Corinthios decimoquarto: Qui loquitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

lingua, non hominibus loquitur, sed Deo. Nemo enim audit. Spiritus autẽ loquitur mysteria. Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationẽ, & consolationem, &c. Et paulò pòst: Sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, vt & alios instruam: quàm decem millia verborum in lingua. Ibidèm: Mulieres in ecclesijs taceant.

Prioris ad Corinthios duodecimo: Et quosdam quidem posuit Deus in ecclesia, primùm Apostolos, secundò prophetas, tertiò Doctores, deindè virtutes, exindè gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Nunquid omnes Apostoli? nunquid omnes prophetæ? nũquid omnes Doctores? &c. Nunquid omnes interpretantur?

Ad Hebræos quinto: Nec quisquam sumit sibi honorẽ: sed qui vocatur à Deo tanquàm Aaron.

Actorvm primo: Tu Domine qui corda nôsti omniũ, ostende quem elegeris ex his duobus vnum, accipere locum ministerij huius & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super Matthiam. & annumeratus est cum vndecim Apostolis.

Matthaei decimo: Conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, &c. Hos duodecim misit Iesvs, præcipiens eis, dicens: In viam gẽtium nè abieritis, & in ciuitates Samaritanorum nè intraueritis, sed potiùs ite ad oues, quæ perierunt, domus Israel. Euntes autem prædicate, dicentes, quia appropinquauit regnum cælorum. Infirmos curate &c.

Lvcae nono: Conuocatis autẽ Iesvs duodecim Apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia dęmonia,

nia, et vt languores curarent. Et misit illos prædicare regnũ Dei, et sanare infirmos.

Marci vltimo: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ.

Ioannis vigesimo: Sicut misit me pater, et ego mitto vos.

Et capite decimoseptimo: Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum.

Actorvm decimotertio: Ministrantibus autem illis Domino, et ieiunantibus, dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum et Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto, abierunt Seleuciam, et indè nauigauerunt Cyprum.

Ad Titum primo: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, et constituas per ciuitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. Si quis sine crimine est, et cæt.

PATRES.

1. A Avgvstinvs libro secundo cóntra epistolam Parmeniani, capite decimotertio: Nam illud quod quidam eorum veritate conuicti dicere cœperant, Baptismum quidem non amittit qui recedit ab Ecclesia, sed ius tamen dandi amittit: multis modis appáret frustrà & inaniter dici. Primò, quia nulla ostenditur causa, cur ille qui ipsum baptismum amittere non potest, ius dandi amittere possit. Vtrunque enim sacramentum est, & quadam consecratione vtrunque homini datur: illud cùm baptizatur, illud cùm ordinatur: ideóque in Catholica vtrunque non licet iterari. Nam si quandò ex ipsa parte venientes etiam præpositi, pro bono pacis correcto schismatis errore, suscepti sunt: etsi visum est opùs esse vt eadem officia gererent quę gerebant, non sunt rursùs ordinandi: sed sicut baptismus in eis, ità Ordinatio mansit integra, quia in præcisione fuerat vitium, quod vnitatis pace correctum

Ordo est Sacramentum, quemadmodũm & Baptismus: & vtrũque iterare non licet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

correctum est,non in sacramentis quę vbicunq; sunt,ipsa vera sunt. Et cùm expedire hoc videatur Ecclesiæ,vt præpositi eorum venientes ad Catholicam societatem,honores suos ibi non administrent: non eis tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed manent super eos. Ideoq; non eis in populo manus imponitur, nè non homini,sed ipsi sacramẽto fiat iniuria. Et si quandò ignoranter fit,nec animosè defenditur factum, sed corrigitur cognitum,venia facilius impetratur. Deus enim noster, nõ est dissensionis Deus, sed pacis: nec Ecclesiæ eius Sacramenta in eis qui ab Ecclesia recesserũt, sed ipsi qui recesserũt,inimici sunt. Sicut autem habent in baptismo quod per eos dari posit: sic in ordinatione ius dandi, vtrunq; quidem ad perniciem suam,quandiù charitatem non habent vnitatis. Sed tamen aliud est prorsùs non habere, aliud perniciosè habere, aliud salubriter habere. Et paulò pòst:

Ordinationis Sacramẽtum.

1. Cor. 14.

Sacramẽtum ordinati, & baptizati.

Sed si nos malè facimus,ipsi explicent,quomodò sacramentum baptizati non posit amitti, & Sacramentum ordinati posit amitti: quoniam dicunt, recedens ab Ecclesia,baptismum non amittit,ius dandi tamen amittit. Si enim vtrunq; sacramentum est,quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri sacramento iniuria facienda est.

Vtrũq; Sacramentum esse nemo dubitat.

2. IDEM Augustinus in libro de bono coniugali, capite vigesimo quarto: Quemadmodũm si fiat ordinatio cleri ad plebem congregandam,etiam si plebis congregatio non subsequatur, manet tamẽ in illis ordinatis sacramentum ordinationis: & si aliqua culpa quisquam ab officio remoueatur,sacramento Domini semel imposito non carebit,quanuis ad iudicium permanente.

In Ordinatis manet Sacramentũ ordinationis.

3. IDEM libro primo de baptismo contra Donatistas,capite primo: Sacramentum baptismi est, quod habet qui baptizatur. Et Sacramentum dandi baptismi est, quod habet qui ordinatur. Sicut autem baptizatus si ab vnitate recesserit, sacramentum baptismi nõ amittit: sic etiam ordinatus,si ab vnitate recesserit, sacramentum dandi baptismi non amittit. Nulli enim sacramẽto iniuria faciẽda est: si discedit,à malis vtrunq; discedit: si permanet,in malis vtrunq; permanet. Sicut ergò acceptatur baptismus quem non potuit amittere,qui ab vnitate discesserat: sic acceptandus est baptismus quem dedit ille,qui sacramentum dandi cùm discederet,non amiserat. Nam sicut redeuntes qui priusquàm recederent,baptizati sunt, nõ rebaptizantur: ità redeuntes qui priusquàm recederẽt, ordinati sunt,non vtiq; rursùs ordinantur: sed aut administrant quod

Sacramẽtum dandi baptismi siue Ordinationis non amittitur, vt nec Baptismi Sacramẽtum.

administrabant,si hoc Ecclesiæ vtilitas postulat: aut si non administrant,sacramentum ordinatiõis suæ tamen gerunt, & ideò eis manus inter laicos non imponitur. Nam neque sacramentum baptismi, neque sacramentum dandi baptismi,quandò ab eis cum Maximiniano discessit,Felicianus amisit. Nunc vnum eum secum habent,cum eisipsis, quòd cùm foris esset, in Maximiniani schismate baptizauit.

4. LEO Magnus epistola octogesimaprima ad Dioscorum Alexandrinum: Quod ergò à Patribus nostris propensiore cura nouimus esse seruatum,à vobis quoquè volumus custodiri, vt non passim diebus omnibus sacerdotalis vel leuitica ordinatio celebretur, sed post diem sabbati eius noctis,quæ in prima sabbati lucescit,exordia deligantur, hoc est, sub lege Diuini officij substituantur, in quibus his,qui consecrandi sunt,ieiunis,& à ieiunantibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem obseruantiæ erit, si manè ipso Dominico die,continuato sabbati ieiunio celebretur,à quo precedentis noctis initia non recedunt: quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in Pascha Domini declaratur,pertinere nõ dubium est. Nam præter authoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica nouimus venire doctrina, etiam sacra scriptura manifestat,quòd cùm Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritussancti ad Euangelium gentibus mitterent prædicandum,ieiunãtes & orantes imposuerunt eis manus,vt intelligamus quanta & dantium & accipientium deuotione curandum sit,nè tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletũ. Et ideò pié & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotũ formam per ecclesias, qbus Dominus præesse te voluit, etiam ipse seruaueris,vt his qui consecrãdi sunt,nunquàm benedictiones,nisi in die resurrectionis Dominicæ tribuantur, cui à vespera sabbati initium constat ascribi,& tantis diuinarum dispositionum mysterijs est consecrata, vt quicquid est à Domino insignius cõstitutum, in huius diei dignitate sit gestum. In hac mũdus sumpsit exordium, in hac per resurrectionem Christi & mors interitum,& vita accepit initium. In hac Apostoli à Domino prædicandi omnibus gentibus euangelij tubam sumunt,& inferendum vniuerso mundo sacramẽtum regenerationis accipiunt. In hac (sicut beatus Ioannes Euangelista testatur,cõgregatis in vnum discipulis,ianuis clausis, quum ad eos Dominus introijsset, insufflauit & dixit: Accipite spiritum sanctum: quorũ remiseritis peccata,remittuntur eis: & quorũ deti-

Ordinatio sacerdotalis & leuitica fieri nõ debet quouis tempore.

Ieiuni consecrandi.

Actor. 13

Sacramentũ benedictiõis sacerdotalis.

Ioan 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nueritis, detenta erunt. In hac deniq; promissus à Domino apostolis spiritus sanctus, aduenit: vt cælesti quadam regula insinuatũ & traditũ nouerimus, in illa die celebrãda nobis esse mysteria sacerdotalium benedictionum, in qua collata sunt omnia dona gratiarum.

Ioan. 14. & 16

5. GREGORIVS in caput X. libri primi Regũ: Samuel Saul in principẽ vnxit, Deus aũt ei cor aliud immutauit: qa sacrorũ Ordinum sacramenta ab Ecclesiæ doctoribus foris accipimus, sed sacramentorum virtute ab omnipotente Deo interiùs roboramur. Virtus verò sacramẽti, gratia est spiritus septiformis. Quã certè gratiã qui accipiunt, quasi alio accepto corde immutantur: quia quos gratia sua sanctus spiritus roborat, esse eos facit protinùs quod non erant.

1. Reg. 10. Sacrorũ Ordinum Sacramenta.

Virtus Sacramẽti Ordinis.

6. CONCILIVM Florentinum in doctrina de Sacramentis: Sextum sacramentum est Ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur Ordo, sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenę cum pane porrectionem. Diaconatus verò per libri Euangeliorum dationem: Subdiaconatus, per calicis vacui cũ patena vacua superposita traditionẽ: Et similiter de alijs per rerũ ad ministeria sua pertinẽtium assignationem. Forma sacerdotij, talis est: Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viuis & mortuis, in nomine patris & filij & spiritus sancti. & sic de aliorũ Ordinum formis. Ordinarius minister huius sacramẽti, est episcopus.

Sacramẽtum Ordinis, & eius materia.

Forma Sacerdotij.

Minister.

7. CONCILIVM Tridentinum sessione trigesimatertia, capite primo: Sacrificium & sacerdotium ità Dei ordinatione coniuncta sunt, vt vtrunq; in omni lege extiterit. Cùm igitur in nouo testamẽto sanctum Eucharistiæ sacrificium visibile ex Domini institutione catholica Ecclesia acceperit, fateri etiam oportet, in ea nouũ esse visibile & externum sacerdotium, in quod vetus translatum est. Hoc autem ab eodem Domino Saluatore nostro institutũ esse, atq; Apostolis, eorumq; successoribus in sacerdotio, potestatem traditã consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus & sanguinem eius, necnõ & peccata dimittendi, & retinendi, sacrę literę ostendunt, & Catholicæ Ecclesię traditio semper docuit. Capite secundo: Cùm autẽ diuina res sit tam sancti sacerdotij ministerium, cõsentaneum fuit, quo digniùs & maiori cum veneratione exerceri posset, vt in ecclesiæ ordinatissima dispositione plures & diuersi essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio deseruirent, ità distributi, vt, qui iam

Sacerdotium externũ noui testamenti. Luc. 22.

Ioan. 20.

Diuersi ministrorum Ordines.

iàm clerici tonsura insigniti essent, per minores ad maiores ascenderent. Nam nõ solùm de sacerdotibus, sed & de Diaconis sacræ literæ apertam mentionem faciunt, & quæ maximè in illorum Ordinatione attendenda sunt, grauissimis verbis docent: & ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque vniuscuiusq; eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolyti, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarij in vsu fuisse cognoscuntur, quanuis non pari gradu. Nã Subdiaconatus ad maiores ordines à Patribus, & sacris concilijs refertur, in qbus & de alijs inferioribus frequentissimè legimus. Capite tertio: Cùm scripturæ testimonio, Apostolica traditione, & Patrum vnanimi consensu perspicuum sit, per sacram Ordinationem, quæ verbis & signis exterioribus perficitur, gratiam cõferri: dubitare nemo debet, Ordinem esse verè, & propriè vnum ex septem sanctæ Ecclesiæ sacramentis. inquit enim Apostolus: Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quę est in te per impositionem manuum mearum. non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis. Capite quarto: Quoniam verò in Sacramẽto Ordinis, sicut in Baptismo & Confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri potest, meritò sancta Synodus damnat eorum sententiam, qui asserunt noui Testamenti sacerdotes temporariam tantummodò potestatem habere, & semèl ritè ordinatos, iterùm Laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exerceant. Quòd si quis omnes Christianos promiscuè noui Testamenti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quàm Ecclesiasticam hierarchiam, quæ est vt castrorum acies ordinata, cõfundere, perindè ac si contra beati Pauli doctrinam, omnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Euangelistæ, omnes Pastores, omnes sint Doctores. Proindè sacrosancta Synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum Ordinem præcipuè pertinere, & positos, sicut idem Apostolus ait, à Spiritu sancto, regere Ecclesiam DEI, eosq; presbyteris superiores esse, ac Sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipsos posse: quarum functionum potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent. Docet insuper Sacrosancta Synodus, in Ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, & cæterorũ Ordinũ nec populi, nec cuiusuis secularis potestatis & magistratus

1. Timot. 5. Actor. 6.

Minores Ordines.

1. Timo. 4.

Ordo vnũ est ex VII Sacramentis.

2. Timo. 1.

Characterem imprimit: & ideirco repeti sacramentũ nũ potest.

Non omnes Christiani sunt sacerdotes.

1. Cor. 12. Ephes. 4.

episcopi presbyteris superiores in hierarchia ecclesiastica.

Acto. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A seculari potestate aut à populo ordinati, fures & latrones habendi. Ioan. 10.

cõsensum, siue vocationem siue authoritatem ità requiri, vt sine ea irrita sit ordinatio: quin potiùs decernit, eos qui tantummodò à populo, aut seculari potestate, ac magistratu vocati & instituti, ad hæc ministeria exercenda ascendunt, & qui ea propria temeritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures & latrones per ostiũ non ingressos, habendos esse. Hæc sunt quæ generatim sacræ Synodo visum est, Christi fideles de Sacramẽto Ordinis docere. His autẽ contraria certis & proprijs canonibus in hũc, qui sequitur, modum dãmnare constituit, vt omnes adiuuante Christo, fidei regula vtentes, in tot errorũ tenebris Catholicam veritatẽ faciliùs agnoscere & tenere possent.

Sacerdotium externum & visibile noui testamenti.

CANON primus: Si quis dixerit, non esse in nouo testamento sacerdotium visibile & externum: vel non esse potestatem aliquam consecrandi & offerendi verum corpus & sanguinem Domini, & peccata remittendi & retinendi: sed officium tãtùm & nudum ministeriũ prædicandi Euangeliũ: vel eos qui non prædicant, prorsùs nõ esse sacerdotes, anathema sit.

Ordinum distinctio & gradus diuersi.

CANON secũdus: Si qs dixerit, præter sacerdotium non esse in ecclesia Catholica alios ordines & maiores & minores, per quos, velut per gradus quosdam in sacerdotium tendatur, anathema sit.

Propriè Sacramẽtũ est ordinatio sacra.

CANON tertius: Si quis dixerit, Ordinem siue sacram Ordinationẽ, non esse verè & propriè Sacramẽtum, à Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum à viris rerum Ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantùm ritum quendam eligendi ministros verbi Dei & Sacramentorum, anathema sit.

Effectus.

CANON quartus: Si quis dixerit per sacram Ordinationem non dari spiritum sanctũ, ac proindè frustrà Episcopos dicere, Accipite Spiritum sanctum: aut per eam non imprimi characterem: vel eum, qui Sacerdos semel fuerit, Laicum rursùs fieri posse, anathema sit.

Character.

Vnctio sacra quæ in hoc sacramento adhibetur.

CANON quintus: Si quis dixerit sacram vnctionẽ, qua Ecclesia in sancta Ordinatione vtitur, non tantùm non requiri, sed contemnendam & pernicioſam esse, similiter & alias Ordinis cæremonias, anathema sit.

Cæremoniæ.

Hierarchia Ecclesiastica.

CANON sextus: Si quis dixerit in Ecclesia Catholica nõ esse Hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ cõstat ex Episcopis, presbyteris, & ministris, anathema sit.

Episcopi presbyteris superiores.

CANON septimus: Si quis dixerit Episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem Cõfirmandi & Ordinãdi: vel eam quam habent, illis esse cum presbyteris communem: vel Ordines ab ipsis collatos sine populi vel potestatis secularis cõsensu aut vocatione, irritos esse: aut eos, qui nec ab

Missi à seculari potestate

ab ecclesiastica & canõica potestate ritè ordinati, nec missi sunt, sed aliũdè veniũt, legitimos esse verbi & Sacramentorũ ministros, anathema sit.

CANON octauus: Si qs dixerit Episcopos qui authoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos, sed figmentum humanum, anathema sit.

Gratia ordinatorum.

8. AMBROSIVS in duodecimũ caput prioris ad Corinthios, super ea verba, Diuisiones gratiarum sunt: In loco Ordinis officij Ecclesiastici positus, gratiam habet, qualisuis sit, non vtiquè propriã, sed Ordinis per efficaciam spiritus sancti.

Hierarchia ordinis ecclesiastici tribus potissimis partibus cõstat

9. THEOPHYLACTVS in caput decimumnonũ Lucæ: Dominus dedit seruis decem minas. Serui autem illi sunt hi, quibus in Ecclesia ministerium concreditum est, decemuiriq; dicuntur esse, propter perfectionem Ecclesiasticæ præsidentiæ. Ordo enim in Ecclesia perfectam præsidentium dispositionem habet, & neq; plures oportebat esse, neq; pauciores: vt exempli gratia: Tria hæc vidimus esse in ecclesia, purgationem, illuminationem, & perfectionẽ. Operationes enim illas tres sortiti sunt Ordines. Diaconi purgant per instructionem & doctrinam, presbyteri illuminant per baptismũ, episcopi sacerdotales Ordines constituunt & perficiunt, hoc est, ordinant. Vides Ordines cum operatiõibus, & neq; plures, neq; pauciores præsidẽtium Ordines. Illis igitur seruis distribuit decem minas, hoc est, dona, quę vnicuiq; data sunt in vtilitatem. Omnis enim cuicunque concredita est præsidentia, etiamsi indignus fuerit, donum habet ex vnctione sua, id quod magnum diuinæ misericordię sacramentum est.

Vide Dionys. Areopag in Eccleſia. hierar. cap. 5. & 6

Donum ex vnctione.

1. C CYPRIANVS libro quarto, epistola secunda ad Antonianum. Vide infrà quæstione quinta, D.

2. TERTVLLIANVS de præscriptionibus hæreticorum, vt infrà quęstione septima, C.

II

Nonne omnes Christiani ex æquo sunt Sacerdotes?

A Dici quidem[a] ità possunt hactenùs, quòd sicut Sacerdotes externa quædam sacrificia & ministeria sacra exercere solent, sic quotquot sint in

[a] Apo. 1. b 5. a 1 Pet 2. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

b 1 Pet. 2. a b. Rom. 12. a Psalm. 49. d. Psalm 50. d Philip. 4. d. Hebr. 13. c Vide Basil. lib. 2. de Baptis. ca 8. Auguſt. 20. de ciuit. ca 10. Leo. ſer. 3. in anniuer Pōtificatus. Ambroſ. lib 4. de Sacramen. ca. 1.

CHRISTO renati, ſpiritualia quædam[b] Sacrificia, nimirùm orationes, laudes, gratiarum actiones, carnis mortificatiōem, & id genus alia quotidiè poſsint ac debeāt offerre, ſeduloq; exercitare: Vt hinc ſpirituales corā Deo Sacerdotes, & ſpirituales offerre hoſtias in ſcriptura dicantur.

c Ignatius ad Heronē. Chryſoſt. lib. 3. & 6. de ſacerd. & homil. 60 ad popul. Hiero. ad Heliodorū, & aduerſùs Luciferianos. Idē ad Euagrium. Victor lib. 2. de perſecutione Vvandalica.

B. Verùm ſi propriè nomen hoc ſacerdotij accipimus, nō ſunt promiſcuè Sacerdotes oīes, ſed hi duntaxàt, quibus authoritas eccleſiæ, vt ſacramētorū[c] proprij ſint miniſtri, demandauit, atq; ad conſecrandum, offerendum, diſpenſandumq; ſacram EUCHARISTIAM, & ad peccata hominū tum remittenda, tum retinenda ius contulit.

d Cypria. lib. 1. epiſt. 2. a 1. Timoth 5 c

C. Ac de his quidem nouæ legis ſacerdotibus ſeu presbyteris ità Paulus: *Qui benè*[d] *præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina.* Id quod certè cōgruere nō poteſt mulieribus,

e 1. Tim. 2. c. 1 Cor 14 f Tertul. de ſcript. Epiphan. hæreſi 42 & 49.

[e] quas in Eccleſia idem Apoſtolus docere vetat, ac tacere iubet: neq; oīnò[f] plebeijs conuenit, quorū eſt ouiū more paſci, nōg paſcere: regi, nō regere: nec ſe pferre, ſed ſubijcere & ſubiacere præpoſitis, & quęcunq; hi, ſiue boni, ſiue mali, in Cathedra ſedētes dixerint, audi-

f Leo epiſt 62 ad Maximum Antiochenum. g Ioā. 10. b c 21 c. 1. Pet. 5. a & 2. c d. Hebr. 13. c Roman. 13. a. Matt. 23. a Luc. 10. c 1. Ioan. 4 b

audire, ſeruare & facere, vt verbo DEI præceptum legimus.

h Epheſ 1. d Colo. 1. c Daniel. 7. c Dionyſ. de cæleſt. hierar. c. 10.

D Quapropter ſicut in Eccleſia triumphante Angeli ſunt[h] Ordine ac poteſtate differentes, qui iniuncta ſibi munia decenti quadam obſeruata diſpoſitione obeunt, ac fideliter exequuntur: ſic militans etiam Eccleſia,[a] quę domus Dei, & velut caſtrorum acies quædam ordinata eſt, miniſtros habet ſibi peculiares, à reliquis Chriſtianis ſeiunctos & pulchro ordine inter ſe diſpoſitos ad publica & cōmunia Eccleſię miniſteria in terris peragenda: nimirùm vt ꝓp Chriſtiano populo in his,

a Timoth 3. d Cant. 6. c Anaclet. epiſtol. 1. 2. & 3. Iſido. lib. 2. de Eccleſ. offic. ca. 5. & ſequentibus.

[b] quæ ad DEVM ſalutem q; animarū ſpectant, ſuas illi operas ex profeſſo ac pro dignitate præſtent.

b Heb. 5. a 8. a & 13. c 2. Corin. 5. d

SCRIPTVRAE.

APOCALYPSIS primo: Lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fecit nos regnum et Sacerdotes DEO et PATRI ſuo.

ET capite quinto: Feciſti nos Deo noſtro regnum et ſacerdotes, et regnabimus ſuper terram.

PRIORIS Petri ſecundo: Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis.

IBIDEM: Et ipſi tanquàm lapides viui ſuperædificamini domus ſpiritualis, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles DEO per IESVM CHRISTVM.

AD ROMANOS duodecimo: Obſecro itaque vos fratres per miſericordiam DEI, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam

hostiam viuente m, sanctam, Deo placentem, rationabile ob sequium vestrum.

PSALMO quadragesimonono: Sacrificium laudis honorificabit me.

PSALMO quinquagesimo: Sacrificium DEO spiritus cõtribulatus: cor contritum & humiliatum DEUS non despicies.

AD Philippenses quarto: Habeo autẽ omnia, & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ misistis, odorem suauitatis, hostiam acceptam, placentem DEO.

AD Hebræos decimotertio: Per ipsum ergò offeramus hostiam laudis semper DEO: id est, fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuisci. talibus enim hostijs promeretur DEUS.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Qui benè præsunt, &c. vt in textu.

ET capite secundo: Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto, neq; dominari in virum, sed esse in silentio.

PRIORIS ad Corinthios decimoquarto: Mulieres in ecclesijs taceant: non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut & lex dicit. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri, loqui in ecclesia. An à vobis verbũ DEI processit? aut in vos solos peruenit?

IOANNIS decimo: Ego sum Pastor bonus: Bonus Pastor animâ suam dat pro ouibus suis. Et alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocẽ meam audient, & fiet vnum Ouile & vnus PASTOR.

IOANNIS vigesimoprimo: PASCE agnos meos, PASCE oues meas.

PRIORIS PETRI quinto capite: Pascite qui in vobis est gregem

gregem Dei, &c. Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.

PRIORIS Petri secundo: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter DEŨ, siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tanquàm ab eo missis, &c. Omnes honorate, fraternitatem diligite, &c. Serui, subditi estote in omni timore Dominis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis. Et post pauca: Eratis enim sicut oues errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem & episcopum animarum vestrarum.

AD Hebræos decimotertio: Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilãt quasi rationem pro animabus vestris reddituri: vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes. HOC enim non expedit vobis.

AD Romanos decimotertio: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirũt. Et post pauca: Ideò necessitate subditi estote: non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam.

MATTHAEI vigesimotertio: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia ergò quæcunque dixerint vobis, seruate & facite: secũdùm opera verò eorum nolite facere.

LVCAE decimo: Qui vos audit, me audit: et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

PRIMAE Ioannis quarto: Qui nouit Deum, audit nos: qui non est ex DEO, non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis, et spiritum erroris.

AD Ephesios primo: Suscitans illum à mortuis, et constituens

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuens ad dexteram ſuam in cæleſtibus, ſupra omnem principatum & poteſtatẽ & virtutem & dominationẽ, & oñe nomẽ quod nominat nõ ſolũ in hoc ſeculo, ſed etiã in futuro.

AD Coloſſenſes primo: Quoniã in ipſo condita ſunt vniuerſa in cælis & in terra, viſibilia & inuiſibilia, ſiue throni, ſiue Dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates: Omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt.

DANIELIS ſeptimo: Millia milliũ miniſtrabant ei, et deciès milliès centena millia aſſiſtebant ei: iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Et paulò antè: Adſpiciebã donèc throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit.

PRIORIS ad Timotheũ tertio: Vt ſcias quomodò oporteat te in domo Dei conuerſari, quæ eſt eccleſia Dei viui, columna et firmamentum veritatis.

CANTICORVM ſexto: Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata?

AD Hebræos 5. Oĩs põtifex ex hominibus aſſumptus, p̃ hominibus cõſtituitur in ijs q̃ ſunt ad deũ, vt offerat dona et ſacrificia pro peccatis. Et capite octauo: Omnis enim pontifex, ad offerendum munera et hoſtias conſtituitur.

ITEM capite decimotertio: Ipſi enim peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.

SEDVNDAE ad Corinthios quinto: Pro CHRISTO legatione fungimur, tanquàm Deo exhortante per nos. Et paulò antè: Omnia autem ex DEO, qui nos reconciliauit ſibi per CHRISTVM, et dedit nobis miniſterium reconciliationis.

PATRES.

1. A BASILIVS libro ſecundo de baptiſmo, capite octauo: Si verò quiſquam obijciat, Quid igitur eſt quod Apoſtolus dixit, 2.Tim.2. Volo viros precari in quouis loco, ob id quòd Dominus ipſe poteſtatem

ſtatem dedit adorãdi Deum in omni loco, vbi dixit: Neque Hieroſolymis poſthàc, neque in monte iſto adorabitur pater? Hoc dicendum eſt, quòd illud, in omni loco, non compræhendit eos locos, qui humanis vſibus, rebuſq; immundis & prophanis deputati ſunt: ſed dilatat ac diducit adorationem Dei ab arcto Hieroſolymæ ambitu in omnem totius orbis locum. Et ſecundùm prophetiam hoſtiæ, eum qui diligẽter ac ſtudioſè ad ſacerdotium glorioſi myſterij obeundum propenſus eſt, Deo dicare oportet. Nam etiamſi audiamus prophetam dicentem, Vos aũt omnes ſacerdotes Dei vocabimini: neq; tamen omnes mox huiuſce ſacerdotij ac miniſterij poteſtatem vſurpamus, neque alius alij datam gratiam licitè poteſt ad ſe rapere, ſed quiſquis fidelium proprijs doni Dei terminis cõtentus manet, docente nos Apoſtolo, dum ad omnes quidem dicit: Obſecro aũt vos fratres p̃ miſerationes Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, &c. Et per mutuam illam membrorum corporis rectam diſpoſitionem, quam inter ſe ad decentem venuſtatem pariter & ſecuritatem neceſſariam habent, normam nobis preſcribit, quàm commodè ac decenter inter nos ad beneplacitum Dei, in dilectiõe Chri Ieſu & chariſmatũ differẽtia diſpoſiti eſſe debeamus.

Ioan.4. Non quis locus orationi accommodatus eſt.

Eſaiæ 61. Non oẽs ſumuntur Sacerdotes proprij nominis.

Rom.12.

2. AVGVSTINVS libro vigeſimo de ciuitate Dei, capite decimo, exponens illud Apocalypſis: Sed erũt ſacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt cum eo mille annis: non vtiq; de Epiſcopis & presbyteris dictum eſt, qui propriè iam vocãtur in eccleſia ſacerdotes: ſed ſicut omnes Chriſtianos dicimus propter myſticum Chriſma: ſic omnes ſacerdotes, quoniam membra ſunt vnius ſacerdotis. De quibus Apoſtolus Petrus: Plebs, inquit, ſancta, regale ſacerdotium.

Apocal.20. Nũ eadem ſignificatiõe dicũtur Epiſcopi & presbyteri ſacerdotes qua oẽs Chriſtiani.

3. LEO papa ſermone tertio in anniuerſario die aſſumptiõis ſuæ ad põtificatũ. Licèt vniuerſa eccleſia Dei diſtinctis ordinata ſit gradib⁹, vt ex diuerſis mẽbris ſacrati corporis ſubſiſtat integritas: nos tñ oẽs, ſicut ait Apoſtolus, in Chriſto Ieſu vnũ ſumus, nec qſquã ab alteri⁹ ità eſt diuiſus officio, vt nõ ad cõnexionẽ ptineat capitis, cuiuslibet humilitas portiõis. In vnitate igit̃ fidei atq; baptiſmatis, indiſcreta nobis ſocietas, dilectiſſimi, & generalis eſt dignitas, ſecũdũ illud beatiſſimi Petri Apoſtoli, ſacratiſſima voce dicẽtis: Et ipſi tãq; lapides viui ſuperædificamini in domos ſpiritales, ſacerdotiũ ſanctũ, offerentes ſpiritales hoſtias, acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtum. Et infrà: Vos aũt genus electum, regale ſacerdotium, gẽs ſancta, populus acqſitionis. Oẽs enim in Chriſto regeneratos, crucis ſigeum efficit reges: ſancti verò ſpiritus vnctio conſecrat ſacerdotes,

1.Pet.2.

1.Cor.12.

1.Pet.2. Oẽs Chriſtiani ſunt quadã ratiõe reges & ſacerdotes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt præter istam specialem nostri ministerij seruitutem, vniuersi spiritales & rationabiles Christiani agnoscãt, se regij generis & Sacerdotalis officij esse consortes. Quid enim tam regium, quàm subditum Deo animum, corporis sui esse rectorem? Et quid tam sacerdotale, quàm vouere Domino conscientiam puram, & immaculatas pietatis hostias de altari cordis offerre? Quod cùm omnibus per DEI gratiam commune sit factum, religiosum tamen nobis atque laudabile est, de die prouectionis nostræ quasi de proprio honore gaudere, vt vnum celebretur in toto ecclesię corpore Pontificij sacramentum, quod effuso benedictionis vnguento, copiosiùs quidẽ in superiora profluit, sed non parcè etiam in inferiora descendit.

In quo cõsistat Sacerdotiũ Christianorum.

Psal. 132.

3. AMBROSIVS libro quarto de sacramẽtis, capite primo: Sed fortè dicas: Quid hoc ad populum, si virga Sacerdotis aruerat & refloruit? Populus ipse q̃ est nisi sacerdotalis? Quibus dictum est: Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, vt ait Apostolus Petrus. Vnusquisque vngitur in sacerdotium, vngitur in regnum. Sed spiritale regnum est, & sacerdotium spiritale. In secũdo quoquè tabernaculo est thymiamaterium. Thymiamaterium est quod bonum odorem fragrare cõsueuit. Ità & vos iam bonus odor Christi estis, iam nullæ in vobis sordes delictorũ, nullus odor grauioris erroris.

Num. 17.

1. Pet. 2.

Spirituale est regnũ & sacerdotiũ Christianorum.

2 Cor. 2.

1. B IGNATIVS in epistola ad Heronẽ ecclesię Antiochenæ diaconum: Sine episcopis nihil agas. Sacerdotes enim sunt, tu verò minister sacerdotũ. illi enim baptizant, sacerdotiũ agũt, ordinant, manus imponunt: tu verò eis ministras, sicut sanctus Stephanus Iacobo & cęteris presbyteris in Hierosolymis.

2. CHRYSOST. lib. tertio de sacerdotio, vt inferiùs, quæst. 5. A. 1.

3. ITEM libro sexto de Sacerdotio: Eum qui pro ciuitate tota, q̃d dico ciuitate? immò verò pro vniuerso terrarũ orbe legatus intercedit, deprecatorq̃ est apud Deum, vt hominum omnium, non viuentium modò, sed etiam mortuorum peccatis propicius fiat: qualem quæso esse oportet? &c. Quum autẽ ille & Spiritũ sanctum inuocauerit, sacrificiumq̃ illud horrore ac reuerentia plenissimum perfecerit, communi omnium Dño manibus assiduè pertractato: quęro ex te, quoto illũ in ordine collocabimus? quantam autem ab eo integritatem exigemus? quãtam religionẽ? considera enim, quales manus illas administrãtes esse oporteat: qualẽ linguam, q̃ verba illa effundat: qua denicq̃ re non puriorem sanctiorem ve esse cõueniat animã, quę tantũ illũ, tamq̃ dignum spiritum receperit. Per id tempus

Sacerdos pro mortuorum peccatis orat.

Sacrificiũ angelis tremendum administrat.

tẽpus & angeli sacerdoti assidẽt, & cęlestiũ potestatũ vniuersus ordo clamores excitat, & locꝰ altari vicinus in illius honorẽ q̃ immolat, angelorũ choris plenus est. Id quod credere abundè licet, vel ex tanto illo sacrificio quod tum peragitur, &c. vt superiùs quæstione septima de Eucharistia, C. 3.

4. IDEM homilia sexagesima ad populũ Antiochenũ, & octogesimatertia in Matthęum: Nõ sunt humanę virtutis opera proposita: qui tunc ipsa fecit in illa cœna, idem ea nunc quoq̃ facit. Nos ministrorũ tenemus locũ: q̃ verò sanctificat ea & immutat, ipse est. Nullus itaq̃ Iudas assistat, nullus auarus, &c. Hęc ad communicãtes dico, & ad vos ministrantes. Nam & ad vos sermonem cõuertere necessarium est, vt multo cum studio hæc dona distribuatis. Et paulò pòst: Verùm & tu laice (quæ etiam habet homilia quinquagesima-prima in Matthęum) cùm sacerdotem videris offerentem, nè vt sacerdotem esse putes hoc faciẽtem, sed Christi manum inuisibiliter extensam. Sicut enim cùm baptizaris, ipse te non baptizat, sed Deus est, qui tuum caput inuisibili potentia continet: & nec angelus, nec archãgelus, nec vllus alius accedere & tãgere audet: ità nunc quoq̃ cùm Deus regenerat, ipsius est solius donum.

Sacerdotes sunt ministri cõsecrationis & cœnæ: Christus verò præcipua oĩm causa est.

Sacerdotes offerũt tanq̃ ministri, & baptizant vt ministri.

5. HIERONYMVS in epistola prima ad Heliodorũ: Absit vt de his quicquam sinistrũ loquar: qui Apostolico gradui succedẽtes, Christi corpus sacro ore cõficiunt, p̃ quos & nos Christiani sumus: qui claues regni cęlorũ habẽtes, q̃dãmodò ante iudicij diẽ iudicãt.

Christi corpus sacro ore conficiunt. Mat. 16. & 18.

6. IDEM in dialogo cõtra Luciferianos: Hilarius cùm diaconus de ecclesia recesserit, solusq̃ vt putat, turba sit mundi, neq̃ Eucharistiam conficere potest, episcopos & presbyteros nõ habẽs, neq̃ baptisma sine Eucharistia tradere. Et cùm iam homo mortuus sit, cũ homine pariter interijt & secta: q̃ post se nullum clericũ diaconus potuit ordinare. Ecclesia autẽ non est, quę nõ habet sacerdotes. Sed omissis paucis homũculis, q̃ ipsi sibi & laici sunt & Episcopi, auscultа quid de omni Ecclesia sentiendum sit &c.

Diaconus eucharistiã cõficere non potest, nec ordinariè baptisma tradere, aut ordinare clericos.

7. IDEM in epistola octogesimaqnta ad Euagriũ: Quis patiatur, mensarũ & viduarum minister vt suprà eos se tumidus efferat, ad quorũ preces Christi corpus sanguisq̃ conficitur?

Ad sacerdotũ preces Christi cõrpus & sanguis conficitur.

8. VICTOR Aphricanus lib. secũdo de persecutiõe Vuandalica: Quantę tũc multitudines de diuersis regionibus & ciuitatibus, ad visẽdos Dei Martyres occurrerint populorũ, testãtur vię vel semitę: q̃ cũ agmina viuẽtiũ nequaq̃ caperẽt, p̃ vertices montiũ & valliũ cõcurrẽs turba fideliũ inęstimabilis descẽdebat, cereos manibꝰ gestantes:

Universidad de Deusto
Biblioteca

stantes: suōsq; infantulos vestigijs martyrum proijcientes, ista voce clamabāt: Quibus nos miseros relinquitis, dum pgitis ad coronas? qui hos baptizaturi sunt paruulos fontibus aquæ perennis? q nobis pœnitentię munus collaturi sunt, & reconciliationis indulgētia obstrictos peccatorum vinculis soluturi? quia vobis dictum est, Quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis. Qui nos solennibus orationibus sepulturi sunt morientes? à quibus diuini sacrificij ritus exhibendus est consultus? vobiscum & nos licebat pergere, si liceret vt tali modo filios à patrib⁹ nulla necessitas separaret.

Presbyteri & sacerdotes sunt ministri Sacramentorum.

Matt. 28.

Sacerdotes sacrificia Dei quotidiè celebrant.

9. CYPRIANVS libro primo, epistola secunda ad Cornelium: Episcopatus nostri honor grandis & gloria est, pacem dedisse martyribus, vt sacerdotes qui sacrificia Dei quotidiè celebramus, hostias Deo & victimas præparemus.

1. C TERTVLLIANVS de præscriptionibus aduersùs hæreticos, vt infrà quæstione septima, in textu.

Mulieres apud Marcionistas baptizant.

2. EPIPHANIVS hæresi quadragesimasecunda contra Marcionistas: Dat (Marcion) permissiōem mulieribus, vt baptismū dent. Apud ipsos enim oia sunt ludibrio plena, & nihil aliud, q̄ etiā mysteria corā his q̄ instituūtur atq; initiātur in sacris, perficere audeat.

Apud hæreticos Pepuzianos obeunt mulieres episcoporum & presbyterorū munia.

3. ITEM hæresi quadragesimanona, contra Pepuzianos: Episcopi quoquè apud ipsos sunt mulieres, & presbyteri mulieres, & alia quæ nihil differre dicunt. In Christo enim Iesu neque masculus, neque fœmina.

Galat. 3.

4. LEO epistola sexagesimasecunda ad Maximum episcopum Antiochenum: Illud quoquè dilectionem tuam cōuenit pręcauere, vt præter eos, qui sunt Domini sacerdotes, nullus sibi ius docēdi & prædicandi audeat vendicare, siue sit ille monachus, siue sit laicus, qui alicuius scientiæ nomine glorietur. Quia etsi optandum est, vt omnes Ecclesię filij, quæ recta & sana sunt, sapiant: non tamen permittendum est, vt quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus, gradum sibi prædicatoris assumat, quum in ecclesia Dei omnia ordinata esse conueniat vt in vno Christi corpore & excellentiora membra suū officiū impleant, & inferiora supioribus non resultēt.

Officium docendi & prædicandi quibus commissum sit.

1. Cor. 14

Hierarchia angelorum in cælo.

1. D DIONYSIVS Areopagita, de cælesti hierarchia capite decimo: Sunt autem & angeli omnes nà instituti, vt inferiores superioribus obaudiant, eorum̄q; nutus enuncient: ac primi illi quidem vt summi Dei se monentis, consilia & voces exponant: reliqui verò proportione debita, eorum qui à Deo monētur, exprimant voces. Intantū enim summā illa oīm & supeminēs cōgruentia, q̄rumlibet rationali-

rationalium ac spiritalium sacro decori & ordinatissimo instituto prospexit, vt ipsis quoquè distinctionibus sacris ordines decētissimos poneret. Denique hierarchiam omnē cernimus in primas & medias, extremas̄q; virtutes distributam, immò & ipsas quoq; singulas (vt propriè dixerim) distinctiones ità discreuit, vt in eisdem conuenientiæ pulchritudo seruetur. Quocirca & ipsa sacratissima Seraphim, alterum ad alterum clamâsse Theologi aiunt, apertissimè per hoc (vt reor) indicantes, quòd diuinarum rerum notiones prima sequentibus tradunt.

Epistola 1. ad fratrem Domini.

2. ANACLETVS pontifex & martyr in epistola prima ad oēs episcopos & oēs fideles: Nā (vt ait B. Clemēs antecessor noster) similis est oīs Ecclesiæ status naui magnæ, q̄ p vndosum pelagus diuersis è locis & regionibus viros portat, ad vnā potētis regni vrbē properare cupiētes. Sit ergò nauis author huius, Dñs ipse omnipotēs Deus: gubernator verò sit CHRISTVS: tum deindè proretæ officium Episcopus impleat: Presbyteri nautarum, Diaconi dispensatorum locum teneant: hi qui catechizant, nautologis conferantur: Epibatis autem, totius fraternitatis multitudo sit similis. Ipsum quoquè mare hic mundus habeatur.

Ecclesia naui cōparatur & eiut ministri ministrijs nauticis.

2. IDEM epistola secunda ad vniuersos episcopos in Italia cōstitutos, capite quarto: Prouinciæ autem multo ante CHRISTI aduentum tempore diuisæ sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis & beato Clemente prædecessore nostro ipsa diuisio est renouata. Et in capite prouinciarū, vbi dudùm primates legibus seculi erant, ac prima iudiciaria potestas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabantur, quandò eis necessè erat, qui ad aulam Imperatoris vel regum confugere non poterant, vel quibus pmissum non erat, confugiebāt pro oppressionibus vel iniustitijs suis: ipsos̄q; appellabāt, quotiès opùs erat, sicut in lege eorum præceptum erat: ipsis quoq; in ciuitatibus vel locis nostris, Patriarchas vel Primates, q̄ vnā formā tenēt, licèt diuersa sint nomina, leges diuinæ & Ecclesiasticę poni & esse iusserunt, ad q̄s episcopi (si necessè fuerit) confugerēt, eos̄q; appellarēt, & ipsi Primatū nomine fruerētur, & nō alij. Reliquę verò Metropolitanę ciuitates quę minores iudices habebāt, (licèt maiores comitibus essent) haberēt Metropolitanos suos, qui prædictis iustè obedirēt Primatibus, sicut & in legibus seculi olim ordinatū erat, q̄ non Primatū, sed aut Metropolitanorū, aut Archiepiscoporum nomine fruerentur. Et licèt singulæ Metropoles ciuitates suas prouincias habeant, & suos Metropolitanos iudices habere debeant

Sedūi episcopalium in ecclesia distinctio vndè p-fecta sit.

Parriarchæ vel Primates.

Metropolitani seu Archiepiscopi.

iure

Episco-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sedes Apostolica.

Episcopos, sicut priùs Metropolitanos iudices habebant seculares, Primates tamen (vt præfixum est) & tunc, & nunc habere iussæ sunt, ad ꝗs post sedē Apostolicā summa negocia conueniant, vt ibidē quibus necessè fuerit, releuentur & iustè restituantur, & hi qui iniustè opprimuntur, iustè reformentur atque fulciantur, Episcoporumꝙ causæ, & summorum negociorū iudicia (salua Apostolicę sedis authoritate) iustissimè terminētur. Hæc ab antiquis, hæc ab Apostolis,

Ab Apostolis accepta.

hæc à sanctis Patribus accepimus, vobisꝙ (vt postulâstis) rimanda, & futuris tenēda temporibus mittimus, & reliquis fratribus prędicanda ac cunctis fidelibus tradenda mandamus.

Primates vel Patriarchæ instituti ab Apostolis ordinante Domino.

4. ITEM epistola tertia ad omnes Episcopos ac reliquos Christi sacerdotes, capite tertio: Episcoporum verò ordo vnus est, licèt sint primates illi qui primas ciuitates tenent, qui & in quibusdam locis Patriarchæ à nonnullis vocantur. Illi autem, qui in Metropoli à beato Petro Apostolo ordinante Domino, & à prædecessore nostro ꝑdicto sancto Clemente, seu à nobis constituti sunt, non omnes primates vel Patriarchæ esse possunt, sed illæ vrbes quę præfatis & priscis temporibus primatum tenuēre, Patriarcharum aut primatum

Metropolitani seu Archiepiscopi.

nomine fruantur: reliquæ verò Metropoles, Archiepiscoporum aut Metropolitanorum & non Patriarcharum aut primatum vtantur nominibus: quia hæc eadem & leges seculi in suis continent principibus: aliæ autem primæ ciuitates, quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus, à sanctis Apostolis, & à beato Clemente, siue à nobis, primates prædicatores acceperunt. Hæc verò sacrosancta Romana & Apostolica ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Saluatore nostro primatū obtinuit, &c. vt suprà parte prima, quæstione nona de præceptis ecclesiæ, E. authoritate 10.

5. ISIDORVS Hispalensis Episcopus libro secundo de ecclesiasticis officijs, capite quinto: Veniamus nunc ad sacratissimos ordines clericorum, eorumꝙ originem singulariter demonstremus,

Sacerdotium vndè cœperit. Gen. 14. 22. 26. & 33.

quod est sacerdotij fundamentum, vel quo authore Pontificalis ordo adoleuit in seculo. Initium quidem sacerdotij Aaron fuit, quanquàm & Melchisedech prior obtulerit sacrificiū, & post hunc Abraham, Isaac, & Iacob. Sed isti spontanea voluntate, non sacerdotali authoritate ista fecerunt: Cæterùm Aaron primus in lege sacerdotale nomen accepit, primusꝙ pontificali stola indutus, victimas obtulit, iubente Domino ac loquente ad Moysen: Accipe, inquit,

Exod 29.

Aaron & filios eius, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonij: cumꝙ laueris patrem cum filijs, indues Aaron vestimentis suis, id est,

est, linea & tunica, & superhumerali, & rationali, quod constringes balteo, & pones tiaram, & oleum vnctionis fundes super caput eius, atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoquè illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesꝙ balteo, Aaron scilicet & liberos eius, & impones eis mitras, eruntꝙ Sacerdotes mei lege perpetua. Quo loco contemplari oportet Aaron summum sacerdotem, id est, Episcopum fuisse. Nam filios eius, presbyterorum figuram præmonstrâsse. Fuerunt enim filij Aaron, & ipsi sacerdotes, qbus meritò adstare debuissent Leuitæ, sicut summo sacerdoti. Sed hoc fuit inter summum sacerdotem Aaron, & filios eiusdem Aaron, qui & ipsi sacerdotes fuerūt, quòd Aaron super tunicam accipiebat podērem, stolam sanctam, coronam auream, mitram, & zonam auream, & superhumerale, & cætera quæ suprà memorata sunt. Filij autem Aarō super tunicas lineas cincti tantummodò & tiarati ità adstabant sacrificio DEI. Sed forsan quæritur & hoc, cuius figuram faciebat Moyses? Si enim filij Aaron presbyterorum figuram faciebant, & Aaron summi sacerdotis, id est, Episcopi, Moyses cuius? indubitanter CHRISTI. Et verè per omnia Christi, quoniam similitudo fuit mediatoris Dei, qui est inter Deum & hominem IESVS CHRISTVS, qui est dux populorum, verus princeps sacerdotum, & Dominus Pōtificum, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amē. Hactenùs de primordijs sacerdotalibus in veteri testamento. In nouo autem testamento post CHRISTVM Sacerdotalis ordo à Petro Apostolo cœpit, ipse enim primus datus est pōtificatus in Ecclesia CHRISTI. Sic enim loquitur ad eum Dominus: Tu es (inquit) Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam: & tibi dabo claues regni cęlorum. Hic ergò ligandi soluendiꝙ potestatem primus accepit, primusꝙ ad fidem populum virtute suæ prædicationis adduxit: si quidē & cæteri Apostoli cum Petro par cōsortium honoris & potestatis acceperunt, qui etiam in toto orbe dispersi, Euangelium prędicauerunt, quibusꝙ decedentibus successerunt Episcopi, qui sunt constituti per totum mundum in sedibus Apostolorum: qui non iam ex genere carnis & sanguinis eliguntur, sicut priùs, secundùm ordinem Aaron, sed pro vniuscuiusque vita meritóque, quomodò in eum DEI gratia contulerit, sicut ad Heli Dominus pronunciauit, dicens: Hæc dicit Dominus DEVS Israel: Dixi, domus tua & domus patris tui permanebūt coram me vsque in æternum: & nunc dicit Dominus: Nequaquàm, sed glorificantes me

Aarō Episcopi formā referebat:

Filij Aarōis, presbyterorum.

Moysen Christi figurā gessit.

1. Tim. 2.

Petrus primus pōtifex & summus sacerdos noui testamenti. Mat. 16.

Apostolis Episcopi successerunt

1. Reg. 2.

glorificabo:& qui me spernit,spernétur. Quatuor autē genera sunt Apostolorum: Vnum à Deo tantùm, vt Moyses:alterum per hominem & DEVM, vt Iosue: tertium tantùm per hominem, sicut his temporibus fauore populi & potestatum in sacerdotium subrogātur. Quartum autem genus ex se est,sicut pseudoprophetę & pseudoapostoli. Quid sit autem nomen Apostolorum,Apostoli in Latina lingua missi interpretantur,quia ipsos misit CHRISTVS euāgelizare ad illuminationem omnium populorum. Episcopatus autem,vt quidam prudentium ait, nomen est operis, non honoris. Grecum est enim,atque indè ductum vocabulum,quòd ille qui superefficitur, superintendit, curam scilicet subditorum gerens. Scopus quidem intentio est. Ergò episcopos Latinè superintendentes possumus dicere, vt intelligat, non se esse Episcopum, qui non ꝓdesse,sed præesse dilexerit. Quòd verò per manus impositionem à prędecessoribus Dei sacerdotibus Episcopi ordinantur, antiqua institutio est. Isaac enim patriarcha sanctus,ponens manum suam super caput Iacob,benedixit ei:similiter & Iacob filijs suis,sed & Moyses super caput Iosue manum suam imponens, dedit ei spiritum virtutis & ducatus in populo Israel. Sic & superimpletor legis & prophetarum, Dominus noster IESVS CHRISTVS, per manus impositionem Apostolis suis benedixit,sicut in Euangelio Luę scriptum est, Et perduxit eos trans Bethaniam, & eleuauit manus super eos,& benedixit eos. Et in Actibus Apostolorum ex precepto spiritus sancti Paulo & Barnabæ ab Apostolis manus imposita est in Episcopatum,& sic missi sunt ad euangelizandum.

Manus impositio.

Gen.27. 49. Num.27.

Lucæ vltimo. Act.13.

6. CAPITE autem sexto agit de Chorepiscopis: septimo,de presbyteris: octauo,de Diaconibus:nono,de custodibus sacrorum: decimo, de Subdiaconibus: vndecimo,de lectoribus:duodecimo, de Psalmistis: decimotertio,de Exorcistis:& decimoquarto capite, de Ostiarijs. Vide horum nonnulla inferiùs, in quæstione quarta, D. E.

III

Quo loco scriptura testimonium huic Sacramento præbet.

A Illic scilicet,vbi de Apostolis docet, quòd in

in Ecclesiæ ministris deligendis, instituendis atque ordinandis, vsi sunt [a] manuum impositione. Hoc enim velutì Symbolo certo & efficaci præsentis gratiæ, quę in Ordinum collatione exhibetur & [b] accipitur, Sacramentum illud nobis est commendatum.

Tit.1.b
[a] Act.6.c & 13.a 1.Timoth.4.d 5.d 2.Timoth.1.b

[b] Ambros.lib.de dignit. sacerd cap.5. Niceph. lib.12.cap.14.

B Quare Paulus ad Timotheum à se creatum Episcopum scribens,& acceptę in hoc Sacramento gratiæ illum admonens: [c] *Noli*, inquit, *negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij*. Et rursùs ad eundem: [d] *Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.*

[c] 1.Timoth.4.& ibidēm Theophyl. & Haymo.

[d] 2.Timoth.1.b & ibidēm Theophylactus.

C Quoniam verò permagni [e] refert, quales in Ecclesia quibuscunque munijs præficiantur, & ecclesiasticam potestatem ex hoc Sacramento accipiant, ad omnem Episcopum dicitur: [f] *Manus citò nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis.*

[e] Leo in epistol. 87. ad episcopos Mauritaniæ. Synod.Roman. sub Syluestro,can.11. Trident. sess.23.cap.7.& 12. Reformationis.

[f] 1.Timoth.5.d

SCRIPTVRAE.

A D Titum primo: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas,& constituas per ciuitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ACTORVM sexto: Et elegerunt Stephanum, &c. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes, imposuerunt eis manus.

ITEM decimotertio: Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi (Saulus & Barnabas) à spiritu sancto, abierunt Seleuciam.

PRIORIS ad Timotheum quarto: Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij.

ET capite quinto: Manus citò nemini imposueris.

POSTERIORIS ad Timotheũ primo: Admoneo te &c. vt in textu.

PATRES.

Gratia confertur p impositionem manuũ in ordinatione.

1. A AMBROSIVS libro de dignitate sacerdotali, capite quinto: Quis dat, frater, episcopalem gratiam? Deus, an homo? Respondes, sine dubio, Deus: sed tamen per hominem dat Deus: Homo imponit manus, Deus largitur gratiam. Sacerdos imponit supplicem dexteram, & Deus benedicit potenti dextera. Episcopus initiat Ordinem, & Deus tribuit dignitatem.

In ordinatione Episcopali confertur remissio peccatorum.

2. NICEPHORVS libro duodecimo Ecclesiasticæ historiæ, capite decimoquarto: Martyrius porrò: At tu vir beate, ait (ad Nectarium) nupèr admodùm per baptismum omnem labem abluisti, cùm etiam episcopalem dignitatem es consequutus. Vtrunque verò & sacrum lauacrum & munus episcopale, delictorum esse remedium & expiationem ex sacris nouimus cõstitutionibus. Ac tu quidem nũc nihil mihi differre vidéris à recèns genito infante. Ego verò iamdudùm diuino purgatus lauacro, eundem per libidinem vitæ cursum tenere perseueraui. His dictis, sacerdotij non subijt iugũ.

Impositio manuum Episcopalium in ordinatione qd efficiat.

1. B THEOPHYLACTVS in prioris epistolę ad Timotheum capitis quarti illa verba, Nè negligas donũ quod in te est, quod datum est tibi per prophetiam: Doctrinæ donũ hic intelligit, quod acceperit Episcopus factus per prophetiam, hoc est, imperante spiritu, vt suprà commemoratum est. Cum impositione manuũ presbyterij: Hoc est, Episcoporum. non enim presbyteri Episcopum Ordinabant. Vide autem horrendũ, quantum possit impositio sacerdotalium manuum.

2. HA-

Effectus sacramenti Ordinis.

2. HAYMO episcopus Halberstattensis in eadem verba: Noli negligere gratiam &c. Gratiam appellat hìc fidem, & sapientiam, atq; remissionem peccatorum, & gratiam episcopatus, quę per prophetiam data est illi, quia prophetiæ spiritu reuelante cognouit beatus Paulus Timotheum dignum esse episcopali honore.

Gratia spiritus sancti in ordinatione accepta.

3. THEOPHYLACTVS in posterioris epistolę ad Timotheum caput primum: ea verba exponens, Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei: Quia, inquit Apostolus, nóui te non simulatam habere fidem, excito te, vt gratiam spiritus quam accepisti ad præfecturam ecclesiæ, ad signorum operationem, & simpliciter ad omnem quæ episcopum deceat virtutem, vt hanc semper exuscites, ac virẽtem & floridam facias. Quemadmodùm enim ignis lignis indiget, hunc ad modum gratia spiritus opùs habet promptitudine, & attẽtione, & sobria mente, vt semper feruеat. nam nisi hæc præstò sint, extinguitur. quemadmodùm & alio in loco dicit, Spiritum nolite extinguere. Quæ in te est per impositionem manuum mearum: In te quidem habitat ipsa gratia, quam accepisti cùm imponerem ego tibi manus, quandò episcopum te seligebam & consecrabam. Atqui ignem istum vehementiorem & maiorẽ effice: quod accepisti verbum, fiducia libertate q; imple ac fortitudine, sta q; ingenuè.

Manus citò imponere qd sit.

1. C LEO Magnus in epistola octogesimaseptima ad Episcopos Aphricanos per Mauritaniam Cæsareensem constitutos, capite primo: Quid est citò manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici Ordinãtem, qualis ille est, qui non meruit Ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet in eligẽdo sacerdote iudicium: ità graui semetipsum afficit damno, qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cuiusquam persona prætermittendum est, quod institutis generalibus continetur, nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit de præuaricatione collatus. Et paulò pòst: Meritò beatorum patrum venerabiles sanctiones, cùm de sacerdotum electione loquerentur, eos demùm idoneos sacris administrationibus censuêre, quorum omnis ætas, à puerilibus exordijs vsque ad prouectiores annos per disciplinæ Ecclesiasticæ stipendia cucurrisset, vt vnicuique testimonium prior vita præberet: nec posset de eius prouectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci præmium de-

Quales Ordinandi sint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

beretur. Si enim ad honores mũdi sine suffragio temporis, sine merito laboris, indignum est peruenire, & notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adiuuant: quàm diligens & quàm prudens habenda est dispẽsatio diuinorum munerum & cælestium dignitatum, nè in aliquo Apostolica & canonica decreta violentur?

Olim quãdiù in minoribus Ordinibus ꝓ babantur.

2. SYNODVS Romana sub Syluestro, capite vndecimo: Ve nullus ex laica persona ad honorem acolyti vsque ad Episcopatum sublenaretur, nisi priùs fuisset lector annis triginta, deindè vno die exorcista, & posteà caperet onus acolyti, & faceret in eodem ordine acolyti annos decem, vt acciperet onus subdiaconi, & in subdiaconatu esset annos quinque. Deindè ad diaconatus honorem pertingeret fixus rogantibus triginta presbyteris examen, vt esset subdiaconus cardinalis: quia à prima sede erat constitutum, vt seruiret annos septem. Hoc enim quòd si quis desideraret Ordinem presbyterij, ità exigeretur, vt in septem annis à cuncto clero Romano probaretur doctrinæ, natiuitatis, generositatis, & consilio non expetens prædam à quoquam opinione clara, firmarent omnes presbyteri, declararent & firmarent, & sic ad Ordinem presbyterij accederet, & faceret in eodem ordine annos tres.

3. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimatertia, capite septimo reformationis: Quandò episcopus ordinationem facere disposuerit, omnes qui ad sacrum ministerium accedere voluerint, feria quarta ante ipsam ordinationem, vel quandò Episcopo videbitur, ad ciuitatem euocentur. Episcopus autem sacerdotibus, & alijs prudentibus viris, peritis diuinę legis, ac in ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, sibi ascitis, ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inuestiget & examinet.

Examen Ordinandorũ.

Aetas ordinãdorum & qualitas.

4. ITEM capite duodecimo: Nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante vigesimum tertium, ad presbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoueatur. Sciant tamen episcopi non singulos, in ea ętate cõstitutos debere ad hos ordines assumi, sed dignos duntaxàt, & quorum probata vita senectus sit. Regulares quoquè nec in minori ætate, nec sine diligenti episcopi examine ordinentur: priuilegijs quibuscunque, quo ad hoc, penitùs exclusis.

IIII

Quot gradus in se continet hoc Sacramentum?

A GENE-

A Generatim quidem minores Ordines, maioresq; continet: minores scilicet [a] quatuor, Ostiariorũ, Lectorum, Exorcistarum, & Acolytorũ: maiores verò tres, nẽpe Subdiaconorum, diaconorum, ac Presbyterorum. Ex presbyteris porrò alij maiores, alij minores à [b] Christo instituti inueniuntur.

a Cõcil. Cartha. 4. Item Laod. & Tridẽt. Ignat. ad Antioch. Dion. eccl. hierar. ca. 3. Euseb. hist. lib. 6. cap. 35. ex epistola Cornelij ad Fabium.

b Luc. 9. a 10. a & ibidẽ Beda. Clemens epist. 1. Anaclet. epistola 2. & 3.

B Maiores ẽm presbyteri, Apostoli sunt, eorumq; successores [c] Episcopi, magna sanè potestate & reuerenda dignitatis prærogatiua excellentes. Nam horum est, [d] (Scriptura teste) attendere sibi & vniuerso gregi, quem à Spiritu sancto curandum pascendumq; accipiũt, regere Ecclesiam, ea quę desunt corrigere, per ciuitatẽs item presbyteros constituere.

c Hiero. ad Marcellam epist. 54. Cypria. lib. 4. epi. 9. & l. 3. ep. 9. Ignat. ad Phila. Au. in psa. 44.

d Actor. 20 f. 1 Petr 5. a Hebræo. 13. c ad Tit. 1. b Actor. 14. d

C Minores verò presbyteri sub episcopis, sicut septuagintaduo [e] illi discipuli sub Apostolis, in ecclesiæ ministerio deseruiunt, dona ac sacrificia [f] pro peccatis offerunt, atque in curãda Dominica messe, tanquàm [g] operarij, secundùm illos existunt.

e Luc 10 a Leo epist 88. ad Episc. Gall. & Germ. Innoc. 3. lib. 1. de myster. alta. cap. 6.

f Hebræor. 5. a 8 a

g Matth. 9. d Luc. 10 a

D Ac minorum quidẽ quatuor ordinũ clerici hoc ꝓprium habeãt [h] munꝰ, vt sacerdotibus & episcopis multis in rebus ꝓstò sint,

h 4 Carthag can. 6. & sequent Isido. lib 2 de offi. eccles. cap. 11. & se-

vt

quent. Rabanus lib. 1. de institutione cler. cap 9. & sequen. Conc Aquisgran 1. sub Ludouico Pio, cap. 2. & sequent. Rom. sub Syluest. cap. 1. 3. 7. & 9.

vt ad sacra conuenientem populũ ordinent, vtque paulatìm ipsi velut quibusdam gradibus ad maiora munia in ecclesia obeunda ritè instituantur atque pręparentur.

c 4. Cartha. cap. 3. & seq. Isido. lib. 2. de off. eccl. ca. 7. & seq. Raban. lib 1. ca. 6. & seq. Aquisgran. cap. 6. & sequent.

E Cæteri verò maiores [c] tres ordines cùm in alijs, tum in sacris Eucharistiæ mysterijs maiorem conferunt. Igitur Subdiaconus & Diaconus dictis iam mysterijs tanquàm administri adesse, ipsisque sacerdotibus proximi esse possunt. Et quanquàm quòd ad Ordinis Sacramentum ac sacrificandi authoritatem attinet, discrimen inter Episcopos & Sacerdotes non sit, [d] tamen sunt illi sacerdotibus multo excellentiores, si ecclesiæ gubernandæ, si pascendarum animarum ius, tum baptizatos confirmandi, & Clericos ordinãdi potestatem consideremus.

d Damasus epistola 4. Isido. lib. 2. de offic. ecc. ca. 7. Hiero. contra Luciferianos. Leo epistola 88. ad episco. Galliæ & Germaniæ. Con. Hispa. 2 ca. 7. Epiph. hæres. 75. Aerianor.

F Verùm præsentis instituti non est, quæ singulis Ordinibus functiones & leges præscriptæ sint, enucleare. Illud sanè constat, magno in precio cũctos Ordines habendos, ac sedulò retinendos esse. Firmum enim testimonium illi prębet sacra Traditionis Apostolicę, [e] Ecclesiasticæque obseruationis disciplina, quæ ad nos vsque transmissa perdurat.

e Ambros. in ca. 4. epist. ad Ephes.

SCRI-

SCRIPTVRAE.

LVCAE nono: Conuocatis autem IESVS duodecim Apostolis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent. Et misit illos prædicare regnũ DEI, & sanare infirmos.

LVCAE decimo: Post hæc autem designauit DOMINVS & alios septuagintaduos: Et misit illos binos ante faciẽ suam, in omnem ciuitatem & locum, quò erat ipse venturus.

ACTORVM vigesimo: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit EPISCOPOS, regere Ecclesiam DEI, quam acquisiuit sanguine suo.

PRIORIS epistolæ Petri quinto: Seniores ergò q̃ in vobis sunt, obsecro &c. pascite qui in vobis est gregem DEI, prouidẽtes non coactè, sed spontaneè, secundùm DEVM: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: neque vt dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo: & cũ apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem glorię coronam.

AD Hebræos decimotertio: Obedite prępositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant quasi rationem p̃ animabus vestris reddituri: vt cum gaudio hoc faciant, et nõ gementes. Hoc enim non expedit vobis.

AD Titum primo: Huius rei gratia relíqui te Cretæ, vt ea quę desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego dispositi tibi.

ACTORVM decimoquarto: Et cùm constituissent illis (Paulus & Barnabas) per singulas ECCLESIAS presbyteros, et orâssent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino.

LVCAE decimo, vt suprà.

AD Hebræos quinto: Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs q̃ sunt ad DEVM,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Et octauo cap. Omnis Pontifex ad offerendũ munera & hostias cõstituitur.

MATTHAEI nono, & Lucæ decimo: Messis quidẽ multa, operarij autẽ pauci. Rogate ergò Dominũ messis, vt emittat operarios in messem suam.

PATRES.

Acolytus quomodò ordinatur.

1. A CONCILIVM Carthaginense quartum, cui beatus Augustinus interfuit, canone sexto: Acolytus quum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab Archidiacono accipiat ceroferariũ cum cereo, vt sciat se ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari. Accipiat & vrceolum vacuum, ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.

Exorcista quomodò ordinatur.

ET canone septimo: Exorcista quũ ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe & cõmenda memoriæ, & habeto potestatẽ imponẽdi manus super energumenũ, siue baptizatum siue catechumenum.

Lector.

Canon octauus sic habet: Lector quũ ordinatur, faciat de illo verbum Episcopus ad plebem, indicans eius fidem ac vitã atq; ingeniũ. Post hæc spectante plebe, tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe, & esto lector verbi Dei, habiturus si fideliter & vtiliter impleueris officium, partem cum eis qui verbũ Dei ministrauerunt. Canon nonus: Ostiarius quũ ordinatur, postquàm ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat cõuersari, ad suggestionem Archidiaconi, tradat ei Episcopus claues Ecclesiæ de altario, dicens: Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus quæ his clauibus recluduntur.

Ostiarij Ordinatio.

2. LAODICENVM Concilium canone vigesimoquarto: Quòd non oportet sacratum à presbytero vsq; ad Diaconum, & deinceps quemlibet Ecclesiastici ordinis vsq; ad ministros, vel lectores, vel cantores, vel exorcistas, vel ostiarios, vel exercitatorum ordinis in cauponam ingredi.

Lectores, Exorcistæ, Ostiarij.

3. CONCILIVM Tridẽtinum sessione vigesimatertia, capite & canone secundo, vt suprà, quæstione prima, A 7.

Ordines Minores tẽpore Ignatij.

4. IGNATIVS in epistola ad Antiochenses: Saluto Subdiaconos, Lectores, Cãtores, Ostiarios, Laborãtes, Exorcistas, atq; Cõfessores.

Cleri distinctio Dionysij ætate.

5. DIONYSIVS Areopagita libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ, capite tertio: Porrò ministrorũ alij quidẽ pro clausis templi foribus adstant, alij proprij aliquid muneris agunt. Qui verò ipsius Ordinis præ-

cipui sunt, vnà cum sacerdotibus sanctum panem & benedictionis calicem sacrosanctis altaribus imponunt, cùm antè præcesserit ab omni clero vniuersalis laus atq; Confessio.

Ecclesiæ Romanæ presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, & minorum ordinũ clerici tempore Cornelij & Cypriani.

6. CORNELIVS Pontifex & Martyr in epistola ad Fabium Antiochenum Episcopum, teste Eusebio lib. VI. histo. eccles. cap. XYXV. Istũ igitur lepidũ Euangelij patronũ, Nouatum, omninò præterijt, scilicet vnũ solũ Episcopum oportere esse in hac Ecclesia catholica: in qua tñ non ignorabat (quo modo enim poterat?) Presbyteros esse quadragintaíex, Diaconos septem, Subdiaconos septẽ, Acolytos quadragintaduos, Exorcistas & Lectores vnà cũ Ostiarijs quinquaginta duos, viduas & alios morbo atq; egestate afflictatos mille & quingentos: quos omnes Dñi gratia & benignitas abundè sustentat.

Episcopi locum tenent Apostolorũ, & Presbyteri 72. discipulorum.

7. BEDA in cap. X. Luc. Sicut XII. Apostolos formã episcoporum exhibere simul & p̃monstrare nemo est q̃ dubitet, sic & hos LXXII. figurã presbyterorũ, id est, secũdi ordinis sacerdotum gessisse scien-dum est. Tametsi primis ecclesiæ tẽporibus, vt Apostolica scriptura testis est, vtriq; presbyteri, vtriq; vocabãtur Episcopi. Quorum vnũ sapientiæ maturitatem, alterum industriã curæ pastoralis significat.

Christus teste D. Petro idẽ docuit.

8. CLEMENS Pontifex & Martyr, epist. I. ad fratrẽ Dñi: Episcopos vicem Apostolorum gerere, S. Petrus Dñm docuisse dicebat, reliquorum discipulorũ vicẽ tenere presbyteros debere insinuabat.

9. ANACLETVS Pontifex & Martyr epistol. II. ad vniuersos Episcopos Italiæ, cap. 2. In nouo testamento, post Christũ Dñm à Petro sacerdotalis cœpit ordo, qa ipsi primo Pontificatus in ecclesia Christi datus est, dicente Dño ad eum: Tu es (inquit) Petrus, & super hanc Petrã ædificabo Ecclesiã meã, & portæ inferi non p̃ualebunt aduersùs eam: & tibi dabo claues regni cælorũ. Hic ergò ligandi atq; soluendi potestatẽ primus accepit à Dño, primusq; ad fidẽ populũ virtute suæ p̃dicationis adduxit. Cæteri verò Apostoli cum eodem pari cõsortio honorẽ & potestatẽ acceperũt, ipsumq; principẽ eorũ esse voluerunt. Qui etiã, iubente Dño, in toto orbe dispersi euangelium p̃dicauerũt: Ipsis quoq; decedentibus, in locũ eorũ successerũt Episcopi, quorũ ordinatio p̃tacto fieri debet ordine & modo: quos qui recipit & verba eorũ, Deũ recipit: qui aũt eos spernit, eũ à quo missi sunt, & cuius funguntur legatiõe, spernit, & ipse indubitãter spernetur à Dño. Videtes aũt ipsi Apostoli messem esse multã, & operarios paucos, rogauerũt Dñm messis, vt mitteret oparios in messem suã. Indè electi sunt ab eis septuagintaduo discipuli, quorum typũ gerunt presbyteri, atq; in eorum locum sunt constituti in ecclesia.

Matth. 16.

Matth 10. Marci vltimo Episcopi apostolis succes. sere. Luc 10.

Matth. 9. Luc. 10. Septuaginta. duorũ discipulorũ locũ tenẽt presbyteri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bipartitus ordo Sacerdotum. Luc 10.

IDEM Anacletus pōtifex epistola tertia ad omnes Episcepos & Sacerdotes, capite primo: Sacerdotum ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum constituit, à nullo debet perturbari. Scitis autem à Domino Apostolos esse electos & constitutos, & posteà per diuersas prouincias ad prædicandum dispersos. Cùm verò messis cœpisset crescere, videns paucos esse operarios, ad eorum adiumentum septuagintaduos eligi præcepit discipulos. Episcopi verò, Domini Apostolorum: Presbyteri quoque, septuagintaduorum discipulorum locum tenent.

Apostolorū locū Episcopi tenent.

1. B HIERONYMVS in epistola quinquagesimaquarta ad Marcellam aduersùs Montanum: Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent: apud eos Episcopus tertius est.

Luc. 10.

Apostolis vicaria ordinatiõe succedũt Episcopi.

2. CYPRIANVS libro quarto, epistola nona ad Florentium seu Puppianum: Christus dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes præpositos, qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit & cæt. Indè enim schismata & hæreses obortæ sunt & oriuntur, dum Episcopus qui vnus est, superba quorundam præsumptione contemnitur &c.

Episcopi in Apostolis electi. Act. 6.

3. IDEM libro tertio, epistola nona ad Rogatianum: Meminisse Diaconi debēt, quoniã Apostolos, id est, Episcopos & ꝓpositos Dñs elegit: diaconos autem post ascensum Domni in cælos, Apostoli sibi constituerunt Episcopatus sui & ecclesiæ ministros. Quòd si nos aliquid audere contra D E V M possumus, qui Episcopos facit: possiunt & contra nos audere diaconi, à quibus fiunt.

Episcopo oēs obediant.

4. IGNATIVS in epistola ad Philadelphienses: Principes subditi estote Cæsari, milites principibus, Diaconi presbyteris, vt sacrorum administratoribus. Presbyteri verò & diaconi, atq; omnis clerus simul cum omni populo, & militibus atque principibus, sed & Cæsares, obediant episcopo. Episcopus verò Christo, sicut Patri Christus: & ità vnitas per omnia seruatur.

Pro apostolis cõstituti sunt Episcopi.

5. A V G V S T I N V S in psalmum quadragesimumquartum: Quid est, Pro patribus tuis nati sunt tibi filij? Patres missi sunt Apostoli, pro apostolis filij nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi. Hodiè enim Episcopi qui sunt per totum mundum, vndè nati sunt? Ipsa Ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, & ipsa illos constituit in sedibus patrum. Non ergò te putes defertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia nõ vides illos per quos nata es: De prole tua tibi creuit paternitas: Pro patribus nati sunt tibi filij.

Psal. 44.

1. C LEO

1. C LEO epistola octogesimaoctaua ad Episcopos Germaniæ & Galliæ, enumeratis officijs Episcoporum: Hæc, inquit, omnia illicita sunt Chorepiscopis, qui ad exemplum & formam septuagintà discipulorum esse noscuntur, vel presbyteris qui eandem gestãt figuram: quoniam quanquàm consecrationem habeant, pontificatus tamen apicem non habent. Quæ omnia solis deberi summis pontificibus authoritate canonum præcipitur, vt per hoc & discretio graduum, & dignitatis fastigium summi Pontificis demonstretur.

Presbyteri formã habẽt 70 discipulorum.

2. INNOCENTIVS tertius libro primo de mysterio altaris siue de mysterijs Euangelicæ legis ac sacramenti Eucharistiæ, capite sexto: In nouo testamento Christus ipse maiores & minores sacerdotes instituit, scilicet duodecim Apostolos, & septuagintaduos discipulos, quos præmittebat binos in omnem ciuitatem & locum quò erat ipse venturus. Sicut enim Pontifices summos Moyses regendis populis in lege præfecit, sed ad eorum societatis & operis adiutorium, sequentis ordinis viros & secundæ dignitatis elegit. (Nam in Eleazaro & Ithamar filijs Aaron paternæ transfudit plenitudinis abundantiam, vt ad hostias salutares & frequentioris officij sacramenta, ministerium sufficeret sacerdotum. Et in eremo per septuaginta virorum prudentium mentes Moysi spiritum propagauit. Quibus ille vsus in populo, innumerabiles multitudines facilè gubernaret) Sic & Christus Apostolis suis discipulos addidit, quibus illi suis prædicationibus totum orbem impleuerunt. Apostolorum itaque vices, maiores obtinent sacerdotes, id est, Episcopi: Discipulorum verò, minores, id est, Presbyteri.

Maiorũ & minorũ Sacerdotũ institutio.

Exo. 28. & 29.

Num. 11.

1. D CONCILIVM Carthaginense quartum, canone sexto & sequentibus, vt suprà, hac quęstione, A. 1.

2. ISIDORVS Hispalensis libro secundo de Officijs Ecclesiasticis, capite vndecimo: Lectorum Ordo formam & initium à Prophetis accepit. Sunt lectores qui verbum Dei prædicant, quibus dicitur: Clama, nè cesses: quasi tuba exalta vocẽ tuam. Isti quippe dum ordinantur, primùm de eorum conuersatione Episcopus verbum facit ad populum. Deniq; coram plebe tradit eis codicem apicum diuinorum ad Dei verbum annunciandum. Qui autem ad huiusmodi promouetur gradum, iste erit doctrina & libris imbutus, sensuumq; ac verborum scientia ornatus, ità vt in distinctionibus sententiarum intelligat vbi finiatur iunctura, vbi adhuc pendeat oratio, vbi sententia extrema claudatur &c.

Lectores.

Esaiæ 58.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exorcistæ. IBIDEM capite decimotertio: In primo ordine & ministerio Ecclesię esse Exorcistas secundùm officia, quæ in templo Salomonis erãt dispositа, quæq; posteriùs sunt ab Esdra dispartita, inuenimus: 1. Esdræ 2. eosq; quos Esdras actores memorat templi, nunc esse Exorcistas in 4. Carth. c. 7. Ecclesia Dei &c. Hi cùm ordinantur, sicut ait Canon, accipiunt de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, accipientes potestatem imponendi manus super energumenos, siue baptizatos siue catechumenos.

Ostiarij ITEM capite decimoquarto: Ostiarij sunt, qui in veteri testamẽto ianitores templi vocabantur, qui pręerant portis templi Hierusalem, quiq; ordinati per vices sua omnia interiora templi vel exteriora custodiebãt. Hi deniquè inter sanctũ & iniquũ discernẽtes, eos tãtùm in Ecclesia, qui sunt fideles, recipiunt. Intrare enim templum nisi p eos nõ possumus: habent enim in potestate tam bonos recipiendi, quàm reijciendi indignos. 1. Paral. 23. & 2. Para. 8. & 23.

Acolyti. IDEM libro septimo Etymologiarum, capite duodecimo: Acolyti Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur, à deportandis cereis, quãdò legendum est euangeliũ aut sacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis & deportantur, nõ ad effugandas tenebras, dum sol eo tempore rutilet, sed ad signum lætitię demonstrandũ, vt sub typo luminis corporalis, illa lux ostẽdatur, de qua in Ioan. 1. euãgelio legitur: Erat lux vera, q̃ illuminat omnem hominẽ venientem in hunc mundum.

Acolyti. 3. RABANVS Maurus Archiepiscopus Mogũtinus lib. primo de institutiõe Clericorũ, capite nono: ἀκόλουθοι Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur à deportãdis cereis &c. vt Isidorus: Quorũ typum præ- Leuit. 24. ferebãt illi, qui Dñi mandato in tabernaculo lucernas quotidiè accendebant super candelabrum positas.

Exorcistæ. IDEM capite decimo: ἐξορκίζω, ex Græco in Latinum, Adiurantes seu increpantes vocantur. Inuocant super Catechumenos, vel super eos qui habent spiritum immundum, nomen DOMINI IESV, adiurantes per eum vt egrediatur ab eis. Refert Iosephus regem Salomonem excogitãsse, suam que gentem do- Lib. 8. antiqt. Iudaicarũ, c. 2. cuisse modos exorcismi, id est, adiurationis, quibus immundi spiritus expulsi ab homine, vlteriùs reuerti non sunt ausi. Testatur & de eis liber Actus Apostolorum, ità dicens: Tentauerunt Act. 19. autem quidam & de circumeuntibus Iudæis exorcistis inuocare nomen DOMINI IESV, & cætera, vt Isidorus.

ITEM capite vndecimo: Lectores à legendo, Psalmistæ à psalmis

mis canendis vocati. Illi prædicant populis quid sequantur: isti canunt, vt excitent ad compunctiones animos audientium. Et Lectores paulò pòst: Lectorum ordo formam & initium à Prophetis sumpsit. Sunt ergò lectores qui verbum DEI prædicant, quibus dicitur: Esaiæ 58. Clama, nè cesses, &c. vt Isidorus.

Ostiarij. ET capite duodecimo: Ostiarij sunt, qui & æditui & Ianitores in 2. Paral. 8. lege dicebantur. Hi apud Hebræos in Veteri Testamento electi sunt ad custodiam templi, qui que ordinati, per vices suas omnia interiora templi vel exteriora custodiebant, vt non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem Ostiarij, quòd præsint ostijs templi: ipsi enim tenentes clauem, omnia intùs ex vtraque parte custodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, respuunt infideles.

4. CONCILIVM Aquisgranense primum sub Ludouico Pio, capite secundo: Ostiarij sunt, & cætera, vt Isidorus capite decimoquarto, vt suprà hac quæstione, D. CAPITE tertio: Lectorum ordo, & cætera, vt Isidorus capite vndecimo. CAPITE quarto: de Exorcistis, vt Isidorus capite decimotertio. CAPITE quinto: Acolyti Græcè, vt Isidorus libro septimo Etymologiarum, capite duodecimo, vt suprà.

5. CONCILIVM Romanum sub Syluestro, capite primo: Syluester Episcopus Vrbis Romæ, congregans fratres compresbyteros & Coepiscopos vel Diaconos suos ciues Romanos, collegit in gremio sedis suæ ducentos octogintaquatuor Episcopos, quibus Augustus Constantinus vehicula & annonas præstari præcepit, & alij quinquaginta septem Episcopi partis Rinocoruris, quorũ chiro- Presbyteri Diaconi Subdiaconi Acolyti Exorcistæ, Lectores. graphus in eorum concilio declaratur, centum quadragintaduo Presbyteri Vrbis Romæ, & diacones sex, Subdiacones sex, Acolyti eius concilio facti quadragintaquinque, Exorcistæ vigintiduo, Lectores vrbis Romæ nonaginta, quorum pręsentes parẽtes audiebant. Notarij ecclesię quatuordecim, qui gesta diuersorum martyrum suscipientes, ordinatè narrabant.

6. CAPITE tertio: Posteà autem fecit gradus in medio synodi, vt non Presbyter aduersùs Episcopum, non Diaconus aduersùs Presbyterum, non Subdiaconus aduersùs Diaconum, non Acolytus aduersùs Subdiaconum nõ Exorcista aduersùs Acolytũ, non Lector aduersùs Exorcistam, nõ Ostiarius aduersùs Lectorem, Ostiarius reliquis annumeratur. nõ Laicus det accusationem aliquam. Et paulò pòst: Subdiaconus, Acolytus, Exorcista, Lector, rusi &c.

7. DE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

7. DEINDE capite septimo: Ità tamen Syluester clara voce dicebat ad coëpiscopos, vt à Subdiacono vsq; ad Lectorẽ, omnes subditi essent Diacono Cardinali vrbis Romæ, in Ecclesia repręsentantes tãtùm: Pontifici verò presbyteri, Diaconi, Subdiacones, Acolyti, Exorcistæ, Lectores in omni loco repræsentãtes obsequium, siue in publico, siue in gremio Ecclesiæ tantùm Pontifici.

Diaconus cardinalis vrbis Romæ.
Subdiaconi, Acolyti, Exorcistæ, Lectores.

§. CAPITE nono: Nullus lector vel Ostiarius vasa sacrata contingeret, nullus acolytus rem sacratam à presbytero iam alio porrigeret, nisi tantùm supportaret, quod ei sacerdos imponeret suo ore benedictum.

Lector, Ostiarius, Acolytus.

1. E CONCILIVM quartum Carthaginense canone tertio: Presbyter quum ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente, etiã omnes presbyteri, qui pręsentes sunt, manus suas iuxta manum Episcopi super caput illius teneant.

Presbyteri ordinatio quò fiebat ætate Augustini.

QVARTO: Diaconus quũ ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manum super caput illius ponat: quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur.

Diaconus quomodò ordinatur.

QVINTO: Subdiaconus quum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum. De manu verò Archidiaconi, vrceolum cum aqua & mantile & manutergium.

Subdiaconus

2. ISIDORVS libro secundo de Officijs ecclesiasticis, capite septimo: Presbyterorum Ordo exordium sumpsit à filijs Aaron, vt dictum est: qui enim sacerdotes vocabantur in veteri testamento, hi sunt qui nunc appellantur presbyteri: & qui nuncupabantur principes sacerdotum, nunc Episcopi nominãtur. Presbyteri autem interpretãtur seniores, quia seniores ætate, Græci presbyteros vocãt. His enim sicut Episcopis dispensatio mysteriorum Dei cõmissa est. Præsunt enim Ecclesijs Christi, & in confectione diuina corporis & sanguinis, consortes cum Episcopis sunt, similiter & in doctrina populorũ, & in officio prædicandi. Sed sola propter authoritatẽ summo Sacerdoti Clericorum Ordinatio & Consecratio reseruata est, nè à multis ecclesiæ disciplina vendicata, cõcordiam solueret, scandala generaret. Nam Paulus Apostolus eosdem presbyteros vt verè Sacerdotes, sub nomine Episcoporum ità assueuerat, loquens ad Titũ: Huius rei (inquit) gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, quemadmodùm ego tibi disposui. Si quis sine crimine est, vnius vxoris vir, filios habẽs fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet enim Episcopum

Presbyterorũ ordo & officium.

Quomodo cũ episcopis cõueniant, & quomodò ab ijs differant.

Tit. 1.

Episcopum sine crimine esse. Qua sententia ostendit presbyterum etiam sub Episcopi nomine taxari. Vndè & ad Timotheum de ordinatiõe Episcopi & Diaconi scribens, de presbyteris omninò tacuit, quia eos in Episcopi nomine comprẽhendit. Secũdus enim & penè cõiunctus gradus est, sicut ad Philippenses episcopis & Diaconibus scribit, cũ vna ciuitas plures Episcopos habere nõ possit. Et in Actibus Apostolorum presbyteros Ecclesiæ, Hierosolymam iturus, cõgregauit, quibus inter cætera: Videte, inquit, gregem in quo vos spiritus sanctus Episcopos ordinauit. Vndè etiã tales in Ecclesia presbyteros constituendos esse sicut Episcopos & Apostolos, ad Titum loquitur, & canones ipsi testãtur. Presbyteros autem merito & sapientia dicit, nõ ætate. Nam & Moysi præcepit Deus, vt eligat presbyteros. Vndè & in Prouerbijs dicitur: Gloria senum canicies. Quæ est hæc canicies? haud dubiè quin Sapientia, de qua scriptum est: Canicies hominum prudẽtia est. Cumq; nongentos & ampliùs annos ab Adam vsq; ad Abrahã vixisse homines legerimus, nullus alius primus appellatus est presbyter, id est, senior, nisi Abraham: qui multo paucioribus annis vixisse conuincitur. Nõ ergò propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam presbyteri nominantur. Quod si ità est, miror cur insipientes constituantur. ET capite octauo: Diaconorum ordo à Leui tribu accepit exordium. præcepit enim Dominus Moysi, vt post ordinatiõem Aaron sacerdotis, & filiorum eius, rursùs Leui tribus in diuini cultus ministerijs ordinarentur & consecrarẽtur Domino pro omnibus primogenitis, & seruirent pro Israel coram Aaron & filijs eius in tabernaculo Domini, excubãtes in templo die ac nocte, ipsiq; gestarent arcam & tabernaculum & omnia vasa eius, & in circuitu tabernaculi castra ipsi constituerent, & in promouendo tabernaculo ipsi deponerent, rursùs ipsi componerẽt. A vigintiquinq; annis & supra, in tabernaculo seruire mandatum est: quam regulam constituerunt sancti Patres & in nouo testamento. In Euangelio autem primordia eorum in Actibus Apostolorum ità leguntur: Cõuocantes autem duodecim Apostoli multitudinem discipulorum, dixerunt: Non placet, nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis, &c. Ex hinc iam decreuerũt Apostoli, vel successores Apostolorum, vt per omnes Ecclesias septem Diaconi, qui sublimiore gradu essent cæteris, circa arã Christi, quasi columnæ altaris assisterẽt, & nõ sine aliquo septenarij numeri mysterio. Hi sunt enim, quos in Apocalypsi legimus, septem Angeli tubas canentes: hi sunt septem candelabra aurea: hi voces tonitruorũ.

1. Timo. 3.

Philip 1.

Acto. 20.

Presbyteri vocabulum.

Num. 11.

Prouer. 20.

Sapient. 4.

Ordo Diaconorum.

Num. 3. & 8.

Cócil 3. Arel. can. 1.

Acto. 6.

Diaconi altari assistunt.

Apoc. 1. & 8.

Officia reliqua Diaconi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ipsi enim clara voce in modum præconis admonẽt cunctos, siue in orando, siue in flectendo genua, siue in psallendo, siue in lectionibus audiendis: ipsi etiàm vt aures habeamus ad Dominum, clamãt: ipsi quoq; euangelizant: sine ipsis Sacerdos nomen habet, officium non habet. Nam sicut in Sacerdote consecratio, ità in ministro dispensatio Sacramenti est: illi orare, huic psallere mandatur: ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat. Ipsis etiam Sacerdotibus propter præsumptionem non licet de mensa Domini tollere calicem, nisi eis traditus sit à Diacono. Leuitę inferunt oblationes in altaria, Leuitę componunt mensam Domini, Leuitæ operiunt arcam testamenti. Non enim omnes vident alta mysteriorum, quæ operiuntur à Leuitis, nè videant qui videre nõ debent, & sumant qui seruare nõ possunt: quiq; propterea altari albis induti assistunt, vt cælestẽ vitã habeant, candidiq; ad hostias immaculati accedant, mundi scilicet corpore, & incorrupti pudore. Tales enim decet Dominum habere ministros, qui nullo carnis corrumpantur cõtagio, sed potiùs emineãtia castitatis splendeant. Quales enim Diaconi ordinentur, Apostolus Paulus plenissimè scribit ad Timotheum. Nam cùm præmisisset de Sacerdotũ electione, continuò subiunxit: Diaconi similiter irreprehẽsibiles, hoc est, sine macula, sicut Episcopi, pudici vtiq;, id est, à libidine continentes: non bilingues, scilicet, nè conturbent habentes pacem: non multo vino dediti, quia vbi ebrietas, ibi libido dominatur & furor: non turpe lucrum sectantes, nè de cælesti ministerio lucra terrena sectentur. Est quoq; turpis lucri appetitio, plusq; de æternis, de præsentibus cogitare. Post hæc autem subiecit. Hi aũt probentur primùm, & sic ministrent, nullum crimen habentes. Hi vtiq; sicut Episcopi ante ordinatiõem probari debent, si digni sunt, & sic ministrare. Capite decimo: Subdiaconi qui apud Græcos Hypodiaconi vocantur, in Esdra inueniuntur, appellanturq; ibi Nathinnæi, id est, in humilitate Deo seruientes. Ex eorum ordine fuit ille Nathanael, qui in Euangelio Ioannis diuina proditione cõmonitus, Saluatorem meruit confiteri: quiq; etiam ad primum diuinitatis indicium fidelis enituit, protestante Domino ac dicente: Ecce verè Israelita, in quo dolus non est. Deniq; isti oblationes in templo Domini suscipiunt à populis, isti obediunt officijs Leuitarum, isti quoq; vasa corporis & sanguinis Christi, Diaconibus ad altariũ offerunt. De quibus quidem placuit Patribus, vt quia sacra mysteria contrectant, casti sint, & continentes ab vxoribus, & ab omni carnali immunditia sint liberi, iuxta quod illis, Propheta dicente, iubetur: Munda-

Habitus indicat quales esse debeant, casti scilicet &c.
1. Timo. 3.

Subdiaconi & eorum officium.
1. Esd. 8.

Ioan. 1.

Continentia Subdiaconorum.

Esaiæ 52.

Mundamini qui fertis vasa Dñi. Hi igitur cùm ordinantur, sicut Sacerdotes & Leuitæ, manus impositionem nõ suscipiunt, sed patenã tantùm & calicem de manu Episcopi, & ab Archidiacono scyphum aquæ cum aquamanili & manutergium accipiunt. 4. Carthag. can. 5.

3. RABANVS cap. VI. libri primi de instit. Clericorũ: Presbyterorũ ordo exordiũ sumpsit à filijs Aaron &c. vt suprà Isidorus. lib. 2. ca. 7.

ET cap. VII. Leuitæ ex nomine authoris vocati, de nomine Leui Leuitæ exorti sunt, à quibus in templo Dei mystici sacramenti mysteria explebantur. Præcepit enim Dominus &c. vt Isidorus.

Capite octauo: Hypodiacones Græcè, quos nos subdiacones dicimus, qui ideò sic appellantur, quia subiacent præceptis & officijs Leuitarum: Oblationes in templo Dei à fidelibus ipsi suscipiunt, & Leuitis supponendas altaribus deferunt. Hi apud Hebræos Nathinnæi vocantur, vt liber Paralipomenon & Esdrę testatur: quod interpretatur, In humilitate Domino seruientes &c. vt Isidorus. Exod. 29.

4. CONCILIVM Aquisgranense capite sexto: Subdiaconi, q apud Græcos Hypodiaconi vocantur, vt paulò antè Isidorus. Capite septimo: Diaconorum ordo à tribu Leui accepit exordium, vt suprà Isidorus. Capite octauo: Presbyterorũ ordo exordium sumpsit, vt idem suprà.

5. DAMASVS Põtifex epistola quarta de Chorepiscopis, vbi cùm dixisset Chorepiscopos septuaginta discipulorum vice fungi, ità postmodùm subiungit: Quòd verò eis non liceat sacerdotes consecrare, nec Diaconos aut Subdiacones, nec virgines, nec altare erigere, nec vngere aut sacrare, nec Ecclesias dedicare, nec chrisma confi-cere, nec chrismate baptizatorum frõtes signare, nec publicè quidẽ in Missa quenquã pœnitentem reconciliare, nec formatas epistolas mittere, nec populũ benedicere, nec ante episcopũ in baptisterio aut in sacrario introire, nec pr̃sente Episcopo infantẽ tingere aut signare, nec pœnitentẽ sine prȩceptione Episcopi sui reconcilare, necnon pr̃sente, nisi illo iubente, sacramentũ corporis & sanguinis Christi cõficere, nec eo corã posito populũ docere aut salutare, nec plebẽ exhortari: q̃ omnia solis pontificibus deberi, tam ex superioribus q̃ ex alijs patrum constitutis, aut sacris canonibus, edocti estis. Episcoporũ officia alijs Sacerdotibus non coĩa.

6. ISIDORVS libro secũdo de Officijs Ecclesiasticis, cap. VII. Presbyteris sicut Episcopis dispẽsatio mysteriorum Dei commissa est. Præsunt enim Ecclesijs Christi, & in confectione diuina corporis & sanguinis consortes cum Episcopis sunt: similiter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi, &c. vt suprà,

Universidad de Deusto
Biblioteca

7. HIERONYMVS in dialogo aduersùs Luceferianos, vt suprà de Confirmatione, quæstione secunda. B 1.

8. LEO Magnus epistola vigesimaoctaua ad Episcopos Germaniæ & Galliæ, eadem habet quæ Damasus, inter cætera ità, scribens: Quanuis cum Episcopis plurima illis (Chorepiscopis & presbyteris) ministeriorum communis sit dispensatio, quædam tamē authoritate veteris legis, quædam nouellis & ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint, sicut Presbyterorum & Diaconorum aut Virginū consecratio, sicut constitutio altaris, ac benedictio vel vnctio, &c.

9. CONCILIVM Hispalense secundum canone septimo, de Chorepiscopis & presbyteris agens: Quanuis cum Episcopis plurima illis &c. vt suprà, Leo Pontifex.

10. EPIPHANIVS hæresi septuagesimaquinta cōtra Aërium, hæresim eiusdem exponens: Erat autem ipsi sermo furiosus magis quàm humanæ conditionis, & dicebat: Quid est Episcopus ad presbyterum? nihil differt hic ab illo: vnus enim est ordo, & vnus (inquit) honor & vna dignitas. Imponit manus Episcopus, ità etiā presbyter. Lauacrum dat Episcopus, similiter & presbyter: dispensationem cultus diuini facit Episcopus, & presbyter similiter. Paulò post cōfutans, ità ait: Dicere, ipsum episcopum & presbyterū æqualem esse, quomodò erit possibile? Episcoporum enim ordo patrum generator est: Patres enim generat ecclesiæ: Presbyterorū verò non potens generare patres, per lauacri regeneratiōem generat filios ecclesiæ, non tamen patres aut Doctores. Et quomodò possibile erat, presbyterum constituere non habentem manuum impositionē ad eligendum, aut dicere ipsum æqualem esse Episcopo? Decepit autem prædictum Aërium nugacitas ipsius & æmulatio. Profert autē ad errorem suum & eorum qui ipsum audiūt, quòd Apostolus scribit presbyteris & Diaconis, & non scribit Episcopis. Et ad Episcopū dicit. Nè neglexeris donum quod in te est, quod accepisti per manus presbyterij. Et rursùs in alio loco Episcopis & Diaconis scribit. Quare est, inquit, idem Episcopus & Presbyter. Et non nouit ille q̄ consequentiæ veritatis ignarus est, & historias profundissimas non legit, quòd cùm recēs esset prædicatio, sanctus Apostolus pro re nata, velut habebat, scripsit. Vbi enim Episcopi erant iam constituti, scripsit Episcopis & Diaconis. Non enim omnia statim potuerunt Apostoli constituere: Presbyteris enim opùs erat & Diaconis. per hos enim duos Ecclesiastica compleri possunt. Vbi verò non inuentus est quis dignus episcopatu, permansit locus sine Episcopo. Vbi autem

Presbyterū ab Episcopo nō distingui, hæresis est Aërij

Confutatio huius erroris

Argumenta Aërij refutantur. 1. Timo 4. Philip. 1.

autem opùs fuit, & erāt digni Episcopatu, constituti sunt Episcopi. Quum autem multitudo non esset, non inuenti sunt inter ipsos q̄ presbyteri constituerentur, & cōtenti fuerunt solo Episcopo in loco constituto. Verùm sine Diacono impossibile est esse Episcopum. Et curam adhibuit sanctus Apostolus, vt Diaconi essent Episcopo propter ministerium. Sic ecclesia accepit complementa dispensationis, sic illo tempore erant loci. Nam singulę res nō ab initio omnia habuerunt, sed progressu temporis ea quæ ad necessariorum perfectionem requiruntur, parabantur, &c. Nota.

F AMBROSIVS in caput quartum epistolæ ad Ephesios, in ea verba: Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, &c. Apostoli episcopi sunt. Prophetę verò, explanatores sunt scripturarum, quāuis inter ipsa primordia fuerint Prophetæ, sicut Agabus, & quatuor virgines prophetantes, sicut continetur in Actis Apostolorum, sed propter rudimenta fidei commendanda: Nunc autem interpretes Prophetæ dicuntur. Euangelistæ, Diaconi sunt, sicut fuit Philippus. Nam quanuis non sint sacerdotes, euangelizare tamen possunt sine cathedra, quemadmodùm & Stephanus & Philippus memoratus. Pastores possunt esse Lectores, qui lectione saginent populum audientem: quia non in pane tantùm viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Magistri verò Exorcistæ sunt, quia in Ecclesia ipsi compescunt & verberant inquietos: siue ij qui lectionibus imbuendi, infantes solebāt imbuere, sicut mos Iudæorum est, quorum traditio ad nos transitum fecit, quæ per negligentiam obsoleuit. Inter istos post episcopum plus esse intelligitur, qui propter reseratum occultum scripturarum sensum prophetare dicitur, præsertim quia futuræ spei verba depromit. Qui ordo nunc potest esse presbyteri. Nam in Episcopo omnes ordines sunt: quia primus sacerdos est, hoc est, princeps est Sacerdotum, & Propheta & Euangelista, & cętera adimplenda officia Ecclesiæ in ministerio fidelium. Tamen postquàm omnibus locis Ecclesiæ sunt constitutæ, & officia ordinata: aliter composita res est, quàm cœperat. Primùm enim oēs docebant, & omnes baptizabant, quibuscunq; diebus vel temporibus fuisset occasio. Nec enim Philippus tempus quæsiuit aut diem quo eunuchum baptizaret, neq; ieiunium interposuit. Neq; Paulus & Silas tempus distulerūt, quo Optionem carceris baptizarent cum omnibus eius. Neq; Petrus Diaconos habuit, aut diem quęsiuit quandò Cornelium cum omni domo eius baptizauit, nec ipse, sed iussit fratribus qui cum illo iērant ad Cornelium ab Ioppe. Adhuc enim

Accōmodat locum Pauli ad ministros diuersorum ordinum. Actor. 21. Actor. 21. Actor. 6 & 8. Actor. 7. Matth. 4. Differentia nascentis & iā propagatæ Ecclesiæ. Actor. 8. Actor. 16. Actor. 10.

enim præter ſeptem diaconos nullus fuerat ordinatus. Vt ergò creſceret plebs & multiplicaretur, omnibus inter initia conceſſum eſt, & euangelizare, & baptizare, & ſcripturas in Eccleſia explanare. At vbi autem omnia loca circumplexa eſt eccleſia, cõuenticula conſtituta ſunt, & rectores, & cætera officia in Eccleſijs ſunt ordinata, vt nullus de clero auderet, qui ordinatus non eſſet, præſumere officiũ, quod ſciret non ſibi creditum vel conceſſum: & cœpit alio ordine & prouidentia gubernari Eccleſia: quia ſi omnes eadem poſſent, irratiõabile eſſet, & vulgaris res & viliſsima videretur. Hinc ergò eſt, vndè nunc neq; Diaconi in populo prædicant, neq; Cleri vel Laici
Nota. baptizant, neq; quocunq; die credentes tinguntur, niſi ægri. Ideò nõ per omnia conueniunt ſcripta Apoſtoli, ordinationi quæ nunc in Eccleſia eſt, quia hæc inter ipſa primordia ſunt ſcripta.

V

Quomodò veteres patres de hoc Sacramento ſcribunt?

A De hoc Auguſtinus Doctor verè Catholicus, ſuam & Eccleſiæ ſententiam [a] his verbis manifeſtè declarat: Quòd inſufflâſſe in diſcipulos Dominus legitur poſt dies paucos reſurrectionis ſuæ, & dixiſſe, [b] *Accipite Spiritum ſanctum*, Eccleſiaſtica poteſtas collata intelligitur eſſe. Quia enim omnia in Traditione Dominica per Spiritum ſanctum aguntur, idcircò cùm regula eis & forma traditur huius diſciplinæ, dicitur eis: *Accipite Spiritum ſanctum.* Et quia verè ad ius Eccleſiaſticum pertinet, ſtatim ſub-

[a] Lib. quæſtion. 83. veteris & noui Teſtamenti. Vide & lib. 2. contra epiſtolam Parmeniani ca. 13.

[b] Ioan. 20. f

ſubiecit, dicens: Cuius tenueritis peccata, tenebuntur: & cuius remiſeritis, remittentur ei. Inſpiratio ergò hæc, gratia quædam eſt, quæ per traditionem infunditur Ordinatis, per quam cõmendatiores habeantur. Vndè Apoſtolus dicit ad Timotheum: [c] Noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per impoſitionem manuum presbyteri. Semel ergò fieri oportuit, vt de cætero Traditio iſta nõ ſine dono Spiritus ſancti eſſe crederetur. Hucuſquè Auguſtinus. [c] 1. Tim. 4. d

B Extant & Apoſtolorum Canones, in quibus hoc modo [d] ſtatuitur: Epiſcopus à duobus aut tribus Epiſcopis ordinetur: Presbyter ab vno Epiſcopo ordinetur: ità Diaconus & reliqui Cleri. Tum [e] infrà: Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Hypodiaconus, aut Lector, aut Cantor ſacram Quadrageſimam non ieiunauerit, quartam feriam, aut paraſceuen, (hanc ſextam feriam nunc dicimus) Ordine mouetor, niſi fortè infirmitas corporis impediat. [d] Cano 1. & 2. [e] Cano. 68. Vide inſignes canones diſtinctiõe 59. & ſequentib.

C Caius [f] verò ante annos M. CCC. Pontifex & Martyr illuſtris, hos ipſos gradus & Ordines ſigillatim recenſet, quum ait: Si quis Epiſcopus eſſe meruerit, primò Oſtiarius, deindè Lector, [f] In epiſt. ad Felicem. Vide & Damaſum in Pontificali de eod. Caio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lector, pòst Exorcista, deindè sacretur Acolytus: dehinc verò Subdiaconus, Diaconus, & posteà presbyter: exindè, si meretur, Episcopus ordinetur.

h lib. 4. epist. 2. Sozimus epist. 1. ad Hesychium.

D Laudat igitur [h] Cyprianus Cornelium Episcopum, ac bonis omnibus tum in Clero, tum in populo eundem laudabili prædicatione commendari scribit: quia non ad Episcopatum subitò peruenit, sed per omnia Ecclesiastica officia promotus, & in diuinis administrationibus, Dominũ sæpè promeritus, ad Sacerdotij sublime fastigium cunctis Religionis gradibus ascendit: tum deindè Episcopatum ipsum nec postulauit, nec voluit, nec vi inuasit: sed quietus, modestus, castus, humilis, verecundus, demùm & coactus excepit.

a De Eccles. hierar. cap 5. & 3d Demophilum. b Epistola 2. c Ad Antiochenses.

E Quos igitur Ordines vetus & Apostolica „p-bauit Ecclesia, sicut [a] Dionysij, [b] Anacleti, [c] Ignatijque scripta declarant, quos ætas etiàm omnis complexa posterior, eos præsens Ecclesia non potest sanè non conseruare atque defendere.

PATRES.

1. A AVGVSTINVS libro quæstionum veteris & noui Testamenti, quæstione nonagesimatertia: Quòd insufflâsse in discipulos Dominus legitur, &c. vt in textu.

IDEM Augustinus libro secundo contra epistolam Parmeniani, capite decimotertio, vt suprà quæstione prima, A 1.

1. B CANON primus Apostolorum: Episcopus à duobus, &c.

2. CA-

2. CANON secundus: Presbyter ab vno Episcopo ordinetur, & Diaconus, & reliqui Clerici.

3. CANON sexagesimusoctauus: Si quis episcopus aut presbyter, &c. vt in textu.

Quõ & qui ad ecclesiasticos Ordines promouendi.

4. APVD Gratianum distinctione quinquagesimanona citatur VRBANVS Papa, qui statuit vt ad sacerdotale officiũ nullus, nisi per singulos gradus approbatus, accedat. Item GREGORIVS: Nè cuiuslibet meriti laicus ad summũ sacerdotium adspiret. Præterea CAELESTINVS primus epistola secunda ad Episcopos Galliæ: Vt nõ adspiret ad summũ sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non sit imbutus.

ET distinctione sexagesima adducitur Concilium Vrbani Papæ celebratum Alaerniæ: vbi statuitur, vt Archipresbyter, vel decanus, vel Diaconus, aut Archidiaconus non nisi qui diaconus aut Presbyter sit, ordinetur. Deindè citatur CALIXTVS Papa, à quo decretum est, vt nullus in Præpositum vel Archiepiscopum, vel archipresbyterum, vel Archidiaconum, nisi Presbyter vel Diaconus ordinetur. Vtrunque testimonio Innocentij secundi etiam confirmatur. Citatur & VRBANI Papę decretum, vt non eligatur in episcopũ, nisi in sacris ordinibus constitutus.

DISTINCTIONE sexagesimaprima citatur Gregorius Magnus in epistola ad Brunichildem Reginam Francorum, quæ habetur libro septimo, capite centesimo decimotertio, quo declaratur, Sacerdotes ex laicis subitò non ordinandos.

ITEM Hormisda in epistola ad Episcopos Hispaniæ: Quales debeant esse qui ordinantur, & quibus gubernacula Ecclesiæ committuntur. Citatur etiam INNOCENTIVS primus ex epistola duodecima ad Aurelium, vbi sic ait: Miserum est, eum fieri magistrum qui nunquàm fuit discipulus: eumq; summum sacerdotem fieri, q in nullo gradu vnquàm obsequutus fuerit sacerdoti. Item LEO Magnus in epist. ad episcopos Aphricę, vt suprà qstione tertia, C. 1.

Item CONCILIVM Laodicense canone duodecimo, non esse eligendos ad episcopatum, nisi quos probabilis vita commendat. Præterea CAELESTINVS primus epistola tertia, capite secundo, ad omnes orthodoxos: Rursùs ex Leone, rudibus & imperitis gubernacula ecclesię committenda non esse. Vide ibidèm plura.

DISTINCTIONE sexagesimasecũda & sexagesimatertia agitur de electione Ecclesiasticorum: Distinctione verò sexagesimaquarta, sexagesimaquinta, & sequẽtibus agitur de eorũ ordinatiõe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. C CAIVS Pontifex & Martyr in epistola ad Felicem Episcopum: De Episcoporum verò & Presbyterorum, Diaconorumq; & sequentiũ clericorum ordinationibus, sanctos Apostolos & successores eorum, & præcipuè Anacletum & prætereà alios, sufficienter statuisse cognoscimus, & idcircò non est necesse, nunc replicari, nisi quod illi non statuerunt. Illud tñ nos statuentes, vobis & omnibus seruare mandamus, vt ad ordines ecclesiasticos sic ascẽdant in ecclesia, qui ordinari merẽtur, id est, si quis episcopus esse meretur, sit primò Ostiarius, deindè lector, &c. vt suprà in textu.

2. DAMASVS in Pontificali: Caius constituit, vt omnes ordines in Ecclesia sic ascenderent: Si quis Episcopus fieri meretur, &c. vt in textu.

1. D CYPRIANVS libro quarto, epistola secunda ad Antonianum, vt in textu.

2. SOZIMVS Pontifex epistola prima ad Hesychium episcopũ Salonitanum: Hoc autẽ specialiter & sub prædecessoribus nostris, & nuperè à nobis interdictum constat, nè quis penitus contra patrũ præcepta, qui Ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non fuisset, & temporis approbatione diuinis stipendijs eruditus, neque quaquàm ad summum ecclesiæ sacerdotiũ adspirare præsumeret: & non solùm in eo ambitio inefficax haberetur, verumetiam in ordinatores eius, vt carerent eo ordine, quem sine ordine contra præcepta patrum crediderant præsumendum. Et paulò pòst: Obsistite talibus ordinationibus, obsistite superbiæ & arrogantiæ venienti. Tecum faciunt præcepta patrum, tecum Apostolicæ sedis authoritas. Si enim officia secularia principem locum, non vestibulũ actionis ingressis, sed per plurimos gradus examinatis, temporibus deferunt: quis ille tam arrogans, tam impudens inuenitur, vt in cælesti militia, quę propentiùs ponderanda est, & sicut aurum repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret, cùm tyro antè non fuerit: & priùs velit docere, quàm discere. Assuescat in Dñi castris, in Lectorũ primitùs gradu diuini rudimẽta seruitij: nec illi vile sit, exorcistã, Acolytũ, Subdiaconũ, Diaconũ p ordinẽ fieri: nec hoc saltu, sed statutis maiorũ ordinatiõe tẽporibus. Iã verò ad Presbyterij fastigium talis accedat, vt & nomẽ ætas impleat, & meritũ, pbitatis stipẽdia anteacta testẽtur. Iure indè summi põtificis locũ sperare debebit. Et paulò pòst: Hęc aũt in singulis gradibus obseruãda sunt tẽpora. Si ab infantia ecclesiasticis ministerijs nomẽ dederit, inter Lectores vsq; ad vicesimũ ętatis annũ, cõtinuata obseruatione pduret: Si

Vide & Syricium epist. ad Hymeriũ Tarraconensem cap. 9. & seq.

Paulatim ad altiores gradus ascẽdendum.

Ordinum gradus.

Quot annis olim in singulis

Si Maior iam & grandæuus accesserit, ità tamen, vt post baptismum statim se diuinæ militiæ desideret mancipari, siue inter Lectores, siue inter Exorcistas quinquennio teneatur: exindè Acolytus, vel Subdiaconus quatuor annis: & sic ad benedictionem diaconatus (si meretur) accedat: in quo ordine quinque annis, si inculpatè se gesserit, hærere debebit. Exindè suffragantibus stipendijs per tot gradus datis proprię fidei documentis, Presbyterij sacerdotium poterit, pmereri. De quo loco (si eò illum exactior ad bonos mores vita perduxerit) summum pontificatum sperare debebit. Hac tamen lege seruata, vt neque digamus, neque pœnitens, neque viduæ maritus, ad hos gradus possit admitti. Sane, vt etiam defensores ecclesiæ qui ex laicis fiunt, supradicta obseruatione teneãtur, si meruerint esse in ordine clericatus.

lis ordinibus hærebatur.

Bigami aut viduarum mariti, non sunt promouẽdi.

1. E DIONYSIVS Areopagita libro de Ecclesiastica hierarchia, capite quinto: Præsul igitur vbi sacrandus offertur, vtroque genu posito ante altare, supra caput habet à Deo tradita Euangelia, manumq; Pontificis: atque hoc modo à consecrante Pontifice castissimis imprecationibus consummatur. Sacerdos verò coram sancto altari, ponens vtrunque genu, in capite habet pontificis dexteram, & in hunc modum à sacrante præsule sanctissimis inuocationibus cõsecratur. At verò minister altero tantùm coram sanctis altaribus posito genu, sacrantis se pontificis dexteram in capite præfert, atque ab eo perficitur precationibus ad eam rem accommodatis. Cuilibet autem ipsorum à benedicẽte põtifice crucis imprimitur signum, & per singulos sacra prędicatio nominis, cõsummansq; consalutatio fit, cunctis sacri ordinis viris, ipsoq; sacratore pontifice eum salutantibus, qui ad aliquem sacrorum (quos diximus) ordinum ea fuerit consecratione promotus.

Modus cõsecrandi episcopos, Sacerdotes & reliquos ministros tẽpore Dionys.

2. IDEM epistola octaua ad Demophilũ monachũ: Neque enim sancta sanctorũ simpliciter oĩbus sunt inaccessa: verùm his appropinquat magis pontificum sacra distinctio, deindè sacerdotũ ordo, quos deinceps & ministrorũ sequitur gradus. Porrò ijs qui cultores sunt ordinati, adytorũ portę segregatę sunt, iuxta quas & initiantur & adstant, non ad custodiam, sed vt ordinem recognoscant suum, suntq; ipsi populo propinquiores, quàm hi qui sacra administrant, & quàm populus ipsis quoquè sacerdotibus magis accedentes. Vndè & sacrorum sanctus ordo, sacerq; principatus, eos diuina percipere sacrè instituit: alijs quidem qui intrà adytorum valuas sunt, sacrorum administrationem concedens. Nam hi qui diuinum (vt ex-

Ordines ecclesiastici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

presiùs dixerim) altare circunstant, diuina intuentur, atque audiũt apertè sibi reuelata: procedentesq; benignissimè ad exteriora sacrorum velaminum, subiectis cultoribus & sacro populo, & ijs qui purgentur ordinibus, sacra mysteria pro meritis pandunt.

3. ANACLETVS pontifex & martyr epistola secũda ad omnes Episcopos ac reliquos CHRISTI sacerdotes, scribit de bipartito ordine sacerdotum: de ordinatione & constitutione Episcoporum ac presbyterorum: de discretione Episcoporum & ciuitatum, quæ aliqua ex parte suprà annotata sunt, quæst. 2. C.

4. IGNATIVS in epistola ad Antiochenos, vt suprà quæstione quarta, A. 4.

VI

Quis est ordo in Ecclesia magis celebratus?

Presbyterorum Ordo, siue Sacerdotium: de cuius ingẽti semperq; reuerenda dignitate Chrysostomus & Ambrosius libros integros ediderũt, de quo magnus etiam ille Ignatius,[a] sacerdotium, inquit, summa est omnium honorum, qui in hominibus consistunt: quod si quis inhonorauerit, deum inhonorat, & Dominum IESVM CHRISTVM primogenitum totius creaturæ, & solum naturâ principem Sacerdotem Dei. Sic ille. Quin & diuidè testatur Diuinum oracullum:[b] *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum est. Et rursùs:*[c] *Qui superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto Iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel, cunctusq; populus audiẽs timebit, vt nullus deincèps intumescat superbia.*

[a] Epistol. ad Smyrnenses. Vide & Chrysost. lib. 3. de sacerdo. Item homil. 4. & 5. de verbis Esa. Vidi Dominum.

[b] Malach. 2. b Aggæi 2. b Gregor. curæ past. pa. 2. c. 4.

[c] Deut. 17. ca. Et Cypr. li. 1. epi. 3. & lib. 3. epist. 9. Greg. lib. 12. epi. 31. ad Felicem.

Hinc

Hinc & Apostolus iubet:[d] *Aduersùs presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Idque ad Timotheum Ephesiorum episcopum scribitur, sicut & illud iam antè citatum:[e] *Qui benè præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.*

[d] 1. Tim. 5. d Vide 2. epistol. Fabiani.

[e] 1. Tim. 5. e

SCRIPTVRAE.

MALACHIAE secundo capite: Labia sacerdotis &c. vt in textu.

AGGAEI secundo: Interroga sacerdotes legem.

DEVTERON. decimoseptimo, & prioris ad Timoth. quinto, vt in textu.

PATRES.

1. IGNATIVS in epistola ad Smyrnenses, vt in textu. & suprà de præceptis Eccles. quæst. duodecima, A. 4.

2. CHRYSOSTOMVS libro tertio de Sacerdotio: Sacerdotium ipsum in terra quidem peragitur, sed in rerum cælestiũ classem ordinemq; referendum est. Atque id perquàm meritò: quippe non mortalis quisquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quis creata potentia, sed ipse paracletus ordinem huiusmodi disposuit: qui mortalibus hominibus etiamnùm in carne manentibus author fuit, vt angelorum ministerium animo conciperẽt. Idcircò necessè est Sacerdotem sic esse purum, vt si in ipsis cælis collocatus inter cælestes illas virtutes medius staret. Et paulò pòst: Nam si quis consideret, quantum id sit mysterium, vt is scilicet qui homo ipse sit, carne ac sanguine etiamnùm constans, ijsq; inuolutus, beatæ atque immortali naturæ illi fieri propior queat: tum probè intelliget, quanto sacerdotes honore, quâta dignitate spiritus sanctigratia dignata fuerit: operantibus enim illis, tum sacra hæc quæ dico, initiantur perficiunturq; : tum etiam alia his nihilo inferiora, quæ ipsa ad dignitatis salutisq; nostræ rationem spectant. Etenim qui terram incolunt atque in ea versantur, ijs commissum est, vt ea quę in cæ-

Sacerdotij dignitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis sunt, dispensent: ijs datum est, vt potestatem habeant, quam Deus Optim. neque Angelis, neque Archangelis datam esse voluit: neque enim ad illos dictum est: Quęcunque alligaueris in terra, erunt alligata & in cęlo: & quæcunque solueris in terra, erunt soluta & in cęlo. Habent quidem & terrestres principes vinculi potestatem, verùm corporum solùm. Id autem quod dico sacerdotum vinculum, ipsam etiam animam contingit, atque ad cælos vsq; peruadit: vsqueadeò, vt quęcunque infernè sacerdotes confecerint, illa eadem Deus supernè rata habeat, ac seruorum sententiam Dominus cõfirmat. Etenim quidnam hoc aliud esse dicas, nisi omnem rerum cælestium potestatem illis à Deo concessam? Quorumcunq; enim, ait, peccata retinueritis, retenta sunt. Quęnam, obsecro, potestas hac vna maior esse queat? Pater omnifariam filio potestatem dedit: cæterùm video ipsam eandem omnifariam potestatem à DEO filio illis traditam. Nam quasi iam in cælum translati, ac supra humanam naturam positi, atque nostris ab affectibus exempti, sic illi ad principatum istum perducti sunt. Et paulò pòst: Insania enim manifestaria, despicere tantum istum principatum, sine quo neque salutis, neque promissorum bonorum compotes fieri possimus. Nam si non potest quis in regnum cęlorum ingredi, nisi per aquam & spiritum regeneratus fuerit, &cæt. Qui non manducat carnem Domini & sanguinem eius non bibit, æterna vita priuatur: omnia autem hæc haud aliter quàm per sacrosanctas illas manus perficiuntur, manus, inquam Sacerdotum: qui fiet, vt citra illarum opem aut gehennæ ignem euitare quis possit, aut repositæ in cælo coronæ præmia assequi? Hi enim sunt, hi sunt, inquam, quibus tum concreditę sunt spirituales parturigines, tum etiam baptismatis partus à DEO est commissus: per hos ipsos CHRISTVM induimus, vnà cum DEI filio sepelimur, beatæ carnis illius membra efficimur: quo nomine sacerdotes meritò non modò plùs vereri debemus, quàm vel Principes vel Reges, verumetiam maiori honore quàm parentes proprios honestare. Hi enim ex sanguinibus & voluntate carnis nos genuerunt: illi verò authores nobis sunt natiuitatis eius quam à DEO habemus, beatę regenerationis illius, libertatis veræ, atque adeò adoptionis eius, qua nos per gratiam filij DEI sumus effecti. Corporis lepram purgare, seu veriùs dicam, haud purgare quidem, sed purgatos probare, Iudæorum sacerdotibus solis licebat; neque nescis, quanta cum ambitione, quanto

Matt. 16. & 18.

Matt. 28.

Ioan. 3. Ioan. 6.

Rom. 7.

Sacerdotes magis honorandi q̃ principes aut parentes.

quanto cum studio ac concertatione sacerdotalis dignitas id temporis acquireretur. At verò nostris sacerdotibus non corporis lepram, verùm animę sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsùs concessum est: quare iudicio quidem meo, qui istos despiciũt, contemnuntq;, multò sceleratiores ac maiori supplicio digni fuerint, quàm fuerit Dathan vnà cum suis omnibus. Et paucis interiectis: Neque in puniendo solùm, sed & in benè merendo maiorem Deus potestatẽ sacerdotibus largitus est, quàm naturalibus nostris parentibus: quos inter vtrosq; tantum est sanè interiectum interuallum, quantum vitam inter præsentem & æternam. Parentes enim nos in præsentem, sacerdotes in vitã æternã generant: &c.

3. IDEM in homilia quarta de verbis Esaiæ, Vidi Dominũ: Alij sunt termini regni, alij termini sacerdotij: Hoc regnum illo maius est. Neq; enim ex his quę videntur, hic declaratur rex, neque è gemmis illi affixis, neq; ex auro quo amictus est, debet æstimari rex. Ille quidem ea quæ sunt in terris, sortitus erat administranda: cæterùm sacerdotij ius è supernis descendit: Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælo. Regi ea quæ hìc sunt, commissa sunt, mihi cælestia: mihi quum dico, sacerdotem intelligo. Itaque cùm videris sacerdotem indignum, nè traducas sacerdotium. Non enim oportet damnare res, sed eum qui re bona malè vtitur. Quandoquidem & Iudas proditor fuit, verùm non ob id accusatur ordo Apostolicus, sed illius animus: nec crimen est sacerdotij, sed malum animi. Et tu igitur nè sacerdotium vituperes, sed sacerdotem malè re bona vtẽtẽ. Et paulò pòst: Regi corpora cõmissa sunt, sacerdoti animę. Rex maculas corporũ remittit, sacerdotes aũt maculas peccatorum. Ille cogit, hic exhortatur. Ille necessitate, hic consilio. Ille habet arma sensibilia, hic arma spiritualia. Ille bellũ gerit cum barbaris, mihi bellũ est aduersùs dæmones. Maior hic principatus, propterea rex caput submittit manui sacerdotis: & vbiquè in veteri scriptura, sacerdotes inungebant Reges.

Sacerdotes regibus dignitate præstant.

Matt. 16.

Propter malos sacerdotes nõ est tradendũ Sacerdotium.

4. ET homilia quinta: Sacerdotiũ, principatus est, ipso etiã regno venerabilius ac maius. Nè mihi narres purpurã, neq; diadema, neque vestes aureas, vmbrę sunt isthęc omnia, vernisq; floscułis leuiora. Omnis enim, inquit, gloria flos graminis, etiam si ipsam gloriam regalẽ dixeris. Nè, inquã, mihi narres ista, sed si vis videre discrimẽ, quantũ abest rex à sacerdote, expẽde modũ potestatis vtriq; traditę. videbis sacerdotem multo sublimiùs Rege sedentẽ. Quanquã enim nobis admirandus videtur thronus regius ob gẽmas affixas, & aurũ quo

Sacerdotij principatus regno maior & præstãtior. 1. Pet. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo obcinctus est: tamen rerum terrenarum administratiõem fortitus est, nec vltra potestatem hanc prætereà quicquam habet authoritatis. Verùm sacerdoti thronus in cælis collocatus est, & de cælestibus negocijs pronunciandi habet authoritatem. Quis hæc dicit? Ipse cælorum Rex: Quæcunque ligaueritis super terram, erũt ligata & in cælis: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis. Quid cum hoc honore conferri possit? A terra iudicandi principalem authoritatẽ sumit cælum. Nam iudex sedet in terra. Dominus sequitur seruum: & qcquid hîc in inferioribus iudicârit, hoc ille in supernis comprobat. Itaque medius stat sacerdos inter Deum & naturam humanam, illinc venientia beneficia ad nos deferens, & nostras petitiones illuc perferens, Dominum iratum reconcilians vtrique naturæ, nos qui offendimus, eripiens ex illius manibus. Eoq; Deus ipsum regale caput sacerdotis manibus subiecit, nos erudiens, quòd hic princeps est illo maior. Siquidem id quod minus est, benedictionem accipit ab eo quod præstantius est.

Matth.18.

Hebr.7.

5. GREGORIVS curę Pastoralis parte secunda, capite quarto, docens ex sacris literis quomodò sacerdos & concionator loqui & prædicare debeat cum discretione, inter cætera sic ait: Præconis officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit.

Sacerdotes honorandi.

6. CYPRIANVS libro primo, epistola tertia ad Cornelium: Quo modo possunt censuram Domini vltoris euadere, qui talia ingerunt non solùm fratribus, sed & sacerdotibus, quibus honor tantus de Dei dignatione conceditur, vt quisquis sacerdoti eius, & ad tempus hîc iudicanti non obtemperaret, statim necaretur? In Deuteronomio loquitur Dominus Deus, dicens: Et homo quicunque fecerit in superbia, vt non exaudiat sacerdotem aut iudicem, quicunque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & omnis populus cùm audierit, timebit, & non agent impiè etiam nunc. Et quæ fusiùs sequuntur suprà De præceptis Ecclesiæ, quæstione vndecima, B. 8.

Deut.17.

7. IDEM libro tertio, epistola nona ad Rogatianum: Dominus Deus in Deuteronomio dicit: Et homo quicunq; fuerit in superbia, vt non exaudiat Sacerdotem aut Iudicem, quicunq; fuerit in diebus illis, morietur homo ille: & omnis populus cùm audierit, timebit, & non agẽt impiè etiam nunc. Et vt sciamus hanc Dei vocem, cum vera & summa matestate processisse ad honorãdos ac vindicandos sacerdotes suos, cùm aduersùs Aaron sacerdotem tres de ministris Chorę,

Deut.17. Sacerdotũ veneratio Scripturæ testimonijs & exemplis comprobatur.

Num.16.

Chore, Dathan & Abiron ausi sunt superbisse, & cervicem suam extollere, & sacerdoti præposito se adæquare, hiatu terræ absorpti ac deuorati, pœnas statim sacrilegæ audaciæ persoluerunt. Nec soli illi, sed & cæteri ducenti quinquaginta, qui eis comites ad audaciam fuerunt, prorumpente à Domino igne consumpti sunt: vt probaretur, sacerdotes DEI ab eo qui sacerdotes facit, vindicari. In libro quoquè Regnorum cùm Samuel sacerdos à Iudæorum populo ob senectutem, sicut tu modò, contemneretur: exclamauit iratus Dominus, & dixit: Non te spreuerunt, sed me spreuerunt. Et vt hoc vlciscereturr, excitauit eis Saul regem, q eos iniurijs grauibus affligeret, & per omnes contumelias & pœnas superbum populum calcaret & premeret, vt contemptus sacerdos, de superbo populo vltione diuina vindicaretur. Sed & Salomon in spiritu sancto constitutus, testatur & docet, quæ sit sacerdotalis authoritas & potestas, dicens: Ex tota anima tua time Deum, & sacerdotes eius sanctifica. Et iterùm: Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes eius. Quorum præceptorum memor beatus Apostolus Paulus, secundùm quod in Actibus Apostolorum legimus, cùm ei diceretur: Sic insilis in sacerdotem Dei maledicendo? respondit, & dixit: Nesciebam fratres quia pontifex est: scriptum est enim, Principem populi tui nõ maledices. Dominus etiam noster ipse Iesus Christus Rex & Iudex & Deus noster, vsque ad passionis diem seruauit honorem pontificibus & sacerdotibus, quanuis illi nec timorem DEI, nec agnitiõem Christi seruâssent. Nam cùm leprosum emundâsset, dixit ei: Vade, & monstra te sacerdoti, & offer donum. Humilitate ea qua nos quoq; esse humiles docuit, Sacerdotem adhuc appellabat, quem sciebat esse sacrilegum. Item sub ictu passionis cùm alapam accepisset, & ei diceretur: Sic respondes pontifici? nil ille contumeliosè locutus est in personam pontificis, sed magis innocentiã suam tuitus est, dicẽs: Si malè locutus sum, exprobra de malo: si aũt benè, qd me cædis? Quæ ola ab eo ideò facta sunt humiliter atq; patienter, vt nos humilitatis ac patientię haberemus exemplum. Docuit enim sacerdotes veros legitimè & plenè honorari, dum circa falsos sacerdotes ipse talis extitit. Et paulò pòst: Hæc sunt enim initia hæreticorum, & ortus atq; conatus schismaticorum malè cogitantium, vt sibi placeant, vt Præpositum superbo tumore contemnant. Sic de Ecclesia receditur, sic altare prophanum foris collocatur, sic contra pacem Christi & ordinationem atq; vnitatem Dei rebellatur.

Sacerdotum iniuriã vindicat Deus.

1.Reg.2.

Eccl.7.

Act.23.

Exod.22.

Matth.8.

Ioan.18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

i.Re.24.& 26.

8. GREGORIVS libro duodecimo epistolarum, epistola trigesimaprima ad Felicem Episcopum Siciliæ: Si Dauid Regum iustissimus in Saul, quem constabat iam à Domino reprobatum & abiectum esse, manum mittere non præsumpsit: quanto magis cauendum est, nè manum detractionis aut vituperationis, siue indiscretionis aut dehonorationis, quidam mittant in vnctum Domini, vel in prædicatores sanctæ ecclesiæ? quia eorum vexatio, siue detractio ad CHRISTVM pertinet, cuius vice in ecclesia legatione funguntur. Vndè summoperè cauendum omnibus fidelibus, nè clanculò aut publicè Episcopum suum, id est, vnctum Domini detractionibus aut vituperationibus dilanient, perpendentes illud exemplum Mariæ, quia pro eo quòd Moysi famulo DEI propter Aethiopissam detraxit, immunditia leprę mulctata sit, & illud Psalmistæ: Nolite tãgere Christos meos, & in propheris meis nolite malignari. Et in lege diuina legitur: Dijs non detrahes, & populi tui principi non maledices. Vndè valdè prouidendum est subditis, tam Clericis quàm laicis, nè Episcoporum, nè præpositorum vitam temerè repræhendant, si quid eos fortassè agere repræhensibiliter vident: nè vndè mala redarguunt, indè per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt etiam, nè cùm culpas præpositorum suorum considerant, contra eos audaciores fiant. Sed sic eorum praua apud semetipsos considerent, vt diuino timore constricti, ferre sub eis iugum reuerentiæ non recusent, quoniam facta suorum Episcoporum vel præpositorum oris gladio non sunt ferienda, etiam cùm rectè repræhendenda videntur.

Sacerdotum vexatio & detractio ad Christũ pertinet.

Numer.12. Psal.104. Exod.22.

9. FABIANVS Pontifex & martyr in epistola secunda ad episcopos Orientales: In omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse, id est, iudices electos, & accusatores, ac defensores, atque testes. Similiter statuentes, Apostolica authoritate iubemus, nè pastorem suum oues, quæ ei commissæ fuerant, nisi in fide errauerit, repræhendere audeant: quia facta præpositorum, oris gladio ferienda non sunt, neque potest esse discipulus super magistrum, dicente veritatis voce: Non est discipulus super magistrum, nec seruus super Dominum suum. Et paulò pòst: Exemplo Cham filij Noe, damnantur qui patrum suorum culpas in publicum produnt, aut eos accusare vel detrahere præsumunt. Si enim à fide deuiauerit Episcopus, erit corrigendus priùs secretè à subditis suis. Quòd si incorrigibilis (quod absit) apparuerit, tunc erit accusandus ad primates suos, aut ad sedem Apostolicam. Pro alijs verò actibus suis, magis

Cõtra obtrectatores suorum ꝓlatorũ.

Matth.10. Luc.6. Genes.9.

gis est tolerandus ab ouibus & subditis suis, quàm accusandus, aut publicè derogandus: quia quum in eis à subditis delinquitur, eius ordinationi obuiatur, qui eos eis prętulit, dicente Apostolo: Dei ordinationi resistit, qui potestati resistit. &c. Rom.13.

VIDE similia in prima, secunda, & tertia epistola Anacleti, & in epistola Telesphori ad omnes Episcopos.

VII

Quid verò de malis Sacerdotibus est sentiendum?

A Diuina isthęc est ordinatio, quę non potest aboleri, vt non boni modò, sed mali quoq; Sacerdotes in ecclesia[a] honorentur. Vult em̃ in suis ministris agnosci, recipi, audiri atq; obseruari ille qui dixit:[b] *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia ergò quæcunque dixerint vobis, seruate et facite: secundùm autem eorũ opera nolite facere, dicũt enim, & non faciunt.*

a Eccl 7.d Matt.10.d Luc.10.e Ioan.13.e Chryso.hom.2.in 2 Tim.& 65 in Genes. Orig.hom.7. in Ezec. Ber. ser.66 in can. Aug.epi 137.

b Matt.23.a Augu.ser.49. de verbis Domini. Chryso. hõ.85.in Ioã.

B Cęterùm inter malos delectus quidam habendus est, vt quòd ad munus authoritateḿque docendi spectat, illis tantùm fidem obedientiaḿque deberi intelligamus, qui ab Episcopis legitimè ordinati ac missi, sanam ecclesiæ doctrinam profitentur: ab alijs verò vt hostibus & pestibus sedulò caueamus.

C Qua de re sapiẽtissimè monet, atq; hũc in modum docet antiqs. Irenæus: [c] Ijs q̃ in ecclesia sunt presbyteris obaudire oportet, & q̃ successionẽ habent ab Apostolis, & q̃ cũ episcopatus successione

c Lib.4 c.43. Vide eundem lib.3. c.2.& 3.

charisma veritatis acceperunt: Reliquos verò qui absistunt à principali successione, quocunque loco colliguntur, suspectos habere, vel quasi hæreticos & malæ sententiæ, vel quasi scindentes & elatos. Nec multò [b] pòst: Ab omnibus talibus absistere oportet: adhærere verò his qui Apostolicam, sicut prędiximus, doctrinam custodiunt, & cum presbyterij Ordine sermonem sanum & conuersationem sine offensa pręstant, ad cõfirmationem & correctionem reliquorum. Hæc Irenæus ille, qui sancti Ioannis Euangelistæ discipulum Polycarpum præceptorem audiuit. Nec aliter Tertullianus [c] docet, qui hęreticis hoc exprobrat, dicens: Ordinationes eorum temerariæ, leues, & inconstantes. Nũc Neophytos collocant, nunc seculo obstrictos, nunc Apostatas nostros: vt eos gloria obligent, quia veritate non possunt. NVSQVAM facilius proficitur, quàm in castris rebellium, vbi ipsum esse illic, promereri est. Itaque alius hodiè Episcopus, crás alius: hodiè Diaconus, qui crás lector: hodiè presbyter, qui crás laicus. Nam & laicis [d] sacerdotalia officia iniũgunt. Hucusquè Tertullianus, ppulchrè nobis depingens non suę tantùm, sed huius etiam ętatis præposteros mores, & prophanos in turbandis sacris ordinandisque ministris conatus sectariorum ostendens.

b c2. 44. li. 4.

c lib. de scriptiõibus aduersùs hæreticos.

d Vide & Epiphan. hæres. 42. & 49.

SCRI-

SCRIPTVRÆ.

ECCLESIASTICI septimo: In tota anima tua time Dominum, & Sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit, & ministros eius nè derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes.

MATTHAEI decimo: Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me misit.

LVCAE decimo: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

IOANNIS decimotertio: Amen amen dico vobis, qui accipit si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me misit.

MATTHAEI vigesimotertio: Super cathedram Moysi &cæt.

PATRES.

1. A CHRYSOSTOMVS homilia secunda in epistolam secundam ad Timotheum: Obedite præpositis vestris, & subditi estote illis, scientes quoniam ipsi vigilant pro animabus vestris quasi rationem reddituri. Nam dic, oro, ipse tanto periculo tui gratia subditus est: tu illi obtemperare detrectes in his, quæ tibi vtilia sunt? Etsi enim ille sua omnia ritè disponat, quandiù tu minùs rectè vales, angoris vacuus esse non potest, cùm duplex ab eo ratio sit exigẽda. Iam verò considera, quantùm periculi sit per singulos subditorum discuti, rationem q; pro omnibus reddere. Quantumuis illi honoris impendas, quantumlibet obsequij deferas, nihil his periculis referre par poteris. Nam etsi animam ponas, ipse hoc pro te iugiter fecit: etsi id minùs hac in vita facit, quòd persecutionis non adsit tempus, eam tamen periculo æternę mortis exponit. Tu contrà, neque ad verba vsque illi subijci vis. Hoc nempe est malorum omnium causa, quòd vestrorum authoritas perijt, nulla ijs reuerentia habetur, nullus honor, nullus metus. Obaudire, inquit, præpositis vestris, & subditi estote illis. At nunc peruersa & confusa sunt omnia. Neque istud præpositorũ gratia dico. Quid enim illi de nostro ho-

Heb. 13.

Contra eos q obedire Sacerdotibus quãuis malis, recusant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nore lucrantur, nisi inquantùm obtemperantes habebunt, idq; pro vtilitate nostra? Hi enim licèt honorentur, nihil ex eo honore in futurum lucrantur, maiorem'que damnationem indè suscipiunt. Etsi patiantur iniurias, nihil ex eis detrimenti in futurum acquirunt: immò & meritorũ illis accedit cumulus, atque defensio. Nostri de-
1.Reg 2. niquè causà cuncta illi faciunt. Nam siue honorantur à subditis, & hoc illis fieri iubet, quemadmodùm dicebat Heli: Assumpsi te de domo patris tui: Siue iniurijs afficiantur, hoc in se Deus ipse perpetitur, sicut ad Samuelem ait: Non te spreuerunt, sed me. Itaque illis cõtumelia lucrum, honor verò onus est: non ergò hæc illorum gratia, sed vestri causa dico. Qui honorat sacerdotem, Deum quoquè honorat: qui verò sacerdotem spernit, ad id sensim prolabitur, vt in
Num.16. Deum ipsum aliquãdò contumelioſus euadat. Qui vos, inquit, suscipit, me suscipit. Et sacerdotes, ait, eius in honore habete. Hinc Iudæi Deum spernere didicerunt, qui Moysen contempsêre: quia lapidibus illum impetebant. Nam qui piè sacerdoti afficitur, longè maiore pietate Deum reuerebitur. Etsi enim malus fuerit sacerdos quispiam, attendit Deus, quòd sui gratia illum etiam, qui dignus
Matth.10. honore non est, obsequijs foues, ipseq; tibi præmia exoluet. Si enim qui Prophetam in nomine prophetæ suscipit, mercedem prophetæ accipiet: profectò & qui cedit & obtemperat sacerdoti, mercede sua non destituetur. Nam si vbi de hospitalitate agitur tantùm, vbi quem suscipis ignoras, tantum præmiorum accipis: si ei subijciaris
Matt.23. cui imperat Deus, non multò magis mercede donaberis? super Cathedram, inquit, Moysi sederunt scribę & pharisęi: omnia ergò quęcunq; dixerint vobis facere, facite, secundùm autem opera eorum
Malach.2. nè faciatis. An ignoras quid sit sacerdos? Angelus vtiq; Domini est. Non ex seipso loquitur: si despicis, non illum despicis, sed Deum qui illum ordinauit. Sed vndè, inquies, cõstat Deum fuisse illius ordinationis authorem? Nempe nisi tu hanc habeas opinionem, spes tua inanis facta est. Nam si nihil per illum operatur Deus, neque lucrum habes, neque mysteriorum particeps es, neque benedictionibus frueris. Non ergò Christianus es. Quid ergò? Deus omnes or-
Num.22. dinat, etiam indignos? Non omnes quidem ille ordinat, per omnes tamen ipse operatur, salutem populi moliens, non illorum intuens merita. Nam si per asinę os, si per Balaam scelestũ hominem, populi causa locutus est: multò magis loquitur per sacerdotem, plebis suæ gratia. Quid enim non agit Deus salutis nostræ causa? quid non loquitur? per quem non operatur? Si enim per Iudam operatus est & per

Prophetas, qbus dicturus est, Non noui vos, discedite à me q operamini iniquitatem, perq; illos qui dæmones in nomine suo eiecerant: non magis per sacerdotes diuino ministerio famulantes operabitur? Nanque si præpositorum vitas discutere pergimus, ipsi doctores nostros ordinare contendimus, peruerso que ordine naturali, quæ suprà sunt, infrà esse volumus, vt superius pedes, infe-
1.Cor.4. riùs verò sit caput. Audi quid Paulus dicat: Mihi aũt pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die: & iterùm, Tu qd iudicas
Rom.14. fratrem tuum? Si fratrem iudicare non expedit, quanto minùs magistrum? Nam si quidem hoc statuit Deus, benè facis, peccasq; ni facias: sin verò cõtraria præcepit, noli pręsumere, neq; ea oneris q̃ su-
Num.16. per te sunt. Insurrexerũt aduersùs Aaron post vituli formatã effigiẽ Chore, Dathã, & Abiron. Quid ergò? Nónne illi periêre? Quilibet, q̃ ad se pertinẽt, solicitè curet. Nam si quidem fidei dogma peruertat, etiamsi Angelus sit, obaudire noli: sin verò recta docet, noli vitę, sed verbis intendere. Habes Paulũ verbis te operibusq; moderantẽ. Nõ
Si fidei dogma peruertit, nõ audiendi. distribuit pauperibus, inquies, nõ benè dispensat Ecclesiæ res. Vndè tibi id constat? Noli illum culpare, anteq; discas. Reatum caue. Plu-
Obtrectatoribus respõdent. rima quippe ex simplici suspicione iudicantur. Imitare Deũ tuum, audi ipsum dicentem: Descendens videbo, si secundùm clamorem
Gene.18. suum consummantur: sin autem, vt sciam. Quod etsi didicisti, & examinãsti, & vidisti, iudicẽ sustine. Noli præripere Christi iudicis ordinem: illius est munus ista discutere, nõ tuũ. Tu seruus vltimus, nõ Dñs es. Quis ipse es, pastorẽ noli curiosè discutere, nè eius quoquè criminis reus tenearis, quo illũ accusare p̃sumis. Et quo modo inquies, id mihi dicit, q̃d ipse nõ facit? Non tibi ipse dicit: nã si illi obtemperas, mercede priuaris: Christus hęc admonet: Plus aliqd dicã, ne Paulo quidẽ obedire oporteat, si quid dixerit propriũ, si quid humanum, sed Apostolo Christũ in se loquẽtem circumferẽti. Nõ igitur aliena iudicemus, sua quisq; discutiat, vitamq; dijudicet suã. At debet ille, inquies, melior esse quàm ego. Cur obsecro? Quia sacerdos est. Et quidnã habet ille amplius quàm tu? non labores, non angores, non ærũnas? Debet esse te melior? Quid ergò? Nisi sit melior, teipsum pdis ac perimis. Sũt verba ista plena arrogãtię. Vndè enim nõsti illũ te non esse meliorẽ? Furatur, inquies, & sacrilegus est. Vndè hoc nõsti, ô homo? cur teipsum per præcipitia impellis? Nempe si quis dixerit, ille purpuram habet, quamuis id scias, aurem obtruis: & si arguere possis, protinùs resilis, teq; scire dissimulas, nolens gratis subire periculum. Quid ergò hoc in loco periculum

mini-

minimè necessarium suscipis? Non carent reatu hęc verba. Audi qd dixerit CHRISTVS: Dico autem vobis, quòd omne verbum Matt.12. quodcunque loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Cur teipsum quouis arbitraris esse meliorem? Cur non ingemiscis magis, ac pectus tundis, atque in humum respicis, imitãdo felicem publicanum? Etsi enim melior sis, hac fœda existimatione tua cuncta perdidisti. Melior es? tace, vt persistas esse melior: quod si loquaris, omnia exinanisti. Si te putas esse, desisti: si non putas, multùm sanè profecisti. Si enim qui peccator aduenerat, vbi confessus est, iustificatus descendere meruit: qui peccator non est, & esse se putat, quid (oro) non lucrabitur? quantum ex ea humili- Galat 6. tate suis adijciet commodis? Vitam tuam diligentiùs discute. Audi quid dicat admonens Paulus: Opus autem suum probet vnusquis- Egregia simi- litudo. que, & tunc in semetipso tantùm habebit gloriam, & non in altero. Nam dic, oro, si saucius, pficiscaris ad medicum, num omissa cura vulneris tui, studiosè medicum percontaris, vulnus ille habeat nèc ne: An verò & si ille sit saucius, vulnus tuum ideircò non curas, dicisq; sanum illum esse oportuit, medicus cùm sit? Quandò verò sanus medicus non est, abscedo, vulnus mecum insanabile referens? Nunquid enim si sacerdos malus sit, indè solatium capiet subditus? Nihil minùs. Cæterùm dabit ille quidem scelerum suorum debitas pœnas: dabis autem & tu tuorum criminum pœnas. Reuereamur Eccl.3. diem illam, qua illuminati ab illis sumus. Patrem qui habet, etsi mille patiatur incommoda, omnia patris reuerentia conteget. Noli enim, inquit, gloriari in ignominia patris tui: neque enim tibi tam gloria quàm probrum est. Et si sensum amiserit, veniam habe: longè hæc magis in patre spirituali dicẽda sunt. Reuerere illum, quòd tibi diebus singulis diuina ministrat, scripturas relegi facit, tui gratia exornat domũ, propter te vigilat, propter te vota persoluit, pro te Deum precaturus adstat, tui causa preces exoluit, pro te apud illum religio cultusq; & obsequiũ est, pro te ista omnia. Reuerere hęc ergò, atque considera, accede ad ea summa cum reuerentia. At ma- Deus per ma- los etiam ope ratur. lus ille est, & hoc ad te quid? Nunquid enim qui malus non est, ipse tibi magna ista & diuina largitur? Absit. Fides enim tua ad omnia Nota. valet, neque tibi iustus quispiam proderit, nisi ipse fidelis sis: neque nocebit malus, si fueris ipse fidelis. Per vaccas in arca operatus est 1.Reg 6. Deus, cùm populum saluare vellet: num enim sacerdotis vita, num virtus tantum cõferre potuisset? Non possunt quæ Deus ipse largitur, veluti sacerdotali virtute perfici: omnia qppe diuinæ sunt grã-

tiæ. Huius tantùm munus, aperire os: cæterùm cuncta Deus operatur. symbolum iste tantummodò implet. Intuere quãtum inter Ioannem & Iesum intersit, & audi dicentem Ioannem: Ego opus ha- Matth.3. beo à te baptizari. &, Non sum dignus soluere ipsius corrigiam cal- Luc.3. ceamenti. Sed tamen cùm tãtum intersit, descendit spiritus, quem Ioan.1. non habebat Ioãnes. De plenitudine enim, inquit, ipsius nos omnes Ioan.1. accepimus. Priùs tamẽ quàm baptizaretur, non ille descendit, neq; Ioannes illum descendere fecit. Cur ergò istud fit? Vt scias sacerdotem symbolum implere tantummodò. Nemo homo tãtum distat ab homine, quantum à Christo Ioannes. Descendit tamen spiritus, vt discas Deum omnia operari, Deum omnia facere. Volo quiddã adijcere planè mirabile, & nolite mirari, neq; turbemini. Quid verò istud est? Sacra ipsa oblatio, siue illam Petrus, siue illam Paulus, siue cuiusuis meriti sacerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse discipulis, quamq; sacerdotes modò quoquè conficiunt. Nihil habet ista quàm illa minus. Cur id? Quia non hanc sanctificãt homines, sed Christus, qui illam antè sacrauerat. Quemadmodùm enim verba quæ locutus est Christus, eadem sunt qua sacerdotes nunc quoquè pronunciant: ità & oblatio eadem est, eademq; baptismi ratio est: adeò omnia in fide consistunt. Cornelium spiritus re- Act.10. pentè repleuit, quia priùs ipse alacritatem voluntatis ostenderat, fidemq; plenissimæ deuotionis obtulerat. Et hoc igitur Christi corpus, & illud est: qui autem hoc illo minus aliquid habere putat, ignorat CHRISTVM esse, qui nunc etiam adest atque operatur.

2. IDEM Chrysostomus homilia sexagesimaquinta in Genesim: Gen.46. Hoc mandatum posuit Aegyptijs Ioseph, vt ità tributum penderẽt Pharaoni, excepta sola Sacerdotum terra. Audiant qui nũc viuunt, Idololatræ quãtũ honorem detulere sacerdotibus suis. quantam olim sacerdotum Idolorum curam habuerint, & discant vt vel saltem parem habeãt honorem his, quibus † omniũ Dei ministerium creditum, & sacerdotio insigniti sunt. Si enim errantes fo. †omne illi, & tantam idolorum curam habentes, quia ex hoc putabãt idola magis coli, si ità eorum ministros colerent: quanta nunc condemnatione digni, qui nunc imminuunt quod ad illorum spectat cultum? An nescitis, quòd honor ad DEVM ipsum pertinet? Nè igitur respicias eum cui honor confertur. Non enim propter illum debes quod tuũ est facere, sed propter illũ cuius sacerdos est, vt & ab illo retributiones vbertim accipias. Et paulò pòst: Nè igitur simus deteriores infidelibus, qui propter idolorũ errorem adhuc tãtum cultũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

exhibent illorum famulis: sed quantum distat error & veritas, tantum distant & illorum,& Dei sacerdotes. Tam excellentem igitur & honorem impendere debemus,vt multò plures è supernis nobis retributiones accrescant.

Cur diaboli ops tãtoperè impugnẽtur illi,q alijs ſ. fuut & populum docent.

3. ORIGENES homilia septima in Ezechielem : Plùs hi qui sunt in medio,oppugnãtur ab inimico, vt per ruinam vnius hominis,quæ celari non potest, omnibus scandalum fiat, & impediatur fides per conuersationẽ pessimam clericorũ.Oĩa, vt diximus, Diabolus operatur,& ea quę videntur esse bona, nec sunt, & ea quę per naturam suam mala sunt,omnia aduersùm humanam commentatur animam. Vndè qui curam habet vitæ suæ,neq; mãsuetudine hęreticorum capitur,ad consentiendum doctrinę eorum,neque meis delictis qui videor in Ecclesia prędicare,scandalizabitur:sed ipsum dogma considerans,& pertractans Ecclesiæ fidem,à me quidẽ auersabitur, doctrinam verò suscipiet secundùm præceptum Domini, qui ait:Super Cathedram Moysi sederũt Scribæ & pharisæi. Omnia quæcunque vobis dicunt,audite & facite,iuxta opera autem illorũ nolite facere:dicunt quippe & non faciunt.Iste sermo de me est,qui bona doceo, & contraria gero,& sum sedens super Cathedrã Moysi quasi scriba & pharisæus. Præceptum tibi est,ô populę,si non habueris accusationem odctrinæ pessimæ, & alienorũ ab ecclesia dogmatum,cõspexeris verò meam culpabilem vitam,atq; peccata,vt non habeas iuxta dicentis vitam tuam instituere, sed ea facere quæ loquor. Nullum imitemur,& si volumus imitari quempiam,propositus est nobis ad imitandum Christus Iesus.Descripti sunt Actus Apostolorum, & prophetarũ gesta de sacris voluminibus agnoscimus:illud exẽplar firmũ est,illud ,ppositũ solidum,ꝗd qui sequi cupit,securus ingreditur. Si verò q̃rimus nobis culpabiles ad æmulãdum,vt cũ dicamus,ille docet,& his q̃ docet,facit ipse cõtraria:aduersùm præceptum Domini facimus, qui mandauit doctrinas magistrorum magis considerari debere,quàm vitas.

Matth.23.

Malæ vitæ doctores audiẽdi,nõ imitãdi sunt, sed Christus & sancti.

4. BERNARDVS sermone sexagesimosexto in Cãtica : Iam verò q Ecclesiã nõ agnoscunt,nõ est mirũ si ordinibus Ecclesię detrahũt, si instituta nõ recipiunt,si sacramẽta cõtemnunt,si mãdatis nõ obediunt. Peccatores,inquntsunt Apostolici,Archiepiscopi,Episcopi. Presbyteri, ac per hoc nec dandis nec accipiẽdis idonei sacramẽtis. Nunq̃ verò duo ista conuenient,Episcopũ esse,& peccatorẽ?Fallsum est.Episcopus erat Caiphas,& tamẽ quãtus peccator,q in dñm mortis dictabat sententiã?Si neges Episcopum,arguet te testimonio Ioannis,

Episcopi & presbyteri mali suã authoritatem & dignitatẽ retineat.

annis,q eũ in testimoniũ suũ põtificatus etiã ,pphetâsse refert. Apostolus erat Iudas,& licèt auarus & sceleratus,electus à Dño. An tu de illius Apostolatu dubitas quẽ Dñs elegit?Nónne ego,inqt,vos duodecim elegi,& vnus ex vobis diabolus est? Audis eundẽ electũ Apostolũ, & extitisse diabolũ, & negas posse esse Episcopũ qui peccator est?Super Cathedrã Moysi sederũt scribæ & pharisæi, & q non obediẽrũt eis tanq̃ Episcopis, inobedientię rei fuerunt etiam in ipsum Dñm pręcipientẽ & dicẽtem:Quę dicunt facite.Patet,quanùs scribæ,quanuis pharisæi, quanuis videlicet maximi peccatores, ,,pter Cathedrã tamen Moysi ad eos quoq; nihilominùs pertinere q̃d itẽ dixit: Qui vos audit, me audit:& qui vos spernit,me spernit.

Ioan.11. Act.1. Ioan.6. Matt.23. Luc.10.

5. AVGVSTINVS epistola cẽtesima trigesimaseptima ad Hipponenses:Ad quid enim aliud sedent isti,& qd aliud captant,nisi vt qs quis Episcopus vel clericus vel monachus vel sanctimonialis ceciderit,omnes tales esse credant,sed non oẽs posse manifestari? Et tamen etiã ipsi, cùm aliq̃ maritata inuenitur adultera, nec proijciunt vxores suas,nec accusant matres suas. Cùm aũt de aliqbus q sanctũ nomẽ ,pfitentur,aliquid criminis vel falsitatis sonuerit,vel veri patuerit,instãt,sãtagunt,ambiunt,vt de oĩbus hoc credaĩ.Et post pauca:Hęretici nõ habendo quod in causa suę diuisionis defendãt,non nisi hominũ crimina colligere affectãt, & ea ipsa plura falsissimè iactãt:vt qa ipsam diuinę scripturę veritatẽ, qua vbiq; diffusa Christi Ecclesia cõmẽdatur,criminari & obscurare nõ possunt, homines p quos p̃dicatur,adducãt in odiũ,de qbus & fingere quicquid in mẽtem venerit,possunt. Vos aũt non ità didicistis Christũ, si tamẽ illũ audistis, & in illo docti estis.Ipse qppe fideles suos securos fecit etiã de dispensatoribus malis,mala sua faciẽtibus,& bona eius loquẽtibus,vbi ait: Quę dicũt facite,q̃ aũt faciũt,facere nolite:dicũt enim, & non faciunt.Orate quidẽ pro me,nè fortè alijs prędicans,ipse reprobus inueniar. Veruntamẽ cùm gloriamini,nõ in me,sed in Dño gloriamini.Quantumlibèt enim vigilet disciplina domus meę,homo sum,& inter homines viuo:nec mihi arrogare audeo,vt domus mea melior sit,q̃ arca Noë,vbi tamen inter octo homines,reprobus vnus inuẽtus est.Aut melior sit q̃ domus Abrahę,vbi dictũ est,Eijce ancillã & filiũ eius:Aut melior q̃ domus Isaac,cui de duobus geminis dictũ est,Iacob dilexi, Esau aũt odio habui : Aut melior sit q̃ domus ipsius Iacob, vbi lectum patris filius inceſtauit: Aut melior sit quàm domus ipsius Dauid,cuius filius cum sorore cõcubuit, cuius alter filius contra patris tam sanctam mansuetudinem rebellauit:

Quia aliq Episcopi,clerici, monachi aut sanctimõiales mali sunt,oẽs tales esse credi volũt maleuoli hoſes.

Nota veterẽ Hæreticorũ artem diligẽter.

Christus suos fecit securos de malis dispẽsatoribus.

Vbiq; mali eũ bõis cõiũcti.

Gen.9. Gen.21. Malach.1. Gene.49. 2.Reg.13.& 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.Cor 7. Aut melior q̃ cohabitatio Pauli Apoſtoli, qui tamen ſi inter omnes bonos habitaret, non diceret quod ſuperiùs commemoraui, Foris pugnæ, intùs timores: nec diceret, cùm de ſanctitate & fide Timothei loqueretur: Neminem habeo qui germaniè de vobis ſolicitus ſit. Omnes enim ſua quærunt, non quę ſunt Ieſu Chriſti. Aut melior quàm cohabitatio ipſius Domini Chriſti, in qua vndecim boni, ꝓfidum & furem Iudam tolerauerunt: Aut melior ſit poſtremò quàm cælum, vndè angeli ceciderunt.

Philip.2.

Ioan.12. Eſaiæ 14. Apoc.12.

6. IDEM Auguſtinus quadrageſimonono ſermõe de verbis Domini: Diligendus eſt paſtor, tolerandus eſt mercenarius, cauendus eſt latro. Sunt homines in eccleſia, de quibus dicit Apoſtolus, qui ex occaſione euangelizant, quærentes ab hominibus commoda ſua, ſiue pecuniaria, ſiue honorũ vel laudis humanę. Quomodolibèt volentes accipere munera euangelizant, & non tam ſalutem eius quærunt cui annũciant, quàm commodum ſuum. Ille autem qui audit ſalutem ab eo, qui non habet ſalutem, ſi ei crediderit quem ille annunciat, neq; in illo ſpem poſuerit, per quem illi annũciatur ſalus: q annunciat, habebit detrimentum: cui annũciatur, habebit lucrum.

Philip.1.

Matt 23. Cathedram Moyſi q tenere dicantur.

Habes Dñm dicentem de phariſęis, Cathedram Moyſi ſedent. Non eos ſolos ſignificabat Dñs, quaſi verò eos qui crederẽt in Chriſtum, ad Iudęorum ſcholã mitteret, vt ibi diſcerẽt, quemadmodùm iter ſit ad regnũ cęlorum? Nónne ideò Dominus venit, vt inſtrueret Eccleſiam, ipſoſq; Iudęos benè credẽtes, & benè ſperantes, & benè diligẽtes ſegregaret, tanq̃ frumẽta à paleis, & faceret vnum parietem circunciſionis, cui coniũgeretur alius paries ex pręputio gentium, quibus duobus parietibus de diuerſo veniẽtibus eſſet ipſe lapis angularis? Et poſt pauca: Sed nomine Phariſęorum & ſcribarũ ſignificauit quoſdam in eccleſia ſua futuros, qui dicerẽt, & nõ facerent. Se aũt figurauerat in ꝑſona Moyſi: Etenim perſonã eius gerebat Moyſes. Iterùm poſt pauca: Laicus qui vult benè viuere, cùm attenderit clericum malum, quid ſibi dicit? Dominus dixit, Quæ dicũt, facite: quæ faciunt, facere nolite. Ambulabo viam Domini, non ſequar eius mores. Audiam ab illo, non verba ipſius, ſed Dei. Sequar DEVM, ſequatur ille cupiditatem ſuam. Quia ſi voluero apud DEVM ſic me defendere, vt dicam: Domine, vidi malè viuentem illum Clericum tuum, & ideò malè vixi: nónne mihi dicturus eſt, Serue nequam, non à me audieras, Quę dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite? Malus autem laicus infidelis, nõ pertinens ad gregem Chriſti, non pertinens ad frumẽtum Chriſti, qui tanq̃ palea in area to-

Ephes.2.

Boni laici officium.

Matth.23. Malorum laicorum conſuetudo.

toleratur, quid ſibi dicit, quandò cœperit illum arguere verbũ Dei? Exi: quid mihi loqueris? Ipſi Epiſcopi, ipſi Clerici non illud faciunt, & me cogis vt faciam? Quærit ſibi non patronum ad cauſam malã, ſed comitem ad pœnam. Nam nunquàm eum ille defenſurus eſt in die iudicij, quemcunq; malum voluerit imitari. Quomodò enim Diabolus omnes quos ſeducit, non ſeducit cum quibus regnet, ſed cum quibus damnetur: ſic omnes qui ſequuntur malos, comites ſibi ad gehennam quærunt, non patrocinia ad regna cælorum.

7. CHRYSOSTOMVS homilia octogeſimaquinta in Ioannem: Magna dignitas Sacerdotum. Quorumcunq; remiſeritis, inqt, remiſſa ſunt peccata. Quamobrem Paulus dicebat, Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, vt maximum ipſis habeatis honorẽ. Tu enim rem tuam curas: quam ſi benè ordinãris, nulla tibi alia ſolicitudo impendet. Sacerdos ſi vitam diſpoſuerit, tuam autem non diligenter curauerit, cum impijs in gehennam detrudetur: & nonnũ quàm nõ proprijs actionibus, ſed noſtris damnatur, nisi omnia quæ ad ſe ſpectant, efficiat. Cùm igitur periculi magnitudinem videatis, multa eos beneuolentia proſequamini: quod & Paulus ſignificauit, dicens: Ipſi peruigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri: idcircò maximè colendi ſunt. Quòd ſi eis inſultabitis, neq; veſtra benè diſponetis. Intellige quid de Iudæis inquit Chriſtus: Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: omnia quæcunque dixerint vobis vt faciatis, facite. Nunc non eſt dicendum, ſuper Cathedram Moyſi, ſed ſuper Cathedram Chriſti ſederunt ſacerdotes. Eius enim acceperũt doctrinam. Quare Paulus inquit, pro Chriſto legatione fungimur, tanquàm Chriſto exhortante per nos. Nónne videtis ſeculi principibus omnes ſubeſſe, & ſępè genere, vita, & prudentia potioribus deteriores præponi? Nihilominùs principis, qui eos præpoſuit, reuerentiâ nihil, quales illi ſint, cogitãt. Quòd ſi homo aliquem conſtituerit, tantus ſubit metus: ſi Deus quem conſtituit, deſpicimus, maledicimus, innumeris afficimus contumelijs: & cùm fratres noſtros iudicare prohibeamur, contra Sacerdotes linguam acuimus. Quanam hæc digna excuſatione, cùm in oculo noſtro trabem non videmus, feſtucam in proximi oculo acriùs cenſemus? Neſcis grauius te tibi iudicium præſcribere, cùm ità alium iudicas? Hæc dico, non quòd indignos ad Sacerdotium aſſumi probẽ, ſed miſereſcens, & lachrymãs. Non tamen propterea à ſubditis iudicandi ſunt, etiamſi malè & vitiosè viuant. Tu autem ſi tibi conſules, nihil in his quæ illis à Deo commiſſa ſunt, damni accipies. Nam

Ioan.20.

Hebr.13.

Sacerdotum dignitas cum periculo cõiuncta.

Ibidẽm.

Matth.23.

Super cathedram Chriſti ſedent Sacerdotes & audiendi, quãuis ſint mali.

2.Cor.5.

Matt.7.Lu.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si asinum loqui fecit,& per vatem benedictiones spiritales largitus
Numer.22. & sequent. est,& in muto ore,& lingua immunda Balaam, propter offendentes Iudæos operatus est: multò magis propter vos fideles, etiam si praui sint sacerdotes,Deus omnia per eos perficiet, & mittet Spiritum sanctum.

1 C IRENAEVS contra hæreses libro quarto,capite quadragesimotertio: Eis qui in Ecclesia sunt Presbyteris &c.vt in textu.

2 IDEM libro tertio,capite secundo:Cùm autem ad eam iterùm traditionem quæ est ab Apostolis,quæ per successiones presbyterorum in Ecclesijs custoditur,prouocamus eos qui aduersantur Traditioni, dicent se non solùm presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, synceram inuenisse veritatem.

3. ET capite tertio, vt suprà de præceptis ecclesiæ, quæstione nona, B 3 E 1.

4. ITEM libro quarto,capite quadragesimoquarto:Ab omnibus igitur talibus absistere oportet &c.vt in textu.

5. TERTVLLIANVS de præscriptionibus hæreticorum:Ordinationes eorum &c.in textu.

6. EPIPHANIVS hæresi quadragesimasecunda & quadragesimanona,vt suprà,quæstione secunda, C 2.

VIII

Quæ virtus est huius Sacramenti, & quis effectus?

A Eximia certè virtus est,& effectus multiplex. Nam qui septem his Ordinibus,quos diximus, ritè initiantur, Dei consequuntur gratiam [a] & potestatem spiritualem, vt quæ ad Ordinum ipsorum functiones proprias pertinent, salubriter exequãtur,ac inter Deum Deiq́ue populum idonei ministri sint constituti. Vndè Ambrosius: [b] In loco Ordinis officij Ecclesiastici positus, gratiam habet,qualisuis sit,non vtiquè propriam, sed Ordinis

[a] Conci. Floren. & Tridẽ. & August. li. 2. contra epistolã Parmeniani c. 13. & Grego. in ca. 10. lib. 1. Reg.

[b] In caput 12. 1. ad Corinthios.

nis per efficaciam Spiritus sancti.

B Habent præterea ijdem [c] ordinati certum ex eo & illustre testimonium, quo se ministeriaq́ue sua commendent,& comprobent alijs. Ità fit, vt ijs Ordinibus insigniti,& in ministerium ecclesię segregati,rectè cognoscantur,& suo in loco habeantur,meritoque honorẽtur. Væ autem [d] ijs, quos nõ Aaronis à Deo vocati exemplum impellit, sed nouandarum rerum studium ac animi tumor ad instar Oziæ Regis,ad Sacerdotalis dignitatis munera quomodocunquè occupanda ac arripienda præcipitat. In quos Diuinus ille sermo rectè competit: [e] *Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.*

[c] Acto 6. b c. 13. a 14. d 15. a g 1. Tim. 4. d Tit. 1. b. Cyprian. lib. 1. epist. 6.

[d] Num 16. e Heb. 5. b 1. Par. 13. c 2. Reg. 6 a b 2. Par. 26. c d

[e] Hiere. 23 d 14. c 27. c 29. b

C Et hos non Ecclesiæ ministros habendos,sed vti [f] fures, latrones,vulpes,canes & lupos cauẽdos esse scriptura monet: quoniam illi non per ostiũ ingrediuntur,sed aut propria temeritate, aut propter [g] magistratus duntaxàt ciuilis vel turbæ [h] popularis fauorem,ecclesiastica munia sibi sumunt, absque legitima quidem vocatione & ordinatione in sacra illa munia inuolantes. * *Quomodò autem prædicabunt,nisi mittantur?* vt [a] segregatus ille in ministerium Paulus inquit.

[f] Ioan. 10. a Cantic. 2. d Actor. 20. f Matth 7. c

[g] Triden. sess. 23. cap 4.

[h] Laod. cã. 13.

* Rom. 10. c

[a] Actor. 13 a

D Certè Ordine [b] confuso, & sublato Sacerdotio, Ecclesiastica corrueret Hierarchia, quæ tum ex Presby-

[b] Vide Leonẽ epi. 87. ad episcopos Afric.

canos, & Gregorius lib. 4. epist. 2. Dionys. in lib. de eccles. Hiera.

Presbyteris & alijs ministris, tum verò ex Episcopis rectè ordinatis constat. nec esset Ecclesia, quod dicitur, castrorum acies [c] ordinata, nec veri & legitimi Ecclesiæ ministri internoscerentur: Prætereà docendi munus & authoritas vilesceret, Sacramentorum dispensatio infidè præpostereque curaretur, ac vana etiam foret: functiones demùm Ecclesiasticæ perturbarentur, atque sicut res nunc ipsa nimiùm docet, nouæ, falsæque doctrinæ per nouos istos falsosque sponsæ ministros glisscerent: vndè grauibus etiam & exitialibus motibus quos experimur, identidèm Ecclesia concuteretur. Quapropter Apostolus Paulus [d] non modò gradus ministrorum in Ecclesia diuersos posuit, verumetiam quàm salutares ac necessarij essent, adiunxit, vt affirmet [e] diuinitùs eos esse datos Ecclesiæ, quemadmodùm anteà dictum fuit, *Ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, & vt iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominũ, in astutia ad circumuentionem erroris.*

c Cant. 6. a

d 1. Cor. 12. d

e Ephes. 4. e

E Et est profectò illustris hæc nota Ecclesiæ, multoq; certissima, quòd videmus perpetuam illam, nullaque hactenùs ætate interruptam Episcoporum ac legitimorum in ea ordinum successionem, quos Deus in ea ad huius regni sui gubernationem

tionem integram collocauit. Eoque magis ministrorum isthæc institutio, tanquàm nexus firmissimus [f] Ecclesiæ, & conseruandæ vnitatis pulcherrimum vinculum, sedulò retinenda, & in malis etiam Ecclesiæ ministris (vt diximus) propter Diuinam ordinationẽ est vsquè honorãda. [g] Quòd Augustinus intelligens, In illum, inquit, ordinem Episcoporum, qui ducitur ab ipso Petro vsque ad Anastasium, qui nunc eandem Cathedram sedet, si quisquam traditor per illa tempora subrepsisset, nihil præiudicaret Ecclesiæ & innocentibus Christianis: quibus Dominus prouidens, ait de Præpositis malis: [h] *Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.* Hęc Augustinus.

f Irenæ. lib. 3 c. 3. & li. 4. ca. 43 Optatus lib. 2. cõtra Dona August epist. 165. & 42. Item contra epist Fundamen. ca 4. Et in Psal. contra parte Donati. Tertullian. de præscrip. Hæretic.

g Epist. 165 Vide eundem lib. 2. cõtra literas Petiliani Donati. ca. 51.

h Matth. 23. a

SCRIPTVRAE.

ACTORVM sexto: Elegerunt Stephanum virum plenũ fide & Spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonẽ, & Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orãtes, imposuerunt eis manus. Stephanus autẽ plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensiũ, & Alexandrinorũ, & eorum qui erant à Cilicia & Asia, disputãtes cum Stepha-

no. Et non poterãt resistere sapiẽtiæ & spiritui q loquebatur.

ACTORVM decimotertio: Ministrantibus autem illis Domino & ieiunantibus, dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orantes, imponẽtesque eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto, abiérunt Seleuciam, & indè nauigauerunt Cyprum. & cùm venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Iudæorum.

ACTORVM decimoquarto: Reuersi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam, confirmantes animos discipulorum. Et cùm constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, & orâssent cũ ieiunatiõibus, cõmendauerũt eos dño.

ACTORVM decimoquinto: Facta ergò seditione non minima Paulo & Barnabæ aduersùs illos, statuerunt vt ascẽderẽt Paulus & Barnabas, & quidam alij ex alijs, ad Apostolos & Presbyteros in Ierusalem super hac quæstiõe. Ibidèm: Perambulabat aũt (Paulus) Syriam & Ciliciam, confirmans ecclesias, pcipiẽs custodire præcepta Apostolorũ & seniorũ.

PRIORIS ad Timotheum quarto: Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij.

AD Titum primo: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi.

NVMERORVM decimosexto, de seditiõe Chore loquẽs: Dirupta est terra sub pedibus eorum: & aperiens os suũ, deuorauit illos cum tabernaculis suis & vniuersa substantia eorum. descenderuntq; viui in infernũ, operti humo. & periérunt de medio multitudinis. At verò omnis Israel qui stabat per gyrum, fugit à clamore pereuntiũ, dicẽs: Nè fortè & nos terra deglutiat. Sed & ignis egressus à dño, interfecit ducẽtos quinquaginta viros qui offerebant incensum.

AD Hebræos quinto: Nec quisquam sumit sibi honorẽ, sed qui vocatur à Deo tanquàm Aaron.

PRIMI Paralipomenon decimotertio: Congregauit Dauid cunctũ Israel, à Sihor Aegypti vsq; dũ ingrediaris Emath, vt adduceret arcam Dei de Cariathiarim. Et ascendit Dauid & oĩs vir Israel ad collẽ Cariathiarim, q est in Iuda, vt afferret indè arcam dñi Dei sedentis sup Cherubim. vb: inuocatũ est nomen eius. Imposueruntq; arcam Dei super plaustrũ nouum, de domo Abinadab. Oza autẽ & fratres eius minabant plaustrũ. porrò Dauid & vniuersus Israel, ludebant corã Deo oĩni virtute, in canticis & citharis, & psalterijs, & tympanis, & cymbalis, & tubis. Cùm aũt peruenissent ad areã Chidon, tetendit Oza manũ suam, vt sustentaret arcam: bos quippe lasciuiens, paululùm inclinauerat eam. Iratus est itaque Dominus contra Ozam, & percussit eum, eò quòd tetigisset arcam: & mortuus est ibi coram Domino.

SECVNDI regum sexto: postq̃ autem venerunt ad areã Nachor, extendit Oza manũ ad arcam Dei, & tenuit eã: quoniam calcitrabant boues, & declinauerunt eam. Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum super temeritate: qui mortuus est ibi iuxta arcam Dei.

SECVNDI Paralipo. XXVI. Cùm roboratus esset (Ozias) eleuatũ est cor eius in interitũ suũ, & neglexit Dñm Deũ suũ: ingressusq; templũ Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. statimq; ingressus post eum Azarias sacerdos, & cum eo sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi, restiterunt regi, & dixerunt: Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino: sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium: egredere de sanctuario, nè contempseris: quia non reputabitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibi in gloriam hoc à Domino Deo. Iratusque Ozias, & tenens in manu thuribulum vt adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus, in domo domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, et festinatò expulerũt eum. Sed et ipse perterritus accelerauit egredi, eò quòd sensisset ilicò plagam Domini. Fuit igitur Ozias rex leprosus vsque ad diem mortis suæ, et habitauit in domo separata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat de domo domini.

Ieremiae vigesimotertio, vt in textu: Et capite decimo quarto: Falsò prophetæ vaticinantur in nomine meo: non misi eos, et non præcepi eis, neque locutus sum ad eos: visionem mendacem, et diuinationem fraudulẽtam, et seductionem cordis sui prophetant vobis. Rursùm capite vigesimo septimo. Non misi eos: et ipsi prophetant in noĩe meo mendaciter: vt eijciant vos, et pereatis tam vos quàm prophetæ qui vaticinantur vobis. Item capite vigesimonono: Falsò ipsi prophetant vobis in nomine meo, et non misi eos, dicit Dominus.

Ioannis decimo: Amen, amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliundè: ille fur est et latro. Fur non venit, nisi vt furetur et mactet et perdat. Lupus rapit et dispergit oues.

Canticorvm secundò: Capite nobis vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas.

Actorvm vigesimo: Ego scio (inquit Paulus ad maiores natu Ecclesiæ Ephesinæ) quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se.

Mat-

Matthaei septimo: Attendite vobis à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Ad Romanos decimò: Quomodò audient sine prædicante? Quomodò verò prædicabunt, nisi mittantur?

Actorvm decimotertio: Segregate mihi Saulum et Barnabam etcæt.

Canticorvm sexto: Pulchra es amica mea, suauis et decora sicut Ierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata.

Prioris ad Corinthios duodecimo: Quosdam quidẽ posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores, deindè virtutes, exindè gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. Nunquid omnes Apostoli? nunquid omnes Prophetæ? nũquid omnes Doctores? nunquid omnes virtutes? nunquid omnes gratiam habent curationum? nunquid oms linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur?

Ad Ephesios quarto: Et ipse dedit quosdam quidẽ Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores et Doctores ad consummationem sanctorum, etcæt.

PATRES.

1. A CONCILIVM Florentinum: Effectus Sacramenti Ordinis, est augmentum gratiæ, vt quis sit idoneus minister.
2. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimatertia, capite tertio, & canone tertio, vt suprà quæstione prima, A 7.
3. AVGVSTINVS libro secundo contra epistolam Parmeniani, vt suprà ibidẽm. I.
4. GREGORIVS Magnus in caput decimum libri primi regũ. Et Ambrosius in duodecimũ caput prioris ad Corinthios, vt suprà, quæstione prima, A 5 & 8.
5. CYPRIANVS libro primo, epistola sexta ad Magnũ: Si apud

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nouatianum est Ecclesia, apud Cornelium non fuit. Si verò apud Cornelium fuit, qui Fabiano Episcopo legitima ordinatiõe succes-sit, & quem præter sacerdotij honorem, martyrio quoq; Dominus glorificauit, Nouatianus in Ecclesia non est, nec Episcopus comput-tari potest, qui Euangelica & Apostolica traditione contempta ne-

Nemini succedẽs Nouatus à seipso ortus est.

mini succedens, à seipso ortus est: habere nanque aut tenere eccle-siam nullo modo potest, qui ordinatus in Ecclesia non est. Foris enim non esse Ecclesiam, nec scindi aduersùm se, aut diuidi posse, sed inseparabilis atque indiuiduæ domus vnitatem tenere manife-stat scripturæ diuinæ fides, cùm de sacramento paschæ & agni, qui

Exod. 12.

agnus Christum designabat, scriptum sit: In domo vna comedetur, nõ eijcietis de domo carnem foràs. Quod item circa Raab, quę ipsa quoquè typum portabat Ecclesiæ, expressum videmus, cui manda-

Iosue 2.

tur & dicitur: Patrem tuum, & matrem tuam, & fratres tuos, & to-tam domum patris tui colliges ad te ipsam in domũ tuam, & omnis qui exierit ostium domus tuæ foràs, reus sibi erit. Quo sacramento declaratur, in vnam domum solam, id est, in Ecclesiam, victuros, & ab interitu mundi euasuros, colligi oportere. Quisquis autem de collectis foràs exierit, id est, si quis quanuis in Ecclesia gratiã con-secutus recesserit, & ab Ecclesia exierit, reum sibi futurum, id est,

Tit 3.

ipsum sibi quòd pereat, imputaturum. Quod Apostolus Paulus ex-planat, docens, & præcipiens hæreticum, vitandum esse, vt peruer-sum & peccatorem, & à semetipso damnatum. Hic est enim qui re-us sibi erit, non ab Episcopo electus, sed sponte de Ecclesia profu-gus, & hæretica præsumptione à semetipso damnatus. Et idcircò Dominus insinuans nobis vnitatem, de Diuina authoritate venien-

Ioan 10.

tem ponit & dicit: Ego & pater vnum sumus: ad quam vnitatem

Ibidèm.

redigens Ecclesiam suam, denuò dicit: Et erunt vnus grex & vnus pastor. Si autem grex vnus est, quomodò potest gregi annumerari, qui in numero gregis non est? aut pastor haberi quomodò potest, qui (manente vero pastore, & in Ecclesia DEI ordinatione succida-

Ordinatio succidanea.

nea præsidente) nemini succedẽs, & à seipso incipiens, alienus fit & prophanus, Dominicæ pacis ac diuinæ vnitatis inimicus, non habi-tans in domo DEI, id est, in Ecclesia DEI, in qua non nisi con-cordes atque vnanimes habitant? loquente in Psalmis Spiritu

Psalm. 67.

sancto & dicente: Deus qui habitare facit vnanimes in domo. Ibi-dèm: Quòd verò eundem quem & nos Deum Patrem, eundem Fi-

Non est satis de Deo idem sentire quod

lium CHRISTVM, eundem Spiritum sanctum nõsse dicuntur, nec hoc adiuuare tales potest. Nam & Chore & Dathan & Abiron cum

Ecclesia. Num. 16.

eum Sacerdote Aaron & Moyse eundem Deum nouerant, pari lege & religione viuentes, vnum & verum Deum, qui colendus atque inuocandus fuerat, inuocabant. Tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron sacerdotem, qui sacerdotium legitimum dignatione Dei atque ordinatione perceperat, sacrificandi sibi li-

Alieno offi-cio sese im-miscentes.

centiam vindicauerunt, diuinitùs percussi pœnas statim pro illici-tis conatibus penderunt, nec potuerunt rata esse & proficere sacrifi-cia, irreligiosè & illicitè cõtra ius diuinæ dispositiõis oblata. Thu-ribula quoquè ipsa, in quibus incensum illicitè fuerat oblatum, nè in vsu de cætero essent sacerdotibus, sed potiùs indignationis & vltionis diuinæ memoriam corrigendis posteris exhiberent, iussu Domini conflata, atque igne purgata, in laminas ductiles producũ-tur, & affiguntur altari, secundùm quod loquitur scriptura diuina:

Exod. 28.

Memoriale, inquit, filijs Israel, vt non accedat quisquam alienige-na, qui nõ est ex semine Aaron, imponere incensum ante Dominũ, vt non sit sicut Chore. Et tamen illi schisma non fecerant, nec foràs egressi contra Dei sacerdotes imprudenter atque hostiliter rebella-uerant, quod nunc hi Ecclesiam scindentes, & contra pacem atque vnitatem Christi rebelles, cathedram sibi constituere, & priuatum assumere, & baptizandi atque offerendi licentiam vendicare conã-tur. Quo modo perficere, quæ agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatibus de Deo possunt, qui contra Deum, quod eis nõ licet, mo-liuntur? &c. Atque vt magis intelligi posset contra huiusmodi auda-ciam, quæ sit censura diuina, inuenimus in tali facinore non solùm duces & authores, sed & participes pœnis destinari, nisi se à com-

Num. 16.

munione malorum separauerint, præcipiente per Moysen Domino & dicente: Separamini à tabernaculis hominũ istorum durissimo-rum, & nolite tangere ab omnibus quæ sunt eis, nè simul pereatis in peccato eorum, & quod comminatus per Moysen Dominus fuerat, impleuit, vt quisquis se à Chore & Dathan & Abiron nõ separâsset, pœnas statim pro impia communione persolueret. Quo exemplo ostenditur & probatur, obnoxios omnes & culpæ & pœnæ futuros,

Osee 9.

qui se schismaticis contra præpositos & sacerdotes irreligiosa te-meritate miscuerint. Sicut etiam per Osee Prophetam Spiritus san-ctus contestatur & dicit: Sacrificia eorum tanquàm panis luctus: omnes qui manducant ea, cõtaminabuntur. Docens scilicet & osten-dens, omnes omninò cum authoribus supplicio coniungi, qui fue-rint eorũ peccato contaminati. Quæ ergò apud eos merita esse circa Deum possunt, quibus supplicia diuinitùs irrogantur?

I D LEO

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. D LEO Magnus in epistola octogesima septima ad Episcopos Aphricanos, per Mauritaniam Cæsareensem constitutos: Quòd si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus prouidenter scienterq; curandũ est, vt in Dei domo nihil sit inordinatum, nihilq; præposterum: quanto magis elaborãdum est, vt in electione eius qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? nam totius familię Domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite.

2. GREGORIVS Magnus libro quarto epist. quinquagesima secunda ad Episcopos Galliarum: Ad hoc diuinæ dispensationis prouisio gradus diuersos & ordines cõstituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent: vna concordiæ fieret ex diuersitate contextio, & rectè officiorum gereretur administratio singulorũ: Neq; enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret. Quia verò creatura in vna eademq; qualitate, gubernari vel viuere non potest, cælestium militiarum exemplar nos instruit: quia dum sint Angeli, sint Archangeli, liquet quòd non æquales sunt: sed in potestate & ordine, sicut nõstis, differt vnus ab altero.

Hierarchia ecclesiæ.

3. DIONYSIVS Areopagita in libro de Ecclesiastica hierarchia, capite quinto in initio, vbi de sacris ordinibus tractationẽ instituit: Tempus iam admonet, post diuina istiusmodi munia, ipsos exponere sacros Ordines, ac distributiones, virtutesq; ipsorum, & actiones atque consummationes, subiectamq; illis trinitatem excellentium ordinum, vt ostendatur sacerdotij nostri perfunctio, inordinata omnia & incomposita atque confusa ab se arcere semper atque cohibere: ornatum verò atque ordinem & grauitatem, in proportionibus sanctorum ordinum suorum exhibere. Et quidem hierarchiam omnem cur in Trinitatis distribuerimus numerum, in libro de cælesti hierarchia congruè satis (reor) expositimus, dicentes, (vt habet sacra nostra traditio) omnem sacrorum ordinum functionem, in sanctissimas teletas diuidi, & in eos qui diuina probè callent, aliosq; sacratiùs imbuunt, inq; eos qui ab his sanctissimè promouentur.

Inordinata & incomposita arcet Sacerdotiũ Christianæ legis.

ET quibusdam interiectis: Ostensum est igitur, Antistitũ ordinẽ perficientem esse, & perfectionis authorem: sacerdotum verò, illuminantem atque ad lucem promouentem: porrò ministrorũ, purgantem atque discernentem. Videlicet Pontificalis ordo non perficere solùm, verùm & illuminare & purgare nouit. Sacerdotũ verò virtus

virtus, in se cum illuminante habet purgantem quoquè scientiam. Verùm quæ inferiores sunt, ad præstantiora transire nequeunt, propterea quòd fas illis nõ est, ad istiusmodi prosilire superbiam. Porrò sacratiores virtutes vnà cum suis, inferiores quoq; sua ipsa perfectione scientias sacras nequaquàm ignorant. Quia tamen diuinarum actionum imagines sunt sacerdotales distinctiones, ornatissimi atque inconfusi diuinarum operationum ordinis insitos sibi fulgores indicantes: in primas, ac medias, & vltimas sanctas actiones atque ordines pontificali discretione distributæ sunt, insinuãtes (vt dixi) in seipsis diuinas actiones ordinatas esse atque impermixtas. Quia enim summa illa diuinitas, eos (quibus se insinuat) spiritus purgat primò, consequenter illuminat, & illuminatos ad diuinam effigiem perficit: meritò sacerdotalis diuinas imagines præ se ferens æmulatio, discretos seipsam in ordines, virtutesq; distribuit, apertè indicans, diuinas actiones in castissimis purissimisq; ordinibus constanter atque inconfusè persistere.

Ordinata gradus in ecclesia distinctio quid desiderat.

1. E IRENAEVS aduersùs hæreses libro tertio, capite tertio: Sed quoniam valdè longum est, in hoc tali volumine omnium ecclesiarũ enumerare successiones, maximæ & antiquissimę & omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatę & constitutę ecclesię, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per successiones episcoporum peruenientem vsque ad nos, indicantes confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam sententiam præterquã oportet colligunt, &c. vt suprà de præceptis ecclesiæ, quæst. 9. B. 3.

2. IDEM Irenæus libro quarto, capite quadragesimotertio, vt suprà, quæstione septima, C.

3. OPTATVS Mileuitanus libro secundo contra Donatistas, vt suprà de præceptis ecclesię, quęst. nona, B. 4.

4. AVGVSTINVS epistola cẽtesima sexagesimaquinta ad Generosum, vt ibidèm B. 5.

5. IDEM epistola quadragesimasecunda ad Madaurẽses, ibidèm de præceptis ecclesiæ, B. 6.

6. ITEM contra epistolam Manichæi quam vocãt fundamenti, capite quarto, vt suprà de fide & symbolo, quęstione decimaoctaua, D. 3.

7. IDEM Augustinus in psalmo contra partem Donati, vt suprà de præceptis ecclesiæ, quæst. nona, B. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

8. TERTVLLIANVS de præscriptionibus aduersùs hæreticos, vt suprà ibidèm, E. 2.
9. AVGVSTINVS epistola centesima sexagesimaquinta: In illum ordinem Episcoporum &c. vt in textu.
10. IDEM lib. 2. contra literas Petiliani, capite quinquagesimoprimo, vt suprà de p̃ceptis ecclesiæ, quæst. nona, B. 8.

DE MATRIMONII SACRAMENTO.

I

Quid est matrimonium?

a Aug. in lib. de fide & operib. ca. 7. & lib. 1 de nupt. & concu. cap. 10. & 21. Lib. de bono cõiu. ca. 24. Am. in ca 5 Ephe. Petrus Damia. ser. 1. de dedica Luciu 3 in 5. decretal. tit 7. c. 9. Constantien. concil. sess. 15. art. 8. Trident sess. 24. can 1.

MAtrimonium est[a] legitima viri fœminę; cõiunctio, ad consuetudinem vitę indiuiduã inter ipsos coniuges transigendam diuinitùs instituta.

b Gen. 24. g Tob 7. e d. Amb. de instit virginis cap. 6.

B Legitima inquã, vt mutuus amborũ[b] cõsensus accedat, & gradus, quos vocant,[c] consanguinitatis & affinitatis, aliaque id genus matrimonium vel prohibentia, vel dirimentia, minimè intercedant.

c Calixtus 1. epist. 2 Lateran. can. 50 Trident. sess 24. can. 3 & 4. & de refor. matrimon. cap 2. & sequent.

Cuius quidem coniugalis coniunctionis si primariũ authorẽ q̃ris,[d] Deus est Opt. Max. q primos cõiuges & humani generis parẽtes in ipso paradiso cõiunxit, suaq; benedictiõe cohonestauit. Sin finẽ institutionis spectas, est humani generis ad[e] Dei gloriã ꝓpagatio, & coniugum inter se familiaris fidusq;[f] conuictus, ac prętereà[g] fornicatiõis in hac naturæ corruptæ imbecillitate deuitatio.

d Gen 2. d Matt 19. a 1. Cor. 7. a Ephe 5. e f g

e Genes. 2. d

f Chrys. hom. 20. in epi. ad Ephes. in morali exhortat.

g 1 Cor. 7. a Aug. lib. 9. de Gene ad lit. ca 7. Ephes. in Psal 43.

SCRIPTVRAE.

GENESIS vigesimoprimo: Et dixerunt Laban & Bathuel: Vocemus puellã, & quæramus ipsius voluntatẽ. Cumq; vocata (Rebecca) venisset, sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Quæ ait, Vadam.

TOBIAE septimo: Et appræhendens (Raguel) dexteram filiæ suæ (Saræ, dextræ Tobiæ tradidit, dicẽs: Deus Abrahã, & Deus Isaac, & Deus Iacob vobiscum sit, & ipse coniungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis. Et accepta charta, fecerunt conscriptionem coniugij. Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deum.

GENESIS secundo capite: Immisit ergò Dominus Deus soporem in Adam: cumque obdormisset, tulit vnam de costis eius, & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus costam quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam. Dixitque Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erũt duo in carne vna.

MATTHAEI decimonono: Accesserunt ad eum Pharisæi, tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere vxorem suam quacunque ex causa? Qui respondens, ait eis: Nõ legistis, quia qui fecit ab initio, masculum & fœminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna: itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergò Deus cõiunxit, homo non separet: Dicunt illi: Quid ergò Moyses mandauit dare libellum repudij, & dimittere? Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: ab initio autem non fuit sic.

PRIORIS ad Corinthios septimo: Propter fornicatio-

nem vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquæque suũ virum habeat. Vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem nõ habet, sed mulier. Nolite fraudare inuicèm, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterùm reuertimini in idipsum, nè tentet vos Satanas propter incontinentiam vestrã. Hoc autem dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium. Et post pauca: Ijs autem qui matrimonio iuncti sunt, prȩcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere: quòd si discesserit, manere innuptã, aut viro suo reconciliari. Et vir vxorem non dimittat.

AD Ephesios quinto: Mulieres viris suis subditę sint, sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris, sicut CHRISTVS caput est Ecclesiæ. Ipse, saluator corporis eius. Sed sicut Ecclesia subiecta est CHRISTO, ità & mulieres viris suis in omnibus. Viri, diligite vxores vestras, sicut & CHRISTVS dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitę, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata. Ità & viri debent diligere vxores suas vt corpora sua. Qui suam vxorem diligit, seipsum diligit. Nemo enim vnquàm carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam, sicut & CHRISTVS Ecclesiam, quia membra sumus corporis eius, de carne eius, et de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam: & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in CHRISTO & in Ecclesia. Veruntamen & vos singuli, vnusquisque vxorem suam sicut seipsum diligat: vxor autem timeat virum suum.

PA-

PATRES.

1. AVGVSTINVS in libro de fide & operibus, capite septimo: Hoc si semper nesciat, nunquàm ex hoc erit adultera: si autem sciat, iam ex hoc esse incipiet, ex quo cum alieno viro sciens cubauerit. Sicut in iure prædiorum tam diù quisque bonæ fidei possessor rectissimè dicitur, quàm diù se possidere ignorat alienũ: cùm verò scierit, nec ab aliena possessione recesserit, tunc malę fidei perhibebitur, tunc iustè iniustus vocatur. Absit ergò vt sensu nõ humano, sed planè vano sic doleamus cùm flagitia corriguntur, tanquàm connubia dirimantur, maximè in ciuitate Domini, in monte sancto eius, hoc est, in Ecclesia, vbi nuptiarum non solùm vinculum, verumetiam sacramentum ità commendatur, vt non liceat viro vxorem suã alteri tradere: q̃d in republica tũc Romana, nõ solùm minimè culpabiliter, verumetiã laudabiliter Cato fecisse phibetur. Vinculum & sacramentum nuptiarum.

2. IDEM libro primo de nuptijs & concupiscentia, capite decimo: Quoniam sanè non tantùm fœcunditas, cuius fructus in prole est, nec tãtùm pudicitia, cuius vinculũ est fides, verumetiã quoddã sacramẽtũ nuptiarũ cõmẽdatur fidelib⁹ cõiugatis. Vndè dicit Apostolus: Viri, diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiã: huius, peculdubiò sacramẽti res est, vt mas & fœmina cõnubio copulati, quãdiù viuũt, inseparabiliter p̃seuerent, nec liceat excepta causa fornicationis, à coniuge coniugẽ dirimi. Hoc enim custoditur in CHRISTO & ecclesia, vt viuens cum viuente in æternum nullo diuortio separetur. Cuius sacramenti tanta obseruatio est in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius, hoc est, in ecclesia CHRISTI quibusq; fidelibus coniugatis, qui sine dubio membra sunt Christi, vt cùm filiorum procreandorum causa vel nubant fœminæ, vel ducantur vxores, nec sterilem coniugem fas sit relinquere, vt alia fœcunda ducatur. Quod si quisquam fecerit, non lege huius seculi, vbi interueniente repudio, sine crimine conceditur, cum alijs alia copulare connubia. Quod etiam sanctum Moysen Dominus propter duritiam cordis illorum Israëlitis permisisse testatur, sed lege euangelij reus est adulterij, sicut etiã illa, si alteri nupserit. Et vsqueadeò manent inter viuentes semel inita iura nuptiarum, vt potiùs sint inter se coniuges, qui ab alterutro separati sunt, quàm cum his, quibus alijs adhæserunt. Cum alijs quippe adulteri non essent, nisi ad alterutrum coniuges permanerẽt. Deniquè mortuo viro cum quo verum connubium fuit, fieri verum connubium non potest, cum quo priùs adulterium fuit. Ità inter viuentes manet quoddam vinculum

Sacramentum nuptiarum.

Ephe 5. Col 3.

Pſal. 47.

Matt. 19.

Lege euãgelij adulterij rei sunt, qui coniuge viuente contrahit cũ alia persona.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vinculũ coniugale separatio auferre nequit.

culum cõiugale, quod nec separatio, nec cum altero copulatio possit auferre. Manet autẽ ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis: sicut apostata anima velut de coniugio Christi recedens, etiã fide perdita, sacramentum fidei non amittit, quod lauacro regenerationis accepit. Redderet enim, peculdubiò redeunti, si amisisset abscedens. Habet aũt hoc qui recesserit, ad cumulũ supplicij, non ad meritum præmij.

Connubij Sacramentum

Gene. 2.

3. ITEM cap. XXI. eiusdem lib. Respondebit etiã connubij sacramentum. De me ante peccatũ dictum est in paradiso, Relinquet homo patrem & matrem, & adhęrebit vxori suę, & erunt duo in carne vna. Quod magnũ sacramẽtum dicit Apostolus in Christo & in ecclesia. Quod ergò est in Christo & in ecclesia magnum, hoc in singulis quibusque viris atque vxoribus minimũ, sed tamen coniunctionis inseparabile sacramentum.

Ephe. 5.

Cõiunctiõis inseparabile Sacramẽtum.

4. IDEM Augustinus de bono coniugali, capite vigesimoquarto: Bonum igitur nuptiarum per omnes gentes atq; oẽs homines, in causa generandi est & in fide castitatis. Quòd autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate sacramenti, per quam nefas est, etiam repudio intercedente, alteri nubere dum vir eius viuit, nec saltem ipsa causa pariendi. Quę cùm sola sit, qua nuptiæ fiunt, nec ea re non subsequẽte propter quam fiunt, soluitur vinculum nuptiale nisi coniugis morte. Quemadmodùm si fiat ordinatio cleri ad plebem congregandam, etiam si plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis ordinatis sacramentum ordinationis: & si aliqua culpa quisquam ab officio remoueatur, Sacramento Dñi semèl imposito non carebit, quanuis ad iudicium permanente. Generationis itaq; causa fieri nuptias, Apostolus ità testis est: Volo, inqt, iuniores nubere. Et quasi ei diceretur, vt quid? continuò subiecit, filios procreare, matres familiãs esse. Ad fidem aũt castitatis illud pertinet, vxor non habet potestatẽ corporis sui, sed vir. Similiter & vir nõ habet potestatẽ corporis sui, sed mulier. Ad sacramẽti sanctitatẽ illud, Vxorem à viro non discedere, quòd si discesserit, manere innuptã, aut viro suo recõciliari: & vir vxorẽ non dimittat. Hæc omnia bona sunt, propter quę nuptię bonę sunt, proles, fides, sacramentũ. Nec prolem autem carnalem iam hoc tempore quærere, ac per hoc ab omni tali opere immunitatem quãdam perpetuam retinere, atque vni viro Christo spiritualiter subdi, melius est vtiquè & sanctius: si tamen ea vacatione sic vtãtur homines, quomodò scriptum est, Vt cogitent quę sunt Dei, quomodò placeant Deo.

Sanctitas Sacramẽti facit, vt nec interueniẽte repudio, liceat alteri nubere.

Confertur cũ Sacramento Ordinis.

Proles 1. Tim. 5.

Fides 1. Corint. 7.

Sacramentũ

Cælibatus matrimonio præstat.

1. Cor. 7.

5. AM-

5. AMBROSIVS in caput quintum epistolæ ad Ephesios: Mysterij sacramentum grande in vnitate viri & fœminæ esse significat. Nec hoc prodit, sed aliam causam quæ non discordet à memorato mysterio, flagitat, quam scit ad profectum humani generis pertinere, hoc est, Ecclesiæ & Saluatoris, vt sicut relictis parentibus, homo vxori suæ adhæret, ità & relicto omni errore, Ecclesia adhæreat & subijciatur capiti suo, quod est CHRISTVS.

6. PETRVS Damianus in sermone de dedicatione, agens de nuptiarum sacramento, ità ait: Hoc magnum est, ait Apostolus, & Dominus in Euangelio. Propter hoc relinquet homo patrẽ & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Quid enim magis vnum, quàm illi, quibus est vna caro, vna mensa, vnus torus, hæreditas vna? Honorabile cõiugium (dicit vas electionis) torus immaculatus. Hoc destruuntur incestuosa coniugia, & legitimorum hæredum digna progenies propagatur.

Matth 19.

Heb. 3.

7. LVCIVS tertius libro quinto decretalium Gregorij, titulo septimo de hæreticis, capite nono, Ad abolendam: Vniuersos qui de sacramento corporis & sanguinis Domini nostri IESV CHRISTI, vel de baptismate, seu de peccatorum confessione, Matrimonio, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis aliter sentire aut docere non metuunt, quàm sacrosancta Romana ecclesia prędicat & obseruat: & generaliter quoscunque eadem Romana ecclesia vel singuli episcopi per diœceses suas cum, consilio clericorum, vel clerici ipsi sede vacante, cum consilio (si oportuerit) vicinorum Episcoporum hæreticos iudicauerint: vinculo ppetui anathematis innodamus.

Sacramento baptismi, Cõfessiõis, & cæteris annumeratur Matrimonij sacramentum.

Romanæ Ecclesiæ doctrina de sacramẽtis amplectenda est.

8. CONCILIVM Constantiense sessione decimaquinta dãnat hunc articulum octauum Ioannis Huss: Sacerdotes criminosè viuentes, infideliter sentiunt de 7. sacramentis ecclesiæ, &c.

9. TRIDENTINVM sessione vigesimaquarta, canone primo: Si quis dixerit, Matrimonium non esse verè & propriè vnum ex septem legis euangelicę sacramentis à CHRISTO Domino institutum, sed ab hominibus in * Ecclesia inuentum, neque gratiam conferre, anathema sit.

alias * recepta ecclesiam inuecto,

1. B AMBROSIVS de institutiõe virginis, cap. 6. Cùm initiatur coniugium, tunc coniugij nomẽ ascisc itur. Nõ enim defloratio virginitatis facit cõiugium, sed pactio cõiugalis. Deniquè cùm iũgitur puella, coniugium est, non cùm virili admixtione cognoscitur.

Pactio cõiugalis facit cõiugium.

2. CALIXTVS primus epistola secunda, capite 4. Coniunctiones consanguineorum fieri prohibentur, qñ has & diuinę & seculi

prohi-

Sanguine iũctorum cõiugia prohibẽtur.

prohibẽt leges. Leges ergò diuinæ hoc agentes,& eos, q ex eis prodeunt,non solùm eijciunt,sed & maledictos appellant. Leges ergò seculi, infames tales vocant & ab hæreditate repellunt. Nos verò sequentes Patres nostros, & eorum vestigijs inhærentes, infamia eos notamus, & infames esse censemus, quia infamię maculis sunt adspersi.Nec eos viros,nec accusatiões eorum,quos leges seculi reijciunt,susscipere debemus.Quis enim dubitat leges humanas,rationi & honestati non repugnantes,esse amplectendas,præsertim vbi vel publicæ consulunt vtilitati, vel Ecclesiasticæ dignitatis authoritatem defendunt,ac pro adminiculo tuentur? Eos autem consanguineos dicimus, quos diuinæ & Imperatorum ac Romanorum atque Grecorum leges consanguineos appellant,& in hereditatem susscipiunt, nec repellere possunt.

3. CONCILIVM Lateranense magnum sub Innocentio tertio,capite quinquagesimo:Nõ debet reprehẽsibile iudicari, si secũdùm varietatem temporum, statuta quandoquè varientur humana, præsettim cùm vrgens necessitas,vel euidens vtilitas id exposcit: quoniam ipse Deus ex his quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo. Cùm igitur prohibitiones de coniugio in secundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de sobole susceptа ex secundis nuptijs,cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant,& aliquandò periculum pariant animarum,vt cessante prohibitione cesset effectus,cõstitutiones super hoc editas, sacri approbatione concilij reuocantes,præsenti constitutione decernimus,vt sic contrahentes decæterò liberè copulentur. Prohibitio quoquè copulæ coniugalis, quartum consanguinitatis & affinitatis gradum decæterò non excedat, quoniam in vlterioribus gradibus, iam nõ potest absque graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari. Quaternarius enim numerus benè congruit prohibitioni coniugij corporalis,de quo dicit Apostolus, quòd vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier: neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quatuor sunt humores in corpore, quod constat ex quatuor elementis. Cùm ergò iam vsque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ sit restricta,eam ità esse volumus perpetuam,nõ obstantibus constitutionibus super hoc dudùm editis, vel ab alijs vel à nobis,vt si qui contra prohibitionem huiusmodi præsumpserint copulari,nulla longinquitate defendantur annorum,cùm diuturnitas temporum non minuat peccatum, sed augeat: tanto quegra-

Qnartũ consanguinitatis & affinitatis gradũ nè excedat phibitio cõiugalis.

grauiora sint crimina, quanto diutiùs infelicem detinent animam alligatam.

4. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimaquarta,canone tertio: Si quis dixerit, eos tantùm consanguinitatis & affinitatis gradus, qui Leuitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum,& dirimere contractum, nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare,aut constituere, vt plures impediant & dirimant,anathema sit. Leuit 18.

Dispensatio Ecclesiæ circa gradus cõsanguinit.

5. ITEM Canone quarto:Si quis dixerit,Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia,vel in ijs constituendis errâsse,anathema sit.

Impedimẽta matrimoniũ dirimentia.

6. IN eadem sessione in decreto de Reformatione Matrimonij, capite secundo:Docet experientia,propter multitudinem prohibitionum, multotiès in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia : in quibus vel non sine magno peccato perseueratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque Sancta Synodus huic incommodo prouidere,& à cognationis spiritalis impedimento incipiens,statuit vt vnus tantùm,siue vir siue mulier,iuxta sacrorum canonum instituta, vel ad summum vnus & vna, baptizatum de Baptismo susscipiant : inter quos ac baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, baptizatiq; patrem ac matrem, tantùm spiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequàm ad Baptismum conferendum accedat,diligẽter ab ijs,ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, vt baptizatum de sacro fonte susscipiant, & eum vel eos tantùm ad illum susscipiẽdum admittat, & in libro eorum nomina describat:doceatq; eos, quam cognationem contraxerint, nè ignorantia vlla excusari valeant. Quòd si alij, vltra designatos, baptizatũ tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant : constitutionibus in contrarium facientibus,non obstantibus. Si Parochi culpa vel negligentia secùs factum fuerit,arbitrio ordinarij puniatur. Ea quoquè cognatio quæ ex Confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illiusq; patrem & matrem, & tenentem non egrediatur: omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omninò sublatis. ITEM cap.3. Iustitię publicę honestatis impedimentũ, vbi sponsalia quacunque ratiõe valida nõ erunt, sancta synodus prorsùs tollit:vbi aũt valida fuerint,primum gradum nõ excedãt:quoniã in vlterioribus gradibus iam non potest huiusmodi phibitio absq; dispendio obseruari.

Spiritualis cognatio inter quos contrahatur.

Sponsalia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ET capite quarto. Præterea sancta synodus, ijsdem & alijs grauissimis de causis adducta, impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium posteà factum dirimit: ad eos tantùm, qui in primo & secundo gradu coniunguntur, restringit. In vlterioribus verò gradibus statuit, huiusmodi affinitatem matrimonium posteà contractum non dirimere.

Intrà gradus prohibitos cõtrahentes.

ITEM quinto: Si quis intrà gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat: idq; in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quòd si ignoranter id fecerit, si quidem solennitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subijciatur pœnis: non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cuius salubria præcepta temerè contempsit. Si verò solennitatibus adhibitis, impedimentum aliquod posteà subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo & gratis dispensari poterit. In cõtrahendis matrimonijs vel nulla omninò detur dispensatio, vel rarò: idq; ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquàm dispensetur, nisi inter magnos principes, & ob publicam causam.

1. CHRYSOSTOMVS homilia vigesima in epistolam Pauli ad Ephesios, in morali exhortatione, multa pulchra habet de pacifico coniugum conuictu.

Matrimonij remedium infirmitatis.

2. AVGVSTINVS libro nono de Genesi ad literam, capite septimo: Denique vtriusq; sexus infirmitas propendès in ruinam turpitudinis, recte excipitur honestate nuptiarũ, vt q̃d sanis posit esse officium, sit ægrotis remedium. Neque enim quia incontinentia malum est, ideò connubium, vel quo incontinentes copulantur, nõ. est bonum: immò verò nõ propter illud malũ culpabile est hoc bonum, sed propter hoc bonum, veniale est illud malum: quoniam id quod bonũ habent nuptiæ, & quòd bonę sunt nuptiæ, peccatum esse nunq̃ potest. Hoc aũt tripartitũ est, fides, ples, sacramẽtũ: In fide attẽditur, nè p̃ter vinculũ cõiugale, cũ altera vel altero cõcumbatur. In prole, vt amãter suscipiatur, benignè nutriatur, religiosè educetur. In sacramẽto aũt, vt cõiugium nõ separetur, & dimissus aut dimissa nec causa prolis alteri coniungatur. Hæc est tanq̃ regula nuptiarum, qua vel naturę decoratur fœcunditas, vel incõtinentię regitur prauitas. Yndè qa satis disseruimus in eo libro, quem de bono con-

Tripartitum bonũ Matrimonij.
Fides
Proles
Sacramẽtum.
Cõiugij indissolubilis nexus

coniugali nupèr edidimus, vbi & continentiam vidualem, & excellentiam virginalem pro suorum graduum dignitate distinximus, diutiùs hic noster stylus non est occupandus.

2. CHRYSOSTOMVS in psalmũ quadragesimumtertium: Qui Dei opus tanta affecit ignominia, quid tandèm patietur? & maximè quandò qui hæc facit, habet vxorem. Nè mihi enim dixeris naturæ cupiditatem. Propterea enim permissum fuit matrimonium, nè vltra proprios terminos progredereris. Vide enim quãto dignus eris supplicio. Nam Deus tuæ quieti & honori prospexit, vt & naturæ rabiem per vxorem compesceres, & hoc absq; vllo periculo faceres, & ab omni turpitudine & dedecore liberareris. Tu autẽ eum, qui tantam tui curam gerit ex redundanti quadam & exuberanti copia, iniuria afficis.

Ad euitãdam fornicationẽ pmissum matrimonium.

II

Qua ratione Matrimonium est Sacramentum?

A Quatenùs [a] ea cõiunctio quæ inter virum & vxorem arctissima intercedit, cõgruum & sacrum est signum diuinitùs institutũ, quo Christi sponsi & Ecclesiæ sponsæ coniunctio sanctissima firmissimaq; designatur.

[a] Ambr. in c. 5. Ephe. Aug. vt suprà Cõe. Florẽt. Tridẽ. sess 24. in doctrin. de Sacramento Matrimonij.

B Hoc ipsum signum Christianis coniugibus, quandò Matrimonium ritè [b] auspicantur, ad gratiam DEI prodest accipiendam: Quę gratia coniugibus naturalem [c] perficit amorem, & indissolubilem vnitatem confirmat, eosq́ue sanctificat, vt non modò duo sint, [d] maneantq́ue in carne vna secundùm suam vocationem, verumetiam vt mutuam inter se fidem, pacem, dilectionem, &

[b] Tob. 3. c 6. c 8. b Euaristus epi. 1. Tridẽt ca. 1. reform. matrimon.
[c] Chrys. ho. 20 in epi ad Eph. Ambr. l. 1. de Abrahã, cap. 7.
[d] Genesi 2. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

consensionem maximam vsquè conseruent. Atque ità in eis efficit, quod Apostolus docet, [a] *Honorabile connubium in omnibus & torus immaculatus.*

a Heb.13.a

C Proindè Paulus [b] idem, vbi coniunctionis eiusmodi tractat mysterium, perspicuè dixit: SACRAMENTVM HOC MAGNVM EST, *ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Sic & Augustinus: Nõ tantùm, [c] inquit, fœcunditas, cuius fructus in prole est, nec tantùm pudicitia, cuius vinculum est fides, verùm etiam quoddam Sacramentum nuptiarum commendatur fidelibus coniugatis. Vndè dicit Apostolus: [d] *Viri, diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam.* Et [e] rursùs: In nuptijs plùs valet sanctitas Sacramenti, quàm fœcunditas vteri.

b Ephe.5. Ambros ibid. Leo epist. 92. ad Rusticum Narbon.

c Lib. 1. de nuptijs & cõcupis. c.10. & 21.

d Ephe.5.f

e Aug. lib. de bono coniugali, cap. 18.

SCRIPTVRAE.

TOBIAE tertio: Tu scis Domine (inquit Sara filia Raguelis) quia nunquàm concupiui virum, & mundam seruaui animam meam ab omni concupiscentia. Nunquàm cum ludẽtibus miscui me, neque cum his qui in leuitate ambulant, participem me præbui. Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea, consensi suscipere.

ET capite sexto: Tunc angelus Raphael dixit Tobiæ: Audi me, et ostendam tibi, qui sunt quibus pręualere potest dęmonium. Hi nãque qui coniugium ità suscipiunt, vt Deum à se et à sua mente excludant, et suæ libidini ità vacent, sicut equus et mulus quibus non est intellectus: habet potestatem dęmonium super eos. Tu autem cùm acceperis eam, &c accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, vt in semine Abrahæ benedictionem in filijs consequaris.

TOBIAE octauo: Dixitque Tobias: Et nunc Domine tu scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam coniugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum.

GENESEOS secundo, vt suprà quæstione præcedenti.

AD Hebręos decimotertio: Honorabile connubium in omnibus et torus immaculatus. Fornicatores enim et adulteros iudicabit Deus.

AD Ephesios quinto, vt suprà quæstione præcedenti.

PATRES.

1. AMBROSIVS in caput quintum ad Ephesios, vt suprà quęstione prima, A. 4.5

2. AVGVSTINVS, vt in priore quæstione.

3. CONCILIVM Florentinum: Septimum est sacramentum Matrimonij, quod est signũ coniunctionis Christi & ecclesię, secundùm Apostolum dicentem, Sacramẽtum hoc magnũ est &c. Causa efficiens Matrimonij regulariter est mutuus cõsensus, p verba de p̃senti expressus. Assignatur autem triplex bonũ Matrimonij. Primũ, proles suscipienda & educanda ad cultum Dei. Secundum est fides, quam vnus coniugum alteri seruare debet. Tertium indiuisibilitas Matrimonij, propter hoc quòd significat indiuisibilem coniunctionem CHRISTI & ecclesiæ.

Causa efficiẽs matrimonij.

Triplex Matrimonij bonum.

Matrimonij indiuisibilitas.

CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimaquarta in doctrina de sacramẽto Matrimonij: Matrimonij perpetuum indissolubilemq; nexum primus humani generis diuini spiritus instinctu pronunciauit, cùm dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Hoc autem vinculo duos tantummodò copulari & coniungi, CHRISTVS Dominus apertiùs docuit, cùm postrema illa verba, tãquàm à Deo prolata, referens dixit: Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Sta-

Indissolubilis nexus Matrimonij. Genes. 2.

Matrimonium inter duos tãtùm cõtrahitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

timq; eiusdem nexus firmitatem ab Adamo tantò antè pronunciatam, his verbis confirmauit: Quod ergò Deus coniunxit, homo nō separet. Gratiam verò, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem vnitatem confirmaret, cōiugesq; sanctificaret, ipse CHRISTVS, venerabilium sacramentorum institutor atque perfector, sua nobis passione promeruit. quod Paulus apostolus innuit, dicens: Viri, diligite vxores vestras, sicut & CHRISTVS dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea: mox subiungens, Sacramentum hoc magnū est: ego autem dico in & CHRISTO & in ecclesia. Cùm igitur matrimonium in lege Euangelica veteribus connubijs per CHRISTVM gratia præstet, meritò inter noue legis sacramenta annumerandum sancti patres nostri, Concilia, & vniuersalis ecclesiæ traditio semper docuerunt: aduersùs quam impij homines huius seculi insanientes, non solùm perperàm de hoc venerabili sacramento senserunt, sed de more suo, prætextu Euangelij, libertatem carnis introducentes, multa ab Ecclesiæ Catholicæ sensu, & ab Apostolorum temporibus probata consuetudine aliena scripto & verbo asseruerunt, non sine magna CHRISTI fidelium iactura: quorum temeritati sancta & vniuersalis synodus cupiens occurrere, insigniores p̄dictorum schismaticorū hæreses & errores, nè plures ad se trahat pernicioſa eorū cōtagio, exterminandos duxit, hos in ipsos hæreticos, eorūq; errores decernens anathematismos.

Gratia huius sacramenti.

Ephe 5.

Inter sacramenta nouæ legis numerandum.

1. BEVARISTVS pontifex & martyr epistola prima ad oēs Episcopos Aphricanos: Similiter custoditum & traditum habemus ab Apostolis, vt vxor legitimè viro iungatur. Aliter enim legitimum (vt à patribus accepimus, & à sanctis Apostolis, eorumq; successoribus traditum inuenimus) non fit coniugium, nisi ab his qui super ipsam fœminam dominationem videntur habere, & à quibus custoditur, vxor petatur, & à parentibus aut propinquioribus sponsetur, & legibus dotetur, & suo tempore sacerdotaliter (vt mos est) cum precibus & oblationibus, à sacerdote benedicatur, & à paranymphis (vt consuetudo docet) custodita & consociata, à proximis tempore congruo petita, legibus dotetur, & solenniter accipiatur, & biduo vel triduo orationibus vacent, & castitatem custodiāt, vt bonæ soboles generētur, & Dño in actibus suis placeant. Aliter enim & Dño placebūt, & filios nō spurios, sed legitimos atq; hæreditabiles generabūt. Quapropter filij charissimi & merito illustres, fide catholica suffragante, ità peracta, legitima scitote esse cōnubia.

Quō inchoādū sit piè matrimonium.

Benedictio sacerdotalis.

2. CONCILIVM Tridentinum in decreto de reformatione matri-

matrimonij, capite primo: Tametsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse matrimonia, quandiù ecclesia ea irrita non fecit: & proindè iure damnandi sunt illi, & eos sancta synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant, quique falsò affirmant, matrimonia à filijs familiās sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse: nihilominùs sancta Ecclesia ex iustissimis causis illa semper detestata est atque prohibuit. Verùm cùm sancta synodus animaduertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam iam non prodesse: & grauia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis coniugijs ortum habent: præsertim verò eorum qui in statu damnationis permanēt, dum priore vxore, cum qua clàm contraxerant, relicta, cum alia palàm contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio viuunt. Cui malo cùm ab Ecclesia, quæ de occultis non iudicat, succurri non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur: idcircò sacri Lateranensis concilij sub Innocentio tertio celebrati vestigijs inhærendo præcipit, vt in posterum, antequàm matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium parocho tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solennia publicè denuncietur, inter quos matrimonium sit contrahendum: quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Ecclesiæ procedatur: Vbi parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat, Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris & Filij & spiritus sancti: vel alijs vtatur verbis, iuxta receptum vniuscuiusque prouinciæ ritum. Quòd si aliquandò probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciationes, tunc vel vna tantùm denunciatio fiat, vel saltem parocho, & duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur: Deindè ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, vt si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs deteganter: nisi Ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur: quod illius prudentiæ & iudicio sancta synodus relinquit: Qui aliter quàm præsente parocho vel alio sacerdote, de ipsius Parochi seu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus matrimoniū cōtrahere attētabunt, eos sancta synodus ad sic cōtrahendū oīnò inhabiles reddit: & huiusmodi cōtract⁹ irritos & nullos esse decernit, p̄ut eos p̄senti decreto irritos facit & annullat.

Hactenus fuerunt Clādestina, vera matrimonia.

Cap. 51.

Matrimonia contracturi, denunciari publicè debent.

Parochi p̄sentia dū matrimonio coniunguntur.

Clandestina matrimonia deinceps irrita facit Concilium Tridentinum.

In-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Benedictio Sacerdotalis.

Confessio & Cõmunio sacra ante matrimonij cõtractum præcedant.

Promulgatio huius noui decreti.

Amor coniugum.

Insuper Parochum, vel alium sacerdotem, q cum minore testium numero,& testes, qui sine parocho, vel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint, necnon ipsos contrahentes grauiter arbitrio ordinarij puniri præcipit. Præterea eadem Sancta Synodus hortatur,vt coniuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam,in eadem domo non cohabitent: statuitq; benedictionem à proprio Parocho fieri,neque à quoquam nisi ab ipso Parocho,vel ab Ordinario licentiam ad prędictam benedictionem faciendam alij sacerdoti concedi posse: quacunque consuetudine, etiam immemorabili,quę potius corruptela dicenda est,vel priuilegio, non obstante. Quòd si quis Parochus,vel alius Sacerdos, siue regularis, siue secularis sit,etiamsi id sibi ex priuilegio,vel immemorabili cõsuetudine licere contendat,alterius parochiæ sponsos sine illorum Parochi licẽtia matrimonio coniungere, aut benedicere ausus fuerit:ipso iure tam diù suspensus maneat,quàm diù ab ordinario eius parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat,absoluatur.Habeat parochus librum,in quo coniugum & testium nomina, diemq; & locum contracti matrimonij describat,quem diligenter apud se custodiat. Postremò sancta synodus coniuges hortatur,vt antequàm contrahãt, vel saltem triduò ante matrimonij consummationem sua peccata diligenter confiteantur, & ad sanctissimum Eucharistię sacramentum piè accedant. Si quæ prouinciæ alijs,vltrà prædictas,laudabilibus consuetudinibus & cæremonijs hac in re vtuntur, eas omninò retineri Sancta Synodus vehementer optat. Nè verò hæc tam salubria præcepta quenquam lateant, ordinarijs omnibus præcipit, vt cùm primùm poterũt,curent hoc decretum populo publicari,ac explicari in singulis suarum diœcesum parochialibus Ecclesijs, idq; in primo anno quàm sæpissimè fiat, deindè verò quoties expedire viderint. Decernit insuper,vt huiusmodi decretum in vnaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat,à die primæ publicationis,in eadem parochia factæ,numerandos.

3. CHRYSOSTOMVS homilia vigesima in epistolam ad Ephesios:Reuerà nanque,reuerà inquam,mysterium est, & magnũ mysterium,relicto parente eo qui genuit,eo qui aluit,etiam ea quæ peperit, quæ miserè & cum labore parturiuit, illis videlicet desertis qui tanta beneficia præstiterunt, quibuscum consuetudo tracta est,adhærere virum illi,quæ anteà neque visa sit, neque aliquid cõmercij cum illo habuerit,atque hanc etiam omnibus præferre. Verè

rè mysterium est. Et parentes, etiam cùm ista fiunt,non offenduntur,sed magis offenduntur ac dolent cùm non fiunt, expensis quoquè pecunijs ac sumptu facto lætãtur. Magnum reuerà mysterium, & ineffabilem quandam sapientiam habens. Istud suprà præfatus dixit,in CHRISTO & Ecclesia.Veruntamen non propter ipsum solum ità dictum est. Sed quid?vt vxorem scilicet tanquàm propriam carnem foueat,quemadmodùm & Christus Ecclesiam,vxor verò vt reuereatur virum. Ephe.5.

4. AMBROSIVS libro primo de Abrahã,capite septimo:Nulli licet scire mulierem præter vxorem. Ideò coniugij tibi datum est ius, nè in laqueũ incidas, & cum aliena muliere delinquas.Iunctus es vxori? noli quærere solutionem,quia non licet tibi vxore viuente vxorem ducere:nam & aliam quærere,cùm habeas tuam,crimen est adulterij. Et paulò pòst: Cognoscimus velut præsulem custodemq; coniugij esse Deũ, qui non patiatur alienum torũ pollui.Et si qui fecerit,peccare eum in DEVM,cuius legem violet, gratiam soluat. Et ideò quia in DEVM peccat,sacramenti cælestis amittit consortium. 1.Cor.7. Mar.6. Præsul custosq; coniugij Deus.

1. C AMBROSIVS in caput quintum ad Ephesios,vt suprà quæst.præcedenti, A. 5.

2. LEO Magnus epistola nonagesimasecunda ad inquisitiones Rustici episcopi Narbonensis,capite quarto:Non omnis mulier iũcta viro,vxor est viri:quia nec omnis filius hæres est patris.Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos sunt legitima, & inter æquales, multò priùs hoc ipsum Domino constituente quàm initium Romani iuris existeret. Itaque aliud est vxor, aliud concubina: sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandam harum personarum discretionem,testimonium ponit ex Genesi, vbi dicitur Abrahæ: Eijce ancillam & filium eius. Non enim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Isaac. Vndè quum societas nuptiarum ità ab initio constituta sit, vt præter sexuum coniunctionem haberet in se CHRISTI & Ecclesiæ sacramentum: dubium non est,eam mulierem non pertinere ad matrimonium,in qua docetur nuptiale non fuisse ministerium. Gal 4. Gene.21. Habet in se Christi & ecclesiæ Sacramentum.

3. AVGVSTINVS libro primo de nuptijs & concupiscentia, capite decimo & vigesimoprimo, vt in quæstione præcedenti, C. 3.

4. IDEM libro de bono coniugali,capite decimooctauo, vt in textu,& in quæstione sequenti, B. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

III

An dirimi vnquàm poteſt Matrimonium?

A Matrimonium dirimi nõ poſſe, ſed illius nexum indiſſolubilem eſſe, primi hominis verba illa demonſtrant,[a] *Relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* Quam rem[b] Chriſtus quoquè confirmauit, cùm Adæ verba velutì diuina repeteret, illud etiam adiungens, *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Atq; alibi docet,[c] *Omnis qui dimittit vxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.* Hanc porrò Dei legem & inuiolabilem ordinationem de perpetua coniugalis nexus firmitate Paulus illuſtrans, *His*, ait,[d] *qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere: quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir vxorem non dimittat.* Ac poſteà [e] ſubijcit: *Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir eius viuit.*

a Geneſ 2. d

b Matt 19. a Marc 10 b Orig tract 7. in Matth.

c Luc.16. d Marc 10.b Roma.7. a Can.Apo.48. Ambr.in cap. 16. Luc.

d 1.Cor.7 b Auguſtin. de adult. cõiug lib 2. ca 5. & 9. Itẽ homil. 49 ex 50. Cõcil. Mileuit. ca.17.

e Ibidèm g. & Rom 7.a

B Etſi igitur nulla etiam ſperetur[f] proles, & quælibet vitę incommoda, duriſsimiq́ue caſus accedant, tamen contractum ſemel matrimonium valet, adeoq́ue ratum & firmum eſt, ſi præſertim ſit conſummatum, vt vſque indiſſolubile in omni vita perſeueret. Vndè non poteſt alter coniugum

f Auguſti. de bono cõiuga. ca 7. 15 18 24. Hier in Epitaph Fabiolæ ad Ocean. epiſt 30.

iugum ab altero in vniuerſum diuertere, nisì fortè priuſquàm inter coniuges carnale commercium interceſſerit, religioſæ vitæ * inſtitutũ ſuſcipiatur. Vbì verò cauſæ quædam offerunt ſeſe, ob quas aliquandò coniuges ſeparentur, non idcircò vinculum ſoluitur,[g] ſed tori & cohabitationis communitas, quæ anteà fuit, impeditur.

* decre. lib. 3. tit. 32. ca 2. & 14. Trident. ſeſſ 24. ca. 6.

g Con Florẽ. Trident ſeſſ. 24 can 7. & 8. Auguſt. lib 1. de adulter. cõiug cap. 11.

C Cuius rei cauſam in Chriſto ipſo ſtatuemus, qui ſumma, perpetua & inſeparabili prorsùs vnione[h] Eccleſiam, ſponſam illam vnicam, ſemperq́ue chariſsimam, ſibi adiunxit atque copulauit. Neq; ſolùm hæc ipſa, quæ inter virum & vxorem eſt, coniunctio, vinculi coniugalis habet firmitatem, verumetiam omnem indè polygamiam,[a] nè vni videlicet viro plures nubant, aut vna pluribus detur maritis, penitùs excludit. Quarè Chriſtus, vt Matrimonium & certiùs confirmaret, & ad puriorem primæuumq́; illum ſtatum reuocaret, ſignificanter dixit:[b] *Erunt duo in carne vna.* Et rursùm: *Iam non ſunt duo, ſed vna caro.*

h Epheſ.5 f g Cant. 5. a b c.

a Iſido. lib 2. de Offi. Eccl. cap. 19. Trident ſeſſ. 24 can. 2.

b Geneſ 2. d Matth 19. a Marc. 10. b

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI decimonono: Non legiſtis, quia qui fecit ab initio maſculum et fœminam fecit eos? Et dixit. Propter hoc, dimittet homo patrem et matrem, et adhærebit vxori ſuæ: et erunt duo in carne vna. Itaque iam nõ ſunt duo, ſed vna caro. Quòd ergò Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARCI decimo: Ab initio autem creaturæ masculum et fœminam fecit eos DEUS. Propter hoc, relinquet homo patrem suum et matrem, et adhęrebit ad vxorem suam, et erũt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergò DEUS coniunxit, homo non separet.

LVCAE decimosexto: Omnis qui dimittit vxorem suam, et alterã ducit, mœchatur: et qui dimissam à viro ducit, mœchatur.

MARCI decimo: Quicunque dimiserit vxorem suam et aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si vxor dimiserit virum suum, et alij nupserit, mœchatur.

AD Romanos septimo: Quæ sub viro est mulier, viuente viro alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri. Igitur viuente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri: vt non sit adultera si fuerit cum alio viro.

PRIORIS ad Corinthios septimo: Ijs autẽ qui matrimonio iuncti sunt, et cæt. vt in textu.

AD Ephesios quinto, vt suprà quæstione prima.

CANTICORVM quinto: Veni in hortum meum soror mea sponsa: Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea etc. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurâsti nos?

PATRES.

Scripturæ aduersatur, cõtrahere Matrimoniũ viuẽte cõiuge.

1. A ORIGENES tractatu septimo in Matthęum: Scio quosdam, qui præsunt Ecclesijs, extra scripturam permisisse aliquã nubere viro priore viuente: & contra scripturam quidem fecerunt dicentem, Mulier ligata est quanto tempore viuit vir eius. Item viuẽte viro adultera vocabitur, si facta fuerit alteri viro. Et nonnullis interiectis: Qua enim ratione adultera est mulier, quamuis legitimè nubere videatur, viro viuente: eadem ratione & vir quamuis legitimè accipere videatur dimissam ab aliquo viro, non accipit legitimè secundùm

Non accipit

secundũ sententiã Christi.

secundùm sententiam Christi, sed magis mœchatur, quasi alienam accipiens.

2. CANON Apostolorũ quadrãgesimusoctauus: Si quis Laicus vxorem propriam pellẽs, alteram vel ab alio dimissam duxerit, cõmunione priuetur.

3. AMBROSIVS in caput decimumsextum Lucæ: Noli vxorẽ dimittere, nè Deum tuæ copulæ diffitearis authorẽ. Etenim si alienos, multò magis vxorios debes tolerare & emendare mores. Audi quid dixerit Dominus: Qui dimittit vxorem, facit eam mœchari. Luc 16. Etenim cui non licet viuente viro mutare coniugium, potest obrepere libido peccandi. Itaq; qui author erroris, etiam reus culpæ est. Quò cum paruulis fœta dimittitur? quò titubanti vestigio grandęua detruditur? Durum, si excludas parentem, pignora teneas: vt ad contumeliam charitatis, addas etiam pietatis iniuriam. Durius, si propter matrem etiam filios simul pellas, cùm magis redimere à patre liberi debeant culpam parentis. Quàm periculosum, si fragilẽ adolescentulę ætatem errori offeras? Quàm impium, si eius destituas senectutem, cuius defloraueris iuuentutem? Ergò inhonoratum stipendijs, & veteranum Imperator dimittat inglorium, atque imperij sui possessiõe detrudat, & rusticum laboris effœtum agro suo propulset agricola? An quod in subditos nefas est, in comparem fas est? Dimittis ergò vxorem quasi iure sine crimine, & putas id tibi licere, quia lex humana nõ prohibet, sed diuina prohibet. Qui hominibus obsequeris, Deum verere. Audi legem Domini, cui obsequũtur etiam qui leges ferunt: Quæ Deus coniunxit, homo non separet. Sed nõ solùm hìc cæleste præceptum, sed quoddam etiam opus Dei soluitur. Pateris ne, oro, liberos tuos viuente te esse sub vitrico? aut incolumi matre, degere sub nouerca? Pone, si repudiata non nubat: & hęc viuo viro tibi debuit displicere, cui adultero fidem seruat? Pone, si nubat, necessitas illius tuum crimen est: & coniugium quod putas, adulterium est. Quid enim refert, vtrùm id aperta criminis cõfessione, an mariti specie adulter admittat? nisi quòd grauius est legem criminis feciſſe, quàm furtum.

Lex diuina prohibet dimissionem vxoris. Matth. 19.

Vxoris dimiſſ ſæ coniugiũ, adulteriũ eſt.

4. AVGVSTINVS de adulterinis coniugijs libro secundo, capite quinto: Sicut manente in se Sacramẽto regenerationis, excommunicatur quis reus criminis, nec illo sacramẽto caret, etiamsi nũquàm reconcilietur Deo: ità manente in se vinculo fœderis coniugalis, vxor dimittitur ob causam fornicationis, nec carebit illo vinculo, etiamsi nunquàm reconcilietur viro: carebit autem, si mor-

In dimiſſa vxore, propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

fornicationē, manet adhuc vinculū fœderis coniugalis.

tuus fuerit vir eius. Reus verò excommunicatus ideò nunquàm carebit regenerationis sacramento, etiàm nō reconciliatus, quoniam nunquàm moritur Deus. Remanet itaque, vt si sapere secundū Apostolum volumus, nō dicamus virum adulterum pro mortuo deputandum, & ideò licere vxori eius alteri nubere. Quanuis enim sit mors adulterium, non corporis, sed quod peius est, animæ: non tamē de ista morte loquebatur Apostolus, cùm dicebat: Quòd si mortuus fuerit vir eius, cui vult nubat: sed de illa sola, q̄ de corpore exitur. Quoniam si per coniugis adulterium coniugale soluitur vinculum, sequitur illa peruersitas, quam cauendam esse monstrauit, vt & mulier per impudicitiam soluatur hoc vinculo: quæ si soluitur, libera erit à lege viri. Et ideò quod insipientissimè dicitur, non erit adultera, si fuerit cum altero viro, quia per adulterium liberata est à priori viro. Quod si ità est à veritate deuiū, vt nullus id, non dico Christianus, sed humanus sensus admittat, profectò mulier alligata est, quandiù vir eius viuit. Quod vt apertiùs dicam: quandiù vir eius in corpore est. Pari ergò forma & vir illigatus est, quādiù mulier eius in corpore est. Vndè si vult dimittere adulteram, nō ducat alteram, nè quod in illa culpat, ipse committat. Similiter & mulier si dimittit adulterum, non sibi copulet alterum: alligata est enim quandiù vir eius viuit, nec à lege viri nisi mortui liberatur, vt non sit adultera si fuerit cum alio viro.

Mors corporis tātùm dissoluit matrimonij vinculum. 1. Cor. 7.

Ei q̄ dimittit adulterā, non licet aliam ducere.

ET capite nono: Et quid ad nos, si nec saltem diuina miseratione mundata, marito reconcilietur à DEO adultera, dum tamen non reconciliatis adulteris, non alia fiant quasi connubia, quæ conuincuntur esse adulteria? Mulier enim alligata est, quandiù vir eius viuit: Ergò consequenter & vir alligatus est, quandiù mulier eius viuit. Hæc alligatio facit, vt alijs coniūgi sine adulterina copulatione nō possint. Vndè necesse est ex duobus coniugibus, quatuor adulteros fieri, si & illa alteri nupserit, & ille alteram duxerit. Quanuis enim sceleratiùs mœchetur, qui non causa fornicationis vxore dimissa alteram duxerit: quod genus adulterij commemorauit Matthæus: tamen non solùm ipse mœchatur, sed sicutì est apud Marcum, Quicunque dimiserit vxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam: & si vxor dimiserit virum suum, & alij nupserit, mœchatur: & sicutì est apud Lucam, Omnis qui dimittit vxorē suā, & ducit alterā, mœchatur: & qui dimissam à viro duxerit, mœchat. De quibus testimonijs iā satis in lib. superiore disserui.

1. Cor. 7.

Ex duobus coniugibus fiūt quatuor adulteri, si cū alijs contrahant. Matth. 19. Etiā mœchatur q̄ adulterā dimittens, contrahit. Marc. 10. Luc. 16.

6. IDEM in libro quinquaginta homiliarum, homilia quadragesimanona: Non vobis licet habere vxores, quarum priores mariti

Adulterina coniugia non iure fori, sed cæli.

viuūt. Nec vobis, fœminę, habere viros licet, quorū priores vxores viuūt. Adulterina sunt ista cōiugia, nō iure fori, sed iure cæli. Nec eā fœminā q̄ per repudium discesserit à marito, licet vobis ducere, viuo marito. Solius fornicationis causa licet vxorem adulteram dimittere, sed illa viuēte non licet alteram ducere. Et vobis, fœminę, nec illos viros, à quibus per repudium discesserunt vxores eorum, maritos habere conceditur. Non licet: adulteria sunt, non coniugia: Contemnitur Augustinus? timeatur vel CHRISTVS.

Adultera viuēte, nō licet aliā ducere. Matth. 5.

7. CONCILIVM Mileuitanū Canone decimoseptimo: Placuit, vt secundùm Euangelicā & Apostolicā disciplinā, neq; dimissus ab vxore, neq; dimissa à marito, alteri coniungātur, sed ità maneāt, aut sibimet reconciliētur. Quod si contempserint, ad pœnitētiā redigātur. In qua causa legem Imperialem petendam promulgari.

Nec dimissus nec dimissa alteri cōiūgi potest.

1. B AVGVSTINVS in li. de bono cōiugali ca. 7. Viq; adeò fœdus illud initū nuptiale cuiusdā Sacramēti res est, vt nec ipsa separatione irritū fiat: quādoquidē viuēte viro à q̄ relicta est, mœchatur si alteri nupserit: & ille huius mali causa est q reliquit. Et paulò pòst: Tantū valet illud sociale vinculū coniugū, vt cùm causa ꝓcreandi colligetur, nec ipsa causa ꝓcreandi soluatur. Posset enim homo dimittere sterilē vxorē, & ducere de qua filios habeat: & tamē nō licet & nostris quidē iam tēporibus, ac more Romano nec superducere, vt ampliùs habeat q̄ vnam viuā: & vtiq; relicta adultera, vel relicto adultero possent plures nasci homines, si vel illa alteri nuberet, vel ille alterā duceret. Quod tamē si nō licet, sicut diuina regula ꝓscribere videtur, quē non faciat intentū, qd sibi velit tāta firmitas vinculi coniugalis? Quod nequaq̄ puto tātum valere potuisse, nisi alicuius rei maioris ex hac infirma mortalitate hominum quoddā sacramentū adhiberetur, q̄d deserentibus hominibus atq; id dissoluere cupientibus, inconcussum illis maneret ad pœnā. Siquidē interuenīēte diuortio, nō aboletur illa confœderatio nuptialis: ità vt sibi coniuges sint etiā separati: cū illis aūt adulteriū cōmittant, qbus etiā fuerint post suū repudium copulati, vel illa viro, vel ille mulieri: nec tamen nisi in ciuitate DEI nostri, in monte sancto eius, talis est causa cum vxore.

Nec ꝓpriū causa viuo altero licet contrahere.

Cur hoc vinculū indissolubile.

Solū in Eccle sia locum habet.

2. IDEM ca. 15. Semel aūt initū cōnubiū in ciuitate Dei nostri, vbi etiā ex prima duorū hoīm copula q̄ddam sacramētū nuptię gerūt, nullo modo potest nisi alicui eorū morte dissolui. manet enī vinculū nuptiarū, etiā si ꝓles cuius causa initū est, manifesta sterilitate nō subsequatur: ità vt iam scientibus coniugibus nō se filios habituros, separare se tamē vel ipsa causa filiorū, atq; alijs copulare, non liceat,

Indissolubile vinculum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non licet ad secũdũ cõjugiũ trãsire superstite coniuge.

3. IBIDEM capite decimooctauo: Sicut duobus pluribus've seruire, sic à viro viuo in alterius transire connubium, nec tunc licuit, nec nunc licet, nec vnquàm licebit. Apostatare quippe ab vno Deo, & ire in alterius adulterinam superstitionem, semper est malum. Nec causa ergò numerosioris prolis fecerunt sancti nostri, quod Cato dicitur fecisse Romanus, vt traderet viuus vxorem etiam alterius domum filijs impleturam. In nostrarum quippe nuptijs, plùs valet sanctitas Sacramenti, quàm fœcunditas vteri.

Sanctitas Sacramenti.

ET capite vigesimoquarto: Bonum igitur. Vide suprà quæstione prima, A 4.

Matth. 5. 1. Cor. 7.

4. HIERONYMVS in Epitaphio Fabiolæ ad Oceanum epistola trigesima: Præcepit Dominus vxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis: &, si dimissa fuerit, manere innuptam. Idẽ est de viro & vxore iudicium in matrimonij negocio. 1. Cor. 6.

Quicquid viris iubetur, hoc consequenter redundat in fœminas. Neque enim adultera vxor dimittenda est, & vir mœchus retinendus. Si qui meretrici iungitur, vnum corpus facit: ergò & quę scortatori, impuroq; sociatur, vnum cum eo corpus efficitur. Aliæ sunt leges Cæsarũ, aliæ Christi: aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit. Apud illos viris impudicitiæ fræna laxantur: & solo stupro atque adulterio condemnato, passim per lupanaria & ancillulas libido permittitur: quasi culpam dignitas faciat, non voluntas. Apud nos quod non licet fœminis, æquè non licet viris: & eadem seruitus pari conditione censetur.

Aliæ leges Christi, aliæ Cæsarum.

Fabiola ex ignorãtia vigoris Euãgelij viuẽte viro dimisso, alteri nupserat.

ET paulò pòst: Igitur & Fabiola, quia persuaserat sibi, & putabat à se virum iure dimissum: nec Euangelij vigorem nouerat, in quo nubendi vnfuersa causatio, viuentibus viris, fœminis amputatur: dum multa diaboli vitat vulnera, vnũ incauta vulnus accepit. Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, quærens excusare culpam, cuius pœnitentiam ipsa confessa est? Quis hoc crederet, vt post mortem secundi viri in semetipsam reuersa, quo tempore solent viduæ negligentes, iugo seruitutis excusso, agere se liberiùs, adire balneas, volitare per plateas, vultus circunferre meretricis: saccum indueret, vt errorem publicè fateretur: & tota vrbe spectante Romana, ante diem Paschæ in basilica quondàm Laterani, qui Cæsareano truncatus est gladio, staret in ordine pœnitentium, Episcopo, Presbyteris, & omni populo collachrymantibus, sparsum crinem, ora lurida, squalidas manus, sordida colla submitteret.

Publica eiusdem pro eo peccato pœnitentia.

5. IN decretalibus Gregorij libro tertio, titulo trigesimosecundo de conuersione coniugatorum, capite secundo: Verùm Alexander

der tertius Salernitano Archiepiscopo scribens, inquit: Verùm post cõsensum legitimum de præsenti, licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere monasterium, (sicut quidam sancti de nuptijs vocati fuerunt) dummodò carnalis commistio non interuenerit inter eos: & alteri remanenti, si commonitus continentiam seruare noluerit, licitum est ad secunda vota transire. Quia cùm non fuissent vna caro simul effecti, satis potest vnus ad Deum transire, & alter in seculo remanere. Vide ibidèm cap. 7. Ex publico, eundem Alexandrũ III. scribentem ad Episcopum Brixiensem.

Ante cõsummatũ matrimoniũ licet Religionem etiã sine cõiugis consensu ingredi.

Licet alteri in seculo manenti rursùm cũ alio contrahere.

6. IBIDEM capite decimoquarto, Ex parte tua. Innocẽtius tertius Lugdunensi Archiepiscopo ità scribit: Etsi possit non inconsultè videri, quòd ex quo matrimonium inter legitimas personas per verba de præsenti contrahitur, illis viuentibus in nullo casu possit dissolui, vt viuente reliquo, alter ad secũda vota transmigret, etiam si vnus fidelium, inter quos est ratum coniugium, fieret hæreticus, & nollet permanere cum altero sine contumelia creatoris: nisi forte secùs fieret ex reuelatione diuina, quę superat omnem legem, sicut à quibusdam sanctis legitur esse factum: Nos tamen nolentes à prędecessorum nostrorum vestigijs declinare, qui respondere consuluerunt, antequàm matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri coniugum, reliquo inconsulto, ad religionem transire, ità quòd reliquus extunc legitimè poterit alteri copulari: hoc ipsum tibi consulimus obseruandum in articulo prænotato.

Ex diuina reuelatione aliquandò facta discessio post consummationem.

Ad religionẽ transire vni cõiugũ, alteri verò rursùm cõtrahere licet ante consummationẽ.

7. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimaquarta, Canone sexto: Si quis dixerit Matrimonium ratum, non confirmatũ, per solennem religionis professionem alterius coniugum non dirimi, anathema sit.

Per solennem Religiõis pfessionẽ dirimitur matrimoniũ ratũ, non consummatum.

8. CONCILIVM Florentinum: Tertium bonum Matrimonij est indiuisibilitas, propter hoc q̃ significat indiuisibilẽ cõiunctionẽ Christi & Ecclesiæ. Quanuis autem ex causa fornicationis liceat tori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est, cùm matrimonij vinculum legitimè contracti perpetuum sit.

Ex causa fornicatiõis licet tori separationẽ facere, sed non inire aliud matrimonium.

9. TRIDENTINVM sessione vigesimaquarta canone septimo: Si quis dixerit Ecclesiam errare cùm docuit & docet iuxta Euangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum non posse dissolui: & vtrunque vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, alte-

Vinculũ perpetuum.

Vinculũ matrimonij dissolui nequit etiam ob fornicationem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Post separationem tori, neutri licet aliud cõiugiũ contrahere.

ro coniuge viuente, aliud matrimonium contrahere: mœchariq; eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimisso adultero, alij nupserit, anathema sit.

Separatio quo ad torum & cohabitationem.

10. CANONE octauo: Si quis dixerit Ecclesiam errare, cùm ob multas causas separationem inter coniuges quo ad torum, seu quo ad cohabitatiõem ad certum, incertúmve tempus fieri posse decernit, anathema sit.

Christi verba apud Matth. quõ intelligenda, quãdò causam fornicationis excipit.

11. AVGVSTINVS de adulterinis coniugijs libro primo, capite vndecimo: Restat vt Matthæum intelligamus à parte totũ significare voluisse: eandem tamen tenuisse sententiam, vt dimittens vxorem, & alterã ducens, non quidam mœchetur, id est, qui præter fornicationem dimiserit: quidam verò non mœchetur, id est, qui propter fornicationem dimiserit: sed omnis qui dimittit vxorem suã, & ducit alteram, mœchari minimè dubitetur. Nam capite nono eiusdem libri his verbis eam difficultatem explicauerat. Cur ergò (inquis) interposuit Dominus causam fornicationis, & non potiùs

Matth. 19.

generaliter ait: Quicunq; dimiserit vxorem &c. si & ille mœchatus est, qui dimissa fornicante muliere, alteram ducit? Credo quia illud quod maius est, hoc Dominus commemorare voluit. maius enim adulterium esse quis negat, vxore non fornicante dimissa, alterã ducere: ij si fornicantem quis dimiserit, & tunc alteram duxerit: non quia & hoc adulterium nõ est, sed quia minus est, vbi fornicante dimissa, altera ducitur. Nam simili locutione vsus est etiam Iacobus:

Iacob. 4.

Scienti bonũ facere, & non facienti, peccatum est illi. Nunquid ideò nõ peccatum est illi qui nescit bonum facere, & ideò non facit? vtiq; peccatum est, sed hoc grauius, si etiam sciat & non faciat. Nec illud ideò nullum, quia minus.

Contra Polygamiam. Genes. 4. Cur patriarchæ plures simul vxores habuerint.

1. C ISIDORVS lib. 2. de offic. Ecclesiast. cap. XIX. Secundùm spirituales nuptias sicut vnus Christus & vna Ecclesia, ità & vnus vir & vna vxor, tam secundum generis documentum, q̃ secundùm Christi sacramentũ. Numerus autẽ matrimonij à maledicto viro cœpit. Primus Lamech duabus maritatus, tres in vnã carnẽ effecit. Sed dicet aliquis, quòd & patriarchæ simul pluribus vxoribus vsi sunt: ergò propterea licebit nobis plures ducere. Sanè licebit, sed si qui adhuc typi alicuius futuri sacramẽti superfunt, quibus plures nuptiq; figurentur. Secundas autẽ nuptias propter incontinentiam iubet Apostolus. Melius est enim denuò vni viro nubere, quàm explendæ libidinis causa cum pluribus fornicari: Sæpiùs autem nubẽdi licentia, iam non est religionis, sed criminis.

Secundæ nuptiæ post mortem prioris coniugis.

1 Cor. 7.

Plures vxores simul habere, criminis est.

CON-

CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimaquarta, canone secundo: Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, anathema sit.

Diuina lege prohibitũ, vt Christiani simul plures vxores habeant.

IIII

Est ne permissum omnibus Matrimonium?

A Minimè. Tradiderũt enim sancti Apostoli, vt [a] Epiphanius inquit, peccatum esse, post decretam votoq; firmatam virginitatem, ad nuptias conuerti. Idq̃ue tale ac tantum esse peccatũ asserit Hieronymus [b], vt dicat, Virgines, q̃ post cõsecrationẽ nupserint, nõ tam adulteras, quàm incestas esse. Et Augustinus [c] ait: Virgo, quæ si nuberet, non peccaret, sanctimonialis si nupserit, CHRISTI adultera reputabitur. Respexit enim retrò de loco, quò accesserat.

a Epiphan. Hæresi 61. contra Apostolicos.

b Hierony. 1. contra Iouinianum. Basi. de virginitate, & epist. ad virg elapsam.

c In psalm 83. Vide eundem in Psal. 75. & de bono viduit. ca. 8. 9. & 11. Oecu. in 1. Cor 7. Cypr. lib. 1. epi. 11.

B Proindè quod Apostolus habet, [d] *Melius est nubere quàm vri*, prout [e] Ambrosius disertè pronunciat, ad nõdum velatam pertinet. Cæterùm q̃ se spopondit Deo, & sanctum

d 1. Corinth. 7. b

e Lib. ad virginem lapsam, ca. 5. Hiero. l. 1. in Iouinia. Augus. lib. 1. de adult. coniug. c. 15. & cap. 8 de bono viduitatis. Oec. in 1. Corin. 7. Isidor. lib 2. de offi. eccles. c. 17. Leo epist. 92. ad Rust. cap. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum velamẽ accepit, iam nupſit, iam immortali iũcta eſt viro: & ſi iam voluerit nubere cõmuni lege coniugij, adulteriũ perpetrat, ancilla mortis efficitur. Sic Ambroſius. Vndè ſemper laudatum fuit Iouiniani [f] Imperatoris Reſcriptum, & à Iuſtiniano Imperatore in codicẽ relatum, [g] quod ſic habet: Si quis non dicam rapere, ſed attentare tãtùm iungendi cauſa matrimonij ſacratiſsimas virgines auſus fuerit, capitali pœna feriatur.

f Sozom. lib. 6 hiſt. c. 3 & Niceph. lib. 10. cap 39.

g L. Si quis. C. de ſanct. Epiſcop. & Cleric.

C Iam de [h] Monachis, & [a] ſacris ordinibus initiatis eadem ratio, idem iudicium eſt prorsùs: damnationẽ enim habent, ſi laxatis libidini habenis, primam fidem DEO & Eccleſiæ datam fefellerint, ſeu (vt Apoſtolus loquitur) [b] irritam fecerint. Qui vltrò ſe abdicârunt coniugio, dum ſeruandum perpetuò Cælibatum aut voto expreſsè nuncupato firmârunt, aut ſacrorum Ordinum ſuſceptione ſaltem tacitè [c] comprobârunt, atque teſtati ſunt.

h Baſil. quæſt. 14. diff. expl. Itẽ ſer. 14 de inſtit. Monachorũ & Conſtitutionũ monaſticarũ c. 22. & epiſt. monach. lapſum. Chryſoſtomus epiſtol. 6. ad Theodorum lapſum. Leo epi. 92 ad Ruſt. cap. 13. 14. & 15. Auguſt. in Pſal. 75. & ſermo 1 de cõmuni vita Cler. Chalc. ſyno c. 16.

a Epiphan. hæreſi 59 & in compẽd. doctrin. Hieron. 1 contra Iouinian. & aduersùs Vigilantium. Aug. 2 de adult. coniug. cap. 20. Gregor. lib. 3. epiſt. 34. Leo epiſt. 92 ad Ruſt. ca. 3. & epiſt. 84. ca. 4. Bernar. ſerm. 65 in Cantic. Trident. ſeſs. 24. can. 9.

b 1. Tim. 5. 6. c.

c 6. decretal. lib. 3. tit. 15.

Audiant igitur verbum Dei: [d] *Si quid vouiſti Deo, nè moreris reddere.* Et, Quod-

d Eccleſ. 5. a

[e] *Quodcunque voueris, redde.* Tum alibì: [f] *Vouete & reddite Domino Deo veſtro.* Quin & Chriſtus ipſe docet: [g] *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.*

e Ibidẽm & Deut. 23. d

f Pſalm. 75. b

g Luc. 9. g Bern. epiſt. 2. ad Fulcomen. Anſelmus epiſt. 4.

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Corinthios ſeptimo: Dico autem non nuptis & viduis: Bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego. Quòd ſi non ſe continent, nubant: melius eſt enim nubere quàm vri. Iis autem qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio non ego, ſed DOMINUS, vxorem à viro non diſcedere, &c.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Adoleſcentiores autẽ viduas deuita. Cùm enim luxuriatę fuerint in CHRISTO, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: ſimul autem & ocioſæ diſcunt circuire domos: non ſolùm ocioſæ, ſed & verboſę & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

ECCLESIASTIS quinto: Si quid vouiſti DEO, nè moreris reddere. diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſsio, ſed quodcunque voueris redde, multoque melius eſt non vouere, quàm poſt votum promiſſa non reddere.

DEVTERONOMII vigeſimotertio: Cùm votum voueris DOMINO DEO tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud DOMINUS DEUS tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, abſque peccato eris. Quod autem ſemel egreſſum eſt de labijs tuis, obſeruabis, & facies ſicut promiſiſti DOMINO DEO tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es.

PSALMO ſeptuageſimoquinto: Vouete &c. vt in textu.

LVCAE nono: Factum eſt autem, ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocunquè ieris. Dixit

Universidad de Deusto
Biblioteca

illi Iesus: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Ait autē ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit. Domine, permitte mihi primùm ire & sepelire patrem meum. Dixitque ei Iesus: Sine vt mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade & annuncia regnum Dei. Et ait alter: Sequar te Domine: sed permitte mihi primùm renunciare his qui domi sunt. Ait ad illū Iesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei.

PATRES.

1. A EPIPHANIVS hæresi sexagesimaprima contra Apostolicos: Aliqua in scripturis, aliqua in Traditiōibus sancti Apostoli tradiderūt: quemadmodùm dicit sanctus Apostolus: Sicut tradidi vobis. Et alibi: Sic doceo, & sic tradidi in ecclesiis. Et, si continetis, nisi frustrà credidistis. Tradiderunt itaque sancti Dei apostoli, peccatū esse post decretam virginitatē, ad nuptias conuerti. Et scripsit Apostolus: Si nupserit virgo, non peccauit. Quomodò igitur hoc cum illo concordar? Immò etiam illam virginem dicit quæ non est dedicata Deo, sed propter penuriam raritatis in illo tempore eorū qui in Christum credebant, necessariò sic fiebat. Et quòd hæc sic se habeant, docet nos idē Apostolus, dicens: Iuniores viduas reijce: postquàm enim lasciuiērunt contra CHRISTVM, nubere volūt: habentes iudicium, quòd primam fidem reiecerunt. Si itaque & ea quæ post mundi experientiam vidua fuit, atq; Deo dicata, & postea nupsit, iudicium & condemnatiōem habebit, quòd primam fidem reiecit: quanto magis quæ citra mundi experientiam DEO dicata virgo fuit & nupsit, contra CHRITVM lasciuijt, & maiorem fidem reiecit, & iudicium habebit, velut quæ proprium erga Deum propositum relaxauit?

1. Cor. 11. 14. & 15.

Peccatum est ad nuptias cōuerti post virginitatē decretam.

1 Corin 7.

Paulus virgini nō dedicatæ Deo, tantū permittit nuptias.

1. Timo. 5.

Nota argumentum Epiphanij.

2. HIERONYMVS libro primo contra Iouinianū: Si nupserit virgo, non peccauit. Non illa virgo quæ semet Dei cultui dedicauit: harum enim si qua nupserit habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit. Virgines enim quæ post consecrationem nupserint

rint, non tam adulteræ sunt, quàm incestæ.

Virgines sacræ si nubāt, damnationē habent.

1. Cor. 5.

3. BASILIVS Magnus in libro de vera virginitate: Cùm virginitatem Domino professæ sint, carnali postmodùm voluptate malè blanda delinitæ ac deuictæ, stupri scelus honesto coniugij nomine obtegere cupiunt. Nō ignorāt huiusmodi, quāuis ignorantiā simulent: quę sponsi dexteram & fœdera pręuaricata sit, eam nec illius vltrà esse sponsam, quem, nequitię dans manus, dereliquit: neq; eius vxorem per vllas leges dici posse, cui se deserto sponso, libidine incitata coniunxit. Tunc enim legitimum constat esse connubiū, & secundùm diuina iura institutum, cùm nō voluptatis affectus legis scita p̄cesserit, sed adiumenti necessarij, prolisq; causā fuerit huiusmodi facta coniunctio. Et paulò pòst: Non se fallat qui à virginitatis curriculo ad carnis vitia deflexit. Coniugium quippe illi in peccatum reputabitur: primùm quidem, quia pessimum coniunctionis huius fundamentum voluptatem iecit, prævaricationisq; malum: deindè, quia causā nō esset libera: neque enim est mortuus vir eius, vt cui vult nubat, viuente immortali viro, meritò censetur adultera, quæ mortalem hominem, ob carnis vitia, Domini thalamis intulit.

Nō tā adulteræ q̄ incestæ.

Virginitatē p̄fessæ, stupri scelus honesto coniugij nomine obtegere cupiunt.

Cōiugiū illis in peccatum reputabitur.

Adultera censetur.

4. IDEM Basilius epistola ad virginem elapsam, quæ alijs est centesima octogesimaquinta: Reuoca in memoriam honestam professionem, quam professa es coram Deo & Angelis ac hominibus. Reuoca in memoriam venerandam congregationem, & sacrum virginum chorum, & consilium Domini, & cæte. Ob hæc quis non luctu commotus dixerit? Quomodò facta est meretrix ciuitas fidelis Sion? Quomodò autem non ipse Dominus ad aliquem ex his, qui nunc in spiritu Hieremiæ obambulant, dixerit? Vidisti quæ fecit mihi virgo Israel? Ego desponsi ipsam mihi ipsi in fide & integritate, in iustitia & in iudicio, & in misericordia ac miserationibus, quemadmodùm per Oseam Prophetam ipsi promisi. Ipsa autem dilexit alienos, & viuente me viro immortali adultera appellatur, & non timet alteri viro commisceri, & cæt. Sublatis membris CHRISTI, fecisti membra meretricis, & cæt. Expediret ipsi, vt mola asinaria circa collum ipsius appensa esset, & in mare proiectus esset, potiùs quàm virginem vitiāsset. Quis seruus cōtumax ad tantam insaniam deuenit, vt herili cubili seipsum inijceret? Quis prędo ad tantā dementiam perductus est, vt ipsa Dei donaria contingeret, non supellectilem inanimatā, sed corpora viuentia, & animam inhabitantem habentia, factam ad imaginē DEI?

Professio virginitatis facta corā Deo, angelis & hominibus. Esa. 1.

Hiere. 18.

Oseæ. 2.

In corruptione sacræ virginis. 1 Cor 6. Matt. 18.

Quis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quis ab æterno auditus est in media ciuitate,& sereno meridie,imagini regiæ formas immundorum porcorum inscribere ausus esse? si quis humanas nuptias ignominia affecit, citra miserationem coram duobus aut tribus testibus moritur: Quanto peiore supplicio dignus censebitur, qui filium Dei conculcauit, & desponsatam ipsi sponsam adulterio contaminauit, & spiritum virginitatis cõtumelia affecit?

Qui dicantur retrò respicere. Luc. 9.

5. AVGVSTINVS in psalmum octogesimumtertium: Vnusquisque autem,fratres charissimi,de loco itineris sui,ad quem proficiẽdo peruẽit, & quem vouit Deo, indè respicit retrò, cùm ipsum dimiserit: verbi gratia, statuit castitatem coniugalem seruare: indè enim incipit iustitia:recessit à fornicationibus & ab illa illicita immunditia, quandò se ad fornicationes conuerterit, retrò respexit. Alius ex munere Dei maius aliquid vouit, statuit nec nuptias pati, qui nõ damnaretur si duxisset vxorem: post votũ quod Deo promisit,si duxerit,damnabitur,cùm hoc faciat quod ille qui non promiserat, tamen ille non damnatur,iste damnatur. Quare,nisi quia iste respexit retrò?Iam enim ille antè erat,iste autem illuc nondùm peruenerat.Sic virgo quæ si nuberet,non peccaret:sanctimonialis si nupserit, Christi adultera reputabitur. Respexit enim retrò de loco quò accesserat.

Votum castitas.

Damnabũtur votifragi.

1.Cor.7. Sanctimonialis si nubat, Christi adultera efficitur.

6. IDEM in psalmum septuagesimumquintum,super illud,Vouete & reddite Domino Deo vestro: Quisq; quod potest voueat, & reddat.Non voueatis,et nõ reddatis:sed quisq; quod potest voueat, & reddat.Non sitis pigri ad vouẽdũ,nõ enim viribus vestris implebitis: deficietis,si de vobis præsumitis:si aũt de illo cui vouetis, vouete,securi reddetis. Est quidã modus cõmunis omnibus, furtum non facere:non nubere,castimoniali præcipitur,& nuptę nõ præcipitur:adulterium non facere,omnibus p̃cipitur &c.Hoc totum oẽs vouere debemus. Sunt etiam vota ,ppria singulorum, alius vouet Deo castitatem coniugalem, vt præter vxorẽ suam nõ nouerit ahã: sic & fœmina,vt præter virum suum non nouerit alium. Alij etiam vouent, & si experti tale coniugium, vltrà nihil tale pati, nihil tale concupiscere aut sustinere, & ipsi vouerunt aliquid maius quàm illi. Alij virginitatem ipsam ab ineunte ætate vouent, vt nihil tale vel experiantur, quale illi experti sunt & reliquerunt: & isti voluerunt plurimùm. Alij vouent domum suam esse hospitalem omnibus sanctis aduenientibus, magnum votum vouent. Alius vouet

Non sitis pigri ad vouendum.

Vota quædã cota,quædã propria singulorum.

Votũ castitatis cõiugalis. & vidualis.

Votũ virginitatis.

vouet relinquere omnia sua distribuendo pauperibus,& ire in cõmunem vitam, in societatem sanctorum, magnum votum vouit. Vouete & reddite Domino Deo vestro. Quisque quod vouere voluerit,voueat:illud attendat,vt quod vouerit,reddat.Vnusquisque Deo quod vouet,si respicit retrorsum,malum est. Nescio quæ castimonialis nubere voluit. Quid voluit? Quod & virgo ꝙlibet. Quid voluit?quod & mater ipsius. Aliquid mali voluit? Mali planè. Quare?quia iam vouerat Domino Deo suo. Quid enim dixit de talibus Apostolus Paulus, cùm dicat, Viduas adolescentulas nubere si velint? Sed tamen ait quodam loco, Beatior autem erit si sic permanserit secundùm meum consilium.Ostendit beatiorem,si sic permãserit: non tamen damnãdam, si nubere voluerit.Quid autem ait de quibusdam quæ vouerunt,& non reddiderunt?Habẽtes,inquit,damnationem,quia primam fidem irritam fecerũt.Quid est,primam fidem irritam fecerunt? Vouerunt,& non reddiderunt. Nemo ergò posit in monasterio frater,dicat: Recedo de monasterio,neq; enim soli qui sunt in monasterio,peruenturi sunt ad regnum cælorum: & illi qui ibi non sunt,ad Deum non pertinent.Respondetur ei: Sed illi non vouerunt, tu vouisti, & retrò respexisti. Et post pauca: Quæ autem respexit ad nuptias, non quia voluit nubere,damnatur: sed quia iam antè recesserat,& fit vxor Loth respiciendo retrorsum.Nõ sitis pigri qui potestis, ꝙbus adspirat Deus appręhẽdere gradus meliores: quia non ista ideò loquimur, vt nõ voueatis, sed vt voueatis & reddatis.Iam quia ista tractauimus, fortè volebas vouere,& modò nõ vis vouere. Sed quid tibi dixerit Psalmus, attẽde.Non dixit, nolite vouere:sed,Vouete & reddite.Quia audisti,Reddite,non vis vouere?Ergò vouere volebas, & non reddere?Immò vtrunque fac: vnũ sit ex professiõe tua, aliud ex adiutorio Dei perficietur. Adspice eum qui te ducit,& non respicies retrò,vndè te educit. Qui te ducit, ante te ambulat: vndè te eduxit, post te est. Ama ducentem, & non te damnat retrò respicientem.

Votum paupertatis & religionis.

1.Tim.5.

1.Cor.7.

1 Tim.5. Primam fidẽ irritã faciunt votifragi.

Monachi fugitiui.

Virgines post votũ nubẽtes, comparantur vxori Loth.

Luc.17.

Adhortatio ad vouendũ

Psal.75.

Reddere votũ, est ex adiutorio Dei.

7. IDEM de bono viduitatis, capite octauo:Proindè quæ se non continent,nubant antequàm continentiam profiteantur,antequàm Deo voueant: quod nisi reddant,iure damnantur.

Nubẽtes post professionẽ continentiæ, damnantur.

8. ET capite nono: Quæ potest ergò capere,capiat: quæ sẽ non continet,nubat:quæ non cœpit,deliberet: quę aggressa est,perseueret: nulla aduersario detur occasio, nulla CHRISTO subtrahatur oblatio. In coniugali quippe vinculo si pudicitia conseruatur, damnatio non timetur. Sed in viduali & virginali continentia,ex-

Adhortatio ad castitatis oblationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Post voto nũcupatam castitatẽ nõ tãtùm nubere, sed etiã velle nubere, damnabile est. 1. Tim. 5.

cellentia muneris amplioris experitur. Qua expetita & electa, & voti debito oblata, iam non solùm non capessere nuptias, sed etiam si non nubatur, nubere velle, damnabile est. Nam vt hoc demonstraret Apostolus, non ait, cùm in delicijs egerint, in CHRISTO nubunt: sed, nubere volunt: habentes, inquit, damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt: etsi non nubendo, sed tamen volendo.

Adulterijs peior est lapsus à voto castitatis.

9. ITEM capite vndecimo: Planè nõ dubitauerim dicere, lapsus & ruinas à castitate sanctiore, quę vouetur Deo, adulterijs esse peiores. Si enim, quod nullo modo dubitandum est, ad offensionem CHRISTI pertinet, cùm membrum eius fidem non seruat marito: quanto grauiùs offenditur cùm illijpsi non seruatur fides in eo, quod exigit oblatum, qui non exegerat offerendum? Et paulò pòst: Post voti professionem perseueranter frenandum & vincendum est quod libet, quia iam non licet.

10. OECVMENIVS in septimi capitis prioris ad Corinthios, hæc verba, Si nupserit virgo, non peccauit: Virginem hoc loco appellat, non eam quæ Deo cõsecrata est, sed innuptam puellam. Nam quæ Deo consecrata est, si nupserit, Christo reddit adulterum eum cui nubit.

11. CYPRIANVS libro primo, epistola vndecima ad Pomponium: Si superueniens maritus sponsam suam iacentem cum altero videat, nónne indignatur & fremit? Quid? CHRISTVS Dñs & iudex noster, cùm virginem suam sibi dicatam & sanctitati suæ destinatam iacere cum altero cernit, quàm indignatur & irascitur? Et quas pœnas incestis eiusmodi coniunctionibus comminatur? Et paulò pòst: Si autem de eis aliqua corrupta fuerit deprehensa, agat pœnitentiam plenam: quia quę hoc crimen admisit, non mariti, sed CHRISTI adultera est.

Incestæ coniunctiones.

Christi adultera.

1. B AMBROSIVS in libro ad virginem lapsam, capite quinto: Non es memorata diei sanctæ Dominicæ Resurrectionis, in quo diuino altari te obtulisti velandam? In tanto itaque solenni cõuentu Ecclesiæ Dei, inter lumina illa splendida, inter candidatos regni cælestis quasi regina regi nuptura processeras. Non es memorata ꝙlis allocutio facta est illa die ad te: Adspice filia, & intuere, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, quia ipse est Dominus Deus tuus? Reminiscere ergò, quantus ad sponsi tui & Domini nuptias conuenerit populus. Seruare te oportuit fidem, quam sub tantis testibus pollicita es, semper

Velatio & cõsecratio virginum quanta solẽnitate fieri soleat.

Psal. 44.

Seruanda fides quam sub tãtis testibus pollicemur.

per cogitare cui virginitatem spoponderis: Faciliùs te oportuit sanguinem cum spiritu fundere, quàm perdere castitatem tuam. His tunc in illo die consecrationis tuæ dictis, & multis supra castitatem tuam præconijs, sacro velamine tecta es, vbi omnis populus dotem tuam subscribens, non atramẽto, sed spiritu, pariter clamauit, Amen. Vincor lachrymis, cùm hæc recordor: compungor stimulis, cùm hæc exempla considero. Nam si inter decem testes confectis sponsalijs, nuptijs consummatis, quæuis viro fœmina coniuncta mortali, non sine magno periculo perpetrat adulterium: quid putes fore, si inter innumerabiles testes ecclesiæ, coram angelis, exercitibus cæli facta copula spiritalis per adulterium soluitur? Nescio an possit digna mors, an pœna cogitari. Dicit aliquis: Melius est nubere quàm vri. Hoc dictum ad non pollicitam pertinet, ad nondùm velatam. Cæterùm quæ se spopondit CHRISTO, & sanctum velamen accepit: iam nupsit, iam immortali iuncta est viro. Et iam si voluerit nubere communi lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur. Si hoc ità est, quid de illa dicendum est, quæ occulta & furtiua turpitudine constupratur, & fingit se esse quod non est? Habitu virgo, facto non virgo. Bis adultera, & in actu & in adspectu.

Adulterium spirituale.

1. Cor. 7. Melius est nubere &c. ad quã virginem pertineat.

2. HIERONYMVS libro primo aduersùs Iouinianum, vt suprà hac quæstione, A. 2.

3. AVGVSTINVS libro primo de adulterinis coniugijs, capite decimoquinto: Illis qui se non continent, vtiquè expedit nubere, & quod licet, expedit. Quæ autem vouerint continentiam, nec licet, nec expedit. Porrò discedere ab infideli coniuge licet, sed non expedit.

Post votũ nec licet, nec expedit nubere

4. IDEM in libro de bono viduitatis, capite octauo, vt suprà, A. 7.

5. OECVMENIVS in prioris ad Corinthios septimum caput, vt suprà, A. 10.

6. ISIDORVS libro secũdo de officijs ecclesiasticis, capite decimoseptimo: Illos dicit Apostolus non peccare, si nubant, quæ nõdùm vouerunt Deo castitatem. Cæterùm vel quæ in corde suo promisit, si aliud fecerit, habet damnationẽ, quia primam fidem, sicut ait idem Apostolus, irritã fecit. Quod enim erat per naturam licitum, per votum sibi fecit illicitum sicut Ananias & Saphira, quibus de precio possessionis suæ retinere nihil licuit, ob quam causam & subita morte prostrati sunt.

1. Cor. 7.

1. Tim. 5.

Per votum fit illicitũ, quod antè erat licitum.

Act. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

7. LEO epistola nonagesimasecunda ad Rusticum, capite decimoquarto, vt inferiùs, C 8.

Pœna capitis in eos cõstituta q matrimonio sibi iũgere conantur virgines sacras.

8. IN Codice Iustiniani tit. de Episcopis & Clericis, lege quinta, quæ est Iouiniani Imperatoris: Si quis non dicam rapere, sed attentare tantummodò iungendi causa matrimonij sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali pœna feriatur.

9. EIVSDEM legis mentionem facit SOZOMENVS libro sexto historiæ ecclesiasticę, capite tertio. Et NICEPHORVS libro decimo, capite trigesimonono.

Votifragi Religiosi quales habendi.

1. C BASILIVS Magnus quæstione vel regula decimaquarta fusiùs explicata: Cæterùm horum vnusquisque, si posteà quàm intrà reliquorum fratrum societatẽ adscriptus fuerit, factam iam ab se professiõem rescinderit, is perindè adspici debet, vt qui in Deum peccauerit, quem videlicet professionis suæ testem adhibuerit, cuiq; solenni se voto obligârit. Si verò in DEVM quis peccauerit, inquit, & quis orabit pro eo? Etenim qui seipsum DEO semel deuouit, hic si ad aliud deindè vitæ genus transiuerit, sacrilegij se scelere obstrinxit, quippe qui seipsum Deo, cui se cõsecrauerat, veluti subterfuratus sit. Porrò huiuscemodi hominibus rationi quidem consentaneũ fuerit, vt nullo modò aperiantur fratrũ ianuę, ne si pœnitẽtes qdẽ ea re modò, vt tecto recipiani, ad ipsos diuerterint.

1 Reg 2. Sacrilegij scelus.

2. IDEM Basilius sermone primo de Institutionibus monachorum, seu secundùm alios sermõe quarto exercitamentorũ pietatis: Danda omninò nobis sedulò opera est, nè quid quoquo pacto professione nostra indignum faciamus, néve simili atquè Ananias iudicio afficiamur obnoxij. Licebat enim initiò Ananiæ possessiuncularn suam Deo non polliceri ac vouere: sed postquàm humanæ gloriæ cupiditate inductus, quicquid in bonis habebat, per professionem Deo consecrauit, quò videlicet egregio istiusmodi facto hominũ de se admirationem excitaret: de precio aũt callidè posteà nescio qd interuertit, eiusmodi aduersùm se indignationẽ Dei, quocauit, cuius Petrus minister fuit, vt ne ad pœnitentiã aditũ inuenire potuerit. Quocircà ante religiosę isti⁹ vitę, professionẽ liberũ est vnicuiq;, quatenùs p Dei indulgentiã leges pmittũt, cõmuuem cũ cæteris viuẽdi morẽ seq, sibiq; vxorẽ adiungere. Vbi verò iã qs sponte sua ipsa, professus est, hic Deo custodire seipsũ debet, veluti eorũ aliqd, q̃ dicata sunt Deo, nè sacrilegij iudiciũ incurrat, cùm videlicet corpus, quod semel Deo cõsecrauit, ministerio rursùm communis vitæ contaminet.

Ananias votũ pauptatis fecit. Actor. 5.

Post professionẽ & votũ nõ licet vxorem ducere. alioq; sacrilegiũ cõmittitur.

3. ITEM

3. ITEM in constitutionibus monasticis cap. 22. siue in constitutionibus exercitatorijs cap. 21. Quẽadmodùm igitur mẽbra corporis naturæ vinculo cõiugata, à corpore auelli nõ possint, aut si auellantur, quæ auulsa sint, ea emortua sint necesse est: item quoq; monachus, quotiescunquè reliquorum fratrum corpori cõiunctus est, & firmiore, quàm sit vinculum naturæ, compage vinctus teneatur, nempe ex pacto quod is cum sancto spiritu contraxit, nullo modo putandus est ab ijs se posse diuellere, quibus cum copulatus sit. Aliquì si hoc facit, & animæ vitam amittit, & vnà cum ea gratiam spiritus sancti, vtpotè qui initum ipso authore fœdus violauerit. Si verò aliquis dicat, in fratribus aliquos esse vitiosos, (neque enim vniuersos opinor culpabit. Neque enim propterea vt vitiosi essent, societatem illi coierunt, vt vnanimiter cuncti improbi essent) sed si qs improbos quosdam reperiri inter fratres dicat, eiusmodi, qui & temerè officia cuncta peruertant, & honestatẽ negligant, & conueniẽtem ordini illi contemptim imminuant disciplinam, ac propterea huiusmodi hominũ societatem relinqui oportere, nequaq̃ is idoneam recedendi causam commentus est. Siquidẽ neque Petrus, neq; Andreas, Ioannes ve propter Iudæ improbitatẽ se à reliquorũ Apostolorũ choro submouerunt, neq; aliud de Apostolorũ numero qspiã hãc ad recedendũ ansam arripuit, neq; quominùs Christo obtẽperãs esset, vlla in re illius vitijs retardatus est: sed cõtra potiùs relicta illius puersitate, Dñicæ disciplinæ seruiẽtes ac morigeri, pietatẽ virtutemq; magno ipsi studio sectabãtur. Et posteà: Ois igitur pretextus excusandi sui, nimirũ vt ratiõi dissentaneus, pcisus ei est & ademptus, q à spirituali cœtu segregare se velit: demonstratumq;, originẽ istiusmodi consilij, nihil aliud esse, quàm vitiorũ intemperantiam, & laborãdi fugã, & iudicij corruptelam, instabilitatemq;. &c.

Pactũ cũ spiritu cõtracto, facit vt Religioso non liceat vitæ suæ institutũ deserere.

Excusatio profugorũ Religiosorum.

Responsio.

Causam aperit, cur à religionis instituto ferè deficiant.

4. IDEM epistola priori, q̃ est ad monachũ elapsum ac profugũ, q̃ est alijs cẽtesima octogesimatertia: Gaudiũ & salutẽ nõ pscribimus, q̃ in impijs neq; gaudiũ sit, neque salus. Admiror quõ tanta sapiẽtia absorpta est, quõ tanta sinceritas dissoluta est, vndè tãta cæcitas circunfusa est, quõ nulla in totũ cõsideratione habita, talẽ ac tantã animarũ pernicie induxisti. Si enim verũ hoc est, tradidisti & animã tuã in profundũ, & oĩm hãc impietatẽ audientium robur exoluisti, fidẽ ignominia affecisti, à certamine bono aberrãsti. Quapropter doleo tui gratia. Quis enim sacerdos propter te nõ lamẽtabitur? Quis ecclesiasticus nõ plãgit? quis laicus non tristis est? quis pietatis exercitator nõ luget? ferè etiã sol ipse ob ruinã tuã obscuratus est, & virtu-

deplorat apostatæ monachi lapsum.

Tradidit animam suam in profundum.

Fidem ignominia affecit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Insania. Excessus iniquitatis. Stupiditas, crudelitas.

tes cæli ob interitum tuum commotæ sunt. Lachrymas effuderunt etiam lapides sensus expertes ob tuam insaniam. Plorârunt etiam inimici propter excessum iniqtatis tuæ. O ingentem stupiditatem. O vehementem crudelitatem. Non Deum timuisti? Non homines reueritus es? non homines curâsti, sed simul omnia naufragio amisisti, omnibus simul spoliatus es, & cæt. Vide igitur nè fortè dum vis pacta aliquorum seruare, transgrediaris pacta erga Deum, quæ professus es coram multis testibus.

Vota Deo nũ cupata, violãda non sunt.

5. IDEM in epistola altera ad alium monachum elapsum, quæ est alijs centesima octogesimaquarta: Reuoca in memoriam, quot ora sanctorum osculo excepisti, & cæt. Itaque simul etiam periurij pernicios sponsor fuisti, & corrupto exercitationis charactere, vsque ad Apostolos & ipsum Dominum turpitudinem transmisisti. Dedecore affecisti castitatis gloriationem. Vituperâsti temperantiæ professionem, facti sumus captiuorum tragœdia, &c.

Periurij pernicios spõsor.

Hebr. 13.

6. CHRYSOSTOMVS epistola sexta ad Theodorum lapsum: Bonum quidem nuptias & ipse confiteor. Honorabiles, inquit, nuptiæ & cubile immaculatum: Fornicatores autem & adulteros iudicabit Deus. Sed te iam seruare non conuenit priuilegio nuptiarum: Angelorum enim societati semel iunctum, illam relinquere & vxoris laqueis implicari, adulterij crimen incurrere est: quanuis frequenter hocipsum nuptias voces, ego tamen & adulterio illud tanto peius affirmo, quanto maior ac melior mortalibus angelus. Neque vllus tibi fortè persuaserit, dicens: Nihil de non accipienda vxore Dominus præcepit. Nec me ignorare confiteor, quòd adulterium interdixit, non nuptias vetuit: verùm in te adulterij nomen accipiet, si volueris vnquàm, quod absit, nuptias cogitare, &c. Atque vt illud repetã, quod in principio posui epistolæ, si militiæ vincula nõ tenerent, quis tibi desertionis crimen obijceret? Nunc autem nihil in te penitus tui iuris est, quippe qui tanto imperatori militare cœpisti. Nam si mulier proprij corporis non habet potestatem, sed vir: multò magis hi qui CHRISTO potiùs quàm sibi viuunt, conditionem corporis sui habere non possunt.

Adulterij crimen

Nuptiæ monachorũ adulterio peiores.

Obiectio.

Solutio.

1. Cor 7.

7. LEO Magnus epistola nonagesimasecunda ad Rusticum Narbonensem Episcopum, capite decimotertio: Propositum monachi proprio arbitrio aut voluntate susceptum, deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vouit DEO, debet & reddere. Vndè qui relicta singularitatis professione, ad militiam vel ad nuptias deuolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgãdus est: quia

Mõachi in p̃positũ & institutũ suũ deserere possũt. Deut. 23. Psal. 49 & 115 Eccl. 5. 10. 2

quia etsi innocens militia, & honestum potest esse coniugium, electionem tamen meliorem deseruisse, transgressio est.

Puellæ virginitatis ꝓpositum abijcientes.

8. ET capite decimoquarto: Puellæ, quæ non parentum imperio, sed spontaneo iudicio, virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, ꝓuaricantur, etiamsi cõsecratio non accessit, cuius vtiquè non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.

crimẽ magnũ admitti, cùm violatur cõsecratio & ꝓpositũ deseritur.

9. ITEM decimoquinto: Ambigi verò non potest crimen magnum admitti, vbi & propositum deseritur, & consecratio violatur. Nam si humana pacta non possunt impunè calcari, quid de eis manebit, qui corruperint fœdera diuini sacramenti?

Excusatio fugitiuorũ monachorum.

10. AVGVSTINVS in psalmum septuagesimumquintum superillud, Vouete & reddite. Quisq; quod potest voueat, & reddat, & cæt. vt superiùs in hac quæstione, A. 6. Nemo ergò positus in monasterio frater dicat: Recedo de monasterio, neq; enim soli qui sunt in monasterio, peruenturi sunt ad regnum cælorum: & illi qui ibi non sunt, ad Deũ non pertinent. Respõdetur ei: Sed illi nõ vouerũt, tu vouisti, tu retrò respexisti. De die iudicij cùm Dominus minaretur, quid ait? Mementote vxoris Loth, omnibus dixit: Quid enim fecit vxor Loth? Liberata est à Sodomis, & in via posita retrorsùm respexit. Vbi respexit, ibi remansit. Facta est autem statua salis, vt illius contemplatione condiantur homines, cor habeant, non sint fatui, non retrò respiciant. Obijcimus illis quosdam qui retrò respexerunt: illi fatui sunt in se, sed alios condiunt, quandò cõmemorantur, vt illorũ exemplũ timẽtes isti, retrò nè respiciant.

Luc. 17. Gene. 19.

Fatui sunt q̃ respiciunt retrò.

Habetur hic sermo in editione Parisiẽsi to. 10. sub fin. & in Cõ. Aquigranensi sub Ludouico celebrato anno 816 cap 12.

11. IDEM Augustinus sermone primo de communi vitã clericorum: Qui societatem communis vitę iam susceptam quę laudatur in Actibus Apostolorum, deserit, à voto suo cadit, & à professione sancta cadit. Obseruet iudicẽ scilicet Deum, non me. Ego scio quãtum mali sit profiteri sanctum aliquid, nec implere: Vouete, inquit, & reddite Domino Deo vestro. Et, Melius est nõ vouere, quàm vouere & non reddere. Virgo & si nũquàm fuit in monasterio, & virgo sacrata est, illi nubere non licet, quanuis esse in monasterio non compellitur. Si aũt cœpit esse in monasterio & deseruit, & tũ virgo est, dimidia ruit. Sic & clericus duas res ꝓfessus est, & sanctitatẽ, & clericatũ. Professus est sanctitatẽ, ꝓfessus est cõmuniter viuendi societatẽ: & ꝓfessus est quàm bonũ & iucundum, habitare fratres in vnum. Si ab hoc proposito cecidit, & extrà manens clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit.

Actũ 5 & 4. Deserẽtes vitã religiosam & cõmunem. Psa. 75. Eccl. 5. Virgini sacræ nubere non licet. Clerici religiosi & in cõmuni viuentes. Psal. 132.

12. CHAL-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec monachis nec virginibus Deo dicatis licet nuptijs iũgi. Reliqua testimonia de hoc negocio habes quæst. sequenti.

12. CHALCEDONENSIS synodus generalis canone decimosexto: Si qua virgo se dedicauerit Deo, similiter & monachus, non licere eis iungi nuptijs. Si verò inuenti fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus verò posse eis fieri humanitatem, si ità probauerit loci Episcopus. DE CAELIBATV SACERDOTVM ET CLERICORVM.

Qui secundò contraxerũt matrimoniũ, non sunt ad sacerdotium promouendi. Matrimonio antè cõtracto vtentes, nõ suscipiuntur ab ecclesia ad presbyteratũ, diaconatum, aut subdiaconatum.

13. EPIPHANIVS hæresi quinquagesimanona contra Catharos: Reuerà nõ suscipit sancta Dei prædicatio post CHRISTI aduentum eos, qui à nuptijs, mortua ipsorum vxore, secundis nuptijs coniuncti sunt, propter excellentem sacerdotij honorem ac dignitatẽ. Et hæc certò sancta Dei Ecclesia cum sinceritate obseruat. Sed & adhuc viuentem & liberos gignentem vnius vxoris virum non suscipit, sed eum qui se ab vna continuit, aut in viduitate vixit, Diaconum & presbyterum, & episcopum, & hypodiaconum: maximè vbi sinceri sunt canones ecclesiastici. At, dices mihi, omninò in quibusdam locis adhuc liberos gignere & presbyteros & diaconos & hypodiaconos. At hoc non est iuxta canonem, sed iuxta hominum mẽtem, quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem, quum non inueniretur ministerium. Nam quod decentius est, id semper ecclesia per spiritum sanctum benè disposita videns, statuit apparare, vt cultus diuini indistracti Deo perficerentur, & spirituales necessitates cum omni benuola conscientia peragerentur. Dico autem quòd decorum est propter repẽtina ministeria ac necessitates, vt presbyter & diaconus & Episcopus Deo deditus sit. Si enim etiã populo præcipit sanctus Apostolus, dicens: Vt ad tempus vacent orationi: quanto magis sacerdoti idem præcipit, vt indistractus sit, inquam, ad vacandum secundùm Deum sacerdotio, quod in spiritualibus necessitatibus ac vsibus perficitur.

Vbi sinceri sunt canões. Non secundũ canonẽ eccle siasticũ agũt, qui matrimonio antè contracto, vtũtur, in prædictis ordinibus cõstituti. 1 Cor. 7.

14. IDEM Epiphanius in Cõpendiaria vera doctrina fidei Apostolicæ & Catholicæ Ecclesiæ: Horum vertex est sanctum sacerdotium ex virginibus quidem vtplurimùm procedens: Si verò non ex virginibus, at ex solitariam vitam degentibus. Si verò non sufferint ad ministerium * ad solitariam vitam degentibus, de his qui continent à proprijs vxoribus, aut ab vnis nuptijs viduitatem seruantibus. Nam eum qui secundas nuptias contraxit, nõ licet in ipsa ad sacerdotium suscipere: etiamsi is qui ab initio continens viduus fuerit, possit habere locum episcopi & presbyteri, & diaconi & subdiaconi.

Ad sacerdotium ferè non nisi virgines promouẽtur: aut vt minimũ cõtinẽtes aut cælibes. for. * solitariã vitã degẽtes, Bigami nõ ordinantur. 1. Tim. 3.

15. HIERONYMVS libro primo cõtra Iouinianum: Non dicit,

Episcopus q vxoratus ad Episcopatum venit, si vtatur matrimonio, vt adulter dãnabitur.

cit Paulus, Eligatur episcopus qui vnam ducat vxorem & filios faciat: sed qui vnam habuerit vxorem & filios in omni subditos disciplina. Certè confiteris non posse esse Episcopum, qui in episcopatu filios faciat. Alioquin si deprehensus fuerit, nõ quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur. Sed & hoc inferendum, si laicus & quicunque fidelis orare non potest, nisi careat officio coniugali: sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orãdum est. Si semper orandum est, ergò semper carendum matrimonio.

Sacerdoti sẽper carendũ matrimonio.

16. IDEM aduersùs Vigilantium: Proh nefas, Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes: si tamen Episcopi nominandi sunt, qui nõ ordinant Diaconos, nisi priùs vxores duxerint. Nulli cælibi credentes pudicitiam, immò ostendentes, quàm sanctè viuant, qui malè de omnibus suspicantur, & nisi prægnantes vxores viderint clericorum, infantesq; de vlnis matrum vagientes, CHRISTI sacramenta non tribuunt. Quid facient Orientis Ecclesiæ? quid Aegypti & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut cõtinentes, aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt?

Ecclesiæ Oriẽtis, Aegypti, & sedis Apostolicæ clericos, non nisi virgines, cælibes, aut cõtinentes admittunt.

17. AVGVSTINVS libro secundo de adulterinis coniugijs, capite vicesimo: Istis qui virilem excellentiam non putant, nisi peccandi licentiam, quandò terremus nè adulterinis coniugijs hærendo pereant in æternum, solemus proponere etiam continentiam Clericorum: qui plerunquè ad eandem sarcinam subeundam capiuntur inuiti, eamq; susceptam vsq; ad debitum finem, Domino adiuuãte, perducunt. Dicimus ergò eis, Quid si & vos ad hoc subeundum populorum violentia caperemini? nónne susceptum castè custodiretis officium, repentè conuersi ad impetrandas vires à Domino de quibus nũquàm anteà cogitâstis? Sed illos inquiunt, honor plurimùm consolatur. Respondemus, & vobis timor ampliùs moderetur. Si enim hoc multi Dei ministri repẽtè atq; inopinanter impositum susceperunt, sperantes se illustriùs in CHRISTI hæreditate fulgere: quãtò magis vos, adulteria cauendo, viuere continenter debetis, metuentes nõ in regno Dei minùs lucere, sed in gehennæ ignibus ardere?

Qui ad Clericatum inuiti rapiebantur, cõtinẽtiã etiã seruabant.

Oratiõe impetratur donũ continentiæ.

18. GREGORIVS libro tertio epistolarum, epistola trigesimaquarta: Multorum relatione comperimus hanc apud vos olim cõsuetudinem tenuisse, vt subdiaconi suis licitè miscerentur coniugibus. Quod nè denuò quisquã præsumeret, à seruo Dei, sedis nostræ diacono ex authoritate nostri decessoris est isto modo prohibitũ, vt eo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

eodem tempore ij q̃ iam vxoribus fuerant copulati, vnũ è duobus eligerent, id est, à suis vxoribus abstinerẽt, aut certè nulla ratiõe ministrare p̃sumerent. Et pòst pauca: De cætero verò fraternitas tua sit omninò solicita, & quos ad hoc iam officium contigerit promoueri, hoc quàm maximè diligenter inspiciat, nè si vxores habent, miscendi se cum eis licẽtia potiantur: sed ad similitudinem sedis Apostolicę, eos cuncta obseruare sua nihilominùs districtiõe cõstituat.

Subdiaconis interdictus vsus cõiugij.

19. LEO Magnus epistola nonagesimasecunda ad Rusticum Narbonensem Episcopum, capite tertio: Lex continentię eadem est ministris altaris, quę episcopis & presbyteris: qui cùm essent laici siue lectores, licitè & vxores ducere, & filios procreare potuerunt. Sed cùm ad prædictos peruenerint gradus, cœpit eis non licere quod licuit. Vndè vt de carnali fiat spirituale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quasi non habeant, sic habere, quô & salua sit charitas coniugiorum, & cessent opera nuptiarum.

Ad cõtinẽtiã adstringũtur nõ minùs diaconi & subdiacõi q̃ episcopi & presbyteri. 1.Cor.7.

20. IDEM in epistola octogesimaquarta ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, capite quarto: Quum extra Clericorum ordinem constitutis, nuptiarum societati & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconis quidem carnale connubium conceditur, vt & qui habent, sint tanquàm non habentes: & qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri: quantò magis in primo aut secundo tertióque seruandum est, nè aut Leuitico ministerio, aut presbyterali honori, aut Episcopoli excellentiæ quisquam idoneus existimetur, qui se à voluptate vxoria necdùm frænásse detegitur?

Subdiaconorũ & supiorũ ordinũ continentia. 1.Cor.7.

21. BERNARDVS sermone sexagesimoquinto in cantica, de hæreticis loquens: Mulieres relictis viris, & item viri dimissis vxoribus ad istos se conferunt. Clerici & sacerdotes populis ecclesijsq; relictis, intonsi & barbati, apud eos inter textores & textrices plerunquè inuenti sunt. Interrogo vnumquempiam horum: Heus tu bone vir, quæ nam hæc mulier, & vndè hæc tibi? Vxórne tua? Non, inquit, nam voto meo istud non conuenit. Filia ergò? Non. Quid? Non soror, non neptis, non aliquo saltem propinquitatis vel affinitatis gradu attinẽs tibi? Nullo, prsùs. Et quomodò tuta tibi cum ista cõtinentia tua? Sanè nec licet tibi istud. Cohabitationẽ (si nescis) virorum & fœminarum in ijs qui vouẽre contientiã, Ecclesia vetat. Si non vis scandalizare Ecclesiam, eijce fœminam.

Clericis & Sacerdotib. qa vouerũt cõtinẽtiam, vetat cohabitatio. nẽ mulierũ.

22. CONCILIVM Tridentinum sessione vigesimaquarta, ca-

none nono: Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares castitatem solenniter professos, posse matrimonium contrahere, contractum que validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto: & oppositũ nihil aliud esse, q̃ damnare matrimonium, posse que omnes contrahere matrimonium qui non sentiunt se castitatis, etiam si eam vouerint, habere donum, anathema sit: cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari.

Clericorũ in sacris cõstitutorũ & religiosorũ matrimonium vtrũ validum sit.

Donũ castitatis vndè cõquiratur.

23. IN sexto decretalium, libro tertio, titulo decimoquinto de Voto & voti redemptione: Bonifacius octauus Biterensi Episcopo: Nos attendentes quòd voti solennitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inuenta: matrimonij verò vinculum ab Ecclesiæ capite rerum omnium conditore, ipsum in paradiso & in statu innocentiæ instituente, vnionem & indissolubilitatem acceperit: præsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solenne, quantùm ad pòst contractum matrimonium dirimendum, quod solennizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis, aut per professiõem expressam vel tacitam factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatis. Reliqua verò vota etsi quandoquè matrimonium impediant contrahèndum, & quanto manifestiùs sunt emissa, tanto propter plurium scandalum & exemplum durior pœnitentia transgressoribus debeatur, non tamẽ rescindere possunt matrimonia pòst contracta.

Votũ solenne in quo consistat, & quòd dirimat matrimoniũ cõtrahendum.

Redditur solenne per susceptionẽ ordinis sacri & professionẽ factã in approbata Religione.

1. D BERNARDVS epistola secunda ad Fulconem: Cur ergò, inquis, singulariter me repræhendis, cùm & in alijs videas quod iustiùs forsitan repræhendere possis? Ad quod ego: propter singularitatem erroris tui, propter immanitatem peccati tui. Nam etsi plerique alij perditè viuunt, etsi inordinati & indisciplinati sunt, nondùm tamen ordinem aut disciplinam professi sunt. Sunt quidem peccatores, sed non præuaricatores. Tu verò quantumlibèt modestè & honestè viuas: si castè, si sobriè, si omninò religiosè te habeas: DEO tamen minùs accepta est tua religio, quam deturpat voti præuaricatio.

Votifragi q̃tumuis benè viuãt, Deo tamẽ nõ placẽt.

2. ANSELMVS epistola quarta ad quandam Dominam: Si doles, adhuc salutem tuam spero: si autem non doles, quid nisi damnationem tuam expectare queo? Impossibile nanque est te vllo modo posse saluari, nisi ad habitum & propositum abiectum redieris.

Nisi ad habitũ & ꝓpositũ abiectũ redeant, non saluabuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

V

Cogit igitur ad cælibatum quosdam Ecclesia?

A Non cogit sanè pia prouidaq́ue mater, quæ legem cęlibatus nemini imponit: ab ijs verò qui legem eam, vtì dictum est, vltrò receperunt, exigit,[a] nè soluant religionē, néve conuentionē quam cum CHRISTO & eius Ecclesia sanctè iniuerunt, violent atque rescindant.

a Beda lib. 3. de taber. & vasis eius ca. 9. & in Lucæ cap. 1. Hieto. in cap. 1. ad Titum, & in Apol. pro lib. contra Iouinia. Orig. hom. 24. in Num. Ambros. epistola 82. & lib 1 offic. cap 50. Euse. 1. demonst. euan. cap 9. Vide Canones distinct. 28. & 82.

B Meritò igitur vrgētur illi stare promissis, & seruare quod semel firmiter amplexi sunt consilium Euangelicum: de quo Paulus:[b] *Et qui matrimonio iungit virginem suam, benè facit:* (quādiù scilicet voto cęlibatus[c] adstricta non est) *& qui non iungit, meliùs facit.* [d] Ac rursùs: *Bonum est homini mulierem non tāgere.* Quocircà laudantur à[e] CHRISTO, & in Ecclesia semper apprimè laudati fuerunt [f] Eunuchi Euangelici, siue, vtì Tertullianus [g] vocat, spadones voluntarij, qui seipsos propter Dei regnum castrauerunt, vt sint sancti [h] corpore & spiritu, Deo in carne sine carne militantes.

b 1. Cor. 7. g. c Theophyla. ibidem. Hiero. lib. 1. cōtra Ioui. Greg. in. cap. 15. lib. 1. Reg. Epipha. hæres. 61.

d Ibidem a

e Matth. 19 b

f Esaiæ 56 b & ibidem Hiero. Basilius lib. de virginit. Aug. de sancta virginit. cap. 24. & 25. Libro 1. ad vxorem.

h 1. Corin. 7. f

C Vbi duplex error nobis est valdè cauendus:

dus: alter eorum, qui cum Iouiniano matrimonium sic extollunt, vt aut [a] æquent, aut [b] antepo-nant hunc statum cęlibatui seu virginitati, cùm Paulus [c] quidem & patres omnes apertè reclamēt: alter eorum qui fingunt continentiam & cęlibatum ab hominibus Christianis vix posse præstari, ideoq́ue nulli eum facilè suscipiendum, aut sanctè promittendum esse contendunt. Nec intelligunt isti Euangelicæ gratiæ vbertatem, quæ talis ac tāta per CHRISTVM tot seculis data est, & quotidiè datur credentibus, [d] petentibus, quærentibus, pulsantibus, vt hi iugū Domini suaue & continentię viam non minùs sibi commodam, quàm salutarem experiantur. Inter quos erat & Paulus, palàm affirmans:[e] *Fidelis Deus est, qui nō patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione prouentum.* Quamobrem Augustinus,[f] vbì locum illum, Vouete & reddite Domino Deo vestro: explicat, ità scriptum reliquit: Non sitis pigri ad vouendum. Non enim viribus vestris implebitis. Deficietis, si de vobis pręsumitis: Si autē de illo, cui vouetis, vouete: securi reddetis Et idem alibì: [g] Felix necessitas quæ ad meliora compellit.

a Hier. in Iouinia. Augu. hæresi 82. b Triden. sess. 24. cap. 10. c 1 Cor. 7 g

d Aug. lib. 6. & 8. Confess. cap. 11. Orig. Hiero. Chry. in Matt. c 19.

e 1. Cor. 10.

f Augusti. in Psal. 75.

g Epistol. 45.

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Corinthios septimo, vt in textu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MATTHAEI decimonono: Dicunt ei discipuli eius: Si ità est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Sũt enim Eunuchi, qui de matris vtero sic nati sunt: & sunt Eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt Eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat.

ESAIAE quinquagesimosexto: Et non dicat Eunuchus, Eccè ego lignum aridum. Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum: dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius à filijs & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.

PRIORIS ad Corinthios septimo: Qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodò placeat Deo. Qui autem cum vxore est, solicitus est quæ sunt mundi quomodò placeat vxori. & diuisus est. Et mulier innupta & virgo, cogitat quę Domini sunt, vt sit sancta & corpore & spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi: quomodò placeat viro. Ibidèm: Qui matrimonio iungit virginem suam, benè facit: &cæt. Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit. Quòd si dormierit vir eius, liberata est: cui vult nubat, tantùm in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit secundùm meum consilium. Puto autem quòd & ego spiritum Dei habeam.

PRIORIS ad Corinthios decimo: Fidelis DEUS &cæt. sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.

PATRES.

DE CAELIBATV SACERDOTVM.

Reliqua testimonia habes quæst. præcedenti.

1. A BEDA libro tertio de tabernaculo & vasis eius ac vestibus sacerdotum, capite nono: Sine illa castimoniæ portione, quæ ab

ab appetitu copulæ coniugalis cohibet, nemo vel sacerdotium suscipere, vel ad altaris potest ministerium conseruari, id est, si nõ aut virgo permanserit, aut contrà vxoriæ coniunctionis fœdera soluerit. Quod videlicet genus virtutis nulli per legem DEI necessario imperatum, sed voluntaria est deuotione Domino offerendum, dicente ipso de hoc: Non omnes capiunt verbum istud. Ad quam tamen benigna mox exhortatione eos qui possint, inuitat, dicens: Qui potest capere, capiat. Et paulò pòst: eisdem qui vel vxorem, vel alios cognatos & implicamenta mundi huius propter ipsum reliquerint, centuplum promittit in hac vita præmium, & in seculo futuro vitam æternam. Vndè certè gratia distinctionis non Moyses hoc indumento vestiri Aaron & filios eius iubetur, sicut de prioribus dicitur: Vestiesq; his omnibus Aaron fratrem tuum, & filios eius cum eo. Sed facies, inquit, feminalia linea, vt operiant carnem. Ipsi, inquit, operiant carnem turpitudinis suæ, tu feminalia pontifici & filijs eius facies, tu castitatis regulam docebis, tu abstinendum ab vxorio complexu eis, qui sacerdotio functuri sunt, intimabis. Nulli tamen violentum huiusmodi continentiæ iugum impones: sed quicunque sacerdotes fieri ac ministerio seruire altaris volunt, ipsi sua sponte vxorum serui esse desistent. Quod vbi perfecerint, & suscepto semel continentiæ proposito ministros se sanctuarij atque altaris fore consentiunt, aderit lex diuina, quæ velut cæterum illius habitum sacerdotibus congruum imponens, quomodò viuere vel docere debeant, abundanter instituat, congaudensq; spontaneæ ipsorum deuotioni, dignum sacerdotio decus sapientiæ, patientiæ, mansuetudinis, misericordiæ, zeli spiritalis, humilitatis, timoris Domini, cęterorumq; huiusmodi ornamẽtorum superaddat. Alioquì iniquitatis rei moriuntur. Mortem nanque certissimam incurrit animæ, si quis luxuriosè viuens, sacerdotalem sibi vsurpare gradum præsumit.

Non nisi cælibes aut continentes ad altaris ministerium conserandi.

Nemo inuitus cogitur ad cælibatum amplectẽdũ. Matt. 19.

Ibidem.

Nulli violẽtũ continentiæ iugum imponendum: sed cùm sponte susceperint, ferre deseẽp debent.

Certissimam animæ mortẽ incurrunt incontinentes sacerdotes.

2. IDEM Beda in primum caput Lucæ, in ea verba, Et factum est vt implerẽtur dies officij eius, abijt in domum suam: Hoc est quod dixi, quòd vicis suæ tempore pontifices, templi tantùm officijs mancipati, non solùm à complexu vxorum, sed ab ipso quoq; domorum suarum abstinerent ingressu. Vbi nostri temporis sacerdotibus, quibus sẽper altari seruire iubetur, perpetuò seruãdæ castitatis exẽplum datur. Quia enim tũc sacerdotalis ex stirpe Aarõ successio quærebatur, necessariò tẽpus substituẽdæ soboli procurabatur. At quia nunc non carnalis successio, sed perfectio spiritalis inquiritur,

Exemplum datur Sacerdotibus nostris ppetuæ castitatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Semper castitas obseruanda præcipitur.

tur:consequẽter sacerdotibus, vt semp altari queant assistere,semper ab vxoribus continendum, semper castitas obseruanda præcipitur.

1.Cor 7. Argumẽta B. Hieronymi, p cælibatu ministrorum altaris. 1.Reg 21.

3. HIERONYMVS in caput primum epistolæ ad Titum: Si Laicis imperatur,vt propter orationem abstineãt se ab vxorum coitu: quid de episcopo sentiendum est, qui quotidiè pro suis populiq; peccatis,illibatas DEO oblaturus est victimas? Relegamus libros Regum, & inueniemus sacerdotem Abimelech de panibus propositionis noluisse priùs dare Dauid & pueris eius: nisi interrogaret,vtrùm mundi essent pueri à muliere,non vtiquè aliena,sed coniuge.Et nisi eos audisset ab heri & nudiustertiùs vacâsse ab ope coniugali: nequaquàm panes quos priùs negauerat,concessisset.

Panum propositionis & corporis Christi differentia.

Tantum intereſt inter propoſitionis panes & corpus CHRISTI,quãtum inter vmbram & corpora, inter imaginem & veritatem: inter exemplaria futurorum, & ea ipsa quæ per exemplaria præfigurabãtur. Quomodò itaque mansuetudo, patiẽtia,sobrietas,moderatio, abstinentia lucri, hospitalitas quoquè & benignitas præcipuè esse debent in Episcopo,& inter cunctos laicos eminentia:Sic & castitas propria & (vt ità dixerim) pudicitia sacerdotalis: vt non solùm ab opere se immũdo abstineat,sed etiam à iactu oculi & cogitationis errore mens,CHRISTI corpus confectura,sit libera.

1.Tim.3. Tit.1.

Sacerdotalis pudicitia qualis in episcopo.

Continentia Sacerdotũ & ministrorum altaris.

4. IDEM in apologia pro libris aduersùs Iouinianum:Eccè perspicuè nuptias diximus concedi in Euangelio; sed tamen eaſdem in suo officio permanentes,præmia castitatis capere non posse. Quod si indignè accipiunt mariti, non mihi irascantur,sed scripturis sanctis, immò episcopis & presbyteris & diaconis & vniuerso choro sacerdotali & Leuitico, qui se nouerunt hostias offerre non posse, si operi seruiant coniugali. Ibidèm: Apostoli vel virgines,vel post nuptias continentes: Episcopi,presbyteri, diaconi aut virgines eliguntur,aut vidui, aut certè post sacerdotium in æternum pudici.

Non eliguntur nisi post Sacerdotium in æternum pudici.

Psal.140.

5. ORIGENES homilia vigesimatertia in librum Numerorũ: Si oratio iusti sicut incensum offertur in conspectu Domini, & eleuatio manuum eius sacrificium est vespertinum. Dicit autem Apostolus ijs qui in coniugijs sunt: Nolite fraudare inuicèm, nisi fortè ex consensu ad tempus,vt vacetis orationi,& iterùm in id ipsum sitis: certum est quia impeditur sacrificium indesinens ijs,qui coniugalibus necessitatibus seruiunt. Vndè videtur mihi,quòd illius est solius offerre sacrificium indesinens, qui indesinenti & perpetuæ se deuouerit castitati.

1.Cor 7.

Castitati ppetuæ se deuouentes,apti sunt ad sacrificandum.

6 AM-

6. AMBROSIVS epistola octogesimasecunda ad Vercellensem Ecclesiam:Vnius vxoris virum præcipit esse,non quô exortem excludat coniugij,(nam hoc supra legem prẽcepti est)sed vt coniugali castimonia seruet ablutionis suæ gratiam. Neque iterùm, vt filios in sacerdotio creare Apostolica inuitetur authoritate. Habentem enim dixit filios, non facientem: neque coniugium iterare. Quod ideò non prætermisi, quia plerique ità argumentantur, vnius vxoris virum dici post Baptismum habitæ, eò quòd Baptismo vitium sit ablutum,quo adferebatur impedimentum.Et vitia quidem atque peccata diluuntur omnia,vt si quis contaminauerit suum corpus cum plurimis,quas nulla coniugij lege sociauerit, remittantur ei omnia, sed coniugia nõ resoluuntur si quis iterauerit. Culpa enim lauacro,non lex,soluitur. Nulla enim culpa coniugij, sed lex est. Quod legis est igitur,non remittitur quasi culpa, sed tenetur quasi lex.Ideò Apostolus legem posuit,dicens:Si quis sine crimine est vnius vxoris vir. Ergò quia sine crimine est vnius vxoris vir,tenetur ad legem sacerdotij suscipiendi. Qui autem iterauerit coniugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogatiua exuitur sacerdotis.Diximus quid legis est:dicamus etiam quid rationis. Sed priùs cognoscamus non solùm hoc Apostolum de episcopo & presbytero statuisse, sed etiàm Patres in Concilio Niceni tractatus addidisse: Neq; clericum quenquam debere esse,qui secunda coniugia sortitus sit. Quomodò enim potest consolari viduam,honorare, cohortari ad custodiendam viduitatem, seruandam marito fidem, quam ipse priori coniugio non reseruauerit? Aut quid interesset inter populum & sacerdotem,si ijsdem adstringerentur legibus?Debet prępõderare vita sacerdotis,sicut præponderat gratia.

1.Tim.3.

Matrimonio vti in Episco. patu nõ licet.

Bigamus ad sacerdotium inhabilis.

Tit.1.

Vita Sacerdotis ppondera-re debet.

7. IDEM Ambrosius libro primo officiorum,capite quinquagesimo,eoq; vltimo,loquens de ministris altaris: Inoffensum autem exhibendum & immaculatũ ministerium,nec vllo coniugali coitu violandum cognoscitis, qui integro corpore, incorrupto pudore,alieni etiam ab ipso consortio coniugali,sacri ministerij gratiam recepistis.Quod eò non præterij,quia in plerisque abditioribus locis cùm ministerium gererent,vel etiam sacerdotium, filios susceperunt, & id tanquàm vsu veteri defendunt, quandò per interualla dierum sacrificium deferebatur, & tamen castificabatur etiam populus per biduum aut per triduum,vt ad sacrificium purus accederet, vt in veteri testamento legimus.Et lauabant vestimenta sua.

Sacerdotib. & ministris altaris quis cõiugatis,seruãda est cõtinẽtia.

Exod.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si in figura tanta obseruantia, quanta in veritate? Disce sacerdos atq; Leuita, quid sit lauare vestimenta tua, vt mundum corpus celebrãdis exhibeas sacramentis.

8. EVSEBIVS Pamphili libro primo de demõstratiõe euangelica, capite nono: Meritò aliquis quæsierit, quænã causa sit, cur prisci in nuptijs & procreatione liberorũ plurimùm studij posuerint: nos verò hãc partem negligamus. Aduersùs hæc talem licet ex ipsis Hebræorum oraculis rationem colligere. Quicunque ante Moysen de laude pietatis nomen adepti sunt, hi tunc initium habente, tunc; primùm existente vita, fuisse memorantur: quæ verò ad nos pertinent, tendere ad finem. Quare illos magna cum cura sobolis incrementum quæsiuisse, quum per illud tempus & numerus hominum augesceret, & multiplicaretur, atque indiès robur acciperet genus humanum: nobis verò non admodùm curæ esse hoc, vtpotè cùm res iam interire ac desinere, atque ad extremum finem tendere credantur, quandò planè dicitur, ante vitæ consummationem, Euangelicam in foribus adesse doctrinam, & renouatio ac generatio alterius seculi, quod breui instet futurum, denunciatur. Vna igitur defensio hæc, altera autem erit huiusmodi: Priscis illis qui remissiorem ac liberiorem vitam agebant, nihil erat impedimento, nè domui liberisq; præessent, ac pariter diuinę quoquè rei vacarent, qñ vnà cum vxoribus, & liberis, & domo, religioni assiduam dare operã poterãt, & nusquàm ob vllas res externas à meliore proposito auellebantur. Res verò nostræ innumerabilia habent, quę extrinsecùs premant, & quæ in alienas curas vndiq; trahant, & ab earum rerum studio quę Deo placent, abducant. Hanc igitur causam esse, cur nubendi ratio contrahatur, Euangelicæ doctrinę verbum demonstrat, vbi ait: Hoc autem dico, fratres, tempus breue est: Reliquum est, vt & qui habent vxores, tanquàm non habentes sint: & qui flent, tanquàm non flentes: & qui gaudent, tanquàm non gaudentes: & qui emunt, tanquàm non possidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquàm non vtentes. Præterit enim figura huius mundi. Volo autem vos sine solicitudine esse. Qui sine vxore est, solicitus est de ijs quę Domini sunt, quomodò placeat Domino. Qui autem cum vxore est, solicitus est de ijs quę sunt mũdi, quomodò placeat vxori. & diuisus est. Et mulier innupta, & virgo cogitat quę Domini sunt, vt placeat Domino, vt sit sancta & corpore & spiritu: quę autem nupta est, cogitat quę sunt mũdi, quomodò placeat viro. Porrò hoc ad vtilitatem vestram dico, non vt laqueum

Cur in veteri lege maior habebatur cura nuptiarum & procreationis liberorũ quàm in noua lege.

Prima causa.

Secunda.

1. Cor. 7.

laqueum vobis injiciam, sed ad id quod honestum est, & quòd facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi: Palàm igitur in his causam, cur à nuptijs sit abstinendum, proponit, vbi temporum, rerumq; extrinsecùs ingruentium stoliditatem reprehendit, quorum nihil priscis illis accidebat. Ad hæc tertia quoquè ratio adiungi potest, propter quam veteres illi Dei cultores, in procreatione liberorum plurimũ studij collocarent. Quum reliqui homines in morum peruersitate maius indiès incrementum accepissent, atque in immanem, & ab omni humanitate alienam, & planè ferinam vitam relapsi essent, & impium prorsùs omniq; religioni inimicum morem, facilè corruissent: valdè pauci, & facilè numerabiles, qui supererant, ea sectantes quæ priùs à nobis dicta sunt, à multorum consuetudine, & à communi cum reliquis hominibus victu, se amouebant. Porrò autem cùm seorsùm ab alijs gentibus, singulariq; more viuerent, nouam quandam reip. rationem, vitámque studiosam Sapientiæ, veréque ipsius DEI cultricem, & reliquis hominibus impermiscuam, instituerunt. Vt igitur posteris quoquè illorum propriæ religionis, tanquàm scintilla quædam reparandi ignis, ità aliquod semen seruaretur, neque vnà cum ipsorum decessu ipsorum pietas deficeret atque interiret, meritò & generandæ & alendæ sobolis curam introduxêre, vt sic Doctores atque Magistri propriorum liberorum existerent, quippe qui posteris successores pietatis, propriæq; virtutis hæredes relinquere, pulchrum atque honestum iudicarent. Hinc sanè Prophetæ innumerabiles & viri iusti, quin ipse quoquè Saluator ac Dominus noster, eiúsque discipuli atque Apostoli, ab illorum disciplina profecti sunt. Quòd si qui etiam vitiosi ab eisdem prodiêrunt, quasi paleæ simul cum tritico subnascentes, non ob id tamen culpandi qui genuerint, aut qui enutrierint, quandò etiam de discipulis Saluatoris aliquos nouimus libertate voluntatis auersos, à recto aberrâsse. Causa igitur ob quam viri sancti priscis temporibus magno cum studio liberos susciperent, reddita est: quæ non ampliùs in nobis locũ habere dicenda est, quippe quum, Deo fauente, per Euangelicam Saluatoris nostri doctrinam, innumerabiles gentes & populos, in vrbibus & regionibus & agris liceat nobis oculis intueri, eodem animo festinantes & ad sancta Euangelicę doctrinę præcepta concurrentes: quibus quidem satis superque sit, si doctores ac prædicatores diuini verbi omnibus & vitæ vinculis, & solicitudinibus liberati, possint sufficere.

Tertia, eaque efficacior ratio.

In noua lege iam adductæ causæ locum nõ habent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

His aũt ipsis maximè in præsentia, vt melioribus studijs vacẽt liberiùs, seiunctus à re vxoria victus adamatur, veluti ijs qui diuina & incorporea sobole propaganda, occupati teneantur, & non vnius, neque duorum liberorum, sed aceruatim innumerabilis multitudinis educationem, sanctamq; disciplinam, ac reliquæ instituendæ vitæ curam susceperint. Postremùm omnium si quis priscorum illorum vitas, de quibus nunc loquimur, diligenter exploret, inueniet eos initio quidem ætatis, soboli augendæ, coniugioq; vacantes, maturè autem abstinentes atque cessantes. Scriptum est enim, quòd placuerit Enoch Deo postquàm genuit Mathusala. Vbi scriptura planè post genitum filium Deo placuisse illum, de quo loquitur, memorat, neque illi posthàc alios genitos filios prodit. Noë quoquè vir iustus post susceptiõem liberorum, solus cum familia, quum reliqua omnia quæcunque essent in terra perijssent, incolumis conseruatus, plurimis posthàc superfuisse annis inducitur, neque tamen vsquàm genuisse alios filios. Dicitur & Isaac postquã ex vna vxore geminæ prolis pater factus est, desijsse cũ illa consuescere. Et Ioseph, quum præsertim apud Aegyptios versatus sit, nõ plùs quàm duorum filiorum pater extitisse inuenitur, quorum matrem vnam duntaxàt in matrimonio habuerit. Ipse etiàm Moyses atque eius frater Aaron, antequàm ipsis Deus apparuerit, filios genuisse memorantur: postquàm autem diuina oracula acceperunt, nõ amplius genitos ab illis filios inuenias. quid porrò de Melchisedech est dicendum, cuius omninò non filius, non genus, nõ successio refertur? neque item Iesu, qui in Moysi locum successit, neque plurimorum aliorum prophetarum. Quum autem de Abraham & Iacob quæri soleat, qui multiplicem sobolem propagauerunt, alibi nos ociosiùs huiusce rei rationem reddidimus: vbi de sanctorum veterum virorum multiplici cõiugio, multiplicique sobole disseruimus. Ad quæ scripta nostra in præsenti studiosos lectores remittimus: hoc vnum admonentes, nè noui quidem testamenti legibus, quę ad susceptionem liberorum pertinent, omninò interdici, sed in hoc quoquè ijs consentanea quæ de priscis illis sanctis viris memorantur, instituta haberi. Oportet enim, dicit sermo Diuinus, episcopum vnius vxoris virum esse. Veruntamen eos qui sacrati sint, atque in Dei ministerio cultuq; occupati, continere deincèps seipsos à commercio vxoris decet: qui autem non ad tantum assumpti sint sacerdotij munus, ijs idem sermo diuinus indulget.

Continentia Patriarcharũ veteris testamenti.

Enoch Genes 5. Eccles 44.

Noë.

Isaac.

Ioseph.

Moyses & Aaron.

Melchisedech.

Iosue.

1. Timo. 3. Tit. 1.

Episcoporũ continentia.

Ex Gratiano. 9. APVD Gratianum distinctione vigesimaoctaua sequentes canones

nones & decreta citantur Gregorij & cæterorum.

GREGORIVS Magnus in epistola ad Petrum Subdiaconum: Nullum facere Subdiaconum præsumant Episcopi, nisi qui se castè victurum promiserit, quia nullus ad ministeriũ altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

Habetur lib. 1. epistol. 42. Subdiaconorum continentia.

INNOCENTIVS secundus: Decernimus vt hi qui in ordine Subdiaconatus & supra vxores duxerint, aut cõcubinas habuerint, officio atquè ecclesiastico beneficio careant. Cùm enim ipsi templũ & vasa Domini, & sacrarium Spiritus sancti debeant esse & dici, indignum est eos cubilibus & immunditijs deseruire.

CONCILIVM Toletanum quintum: Quandò Presbyteri & Diaconi per parochias constituũtur, oportet eos professionem suo episcopo facere, vt castè & purè viuant sub timore Dei: vt dum eos talis professio obligat, vitæ sanctæ disciplinam retineant.

Habes in 4. Tolet. cõ 26. Presbyterorũ & Diaconorũ professio de seruanda cõtinentia.

CONCILIVM Toletanum secundum: De his quos voluntas parentum à primis infantiæ annis clericatus officio mancipauerit, id statuimus obseruandum, vt mox detonsi, vel ministerio lectorũ traditi, in domo Ecclesiæ sub Episcopali præsentia à præposito sibi debeant erudiri. At vbi octauumdecimum ætatis suæ compleuerint annum, coram totius cleri plebisq; conspectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab Episcopo perscrutetur: quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit, & promissionem castimonię suæ absque coniugali necessitate sese spoponderint seruaturos: hi tanquàm appetitores arctissimæ viæ, leuissimo Domini iugo subdantur: ac primùm Subdiaconi ministerium, habita probatiõe professionis suæ, à vicesimo anno suscipiant. Quod si inculpabiliter ac inoffensè vigintiquinq; annos peregerint, ad Diaconi officium (si adimplere id posse ab Episcopo probantur) promoueri debent. Cauendum est tamen his, nè quandò suæ sponsionis immemores, aut ad terrenas nuptias, aut ad furtiuos concubitus vltrò concurrant. Quod si fortè fecerint, vt sacrilegij rei, ab Ecclesia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo licentiam auferre non possumus: ità vt cùm prouectæ ætatis in coniugio positi renunciaturos se pari consensu operibus carnis spopõderint, ad sacros ordines adspirent.

Habetur in Conci. 2. Toletan. can. 1.

Castimoniæ professio apud clericos ante subdiaconatum.

Sacrilegij rei

1. Cor. 7.

CONCILIVM Arelatense tertium: Assumi aliquem ad sacerdotium in coniugij vinculo constitutum non oportet, nisi fuerit

Est Canon 2. secundi Arelatens. Cõcil.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cõiugati nõ ꝓmouẽdi ad sacerdotiũ ni si ꝓmissa cõtinentia.

promissa conuersio. Ex eodem tertiò citat & hunc canõnem: Præterea placuit, vt deincèps non ordinentur diaconi coniugati, nisi qui priùs conuersionis proposito professi fuerint castitatem.

Nec diaconi.

10. APVD eundem Gratianum distinctione octogesimasecunda, citatur Siricius Papa: Plurimos sacerdotes Christi atq; Leuitas post longa cõsecrationis suæ tempora, tam de coniugibus proprijs, quàm etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreâsse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc, quisquis ille est sectator libidinum, præceptorq; vitiorum, si æstimat quòd in lege Moysi passim sacris ordinibus à Domino laxata sunt fræna luxuriæ: cur eos, quibus committebantur sancta sanctorum, præmonet, dicens: Sancti estote, quia & ego sanctus sum, Dominus Deus vester? Cur etiam procùl à suis domibus, anno vicis suæ, in templo habitare iussi sunt sacerdotes? Hac videlicet ratione, nè vel cum vxoribus possent carnale exercere commercium, vt cõscientiæ integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus etiam, expleto deseruitionis suæ tẽpore, vxorius vsus solius successionis causa fuerat relaxatus: quia non ex alia nisi ex tribu Leui, quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti. Vndè & Dominus Iesus cùm nos suo illustrâsset aduentu, in euangelio protestatur, quia legem venerit implere, non soluere. Et ideò ecclesiam, cuius sponsus est speciosus forma, castitatis voluit splendore radiare, vt in die iudicij, cùm rursùs aduenerit, sine macula & ruga eam possit, sicut per Apostolum suum instituit, rebili lege constringimur, vt à die ordinationis nostræ, sobrietati ac pudicitiæ & corda nostra mancipemus & corpore, dummodò per omnia Deo nostro in his, quæ quotidiè offerimus, sacrificijs placeamus. Qui autem in carne sunt, dicente electionis vase, Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Et vbi poterit, nisi in corporibus (sicut legimus) sanctis, Dei spiritus habitare? Et quia aliquanti de qbus loqmur, vt tua sanctitas retulit, ignoratione &c. Vide eundem in epistola quarta ad Episcopos Aphricæ, capite nono: Præterea quod dignũ & pudicum & honestum est, suademus, vt sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus suis non coeant, quia in ministerio diuino quotidianis necessitatibus occupantur. Ad Corinthios nanque sic Paulus scribit, dicẽs: Abstinete vos, vt vacetis oratiõi. Si ergò laicis ab-

Leuit.20. Luc.1.

Cur vxores habebant.

Matth.5. Cant.4. Christus voluit sacerdotes & Leuitas noui testamẽti esse continentes. Ephes.5.

Rom.8. 1.Cor.7. Ibidẽm 6. 2 Cor.6. Sapient.1.

Ex epi. ad Episcopos Africæ, à Gratiãno non citata.

Cõtinẽtia Sacerdotum & Leuitarum. 1.Cor.7.

abstinentia imperatur, vt possint deprecantes audiri, quãtò magis sacerdos vtiq; omni momento paratus esse debet, munditiæ puritate securus, nè aut sacrificium offerat, aut baptizare cogatur? Qui si contaminatus est carnali concupiscentia, qd faciet? Excusabit? Quo pudore, qua mente vsurpabit? Qua conscientia, quo merito hic exaudiri se credit, quum dictũ sit: Omnia munda mundis, cõinquinatis autem & infidelibus nihili mundum. Qua de re hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobrium, quod potest iure etiã gentilitas aculare. * Fortè creditur, quia scriptum est: Vnius vxoris virum. Nõ * permanenti in concupiscentia generandi dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros nõ admisit, qui ait: Vellem autem omnes homines sic esse, sicuti & ego. Et apertiùs declarat, dicens: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu.

Hæc ijsdẽ verbis ab Innocẽtio 1. reperita sunt in epi. 2. ad Victricium Rothomagensem. Tit 1.

1.Tim.1. Tit. 1.

* Sed fortè licere hoc creditur,

* permanẽtẽ

1.Cor.7. Rom.8.

IN eadem dist. octogesimasecunda citatur Innocentius primus, capite primo: Proposuisti, quid de his obseruari debeat, quos in diaconij ministerio, aut in officio presbyterij positos, incontinentes esse aut fuisse, generati filij prodiderũt. De his & diuinarum legum manifesta est disciplina & beatæ recordationis viri Siricij episcopi monita euidentia commeârunt, vt incontinentes, in officijs talibus positi, omni ecclesiastico honore priuarentur, nec admitterentur accedere ad ministerium, quod sola continentia oportet impleri. Est enim vetus admodùm sacræ legis authoritas, iam indè ab initio custodita, quòd in templo anno vicis suę habitare præcepti sunt sacerdotes, vt seruientes sacris oblationibus, puros & ab omni labe purgatos, sibi vendicent diuina ministeria: neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale consortium, qa scriptum est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum, Dñs Deus vester. Quibus vtiquè propter sobolis successionem vxorius vsus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere: quantò magis hi sacerdotes vel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel sacerdotium vel ministerium sine successione est, nec prę terit dies, qua vel à sacrificijs diuinis, vel à baptismatis officio vacent? Nam si beatus Apostol⁹ Paul⁹ ad Corinthios scribit, dicẽs: Abstinete vos ad tẽpus, vt vacetis oratiõi: & hoc vtiq; laicis prę cepit: multò magis sacerdotes, qbus & orandi & sacrificandi iuge officium est, semper debebũt ab huiusmodi consortio abstinere. Qui si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare vsurpabit, aut

Rursùm ex Gratiano.

Habetur in epi. 3. ad Exuperiũ Tolosanum Episcopum.

Sirieij decretũ renouatur.

Lucæ 1. 1.Par.24.

Leu.11. & 20.

Num.18.

Continentia sacerdotum.

1.Cor.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut qua conſcientia, quóve merito exaudiri ſe credit, quum dictū
Tit. 1. ſit, Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil
mundum? Sed fortaſsè hoc licere credit, quia ſcriptum eſt: Vnius
1.Tim.3. Tit. 1 vxoris virum. Non de permanente in cōcupiſcentia generandi hoc
1.Cor.7. dixit, ſed propter continentiam futurā. Neque enim integros cor-
pore non admiſit, qui ait: Vellem autem omnes ſic eſſe, ſicut & ego.
Rom.8. Quod & apertiùs declarat, dicēs: Qui autem in carne ſunt, Deo pla-
cere non poſſunt. Vos autem iam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu: &
habentem filios, non generātem, dixit: Sed ea planè diſpar & diuer-
ſa ſententia eſt. Nam ſi ad aliquos forma illa eccleſiaſticæ vitæ pari-
ter & diſciplinæ, quæ ab Epiſcopo Siricio ad prouincias cōmeauit,
non probabitur peruenisſe, his ignorationis venia remittitur, ità vt
de cætero penitùs incipiant abſtinere. Et ità gradus, in quibus in-
uenti fuerint, ſic retententur, vt eis non liceat ad potiora conſcendere.
Quibus in beneficio eſſe debet, quòd hunc ipſum locum, quem re-
tinent, non amittunt. Si qui autem ſciſſe formam viuendi miſſam à
Siricio detegentur, neque ſtatim cupiditates libidinis abieciſſe, illi
ſunt modis omnibus ſubmouēdi: quia poſt admonitionem cogni-
tam, prę ponendam arbitrati ſunt voluptatem.

Non habet Gratianus. CONCILIVM Agathenſe, quod Innocentij & Siricij decretū
approbauit, capite nono ſic habet: Placuit etiam, vt ſi Presbyteri
vel Diaconi coniugati, ad torum vxorum ſuarum redire voluerint,
Siricij & Innocentij decretum renouatur. Papæ Innocentij ordinatio, vel Siricij Epiſcopi authoritas, quæ eſt
his canonibus inſerta, ſeruetur. Quòd ſi ad aliquos formula illa ec-
cleſiaſticæ vitæ pariter & diſciplinæ, quę à Siricio Epiſcopo ad pro-
uincias commeauit, non probabitur peruenisſe, eis ignorationis
venia remittitur, ità vt de cætero penitùs incipiant abſtinere. Et ità
gradus ſuos, in quibus inuenti fuerint, ſic retineant, vt ad potiora
eis non liceat aſcendere. Quibus in beneficio eſſe debet, &c. vt Inno-
centius dixit.

1. B THEOPHYLACTVS in caput ſeptimū prioris ad Co-
rinthios: Honor itaque eius eſt, ſeruare filiam virginē, eamq; ob rem
1.Cor.7. laudatur. Benè enim, inquit, facit. Porrò qui elocat nuptum virgi-
nem, & ipſe benè facit: non enim peccatum eſt elocare. Omne au-
tem quod non eſt peccatum, benè fit. Melius verò eſt non elocare,
virtus enim eſt. Et paulò antè: Et ſi nupſerit virgo, non peccauit.
Virgini quæ Deo cōſecrata eſt, nubere non licet. Virginem hic dicit, non eam quæ Deo conſecrata ſit, (ea enim ſi nu-
pſerit peccauit omninò, vtpotè quæ mœchum ſuperinduxerit ſpō-
ſo ſuo Chriſto) ſed innuptam dum puellam. Ea enim ſi nupſerit, nō
pecca-

peccauit: nec enim res impura eſt Matrimonium.

2. HIERONYMVS libro primo contra Iouinianum, vt ſuprà, quæſtione quarta, A 2.

Excuſatiōes & argumenta incōtinentiū Religioſorū & Sacerdotū. 1.Cor.7.

3. GREGORIVS in caput decimumquintum libri primi Regum: Nonnulli continentiam profeſsi, dum à carnis concupiſcentia ſuperantur, in cōiugali vita ſaluari poſſe confidunt. Quidam & dum Apoſtoli licētiam audiunt, Vnuſquiſq; ſuam vxorem habeat, & vnaquęq; ſuum virum: ſine diſcretiōe perſonarum, omnes in hoc præcepto concludi, & ſacrorum ordinum viros coniugali copula vti poſſe fatētur. Huiuſmodi enim ſenſus, Amalechita camelus eſt: quia quaſi ex ratione incipit, ſed ad irrationabilem vitam trahit.

1.Cor.7. 4. EPIPHANIVS hęreſi ſexageſimaprima cōtra Apoſtolicos, agens de ijs verbis Pauli: Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſua, quòd ſit ſupadulta, & ità oportet fieri: quod vult faciat, non peccat ſi nubat. Nunquid Apoſtolus eam quæ ſemel virginitatem Deo ſeruare decreuit, à proprio curſu detrahere volens, hęc præcepit? Non enim de bis ſermo eſt, ſed de virginibus q̄ nubēdi tempus exceſſerunt, quæ non ob virginitatem in vigore permanſerunt, ſed quòd viros non habuerunt, qui eas ad nuptias petiuiſſent.

Paulus quibus virginibus permittat matrimoniū.

5. HIERONYMVS in caput quinquageſimumſextum Eſaiæ: In Eunuchis intelligendi ſunt, de quibus Dominus in Euangelio loquitur, Qui ſe caſtrauerunt propter regna cęlorum: quales erant & Apoſtoli, quibus admirantibus, & pro rei difficultate dicentibus, Quis ergò poteſt ſaluus fieri? Reſpondit Saluator: Qui poteſt capere, capiat. Vndè & Apoſtolus de huiuſmodi Eunuchis, id eſt, de virginibus, præceptum Domini ſe non habere teſtatur: ſed dat conſilium, quaſi miſericordiam conſecutus à Domino, volens omnes eſſe ſicut ſeipſum. Tempus enim, ait, in collecto eſt: ſupereſt, vt qui habent vxores, ſic ſint quaſi non habeāt. Qui enim liber vocatus eſt à ſeruitute & officio coniugali, iſte verus eſt ſeruus Chriſti. Et poſt pauca: Qui ſint Eunuchi, ſuprà diximus, qui ſoliciti ſunt ad ea quæ Dei ſunt: de quibus loquitur & Sapientia, Beata ſterilis immaculata, quę non cognouit ſtratū in delicto, habebit fructum in viſitatione animarum. Et Eunuchus qui nō eſt operatus manu iniquitatē, neque cogitauit contra Dominum mala. Dabitur enim fidei eius electa gratia, & pars in templo Domini delectabilis. Hęc ſterilis virginitate fœcunda eſt: Hic Eunuchus regno cælorū vim facit, & violenter diripit illud. Iſte cuſtos eſt Sabbatorum, vt nunquàm faciat

Eunuchi euāgelici commendantur. Matth. 19.

1.Cor.7.

Sapient. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Plus offerunt quàm præceptum est. 1.Cor.7.

opera nuptiarum. Iste elegit quæ Dominus voluit, vt plus offerat quàm præceptum est: vt non indulgentiam Apostoli eius, sed volũtatem consideret. Iste tenet fœdus Domini sempiternum, vt non ad

Ioan 14.

tempus vacet orationi, & iterùm ad idipsum reuertatur: sed acceptorum esse se nouerit in domo Domini, quæ est Ecclesia eius, locum optimum. Multæ enim mansiones sunt apud patrem. Et qui

In Sacerdotali gradu cõstituti Eunuchi euangelici filios habẽt spirituales.

Eunuchus fuerit, ac fecerit vniuersa quæ scripta sunt, habebit in muris eius locum optimum, vt scilicet turris Domini efficiatur, & in sacerdotali consistat gradu: & pro carnis filijs, multos habeat filios spirituales. Talem fuisse Eunuchum quem Iesus amauit plurimùm, euangelistam Ioannem, Ecclesiasticæ tradunt historiæ, qui recubuit super pectus Iesu, qui Petro tardiùs ambulante, elatus virginitatis alis cucurrit ad Dominum: qui in secreta diuinæ se Natiuitatis immergens, ausus est dicere, quod cuncta secula nesciebant: In

Ioan.13.& 21.

Ioan.20.

Ioan.1.

principio erat verbum, & verbum erat apud Deum: & Deus erat verbum: hoc erat in principio apud Deum.

Matth 19. Spadonum euangelicorum laus.

6. Beatus BASILIVS in libro de vera virginitate: Et sunt spadones, qui seipsos abscíderunt propter regnum cælorum: qui etiam cæteris præstantiores sunt, quia quum neque naturæ ad castitatem tuendam nitantur auxilio, neque ab hominibus, quorum sub ditione sunt, spe præmij alliciantur, ipsi semet propter regna cælorum ad virginitatis præclarum certamen exercent, coniugiumq; & simul omne seculum eius seruandæ causa contemnunt, regnumq; cæleste cum sudore, gloriosisq; laboribus capessunt, &c. Qui seipsum instinctu gratiæ spiritalis abscidit, præcipuumq; ac singulare opus per cõtinentiam, & ardens ad cuncta exercitium, munus suum fecit, hic

Esaiæ 56.

suis, non alienis rectè factis, in cælesti regno honestus & clarus est. Eodem in loco interpretatur verba Esaiæ de ijsdem. Et in principio

Virginitatis cõmendatio.

libri hanc habet sententiam: Magnum reuerà quiddam ac præclarum virginitas est: quę (vt totum simul explicem) hominem incorruptibili Deo similimum facit. Hęc autem profectò non à corporibus ad animas manat: sed cũ incorporalis aĩæ propria & præcipua sit, eius preciosissima integritate corpora quoquè incorrupta seruantur.

Eunuchi euãgelici. Esaiæ 56.

7. AVGVSTINVS de sancta Virginitate, capite vigesimoquarto: De quibus autẽ spadonibus loquitur Deus per Esaiam prophetam, quibus se dicit daturum in domo sua & in muro suo locũ nominatum, meliorem multò quàm filiorum & filiarum: nisi de ijs,

Matth.19.

qui seipsos castrant propter regnum cælorum? Nam illis quibus ipsum

ipsum virile membrum debilitatur, vt generare non possint, sicut sunt Eunuchi diuitum & regum, sufficit vtiquè cùm Christiani fiunt, & Dei præcepta custodiunt, eo tamen proposito sunt, vt coniuges si possint haberent, cæteris in domo DEI coniugatis fidelibus adæquari, qui prolem licitè pudicèq; susceptam in Dei timore nutriunt, docentes filios suos, vt ponant in Deo spem suam, non autem accipere meliorem locum, quàm est filiorum atque filiarum. Neq; enim vxores animi virtute, sed carnis necessitate nõ ducunt.

Psalm. 77. Esaiæ 56.

ET capite vigesimoquinto: Cùm dixisset de spadonibus, Dabo eis in domo mea & in muro meo locum nominatum, meliorẽ multo quàm filiorum atque filiarum: nè quis nimiùm carnalis existimaret, in his verbis aliquid temporale sperandum, continuò subiecit: Nomen æternum dabo eis, nec vnquàm deerit. Aeternum hoc nomen quicquid illud est, spadonibus DEI, quod vtiquè gloriam quandã propriam excellẽtemq; significat, non erit commune cum multis, quanuis in eodẽ regno & in eadem domo constitutis. Nam ideò fortassis & nomen dictum est, quod eos quibus datur, distinguit à cæteris.

Propria quædam gloria in cælo promittitur Spadonibus euãgelicis.

8. TERTVLLIANVS libro primo ad vxorem: Voluntarijs spadonibus pro cupiditate cælesti, sáluo matrimonio, abstinẽtia toleratur: quantò magìs adempto? &c.

Iouinianus æquabat virginitatẽ matrimonio.

9. C HIERONYMVS aduersùs Iouinianum libro primo: Dicit (Iouinianꝰ) virgines, viduas, & maritatas, quę semel in Christo lotę sunt, si non discrepent cæteris operibus, eiusdem esse meriti. Quam eius hæresim eodem libro copiosissimè confutat.

Hæresis Iouiniani.

2. AVGVSTINVS de hæresibus ad Quoduultdeum, hæresi octogesimasecũda: A (Iouiniano) quodam monacho ista hæresis Iouinianistarũ, orta est ætate nostra cùm adhuc iuuenes essemus. Hic omnia peccata, sicut Stoici Philosophi, paria esse dicebat, nec posse peccare hominem lauacro regenerationis accepto, nec aliquid propeccare hominem lauacro regenerationis accepto, nec aliquid prodesse ieiunia, vel à cibis aliquibus abstinentiam. Virginitatem Marię destruebat, dicens eam pariendo fuisse corruptam. Virginitatẽ etiam sanctimonialium & continentiam sexus virilis in sanctis eligentibus cælibem vitam, coniugiorum castorum atque fidelitũ meritis adæquabat: ità vt quędam virgines sacrę proiectę iam ætatis in vrbe Roma, vbi hęc docebat, eo audito nupsisse dicantur: Non sanè ipse vel habebat, vel habere volebat vxorem, quod non propter aliquod apud DEVM maius meritum in regno vitæ perpetuæ profuturum, sed propter præsentem prodesse necessitatem,

Cõtinentiam virginum sacrarum castitati cõiugali æquabat: & ideircò quædã Sanctimoniales nupserunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nè homo coniugales patiatur moleſtias, diſputabat. Citò tamen iſta hæreſis oppreſſa & extincta eſt, nec vſque ad deceptionem aliquem ſacerdotum potuit peruenire.

Melius eſt in virginitate manere aut in cælibatu, q̃ matrimonio iungi.

3. CONCILIVM Tridentinum ſeſsione vigeſimaquarta, Canone decimo: Si quis dixerit, ſtatum coniugalem anteponendũ eſſe ſtatui virginitatis, vel cęlibatus, & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate aut cęlibatu, quàm iungi matrimonio, anathema ſit.

Sapien 8. Donum continentiæ petẽ tibus largitur Deus & in eũ ſperantibus.

4. AVGVSTINVS libro ſexto Confeſsionum, capite vndecimo: Putabam me miſerum fore nimis, ſi fœminę priuarer amplexibus, & medicinam miſericordiæ tuę ad eandem infirmitatem ſanãdam non cogitabam: quia expertus non eram, & propriarum viriũ credebam eſſe continentiam, quarum mihi nõ erat conſcius, cùm tam ſtultus eſſem, vt neſcirem, ſicut ſcriptum eſt: Neminem poſſe eſſe continentẽ, niſi tu dederis. Vtiquè dares, ſi gemitu interno pulſarem aures tuas, & fide ſolida in te iactarem curam meam.

Caſtitas inuitans Auguſt.

5. ET libro octauo, capite vndecimo: Aperiebatur ab ea parte, qua intenderam faciem, & quò tranſire trepidabam, caſta dignitas Cõtinentię, ſerena & non diſſolutè hilaris, honeſtè blandiens vt veniré, neque dubitarem, & extendens ad me ſuſcipiendum & amplectendum pias manus plenas gregibus bonorum exemplorum. Ibi tot pueri & puellę, ibi iuuẽtus multa & omnis ętas, & graues viduæ, & virgines anus, & in omnibus ipſa Continentia nequaquàm ſterilis, ſed fœcunda mater filiorum gaudiorum de marito te Domine. Et irridebat me irriſione exhortatoria, quaſi diceret: Tu non poteris quod iſti & iſtę? At verò iſti & iſtę in ſemetipſis poſſunt, ac non in Domino Deo ſuo? Dominus Deus eorum me dedit eis. Quid in te ſtas, & non ſtas? Proijce te in eum, noli metuere, non ſe ſubtrahet vt cadas. Proijce te ſecurus, excipiet te, & ſaluabit te.

Caſtitatem ſeruare poſſumus, non tam in nobiſipſis, q̃ in Domino Deo noſtro.

Contra eos q̃ dicunt, quoſdam caſtitatẽ ſeruare non poſſe.

Matth 7. Marc. 11. Petenda eſt à Domino caſtitas ardẽter

6. ORIGENES in caput decimumnonum Matthæi tractatu ſeptimo: Non omnes capiunt hoc verbũ, ſed quibus datum eſt. Quoniam autem quidam calumniantur quod Chriſtus ait, Quibus datũ eſt, quaſi excuſationem habentes, & volentes quidem eſſe in caſtitate, non autem prędentes. Quibus eſt reſpondendum: Si quidẽ accipimus ſimpliciter, quod dictum eſt, ſed quibus datum eſt: nõ autem attendimus quod alibi dicit: Petite, & dabitur vobis: & omnis qui petit, accipit: aut fideles non ſumus, aut ſcientes ſcripturas. qui enim vult capax eſſe verbi, quod de caſtitate poſitum eſt, petat credens dicenti, & accipiet, non dubitans de illo quod dictũ eſt: Omnis qui

& perſeuerãter. Ibidem. 1. Theſſ. 5. Luc. 11.

qui petit, accipit. Quis eſt ergò qui petit? q̃ credit Chriſto dicenti: Si ſteteritis orantes, credite quoniam accipietis. Debet autem qui petit, omnia facere quantùm ad ſe, vt oret ſpiritu, oret & mente, memor Apoſtolici verbi quod ait: Sine intermiſsione orantes. Vtile eſt autem ſcire quid debeat petere quis, vt mereatur accipere. vt quod ait: Dico vobis, etſi non dabit ei ſurgens propterea quòd amicus eſt eius, tamen propter importunitatem eius dabit ei quantos voluẽrit. Et addit: Et ego vobis dico: Petite, & dabitur vobis: quęrite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim qui quęrit, inuenit: & pulſanti aperietur.

Quibus detur continentiæ donum. Matth. 7. Luc. 11.

7. HIERONYMVS in decimumnonum caput Matthęi: Non omnes capiunt verbum iſtud. Nemo putet ſub hoc verbo vel fatũ, vel fortunam introduci: quòd hi ſunt virgines quibus à Deo datũ ſit, aut quos quidam ad hoc caſus adduxerit: ſed his datum eſt qui petiẽrunt, qui voluẽrunt, qui vt acciperent, laborauerunt. Omni enim petenti dabitur, & quęrens inueniet, & pulſanti aperietur. Ibidem: Quaſi hortantis vox Domini eſt, & milites ſuos ad pudicitię prędium concitantis: Qui poteſt capere, capiat: qui poteſt pugnare, pugnet, ſuperet ac triumphet.

Qui poteſt capere, capiat, quid ſignificet.

8. CHRYSOSTOMVS homilia LXIII. in caput decimumnonũ Matthęi: Qui poteſt capere, capiat. Ità magis animat atq; incẽdit, vel qa magnitudinem virtutis oſtẽdit, vel qa ineſtimabili miſericordia ſua noluit rem in neceſsitatem legis concludere. Et ad hęc poſsibile id eſſe monſtrat, vt eligendi cupiditas creſcere poſsit. Sed ſi electionis opus eſt id, inquies, quomodò incipiens ſtatim dixit: Nõ omnes capiunt, ſed quibus datum eſt? Vt ſingulare id eſſe certamen perdiſcas, nõ vt ſorte datam neceſsitatem ſuſpiceris. His enim datum eſt, qui ſponte id eligunt: quod ideò dixit, vt oſtenderet ſuperiore nobis auxilio eſſe opùs, (quod quidem omnibus illud expetẽtibus paratum eſt) ſi volumus in hac luctatione ſuperiores euadere. Solitus quippe eſt, quandocunquè res ardua proponitur, hoc vti modo dicendi: Vt etiam quãdò dicebat, Vobis eſt datum nõſſe myſteria regni cęlorum, quod maximè ità eſſe, prędenti loco approbatur. Nam ſi ſuperne ſolummodò donationis iſtud eſt, ac nihil penitùs qui ſe in perpetua virginitate conſeruant, cõferre videntur: ſuperfluè ipſis regnum cęlorum pollicetur, nec meritò à cęteris ipſos Eunuchis diſtinguit.

Quibus datũ ſit hoc verbũ

Luc. 8. Matth. 13: Caſtitatis cõſeruatio non eſt à ſolo Deo.

9. AVGVSTINVS in Pſalmum ſeptuageſimumquintum: Nõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sitis pigri ad vouendum, & cæte. vt in textu.

Ad eos quos pœnitet vouisse.

10. IDEM in epistola quadragesimaquinta ad Armentarium & Paulinam vxorem eius: Priusquàm esses voti reus, liberũ fuit, quo esses inferior: quanuis non sat gratulanda libertas, qua fit vt non debeatur quod cum luctu redditur. Nunc verò quia tenetur apud Deum sponsio tua, nõ te ad magnam iustitiam inuito, sed à magna iniquitate deterreo. Non enim talis eris, si non feceris quod vouisti, qualis mansisses, si nihil tale vouisses. Minor enim tunc esses, non peior. Modò autem tantum, quod absit, inferior, si fidem Deo fregeris, quanto beatior si persolueris. Nec ideò te vouisse pœniteat, immò gaude iam tibi sic non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, & dicta imple factis: ipse adiuuabit, qui vota tua expetit. Felix est necessitas, quæ in meliora compellit.

VI

Quæ est summaria doctrina superiorum?

A Quæ pro instituta dicta sunt hactenùs breuitate, eò sunt demùm referenda, vt habeant simplices assertionem Catholicam de septem Ecclesiæ Sacramentis. Quæ duplicis quidem esse generis inueniuntur.[a] Alia enim vt priora quinq;, singularem vnuscuiusq; fidelis salutem promouent: alia verò, duo videlicet posteriora, multiplicando Dei populo, & ecclesiæ propagãdæ deseruiunt. Vtrũq; autem illud ex diuina, nobisq; necessaria institutione efficiunt.

a Conc. Flo. rent.

B Enimuerò Baptismus[b] ad spiritualem vitam, quæ in Christo est, regenerat. Confirmatio[c] vires porrò ac robur addit regenerato, Eucharistia[d] cibus,

b Ioan. 3. b Tit. 3. b
c Actor. 8. c
d Ioan. 6. f

bus, potus ac viaticum est peregrinanti. Pœnitentia[e] præsens aduersùs omnes animi morbos pharmacum, lapsum hominem erigit, curatq; vulneratum. Succedit extrema[f] Vnctio, quæ in postrema cum morte lucta munit atque consolatur emigrantem.[g] Ordo deindè ministros præbet Ecclesiæ, qui sacris præsint, ac superiora omnia ritè procurent, dispensent, conseruent, & applicent. Denique Matrimonium[h] Christianam gentem propagat, & humanę prouidet incontinentiæ.

e Ioan 20. f Ezech. 18. g
f Iaco. 5. d
g Tit. 1. b 1. Cor. 4. a
h Ephes. 5. f g. 1. Corin. 7. a

C Vbi etiam istud discrimen retinendum est, q̃ Baptismus, Confirmatio & Ordo semel collata, nunq̃[a] iterentur. Baptismus item necessariò suscipitur[b] omnibus. Eucharistia à[c] ratione vtẽtibus, & à relapsis[d] Pœnitentia. At est arbitrarium vti relis quis, modò nullum contemnas, aut cùm ità fert tẽpus, contra ius & æquum negligas.

a Cõc. Florẽt. Trident. sess. 7. can. 9 de sacram. in gener. Augu. 2. contra epist. Parmẽ. ca. 13.
b Ioan. 3. b
c Trident. sess. 21. ca 4.
d Apoc. 2. b

D Hæc sunt igitur antidota, diuinaq; remedia, q̃ misericordia plenus ille[e] Samaritanus instituit, & Ecclesiæ præpositis dispensanda concredidit, nimirùm ad probè curandos ęgros, id est, peccatores omnes in Ecclesia, quoàd illi, si velint, veram perfectaniq; sanitatem adipiscantur. Quæ quidem remedia ritè cognoscere, salubriter accipere, atq; fideliter etiam alijs applicare, non artis profectò humanæ, sed Christianæ est Sapientiæ.

e Luc. 10. f 1. Cori. 4. a Ioan 20. e

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De qua cùm satìs dictũ sit hactenùs, quemadmodùm præsentis instituti ratio tulit, reliquum est, vt Christo duce ad alteram huius operis partem, quæ *Christianam Iustitiam* continet, porrò transeamus.

ECCLESIASTICI IIII.

SAPIENTIA filijs suis vitam inspirat, & suscipit inquirẽtes se, & præibit in via IVSTITIAE: & qui illam diligit, diligit vitam.

SCRIPTVRAE.

IOANNIS tertio: Nisì quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c.

AD Titum tertio: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis et renouationis spiritus sancti.

ACTORVM octauo: Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum.

IOANNIS sexto: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.

CARO enim mea verè est cibus, et sanguis meus verè est potus, &c.

IOANNIS vigesimo: Quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis.

EZECHIELIS decimooctauo: Conuertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: et non erit vobis in ruinam iniquitas. Facite vobis cor nouum et spiritũ nouum, &c.

IACOBI quinto: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, vngentes eum oleo in nomine DOMINI. et oratio fidei saluabit infirmum, et alleuabit eum DOMINUS: et si in peccatis sit, remittentur ei.

AD

AD Titum primo: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt constituas per ciuitates presbyteros, sicut et ego dispositi tibi.

PRIORIS ad Corinthios quarto: Sic nos existimet homo, vt ministros CHRISTI et dispensatores mysteriorum DEI. Hîc iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur.

AD Ephesios quinto: Sacramentũ hoc magnum est, ego autem dico in CHRISTO et in Ecclesia.

PRIORIS ad Corinthios septimo: Propter fornicationẽ vnusquisque suam vxorem habeat, et vnaquæque suum virum habeat.

IOANNIS tertio: Nisì quis renatus fuerit ex aqua etc.

APOCALYPSIS secundo: Memor esto itaque vndè exciderìs, et age pœnitentiam, et prima opera fac. Sin autem: venio tibi, et mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisì pœnitentiam egeris.

LVCAE decimo: Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: et vidẽs eum, misericordia motus est. Et appropians, alligauit vulnera eius, infundens oleũ et vinum.

PRIORIS ad Corinthios quarto, et IOANNIS vigesimo, vt suprà.

PATRES.

A CONCILIVM Florentinũ: Sacramentorum quinque prima, ad spiritualem vniuscuiusque hominis in seipso perfectiõem: duo vltima, ad totius Ecclesiæ regimen multiplicationemq; ordinata sunt. Per Baptismũ enim spiritualiter renascimur: per Cõfirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: Renati autem & roborati, nutrimur Diuina Eucharistiæ alimonia. Quòd si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur: spiritualiter etiã & corporaliter (prout animæ expedit) per extremam Vnctionẽ: per Ordinem verò Ecclesia gubernatur & multiplicatur spiritualiter, per Matrimonium corporaliter augetur. Septem sacramenta in quẽ finem sint instituta.

ICIDEM concilium: Inter hæc Sacramenta, tria sunt, Baptismus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Character qd sit,& à quot Sacramentis imprimatur.

simus, Cõfirmatio, & Ordo, quę characterẽ, id est, spirituale quoddam signum, à cæteris distinctiuum, imprimunt in anima indelebile. Vndè in eadem persona nõ reiterantur. Reliqua verò quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt.

Tria Sacramẽta imprimunt characterem.

2 Tridẽtinum cõcilium sessione septima, canone nono, de sacramentis in genere: Si quis dixerit, in tribus sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, nõ imprimi characterẽ in anima, hoc est, signũ quoddam spirituale & indelebile, vndè ea iterari non possunt, anathema sit.

Ordo & Baptismus non repetuntur.

3 Augustinus libro secundo contra Epistolam Parmeniani, capite decimotertio, docet de Sacramento Baptismi & Ordinis, quòd nõ repetantur. vide suprà de sacramẽto Ordinis, quæstiõe prima, A 1.

Paruuli sine communiõe S. Eucharistiæ saluari possunt.

4 Idem concilium sessione vigesimaprima, capite quarto: Deniq; eadem sancta synodus docet, paruulos, vsu rationis carentes, nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ communionẽ: siquidem per Baptismi lauacrũ regenerati, & Christo incorporati, adeptam iam filiorum Dei gratiã in illa ætate amittere non possunt. neque ideò tamen damnanda est antiquitas, si eum morẽ in quibusdam locis aliquãdò seruauit. Vt enim sanctissimi illi patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratiõe habuerũt: ità certè, eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine cõtrouersia credendum est.

TOMI SECVNDI AVTHORITATVM SACRAE SCRIPTVRAE ET SANCTORVM PATRVM, QVAE IN CATECHISMO DN. PETRI CANISII THEOLOGI SOCIETATIS IESV CITANTVR, ET NVNC PRIMVM EX IPSIS FONTIBVS FIDELITER COLLECTAE, IPSIS CATECHISMI VERBIS SVBSCRIPTAE SVNT, VNA CVM LOCVPLETISSIMO (tametsi adhuc sequenti) INDICE, FINIS.

CER-

CERTA ET BREVIS ERRATORVM TEXTVS PRAECEDENTIS TOMI SECVNDI, RECENSIO.

Pro ea facilè & cõmodè intelligenda, nõrit cordatus lector, priori quoque in ea numero indicari paginam, posteriori lineam, indè sequi aut breuissimè saltem innui lectionẽ veram. Hoc gnauiter obseruato, & restitutis sua in loca numeris aliquot, videlicet 130, 196, 235, 248, 299, 323, 331, 355, 461, facilis erit sequentiũ & intellectus & inuẽtio.

12,24. nta 29,20. tanũ 39,23. Compl 43,29. istis 45,19. diendũ 56,25. valeret. 61,26. mortis 67,32. mal 69,4. stupefactꝰ 72,15. affectio 87,23. neif 100,16 Iesv 105,15. sumptiõe 109,21. qs car 118,13. alim 127,17. nto 138,25. sanctũ I. 153,38. ntiã 170,8 inum ibi. 30. demùm 172,10. aliũ ibi. 13. Perr 174,7. iuuenis 175,8. Lond 180,9. in p ibi. 11,ipsiꝰ 182,8. tis vera. 183,6. prẽd 184,29. sum panis 189,4. ordinẽ Mel. 199,21. mox ambo. 200,12. fiẽtes 209,24. manet 217,33. fuit, 224,10 quas 235,6. qui 236,9. vniusc ibi. 32. me, & ipse viuet ꝓpter me. 237,39. vt si ibi. & ne- 239,13. supata 244,36. C Bas 248,6. ndam 261,24. reualuerit 265,13. simasept ibi. 30. educiꝰ 267,10. A Amn 272, 23. igit 274,7. A Con 277,17. tis act 285,38. sua cõf 290 39. fiat, d 291,39 te du 295, 14. B Bas 296,22. vt cùm 298,36. nomine 300,32. precator 308,31. ctis, Sed 314,30. tactꝰ 324,5 ris veteribꝰ 328,7. nemore 331,6. ibi 332,22. bat affectũ, 337,31 manẽ 341, 5. tuę 344,26. illa 352,24 In iniust 356,10. ctꝰ eiꝰ 359. titul. Vnctionis. ibi. 13 posset. 363,13. gasse ibi. 23. vlcus r 365. titul. Vnctionis ibi. 11. ndum 367,15. hęc v 373,7 Scri pturæ 375,27. istud cùm or 377,5. Nunc emꝑ ibi. 16 q̃ tẽpore 378,25. one vig 379,18. sicut & 381,15. videmꝰ 388,11. ꝓfluxit 390,8. cõsuetus 391,24 legis 396,32 accepit 400, 7. rũt potestatẽ 403,5. cap. 35. 406,11 suas 409,10. lus ad ib. 39. bis ca 412,1. Lucif ib. 3. la octog 414,10. clerici 415,18. aut q̃r 422,22. & q n 423,26. rdos 429,28. facit: etsi ib. 31. Rectorũ 433,18. quęsa 435,31. gloriemini 436,4. germanè 4 7. 29. nihil q 450, 20. C Cuius 451,2. moꝝrto 457. titul. Matrimonii. 462,9. in Chr 484,26. eff ib. 36. ipseꝑ 485,20. alius ibi. 29. gum, 486,19. gia 487,3. nõ coactę 491,12. ab ipso 495,2. consecrari 502,28. ra, d 503,7. nihil 509,5. & quod 510,5. luero ibid. 9. t, miserior 511,14. ab omnibus ibid. 23. fectamq;

MARGINALIVM TOMI EIVSDEM.

19,3. lib 4 con 31,15. Manuũ 32,1. men. ibid 2. sinus. 75,2. homil. 12. ibid. 8. pec. mer. 92,12. fab. 91,13. j. Tol. 102,26 feruntur 103,7. zati 112,10 veritatẽ ibi 18. suminus 113,14. Calosy. 116,32. rb. 9. 140,21. & 22. & suã hæ- 151,15. cõfic 156,7. Psal. 94. 162,18. Anglie. 164,11. Euarist. apud Iuonẽ & ibi. 12. brorũ Damasus in 165,18. cap. 2. 166,11. & 12. stor. itẽ in interp 177,11. Incr 180,17. offertur ibi 24 remed ibi 26. effugatur 183,8 gura 185,19. fiæ 191,6. vnius ib. 19. fia 200. 5. fit 213,9 Esa. 59. 221,9. ns sumpsit. 236,4. sign 241,25 quõ à Deo pũiti sint. 247,10. omol 252,25. xlix. Itẽ 266,16. 2. Tertul 281,20. rerũ cogitatiõe cõtritio cõparatur. 282,10 veniæ. 286,9 pœna 295,1. Vide ibi. 5. g 1. Ti. 302,1. xij. d 315,1 epist. 3. 323,17. xvj ex 324,11. institutiõe 344,12. nis 345,7 facit. ibi. 9. Iob 14. a iuxta lxx. 368,9 Pauor 380,18 tio ibi 22 sacra 382,18. lica Cypria. lib. 1. epist 2. ibid. linea 19. eximatur tota. ibi. 20 d 1 Tim. 387,6. 2 1. Tim. 391,6 eius. 395,3. 1. Tim. ibi. 6. cap. 5. 422,5. Rõ. 6. 416,7. Mat. 23. 450,27. cap. 7. ibi 28. Chrys. in 468,5. gc. Ro. 7 476,6. ꝑnẽ. ibi. 8. iij. ad monach 479,27. & 28. ptorem 487,27. cap 112. 504,15. est, ibid. 16. nõ licet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX VERBORVM

AC RERVM, SENTENTIARVMVE, NON QVIDEM

omnium, sed maximè familiarium & communium, in præcedẽtem II. Tomum Authoritatum, è Sacris Literis, sanctisq; & approbatis Patribus in Catechismo Dn. Petri Canisij passim allegatarum: opella Bartholomæi Laurẽtis (vulgò Poindicti) sedulo congestus, iuxtaq; literarum, Casuum, Numerorum etiàm alicubi ordinem, summa eiusdem curæ digestus.

MONITIVNCVLA AD LECTOREM.

Pro faciliori huius qui sequitur Indicis intellectu, vbi rit studiosus lector hic repetenda sibi ea ad verbum omnia, quæ superiùs ante prioris Tomi Indicem, monitionis vice habentur: vno hoc solùm excepto, quòd pro numerorum illic assignatorum restitutiõe, substituantur hoc loco numeri hi, suis in hoc tomo II. inserendi locis, nempe, 130. 196. 235. 248. 299. 323. 331. 355. 461.

Aaron & filij eius quo chrismate à Moyse peruncti 81. b 83.a
aaronis instàr qui quomodò hodiè vocãdi aut ordinandi 373.a
aaroni primò omnium sacerdotium collatum 392.b
aaroné, episcopi: Aaronis filios, presbyterorum formam prætulisse 393.a
aaronem post suam vocationem non dedisse operã liberis, quid sibi velit 500.b
aaronicorum sacerdotum & presbyterorum testamẽti noui comparatio seu coaptatio quæ qualis 405.
aaronicos sacerdotes vicis aut officij sui tẽpore seorsùm ab vxorib. habitãsse 495.b
Ab eucharistiq; separari communiõe, quàm sit graue 241.a
abironis & complicum eius aduersùs Moysen rebellio, 22.b eiusq; rebellionis pœnæ quàm horrendæ 425.a 446.b 447.a
ablui baptismo peccata prorsùs omnia 63.a
ablutio quæ cuius sit symbolum 10.a cur ter repetatur 55. b vbi conferatur 70. a
ab opere coniugali quibus & quandò potissimùm abstinendum 250.a
abrenunciatio 32. b 34.b 36. b 37.b
abrenũciatio quæ per quẽ qui pro infante fiat 44 b 47.b
abrenunciationis in baptismo factæ memoria quo valeat 77.a
abrenunciationis vox cur quibus frequenter vtenda 78.
abrenunciationes paruulorum qui iam indè ab initio Ecclesiæ fierent 77.b
abrenũciationum in baptismo faciendarũ modus olim quis 31.a
absorpti qui cur iam olim horrido terræ hiatu 425.a
absq; baptismo infantes aut paruulos non saluari 46. b 49. b
absq; exomologesi quò non accedendum 247.b
absq; pœnitentia non recuperari amissam iustitiam 258. a
absq; sacramentis religionem nullam constare, nec satis discerni posse 19.a
absq; sacramẽtali absolutione mori, quàm sit periculosum 299.a
absq; Spiritus sancti iniuria Vnctionẽ extremam sperni haud posse 359.a
abstinẽtia seu cõtinentia quæ quibus quãdò potissimùm necessaria 250.a
abusus verborum Christi hæreticus, quis, qualis aut quantus 259.a
Accedẽdum ad Eucharistiam qui sit 244.b
accedenti ad Eucharistiam, necessaria potissimùm quæ 245.b
accessa vel inaccessa quæ quibus 419.b
accessuro seu accessuræ ad mẽsam Domini, vndè abstinendum 250.a
accidentia vbi absq; subiecto sint 127 a
accusatrix nostri omniũ quæ 281 b
acerbitas Pœnarum ignis Purgatorij quãta 348.a
acerbitas horæ mortis quanta 368.
achab sua quid pœnitentia consequutus 272. b 273.a
acolytus qui seu ad quid ordinetur 402.a
acolyti qui 406.a
acquiescere in fide & sententia ecclesiæ, q̃ cui sit necessarium 242.b
actus sacerdotum quis quasi iudicialis existat 259.a
actus quot & qui in pœnitentibus requirantur 274.b
Ad altiora qui paulatim aut gradatim ascẽdendum 418.b
ad claues ecclesiæ quomodò aut quibꝰ cõfugiendum 297 a
ad Confirmationis sacramentum quomodò accedendum 80.b
ad damnationẽ pertinere, nisi baptizẽtur, paruulos 47.a
adeunda qui sacra communio 120.a 247.b
adhortatio ad communionem 239.b
adiutorium voti reddendi, vndè & quàm propè sit 481.b
adolitio incensi temeraria, quò cuiq; cessserit 23.
adoranda qui eucharistia, eamq; adorandã priùs quàm sumendam 555.
adorandum quod qui scabellum 158.a
adorari in mysterio carnem Christi 158.b
adoratam seu adorando sumendam esse eucharistiam 160.b
adorationis Dei & Christi ex scripturis testimonia 156.157.
ad preces presbyteri, corpus & sanguinem Christi confici 144.a
ad quæ olim Dominicis diebus conueniri soliti Christiani 131.b
ad sacerdotium promouibiles, aut promotiõe digni aptíve, qui 488.b 489.a
adspirare ad nuptias post votam deo castitatem, peccatum esse 478.b
adulterum adulterámve dimittẽti non licere copulari alteri 470.a
adulrera seu adultero viuente, non licere aliam (aliúmve) ducere 471.b
adulterij rei qui 453.b
adulterio spirituali obnoxię aut obnoxij q̃ 483.a
adulterſa cõiugia iure cęli, nõ fori, q̃ 471.b
ad vtriusq; speciei communionem nullos, nisi presbyteros iamiam celebrãtes, adstringi 230.b
Aedificantes templa, quid mercedis Chrysostomi iudicio ppetim habituri 172.b
ædificare aurum, argentum, lapides preciosos, quid 332.a 334.b 335.b
ægri qui quibus remedijs aut antidotis curandi 511.b
ægrotantibus quibus quid agendum 371.a
aërius qui & quàm lepidè suis coloribꝰ depictus 412.a
aërij hæretici hęretica aduersùs defunctorum memoriam argumẽta, vndè qui cõfutata 199.b 200.a
aërij plausibilia vulgò argumenta, qui à q̃ confutata 412.b
ęternitatis recogitatio quẽ quibus pauorẽ faciat 367.b
Affectio malæ qualitatis quæ qui inhærcat baptismo renatis 72.a
affici erga templa seu ecclesias qui debeamus 172.b
affinitas ex fornicatione, quousq; se extẽdat 458.a
africani Victoris de persecutiõe Vandalica insigne apophthegma 389.b 388.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Agatheñ concilij de presbyteris cõiugatis ad suũ qbusque torum redeũtibus sententia 504. b
agathi episcopi Panormitani mira de sacrificio Missæ relatio 173.a
agendam esse pœnitentiam, etiàm si indulgentiæ modum peccata videantur excedere 314.
agni veteris Paschalis sacrificiũ qui & qñ abrogatum 179.b
agnum immaculatũ quotidiè sumi & immolari, nec tamen sumptum consumi 137.b
Alexandri papæ I. de passione Domini in sacrificio miscenda, item de hostia & sacrificio Missæ, sententia 189.b 203.a
ali nos corpore & sanguine Christi 132.b
alias esse Christi, alias imperatorum aut regum leges 472.a
aliena sponsio aut responsio vbi pro quibus valeat 78.a
alienam fidem alijs prodesse 47.b
aliena sub specie cur Christi corpus & sanguis præbeantur 116.117.118.a
alienũ sacerdos quemnã neque ligare neq; soluere possit 285.b 286.a
alieno se immiscentibus negocio quid tãdem obtingat 447.a
aliud esse sacramentum, aliud virtutem sacramenti 121.a
aliud post baptismum non esse, quàm pœnitentiæ, solatium 282.a
aliũdè quàm ab ecclesiastica potestate missi clerici &c. quales 381.b
allidere paruulos ad petram, quid 298.a
altaris sacrificiũ cur aut institutum sit aut offeratur 162.b
altaris sacrificium pro defunctis iam olim, nõ heri modò, offerri solitũ 196.b 197.a
altaris ministerio non nisi cælibes aut cõtinentes, digni 495.a
altaria iam olim Apostolorum tẽpore dedicata fuisse martyribus 180.a
altera tantùm sub specie Christũ cõtineri integrum 230.b.231.a
alterius & vtriusq; speciei vsus q̃ & olim communis 210.a
alterius speciei administrandæ vsum quẽ Christus apostolis reliquerit 211.
alterutra sub specie eucharistiæ tãtum, q̃ntum sub vtraque, haberi 227.a
alterutra sub specie totumesse in Eucharistia Christum 230.a
aluernense Vrbani concilium quid de Archipresbytero, decano, &c. ꝓhibitorie decreuerit 417.a
Amaritudo Marath, iniecto ligno sublata aut temperata, quid haud difficile credi faciat 151.b
ambæ sacramenti species cui tantùm necessariò sumendæ 209.a
ambigendum de veritate Eucharistię non esse 135.a
ambrosius quid vbi in templis fecisse se, & Missas facere cœpisse, scripserit 191.b
ambrosius qua vehementia virginẽ lapsam instruxerit aut castigãrit 482.b 483.a
ambrosij de Sacramentorum authore sententia 12.a de cęremonijs & necessitate & perfecta forma baptismi 36. 43.a 57.a de his quæ præstat baptismus 67.b 68.a de renũciatiõibus in baptismo 76.a 78.b
ambrosij de spiritali Cõfirmationis sacramentalis signaculo doctrina 102. b ęiusdem de eucharistia, seu de veritate corporis & sanguinis Christi in sacramento eucharistiæ, sententia 106.a 117.b de transubstantiatione aut vi cõsecrationis 128.b 144.a 148. de collatione mãnæ & eucharistiæ 150.b de adorãdo pedum Domini scabello 158.b
ambrosij de veteribus oblationibus & hodierna Christi oblatione assertio 202.b de fratris sui erga eucharistiam deuotione 222.a de cibo apostolico seu corpore Dominico 236 b de pane supersubstantiali 240. b præparatoriæ ad Missam orationes 249.b eius de Nouatianis pœnitentiam reijcientibus sententia 259.b de pœnitentię vtilitate aut necessitate 267.a 268.b de pœnitentia agenda 281. b 282. de pœnitentiã agere volentibus 283.b
ambrosij de satisfactione sententia 316.a de medijs, per quę speretur aut impetretur venia 319.b 320. de ordinum aut ordinatorum gratia 381.a de spirituali Christianorum regno & sacerdotio 388.a de episcopali gratia, ciusq; p hominem datione 396.b
ambrosij de hodiernis apostolis aut prophetis, sed alio sub noĩe, sententia 413.a de ordinis sacri gratia, vi aut virtute 438.b 439.a de sacramento matrimonij 455. de mutuo coniugum amore & cõmercio 465.a de nõ dimittẽdo aut dimittẽda cõiuge 469.a de non vtendo episcopis, etsi cõiugatis, mrimõio 497.a
ambrosium iamiam moriturũ, sub vna tãtùm specie eucharistiam sumpsisse 222.b
amor cõiugalis quãtus vel sit, vel esse saltẽ debeat 464.b
amoris in nos Christi singularis specimen singulare 137a
amphilochij episcopi Iconiensis de chrismate sententia 97.a eiusdem de Basilij magni communicatione vltima, assertio 222.b 223.a
Anabaptistæ cur iustè damnati 41.a
anabaptistarũ & Ismaelis collatio 52.a
anabaptistas esse illusores vti Ismaël, reiectęq; persecutorem pati 72.a
anabaptismus iuxta Cæsareas leges gladio castigandus 553.b
anabaptismum esse diabolicæ pręsumptionis technam 52.b
ananiæ & Saphiræ factum quibus potissimùm religiosis vitandum 484.b
andreę apostoli de sacrificio altaris quotidiano apophthegma 137.b
anacleti ex Clemente de ecclęsiæ & nauis similitudine apophthegma 391.a eiusdem de sacerdotalis in nouo Testa. ordinis initio &c. sententia 403.b 404.a
anachoretæ alicuius bonæ famæ, terribilis vitæ exitus 369.a
angeli qui cur verendi 365.b 366.a
angeli ecclesiæ triũphantis, & ministri ecclesiæ militantis, qua in re pares 383.a
angelorum in officio Missæ præsentium, visio 161.a
angelorum in cęlo hierarchia qualis 390.b 391.a
angelos circa missę officium præsentes esse 160.b
angelicum sacrificium quandò quí inclaruerit 186.b
angelicus hymnus vndè in Missa cantari aut dicì statutus 190.a
angli quid Gregorio magno debeãt 196.b
anima qui ex carne abluta emaculetur 13.b
animæ morbus lethalis quis, aut qui curabilis 18.b
animę cibus quis 05.a
animę lepram non tam purgatam ostendere, quàm purgare, sacerdotes 264.b
animæ corpus iamiàm relicturæ lamenta q̃ qualia 370.a
animæ à corpore recedentis tremor ac trepidatio 366.b 367.a
animam quis suam quí in profundum tradat 485.b
animæ defunctorum qui per Missas à pœnis soluantur 174. b
animę quę quí aut mox ad cęlum euolent, aut in tartarum descendant 338.b
animæ quæ quibus viuorum operibus releuentur 342.b 334

Universidad de Deusto
Biblioteca

animę quę quorum pietate qui releuentur 348.b
animæ quæ cur sanctis aut martyribus cõmendentur 349.a
animarum iudices qui 263.a
animabus defunctorum quibus qui opitu letur 330.b
animas quasdam separatas precibus & elemosynis à pœnis eripi 331.b
animus præsens seu attentus vbi quàm maximè necessarius 242.b
animo quali quò accedendum 249.a
annuę confessionis mandatum seu decretũ quale & quãdò renouatum 288.a
annuæ peccatorum suorum cõfessioni qui quomodò obnoxij 285.b
anselmi de probatione sui ante communionem sententia 244.a
anselmi de apostatis aut fugitiuis monachabus iudicium 491.b
ante baptismũ decedentes paruulos ab originali non liberari 46.b
ante exomologesim aut cõfessionem corpus dominicũ sumere, quale quid 247.a
antichristi dies qui aut quales futuri 181.b
antichristum liturgiam, aut iuge sacrificiũ seu Missam ablaturum 181.b 182
antidotum quale sit nobis eucharistiæ sacramentum 105.a
antidota misericordię dei quę qualia 511.b
antistites in altari Deo offerre, non martyribus, etiamsi in memorijs martyrum sacrificent 171.b
antitypa quid aut qualia 121.a
antitypon seu exemplar quo intellectu dicta sit eucharistia 126.a
Apertissimam verborũ Christi significationem, aliò p tropos torqueri, quale sit flagitium 128.a
apostata quis qui à Basilio Magno deploratus 485.b
apostolo ipsi Paulo qua cõditione Chrysostomus non obediret 431.b
apostoli cur signis visibilib⁹ & externis vsi ceremonijs 39.a
apostoli hodiè qui 413.a
apostolorum in ecclesia locum episcopos habere 84.a
apostolorum vicarij, cuius solius sint administratores Sacramenti 91.
apostolorum potestas quæ ad quos transmissa 262.a
apostolorum & ecclesiæ cõparatio 264.b
apostolorum vicarij qui 393.b
apostolorum genera quot & quæ 394.a
apostolorum locum episcopos, LXXII. discipulorum presbyteros habere 403. 404.
apostolis collata potestas & gratia, qualis aut quę 263.a
apostolis ordinatiõe vicaria succedũt episcopi 404.a
apostolos voluisse aut iussisse paruulos baptizari 44.b
apostolos mortuorum in sacrificio Missæ commemorationem instituisse 177.a
apostolos vnxisse ægros oleo, ac sanasse 362.b
apostolicę traditiõis esse paruulorum baptismum 46.b
apostolicę sedis authoritas 392.a
apostolici canones qui quid de oblationibus quibusdam statuãt aut vetent 187.b
appetitoribus vtriusque speciei curiosis quid formidandum 213.a
apti seu digni sacerdotio Christiano qui 496.b
Aqua cuiusmodi ad baptismum necessaria 53.b 55.a
aqua cuiusmodi res sit, & quid per eam in baptismo fiat 106.b
aquę vis in baptismo vndè 15.a
aquæ baptismalis sanctificatio 32.b 37.b
aquæ baptismus quid ad cultũ Dei conferat 43.b
aquæ ad baptismum necessitas 55.b
aquæ in sanguinem, & sanguinis in aquã subita mutatio, cui mutationi facilè fidem faciat 151.a
aquam & vinum etiàm naturaliter in sanguinem hominis ea sumẽtis verti 119.b
aquas baptismi solas vim futuri ignis extinguere 43.b
aquisgranen cõcilij de ostiarijs, lectorib⁹, exorcistis & acolytis sententia 407.a
Aras martyribus iam olim tempore Apostolorum dedicari, offerri autem in ipsis Deo, non martyribus, solitum 180.a
archiepiscopi qui 391.b 392.a
arelaten concilij II. de excedẽtibus ex hac vita in pœnitentia adhuc positis, sentẽtia 238.a
areopagita quid de sacrando episcopo, sacerdote, &c. scriptum reliquerit 419.
areopagitæ de procidẽte humili peccatore, & cõfessarij calce ꝓtruso sentẽtia 288.b de angelorũ inter se differẽtia &c. 390.b de Clericorum sui temporis distinctiõe 402.b 403.a de sacris ordinibus, ac eorum virtutibus & actibus 448.b
ars hæreticorum prisima quæ 435.b
Asini seu asinæ voce quò Deus miraculosè vsus 438.a
Athanasij de memorijs defunctorum in Missa, assertio 198.b
athanasij per Ioannnem Damascenum cõmendatio 198.b
attritio quid, aut quale Dei sit donũ 278.a
Audiani peccata qui redimant 322.a
auersanus episcopus quis, quid & quã sedulò de Berengarianismo scripserit 138. 139. 140. 141. 153.b 154. 155.a
auferri baptismo crimina, non radi 63.a
augustinus qui & vbi lectionis ad Missas legendę, & catechumenorũ Missę mentionem fecerit, & quid inter celebrandũ Missas à fidelibus fieri voluerit 192.a
augustini de cultu diuino, λατρεία scilicet, ὑπηρεσία, &c. sententia 7. 8. de interpretatiõe voculæ Sacramẽti 11.b de sacramẽtorum signis 12.b de sacramẽtorũ ministris 13 de partib⁹ aut cõfectiõe aut vi Sacramẽtorũ 15.a 17.b 18.a 20.b de exorcizãdis paruulis 38.a de signorũ ignotorũ interpretatiõe 39. b de baptismi necessitate 43.a de paruulorũ baptismo 46.b de vno tãtùm baptismo 51 b. 52. b de certa & necessaria baptismi forma 56.a de laico & hæretico baptizãte 57. de baptismi virtute aut effectib⁹ 63. a 68.b de cõcupiscẽtia in baptizatis manẽte 71.b de gratię baptismalis efficacia 73.b 74.a de paruulorũ exorcismo & abrenũciatione 77.b de sacramento Cõfirmationis 80.a de sacramentorum vi seu efficacia etiàm per malos administratorum 85.a de impositionis manuum apostolicarũ virtute aut gratia 95.b de fronte per chrisma aut crucem consignanda 103.b de diuersitate sacramẽti, & virtutis sacramẽti 121.a de Capharnaitis 125.a de transubstantiatione panis ac vini 135.b 136.a de adorando scabello pedũ dei 157.b de adorando Christi corpore 159.b 160.a de Christo semel imolato, & quotidiè populis immolando 171. de mirũ aut miraculosa Missæ efficacia 172. a de eo q̃ Christus & oblatio sit, & offerat 178. b de sacrificio ineruẽto aut melchisedechico 184.a de præclarissimo atq; optimo Dei sacrificio 187. a de sacrificio à Malachia prædicto 187. de figuris sacrificij christiani 181.a de mystcè ædificata in virginali ve'ero domo 185.a de commendatione mortuorum in Missa, 199.a matrem sepulturæ suæ minùs, quàm sui ad altare memoriæ, curã habuisse 199.b de excellẽtia eucharistiæ 20 .b de quotidia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tidiana Christi immolatione 207.a de fractione panis Act.XX. 219.b de Emaũtinorum oculis tentis &c. 220.b de solicitudine circa Dominicum corpus habenda 221.b de libertate relicta apostolis dispensandæ eucharistiæ 226.a de partibus eucharistiæ sumendis 227.b de insana quorundam circa sumptionẽ eucharistiæ disputatione 228.a de authoritate ecclesiæ 231. 232. de accessu ad eucharistiam 244.b de prẽparatione ad Missam seu communionem eucharistiæ 249.b 250.a de iudicio aut censura ecclesiæ 263.b de ecclesiæ potestate 264.b de Lazaro, eiúsve suscitatione &c. 265. de baptismi & pœnitentiæ comparatione 267.b de pœnitentiæ certæ ortu aut origine, & efficacia, 278.b 279. de ascendendo mentis tribunali 281.b de misericordia Dei non desperanda 283.a de expetendo pœnitentiæ remedio 282.b de cõmẽdatione pœnitẽtiæ 294.a de peccatoribus sibi thesaurizãtibus iram Dei 297.a de operibus pœnitentiæ citò & continenter agendis, ac de incertitudine vitæ humanæ 297.a de satisfactione 315.b 316.a de animabus, quibus p̃ sacrificiũ mediatoris & eleemosynas subuenit 330.b de grauitate purgatorij ignis 331.b de ijs defunctis, quibus prosint viuorum orationes 336.a de purgatione p̃ ignem transitorium 337.a de qualitate eorum carúmve, quibus iã defunctis viuentium prosint orationes 340. de pueris baptizatis ante rationis vsum moriẽtibus, itẽ de funere sumptuoso & sepultura &c. 341. b de agro spinis obsito, eiusq; colono 347 b de hæresis Aerianæ articulis aliquot 347.b de speciatim p̃uisis mortuorũ sepulcris 348. b de pœnitentię vi aut virtute 354. b de collatione Baptismi & Ordinis sacramẽtalis 375.b de differentia sacerdotij inter Christianos 387.b de substitutione apostolorum 404.b de virtute seu efficacia sacri Ordinis 414. b 415.a de inuidia quorundam in clericos, monachos &c. 495.a de serie aut successione Ro. Pontificum ad sua vsq; tempora 441.a de casu quo mulier duos maritos absq; adulterio habere possit 453.a de remedio infirmitatis aut libidinis humanæ 458.b de nulla vinculi matrimonialis dissolutione 471.a de vouentibus ac retrò respicientibus 480.a de post votum nubentibus 483.b de vouendo & non seruando 487.b de continentia clericorum etiãm inuitorum 489. b de spadonibus aut eunuchis euangelicis 506 b 507.a de hæretica Iouiniani virginem & nuptam æquantis, cõparatione 507.b de se cõfessio humilis, q̃ de amplexu fœmineo aliquãdiù temerè ac stultè senserit 508 a de his quos sui voti pœnitet 510.a de Baptismo & Ordine sacramentali non repetendo aut iterando 514.a
augustino qui ægrotantes communicandi & vngendi 470.b 371.a
augustino qui contenta in sacris scripturis distinguenda 371.b
augustinum qui tandẽm ad se inuitârit castitas 508.b
augustissimum sacramentum quid 105.a
aurelianen̄ concilij de modo ad Sacramentum Confirmationis accedendi sententia 80.a eiusdem de his qui relicta pœnitentiæ benedictione &c. 238.a
aurium inunctio 34.a per saliuã illitio 35.b
aurium & narium attactus quid vbi aut in quibus sibi velit 36.a 37.b
aurum, argentum, lapides, &c. quid 338.a
author Sacramentorum quis 12.a
author seu doctor incruenti officij quis 177.b
au-

authores seu testes, Confirmationẽ esse sacramentum, qui 92. 93. &c.
authorum seu testium aliquot de cæremonijs baptismi, catalogus 26.b
authorum seu testium de sacramentali Cõfirmatione præcipuorũ catalogus 97.a
auxilium & solatium mortuis ex Missæ oblationibus obtingere 197.
Azarias sacerdos qui aur cur Oziæ seu Azariæ regi restiterit 23.
azarię seu Ozię regis temeritas q̃ punita 23.

BAlsamum & oleum cui sacramẽto cõficiendo necessaria 88.
balsamum qui pro salute animarum cõsecretur 89.a
baptisma quibus olim moribus aut ritibus conferretur 30.31.
baptismatis vnici assertio 50.b
baptismatis lauacro cũcta mũdari 67.a 69.a
baptismate peccati sordes ablui 238.b
baptismus quò nobis proficiat 14.a
baptismus qualibus in aquis aut cuius nomine conferretur 32.a
baptismus qd, quó & q̃ necessarius 40. 43.a
baptismus vndè nos eruat. 49.a
baptismus quid præstet 67.b 68.a 510.b
baptismus hominem mente & animo mutat 69.b
baptismus & pœnitentia quibus necessaria 268.a
baptismus & Ordo sacramentalis, qua in re similes 375.b
baptismi paruulorum defensio. 20.b
baptismi cæremoniæ qui à quibus patribus descriptæ 30. 31.32.
baptismi forma quæ 36.b & quàm ea sit necessaria 56.a
baptismi iteratio quàm sit nefaria 41.a
baptismi necessitas qui per scripturas & patres asserta 41.b 42.43.44.45.46.47.48. 49.50.51.52.53.
baptismi paruulorum assertio 50.b
baptismi seu lauacri baptismalis significatio quæ 53.b 54.a
baptismi materia 55.a
baptismi formam mutilari non debere 56.b
baptismi fructꝰ & effectus quis aut qui 59.a 62.b 63.
baptismi figuræ 64.b
baptismi vis admirabilis 65.a
baptismi nomina varia 65.a 66.a
baptismi gratia ac virtus 65.b
baptismi decem munera quæ 66.b 67.a
baptismi sacramẽtum quid operetur 68. b
baptismi beneficium quid à nobis requirat 75. 76.a
baptismi & Confirmationis collatio & virtus 98.b 100.b 101.a
baptismi & pœnitentiæ necessitas & collatio qualis 267.b
baptismi & dandi baptismi sacramenta qui differant 376.b
baptismo quæ & quot præcipuè necessaria, eóve requisita 53.b
baptismum etiam per fornicatores aut adulteros collatum, efficacem esse 13.b
baptismum iterari seu repeti non posse 51.b 52.a
baptismum verum etiam extra ecclesiã cõferri 57.b
baptismo quid in nobis fiat 10.b
baptismo solo infantes aut paruulos saluari 47.a
baptismo tolli peccata omnia 63.a 67.a 68.a
baptismo ægri mentem mutari 68.b
baptismo regenerationem ad vitam, Confirmatione armationem ad pugnam conferri 101. 102.a
baptizandi differentia quę qualis 24.b 25.a
baptizando aut baptizandæ susceptor (susceptrixve) qui eligendus 30.a
baptizare & euangelizare, qui initiò fuerit commune 414.a
baptizare eum eámve, de cuius baptismo nõ con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

conſtet, etiamſi baptizatus ſit, licere 53.a
baptizare per ludum & iocum, quale quid, & qui de eo ſentiendum 58.a
baptizatū à quouis quātumuis impio, modò in S. Trinitatis nomine, rebaptizari non poſſe 52.a
baptizatum recèns, mundiorem Solis eſſe radijs 67.b
baptizati cur chriſmate ſacro inūgātur aut confirmentur 91.b 92. 93. 94. &c.
baptizati, vndenàm iuxta canonem eccleſię conſignandi 94.b
baptizatorum proprium quid 60.b
baptizatos paruulos, ſine fide omninò non eſſe 48.a
baptizatos paruulos, fidelium inſeri numero 50.a
baptizatos paruulos, fidelium loco habendos, non rebaptizandos 51.b
barnabę & Sauli ſegregatio quæ quî facta 375.a
baſileeñ concilij de communicatione ſub vna aut vtraque ſpecie ſententia 229.b
baſilius Magnus vndè chriſmate ſacro inunctus 97.a iamiàm moriturus qui euchariſtiam ſumpſerit 222.b 223.a
baſilij de conſecrando baptiſmi fonte &c. teſtimonium 26.b 27.a 32.b
baſilij de dogmatibus eccleſiaſticis ſententia 29.b de vnico tantùm baptiſmo 50.b de effectibus baptiſmi 62. b 63.a de vnctionis oleo benedicendo 93.a de propitiatorio pro viuis ſacrificio 202.a de conſuetudine ſumendi corporis Dominici priuatim domi 218. de frequenti euchariſtiæ communione 240. de accedēdo Chriſti corpore & ſanguine 244.b 245. de flagitioſè factis aut perpetratis confitendis 295.b de noſtræ pœnitētiæ neceſſitate 311.a de orando in omni aut quouis in loco, quid hoc ſibi velit, 366.b 387.a de profeſſis virginitatē, ijſdēq; nubētibus poſtmodùm. 479.a de votifragis quibuſcunque religioſis 484.a de ſpadonum ſiue eunuchorum euangelicorum laude 506.
baſilio Magno quanti confeſſio ſacramentalis habita 293.b
Beda quid de natiuitate carnali aut ſpirituali non iteranda ſentiat 52.b
beda quid de Gregorij Magni erga Britānos ſtudio ac meritis ſcriptum reliquerit 196.b
beda quid de Emauntina panis fractione ſenſerit 220.a quid de lepra ſacerdoti myſticè pandenda 275.a quid de caſtigatorijs animarū quarūdam pœnis 331.a quid de vnctione extrema 362.a 363.a q̄s apoſtolorum & LXXII. diſcipulorum ſucceſſores æſtimet 403.a quid de cælibatu eut caſtimonia ſacerdotum 494.b 495.
bedę de inuiſibili effectu bapriſmi ſententia 63.b
bedæ mirabilis de virtute ſacrificij Miſſæ relatio 174.
bedæ de cōmunione ſpeciei tantùm vnius aſſertio ſeu narratio 223.
bedæ de purgatorij ignis baptiſmo ſententia 335.b 336.a de ieiunijs pro mortuis 339.b
bedæ temporibus, etiàm infirmos oleo ſacro inungi ſolitos 362.a
bedę de ſacerdotum Moſaicorum & Chriſtianorum diſcrimine ſententia 495.b 496.a
benedictio fōtis baptiſmalis qui iam olim fieri ſolita 31.a
benedictio aquæ baptiſmalis 77.b
benedictio ſacerdotalis à matrimonium ineuntibus qui ſuſcipienda 464.a
benedictionis diuinæ vis quanta 147.b
benedictiōis vim, naturę vi maiorē eſſe 151.a
benedictionis humanæ aut propheticæ vis quanta 151.b
benedictiōis aut conſecrationis diuinæ vis quanta 154.a
benedictionis vi naturā rerū mutari 153.b
benedictionis ſacerdotalis ſacramentum qui implendum 377.b
benedictiōe diuina ſacramentum euchariſtiæ confici 151.b
beneficium Chriſti erga nos ſummum, q̄d 104.b
beneficiorum etiàm non indigentibus aut indignis exhibitorum vſus aut fructus quis 349.b
berengarius qui ignem accenderit, quo dogmata ſua peruerſa exurerentur 140.b
berengarij in ſynodo Turonenſi cōfeſſio catholica 128.b 139.a
berengarij palinodiæ quot, & quotiès ipſe ad vomitum redierit 138.
berēgarij in Papam & epiſcopos alios ſcōmata 138.b
berēgarij ſimulatio & incōſtātia 140.b 141.a
berengarij confeſſio 2. palinodica in ſynodo Romana 141.b
berēgarianę hęreſis initiū 138.a
berengarianiſmus ſub quibus & quot ſynodis damnatus 138.a
bernardi de ſacramēti etymologia & gratia iudicium 31.b
bernardi de baptizandis paruulis ſententia 47. b de votifragis alioqui etiam benè viuentibus 491.b de effectibus ſeu virtute baptiſmi 60.a 69.b 70.a de Confirmationis ſacramento ſententia confirmatoria 81.a de baptiſmi & euchariſtiæ virtutibus 238.b de tribus in Hybernia reſtitutis ſacramentis 258.b. de purgabilib⁹ locis 338.a de cachinnis aut irriſionibus hæreticorum in catholicos 348.a de miraculoſa vnctionis extremæ vi 360.b 361. de malis epiſcopis, presbyteris &c. 434.b de cohabitatiōe mulierū & clericorum 490.b
beſſarionis epiſcopi Conſtantinop. de ſacro euchariſtiæ, & quibus id verbis fiat, ſententia 144.b 145
Bigamos ad ſacerdotium non admittendos 419.a 488.a 497.b
Blaſphemiæ hæreticorum quæ quàm ſint vanæ ac ridendæ 26.b
blaſphemiæ aut hæreſes de Vnctione extrema quæ quales 358.b 359.a
Bona coniugij ſingularia quæ aut quot 454.b
bonifacij 8. papæ de ſolennitate voti conueniiæ ſententia. 491.a
bonorum cur Deus noſtrorum haud egeat 4.b
Bracareñ concilij de Confirmatione ſacramentali teſtimoniū 89.a de virtute oblati Deo ſacrificij 204.à de non orando pro his qui ſeſe occidunt 340.a
briranni qui quid cui Papę potiſſimùm debeant 196.b
brutorū pro cæde aut ſanguine, Chriſtum ſeipſum & obtuliſſe, & offerendum præcepiſſe 180.a
Cæleſtem vbî præcedat terreſtris ſententiam 263.b
cælęſtinus Papa ad quid quos adſpirare vetuerit 417.a
cælibatus (licèt aliter ab alijs vel proferaſ, vel ſcribatur) an quibuſdam imponatur per vim 492.493.
cælibatûs & matrimonij collatio 508.a
cęlibum aut virginum quæ olim in ordine ſacro conferendo habita ſit ratio 489.a
cælum, iudicandi authoritatem à terra ſumere 264.a
cæremoniæ quid, & quî habendæ 25.
cæremoniæ quæ cur præcipuè obſeruandę 25.b 26.a quæ cur quo ſtudio vēdicandæ 29.b
cæremoniarum vtilitas aut vſus 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cæremoniarum baptismi testes seu authores antiquissimi,qui 26.b
cæremoniarum multarum ratio,iuxta Origenem,qualis 38.b
cæremoniarum & rituum plurium significatio qualis 39.b
cæremoniarum Missæ qui potissimùm authores mentionem faciãt, aut de ijs scripta reliquerint 193.
cæremoniarũ sacri Ordinis assertio 380.b
cæremonias Missę spernentes, anathemate notari 194.a
caij pontificis summi de gradibus seu ordinibus sacris sententia 415.b eiusdẽ & de ijs,qui ad minores assumendi sunt ordines,quó s. assumi debeãt,censura 418.a
calicis indifferentia olim licita, cur hodiè non item 210.
calixtus quos aut quales in prępositum,vel archiepiscopum,vel archipresbyterum, vel archidiaconum promoueri vel assumi voluerit 417.a
calixti I.Papæ de sacramento matrimonij sententia 455.b 456.a
candida vestis quid præ se ferat 34.b
candidæ in baptismo vestis iam olim vsus quis 31.b
canicies (alibi canities) laudabilis quæ 409.a
canonum Apostolicorum de ordinatione episcopi decretum 415.b
canones Apostolorum qui, quid de quorũ ordinatióe aut ministerio statuerit 416.b 417.a
capharnaitæ quàm crassè aut carnaliter Christi verba intellexerint 124.b
capharnaitarum de carne Christi edenda, imaginatio qualis 125.a eorum crassa & impia existimatio 136.a
capita sacramenti eucharistiæ scitu necessaria,quæ aut quot 121.b
carcer quis cui qua tantùm ratione exeundus 343.b
carnalis libidinis remedium, esse matrimonium 458.b
caro Christi cur nobis sub aliena specie prębeatur 116.a
caro quæ quos viuificet 134.a
carnis aut corporis Christi sumptionẽ,nisi cum adoratione præuia,dignè fieri nõ posse 158.
carnifex nostri omnium quis 281.b
carpus discipulus apostolorũ, qui tantùm sacra peragere solitus 171.a
carthaginen concilium quod, quid à quibus fieri vetuerit 191.b quid ab episcopis ante Missam catechumenorum fieri voluerit 192.b
carthaginen concilij de anabaptismo sententia 51.a de orationibus & oblationibus pro mortuis 339.b de ordinatione Acolyti,Exorcistæ,Lectoris, & Ostiarij 402.a de modo ordinandi Presbyteri 407.a
carthaginensia tria concilia quid de chrismate statuerint 97. b
castitas q S. Augustinũ ad se inuitârit 508.
castitatis donum vndenàm petendum aut quærendum 491.a
castitatis votum frangẽs aut deserens, qui castigandus 480.a
castitatem esse seruatu non impossibilem 508.b
catechismi in baptizatis aut baptizandis quę haberi solita ratio 30.b 31.a
cathedrę Moysis insidentes, tametsi malos, audiendos 437.b
cathedram Moysi (aut Mosis) quinam tenere dicantur 436.
catholica vndenàm dicatur ecclesia 150. b
catholica de Purgatorio & suffragijs viuorum sententia quæ 339.a
catholici quomodò aut cur ab hęreticis irrideantur 348.a

catholicos etiàm malos, de septem sacris rectè sentire 17.a
catonis mirum vxoris suæ alieno ad tempus mutuandę facinus 453.a
caupona quibus ingredi vetita 402.b
causę instituendorum sacrorum quæ aut quales 18.b 19.a
Cedmonis morituri communicatio vltima qualis 223.
centupliciter quæ delicta aut neglecta vbi luenda 338.a
centurio quis quibus qua in re imitandus 251.a
ceroferarij qui 406. a
cerui vulnerati industria qualis 290.a
Chalcedonensis concilij de monachis aut monachabus nubentibus sentẽtia 488.a
character quid sit,& à quot sacris imprimatur 514.a
characterem quæ & quot sacra qui imprimant: imprimentiaque iterari aut repeti non posse 379. a
charitas quó aut vndè potissimùm excitetur 245.b
chelidonię vis qualis 290.a
chorepiscopis neque conficere neque administrare chrisma licere 90.b
chrisma seu χρίσμα quid sit aut sonet. 83.a 96.b
chrisma vñ & quàdò conficiatur,& qui ab alijs liquoribus differat 87.a
chrisma vndè conficiatur 89.a
chrisma à quibus per quos petendũ 97. b. 98.a
chrismatis inunctio post baptismum, quid sibi velit 54.a
chrismatis quanta dignitas, excellentia aut virtus 54.a 93.b 95.a
chrismatis vnguẽtum vndè primùm omnium factum.81.b
chrismatis renouatio cur quotannis fieri debeat 89.b
chrismatis significatio mystica,iuxta Augustinum quę 92.b
chrismatis quàm frequens sit in episcopali functione vsus 93 b
chrismatis vnguentum quid faciat 94.b
chrismatis conferendi potestas 96.a
chrismatis aut confirmationis sacramentalis reiectores quantæ sint impitiæ obnoxij 95.a
chrisma vetus incẽdi Apostolos ipsos docuisse 90.a
chrisma à sacerdote simplici confici & administrari, summa necessitate permissum esse 91.a
chrisma post baptismum dari 94.b
chrisma conficere, aut non conficere quis debeat 97.b 98.a
chrismate cur infans aliter ab episcopo,aliter à sacerdote vngatur 82 b
chrismate qui olim inter Hebręos vngerẽtur 83.a
chrismate vngendos baptizatos 85.a
chrismate frontes baptizatorum vngere, quorum tantummodò sit 90.b
chrismate cur sacro inungantur baptizati 91.b
chrismate superinfundi spiritum sanctum baptizatis 96 a
chrismate qui cur vngantur 96. b
chrismate inũctos,spiritali gratia iniuisibiliter donari 97.a
chrismate vncti, ad quid per quem moneantur ac incitentur 99.a
christianũ perfectum nõ esse, nisi chrismate vnctum aut sacraliter confirmatum 102.b
christianum sacerdotium quale 388 a
christiani cur chrismate vngantur 96.b
christiani omnes an sint sacerdotes 379 b
christiani ne omnes ex æquo sacerdotes 381.b 382.383.a
christiani omnes quomodò sint & reges, & sa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sacerdotes 387.b
Christianorum sacrificium quandò & per quem auferendum 182.a
christianos à chrismate potiùs quàm baptismo cognominari 95.a
christophorus quid sonet,& quomodò id nomen quis verè assequatur 113.b
christus vndè dictus 88.a
christus qui suis membris & corpore nos alat aut nutriat 107.a
christus quomodò & carnem hic suam nobis reliquerit,& cum eadē in cęlū ascēderit 108.b
christus in nobis veritate naturæ qui sit 112.b
christus qui nobis vniatur 117.a
christus quomodò in Eucharistia præsens 127.b
christus quandò & vbi seipsum suis tulerit aut portauerit manibus 136.
christus vt aquam in vinum mutauit,ità & vinum in sanguinem suum mutat 148.a
christus qualenam de corpore & sanguine suo instituerit sacrificium 179.a
christus quod sacrificium quandò offerri iusserit 180.b
christus quibus verbis salutarem litari iusserit hostiam 181.a
christus qui secundùm ordinem aut ritum Melchisedech obtulerit 182.b
christus quid, Clemente & Petro testibus, docuerit,etiàm si euangelistarum nullus indè mentionem faciat 403.a
christus qui suos de malis dispensatoribus reddiderit securos 435.b
christo qui suos sacerdotes aut clericos esse voluerit 502.b
christi & Ioannis baptismata qui differant 70.a
christi erga nos beneficia summa q̄ 104.b
christi in eucharistia corpus esse qui credēdum 106.b
christi singularis erga nos amor vbi potissimùm eluceat 107.b
christi in carnem quomodò nos mortales conuertamur 107.b
christi corpus sub panis, sanguinem sub vini specie tribui 115.b
christi in sacramento præsentiæ affirmatio 127.a
christi sermo quàm sit efficax 129.
christi verba quæ,quàm sint nulli suspicioni obnoxia 145.
christi virtute, non humanæ virtutis opera,transubstantiationem fieri 148.b
christi corpus & sanguinem à nobis offerri 180.b
christi in terris corpus offerri 203.a
christi sanguinem in altari pro peccatoribus effundi 204.a
christi de non separandis coniugibus, nisi excepta fornicationis causa, verba qui intelligenda 474.a
christo qui per eucharistiam coniungamur non fide solùm & charitate, sed iuxta carnem etiàm 109 b 110.a
christum esse Sacramentorum authorem 12.a
christum Ioannis baptismū suscepisse,quid præferat 70.a
christum in vltima cœna Chrismа confecre docuisse 89.b
christum sub qualibet sacramenti specie, specierumque parte,integrum esse 106.a
christum permittere se tangi à nobis, edi, nostrosque suæ carni dētes infigi 107.b
christum singulis se per eucharistiam coniungere 107.a
christum sua nos carne alere 107.b
christum non habitudine solùm,sed participatione etiàm naturali nobis inesse 110.a
christum corporaliter substantialiterque nobis per communionem vniri 112.a
chri-

christum in cælis esse,& nihilominùs in altari 127.b
christum sub vtralibet eucharistię specie, & qualibet eius parte aut particula totū & integrum esse 127.b 128.b
christum hic nobiscum vsq; ad seculi finē coràm adesse 135.b
christum dupliciter nobis sacrificium dici & esse 165.b 166.a
christum esse incruenti Missæ sacrificij institutorem 177.a
christum, suum ipsius in vltima cœna bibisse sanguinem 179.a
christum & offerre,& oblationē esse 176.b
christum in cœna, Melchisedechis instàr obtulisse 189.a 206.b
christum per ministros offerre in perpetuum 207.b
christum in eucharistia per partes manducari, & manere tamen integrum &cęt. 227.b
christum sumendæ eucharistiæ modum & ordinem apostolis reliquisse 250.b
christum precibus & satisfactionibus exorari 316.b 317.a
christi qui reges cur dicti 81.b 82.a
chrysostomi de spirituali Sacramentorum vi sententia 9.a
chrysostomi de cæremonijs baptismi testimonium 33.a
chrysostomi de baptizandis paruulis sententia 46.a
de aquę ad baptismum necessitate 55.b
de baptismi decē muneribus 66.b 67.a
de abrenunciationis voce frequenter vtenda 78.a de superexcellentibus eucharistiæ mysterijs 106.b de supexcellēti miraculo eucharistię 108.a de Helia & Heliseo apophthegma 108.b de corporis & sanguinis Christi sumptione doctrina 108.b de transubstātiatione panis & vini 135.a,136.b de sacerdotali dignitate aut virtute 143.b de idēntitate consecrationis qua vsus est Christus, & qua hodiè vtuntur sacerdotes 144.b de cōfectione sacramentorū 148.b b de adorato à Magis in præsepi Christo 160. de angelorum in Missæ officio præsentia 160.b censura,quibus pro rebus sacrificetur 172.a hortatione aut iussu frequentia fieri templa debere 172. b de memoria mortuorum in Missæ sacrificio 176.b de vltima consummatione 181. b de incruenta ex Malachia hostia 186.b de memoria defunctorum in Missa 197. de sacrificio Missæ, & pro quibus id offerendum sit, 202. de quotidiana ecclesiæ oblatione 206.b de identitate hostiæ quotidianæ, & eius q̄ semel in cruce oblata est,206.b 207.a de sanctificatione & sanctificato 219.b de fructu eucharistiæ à moriētibus sumptæ 238.b de frigida aut nulla mensæ Domini accessione 239.b de præparatione ad sumendam eucharistiā 248.b de accessione ad eucharistiam 251.a de gratia seu potestate collata apostolis, 263.a de throno & potestate sacerdotali 264. de perfectæ pœnitentiæ laude 270.a de vespertino conscientiæ examine 279.b 280.a de agenda confessione sacramentali 284.b de nostræ pœnitentię vi & vsu 313.b 314. de subueniēdo animabus separatis 346. de pœnitentiæ encomio 355. de extremæ Vnctionis oleo 363.b 364.a de authoritate & legatione sacerdotum 388.b 389.a de sacerdotij excellentia aut dignitate 421. de obedientia prælatis etiam malis præstanda 430. 431. 432. 439.b de coniuncta cum periculo sacerdotum dignitate 437. de matrimonio,eiusque ratione 459.a de mysterio aut sacramento coniugij 464.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

de monachorum aut sanctimonialium nuptijs 486.b de honore sacerdotibus idolorum olim habito 431.b de Christi verbo, Qui potest capere, capiat 509.b
chrysostomum de raritate aut paucitate tē. plorum queri 172.b
Cibus animæ quis 105.a
cicatrices vulnerum an medicis ad tollendum possibiles 313.b 314.a
cinis quomodò alicui, teste Cypriano, ex Eucharistiæ effectus 217.a
circunstantiarum quæ vbi aut qualis habēda ratio 286.a 287.a
citatio nominis quæ vbi qui fieri solita 31.b
citò manus imponere, quid 397.b
Clandestina matrimonia qualia & habita antehàc, & habenda posthàc 403.
clauium ministeriū etiàm penès malos sacerdotes esse 259.a
clauium ecclesiæ beneficium vndè qui expetendum 282.b earundem quanta sit certitudo 297.b
clauium sacerdotalium potestas quò valeat 313.a
clemētis I. papæ & martyris de pristina baptizandi ratione testimonium 32.a de baptismi necessitate sententia 41.a de rebaptizantibus 50.b de Confirmatione sacramentali 98.b 102.b de celebrādis Missis & celebrandi loco 175.b 176.a de incruēto Christi sacrificio 187.b 188.a de reuerēter tractāda ecclesiæ supellectile 195.b 196.a de non erubescendo fua confiteri delicta 288.a de habenda mortuorum (ex ore Petri apostoli) cura 345.b
clementis Alexandrini de baptismi effectu sententia 66.a
clerici, quibus matrimonio interdictum, qui 476.b
clericorum quāta qualisve inter se mutuò habenda obedientia 407.b
clericorum quorum matrimonium quale aut qui censendum 491.a
clericis cauponarum ingressu interdictum 402.b
clericis aut ministris ecclesiæ quibus quid incumbat 408.a
clerus Romanus quot habuerit sub papa Cornelio personas 403.a
climaci de reddenda ratione in die nouissimo mirum exemplum 369.
Codice quali cuiuis quotidiè qui vtendū 279.b 280.a
cœnę tempore cur Iesus sacramentum eucharistiæ apostolis dederit 250.b
cœnam eandem in qua Christus vltimò recubuit, etiamnū celebrari hodiè 240.a
cœptum Missæ sacrificium, languescente de improuiso inceptore, qui continuandum 190.b
cogitare quid quos potissimùm deceat atque oporteat 249.b
cogitatione seu existimatione qua quomodò cuncta perdantur bona 432.a
cogitationes malas paresaciendi confessario aut sacerdoti, etiàm apostolū Petrū authorem esse 288.a
cognatio spiritualis inter quos contrahatur 457.a
cognatio ex Confirmationis sacramento quousquè se extendat 457.b
cohabitatio quæ quibus vetita 490.b
colendus qui aut qualibus rebus Deus 7.b
collatio & coniūctio baptismi & Cōfirmationis, qualis aut quanta 100.b 101.a
commemorationem animarum in Missa, ab ipsis (ringant hæretici quàm velint) institutam apostolis 346.b
commoda & prospera ex sacrificio Missæ prouenientia, quæ 175.b
communicandi sub altera tantùm specie iā olim vsūs assertio 217.b 218.a
communicantes qui cur Crucifixoribus Christi comparentur 251.b
cōmunicatio tēpore S. Bernardi q̄lis 225.a
communio corporis ac sanguinis Domini iam olim recès baptizatis dari solita 31.b
communio quæ quali aut quanto adeunda nobis desiderio 107. 119.b
cōmunio corporis dominici ab altari domum absportati, persecutionis tempore olim familiaris ac licita 218.b q̄ olim etiàm Romæ frequentaretur 218.b
communionis sub vna tantùm specie iam olim vsurpatæ assertio 221.b
communionis raræ repræhensio 240.b
communionis indignæ pericula q̄ta 246.a
coīonem recèns baptizato dari solitā 38.a
communionem alterius tantùm specici, precepto Dei non aduersari 212.b
communione mystica vnum nos corpus cum Christo effici 111.a
communione digna terrā nobis cælum fieri 239.b
companatores seu impanatores vndè iam olim confutati 154.
complura summis etiam substantijs occulta esse mysteria 39.b
cōpunctio aut cōtritio qui paranda 280.a
concilia quæ & quot Berengarij ob hæresim habita 138.139.140
concomitantiæ in sacramento eucharistiæ assertio 105.b 106.a
concomitantiæ naturalis assertio, eiusq; vis quanta 128.b
concordia cultūs diuini in ecclesia, quanti sit momenti 29.a
concupiscentia in baptizatis remanens, qd aut qualis 60.
cōcupiscētia cur in baptizatis maneat 71.a cur & quomodò ea ipsa vocetur peccatum. 71.72.b
cōcupiscētia q dimittatur in baptismo 72.a
concupiscentiæ motus qui potissimùm minuantur 238.b
condescensio Diuinæ erga nos sapientiæ qualis aut quanta 5.a
cōdonari in baptismo crimina omnia 64.b
confectio sacramentorum ac dispensatio quibus commissa 21.a
confectio chrismatis penès quem sit aut non sit 97.b 98.a
confessarius qualis quærendus 291.a
confessarij officium 293.a
confessarium, iudicis medicive officiū aut personam agere 284.
cōfessio q̄ cui aut quò necessaria 248.a
cōfessio peccatorum qui per Moysen prę-cepta 273.b
confessio quæ quotuplex 283.b
cōfessio quę cur aut q̄ sit necessaria 283.b 284.a
cōfessio quæ qui publicè fieri possit 287.b
confessio sacramentalis quanti patribus habita 293.
confessionis peccatorum quanta necessitas, aut qualis habenda ratio 248.b
confessionis peccatorum sacramentalis ex scripturis assertio 270.b
confessionis & dissimulationis lepida permutatio 288.b
confessionis cuius vtilitas quæ 295.b 296.a
confessionis secretæ vis quanta 380.b
cōfessionem secretò factam reuelātis pœnis quæ 286.a
confessionem sacramentalem neque impossibilem, neque carnificinā esse 287.a
confessionem aliquandò publicè fieri conuenire 291.a
confessiōe secreta vsam ab initio iam olim ecclesiam 287.b
confessione pœnitentiam nasci 312.a
confirmatio sacralis ad qd nobis proficiat 14.a vbi habeat in scripturis testimoniū 83.b qd confirmato cōferat 510.b eius minister quis 81.b 82.a 86.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

confirmatiõis sacfalis receptio cur non sit facilè differenda 81.b eius effectus & materia 82.b 83.a 90.a 102.a sacro conficiendo necessaria quæ 88. assertores aut testes qui 92. 93. &c. fructus & vsus quis 98.b 99.a
cõfirmationem mox à baptismo dari solitã 38.a à simplici sacerdote administrari, non nisi vrgente causa permissum 91.a
confirmationem sacramentalem non nisi ab episcopo conferendam 91.
confirmatione quid in nobis fiat 10.b
confitentes iam olim confessario ad pedes procidere solitos 288.b
confugiendum quibus quò sit 97.a
coniugati sacerdotio indigni qui 488.a
coniugatos, nisi promissa continentia, ad sacerdotiũ non promouendos 502.a
coniugis dimissionem lege diuina prohiberi 469.b
coniugi cui quomodò religionẽ intrare liceat 473.a
coniugem quis suã iustè dimittere potest, ducere verò alteram, illa viuente, non potest 474.
coniuge altero alterâve fornicante, adhuc manere coniugium 469.b 470.a
coniugibus licite separatis, vinculum coniugij non solui 454.b
coniugium quibus hodiè in peccatum reputetur 479.a
coniugij matrimonialis primarius author quis 450.b
coniugij quale sacramentum 454.a
coniugij nexus quis aut qualis 458.b
consanguineorum inter se matrimonia vetari 456.a
conscientiæ examen quod qui faciendum 279.b 280.a
cõsecrandi fontis baptismi vsus quàm nõ sit hesternus 26.b 27.a
consecratio qui aut quibus Christi verbis conficiatur 129.a 144.b
consecrationis verba quæ vndè quam vim & energiam habeant 118.b 128.b 129.a 142.b 148.a
consentientes & facientes, æquali pœna plectendos 447.b
conseruatio castitatis vndè sit 509.b
cõsignatio circa baptizatos iam olim solita fieri, quæ 31.a 35.a
constantien concilium quos Vuicleffi articulos de eucharistia damnârit 149.b 141.b 142.a 150.a
constantien concilij de VII. sacramentis testimonium 17.a
constantien concilij de Confirmationis sacramento sententia 80.b de transubstantiatiõe 127.a de vnius speciei communione 228. 229.a de sacerdotibus malè viuentibus 258.b
constantinopolitanæ synodi generalis prima de vno baptismo sententia 52.b
consuetudo sumendæ eucharistiæ pro lege habenda, quæ 230.a
consultores pessimi qui 26.b
contemptor quis, quas suo cõtemptu pœnas incurrat 16.a
cõtenta in sacris literis, an ad quẽuis Christianum & quomodò pertineant 371.b
continentia quę qui facilè aut seruetur, aut à Deo impetretur 489.b
continentiæ virginalis & castitatis coniugalis æquatio Iouiniani hęretica 507.b
continentiæ donum qui petẽtibus à Deo obtingat 508.a
cõtinentiam subdiaconis iussam aut indictam esse 410.b 411.a
contritio quid sit 275.a qui fiat aut paretur ibid.b & 277.a
cõtritio, pars pœnitentię, qd reqrat 277.b
contritio quæ qui paretur 282.a
contritioni votũ Sacramenti includi 277.b 278.a

contritioni quid necessarium 278.b
contritionem qui Dauid asserat aut laudet 270.a
conuersio ad Occidentem ac Orientẽ qualis in baptismo fieri solita 31.a quid sibi velit 33.a
cõuersio panis & vini in corpus & sanguinem Christi, qualis 147.a 150.a
conuersio & satisfactio nõ differẽda 300.a
conuersio quę quomodò facienda 302.b
cõuersionis veræ panis & vini in corpus & sanguinem Christi, assertio 117.b
conuersionẽ panis & vini in corpus & sanguinem Christi negãtes, à quo concilio anathematizati 149.b
corde & corpore quali accedenda mensa Domini 250.a
cornelius papa cur à Cyprião laudat⁹ 416.a
cornelij papę & martyris de Confirmatiõe sacramẽtali sententia 94.b eius tempore quot tantùm personas habuerit cler⁹ Rom. 403.a
corpus hoc idem quod à nobis ex altari sumitur, crucifixum, sublatumq; in cælum esse 137.a
corpus hoc ipsum quod in altari cõficitur, ex virgine esse 152.a
corpus Domini qua munditia, reuerentia &c, sumendum 250.
corporis Christi carnem qui verè sub mysterio sumamus 112.b
corporis Christi in sacramento sumpti virtute nos resuscitandos 135.b
corpori & sanguini Christi vndè qui tempore Cypriani vis illata 247.a
corporalia sacramenta quę aut qualia 13.a
Credẽda de altaris sacrificio quę aut qualia 162. 163.
credendũ verbo diuino, etiamsi nostro sensui absurdum videatur 135.a
credendũ de Vnctiõis extremę sacramento quid 356.b
credere eũ per aliũ, qui p aliũ peccauit 50.a
credito aquę ex petra fluxu, mutationẽ panis & vini in corpus & sanguinem haud difficulter credibilem reddi 151.b
crimina quę qui abluenda 260.b
criminum exomologesis vndè qui facienda 296.a
crucifixoribus Christi qui communicatores comparandi 251.b
cruenti & incruenti sacrificij differẽtia aut distinctio 166.b
cruentũ Christi sacrificiũ, incruento eius hodierno ostendi ac defendi 179.b
Cuinam ex tribus morientiũ generibus soli viuorum prosint orationes 340.b
culpa dimissa, nõ semper dimitti & pœnam 74.b 312.a
cultus diuinus quid & quotuplex 4.
cultus diuini cõcordia q̃ sit necessaria 29.a
cum fœno, lignis & stipula non intrandũ cæleste regnum 333.a
cur in vet. testamẽto habita est maior sobolis cura, q̃ habeatur in nouo 498. 499.
curiosorum vtriusq; speciei appetitorum pietas qualis 213.a
custos præsulq; coniugij quis 465.a
Cyprianus qbus epithetis aut nominibus eucharistiam honoret 165.a
cyprianus qd de abusibus suę iam tũ ætatis sit questus 246.b 247.
cypriani de baptizãdis infantibus sentẽtia 45.a de non arcendis à baptismate paruulis 45.b de vi aut potentia baptismi 69.b de baptismo Christi & Ioãnis 70.a de sacramentali Confirmatione 85.a 86.a de chrismatis confectione 87.a de quodã eucharistię miraculo 106.a de eo quòd Christus seipsum obtulit 178.a de mixtione vini & aquę in calice 182.a de memoria defunctorũ in Missa 196.b de vtilitate aut effectu sacrificij Missę 20.b 201.a de reseruato hostiæ temerario vsu 217.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

217.b 218.a de temerè qd cõtra euãgelij vigorem permittentibus 246.b de potestate collata apostolis 263.b de confessione apud sacerdotes 291. a de confessione & remissione peccatorum 291.a de pœnitentia, eiusq; impeditoribus 296.a de sanctificatione aquę baptismi 32.b de præstanda satisfactione 311.a de pœnitentia & satisfactione 315. 316.b de celebratione sacrificij pro dormitiõe fidelium 343.b 344.a de nõ exeundo ex carcere nisi soluto nouissimo quadrãte &c. 343.a de pœnitentiam agẽte 356.a de sacerdotali dignitate 390.a de vicarijs aut successoribus apostolorum 404.a de sacerdotum honore 424.b de legitima clericorum ordinatione 446.a de zelo mariti adulterę 482.b

cypriano quæ sit Confirmationis sacramẽtalis aut chrismatis ratio 92.

cypriano qui aut quanti cõfessio sacramẽtalis habita 293.b

cyrillus Alexandrinus quàm graphicè depinxerit hominem iamiã morituru 365. b 366.

cyrilli eiusdem de sacri chrismatis vnguẽto sententia aut assertio 94.b de comparatione mannæ & eucharistiæ 109.a de non dubitanda veritate corporis & sanguinis in sacramẽto eucharistiæ, 116. b 117.a de nostra cum Christo vnione 110.b de veritate eucharistiæ aduersùm Capharnaitas 124.b de virtute eucharistiæ 133.b de transubstantiatione 134.b de conuersiõe panis & vini in carnem & sanguinem Christi 148.a de incruẽto ecclesiæ cultu 206.a de reliquijs Dominici corporis 226.b de virtutibus eucharistiæ 238.b 239.a de pane ꝙtidiano 241.a de tradita præsentibus apostolis gratia, num ea & Thomæ absenti collata sit, 262.a de lotiõe lecti per lachrymas 285. de remissiõibus peccati diuersis & Vnctione extrema 364.a de agonia mortis animæq; trepidatione 365.b 366. 367.a

cyrilli Hierosolymitani de baptismo cæremonijs sententia 33. de abrenunciatiõe in baptismo 79.a de chrismate sacro 94. b de nostro & Christi comparticipio, q id s. fiat 113.b contra negantes veritate corporis & sanguinis Domini in eucharistia 115.a de trãsubstãtiatiõe 134.b de ijs quę fiunt aut dicũtur in Missa, & cultu incruento 194.

DAEmones qui à uobis in fugam vertantur 108.a

dæmones qua importunitate morientem infestent 368.

dęmonum adspectus qualis 366.a

dæmones morientibus etiam ea quæ non fecerunt, obijcere 369.b

damasceni de cæremonijs aut traditionibus sententia 26.a de vnico baptismo 50.b de remissione peccatorum in baptismo æquali &c. 63.b

de efficacia verbi diuini in ꝓductiõe rerum 118.a 128.b.

de trãsmutatione panis & vini &c. 149.a

de operationibus aut beneficijs viuorũ pro defunctis 176.b

de Melchisedech & Christi missa aut oblatione 184.b

de memoria defunctorũ in missa 198.b

de aẽrio hęretico testimonium 347.b

damasus papa quid à quibus pontificibus ante se missę deuotioni additum scriptis tradiderit. 191.a

damasi de confectione chrismatis eiusque vsu sententia. 90.b

eiusdem de chorepiscopis iudiciũ 191.b 411. b

damiani petri de Baptismi & Confirmationis sacramento differentia testimonium 81.a

damiani

damiani de extrema Vnctione sententia. 360.b

damna & incommoda raro communicantium quæ 239.a

dauid quomodò velut pœnitentiam agendo conuicia Semei pertulerit. 271.a

dauidis pœnitentis exempla aut verba quę qualia 271.272

dauidis exemplo quæ pœnitẽtię opera qui nobis facienda 275. b 276.a

Decem baptismi honores seu munera quæ 66.b 67.a

decipi nos sensu nostro facilè posse, Christi verbis non posse 106.b

decretalium liber quis quid de continentia clericali votoq́ue eius sentiat aut tradet 491.a

defunctę quis cur Cypriani iudicio ad altare non memorandus 197.a

defunctorum mentio in sacrificio Missæ vndè sit 198.b

defunctorũ oblatiões ecclesijs negare, qd sit 339.b

defunctis aut separatis animabus quæ opera certò opitulẽtur aut ꝓsint 341.b 342.a

defunctis qui vndè subueniẽdũ 346.b 347.

delectus inter sacerdotes quis quibus quomodò aut vbi habendus 427.b

delicta satisfactionibus redimi 317.a

demersiones baptismi tres & inuocationes quid præ se ferant 63.a

deplorãdi ex Chrysostomi sentẽtia diuites qui 346.a

defertores aut defertrices q̃ quales 487.b

detractoribus quid qua in re curandũ seu agendum 431.b

deus qui rogandus aut placãdus 315.a 317.b

deus qui aut per quæ colendus 7.b

deus cur bonorũ nostrorũ non egeat 4.b

deꝰ qui p malos æquè ac bonos opeꝝ 432.b

deum adesse sacramentis etiam per malos administratis 85.a

deum communicare suam hominibus potestatem 261.a

deum pœnitentia mitigari 312.a

dexteræ patris sursùm assidens, quorum hic manibus pertractetur 108.a

Diabolus qui à S. Martino iamiũm moriturо exceptus aut expeditus 370.b

diabolus cur adeò impugnet eos qui præsunt alijs, aut populum docent 434.a

diaboli & malorũ hominũ q̃lis in seducẽdo fallendóve societas aut similitudo 437.a

diaboli quandò potissimùm sua in nos importunitate vtantur 368.

diabolicas vexationes sacrificio Missæ repelli 172.a

diaconus aut subdiaconus qui (tẽpore Augustini) soleat ordinari 408.a

diacono quibus officijs interdictum 389.b

diacono cui quàm debeant subditi esse omnes 408.a

diaconi qui cur à Nicena synodo reprehẽsi aut reiecti 24.a

diaconorũ quale iam olim perferendæ eucharistiæ officium 121.b

diaconorum officia 381.a 409.b 410.a

diaconorum ordo vndè cœperit 409.b

diaconis qd specialim à synodo Nicena ꝓhibitum 188.a eosq; ad cõtinẽtiã perindè ac presbyteros & episcopos, adstringi 490.a

dictamni herbæ vis qualis 290.

didymi Alexandrini de veritate seu perfectione baptismi, sententia 56.b

dies vnus veluti mille anni, quis vbi quandò futurus 337.b

diei nouissimæ iudicium quale 366.a

differentia nascentis olim, & iam propagatæ ecclesiæ, quæ 413.b

differentiæ baptismi & pœnitentiæ quales & quot 267.b 268.a

difficilis aut rarus inuentu quis 244.a

dignitas q̃ quàto cũ periculo cõiũcta 437.a

di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dimissam aut repudiatam à marito ptiore, illicitè ab altero quopiã, superstite priore,duci 468.b 469.a
dimittenti adulteram,non licere aliam ducere 470.a
dionysi⁹ Areopagita quid de baptismo ceremonijs tractet 30.31. qui eucharistiam lauder ac nominet 105.a
dionysij Areopag. de cæremonijs ecclesiæ sententia 30.a de cæremonijs baptismi 30.31. de visibilibus & externis ceremonijs &cæte. 39.a de paruulis baptizandis 44.b de abrenunciationibus in baptismo 77.b de consecrato vnguento 93.a
dionysij Areopag.de confirmatione sacramentali sententia 103.b de ritibus sacrificij aut mysterij sanctissimi narratio 170. de oblatiõe Christi in cœna 180.b
dispensatio quæ quibus commissa 21.a
dispensatio quæ qui aut neganda penitùs, aut gratis conferenda 458.a
dispensatio graduũ cõsanguinitatis 457.a
distincti cur ordines aut ministri ecclesiæ 414.a
distinctio eorum quæ in sacris literis continentur,Augustino quæ qualis 371.b
diuersitas Ordinum sacrorum aut sacramentalium quæ 378.b 379.a
diuinitatis qui efficiamur participes 118.a
diuisio Sacramentorum iuxta diuum Augustinum,quæ 12.b
diuisio compræhensorum in sacris literis præcipua qualis 371.b
diuites terræ mysticè qui 159.b
diuites qui cur deplorandi 346.a
diuortio nullo,quãtunuis iusto,solui vinculum matrimonij 471.
Docentes vtraque sub specie populũ cõmunicandum,puniendos 229.a
docendi officium quibus cõmissum 390.b
doctores audiendi,non imitãdi,qui 434.b
doctrina Sacramentorum contempta,qui & cur sacrilegos faciat 8.a
doctrina de septem sacramentis amplectẽda,quæ 455.b
doctrina de sacramentis summaria quæ sit 510.b
dolere nos vnicè vndè potissimùm oporteat 249.b
dolor quis quantùm vrat 332.a
domestica corporis Christi sumptio quàm olim frequens 218.b
dominicus dies cur apud Christianos iam olim adeò celebris 132.a
dominicis diabus qui iam olim conuenire soliti Christiani 131.b
donum quod vndè quis obtineatur 489.b 491.a
donum continentiæ qui aut quibus obtingat 509.a
dona spiritussancti quæ quo sacramento conferantur 103.a
dotanda qui tẽpla Chrysostomi iussu aut lege 172.b
Dubitandum vbi non sit,etiã si sensus aliter iudicet 115.b
dubitandũ de veritate corporis & sanguinis Chri in eucharistia nõ esse 130.b 133.a
dubitare qua de re non audendum 134.b
duobus à cõiugibus qui quatuor fieri possint adulteria 470.b

EA nos alire,quam angeli videntes tremunt ac pauent 107.a
eandem Christi in templis haberi carnem & ex altari sumi, quæ in Palæstina olim cernebatur,aut in qua Christus hic ambulauit 123.a 135.b
eandem esse hostiam altaris incruentã cum ea,quæ semel in cruce oblata est 206.b
Ecclesia qui suam paruulis fidem communicet 47.b
ecclesia vndè seu à quibus cælibatum exigat 492.a

ecclesia num aliquos ad cælibatum siue cõtinentiam violenter cogat 492. 493.
ecclesiæ matris authoritas quanti sit momenti 50.a
ecclesiæ Rom.& catholicæ de venerab.sacramento fides ac sententia 139.a
ecclesiæ sacrificium, Christum ipsum esse 179.a
ecclesiæ vis,censura seu authoritas quanta 217.b 231.b
ecclesiæ sententiam apprehendentes, scripturam sequi 231.a
ecclesiæ vnitas quantum habeat momenti 231.b
ecclesiæ & apostolorum collatio 264.b
ecclesiæ & nauis venusta piaque comparatio 391.a
ecclesię nota certissima quæ 440. b
ecclesiæ,non Capharnaitis,credendum aut consentiendum 122.a
Edi à nobis eum qui sursùm est,& ab angelis adoratur 160.b
Effectus aut fructus baptismi quis 59.a
effectuũ baptismi & Confirmmationis differentia 101.b 102.a
esseta seu epheta Hebraicum, quid Latinè sonet 36.b
efficacitas verborum Christi quanta 130.
Eleemosynarum qualis iam olim in ecclesia fieret collectio 132.a
eleemosynarũ prò defunctis assertio 197.b
eleemosynis peccata redimi 318.a
eleemosynis quæ defunctorum animæ qui iuuentur 330.b
elementum,vt sacramenti pars, quid sit aut sibi velit 14.b
elementum baptismi quod aut quale 53.b
elementum seu materia Vnctionis extremę quid seu quæ 362. b
elemento & verbo constare sacramẽta 14.
elemẽtorum naturæ aut species quo in sacramento mutentur 152.a
eleuatio seu ostensio Eucharistiæ in Missa, quàm non sit hesterna 170.b
elibertini seu Eliberini cõcilij de sacramẽto Confirmationis assertio 80.a
Emauntina panis fractio, illaque Actuum xxvij,Chrysostomo qualis 219.b 220.a
emauntinos illos Christi discipulos, vna sub specie Christi corp⁹ sumpsisse 210.a
emendatorius Augustino ignis quis 331 b
emiseni de consecratione corporis & sanguinis Christi sententia 147.a
Enoch placuisse Deo,postquã genuit Mathusalem,quid mysticè velit 500. a
Eorum quę sacris literis continentur,quædã vt sciantur aut credãtur,iuberi: quædam vt fiant pcipi,quędam nè fiant vetari 371.b
Ephesini concilij primi de incruentò sacrificio sententia 125.b
ἐπιούσιος panis quis 240.b
epiphanius quàm graphicè hęreticum illũ Aërium depingat 412.a
epiphanij de transubstãtiatione aut veritate corporis & sanguinis Christi in Eucharistia assertio 134.a
epiphanij de Melchisedechianis hæreticis, & Melchisedechico sacrificio sententia 184.a de mortuorum in Missa commemoratione 200. de mulieribus apud Marcionistas episcoporũ officia in ecclesia vsurpãtibus 390.de ijs q aut q̃ post virginitatem Deo promissam nuptijs inhiãt,478. de bigamis aut digamis 488.a de nubẽte aut nõ nubente virgine 505.a
episcopus Latinè quid sonet 194. b
episcopus quis quãdo, etiã vxore sua legitima vtens,adulter censeatur 489.a
episcopi & presbyteri dignitas q̃ sibi mutuò sit propinqua 409.a
episcopo omnes qui insint ordines 413.b
episcopo qualis aut quãta necessaria sit pudicitia 496 b

Universidad de Deusto
Biblioteca

episcopum solum esse sacramentalis cõfirmationis ministrum 88.b
episcopum futurũ qui gradatim oporteat ascendere 415.b 416.a
episcopi qui cur & quomodò ab Hieronymo expediti 489.a
episcoporum munus quod quale 95.b
episcoporum officium 381.a
episcoporum & presbyterorum identitas ac differentia 408.b
episcoporũ, presbyterorũ, diaconorũ inter apostatas aut hæreticos mutatio q̃ quàm prodigiosa 428.b
episcopis etsi cõiugatis, matrimonio vti nõ licere 497.a
episcopos in cælesti hierarchia esse presbyteris superiores 379.b 380.b
episcopos in Apostolorum locum successisse 393.b
episcopos, Apostolorũ: presbyteros, Lxxij. discipulorum locum tenere 403.
episcopos à Christo, presbyteros ab Apostolis electos esse 404.b
episcopalium manuũ impositione quid q-bus conferatur 85.b 86.a
episcopalium in ecclesia sedium distinctio vndè profecta 391.b
episcopatus quid nominis sit 194.b
Erubescentia quæ qualis, aut vbi vitanda 283.a 285.b 288.a 289.a
erythræi aut rubri maris diuisio supernaturalis, cui miraculo facilem suggerat fidem 151.
Escæ indigestæ & peccatorum occultatorum collatio 290.b
Etymologia sacri, iuxta S. Bernardum 11.b
Euagrij de particulis Eucharistiæ pueris scholaribus dari solitis mira lepidaq̃ue narratio 224.
euangelistæ in ecclesia hodiè qui 413.a
euangelizare & baptizare qui & cur initiò promiscuum fuerit 414.a
euaristi martyris ac papæ de consecrandis basilicis sentẽtia 191.a de legitima piaq̃; coniugum coniunctione 462.b
eucharistia qbus epithetis aut vocibus alijs appelletur 105.a
eucharistia qui aut quàm cætera sacramenta excellat 105.b
eucharistia quid aut qualis 131.a
eucharistia quæ tria contineat aut complectatur 113.b
eucharistia qui Origenis iussu aut consilio custodienda 218.a
eucharistia cur sæpè adeunda aut sumenda 234.a
eucharistia quanti aut qualis sit amoris significatio 236.b
eucharistia vtinàm quotidiè à nobis percipi dignè possit 241.b
eucharistia qui accedenda 247.b 249.a
eucharistia quomodò aut quali sumenda sub specie 208.b 209.210.211.212.213.
eucharistia qd sumenti conferat 510.b 511.a
eucharistia quò nobis conducat 14.a
eucharistia quid signet, sonet, aut contineat 104.a
eucharistia cur instituta 162.a
eucharistiæ communio quanto nobis adeunda desiderio 107.
eucharistię cibo Christũ nobis vniri 117.a
eucharistiæ nomina quæ qualia 120.b 121.a
eucharistię veritaẽ quàm sit clara, & diuino verbo probata 122.123.
eucharistiæ sacramentum qui & venerandum, & adorandum 155.
eucharistiæ adorationem & venerationem negantes anathematizari. 159.b
eucharistiæ partes etiam minutissimæ quã vim habeant 226.b
eucharistiæ sacramentum hodiè post cœnã non conficiendum aut sumendum 228.b
eucharistię fructus qs aut quãtus 232.b 235.
eucharistię vi motus concupiscentiæ minui nui 238.b
eucharistiæ partes singulas eiusdem cũ tota virtutis esse 218.b
eucharistiam esse sacramentorum consummationem 105.a
eucharistiã Chri dici gratiã salutarẽ 106.a
eucharistiam non esse communem panem, sed corpus & sanguinem Christi 133.a
eucharistiam non esse imaginem corporis Christi, sed ipsum corpus 126.a
eucharistiã esse seruatoris nri carnẽ 128.b
eucharistiam iam olim ad absentes ferri solitam 131.a
eucharistiam à manna differre 133.b
eucharistiã, Christi verbis confecrari 144.a
eucharistiam in processionibus piè & honorificè circunferri 159.a
eucharistiam iam olim in altari asseruari solitam 161.
eucharistiã aut Missam pro mortuis offerendam 345.b
eucharistiã quid in nobis fiat 10.b
eucharistia in ipsa Christum Dei filium suscipi 109.a
eunuchi qui vndè aut cur laudati 492.b
eunuchi qui, quales aut quos habeãt filios 505.b 506.a
eunuchis quibus quid præ alijs in cælo p-missum 507.a
eusebium Cęsareeñ de Christi secundũ ordinẽ Melchisedech administratione, sententia 183.a de Serapionis viri fidelis cõmunione & exitu narratio 221. de incruenti sacrificij institutiõe 177. de quęstione illa, cur in veteri testam. maior fuerit cura soboli, quàm in nouo, 498. 499.
eusebij Emiseni vel Emeseni de trãsubstãtiatiõe sentẽtia 147. de sacra eucharistiæ perceptione 226.b de pœnitentiæ veræ laborioso conatu 321.a de instante cuiq; exitùs sui solicitudine 369.b 370.a
eusebij papæ & martyris de confirmatione sacramentali sententia 93.b
Exactor rationis qualis in nouissimo etiã optimis quibusq; formidandus 369.b
exaggeratio quæ, qua alia ꝓfliganda 320.b
examẽ Ordinandorum quale per quos futurum 398.b
excidere à gratia & salute veritatem eucharistiæ negantes 134.b
excusatio profugorum monachorum aut monachorum quæ qualis 485.a
excusationes incentiuentiũ quorundã clericorũ aut sacerdotiũ q̃ qualis 502.a 505.a
exeundúsne carcer, nisi soluto nouissimo quadrante 343.b
exemplis testamenti veteris mutationẽ naturarum probari 151.a
exemplaria q̃ qualia aut qd sibi velint 121.a
exempla potentiæ diuinę ex scripturis quæ quanta 129.b
exigui vbinàm vis & authoritas tanta, quãta totius 226.b
exomologesis quid ampliùs Græcè, quàm confessio Latinè signet 288.b
exomologesis q̃ qui à qbus exigatur 296.b
exomologeseos vtilitas quanta, authorq̃; eius quis 290.a
exomologesi gehennam extingui 289.b
exorcismus quid sit, cur fiat, aut vbi quid faciat 35.a 36. 38.a
exorcismus & exufflatio quàm nõ sint hieri aut nudiustertiùs excogitati 38.b
exorcismi vis quanta 33.b
exorcismi in paruulis potentia & veritas 49.b
exorcismi ad baptismũ qui soleant fieri 31.a
exorcismorũ circa baptizandum vsus qualis 33.a
exorcismis & exufflatiõibus cur quò vtẽdum 46.a
exorcista qui seu quò ordinetur 402.a
exorcista quid sonet 406.b
exorcistæ hodie qui 413.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

exorciſtarum quid ſit, eorumq; qui fuerint in veteri teſtamento typi 406.a
exterior cultus diuinus quid 4.b
extra eccleſiam non remitti peccata 319.a
exuſſlatio quæ vbi quid faciat, aut cur fiat 25.a 38.a
ἐνέργεια quid 7.a
Ezechiæ exemplo quid cur quomodò recogitandum 275.b

FAbiani papæ & martyris de renouãdo ſtannis chriſmate ſententia 89.b de ſacramenti ſuſceptione 191.a de ſacerdotũ obtrectatoribus 426.b
fabiola qui dimiſſo viro priore, alteri nubens, pœnituerit 472.b
fabiolę publicè ex animo pœnitentis commendatio 472.b
facere aut celebrare Miſſas, quàm non ſit heſternum aut nudiuſtertianum 190.b
facies diabolicæ quales, & quos quãdò potiſſimùm terreant 370.a
Felicis papæ I. de celebrandis ſuper martyrum memorias Miſſis ſententia 190.b
ferri natatio mira, cui miraculo facilem mereatur fidem 151.b
feſtum venerab. Sacramenti, piè inſtitutum eſſe 159.a
Fides qua in re vndè potiſſimùm exigatur 34.b
fides eccleſiæ catholicæ de Sacramento euchariſtiæ, quæ 150.b
fides quid qua in re à nobis exigat 242.b
fides cui quandò & vbi potiſſimùm neceſſaria 245.a
fidei profeſsio vbi iam olim neceſſariò & qui fieri ſoleret &c. 31.a 32.b 33.b 35.a 37.a
fidem alienam alijs prodeſſe 47.b idque ex euangelio oſtendi 48.a
fideles nullo ad ſumendam vtranq; ſacramenti ſpeciem præcepto adſtringi 209.a
fidelium filios, niſi baptizentur, perire 50.b
figuræ ſanctiſsimi Euchariſtiæ ſacramenti quæ quales 120.a
figuræ ſacrificij noſtri q̃ cur ſublatę 181.a
fimbriæ tactæ vis, quid quibus myſticè innuat 239.b
Flammis qualibus qui quomodò expiandi 348.a
florentini concilij de gratia ſacramentorũ ſententia 12.a de ſacramentorum diuiſione aut virtute 13.b de requiſitis ad Sacramentorum collationem aut ſuſceptionem 14.b de ſeptem ſacramentis 17.a 19.b de materia baptiſmi 55.a de miniſtro baptiſmi 58.b 59.a de forma aut formis baptiſmi 56.a de effectibus baptiſmi 68.a de ſacramento Cõfirmationis 80.b de ſacramentalis Confirmationis materia & forma 90. de ordinario Chriſmatis adminiſtratore 91.a de Cõfirmationis effectu 102.a de tranſubſtantiatione 127.b 150.a de efficacia verborum Chriſti 226.b de effectu ſacramenti Euchariſtiæ 237.a de pœnitentiæ Sacramento 258.a 274.a de pœnitentiæ effectu 268.a de requiſitis ad contritionem 278.b de ſacramentali confeſsione, qui ea debeat fieri 286.a de neglecta ſatisfactiõe 338.b de Vnctione extrema, quinto Eccleſiæ ſacramento 357.a de Sacramento Ordinis, eiusq; materia & forma & miniſtro 378. de ſacramẽti Ordinis effectu 445.b de ſacramento aut ſigno matrimonij 461.b de matrimonij indiuiſibilitate 473.b
fluuij ignei tranſitus quis qualis 336.b
Fœminæ vbi epiſcoporũ & presbyterorũ obeant munia 390.b
fœnam, ligna, ſtipulæ, quid 338.a
fœni, lignorum, aut ſtipulæ inſtàr quid vbi qui conſumendum 337.b
fœnum, ligna, ſtipulas ędificare, quid 334.b 335.b

fontis

fontis conſecratio 36.b
forma baptiſmi apud Græcos & Latinos quæ 56.a
fortunæ aut fati, quòd ſe quis continet, haud eſſe 508.a
Frequens Dominici corporis communio quid aut qualis 240.a
frons cur potiſsimùm chriſmate inũgatur, aut cruce conſignetur. 99.a 102.b 103.b
frõtis inũctio qd ſibi velit, aut cur fiat 34.a
fruſtrà aliquem de Chriſto rectè ſentire, ſi ab eccleſia diſſentiat 231.b
Fugitiui monachi aut monachæ quid ſuæ fugæ prætexant 487.a
fugitiuos aut fugitiuas monachos, niſi ad ordinem quiſq; ſuum reuertatur, non ſaluandos 491.b
fures & latrões hodiè ſacerdotes qui 380.a
futuræ gloriæ pignus quid aut quale 236.b

GEhennæ ob oculos poſitio, quorsùm neceſſaria 280.a
gehennam quid quibus extinguat 289.b
geniculari ante altare quos qui deceat aut oporteat 419.a
Gomor quid ſit 235.b
gorgoniæ Nazianzeni germanæ quod vbi miraculum aut beneficiũ obtigerit 161.
Græcorum baptiſmi forma quæ 56.a
gradus Ordinis ſacri quot 399.a
gradus ordinum qui, quibus ex ordine ſeu ordinatim habendi 418.b
gradus miniſtrorum Eccleſiæ diuerſi, quò conducant 440.b
grandiori cur vbi & quandò ſit opũs pœnitentia 320.b
gratia matrimonij quæ aut quanta 462.a
gratiæ per Sacramenta ꝓſtandę aſſertio 9.a
gratiæ vim aut virtutem, naturæ vi longè pręſtare 151.b
gratię euangelicæ vbertas quanta 495.a
gratiam eſſe Sacramentorum virtutem 12.b
gratiarum actio qui iam olim in eccleſia fieri ſolita 131.a
gratianus quorum Paparum decreta pro decenti Ordinum ſacrorum adeptione, quibus in locis alleget ac tractet 417.
gratianus quos ex quibus de ſacerdotum & clericorum caſtitate canones allegauerit 500.b 501. 502. 503.
gratiani de partibus euchariſtiæ ſumendis ſententia 227.
gregorius VII. quid contra Berengarium geſſerit aut ſtatuerit 141.
gregorius Magnus quid de Anglis aut Britannis meritus 196.b ad quam dignitatẽ laico adſpirare ꝓhibuerit 417.a eiuſdem de gratia Sacramentorum ſententia 9.a de peccatorum in baptiſmo remiſſione 63.b 64.a de balſamo & chriſmate 89.a de angelorum in ſacrificio Miſſæ preſentia 161.b de virtute ſeu vi Miſſæ 173.a de ſuijpſius probatione 244. de apoſtolorum poteſtate ſeu priuilegio 263.a de applicãdo nobis incruẽto ſacrificio 204.a de noſtrę ſatisfactionis ad Chriſti ſatisfactionem neceſsitate 310.b de purgatorio per euangeliũ aſſerto 335.a de flãmis Purgatorijs 348.a de mortis hora formidabili 367. 368. de ſacrorum Ordinum virtute 378.a de vexatione ſacerdotum paſsiua, ad Chriſtum ſpectante 426.a de gradibus & ordinibus in eccleſia diſtinctis 448.a de clericorũ quorundam cõiugijs 489.b 490.a de quorundam ſacerdotum incontinentiũ excuſationibus, quas vocant, caluis 505.a
gre Nyſsẽi de mira euchariſtię vi ſnia 152.b
gregorium Magnum, ſacerdotes ex laicis ſubitò ordinandos vetuiſſe 419.b
Guilhelmi abbatis relatio de miraculo inter S. Bernardum & fratrem eius aliquõ facto 225.a
guitmundi Auerſani epiſcopi de Berengariana hęreſi iudicium & narratio 138.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

guitmundi (aliâs Guimundi) archiepiscopi contra Impanatores sentêtia 153.b 154.
Habitus quorũ aut quis, quid eum gerentibus indicet 410.a
habitûs & compositionis decentis quanta vbi necessitas 243.a
hæresis veris sacerdotibus carens, quid sibi vindicare non possit 260.b
hæretici quibus de tribus Catholicos maximè irrideant 47.b
hæreticorum risus quis quàm sit vanus ac irritus 26.b
hæreticorum baptismus quis quomodò à Catholicis habendus 57.b
hæreticorum tropi qui quales 128.a
hæreticorum vetus mos qualis 138.b
hæreticorum scelera aut blasphemiæ in q̃s, quæ quales 348.
hæreticorum ars vetus quæ 435.b
hæreticos verum conferre baptismum 57.a
hæreticos, quò minùs Deo p homines satisfiat, operam dare 317.a
hæreticos salutem inuidere paruulis aut infantibus 48.b
haymonis Halberstatẽsis episcopi de sacramentalis Ordinis vi sententia 397.a
Hebræi alicuius immane in filiolũ propriũ facinus 224.b
helias quo mysterio suâ Helisæo reliquerit melotem 108.b
hesychij de probatione aut dijudicatione suijpsius sententia 248.a
hierarchia ecclesiastica qbus aut quot partibus constet 381.a
hierarchiæ ecclesiasticæ assertio, eiusq̃; negatorum damnatio 380.b
hieronymus quid de illibatas quotidiè offerentibus victimas sentiat 202.b
hieronymi de peccatorum in baptismo remissione sententia 64.b de sacramẽtali Confirmatione 86. de ijs qui Christi conficiunt corpus 144.a de Melchisedechico Christi sacrificio seu oblatione 183.b 206.b de sacris calicibus & alijs ad cultum Dei spectantibus reuerẽter tractandis, 194.a de assidua aut frequenti cõmunione eucharistiæ 218 b de toto & partibus eucharistię 227.b de moribus aut consuetudinibus ecclesiæ 241. b de successoribus apostolorũ 263.b de pœnitentiæ vi aut commodo 268.a de euomendo per confessionem peccati veneno 292.b de satisfactione 316.a de sacerdotum dignitate seu authoritate 389. de Apostolorum locum tenentibus 404.a de virgine quæ nupserit, non peccante, 478.b de episcopo coniugato, qui se gerere debeat, 489.a in episcopos quotidiã inuectio 489.a de necessaria sacerdotum continentia & deuotione 496.a de eunuchis euangelicis 505. b de comparatione virginis & nuptæ per hæreticum Iouinianum 507. b de his quibus datur continentiæ donum 509.a
higini papæ & martyris de modo consecrandi basilicas, sententia 190.b
hilarij papæ de toto & parte eucharistiæ sententia 227.b
hilarij Pictauiẽsis episcopi de ministris baptismi sentẽtia 58.b de Christi in nobis verè naturali existentia 112.b de transubstantiatione 133.a de clauibus Petro collatis 263.b
hippolyti episcopi & martyris de sublatione iugis sacrificij sententia 181.
hirundinis in cæcatione quæ ex suo stercore fit, enarranda qualis industria 190.a
HOC FACITE, quam vbi vim aut efficaciam habeat 189.b
homicidium quod qui aut sanetur, aut abluatur 267.b
hominis iamiàm morituri pia & graphica descriptio 365.b 366.
hora quæ quàm sit acerba 368.a
hospitalitas & obediẽtia qui indignis etiã piè exhibenda 430.b
hostia illa à Malachia descripta, cuius fuerit figura 120.a
hostia sacræ oblationis qui aliquãdò nautæ alicui submerso profuerit 171.b 174.a
hostia seu victima vniuersi orbis publica seu communis quæ 197.b
hostias esse veteris legis multas, nouæ vnicam, eamq̃; semper eandem 208.
Humanum vbi præcedat cæleste iudicium 263. b
Hyberni quid cur debeant Malachiæ episcopo 258.b
hypodiacones quid aut qui 411.a
hypopodion quid, & quod qui adorandũ 157. b 158.
Iacobus Apostolus quid de Vnctione extrema doceat 362.b
iacobi Apostoli de propitiatorio pro viuis sacrificio sententia 201.
iacobi Apostoli præceptum de infirmorũ inunctione, ad omnes spectare Christianos 372.a
iacobo Apostolo cuius sacramẽti promulgationem debeamus 356.b
Iconoclastæ qui à concilio Ephesino depicti 116.b
Idem ius sacerdotibus in baptismi & pœnitentiæ sacramentis esse 261.b
idem quod ecclesia sentit, de Deo sentire, an cuiquam sit satis 446 b
idem esse mariti & vxoris, quòd ad matrimonium attinet, iudicium 472.a
idololatræ quantũ suis iam olim sacerdotibus habuerint honorem 433.b
Ieiunium ad cuius ordinis collationem necessarium 377.a
ieiunos tantùm Eucharistiam sumere qui & cur decear 250.b
Ignatij martyris de eucharistiæ sacramentò sentẽtia 128.b de immolando sacrificio, Missaq̃; celebranda 171.a de authoritate sacerdotum 388. b de obedientia cuilibet à quo præstanda 404 b
ignis (quem vocãt) Purgatorij inuitis hæreticis demonstratio 324.325 347.b
ignem, Cypriano teste, aliquandò ex Eucharistia miraculosè exurrexisse 218.b
Illusores inter hæreticos hodiè potissimũ qui 52.a
Immersio quota seu quotuplex in baptismo fieri iam olim soleat 31.b 32.b vbi aut quandò facienda 33. b
immolari sacrificium tempore Ignatij solitum 171.a
immortalitatis qui participes efficiamur 153. b
impanari vel inuinari Christum, quàm sit absurdum 154 a
impanatores hodierni quomodò iam olim & vndè confutati 154.
impedimẽta matrimonij & statuere, & demere ecclesiam posse 457.a
impositionis manuũ vis aut vsus quis 396.
improbitas quæ aut quorum vbi nihil officiat 24.
immundi ad sacra accessûs supplicia olim quæ 245.b 246.a
Incensa mysticè quid 185.b
incestæ coniunctiones mysticè quę quales 482. b
incontinentes (modò non pœniteant) sacerdotes mortem animæ certissimam manere 495.b
incorporari nos Christo per eucharistiam 110. a
incruẽti in ecclesia sacrificij assertio ac descriptio 206.a
incruentæ hostiæ assertio 186.b
incruentas offerendi victimas authoré esse Christum 177.b
indifferentia olim licita, qui & cur hodiè non licita 210.

Universidad de Deusto
Biblioteca

indignè eucharistiam sumẽtium pœna aut calamitas quę 243.a
indignè eucharistiam quis sumat 244.b
indiuisibilitas matrimonij quid mysticè signet 461.b
indulgentiam peccatorum in baptismo cõferri omnium 63.a
infantes qui aut per quos diabolo renuncient,& fidem profiteãtur,36.a 44.b 78.a
infantum sanctificationem per baptismum fieri 47.a
infantibus vndè aut qui sua inuideatur salus 48.b
infantes damnationi,nisi baptizentur, esse aut manere obnoxios 47.a
inimicus suijpsius quis 297.a
innocentius I. quid de subita laici ad summũ sacerdotiũ promotione cẽsuerit 419.b
innocentij primi Papę de institutis ecclesiasticis sententia 29.a de extrema Vnctione 359.b 360.a
innocentij III. de sacramentalis Confirmationis ministro sententia 91.b de maiorum & minorum sacerdotum institutione 405.a
inordinata & incomposita omnia vndè dicenda 448.b
inquisitio quę vbi necessaria 286.a
insania eorum qui corpus Domini imaginem esse asserunt,quanta 126.b 127.a
insanos esse hereticos eos, qui veritatem eucharistię in solo vsu constituunt 117.a
inscrutabilis cuius rei modus quis 119.a
institutа quę quantoperè seruanda 29.a
institutor sacrificij Missę inocuenti qs 177.a
insufflationis vis quanta 33.b
integrum vna sub specie eucharistię contineri Christum 228.b
intẽtio q̃ in quo ad qd requiratur 14.b 15.a
interesse officio aut sacrificio Missę magnã angelorum multitudinem 160.b
interior cultus diuinus quid 4.b
intermissio cõmunionis quid quantũmve noceat 239.b
inueniendus haud facilè quis 244.a
inuinari Christum quàm sit ridiculum & absurdũ, licẽt quibusdam hereticis hodiè (si dijs placet) plausibile 154.
inũctio episcopalis qui iam olim in baptizato adhiberi soleat 31.
inunctio quę olim qui fieri solita 32. quę cui à quo facienda 33.b quę quid prę se ferat 36.b 37.b post baptismum qui aut vbi fiat 37.a
inungendi extrema vnctione q̃ 358.b 360.a
Ioannis alicuius Scoti, nõ illius Franciscani,liber de sacramento Eucharistię, vbi aut cur damnatus 140.a
iob quomodò aut qua in re Christi fuerit typus aut figura 137.a
ioseph illum insignem & castum adolescẽtem,duos tantùm filios genuisse,idq; ex vna solũ cõiuge,quid prę se ferat 500.a
ioseph» quid Salomonem excogitãsse scripserit 406.b
iouinianus Imper. quid in eos q̃ sacras virgines ad cõiugium &c. solicitent, statuerit 484.a
iouinianus qualis propemodùm ex Stoico hęreticus 507.b
Iram diuinam quis quomodò sibi thesaurizet 297.a
irenęi de resurrectione per veram corporis & sanguinis Christi participationẽ probanda,assertio 112.b de transubstantiatione aut veritate corporis & sanguinis Christi in eucharistia 132. de noua noui Testamẽti oblatione 176.a de incenso in omni loco offerendo aut oblato, 185.b de veritate corporis & sanguinis Domini in eucharistia 186.a de sacerdotibus bonis ac malis 427.b 428.a de successione Rom. Pontificum 449.a
irrita cur q̃ hodiè habẽda matrimõia 463.b

Isaac

Isaac post genitos ẽsau & Iacob,continentiæ operam dedisse 306.a
isidori de exorcismis sentẽtia 36.a de sacramento Confirmationis 81.b de clericorum ordinibus,eorumq; origine 392.b de orando & sacrificando pro mortuis 342.b de lectorũ,exorcistarum, Ostiariorum ordine &c. 405.b 406.a de Ordinis presbyterorũ exordio 408.b de presbyterorum officijs aut ministerijs 411.b de polygamia aut coniugum pluriũ cõmercio 474.b de professis castitatem, ac post nubentibus 483.b
ismael & rebaptizatores cur qua in re comparentur 52.a
Iudę proditori cur qui cõmunicantes conferendi 251.b
iudæi alicuius vitriarij horrendum in filiolum suum facinus 224.b
iudicandus quó,& cur quisq; sibijpsi 297.a
iudicium aut pœnã eorum qui Christũ occiderũt,indignè communicantes incurrere 246.b
iustitia qui nulla absq; baptismo ,psit 43.a
iustitiam amissam non recuperari sine pœnitentia 258.a
iustificatio quid sit 42.b
iustificatio qui sine baptismo aut eius voto non fiat 42.b
iustini philosophi & martyris de officio Missæ sententia 130.b 131. de confectione corporis & sang. Christi 144.a de sacrificio eucharistiæ à Christo fieri iusso 171.a de verbis Christi, Hoc est corpus meũ &c. 226.a
iustiniani de anabaptistis seu rebaptizantibus sententia 53.b
iustiniani in raptores aut solicitatores virginum sacrarum edictum. 484.a

LActantij de baptismi operatione aut virtute sententia 69.a
laico quantunuis insigni, summo sacerdotio non instandum 417.a
laici qui,quales 436.b
laicis quandò baptizare licẽat 57.a
laicis nullam fieri iniuriam, quòd vna tantùm specie eucharistiæ vtantur 211.b
lanfranci archiepiscopi de Ro. synodo cõtra Berengarium,relatio 139.b 140.a
lanfranci de transubstantiatione sniа 150.a
languentium quantus vbi habendus respectus 300.a
laodicense concilium quos tantùm ad episcopatum assumi voluerit 417.b
laodiceni concilij de Cõfirmationis sacramento sententia 80.b canon quotus qd de quibus statuerit 188. iussu qd quibus clericis prohibitum 402.b
lapsum à voto castitatis,adulterio peiorem esse 482.b
lateranen̄ concilij de necessitate baptismi sententia 44.a de baptismi à quouis collati virtute 58.b
lateranen̄ concilij de baptismi virtute sententia 55.b 56.a de veritate corporis & sanguinis Christi in sacramento eucharistiæ 127.a de sacerdore ad transubstãtiationẽ requisito 143.b de trãsubstantiatione 149.a de pœnitentiæ vi 267.b de annua fidelis cuiuslibet cõfessione 285.b de gradibus consanguinitatis matrimonium impedientibus 456.a
λατρεία quid 7.a
latriæ cultum eucharistiæ deberi 158.b 159.
lazari & pœnitentis collatio 264.a
Lectoris ordinatio qui seu ad quid potissimùm fiat 402.a
lectores vndè appellati aut orti 406.b 407.a
lectorum quid sit 405.b
leonis Magni de non iterando baptismo sententia 53.a de Chrismatis administratoribus 90.b de transubstantiatione assertio 135.a de nostro in id q̃d sumimus transitu

transitu 237.b de misericordia Dei & hominis pœnitentia 294.b de misericordia Dei & pœnitētiū reconciliatione 299.a de tempore cōferēdi ordinis sacri 377.a de cita manūs impositione 397.b de chorepiscopis & Lxxij. discipulis 405.a de chorepiscopis & restricta eorum authoritate 412.a de sumi pastoris electione 448.a de legitimo nuptiarum fœdere 465.b de monachis apostatis 486.b 487.a de continentia diaconorū & subdiaconorum 490.a

Ieonis IX. contra Berengariū sententia 139.b

Iepræ discretores aut iudices mysticè qui 294.b

Iepram mysticè qui quomodò curēt 264.b

Ieuitarū opus aut officium olim quod aut quale 22.

Ieuitarum munia 410.a

Ieuitas qui suos esse voluërit Chris 502.b

Ligatura cordis qui per quod sacrificium facilè possit sperari 204.b

Iintеolis qualibus corpus oñi qui aut vndè excipi olim solitum 221.b 222.a

Iiturgia quandò auferenda 181.b

Iiturgiæ testimonia ex patribus, synodis, & canonibus quanta 164.a

Locúsne quis orationi accómodatus 387.a

Lōgè alia ratione episcopos & presbyteros, q̄ reliquos Christianos, esse sacerdotes 387.b

Iothis vxori qui aut quæ hodiè meritò cōferendæ 481.b

Iotio pedum recèns baptizati, vbi iam olim celebris 37.a

Iotio pedum quid sibi velit 38.a

Luctuosissima rerū omnium separatio quę 280.b

Iuciferiani alicuius de traditionibus ecclesiasticis sententia insignis 86.a

Iucij Papæ de matrimonio cæteris sex sacramentis annumerato, sententia 455.

MAgi qua reuerentia Christum puerū adorārint 160.b

magorū pietas & humilitas qui nobis imitanda 160.b

magos id corpus in præsepi adorâsse, quod hodiè ex altari sumimus 137.b

maiores Ordines qui & quot 399.a

malachias qui nouam testamēti noui oblationem prænunciārit 176.a

malachias quale nomini Domini sacrificiū offerendum vaticinatus 189.a eius de incruento Christianorum sacrificio prophetia 184.b

malachias archiepiscopus qua deuotione Vnctionē extremam susceperit 361.b

malachiæ Hyberniæ episcopi zelus per Diuum Bernardum laudatus 81.a eius pietas, & quid indè secutum miraculi 361.a ei quid cur debeant Hyberni 258.b

mala quæ qui deprecanda aut depellenda 321.a

malchi episcopi in dando Confirmationis sacramento miraculum 81.a

malos vbiq; bonis misceri 435.b

man Israelitis quid 235.b

manhu, Hebraicè quid 235.a

manna quid cibi fuerit 236.a

mannæ & eucharistiæ collatio 227.b

mannæ descriptio 235.a 236.a

mannæ & aquæ de petra fluenti eucharistiā longè præferri 129.a

mannæ illi mosis quāto præstet Eucharistia 130.b

mannæ tanto præstare eucharistiam, quanto veritas præstat figuræ 150.b 151.a

manus imponendæ baptizatis ratio haberi solita quæ 31.a

manus aut manuum in baptismo fieri solita impositio 31.a

manibus qui suis vbi aut quandò seipsum Christus gestârit 136.

manus citò imponere, quid 397.b

martialis Petri apostoli discipulus, quibus verbis eucharistiam laudet 165.b

martialis Apostolorum discipuli de dedicata ipsi Stephano protomartyri ara, assertio 180.a

martino iamiàm morituro qui diabol⁹ apparuerit 370.b

massam in vnam qui cum Christo redigamur 107.a

materia sacramētalis Confirmationis q̄ 88.

materia cōpositiōis vnguēti cōsecrati 93.b

materię sacramentorum quæ quales 14.b

matrimonium ad qd quibus cōducat 14.a

matrimonium quid sit 450.a

matrimonium cuius sit infirmitatis remedium 458.b

matrimonium quī aut qua ratiōe sit sacramentum 459.

matrimoniū quī sit aut fiat legitimū 462.b

matrimonium an dirimi vnquàm possit 466. 467.

matrimonium qui per religionis professionem dirimatur 473.

matrimonium an & qui omnibus permissum 475. 476.

matrimonium quò conducat ecclesiæ 511.a

matrimonij impedimenta q̄ qualia 450.b

matrimonij quale & vinculum & sacramētum 453.a 454.a

matrimonij bona quæ & quot 454.b 458.b 460.b 461.b

matrimonij gratia quę vndè obtingat, aut quò proficiat 459.b

matrimonij causa efficiens quæ 461.b

matrimonij suscipiendi præparamenta quę qualia 464.

matrimonij Christiani & ethnici diuersitas quanta 471.b

matrimonium Hussо ex septem sacramentis vnum fuisse 455.b

matrimonium inter duos tantùm cōtrahi 461.b

matrimonium inter sacramenta legis euangelicæ, inuitis hæreticis, numerandum 462.

matrimonium cōtracturi, qui, cur, quotiès antè & vbi proclamandi 463.

matrimonium habere in se coniunctionū Christi & ecclesiæ sacramentum 465.b

matrimonio antè contracto in sacerdotio vtentes, contra canones agere 488.b

Mediator Dei & hominum, quam quibus prępositis dederit potestatem 295.a

mediator inter deum & naturam humanā sacerdos qui sit 424.a

medici docti quanuis infirmi, & sacerdotis quanquàm mali, venusta inter se collatio 432.a

medicinam, quod ignorat, non curare aut sanare 292.b

melchiadis (alij cum aliter ac aliter vocāt) Papæ & martyris, de Confirmatione sacramentali sententia 98.b 100.b

melchisedech qui typus aut figura Christi fuerit 182.b 183.b

melchisedechis panis & vinum, cuius fuerint facti figuræ 120.a quorum mysteriorum exemplaria 184.a

melchisedechis sacrificium, nostri incruenti typum fuisse 182.b

melchisedechis sacerdotio quī Christ⁹ etiā nùm vtatur 206.b

melchisedechicum quī à Christo institutū sacrificium 179.a

melchisedechicum qui administret Christus sacrificium 183.a

melchisedechicum sacrificium quibus alijs successerit 185.a

meldensis concilij de sacramento Confirmationis sententia 80.b de chrismate & oleo consecrato 363.b

melotis Heliæ relictæ Helisæo, mystica ad Christi corpus hìc nobis relictum, collatio 108.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

memoria defunctorũ in missa qui iam olim fieri solita 197.a
memoria iustorum & peccatorum qui aut cur fiat in Missa 200.a
memoria seu rememoratio quę quàm sit fructuosa 280.b
memoria defunctorum in Missæ sacrificio, vndenàm sit 346.b 347.a
memoria cuius aut q̃lis sit eucharistia 236 b
memoria sanctorũ aut defunctorũ in Missa qui aut cur fiat 195.a
memoriã sui ad altare cuiq; plùr, quàm sepulturam, curandam 199 b
memoriale quod aut cuius, qualia sint thuribula 447.a
mensa nomini quo nobis affectu seu ardore accedenda 249.a
mensa qua quid vbi intelligatur 189.b
metropolitani seu archiepiscopi qui, aut quibus proximè subsint 391.b
Mileuitani cõcilij de necessitate baptizãdi paruulos 44.a de celebrãdis Missis 192.b de indissolubilitate matrimonij, vtroq; superstite coniuge. 471.a
minister qs aut qualis quò requiratur 14.b
minister baptismi ordinarius quis 58.b
minister confessionis sacramentalis qs aut qualis 286.a
ministri malitiam nil, vbi bonus est Dominus, officere 25 a
ministri Sacramentorũ quomodò tractandi aut æstimandi 21.a
ministri sacramentorum qui 390.a
ministrorum virtutem aut malitiam, ad sacramenta nihil conferre 13.b
ministrorum improbitate Sacramentis nil derogari 24.a
minores (quos vocant) Ordines qui aut q̃t 399.a
minorũ ordinũ personas discipulos Christi Lxxij, præferre 399.b
miraculum tempore Cypriani de reseruata indignè eucharistia 217.b 218.a
miraculũ puelli alicuius Iudæi, eucharistia cũ pueris Christianis in templo vsi 224. b 225.a
miraculũ de inobediente aliquo fratre sub D. Bernardo 225.a
miraculum de Vnctione extrema in Hybernia factum 360.b 361.a
miracula seu exempla mira quę, cui mutationi miræ haud difficilem adferant fidem 151.
miraculorum aliquot Missæ gratia factorũ relatio 173.
missa, cuius sit sacrificij repręsentatio 164.a
missæ aspernatores, Chrysostomo insanos esse 108.a
missæ sacrificium quibus pro rebus iã olim fieri solitum 172.a
missæ vnius tantũ seruandæ quotidiè mos, quid secum incommodi vehat 193.a
missa in ipsa verum & proprium offerri sacrificium 189.b
missæ tãtummodò legendæ ex Mileuitanæ synodi sententia, quæ 192.b
missarum modus quis aut qualis vbiq; seruandus 29. b
missarum celebrandarum aut faciendarum modus quàm non sit hesternus 191.a
missarum celebrationis pro anima eius qui mortuus putabatur, mirus profectus & euentus 174.b
missarum celebrationibus separatas aliquas animas iuuari 331.a
missas super memorias martytum celebrãdas 109. b
Modus confecrandi episcopi, sacerdotis &c. iam olim quis 419.a
modi releuandarum ex pœnis animarum qui quales 338.b
mœchari cum qui adulteram dimittit, ac aliam ducit 470.b
monachorum fugitiuorum prætextus quis qui confutatus 481.a
mõachis qui matrimõio interdictũ 476.b
monica mater q; ab Augustino sepulta 199.
monicam Augustini matrem, sui ad altare memoriam fieri expetijsse 199.b
mores in melius commutare, an & quò non sufficiat 315.b 318.b
morientium genus triplex 330.b
moriẽtiũ cõditio qualis aut q̃tuplex 322.b
morientium generi cui soli viuorum orationes prosint 340.b
mortalia quæ qui confitenda 287.a
mortis in hora formidine corripi etiã iustos 367.a
morte solùm dissolui matrimonij vincula 470.a
mortui cur sanctis tanquàm patronis commendentur 349 a
mortuorũ in sacrificio Missæ memoria vndè 176.b 198.
mortuos ex oblatiõibus sacrificij iuuari & consolari 197.
mortuos sacrificio Missę iuuari, Augustino dubium non esse 199.a
mosen aut Moysen Christi figuram seu typum gessisse 393.a
mosen post suum cum Deo colloquiũ non vacâsse coniugio, quid prę se ferat 500.b
Moliebris vbi temeritas & arrogantia quãta 390.
mulieres apud Marcionistas baptismũ cõferre 390.b
munditia qualis ad eucharistiæ sumptionẽ necessaria 250. a
mutatio quę cui aut quò maximè necessaria 244.b
Mysterium Noui testamenti apud gentes omnes celebrari 178 a
mysteria consumi corporis substãtia 149.a

NAriũ attactus seu illitio p saliuã 35.b
narium attactus quid sibi velit 36 b
narium inunctio 34.a
naturæ vim, vi benedictionis superari 151.a
naturam virtute benedictionis mutari 153.b
nauigantes corpus Dominicum secum ferre solitos 223.a
nauta aliquis Baraca dictus, qui sacrificio Missæ in mari seruatus 173.
naziãzeni de miraculo in præsentia eucharistiæ facto sententia 161. de hostia incruẽta, eiusq; ministris 205.b 205.b
Necessaria idoneæ Sacramentorum collationi aut susceptioni, quæ 14.b
necessariorum nõ omnium reddi posse rationem 27.a
neglecta q̃ vbi quotupliciter luenda 338.a
nemini violentum continentiæ iugum imponi 495.a
neminem ad cælibatũ cogi inuitum 495.a
neq; pauciora, neq; plura quàm septem esse sacramenta &c. 17.b
neq; carnalem, neq; spiritualẽ natiuitatem iterari posse 52 b
nexus matrimonij qualis 458.b
Nicena synodus I. quid Diaconis vetuerit 188.a
nicenæ synodi de quorundam diaconorũ temeritate censura 24.a
niceni concilij I. de vltimo nostro viatico sententia 237.b 238.a
nicephori de episcopalis gratiæ dono sententia 396.b
nicodemi de natiuitate carnali sentẽtia, qui ab Augustino laudata 51.b
nicolai Papæ II. de Berengario sententia 138.b 140.b
niniuitis sua qd profuerit pœnitẽtia 273.a
nisi ab ecclesia nõ dissẽtias, frustrà in Christum, te credere 251.b
Noen post diluuium nõ genuisse filios, qd eiàm præferat 500.a
nomina qui olim in baptismo dari aut edi solita 32.a
noĩa inscriptio i baptismo solita fieri q̃ 31.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

non oēs Christianos, sacerdotes esse 379.b
non omnes capere verbum hoc, sed quibus datum est, quid præ se ferat 509.b
nota ecclesiæ quæ qualis 440. b
notanda seu notabilia circa baptismi sacramentum præcipua quæ 53.b
nouatus hæreticus an & quomodò baptizatus 94.a
nouatus nulli succedēs, qui à seipso sit ortus 446.
nouati audacia seu temeritas qui per Cornelium Papam irrisa 403.a
nouatiana hæresis qualis 259.b
nouatianorū de pœnitentia hæresis qualis aut qui palliata 259.b
nouatianorum confutatio 261.b
nouatianos chrisma baptizatis nō præbere 94. b
Nubentes quę cur iure damnandæ 481 b
nubere, melius esse, quàm vri, ad ꝗs quásve pertineat 471.b 483.a
nubere cuiná virgini Paulus pmittat 478.b
nubere q̄ debeant aut non debeant 481.b
nugatores qui quàm ridendi 26.b
numerus Sacramentorum quantus 12.a
nuptiæ secundæ cui aut qbus illicitę 472.a
Nysseni de transmutatione panis & vini in corpus & sang. Christi, sententia 146. b
de mirabili corporis Chri virtute 152.b
de mortuorum in Missæ officio cōmemoratione 347.a

OBedientia clericorum inter so qualis 407. b
oblatio noui Testamenti qualis 132.
oblatio ante Christi aduentum promissa, ab ipso Christo exhibita, post eius ascēsum hucusquè continuata &c. quæ 142.a
oblatio per singulos dies Dnicos in villis, ꝓ qbus Chrysostomi iussu faciēda 172.b
oblatio q̄ quibus miraculosè prosuerit 173.
oblationis Christi in cruce factæ & redemptionis fructus qui nobis applicet 165.a
oblationis hodiernæ figuræ quæ 183.a
oblationem eandem in altari hodiè fieri, quæ olim ab ipso Christo in vltima cœna facta est 136 b
oblationem ecclesiæ qui Dominus offerēdam docuerit 185.b
oblationem sacrificij cur iterari eodem in die & templo, iam olim ꝓceptum 193.a
oblatione hostiæ salutaris, commoda multa prouenire 175.b
oblationum & precum pro defunctis vsus à Chrysostomo assertus 197 b
oblationum pro mortuis assertio ac defensio 341.a
obliuio seu incogitantia quæ quò nos abigat 281.a
obtestatio eorum qui confiteri peccata sua recusant 291.b
obtrectatoribus quibus quid exemplo oei agendum 431.b
Occidentem versùs q̄ fiat renunciatio 33. a
Oecumenij de Melchisedechico Christi sacrificio sententia 206. b de perpetuo Christi sacerdotio &c. 208. b de virgine, si nupserit, non peccante 482.a
Offerre plùs quàm præceptum est, quibus conueniat 506.a
officium Missæ à Iustino martyre qui descriptum 130.b 131.
officia aut opera quæ qbus quomodo impendantur 342. a
officiorum diuinorum modus quis vbi seruandus 29.b
Oleum Vnctionis extremæ vndè consecratum aut quibus vtendum 362.a
olei exorcizati virtus quæ 33.b
olei sanctificati in pectore & inter scapulas inunctio 35.b
olei vires ac proprietates 83.b
olei pro infirmis consecrati vis 363.a
olei significatio mystica quæ 363.b
oleum in altari sanctificari 85.a

Operis

Operis operati vis in sacramētis quāta 12.b
opera & preces qua in re quàm sint necessarię 296.a
opera pœnitentiæ quæ qualia 320.a
opera quibus animæ iuuantur, qualia 339.a
opera viuorum quæ qùibus animabus separatis non prosint 343. a
operati operis quanta in sacramento potētia 12.b
optati Mileuitani episcopi mira de ꝓfecta chrismatis ampulla narratio 97.a
Orandi pro defunctis olim ritus aut vsus quis 324.b
orandum esse pro mortuis, Apostolum Petrum docuisse 345 b
orare pro defunctis, traditionem esse Apostolicam 345.a
orare omni aut quouis in loco, quid aut qui intelligendum 387.a
orationis piæ vis quanta 489.b
orationi an quiuis accommodatus sit locus 387.a
orationes quæ pro quibus qui tātùm prosint 345.a
ordo sacramentalis quò qbus ꝓficiat 14. a
ordo sacramentalis, seu vti est è septem sacramentis vnum, quid sit 372.a
ordo sacramentalis quomodò aut qua in re baptismo similis 375. b
ordo seu ordinatio sacramentalis quo sōlū tempore dari aut fieri soleat 377.a
ordo in ecclesia magis celebratus, q̄s 420.
ordo quis, cuius rei sit author 448.b
ordo sacramentalis quid prestet aut prosit ecclesiæ 511.a
ordinis seu ordinationis cuius vis siue potestas quanta 143.b
ordinis & matrimonij qualis comparatio 454. b
ordinis aut ordinationis sacramētalis momentum quantum 372.b 373.a
ordinis aut ordinatiōis sacramentalis materia quæ 378.a
ordinis seu ordinationis sacramētalis gradus quot & qui 399.a
ordinum & graduum in ecclesia diuersorū assertio 380.a
ordinis sacri aut sacramentalis effectus & character qualis 380.b
ordinem seu ordinationem sacramētalem etiàm apostatis ipsis inhęrere 376.
ordinem sacrum, esse è septem sacramentis vnum 379.a
ordinum minorum munus propriū quod aut quale 399.b
ordines clericorum tempore Ignatij, qui aut quales 402.b
ordines qui cur Ecclesiæ (rumpantur inuidia hæreses) mordicùs tenendi seu asserendi 416.b
ordines ecclesiæ, quibus continentia indicta est, qui 490.
ordinum, qui vocantur, Minorum nomina quæ 379.a
ordinum sacrorum sacramenta & virtutes 378. a
ordinum inter clericos septem assignatio quæ qualis 407.b
ordinibus seu ordinationibus sacris digni aut indigni qui 407.b
ordinandorum examen, ætas, & qualitas 398. b
ordinarius Confirmationis sacramentalis minister quis 91.a
ordinata graduum distinctio, quid designet 449.a
ordinati & baptizati quomodò aut qua in re pares 376.
ordinationem sacram, esse propriè & verè sacramentum 380.b
ordinati hodiè à potestate seculari sacerdotes, quales existimandi 380.a
ordinatis in ipsis, etiàm si apostatēt, Ordinis sacramentum manere 376.

orien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

orientem versùs conuersio 37.b
origenis de abrenunciatione in baptismo sententia 32.
origenis de multarum cęremoniarum ratione obscura, testimonium 36.b
origenis de paruulorum baptismo sentẽtia 70.b 71.a de abrenunciatione in baptismo facta 77.a de cõfectione eucharistię 106.a de imitando sumpturis eucharistiã cẽturione 162.a de sedula dñici corporis conseruatione 218.a de præparatione ad mensam Dñi 250.b 251.a de spiritualibus animarum medicis 285.a de cõfessionis sacramentalis laude, necessitate & vtilitate 290.b de prẽmio pro iustitia, & tortura pro peccatis 332.a de singulari per diabolum impugnatione eorũ q̃ præsunt alijs, aut populum docent 434 a
origenis de indissolubilitate matrimonij sententia 468.b de sacerdotum continẽtia aut puritate 496 b de possibilitate seruandæ castitatis 508 b
origenis consilio petenda qui sit castitas 508.b 509.a
originale & actualia peccata omnia baptismo tolli 70.b 71 a
originalis in infantib⁹ peccati assertio 45 b
originali peccato remisso, cur multæ infirmitates adhuc maneant 73 b
Ostiarij ordinatio qui seu ad qd fiat 402.b
ostiarij quos habuerint in veteri testamento typos 406 a
ostiarij vndè dicti, & quibus alijs gaudeant nominibus 407.a
ostiariatus inter septẽ Ordines, quomodò & primus, & vltimus 407.b
Oues qui suas Christus nutriat 107.a
Oza quis cur à Domino percussus 22.b
ozię regis temeritas q̃s q̃ pœnas dederit 23.

PAciani Barcilonẽsis episcopi, de baptismi & cõfirmationis vi sentẽtia 96.a de pœnitentiæ vsu 268. a de recusantibus cõfiteri peccata 291.b
pactione coniugali matrimonium, nõ cõcubitu, fieri 455 b
pactum religiosorum quod, quid ipsis illicitum reddat 435.a
panis quandò & vbì panis non sit, tametsi effigies eius maneat 148.a
panis & vini sub specie cur institutum eucharistiæ sacramentum 119.a
panem & vinũ in Christi corpus & sanguinem transmutari aut verti 116.a 119 a
panẽ & vinũ nõ esse figurã corporis & sanguinis Chri, sed corpus & sanguinem 116.a 119.
panem naturaliter etiã in carnẽ & sanguinẽ humanum verti 119.a 147.b
panem non effigie, sed natura mutatum, carnem fieri 147 b
panem fieri corpus Christi, & vinũ sanguinem 148.a
panem Dei verbo sanctificatũ, in Dei verbi corpus mutari 153.a
panem non comestione, sed verbo Dei, in Dei verbi corpus mutari 153 a
panem & vinum aqua permixtum, offerendum 190.a
panes propositionis, cuius fuerint sacramẽti figuræ 120.a
panum propositionis & corporis Dominici differentia quanta 496.a
parochus quomodò aut quibus verbis matrimonium inituros coniũgere aut benedicere debeat 463.b
partes sacramenti cuiusq̃ quæ 14.a
paruuli quomodò aut per quos satanæ renuncient 36.a 77.b
paruuli cur baptizandi 46.a
paruuli cur iuxta Chrysostomi doctrinam baptizentur 67.a
paruulis sua per quos inuideatur salus 48.b
paruulos per orã & corda gestantium renunciare 36.a 77.b
paruu-

paruulos baptizari debere 44.
paruulos iamiã natos, baptizari posse 45.a
paruulos per baptismum ecclesiæ incorporari 47.a
paruulos baptizari, traditionem Apostolicam esse 71.a
paruulos cuiq; suos ad petram allidendos 298. a
paruulos absq; coïone eucharistiæ saluari posse 514.a
pastor an quibus curiosè discutiẽdus 431.b
patriarchæ aut primates qui 391.b
patriarcharum veteris testamenti continẽtia qualis 500.a
patriarchas ab Apostolis ipsis, ordinatione Domini, institutos 392.a
patrinus aut susceptor seu sponsor quo adhibendus 44.b
patrum de cultùs diuini concordia sentẽtiæ 29.
patrũ de baptismi effectib⁹ snię 62.b 63 &c.
patrum de sacraméto Confirmationis sententiæ 80 a
patrum de veritate Eucharistię testimonia, e.q̃ vbinàm potissimùm extent, aut inuenienda sint 121.b
patrum de sacramento Ordinis testimonia 414. 415. 416. 417. 418. &c.
paulini de viatico sancti Ambrosij iamiàm morituri, sententia 222.b
paulus Apostolus quibus permittat nubere virginibus 505.a
pauli Apostoli de cælibatu & matrimonio sententia 492. 493.
pauor quis vbì quantus 368.a
Peccandi, & in peccatis perseuerãdi, discrimen quantum 298.a
peccandum in dei misericordiam aut ignoscentiam non esse 269.a
peccare nos, si pedum Domini scabellum non adoremus 158 a
peccati descriptio 72.b
peccati venenum qui euomatur 292.b
peccata quæ sint 72.b
peccata quæ delentur, qui aut quàm penitùs deleantur 313.b
peccata quæ vbì aut quo igne expiãda 337.
peccata qui sua cuiq; pœnitẽti assiduè versanda 285.a
peccata quæ vndè qui cõfitẽda 286.b 287.a
peccatorũ oĩm ĩ baptismo indulgẽtia 63.a
peccatorum cuiq; suorum rememoratio q̃ sit fructuosa 280.b
peccata populi quĩnam comedant hodiè 203.b
peccata quæ quibus pœnitẽtiæ actibus delenda 314.b
peccata qui omnia certò & facilè ignoscat Deus 318 b
peccata non remitti extra ecclesiam 319.a
peccata ob nulla, quantumlibèt grandia, desperandum 319.a
peccata inter se paria esse oĩa, quorũ & philosophorum, & hæreticorum fuerit dogma 507.b
pectoris inunctio 34.b
pepuzianorum qualis hæresis 390.b
perfectionis author quis 448 b
per, HOC FACITE, sacerdotes à Christo institutos aut ordiatos Apostolos 189.b
personarum S. Trinitatis nomina vbì singulatim & necessariò exprimenda 56.b
petri apostoli de Cõfirmatione sacramentali doctrina aut sententia 102.b
petri Damiani de Confirmationis & baptismi discrimine sententia 81.a de magno matrimonij sacramento 455. a
petrum testamenti noui pontificem primũ summumq́ue sacerdotem fuisse 393.b
petrobrusiani, tempore S. Bernardi quales hæretici 348.b
Phlegmatis stomacho molesti & peccatorũ non confessorũ lepida cõparatio 290.b
photij de sacerdotio seu oblatione Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundùm ordinem Melchiſ,ſnia 208.a
Pietas ſapientiæ nomine appellata, quæ habeat Græcè nomina 7.a
pietas illa petẽdi calicis, qualis aut quã de re ſuſpecta 213.a
pignus quale ad quid nobis ſit Euchariſtia 105. a
pigritia quæ cur quibus vetita 480.a
Plumbi inſtàr quid quo igne liqueſcẽdũ ac purgandum 334.a
plumbeis quibus quid vbi quomodò futurum 334.b
Pœna confeſsionem ſibi ſecretó factam reuelantis quæ aut qualis 286.a
pœnam, remiſſa culpa, nonnunquàm manere 74.b
pœnam haud ſemper, remiſſa culpa, remitti 312.a
pœnam aliquandò, remiſſa culpa, in Purgatorio luendam 338.b
pœnæ diuinitùs inflictæ, quî aut quãdó ſatisfactionis vim habeant 313.b
pœnarũ ſatisfactorialiũ vtilitas quãta 312.b
pœnitẽtia quibus quàm cur ſemper ſit aut fuerit neceſſaria 207.b 263.a 279.a quid à quibus exigat 242.b quandò aut quî facta ſacramentum 257.a quò pertineat aut requiratur, quęve requirantur ad eã 248.a 279.a qui aut cur agenda, etiamſi ignoſcentia Dei videatur incerta, & delicta indulgentiam excedere videantur 297.b 314. vera qui agẽda 321.a qui peccatis commoderanda 322.a quantoperè à Chryſoſtomo laudata 355 quid pręſtet aut proſit homini 511.a
pœnitentiæ vis & vſus quis 14.a
pœnitentiæ ſacramentum quid ſit 251.b
pœnitentiæ efficacia qualis aut quî conſolatoria 252.a
pœnitæ materia, forma, aut partes q̃ 274.a
pœnitentiæ ſacramentum quando aut cur inſtitutum 257.
pœnitentię ante baptiſmum & poſt baptiſmum differentia quæ 267.b
pœnitentiæ ſacramẽto cur & quorsùm ſit opùs 265.b 266.a
pœnitentiæ & baptiſmi collatio 267.b
pœnitentiæ & tabulæ naufragij collatio 268.a
pœnitentiæ partes eſſẽtiales quę & quot 269.b 270.a
pœnitentiæ ſacramẽtum quandò ritè operetur & accipiatur. 269.b 270.
pœnitẽtię perfectę aut frugiferæ laus apud Chryſoſtomum quanta 270.a
pœnitentię tempora vndenàm conſtituenda 283.a
pœnitẽtiæ dignitas aut commendatio quæ qualis aut quanta 349.b 350.
pœnitentiæ qui tanquàm naufragij tabulę inhęrẽdum 268.b 320.b
pœnitentiam fruſtrà agi, niſi quemadmodùm oportet agatur 267.a
pœnitentiam eſſe ſecũdam poſt naufragiũ tabulam 268.b
pœnitentiã eſſe laborioſum per lachrymas & gemitus baptiſmum 268.a
pœnitentiam agere quãtoperè nos moneant ſcripturæ 273.b
pœnitentiam noſtram DEI miſericordia, haud noſtris viribus, niti 313.b
pœnitentiã quid in nobis fiat 10.b
pœnitentiã Deum mitigari 312.a
pœnitẽtis ac Lazari reſuſcitati comparatio 264.b
pœnitentis & vulnerati comparatio quæ quàm egregia 314.b
pœnitudinis & medicaminis comparatio 268.b
Polygamia cur olim patriarchis quibuſdã licita 474.b
pompę funerales quę quî exiſtimãdę 341.b
pondus oĩne criminis antiqui in baptiſmo exponi aut tolli 71.a

pon-

põtificibus ſolis quod ſacramentum adminiſtrare liceat 9.b
poſt cœnam cur Chriſtꝰ obtulerit, nos autem manè offeramus 178.b
Præconis officium ſuſcipere quoſcunq; ad ſacerdotium accedentes 424.b
prędicandi officiũ quibus cõmiſſum 370.b
prępoſitis aut prælatis quod ſit, ipſi Deo fieri 430.a
pręſepe quod quó conferatur altari 137.b
pręſidum quorum quid ſit 283.a
precibus & operibus ſatisfactionem exequendam 296.a
presbyter quid ſonet, & quis ità omnium primus appellatus 409.a
presbyteri ordinatio qui tempore Auguſtini ſolita fieri 408.a
presbyterum ab epiſcopo non diſtingui, hæreſim eſſe Aërianam 412.b
presbyteri duplici honore digni potiſsimũ qui 382.b
presbyteri q̃nto inferiores epiſcopis 404.b
presbyterorum officium 381.a
presbyterorum dignitas quanta 390.a
presbytetorum ordo vndenàm ſumpſerit exordium 408.b
presbyterorum ordo quantus, qualibuſq; aut quantis ab authoribus celebratus 420. 421.a
presbyterorum & epiſcoporum differentia & identitas quę 408.b
presbyteros Chriſti corpus ſacro ore conficere 144.a
presbyteris ſuperiores qui 379.b
primates in eccleſia qui 391.b
primates ab ipſis Apoſtolis, ordinante Domino, inſtitutos 392.a
primitiuę eccleſię vſus in ſumenda Euchariſtia quis 209.a
princeps tenebrarum quis 49.a
probatio ſui, in qb⁹ & quot conſiſtat 242.a
pbatio q̃ cui aut quò neceſſaria 242.a 247.b
probatio quę quî intelligenda 244.a
probatio ſuiipſius, aut probare ſeipſum, quid ſit 244.a
proceſsionum in honorem Euchariſtię inſtitutarum approbatio 159.a
profeſsi qui quomodó & cur à Baſilio Magno expediti 479.b
profeſsio quę vbi & vndè quomodò fieri ſolita 32.a à quo facienda 33.b qui corã Deo, angelis & hominibus fiat 479.b
profeſsis quibus quid Ananiæ exemplo cauendum 484.b
prophetę qui hodiè habendi 413.a
propitiatorium eſſe Miſſę ſacrificium 195.b
propitiatorio ſacrificio qualia quaniáve deleantur peccata 205.a
proſperi de indignè ſumentibus ſacramentũ ſentẽtia 13.b de chriſmate, eiusque vi 96.a de tranſubſtantiatione 136.b
prouincię eccleſiaſticę qui vndè ſic ordinare aut dictę 391.b
Publica qui olim pœnitentia fieri ſolita 472.b
pudoris ſedes quid aut quę 99.a 102.b
puellę quę quali ſe periculo & dedecori inuoluant 487.a
puellus aliquis Iudęus qui in clibanum ardentem coniectus, & miraculosè viuus conſeruatus 224.b
purgatorij, pręter vniuerſalem Eccleſiam, aſſertores qui quales 324.b
purgatorij ignis grauitas aut durities quãta 337.b
purgatorij ignis aſſertio 342.b
purgatoriarum pœnarum oſtẽſio, & quàm ſit earum rationabilis aſſertio 324.
puritas quę qualisve, vbi quàm ſit neceſſaria 245.b

Quadrageſima qui aut quàm ſtrictè ieiunanda 415.b
quęnam duo circa tranſubſtãtiationem in primis animaduertenda 143.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæstio de non baptizatis, an ij baptizare possint alios, qualis 57.a
quæstionibus in quibus, ecclesiæ tantùm sequenda sententia 231.a
quæuis nõ temerè quibusuis aperienda seu proferenda 295.b
qualis aut quàm diutina olim in quib⁹ ordinibus fieri soleat probatio 398.a
qualis à Christo instituta sit peccatorũ cõfessio 286.b
qualia sint symbola aut notæ, sacra 19.a
qualibus in aquis olim baptizaretur 32.a
qualibus delectetur ac placetur hostijs deus 203.b
qualibus præparatorijs ad Missam orationibus vsus Ambrosius 249.b
qualibet sub parte hostiæ Eucharisticæ Christum contineri totum 226.b
qualitas quæ qui nobis etiam post baptismum inhæreat 72.a
quanta sint coïonis indignæ pericula 246.a
quartum consanguinitatis gradum nõ excedere prohibitionem coniugalẽ 456.b
quatuor in collatione aut susceptione Sacramentorum requisita, quæ 14 b
q̃tuor ad sui ꝓbationẽ necessaria q̃ 242.a
quemadmodum carnalis natiuitas repeti non potest, ità nec spiritualis 51.b
querela Chrysostomi de templorũ seu ecclesiarum paucitate 172.b
querela Cypriani de abusibus sua iam tum ætate vigentibus 246.b 247.b
querimonia animæ à corpore iamiàm separandæ qualis 370.a
qui potest capere, capiat: quomodò intelligendum 509.b
qui aut quo animo ad sumptionem eucharistiæ accedendum 249.a
quinam sint, quibus non solùm nubere, verùm & velle nubere, peccatum sit 482.a
quinam plus q̃ præceptũ est, offerant 506.a
quibus aut quot modis Deum offendimus, eisdem & totidem nobis eundem reconciliamus 270.a
quibus defunctis prosint viuorum orationes 336.a
quicquid rationem peccati propriè habet, baptismo tollì 73.b
quid de veritate Eucharistiæ sentiendum 121.b 122.
quinque esse præcipua de sacramento Eucharistiæ scitu necessaria capita 121.b
quomodo seruari possit castitas 508 b
quot olim annis in singulo quoq; ordine aut gradu hærendum fuerit 418.b 419.a
quotidianus panis quis, aut quid prę se ferat 240.b 241.a
quotidianæ in Missa preces quanti Chrysostomo habitæ 172.b
quotidianę cõmunionis vsus vbinàm olim familiaris 241.b
q̃tidianas Chri oblatiões in altari, nõ repugnare vni illi semèl i cruce oblatæ 207.b
quotidiana peccata quotidianis orationibus curari 318.b
quotuplex sit cultus diuinus 4 b
q̃tuplex sit matrimonij bonũ 460.a 458.b

RAbani de ordine catechizandi sentẽtia 34.b de Cõfirmatiõe sacramẽtali 82.b de sacrificãdo aut orãdo ꝓ defunctis 343.a de acolytorũ officio 406.b
raro communicantium damna quæ 239.a
ratio quarum rerum dari non possit 27.a
rationis reddendæ districtio q̃ quãta 366.b
rationis in nouissimo reddendæ mirũ exemplum 369.
Reatum concupiscentię in baptismo solui, infirmitatem manere 37.a
rebaptizantes aut rebaptizatos crucifigere Christum 50.b 51.a
rebaptizantes & Ismael cur aut quomodò inter se conferantur 52.a
rebaptizatio quæ, iuxta Augustinum, qualis 41.a quale sit facinus 35. a

rebaptizatores etiã Cæsareis legibus morti obnoxios 41. a
rebelli alicui sub sancto Bernardo fratri qd miri in cõmunicando obtigerit 225.a
reconciliatio per pœnitentiã & satisfactionem nulli neganda 299.b
reges, cur aut vndè vocati sint Chri 81.b
religionis nomine quid intelligatur 7.a
reliquiæ corporis Dominici quò aut quid valeant 226.b
remedio quo vita præstetur, ac mors effugetur 80. b
remedia seu antidota misericordiæ dei quę qualia 511.b
remissio quę qui per quos fiat 291.b
remissio post baptismum qualis 321.b
remissionem peccatorum etiam per ordinationem episcopalem obtingere 396. b
remissiones peccatorũ quæ quales, aut qui obtingant 364.a
remisso originali peccato, pœnas relinqui plurimas 74. b
renascentia quę vndè quos erua 49.b
renubere cuinam ex viuentibus adhuc cõiugibus aliquando liceat 475.a
renunciatio q̃ vbi quorsùm, aut quouersùm fiat 33.a
repudianti adulteram, non licere aliam ducere 470.a
repudio, quanuis iusto, non dissolui matrimonium 470. 471.
requisita seu necessaria ad idoneam Sacramentorum collationem seu susceptionẽ quæ & quot 14.b
requisita ad dignam Eucharistiæ sumptionem quæ & quot 242.243.
respectores qui quales 487.b
resuscitatio quæ cuius virtute futura 133.b
reticij Augustudunensis episcopi senioris Augustino, de baptismi virtute sniа 71.a
retrò qui aut quæ respiciant 480.a
Risus quis cur deridendus, aut deplorãdus potiùs 26
ritus qui quibus quantoperè seruandi 29.b
ritꝰ sacrificij missæ tẽpore apostolorũ 170.a
ritus & cæremonias Missæ cur Ecclesia instituerit 193.b
Romanus clerus quot tantùm constiterit sub Cornelio papa personis 403.a
romanum sub Syluestro conciliũ quid de Chrismate statuerit 97.b & quid de clero tẽporis illius scriptũ reliquerit 407.b
romanæ synodi sub Gregorio septimo de transubstantiatione sententia 149.b
romani sub Siluestro I. concilij de probationis in singulis ordinibus diuturnitate sententia 398.a

SAcerdos ad transubstantiationem requisitus quis 142. 143.b
sacerdos cur salutem desideranti adeundus aut accersendus 295.b 297.b
sacerdos quàm quibus necessarius 298.a
sacerdotem quenuis, non esse confessionis sacramentalis ministrum 286 a
sacerdotes quot & quibus tantummodò modis peccata condonent 262.b
sacerdotes, inter Christianos potissimũ ac propriè qui 382.a
sacerdotes ante iudicij diem qui ferant iudicium 267.b
sacerdotes noui Testamenti, hæreticorum iudicio quales 379.b
sacerdotes qui simus aut non simus 387.a
sacerdotes qui corpus Chri cõficiãt 389.b
sacerdotes qnã offerant aut baptizẽt 389.a
sacerdotes quales quantíve cuius rei ministri 389 a
sacerdotes quomodò Salomonis iussu suæ sive honorandi 425.a quõ à Paulo, immò Christo ipso iam olim honorati 435.
sacerdotes mali aut indigni quo delectu honorandi 427.
sacerdotes dogma fidei peruertentes, non audiendos 431.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacerdotes qui qua tantùm conditione eligendi 496.b
sacerdotum officium aut ministerium quale quantúnve 21.
sacerdotum vitam nihil officere aut conferre sacramentis 21.b 22.a
sacerdotũ munus quod quo casu laicis fiat commune 54.a
sacerdotum quid sit 203.a
sacerdotũ quanto maior hodiè quàm olim potestas 252. b
sacerdotum quanta in Africa fuerit olim existimatio 389.b 390.a
sacerdotum excellentia 420.a
sacerdotum vinculo ipsam etiàm contingi aut constringi animam 422.a
sacerdotum veneratio qui scripturis asseratur aut probetur 424.b
sacerdotum iniuriam qui iam olim vindicauerit Deus 425.a
sacerdotũ delectus qs vbi habendus 427.b
sacerdotibus quid officij,alioqui non mali,vetitum 197.a
sacerdotibus quotidiè aut sæpè Missã celebrantibus quid cur notandum 247.b
sacerdotibus par ius & ligandi & soluendi esse 259.b 260.a
sacerdotibus etiàm cogitationes malas sacramentaliter patefaciendas 288.a
sacerdotibus quod sit, ipsi Christo ipsorũ Domino fieri 426.a 430.a
sacerdotibus coniugatis qui semper matrimonio carendum 489.a
sacerdotib⁹ etsi cõiugatis seruanda continentia 497.b
sacerdotes non ex vita,moribus,aut meritis,sed officio spectandos 21.b 22.a
sacerdotes solos cõsecrare posse corpus & sanguinem Christi 127.a
sacerdotes noui Testamenti primos, Apostolos esse 163.a
sacerdotes non conficientes, aut celebrantes Missam,non adstringi ad vtranq; speciem sumendam 229.b
sacerdotes ex laicis subitò nõ ordinandos 417.b
sacerdotes etiàm regibus dignitate præstare 422.a
sacerdotes magis quàm principes aut potentes honorandos 422.b
sacerdotes Mosaicos etiàm vicis suæ tempore seorsim ab vxorib⁹ habitãsse 495.b
sacerdotes ac ministros altaris quanta deceat continentia 496.b
sacerdotium Christi à Malachia prædictũ, quale 187.a
sacerdotium noui Testamẽti,visibile & externum esse 380.a
sacerdotium Christianũ quanam in re cõsistat 388.a
sacerdotium propter malos aut indignos sacerdotes non traducẽdum aut mordẽdum 422.b
sacerdotium veteris testamen. quale 502.a
sacerdotij Christiani inter Christianos ipsos discrimen quantum 387.b
sacerdotij primæua origo quæ 392.b
sacerdotij principatũ,regio præstare 423.b
sacerdotio sublato, hierarchiam ecclesiasticam corruituram 439.b 440.a
sacerdotio digni seu apti qui 489.a
sacramentum quid sit 9 a
sacramentum quid,aut vndè dictum 11.b
sacramentũ quodlibet quibus constet partibus 14.
sacramentum eucharistiæ qui à quibus sumendum 208.b 209. 210. 211.212,213.
sacramẽtum eucharistiæ quæ duo in nobis operetur 233.b 234 b
sacramentum ex verbo & elemento constare 13.a
sacramenta cur à Deo instituta 5. a 18.
sacra noue legis vndè, & q̃ sint digna 8.a
sacramenta,qualia sint signa 11.b

sacramenta salutem dantia quæ 12.b
sacramenta quę à quibus differant 12.a
sacramẽta quibus dentur, seu à quibus sumantur,in iudicium 13.b
sacra quales faciant suos cõtemptores 13.a
sacramenta quę cur ablata 13.a
sacramenta quę quibus quãtoperè pręstẽt 13.a 19. b 20.b
sacramenta quæ quid efficiant 13.b
sacramenta quot & quæ sint 15.b
sacramenta q̃les sint notę aut symbola 19 a
sacramẽta Christi omnia,quo sine nil prosint aut possint 213.
sacramenta quę quõ etiàm apostatis aut ea negantibus adhæreant seu insint 376.
sacramenta nõ iterabilia quę & quot,characteremq; ab eis imprimi 379.a
sacramenta quibus populus Dei multiplicatur,quæ 510.b
sacramenta hoĩs salutẽ ꝓmouentia q̃ 510.b
sacramenta quæ quid pręstent,breuis recapitulatio 510.b 511.
sacramenta non iterabilia quæ 511.a
sacramenta necessaria quæ 511.b
sacramenta septem cur aut in quem finem instituta 513.b
sacramẽta characterem imprimentia,quot aut quæ 514.a
sacramentorum doctrina cur Christianis necessaria 3.a
sacramentorum nouæ & veteris legis discrimen quantum 7.b 8.b
sacramentorum vis seu virtus, qualis aut quanta 8.a 13.a 16.a 80.b
sacramẽtorũ effectus qs aut qualis 8.a 9.a
sacramentorũ author seu institutor qs 12.a
sacramentorum numerus quis 12.a
sacramentorum diuisio iuxta Augustinum quæ 12.b
sacramentorum virtus manet,etiamsi actio & verborum prolatio transeat 13. a
sacramentorum septem diuisio quæ 13.b
sacramentorum violatores quas daturi sint pœnas 18.a
sacramentorum differentia 20.a
sacramentorum ministri qui, qualésve habendi 21.a
sacramentorum administrationem aut collationem, nõ cuiuslibet è vulgo esse 24.a
sacramentorum vires per malos ministros, dummodò legitimos,nõ impediri 85.a
sacramentorum diuisio 510.b
sacramentis improbitate ministrorũ nihil detrahi 13.b 24.b
sacramentis adesse Deum etiàm per malos administratis 85.a
sacramentis visibilibus æternæ vitæ effectũ inesse 147.b
sacramenta sine peculiari virtute esse non posse 10.a
sacramẽta conferre & cõtinere gratiã 12.b
sacramenta esse earum rerum, quarum sunt sacramenta,signa 12.b
sacramẽta prętęrquàm ꝙ significẽt,sanctificare etiam ac salutem dare 18.b
sacramenta ad salutem esse necessaria 20.a
sacramẽta ex sacerdotum seu ministrantiũ probitate aut improbitate non æstimãda 21.b
sacramenta transfigurari in carnem & sanguinem 148.b
sacramentarij quo aut quali anathemate à patre suo primario digni ꝓnũciati 139.a
sacrariorũ impietatis pia increpatio 123. b
sacrificium Missæ,quarum sit rerum excitatio,confirmatio,&c. 164. b
sacrificium Eucharistiæ suo nomine faciẽdum Christus instituit 171.a
sacrificium quod qui ante Christi aduentũ fuerit promissum,à Christo in cruce exhibitum,post Christi ascensum continuarum'hucusq; & continuandum 172.a
sacrificium hodiè quod vbi offerendum,& qui à Christo offerri iussum 180.

sacrificium quod qui venerandum 186.b
sacrificium quod quibus alijs longè antè præsignatum 189.b
sacrificium altaris quibus olim sacrificijs præfiguratum 163.
sacrificium quod quò valeat 175.
sacrificij Missæ incruenti ex Malachia ostensio 166.b
sacrificij Christiani figuræ quæ 179.a
sacrificij Altaris aut Missæ vtilitas 201.a
sacrificij altaris, oratiõum & eleemosynarum pro defunctis assertio 349.b
sacrificio cui quæ alia cesserint aut locum diderint 179.a
sacrificium Missæ despici, nisi ab insanis, non posse 108.a
sacrificium à Christo institutum, ad latriã pertinere 171.b
sacrificiorum apud Christianos variorum primum quod 187.a
sacrificijs Missæ frequentibus & orationibus solui à pœnis animas 174.b
sacrilegium qui à quibus professis aut religiosis committatur 484.b
sacrilegi vndè qui fiant 16.a
sacrilegos ex contemptu sacramentorum quosdam fieri 13.a
sal benedictum 35.a
sal cur in baptismo vsurpetur 36.a
salis benedicti vis 363.a
salomon quales exorcistas seu adiuratores excogitârit 406.b
salutem hominis promouentia sacramenta quæ 520.b
samaritani illius mystici antidota aut remedia quę qualia 511.b
samuel qui de contẽptu sui per ipsum vindicatus Deum 425.a
sancta sanctorum quibus accessa vel inaccessa 419.b
sanctificata in ara offerri Deo sacrificium 180.a
sanctificatio quę, qualis sit sacramentorum fructus 8.a
sanctificatio per Moysen aut Christũ collata, quàm sit diuersa 8.a
sanctificatio quę adesse qui possit, prodesse non possit 8.b
sanctimonialis quę q à Basilio Magno deplorata aut reprehensa 485.b 486.a
sanctimoniales quæ quales, & qui primam fidem irritam faciant 481.a
sanctimoniales ad matrimonium solicitantium pœna quæ 484.a
sanguinis in Eucharistia sumpti efficacia 107.b 108.a
sanguinẽ cur suũ Chrs ipse sumpserit 180.a
satanas qui morituro etiàm S. Martino apparuerit 370.b
satanę in homines inuidia, & technæ fallẽdi quæ 269.
satisfaciendum qui sit 296.a 311.b
satisfactio cur aut pro quo fiat 258.a
satisfactio Christi qui nostrã illustret 301.b
satisfactio qui & à quibus hodie impugnetur 312.a
satisfactio quibus aut qualibus Patrũ sententijs approbata 315. 316. 317. 318. 319. 320. &c.
satisfactionis opera quę qualia 270.b 288. b 289.a
satisfactiõis quanta vbi habẽda cura 299.b
satisfactionis rem, inuitis hæreticis, perspicuam è scripturis esse 302.b
satisfactionis differentiæ quæ quales, & qd possint 301.
satisfactiõis neglectu peccata cũulari 318.a
satisfactionis cuius vis quanta 318.b
satisfactionis amissæ gratia purgatorias alibi pœnas sustinendas 338.b
satisfactioni qui patres aut maiores quam dederint operam 302.
satisfactioni an post mortẽ sit locus 322.b 323. 324.

satis-

satisfactionem negligentium aut spernentium increpatio 292.a
satisfactionem confessione disponi 311.b 312.a
satisfactione nostra Christi satisfactionem neq; obscurari, neq; minui 301.b 313.a
satisfactiones quę quibus iniungẽdę 313.a
satisfactoriæ pœnæ quid vtilitatis habeant aut conferant 312.b
satisfieri pro delictis qui debeat 318.a
Scabellum Dei quid, aut qui adorandum 157.b 158.
schismatis scelus, etiamsi virtutibus nullis careat, quantum aut quàm nociuũ 213.b
schismaticis nihil boni ad salutem prodesse 213.b
scripturarum de baptismo testimonia aut sententiæ 3.b de DEI erga nos benignitate & condescensione 5.b 6. de baptismi & aliorum sacramẽtorum efficacia 10.b 11. de sacramentis septem 16.b 17.a de peccati & sacramẽtorũ vi 19.b de ministrorum aut dispẽsatorum vi & officio 22. 23. 24.a de varijs cæremonijs ac ritibus 27. 28. de baptismo ciusq; necessitate 41.b 42 de baptismi necessitate & virtute 54.b 55.a de baptismi effectibus 61. 62. de baptismi profectu seu beneficio 76.b 77.a de Confirmatione sacramentali 84.b 89.a de Confirmationis vsu fructuq; 99.b de veritate corporis & sanguinis Christi in sacramento Eucharistiæ, 114. 115.a de veritate Eucharistiæ 123.b 124. de adoratiõe dei & Christi, 156. 157. de sacramẽto & veritate Eucharistiæ 167. 168. 169. 213.b 214. 215. 216. 217. de vi aut fructu Eucharistiæ 234. b 235. 236.a de suijpsius probatiõe 243.b de cõmodo, vi & vsu pœnitentię, 266.b de pœnitentiæ vi & vtilitate 253 254. 255. 256.a de pœnitentia, eiusq; partibus 271. 272. de contritione aut pœnitudine 276. b 277.a de satisfactione testimonia quæ qualia 302.b 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. de pœnitentia & satisfactione 325. b 326. 327. 328. 329. 330. de pœnitentię vsu, laude ac necessitate 350.b 351. 352. 353. 354. de ordinibus siue ordinationibus sacris aut sacramẽtalibus 373. 374. 375.a de sacerdotio spirituali, eiusq; ministerio alijsque eó facientibus 383.b 384. 385. 386. de sacramento Ordinis 394.b 395. 396.a de tradita sacerdotibus aut clericis ordinatis potestate, eorumque ordinatione & munijs 401. 402.a de honorandis sacerdotibus 429.a de ministrorum ecclesiasticorum electione, virtute & authoritate 441.b 442. 443. 444. 445. de matrimonij sacramento 451. 452. de matrimonij statu, effectu, contractu 460.b 461.a de matrimonij indiuisibilitate 467.b 468. de ijs, quibus permissum aut vetitũ est coniugium, 477.a de continentię dono, ciusve obtentione 494. de singulis septẽ Sacramentis succinctim ex ordine 512. 513.
Sectariorum risus quis cur deplorandus potiùs quàm deridendus 26.
seipsum qui Christus obtulerit, idq; faciẽdum præceperit 178.a
sensibile nihil à Christo nobis traditũ, sed per sensibile insensibilia 106.b
sententiam illam, Maledicta terra in opere tuo, an quisquam euadat 347.b
separatio quæ quàm sit luctuosa 280.
separatio coniugum qui aut qua conditione tantùm fieri possit 474.a
separatione inter coniũges licita aut legitima vinculum coniugij aut sacramentum non solui 454.
sepeliendi quę quibus habita aut habenda cura 342.
sepeliẽdi ritus olim tẽpore Dionysij Areo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pagitæ quis 344.a
septem esse Sacramenta 12.a
septiformem in Confirmatione dari spiritum 102.b
septuagintaduorum locum hodiè in ecclesia habere presbyteros 403.404.
sepulcra mortuorũ quæ, quid vsus aut cõmodi præ se ferant 348.b
sepulturæ minùs quàm ad altare memoriæ curam habendam 199.b
sepulturæ insignis vsus aut profectus quis 340.a 342.
serapionis cuiusdam morituri mirus erga habendam Eucharistiam affectus 221.
seruari an & qui possit castimonia 508.b
serui illi minarum decem, qui 381.a
Sic tamen quasi per ignem, quid velit 331.b 335.b 336.a
sigillum confessionis qua cautione cauendum 286.a
signa quę qualia sint sacramenta 9.b
signa ignota quę qui veneranda 39.b
signa quę quibus tẽporibus oportuna seu necessaria 85.b
siloe quid sonet 27.a
simeonis anachoretæ mirum ieiunium, exitus, cõmunicatio & reuiuificatio 224.a
simonia quà in re qui cauenda 89.a
simpliciter in Eucharistia credẽdum quid, etiamsi ingeniũ aut sensum humanũ excedat 106.b
singulos in communiõe minus habere nihil quàm vniuersos 227.a
siricij & Innocentij de clericis coniugatis sententia 504.b
Solicitudo circa Dominicũ corpus habenda qualis 221.b
solutores Lazari mysticè qui 264.a
soter Põtifex & martyr quid de subito corripti sacrificij impedimento auertẽdo statuerit 190.b
sozimi Papæ de gradario ad altiores ordines ascensu sententia 418.a
Spadones laudati qui 492.b
spadonibus euangelicis singularem aliquã gloriam in cælo promissam esse 507.a
specici vtriusq; in sumẽda eucharistia sumptionẽ, indifferentem ex scriptura ostẽdi 209.b
specici vnius vsum cur Ecclesia magis sequuta 210.b
specici vnius communicationem, pro lege habendam, nec sine Ecclesię authoritate mutandam 228.b 229.a
spectra quæ quibus quandò potissimùm apparitura 370.a
spiritus sanctus quid nobis conferat 102.a
spiritus sancti dona quę quo Sacramento conferantur 103.a
spiritus sancti gratiam in sacramẽtali ordinatione conferri 397.a
spiritus qui quibus potissimùm inuaudi 342.b
spiritus pati temporales pœnas 336.a
spiritualem per sensibilia sacramenta conferri gratiam 9.a
sponsor periurij pernicios quis aut qualis 486.a
Squalor quis quomodò mundet 289.a
Stephani alicuius anachoretæ ratio in nouissimo vitæ suæ reddita, quàm sit horrida & mira 369.
stephano protomartyri quomodò iã olim tẽpore apostolorũ dedicata sit ara 180.a
Subdiaconus qui aut qua conditione ad ministerium altaris recipiendus 501.a
subdiaconorum officia 410.b
subdiacõis vsum cõiugij interdictũ 490.a
succedanea apud Cyprianum ordinatio qd habeat ponderis 446.b
successores apostolorum Christi qui 399.a
sufficiens minister ad consecrationem corporis & sanguinis Christi, quis 146.a
sugentes aut sucturi infantes, qua in re quî qui nobis imitandi 249.a
sulpitij de Martini exitu miro sententia 370.b
sumptione nostra non fieri corpus Christi, ringant heretici quàm velint, sed verborum Christi virtute 146.b
supellectilia Ecclesię quomodò ex Clementis I. iussu tractanda 195.b 196.a
superbos edere Christũ & adorare in Eucharistia, non tamen saturari 160.a
supersubstãtialis panis quis aut qualis 120.b 240.b
suppedaneum quid 157.b
supplicandum pro quibus qui sit 349.a
susceptor aut patrinus qui iam olim adhiberi solitus 31.b
susceptores qui quibus eligendi aut necessarij 30.a
Syluestri Papæ I. de Chrismatis confectione sententia 97.b
symbolum gratiarum actionis quid 106.b
symbolum vnitatis quid aut quale 236.
symbola aut notæ sacramentorũ quę quales 19.a
synaxis aut communio sacra quid fructus aut cõmodi nobis afferat 233.a
synodi, sub qbus Berengarianismus dãnatus est, quæ & quot 138.a
synodi quæ sub quibus Pontificibus Berẽgarij causa habitæ 138 139.140.
TAbula post naufragium secunda, mysticè quid 257.b 266.a
tabula quæ qui pœnitentiæ collata 268.a
tabulam naufragij secũdam, esse pœnitentiam 268.a
tartarus cur sit horrendus 365.b
Telesphori Papæ & martyris de celebrãdis Missis sententia 190.a
templa cur multa Chrysostomi iussu faciẽda 172.b
tenebræ quæ cur pauendæ 365.a
tenebrarum principis potestate, vndè seu per quid eruamur 49.a
tertulliani de baptismi vi sententia 13.b
tertulliani de cæremonijs aut traditiõibus assertio 29.b 30.a
tertulliani de abrenũciatione in baptismo fieri solita, assertio 31.a
tertulliani de Sacramentorum virtute testimonia 80.b
tertulliani insigne de Confirmatione sacramentali apophthegma 92.b 93.a
tertulliani de benedicta Vnctiõe seu Chrismate sententia 96.b de pristino olim communicandi more 217.b de non peccando in Dei misericordiam 268.b 269.a de pœnitentiæ vi & vsu 269. de confessionis & satisfactionis vtilitate 288.b de facienda satisfactione 311.b de sacerdotibus apostatis 428.b de voluntarijs spadonibus siue eunuchis 507.a
tesseræ in bellis vsus quis 20.b
tesserarum instar sacramenta quî habeantur aut habeant 20.b 21.a
Theodoreti de Nauato seu Nouato hæretico sententia 94.b de vnguenti Chrismalis Vnctione 97.a de Simeone XL. dies ieiunare decernente narratio 223.b de indignè sumentibus Eucharistiã 251.b
theophylacti de veritate corporis Christi in sacramento altaris, sententia 115.b de perpetua Christi iuxta Melchisedech oblatione 207. de Emauntina panis fractione 220.a de carne aut corpore Domini deificante 233.a de suijpsius probatione seu experientia 243.b de consecrato oleo 363.b de olei vi natiua & significatione 370.b de seruis quibus datę sunt X. minę, quinam sint illi 381.a de impositione manuum episcopalium 396.b
thesibua quid 7.a
thesaurizator iræ diuinæ quis 297.a
thomæ Vualdeñ de Berengarij inconstãtia relatio 141.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

thomę absenti qui gratia, Apostolis data, communicata 262.a
τυχεῖα quid 7.a
thronus sacerdotalis quanto celsior quàm regius aut regalis 424.a
thuribula quę cur in laminas ductiles produci iussa 447.a
Toletani concilij de cultus diuini concordia testimonium 29.b
toletani concilij I. de conficiendo chrismate sententia 97.b 98.a
toletani concilij de memorijs pro defunctorum delictis sententia 339.b
totum partibus sub singulis Christum in Eucharistia haberi 227.
Tractata in sacris literis, an ad Christianos omnes, & quomodò ptineant 371.b 372.
traditionum vis & authoritas quàta 200.b
transitorio igne peccata quę vbi aut quomodò purganda 337.b
transitus noster in id, quod sumimus, quis aut qualis 227.b
transitus per fluuium igneum, quis qualis aut quid 336.b
transmutatio quæ vbi omnipotente Christi virtute fiat 142.143.a
transformationis aut trãsubstantiatiõis in Eucharistia assertio 142.b 143.b
transubstantialitatis assertio 146.a
transubstantiatio p Cyrillũ Hierosolymitanum asserta 95.a
transubstantiatio qua in synodo qui à Berengario confessa 141.b
transubstantiatio quę duo circa se animaduertenda exigat 142.
transubstantiatio vndè appellata 142.b
trãsubstantiatio quàm sit fideli & ratione vtenti credibilis 141.a
transubstantiationis assertio, eamque non nisi fide capi 34.a 116.a 118.b 127. 130.a 132. 133.a
transubstãtiationis vocabulum, etsi nouũ, rei tamen diuinæ aptissimum 149.b
transubstantiationẽ negantium &c. stupiditas quanta 154.b
tremisses pro sacramentorum materia exigere, vbi veritum 89.a
tria ad sacramentalem Cõfirmationem necessaria quæ 88.
tribunal quod quomodò & cur cuiuis ascẽdendum 281.b
triburicñ concilij de non orando aut offerendo pro quibusdam defunctis sententia 339.b
tridentini concilij de sacramẽtorum institutore, numero & virtute sententia 12.a de sacramẽtorum ministris 15.a de sacramẽtorum numero 17.b de sacramẽtorũ discrimine 20.a aduersùm temerarios quosdam iudices 24.a de ritibus ecclesiasticis 29.b de iustificatione & baptismi necessitate 43.a de baptizandis paruulis 46.a de baptismi charactere 51.b de materia baptismi 55.a de baptismo hæreticorum 59.a de confirmationis Sacramẽto 80.b de gratia baptismi 68.b de concupiscentia in baptizatis manẽte 71.a de ordinario chrismatis ministro 91.a de efficacia chrismatis 98.a de sacramento Eucharistiæ 105.a de trãsubstantiatione 127. b aduersùm negatores transubstantiationis 142.a de totius substantiæ panis & vini conuersione 149.a de cultu latriç sacramento Eucharistiæ debito 158.b 159.a de sacrosancto Missæ sacrificio 188.b de causis instituendi ritus & cęremonias Missæ 193.b de incruenta immolatione & propitiatorio sacrificio 204.b 205.a de coione vtriusq; & vnius speciei 219.a de potestate ecclesiæ in mutanda specierum communione 225.b de vtraq; & alterutra Eucharistiæ specie 227.a de communiõe Eucharistiæ catholica 230, de pignore aut symbolo Eucha-

ristiæ 232.a eiusdem ad vnitatem affectuosa & intima hortatio 232.b de vi, vsu & efficacia Eucharistiæ 236.b de reuerenti aut decenti ad Eucharistiam accessu 247.b de causa institutionis pœnitentiæ 257.b de ministro sacramenti pœnitentiæ 258.b de pœnitẽtiæ & baptismi differentijs 267.b de pœnitentia, secunda post naufragium tabula 268.b de pœnitẽtiæ materia, forma & partibus 274.b de cõtritiõe, eiusq; vi & necessitate 277.b de contritione parãda paratáve 282.a de integritate confessionis peccatorum 286. de satisfactione sacramentali 312.a de Vnctione extrema 357.b 358. 359. 360.a de ordinandorum examine 398.b de cõnexione sacrificij & sacerdotij &c. 378.b de remissione culpæ, non pœnæ 338.b de clericis aut religiosis professis nubentibus aut libidini indulgentibus 401.a de matrimonij sacramento 455.b de ecclesiastica dispensatione graduum consanguinitatis 457.a de vno aut vna tantùm patrino aut patrina baptizato habenda 457.a de matrimonij nexu indissolubili 461.b de reformatiõe matrimonij 462.b 463. decretum quod qui & quotiès quotannis proclamãdum 464.b de matrimonio per religionis professionem dirimendo 473.b de indissolubili matrimonij vinculo 473.b de polygamia Christianis vetita 475.a de collatione virginitatis & nuptiarũ 508.a de charactere sacramentorum trium, qui recipientibus ea imprimitur 514.a
trinitatis noĩe dari aut fieri baptismũ 32.a
triplicem esse agẽdi benè maleq; viã 334.b
tropi qui quò per hæreticos conficti 128.a
Turonen̄ concilium sub Victore II. quid contra Berengarium aut cum ipso trãctárit 138.b
tumiacestir Anglis quid 174.b
tutelæ officiũ quale Cypriani tempore habitum 196.b 197.a

VAlentinum & alios resurrectiõis inficiatores, quomodò sanctus Hilarius participatione Eucharistiæ cõfutet 112.113.a
vasensis concilij de confectione chrismatis sententia 98.a
Velario & cõsecratio virginum qui iam & olim fieri solita 482.b
verbũ, vt sacramenti pars, qd sibi velit 14.a
verbum baptismi quod aut quale 54.a
verborum Christi, Hoc est corpus meum, &c. claritas quanta 143.145.a
vercellen̄ concilium qui sub I. eone IX. Berengarium damnárit 138.b
vercellen̄ concilium qui à Berengario contemptum 140.a
verecũdia inutilis, noxia, aut illiberalis quę 283.a 289.a
veritas corporis & sanguinis Dñi, sub panis ac vini speciebus 127.a
veritatis, imaginis, & vmbræ venusta inter se collatio 202.b 203.b
vermis quis cur formidandus 365.b
vestimenta candida qd vbi p̃ se ferant 38.a
vexatio satanę qui iam olim sacrificio Missæ tolli solita 172.a
Viæ cui suæ cuiq; reuelandæ 298.a
viaticum nobis in peregrinatione hac quale aut quid 233.a
vicarij aut successores Apostolorum qui 393.b 399.a
victor Africanus quid de quorundam ergastyres & sacerdotes zelo miri scripserit 389.b 390.a
victoris Papæ II. de Berengario sententia 138.b 140.b
viduę quæ qui aut cur adhuc viuentes, damnationi adiudicatæ 478.b
vienn̄en̄ concilij de baptismate vnico sententia 51.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

viennen concilij de festo corporis Christi approbatio, & de præsentia Christi hic nobiscum, sententia 135.b
vinculum fidelium mysticè quid 20.b
vinculi cuius indissolubilitas quæ 471.b
vincula qui carcerato vi sacrificij Missę soluta 173.a
vincula per oblationem sacrificij miraculosè soluta 204.b
vinculorum mira virtute sacrificij Missę solutio 174.b
vinculorum miraculosa solutio, cuius sacrificij virtute facta 175.a
violatores qui quas daturi pœnas 18.a
virgæ in serpentem, & serpentis in virgam mutatio, quid facilè credi faciat 151.a
virginem absq; congressu viri parere, præter naturæ ordinem esse 152.a
virgines quę qui aut cur adhuc viuentes damnatæ 479.a
virgines q̃ cur & incestæ, & adulterę 479.a
virgines quæ quo stupra sua & incestus velamento obtegant 479.a
virgines quæ cur Lothis vxori comparandæ 481.b
virginitatis laus 506.b
virginitatis & nuptiarũ comparatio 508.a
visio de angelorum in sacrificio Missæ præsentia 161.a
vita qui aut cur quibus mutanda 244.b
viuificatricem esse Christi carnem 125.b
Vmbratici hæretici qui 153.b
vmbraticine Impanatoribus, an Impanatores vmbraticis peiores 154.b
Vnctio perficiens, Dionysio Areopagitæ quid 103.b
vnctio extrema cur instituta, aut quò conducat 357.b
vnctio extrema quibus tantummodò conferenda 362.b
vnctio extrema quid sacri aut sacramẽti sit 356.b
vnctio extrema qd morituro aut languenti conferat 511.a
vnctionis (quam vocant) extremæ vis aut emergia 14.a
vnctionis Chrismalis effectus qui 87.b
vnctionis extremæ materia 357. 360.a
vnctionis extremæ insinuator, promulgator, & institutor quis 353.a
vnctionis extremæ materia, forma, effectus, minister aut collator quis 358. 359.b 360.a
vnctiõis extremæ effectus qui quales 364.b 365.
vnctionis sacræ in ordinatione sacramentali adhiberi solitæ assertio 380.b
vnctiõem Chrismatis visibilem spiritualiter operari 96.b
vnctione de extrema quid fidelibus credẽdum 355.b
vnctionem extremam, Husso etiamnum è VII. Sacramentis vnum fuisse 357.b
vnctionem extremã à Christo institutam esse, gratiamq; cõferre 358.b
vnctionem extremam repetere aut sæpiùs vsupare quem posse 358.b
vnctionem extremam absq; spiritusancti iniuria sperni haud posse 359.a
vnctionem extremã, sacramentũ esse 360.b
vnctione extrema qui quomodò inungendi 357.a
vnctione extrema etiã peccata remitti 361.b
vnctionum dona quæ qualia 381.b
vndè petenda castitas 508.b 509.
vngi quos cur oporteat 85.a
vnguenti in primitiua ecclesia consecratio 93.
vnguento visibili, gratiæ donum significari 95.b
vnio corporalis ad Christũ, vndè qui nobis obtingat 111.b
vnitas quæ quanti sit vbiq; momenti 213.
vnitatis symbolum quid 105.b

vnitati

vnitati ecclesiæ non communicantes, in ecclesia non esse 231.b
vnius vxoris virum quomodò voluerit Paulus Episcopum 504.
vnum idemq; semper esse sacrificium ecclesiæ quotidianum 207.a 208.a
Vocabula Sacramentorum in scripturis nõ extare, nihil referre 15.b
vormatiensis concilij de Chrismatis administratoribus sententia 90.b
vota quæ qui seruanda 477.b
vota quę quibus præferenda 486.a
vota quę qualia & qui seruãda 480.b 481.a
votorum diuisio 480.b
votorum Deo factorum violatio qui aut cauenda, aut luenda 486.
votisragi aut votisragæ qui quales 475.b
votisragi, quamuis alioqui benè viuentes, Bernardo qui habiti 491.b
votisragos quid maneat 480.b
vouendum qui sit aut non sit 480.b
vouentes qui quod ab Augustino habeant solatium 493.b
vouere volentibus qui vouendum, & votũ reddendum 481.
Vrbanus Papa quid de gradario p singulos ordines ascensu statuerit 417.a
Vtriusq; speciei sumptio qualis & quomodò indifferens 209.b
vtriusq; speciei Eucharistiã necessariò sumendam docentes, anathemate dignos 230.b 231.a
Vulneris & peccati cõparatio & oppositio qualis 313.b 314.a
vulneri cui qua sit opùs medicina 315.a
Vvicleffi hæreticus de sacramento Eucharistiæ articulus quo in concilio damnatus 141.b 142.
vvicleffici articuli qui vbi damnati 127.a
vvormatieñ concilij de Vnctiõe extrema, sententia 361.b
vvormatieñ concilij de pœnitẽtibus & cõfessarijs sententia 292.b 293.a
Vxoris dimissæ alterum aliúdve coniugiũ, adulterium esse 469.b
ὑπεπέδιον quid 157.b

ORDO ALPHABETICVS TOMI PRAECEDENTIS.

a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, v, x, y, z. aa, bb, cc, dd, ee, ff, gg, hh, ii, kk, ll, mm, nn, oo, pp, qq, rr, ss, tt, vv, xx, yy, zz. aaa, bbb, ccc, ddd, eee, fff, ggg, hhh, iii, kkk, lll, mmm, nnn, ooo, ppp, qqq, rrr, sss, ttt, vvv, xxx, yyy, zzz. aaaa, bbbb. Ad hunc modum restitue, si cubi variatum tuo in codice offenderis quidquam.

Pridiè Cal. Septemb. 1569.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca